

Hacettepe Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı

**ROBERT KOLEJ'DE ÖĞRENİM GÖREN TÜRK
ÖĞRENCİLER ÜZERİNE PROSOPOGRAFİK BİR
ÇALIŞMA (1863-1971)**

Elif Evrim ŞENCAN GÜRTUNCA

Doktora Tezi

Ankara, 2017

**ROBERT KOLEJ'DE ÖĞRENİM GÖREN TÜRK ÖĞRENCİLER ÜZERİNE
PROSOPOGRAFİK BİR ÇALIŞMA (1863-1971)**

Elif Evrim ŞENCAN GÜRTUNCA

Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2017

KABUL VE ONAY

Elif Evrim Şencan Gürtunca tarafından hazırlanan ‘‘Robert Kolej’de ğrenim Gören Türk ğrenciler zerine Prosopografik Bir alışma (1863-1971)’’ başlıklı bu çalışma, 14.07.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Özer ERGENÇ (Başkan)

Prof. Dr. Fatma ACUN (Danışman)

Prof. Dr. Ayten SEZER ARIĞ (ye)

Prof. Dr. Ömer TURAN (ye)

Prof. Dr. Mustafa YILMAZ (ye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen ğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Fatma ACUN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

- Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

14.07.2017

Elif Evrim ŞENCAN GÜRTUNCA

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır. Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir. (Bu seçenkle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)
- Tezimin/Raporumun 14/07/2018 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum (Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir).
- Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.
- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

14/07/2017

Elif Evrim ŞENCAN GÜRTUNCA

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, grsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanı Prof. Dr. Fatma ACUN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

Elif Evrim şENCAN GÜRTUNCA

TEŞEKKÜR

2013 yılında doktora yapmaya karar verdiğimde, sınav için Enstitü'nün toplantı salonuna girmiş, sınavdan çıktığımda ise iki dilekte bulunmuştum. Birincisi, doktora eğitim programına kabul edilmem; ikinci ise Fatma Acun Hocamla çalışma imkanının olmasıydı. İki dileğim de gerçekleşti. Hem doktora programına kabul edildim, hem de Fatma Acun Hocamla akademik yolda çalışma ve ilerleme imkanı buldum. 2013 yılından bu yana, geniş kapsamlı bir TÜBİTAK projesine, iki akademik makaleye ve bir doktora tezine emek verdik birlikte. Bu yolda ilerlerken, zaman zaman engellere, zaman zaman ise aşamayacağımı düşündüğüm zorluklarla karşılaştım. 4 yıl boyunca, karşıma çıkan bütün engellerden atlamaya çalışırken hep elimden tuttu. Bir gün bile başaramayacağımı düşünmedi; benden ve tezimden vazgeçmedi. Yazdığım her yazıyı, sunacağım bildirimlere kadar, hiç tereddüt etmeden kontrol etti, son şeklini almalarını sağladı. Çalışmalarımın makaleye çevrilerek yayınlanması için çabaladı. 4 yıl boyunca bana nasıl iyi bir akademisyen olunacağını öğretti. Kendisiyle tanıştığım ilk günden beri, bilgisini, tecrübesini ve öğretmenliğini benden hiç esirgemedi. Mesleki yolumda ilerlerken, bana daima güvendiği, destek olmaktan bir an bile vazgeçmediği, edebiyat mezunu olmam sebebiyle kurduğum uzun cümlelerden hiç bıkmadığı ve yoğun çalışma saatlerine rağmen tezimin en ince ayrıntısına kadar ilgilendiği için tez danışmanım, proje koordinatörüm, Hocam, mesleki yol göstericim, Sayın Prof. Dr. Fatma Acun'a minnet duyar ve tüm kalbimle teşekkürü borç bilirim.

1001 Program Kodu ve 113K135 proje numarasıyla hazırlamış olduğumuz *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yabancı Okullar: Robert Kolej'de Okuyan Türk Öğrenciler Üzerine Prosopografik bir Çalışma (1863-1971)* adlı TÜBİTAK destekli proje ile paralel olarak, bu kapsamda ve bu ölçekte ayrıntılı bir tez hazırlamamı ve maddi desteği ile hem İstanbul'da Kolej arşivinde çalışmamı, hem de bu özgün tezi ortaya çıkarmam için uygun ortamı sağlayan TÜBİTAK'a, destekleri için;

Beni ben yapan bütün özelliklere sebep, hayattaki en iyi arkadaşım, yol göstericim, rol modelim Tüfüş'üm annem Tülay Kavadarlı'ya, zorlu geçen doktora tez dönemimde, maddi manevi desteğini benden esirgemediği, hayatım boyunca aldığım kararlarda sonsuz ve karşılıksız sevgisiyle hep arkamda olduğu, her tökezlediğimde beni yakalayıp düşmeden dimdik durmamı sağladığı, her sıkıntıma, her sorunuma çözüm bulduğu, bütün bunlar bir yana, benim annem olduğu ve beni evlat olarak seçtiği için;

Bilgilerini, hayat tecrübelerini ve desteklerini benden esirgemeyen ailem Nevzat Kavadarlı, Gülseren ve Sinan Gürtunca'ya; kusursuz İngilizcesiyle tezimin Abstract bölümünü yazdığı için Sinan Gürtunca'ya özel olarak;

Bu zorlu süreci rahatlıkla atlatmam için elinden gelen hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan, üzerimdeki yükü hafifletmek için kendi yükünü ikiye katlayan, sonsuz sevgisiyle bana destek olan, pes ettiğimde yolumda yürümem için beni cesaretlendiren; tezimin istatistiki verilerinin tamamının elektronik ortamda en güzel ve doğru şekilde olması için aylarca gece gündüz benimle bilgisayar başında çalışan, tablo yapan, harita çizen, tezin şeklini son haline getiren ve bir gün bile yaptıklarından yüksünmeyen, yol arkadaşım, can yoldaşım, hayatın bana sunduğu hediyem, eşim Efe Gürtunca'ya;

Yabancı okullar konusunda çalışırken, doğru yolda ilerlemem için tecrübelerini benimle paylaşan, kendisine her danıştığım da konu ile ilgili makale, araştırma ve bildirimlerini bana ileten, her tez izleme komitesinde fikrileriyle beni besleyen Sayın Prof. Dr. Ayten Sezer Arıg'a;

Değerli yorumları ve bilgileriyle tezimin zenginleşmesini sağlayan jüri üyelerimiz Sayın Prof. Dr. Özer Ergenç'e, Sayın Prof. Dr. Ömer Turan'a ve Sayın Prof. Dr. Mustafa Yılmaz'a;

Robert Kolej arşivinde çalışırken bize her türlü kolaylığı gösteren, kapılarını açan, bilgi toplamam için çabalayan, Kolej kampüsünde rahat çalışmamız için uygun ortamı sağlayan, dostça sohbetini benden esirgemeyen, Robert Kolej arşiv sorumlusu Sayın Zeynep Torkak'a;

Kişisel arşivinde sakladığı fotoğraflar, öğrenci yıllıkları ve kitaplarını benimle paylaşarak, özellikle mezunlar ile ilgili bilgilere erişmemi sağlayan Sayın Nuri Yıldırım'a;

Arşivde çalışırken her türlü zor ve güç gerektiren ağır işleri üstüne alarak; veri girerken ise fedakar çalışmalarıyla işimizi kolaylaştıran Emre Çağrı Gezen'e; belgeleri fotoğraflamamıza yardımcı olan Çağdaş Sezgin, Emre Kiraz ve Emine Eren Gezen'e;

Veri tabanına verileri girerken zaman sıkışıklığı sebebiyle yetişemediğimden yardımına koşan ve verilerin doğru girilmesi için ise titizlikle çalışan öğrencilerim Büşra Demirel, Cemile Gürcan ve Naz Sarıaslan'a teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

ŞENCAN GÜRTUNCA, Elif Evrim. *Robert Kolej’de Öğrenim Gören Türk Öğrenciler Üzerine Prosopografik Bir Çalışma (1863-1971)*, Doktora Tezi, Ankara, 2017.

Amerika’nın okyanus ötesi uzak bir ülkede açtığı Robert Kolej’de, 1863-1971 yılları arasında okuyan Türk öğrencilerin grup halinde incelenmesi tezin konusunu teşkil etmektedir. İyi tanımlanmış bir grubu teşkil eden bu öğrencilerin grup hareketi ve içinde yaşadığı Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarına sağladığı katkıların ortaya konulması tezin amacını teşkil etmektedir. Çalışmada, başlıca öğrenci dosyaları ve mezun kayıtlarından oluşan arşiv belgeleri kullanılmıştır. Belgelerden derlenen bilgiler, özel olarak geliştirilmiş PROSOPO isimli veritabanına girilmiştir. Toplamda, 5.120 öğrenciye ait 52.310 adet belge depolanarak büyük bir veritabanı oluşturulmuş ve sorgulamalar bu veritabanı üzerinden yapılmıştır.

Tarihte yaşamış bir grup aktörün, bizim durumumuzda Robert Kolej’de okuyan Türk öğrencilerin, ortak geçmişlerinin topluca incelenmesi olan prosopografi metodu kapsamında sistem analizi yapılmıştır. Kolej’in bütün olarak ele alındığı sistem yaklaşımında, Osmanlı ve Cumhuriyet toplumları çevreyi, öğrenciler girdileri, Kolej eğitimi işlem sürecini, mezunlar çıktıkları ve mezun yakınları da geribildirim sürecini oluştururken, sistemin de unsurlarını teşkil etmiştir. Sistemin girdileri çıktıkları ile karşılaştırılarak, elde edilen neticeler, işlem süreci ve çevresel şartlarla açıklanmıştır.

Elde edilen neticeler şunlardır: Kolej’e giren öğrencilerin yani girdilerin sayısının çok fazla olmasına rağmen, mezunların yani çıktıkların sayısı çok azdır. Osmanlı döneminde sisteme giren Türk öğrencilerin sadece %1,09’u, Cumhuriyet döneminde ise sadece %14,16’sı mezun olmuştur. Öğrencilerle mezunlar arasındaki bu sayısal uçurum, büyük ölçüde, sistemin işlem sürecini teşkil eden Kolej eğitiminin ağır ve sıkı olmasıyla açıklanmıştır. Bir misyoner okulu olarak kurulması ve aynı taviz vermez disiplinle eğitime devam etmesi, Kolej’in başlangıcından sonuna kadar sıkı sıkıya sarıldığı eğitim değeridir. Bu eğitim sistemine ayak uyduramayan ve kurallara uymayan öğrenciler sistem dışına çıkarılmıştır. Diğer bir açıklama da, İmparatorluk olan Osmanlı’dan, ulus devleti olan Cumhuriyet’e geçiş sürecinde yaşanan siyasi, sosyal ve kültürel olaylardır.

Robert Kolej’in verdiği modern ve kaliteli eğitim ve özgür düşünceyle, öğrencilerin kişiliklerinin ve özgüvenlerinin gelişmesine dayalı eğitim prensipleri, az sayıda fakat üstün kaliteli mezunların

yetişmesine yol açmıştır. Bu mezunlar st düzey meslekleri icra ederek ve alanlarında pek çok ilki gerçekleştirerek, içinde yaşadıkları Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarına hizmet etmişlerdir.

Kolej, ağırlıklı olarak st sosyal tabakaya dahil ailelerden gelen öğrencilerin eğitim aldığı ve bu grupların kendilerini yeniden ürettikleri yer olurken, daha az oranda ise ortanın altı ve alt sosyal tabakadan öğrencilere, st tabakaya geçme fırsatı vermiştir.

Osmanlı döneminde uluslararası karakterde olan Kolej, Cumhuriyet döneminde yabancı okullara getirilen düzenlemelerle birlikte ulusal bir nitelik kazanarak Cumhuriyet'in bir kurumu haline gelmiş, 1971 yılında ise Boğaziçi niversitesi'ne dnştrlmştir.

Anahtar Sözcükler:

Yabancı Okullar, Türk ğrenciler, Robert Kolej, Prosopografi, Eğitim, Sistem analizi.

ABSTRACT

ŞENCAN GÜRTUNCA, Elif Evrim. *A Prosopographical Study On Turkish Students at Robert College (1863-1971)*, Ph. D. Dissertation, Ankara, 2017.

The subject of thesis is examining Turkish students who studied in Robert College, opened in a faraway country by United States, between the years of 1863 and 1971, as a group. The objective of thesis is revealing the group movement of these students who constitute a well-defined group and their contributions to Ottoman and Republic communities in which they were residing. Primarily archive documents comprised of student files and graduate registries are used in the study. Information compiled from documents are entered to a dedicatedly developed database called PROSOPO. A huge database is constituted by storing 52.310 documents belonging to 5.120 students in total and queries are performed in this database.

System analysis is made within the scope of prosopography method which intends to examine common past of a group of actors who lived in history and in our case, this group is composed of Turkish students who studied in Robert College. In the system approach where the College is handled as a whole Ottoman and Republic communities, students, College education, graduates and relatives of graduates constituted environment, inputs, transaction process, outputs and feedback process respectively and all together they formed the components of system. The results obtained via comparing inputs and outputs of system are explained in terms of transaction process and environmental conditions.

Results obtained are these: Even though the number of students enrolled in the College, i.e. number of inputs is too much, number of graduates, i.e. number of outputs is too few. While only 1.09% of Turkish students who were included in the system in Ottoman period were graduated, only 14.16% of the ones were graduated in Republic period. This numerical divide between the students and graduates was explained to a great extent with heavy and strict College education which constituted the transaction process of system. Being opened as a missionary school and continuing education with the same unbending discipline is an educational value of College to which it is tightly adhered from the beginning till the end. Students who couldn't keep in step with this education and who failed to comply with the values have been taken out of the system. Another explanation is the political, social and cultural experiences of transition process from Ottoman period, an empire, to Republic period, a nation state.

Modern and quality education provided by Robert College and educational principles based on free thought and development of personalities and self-reliance of students led to a limited number of but high-quality graduates. These graduates have served Ottoman and Republic communities by performing high level professions and breaking new grounds in their fields.

The College has been an educational institution where predominantly students from upper classes are studied and where these groups reproduced themselves but even to a lesser extent, it gave the opportunity to students from lower intermediate and lower social classes to move up.

The College was an international institution in Ottoman period but following the regulations regarding foreign schools in Republic period it gained a national identity and became an institution of the Republic. Then it was converted into Boğaziçi (Bosphorus) University in 1971.

Keywords:

Foreign Schools, Turkish students, Robert College, Prosopography, Education, System Analysis.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xiii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
HARİTALAR LİSTESİ.....	xvii
ÖNSÖZ	xviii
GİRİŞ	1
KONU.....	4
KAPSAM.....	5
AMAÇ	6
LİTERATÜR ÖZETİ.....	7
<i>Kolej Tarihi ile İlgili Eserler</i>	9
<i>Yabancı Okullarla İlgili Eserler</i>	13
<i>Misyonerlik Faaliyetleri ile İlgili Eserler</i>	21
<i>Arşiv Belgeleri</i>	24
<i>Öğrenci Kayıt Defterleri</i>	25
<i>Öğrenci Dosyaları</i>	25
<i>İdari Kayıtlar</i>	45
<i>Mezun Kayıtları</i>	46
<i>Hatıralar</i>	47
ARŞİV ÇALIŞMASI VE VERİ GİRİŞİ.....	48
ARAŞTIRMANIN METODU VE UYGULAMASI.....	53
1. ARKA PLAN BİLGİSİ: OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMLERİ, İSTANBUL VE ROBERT KOLEJ.....	71
1.1. ROBERT KOLEJ'İN KURULDUĞU XIX. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU VE İSTANBUL.....	72
1.1.1. <i>XIX. Yüzyılda Osmanlı'da Eğitim ve Yabancı Okullar</i>	77
1.1.2. <i>XIX. Yüzyıl İstanbul'unun Genel Manzarası</i>	83
1.1.2.1. İstanbul'da Siyasi Atmosfer.....	84
1.1.2.2. İstanbul'da Sosyal Hayat.....	87
1.1.2.3. İstanbul'da Ekonomik Hayat.....	90
1.1.2.4. İstanbul'da Kültürel Hayat.....	92
1.1.2.5. İstanbul'da Eğitim Hayatı.....	96
1.2. ROBERT KOLEJ'İN DEVAM ETTİĞİ XX. YÜZYILDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE İSTANBUL.....	101
1.2.1. <i>Türkiye Cumhuriyeti'nin Genel Manzarası</i>	101
1.2.2. <i>İstanbul'un Genel Manzarası</i>	105
1.2.3. <i>Cumhuriyet Döneminde Eğitim Alanında Yapılan Düzenlemeler ve Yabancı Okullar</i>	110
1.3. ROBERT KOLEJ'İN KURULUŞU	118

2. ROBERT KOLEJ'DE OKUYAN TÜRK ÖĞRENCİLERİNİN GRUP BİYOGRAFİSİNE SİSTEM YAKLAŞIMI, GİRDİLER: ÖĞRENCİLER.....	126
2.1. ÖĞRENCİLERİN MİLLİYETLERİ	128
2.2. ÖĞRENCİLERİN DİNLERİ	132
2.3. ÖĞRENCİ GRUBUNUN MİKTARI VE BÜYÜKLÜĞÜ.....	134
2.3.1. Öğrencilerin Kayıt Yaptırdıkları Tarihler'e Göre Dağılımı	135
2.3.2. Öğrencilerin Doğum Tarihlerine ve Doğum Yerlerine Göre Dağılımı	148
2.4. ÖĞRENCİLERİN SOSYAL ARKA PLANLARI.....	168
2.5. ÖĞRENCİLERİN SAĞLIK DURUMLARI	210
2.6. ÖĞRENCİLERİN MADDİ DURUMLARI	216
3. İŞLEM SÜRECİ: ROBERT KOLEJ EĞİTİMİ	224
3.1. KOLEJ'E GİRİŞ.....	230
3.2. KOLEJ'İN DEĞERLERİ VE EĞİTİM-ÖĞRETİM PRENSİPLERİ	232
3.3. ÖĞRENCİLERİN YATILI-GÜNDÜZLÜ DAĞILIMI.....	238
3.4. ÖĞRENCİLERİN KABUL EDİLDİKLERİ SINIFLAR	241
3.5. ÖĞRENCİLERİN GELDİKLERİ OKULLAR	250
3.6. KOLEJ'DE OKUTULAN DERSLER VE KAPSAMLARI.....	267
3.7. ÖĞRENCİLERİN SOSYAL AKTİVİTELERİ	293
3.8. SINAVLAR	307
3.9. ÖĞRETMENLER.....	310
4. ÇIKTILAR: MEZUNLAR.....	317
4.1. MEZUNLARIN GENEL DURUMU (1863-1971).....	318
4.2. YÜKSEKÖĞRENİM GÖREN MEZUNLAR.....	336
4.3. STANDART MEZUNLAR VE MESLEKLERİ	349
4.4. TEMAYÜZ EDEN MEZUNLAR	376
4.5. MEZUN İLKLER	388
5. GERİBİLDİRİM: MEZUN YAKINLARI	402
6. SİSTEM ANALİZİ:	413
6.1. GİRDİLER: ÖĞRENCİLER	416
6.2. İŞLEM SÜRECİ: KOLEJ EĞİTİMİ.....	420
6.3. ÇIKTILAR: MEZUNLAR.....	424
6.4. GERİBİLDİRİM: MEZUN YAKINLARI.....	427
6.5. GİRDİ ÇIKTI KARŞILAŞTIRMASI.....	428
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	445
ÖNERİLER.....	451
KAYNAKÇA.....	453
ARŞİV BELGELERİ.....	453
DİĞER KAYNAKLAR.....	455
EKLER	467
ÖZGEÇMİŞ.....	550

KISALTMALAR

ABCFM:	American Board of Commissioners for Foreign Missions
ACG:	American College for Girls (Arnavutköy Amerikan Kız Koleji)
BM:	Birleşmiş Milletler
B.T:	Bizim Tepe
DP:	Demokrat Parti
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
ODTÜ:	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
RA:	Robert Academy (Robert Akademi)
RC:	Robert College (Robert Kolej)
RKMD:	Robert Kolej Mezunlar Derneği
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
MEB TTKB:	Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
TSK:	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜBİTAK:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
YMCA:	Young Men's Christian Association

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Belge türleri ve sayıları.....	27
Tablo 2. Sorgulama örneği; öğrencilerin isimleri ve baba meslekleri.	58
Tablo 3. Sorgulama örneği; öğrencilerin baba mesleklerinin tarihe göre sıralaması.	58
Tablo 4. Öğrencilerin babalarının mesleklerinin yıllara göre dağılımı.	61
Tablo 5. Osmanlı Devletinde Türk, yabancı okul ve öğrenci sayıları.....	82
Tablo 6. Öğrencilerin milliyetlerine göre dağılımları.	131
Tablo 7. Öğrencilerin dinlerine göre dağılımları.	133
Tablo 8. Toplam öğrenci ve Türk öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı.	136
Tablo 9. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde İstanbul'daki yabancı okullar.	142
Tablo 10. Öğrencilerin kabul edildikleri yıllara göre dağılımı.	146
Tablo 11. Öğrencilerin kabul edildikleri yıllara göre dağılımı (10'ar yıllık özet liste).....	148
Tablo 12. Öğrencilerin doğum tarihlerinin yıllara göre dağılımı.	150
Tablo 13. Öğrencilerin doğum yerlerine ve yıllara göre dağılımı.....	156
Tablo 14. İstanbul doğumlu öğrencilerin doğduğu ilçeler ve yıllara göre dağılımı.....	156
Tablo 15. Öğrencilerin doğduğu büyükşehirler ve yıllara göre dağılımı.	157
Tablo 16. Öğrencilerin doğduğu orta ve küçük ölçekli şehirler ve yıllara göre dağılımı.	157
Tablo 17. Öğrencilerin doğduğu ilçeler ve yıllara göre dağılımı.	161
Tablo 18. Öğrencilerin doğduğu yabancı ülkeler ve yıllara göre dağılımı.	166
Tablo 19. Öğrencilerin babalarının mesleklerinin kategorilere ve yıllara göre dağılımı.	172
Tablo 20. Öğrencilerin babalarının mesleklerinin yıllara göre dağılımı (ayrıntılı tablo).....	173
Tablo 21. Öğrencilerin ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.	191
Tablo 22. Öğrencilerin İstanbul'daki ikamet adreslerinin ilçelere ve yıllara göre dağılımı.	193
Tablo 23. Öğrencilerin büyükşehirlerdeki ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.	196
Tablo 24. Öğrencilerin orta ve küçük ölçekli şehirlerdeki ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.	198
Tablo 25. Öğrencilerin ilçelerdeki ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.	200
Tablo 26. Öğrencilerin yabancı ülkelerdeki ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.....	202
Tablo 27. Ailesi İstanbul'da ikamet etmeyen öğrencilerin sayıları ve yıllara göre dağılımı. ...	205
Tablo 28. Öğrencilerin bildiği diller.	207
Tablo 29. Anne, baba ve aile üyelerinin bildiği diller.....	209
Tablo 30. Öğrencilerin bulaşıcı hastalıkları.	212
Tablo 31. Öğrencilerin vücut arızaları veya akıl hastalıkları.	213
Tablo 32. Öğrencilerin ne aşısı olduğunu gösteren tablo.....	215
Tablo 33. Maddi yardım isteyen öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı.	217
Tablo 34. Öğrencilerin anne ve babası hayatta mı?	218
Tablo 35. Ailede çalışan kişi sayısı.....	218
Tablo 36. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir dağılımı.	219
Tablo 37. Öğrencilerin istedikleri yardımın miktarı.	221
Tablo 38. Mali yardım isteme sebepleri.....	222
Tablo 39. Yıllara göre gündüzlü ve yatılı öğrenci sayıları.....	240
Tablo 40. Öğrencilerin kabul edildiği sınıflara göre dağılımı (Genel).	248
Tablo 41. Hazırlık sınıfına kabul edilen öğrencilerin yıllara göre dağılımı.	249
Tablo 42. Ara sınıflara kabul edilen öğrencilerin yıllara göre dağılımı.....	249
Tablo 43. Öğrencilerin geldikleri okulların yıllara göre dağılımı (İstanbul).	256
Tablo 44. Öğrencilerin geldikleri okulların buldukları yerler (Genel).....	265
Tablo 45. Robert Koleji hazırlık kısmı ders programı (1896).....	286

Tablo 46. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1896).	288
Tablo 47. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1896).	289
Tablo 48. Robert Kolej hazırlık kısmı ders programı (1911).....	290
Tablo 49. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1920).	290
Tablo 50. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1930)	291
Tablo 51. Robert Kolej hazırlık kısmı ders programı (1940).....	291
Tablo 52. Robert Kolej orta hazırlık ders programı (1950)	292
Tablo 53. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1960)	292
Tablo 54. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1970)	292
Tablo 55. Öğrencilerin ilgilendiği sporlar.....	294
Tablo 56. Öğrencilerin üye olduğu sosyal kulüplerin yıllara göre dağılımı.	295
Tablo 57. Robert Kolej'e kayıtlı öğrencilerin milliyetleri ve sayıları (1863-1971).....	323
Tablo 58. Robert Kolej'e kayıtlı olan öğrencilerin milliyetleri ve sayıları (1863-1971) – Genel	326
Tablo 59. Robert Kolej'de okuyan ve mezun olan öğrenci sayısı (1863-1971).	326
Tablo 60. Robert Kolej'e kayıt olan ve mezun olan Türk öğrencilerle, diğer öğrencilerin karşılaştırmalı tablosu (1863-1971).	329
Tablo 61. Kolej öğrencilerinin mezuniyetlerinden sonra gittikleri yüksekokulların bölgelere göre dağılımı.	342
Tablo 62. Mezun öğrencilerin Kolej'den sonra gittikleri okullar.	342
Tablo 63. Kolej'den mezun olan öğrencilerin meslekleri ve yıllara göre dağılımı (Özet Tablo).	350
Tablo 64. Kolej'den mezun olan öğrencilerin meslekleri ve yıllara göre dağılımı (Tafsilatlı).	364
Tablo 65. Alanlarında ilk olan mezunlar.	391
Tablo 66. Mezunların yakınlarının yıllara göre dağılımı.	402
Tablo 67. Kayıt olan Türk öğrenci sayısı ile mezun olan Türk öğrenci sayısı ve oranlarını gösteren tablo (Girdi-Çıktı Tablosu).....	439

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sistem analizi diyagramı.....	3
Şekil 2. Belgelerin türlerine göre dağılımı ve sayıları.	26
Şekil 3. Veri giriş ekranı ve girilmiş verilerin ekran görüntüleri.	53
Şekil 4. İstanbul doğumlu öğrencilerin doğduğu semtler ve yıllara göre dağılımı.	157
Şekil 5. Öğrencilerin İstanbul'daki ikamet adreslerinin semtlere ve göre dağılımı.	194
Şekil 6. Öğrencilerin geldikleri okulların dağılımı (İstanbul).	264
Şekil 7. Sistem analizi diyagramı.....	414
Şekil 8. Kayıt olan Türk öğrenci sayısı ve kayıt olan toplam öğrenci sayısı grafiği (girdi).	438
Şekil 9. Mezun olan Türk öğrenci sayısı ve mezun olan toplam öğrenci sayısı grafiği (çıkıtı).	439
Şekil 10. Kayıt olan Türk öğrenci sayısı ile mezun olan Türk öğrenci sayısı ve oranlarını gösteren grafik (girdi-çıkıtı).	442

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Öğrencilerin doğduğu şehirler ve yıllara göre dağılımı.	160
Harita 2. Öğrencilerin doğduğu yerlerin yabancı ülkelere göre dağılımı.	167
Harita 3. Öğrencilerin İstanbul hariç büyük, orta ve küçük ölçekli şehirlerdeki ikamet adreslerinin dağılımı.	197
Harita 4. Öğrencilerin yabancı ülkelerdeki ikamet adreslerinin dağılımı.	204
Harita 5. Öğrencilerin geldiği okulların büyük, orta ve küçük ölçekli şehirlere göre dağılımı (İstanbul hariç).	266

ÖNSÖZ

Amerika'dan uzak bir doğu ülkesinde, Osmanlı İmparatorluğu coğrafyasında, İstanbul'da açılmış bir Amerikan okulu olma özelliğini taşıyan Robert Kolej'in, 154 yıllık tarihinde, gerek Osmanlı İmparatorluğu, gerekse Türkiye Cumhuriyeti'nin geçirdiği çalkantılı siyasi dönemlerde bile kapılarını hiç kapatmadan eğitim öğretime devam etmiş olması ve her dönemde mezunlarının, kendi toplumlarının elit ve aydın sınıf yapısını yansıtması, yıllar içinde tarihçilerin ve edebiyatçıların ilgisini çekmiş ve Kolej, çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Yapılan bu araştırmalar, çoğunlukla, yabancı okullar kapsamındaki çalışmalarda değerlendirilmeye alınmıştır. Son yıllarda ise, Kolej'de okuyan gayrimüslim öğrenciler ve Kolej'in tanınan mezunları hakkında yapılan çalışmalar olduğu bilinmektedir.

Robert Kolej'in, hem Osmanlı hem Cumhuriyet döneminde, en çok tercih edilen okullar listesinde ilk sıralarda olması ve her iki dönemde de mezunlarının temayüz eden kişiler olması bizim de ilgimizi çekmiş; buna bağlı olarak, kuruluşundan, üniversiteye dönüşüne kadar geçen sürede (1863-1971) Kolej'de okuyan Türk öğrenciler üzerine geniş ölçekli sistematik bir çalışma yapılmadığı tarafımızdan gözlemlenmiştir. Kolej'le ilgili yapılan çalışmalarda bu eksikliği tamamlamak için Robert Kolej'de öğrenim görmüş Türk öğrenciler üzerine derin bir çalışma yapılması gerektiğine karar verilmiştir. Tezimizin kapsamına giren türden daha önce Robert Kolej'in Türk öğrencileri üzerine yapılmış bir çalışmanın mevcut olmaması; diğer bir ifadeyle, iyi tanımlanmış bu grubun, sistematik biçimde, prosopografi (grup biyografisi) metoduyla topluca çalışılması, tezin orijinal yönünü ve özgün değerini oluşturmaktadır. Bu ölçekteki bir çalışma için destek alınmış ve uzun bir çalışmanın sonunda, bir proje raporu, bir de tezimiz ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle, tezimiz, 1001 Program Kodu ve 113K135 proje numarasıyla hazırlanmış olduğumuz *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yabancı Okullar: Robert Kolej'de Okuyan Türk Öğrenciler Üzerine Prosopografik bir Çalışma (1863-1971)* adlı TÜBİTAK destekli proje ile beraber hazırlanmış; proje raporu olarak 15.03.2017 tarihinde TÜBİTAK'a teslim edilmiş, tezimiz ise, Haziran 2017'de tamamlanmıştır. Kariyerimin başlangıcında, bu denli geniş kapsamlı ve özgün bir çalışma yapmamı sağlayan TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

GİRİŞ

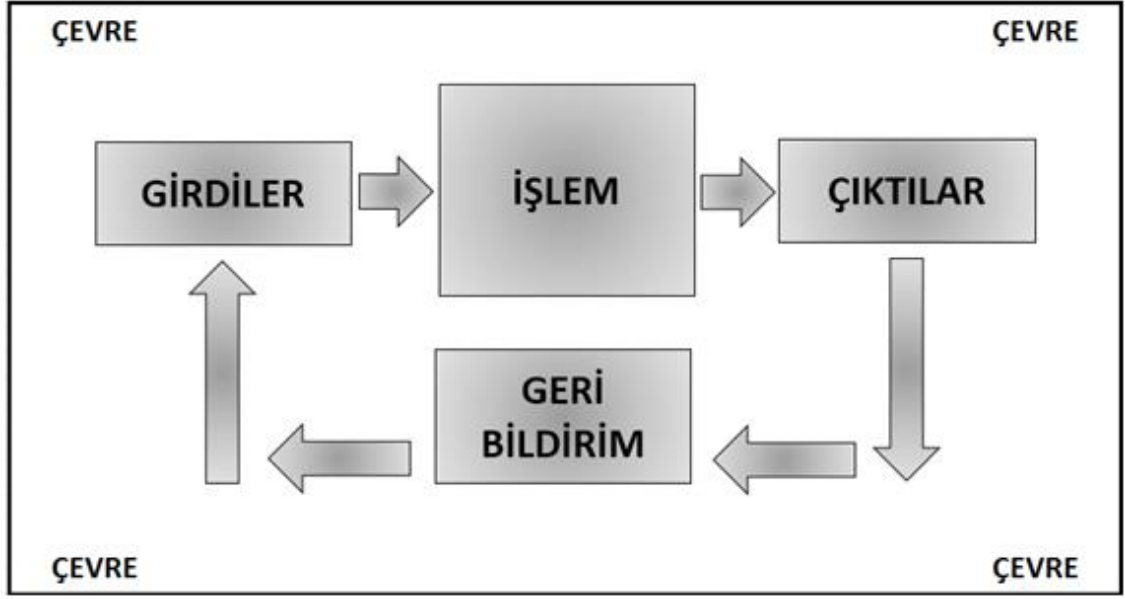
Tezimiz, Osmanlı döneminde 1863’de kurulmuş ve Cumhuriyet döneminde 1971’de üniversiteye, Boğaziçi Üniversitesi’ne çevrilmiş olan Robert Kolej’de okuyan Türk öğrenciler üzerine yapılmış bir toplu biyografi (prosopografi) çalışmasıdır. Tarihte yaşamış bir grup aktörün ortak geçmişlerinin veri toplayarak topluca incelenmesi olan prosopografi metoduyla, döneminde üst makamları işgal etmiş, siyasi veya diğer türlü olaylara aktif olarak katılmış ve yön vermiş özel eğitilmiş bir grubu teşkil eden Robert Kolej öğrencileri arasından seçilen Türk öğrenciler, arşiv belgelerine dayalı olarak çalışılmıştır. Çalışma aralığımızı kapsayan 108 yıllık süreçte Kolej’e kaydolmuş 5.120 Türk öğrenci tespit edilerek çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu öğrencilere dair, *Robert Kolej Arşivi*, *Robert Kolej Mezunlar Derneği*, *Columbia University Rare Book and Manuscript Collections*’da yer alan arşiv belgeleri ve basılı belgelerin tamamı, PROSOPO ismiyle anılan veri tabanı programına girilmiştir (Erişim adresi: <http://prosopo.org>). Diğer bir ifadeyle, veri tabanında 5.120 öğrenci ile ilgili 52.310 adet belge bulunmaktadır. PROSOPO veritabanında depolanan belgeler sorgulanmış ve elde edilen sonuçlar çeşitli biçimlerde tasnif edilmiştir. Kolej’in sistem olduğu düşünülerek, girdi/öğrenci, çıktı/mezun analizinin yapılmasının en uygun yöntem olduğuna karar verilmiştir. Diğer bir ifadeyle, Kolej’e kayıt yaptıran öğrenciler sistemin “girdileri”, burada eğitim alan ve mezun olarak veya olmayarak hayata atılan öğrenciler de sistemin “çıkıtları” olarak değerlendirilmiştir. Mezun olan öğrencilerin çocukları veya akrabalarının da Kolej’e kayıt olup olmadığı tespit edilerek, geri bildirim döngüsünün nasıl işlediğine bakılmıştır. Robert Kolej’deki Türk öğrencilerin, Kolej’de aldıkları eğitim, mezuniyet sonrasında edindikleri meslekler ve kariyer çizgileri takip edilerek, girdilerle çıkıtlar karşılaştırılmış ve aralarında ne tür bağlantıların olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu yolla mezunların ve dolayısıyla da Kolej’in, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi toplumlarına sağladığı katkılar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerindeki elit ve aydın sınıfın yapısını ve toplumdaki fonksiyonunu değerlendirmek üzere yorumlanmıştır. Benzeri türden, daha önce Robert Kolej’deki Türk öğrenciler üzerine yapılmış bir çalışmanın mevcut olmaması, diğer bir ifadeyle, iyi tanımlanmış bir grup olan Robert Kolej’in Türk öğrencilerinin, sistematik biçimde, prosopografi (grup biyografisi) metoduyla topluca çalışılması, tezin orijinal yönünü ve özgün değerini oluşturmaktadır.

Yukarıda işaret ettiğimiz gibi, Kolej bir sistem, tezimiz ise bu sistemin analizi olarak düşünülmüştür. Diğer bir ifadeyle, sistem, bir bütün olarak tezi karşılamakta; tezin her bir bölümü ise, sistemin parçalarını meydana getirmekte; parçalar, bütün dahilinde düzenlenmektedir (Acun, 2006, s. 4). Sistemimiz dört öğeden/faktörden oluşmaktadır: Girdiler, İşlem/Dahili Girdiler, Çıkıtlar ve Geribildirim. Her bir öğedeki/faktördeki gelişmeler, diğer öğelerdeki hareketliliği

etkilemektedir. Diğer bir ifadeyle, sistemin faktörlerinden herhangi bir tanesinde meydana gelen değişiklik, bir diğerinin ve dolayısıyla sonucun değişmesi anlamına gelmektedir.

Sistemi çalışır hale getiren ilk faktör RC'ye kayıt olmuş öğrencileri gösteren “girdiler”dir. Girdilerin, iyi tanımlanmış olması gerekmekte; bunun için ise, çeşitli kategorilerde sınıflandırılmalıdır. Tezin ilk bölümünün muhteviyatı, bu girdi grubunu tanımlamaya yöneliktir. Her bir faktördeki bulguların, diğer faktörleri etkilediğini az önce ifade etmiştik. Dolayısıyla, girdilerde elde ettiğimiz bulgular, sistemin ikinci faktörü olan işlem sürecinin aktif hale gelmesini sağlayacaktır. Girdiler, işlem sürecinde şekillendikten sonra sistemden çıkacak ve sistemin üçüncü faktörü olan “çıktıları” meydana getirecektir. Eğer ki, çıktılar, herhangi bir sebepten dolayı, sistemin ilk ögesine geri dönüyorsa, sistemin dördüncü, yani, geribildirim faktörü de işler hale gelecektir. Bu dört faktörden biri eksik kaldığında sistem iyi işlemeyebilir; diğer bir ifadeyle sistem işlevsiz hale gelebilir. Yeri gelmişken, sistemin çalıştığı çevrenin de iyi tanımlanmış olması gerektiğini vurgulamak isteriz. Zira, sistem, çalışırken çevresinden etkilenmektedir ve etrafında olup bitenler sebebiyle, işleyişinde değişiklikler meydana gelebilir. Sistemin çıktıları da yine çevreye çıkmaktadır.

Özetle, sistemi çalıştıran ilk faktör olan girdiler (RC'nin Türk öğrencileri), dolaşım alanlarında, işlem süresinde dahili girdiler olarak adlandırdığımız faktörlerle şekillenmekte, yani sistem işlemekte (RC'nin eğitim prensipleri, öğretmenleri ve sınav sistemi); şekillenen öğrencilerin bir kısmı ise sistemden çıkmaktadır (RC mezunları). Sistemden çıkan grup, sistemin dinamikliğini korumak ve sürekliliği sağlamak için, sistemin ilk faktörüne geri dönmekte ve sistemin geribildirim faktörünü çalışır hale getirmektedirler (RC mezunlarının yakınları). Bu dört parçanın birleşmesinden oluşan aktif/dinamik sistem ise, içinde bulunduğu çevreden etkilenmekte ve çevredeki değişimlerle şekillenmektedir. Diğer bir ifadeyle, çevreden etkilenerek sisteme dahil olan girdilerin, çıktıya dönüşmesi için belirli özellikler edinmesi gerekmekte, bu da sistemin içinde gerçekleşmektedir. Sistemin içinden çıkabilenler, yani çıktılar, sistemin akışı içinde geri bildirim oluşturmaktadırlar. Bu süreklilik ise, sistemin dinamikliğini göstermektedir (“Discuss David Easton's”, 2016).

Şekil 1. Sistem analizi diyagramı.¹

Aşağıda, bu sistemin bütününe karşılıyan tezin konusu, kapsamı, amacı, literatür özeti ve metodu sırasıyla ve detaylı biçimde anlatılacaktır. Tezin diğer bölümleri, işaret edilen amaca yönelik ve yine bu bölümde ayrıntısı verilen metoda uygun biçimde yapılandırılmıştır. Tezimizin I. Bölümü, konuya arka plan oluşturmak üzere, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde XIX. ve XX. yüzyıllarda, Kolej'in kurulduğu İstanbul'da, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel manzarayı, aynı zamanda da İstanbul'daki eğitim atmosferini içermektedir. Bu suretle, Kolej'in nasıl bir ortamda kurulduğuna, önemli siyasi ve sosyal değişmeler eşliğinde hangi evrelerden geçtiğine ve hangi şartlar altında hayatını devam ettirdiğine dair bilgi sahibi olunacaktır. Kolej'in kuruluş hikâyesi ile bu kısım tamamlanacaktır. II. Bölümde, Kolej'e kaydolun Türk öğrencilerin miktarı, büyüklüğü ve sosyal arka planları ve buna bağlı olarak maddi durumları, elimizdeki veriler doğrultusunda ortaya konularak, yukarıda işaret ettiğimiz, "girdi-çıkıtı analizinin", "girdi" kısmı tamamlanacaktır. Tezin III. Bölümü, kolej eğitimini içermektedir. Diğer bir ifadeyle Kolej'e kayıt yaptırmak isteyen öğrencilerin giriş şartları, Kolej'in eğitim-öğretim prensipleri ve bu prensiplere bağlı olarak oluşturulan müfredat, sınav sistemi ve öğretmen seçim kriterleri, "işlem" adı altında analiz edilecektir. Bu bölüm, bir nevi, bir sonraki bölümdeki bulguların bağlamını oluşturmaktadır. Kolej'in bu eğitim sisteminden mezun olabilen öğrenciler ve toplumsal hayatta işgal ettikleri pozisyonlar, IV. Bölümde "çıkıtılar" başlığı altında incelenecek ve mezunların genel durumu ortaya konulacaktır. Son olarak, mezunların yakınları arasında Kolej'e gelen olup olmadığına bakılacak ve neticeleri de sistem analizinde geribildirim olarak değerlendirilecektir.

¹ Şekil, David Easton'ın, Political Systems adlı sistem analizi diyagramından esinlenerek çizilmiştir: ("Discuss David Easton's", 2016; "Political System", 2014).

V. Bölüm, bu geribildirim döngüsünün inceleneceği bölüm olup, “Robert Kolej’li olmak” durumunun aile içindeki devamı ortaya konulacak, bu suretle, Kolej’de okumanın nasıl bir aile geleneği haline dönüştüğünü incelenecektir. Nihayetinde, VI. Bölümde, girdiler, işlem, çıktılar ve geribildirim bölümlerinden elde edilen bulgular bir araya getirilerek, “girdi-çıktı” karşılaştırması yapılacaktır. Sonuç ve Değerlendirme kısmında ise, sistem analiziyle elde edilen bulgular değerlendirilerek, Türk öğrencilerin ve Kolej’in, içinde bulunduğu Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarına sağladığı katkı ve katılımlar ortaya konulmaya çalışılacaktır.

KONU

1863’de kuruluşundan, 1971 yılında üniversiteye dönüştürülmesine kadar olan dönemde Robert Kolej’de okuyan Türk öğrenciler ve mezun olduktan sonraki kariyerlerinin toplu biçimde çalışılması, tezin konusunu teşkil etmektedir. Yabancı bir Protestan misyoner okulu olan Kolej’in kurulduğu yıllarda, daha ziyade gayrimüslimlerin gittiği bir okul olduğu, Türk öğrenciler için pek rağbet görmediği dikkati çekmektedir. Kolej’in kuruluşundan dört yıl sonra, Mayıs 1867’de Kamil Efendi isimli bir Türk kayıt yaptırmış fakat mezun olmamıştır. XX. yüzyılın başına kadar 124 Türk öğrencinin Kolej’e kayıt yaptırdığı fakat çoğunluğunun mezun olmadan ayrıldığı bilinmektedir. Kolej’in Osmanlı döneminde, Türkler arasında rağbet görmemesinin en önemli sebeplerinden bir tanesi, o dönem içinde Osmanlı hükümeti tarafından koyulan yasaklar ve rakibi ve muadili olan Galatasaray Sultanisidir. Diğer bir ifadeyle bu durum, Osmanlı dönemi için yabancı okullar ve Protestan misyonerlik faaliyetleri ve bu sebeple Türklerin bu okula şüpheyle bakmalarıyla ilgilidir. Bu sebepler dolayısıyla, ancak, XX. yüzyılın başlarından sonra Türk öğrenciler Kolej’e kaydolmaya başlamış ve kısa sürede sayıları artmıştır. İlk Türk öğrencinin (Hüseyin Hulusi) 1903’de mezun olduğu hatırlanırsa, Türklerin oldukça geç bir zamanda Kolej’e rağbet etmeye başladıkları görülür. Bu tarihten sonra ve Cumhuriyet döneminde, Kolej popülerliğini ve prestijini artırarak, Türk öğrenciler için de rağbet edilen bir okul olarak eğitim hayatına devam etmiştir. İncelenen dönemde çalışmaya konu olan öğrenci sayısının Osmanlı döneminde nispeten az olduğu, Cumhuriyet döneminden itibaren hızla arttığı gözlemlenmektedir. Kolej Cumhuriyet’e intikal ettiğinde, azınlık okulları ve yabancı okulların Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmasıyla bütünüyle denetim altına alındığından, Türkler için şüphelerden uzak, güvenli bir hale gelmiş, rağbet de artmıştır. Kolej’in Osmanlı dönemindeki konumu dolayısıyla, yabancı okullar ve Protestan misyonerliği de tezin konusuna dâhil olmaktadır. Yabancı okullar, Osmanlı eğitim sistemi dâhilinde çoğunlukla XIX. yüzyılda mevcut olmuş ve gelişmiştir. *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*’nin (1869) 129. maddesinde, yabancı okulların tanımı şöyledir: *Tebaay-ı ecnebiyeden olan efrad ve eşhasdan biri canibinden ücretli veya*

ücretsiz olarak ihdas ve tesis olunan mekteplerdir (Düstur 1. Tertipten aktaran Sezer Arığ, 2014, s. 15). Bu haliyle, yabancı okullar, azınlık okullarından farklıdır. İmparatorluğın son yüzyılında sayıları giderek artan ve yeni bir yapılanmayla işleyen yabancı okullar ve bu okullarda yetişen öğrenciler, batılı fikirleri ve hayat tarzlarını Osmanlı ülkesine taşıyan ve temsil eden kurum ve grupları oluşturmuştur. Daha da ileri giderek, himaye edildikleri devletlerin Osmanlı ülkesindeki birer temsilcisi gibi çalışmış ve ilgili devletler gelişmeleri ve yayılmaları hususunda siyasi güçlerini kullanmışlardır. Yabancı okulların yaygınlaşması, hem misyonlarını yerine getirmeleri, hem de bu misyonlara inanmış genç kuşaklar yetişmesi bakımından önemlidir. Bunlardan Amerikan okullarının Protestan ideallerinin temsilcisi olarak Osmanlı ülkesinde yaydığı fikirler arasında, ulus-devlet anlayışı başta olmak üzere, feminizm, kızların eğitimi, hümanizm, karma eğitim ve laiklik ön planda gelmektedir. Bu fikirleri benimseyen nesillerin bağımsızlık hareketlerinde rol oynadığı, yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Cumhuriyet dönemine geldiğinde, yabancı okullar, *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* (3 Mart 1924) ile yeni eğitim sistemine dâhil edilerek faaliyetleri ve müfredatları sınırlandırılmıştır. Robert Kolej ve faaliyetleri de bu esnada gözden geçirilmiştir. Fakat misyonlarının tamamıyla ortadan kalktığını söylemek mümkün değildir. Diğer yandan, aksine bir gelişmeyle, Osmanlı döneminde yabancı okullara çok sayıda gayrimüslim, az sayıda Türk öğrenci devam ederken, Cumhuriyet döneminde Türk öğrencilerin sayıları giderek artarak, zaman içerisinde baskın hale gelmiştir. Bu değişimde tabii ki, dönemin şartlarının tesiri büyüktür. Bu sebeple, tezin konusu olan, yabancı bir Amerikan okulunda yetişen Türk öğrenciler üzerine, bir devletten diğerine geçişin gerçekleştiği süreç üzerine yapılacak çalışmanın ilginç sonuçlar doğuracağı muhakkaktır.

KAPSAM

Robert Koleji'nin 1863 yılında kuruluşundan 1971 yılına kadar olan döneminde okuyan çok sayıdaki Türk öğrenci tezin araştırma evrenini oluşturmaktadır. Çok sayıdaki öğrenci üzerine yapılacak sosyal arka plan, eğitim, kariyer çizgileri, sınıfsal bağlılık vb. araştırma konuları tezin kapsamındadır. Bu kapsamda, bir yandan, XIX. ve XX. yüzyıl Amerikan Protestan eğitim ideallerinden ağırlıklı olarak etkilenen Robert Kolej'in müfredatına, diğer yandan da Robert Kolej'in Türk öğrencileri ve mezunlarının kariyer analizlerine bakılarak, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde, bir Amerikan Protestan eğitim kurumundan eğitim alan Türk öğrencilerin genel görünüşü ve grup davranışları ortaya konulacaktır. Türk öğrencilere dair elde edilen bulgular, veriler ölçüsünde, farklı dünya görüşleri, siyasi gelenekleri ve entelektüel tecrübeleri olan diğer eğitim kurumlardan eğitim alan öğrencilerin bulgularıyla da karşılaştırılacak ve kişilerin aldıkları eğitimin niteliği ve karakterinin, onların siyasi eğilimlerini de kuvvetli biçimde etkilediği

kanıtlanacaktır. Örneğin, konu üzerine yapılan mevcut araştırmalardan, Robert Koleji'nin Bulgar mezunlarının büyük çoğunluğunun muhafazakâr politikacılar olduğu bilinmektedir. Türk mezunları için durumun ne olduğu ve nasıl açıklanacağı konusu tez kapsamına dâhil olmakta ve IV. Bölümünün kapsamına girmektedir.

Robert Koleji'nin kuruluş misyonu ve bu misyona uygun biçimde düzenlenmiş olan idari yapısı, eğitim sistemi, ders programları, öğrenci seçimi ve Osmanlı devleti ve Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkileri de tezin kapsamındadır. Diğer bir ifadeyle, ilgili dönemde, Robert Koleji'nin eğitim sistemi ve eğitim politikaları da, önemine binaen, tez kapsamına dâhil edilmiştir. Bu kapsamda, Koleji'nin XIX. yüzyıl Amerikan Protestan bilimsel eğitim idealine dayanan müfredatı, tezin III. Bölümünde incelenecektir. Diğer bir ifadeyle, Koleji'nin müfredatı da kapsam dâhilindedir. Böylece, Robert Koleji'nin verdiği eğitimin, mezunların siyasi ve kültürel yönelimlerini nasıl belirlediğine bakılacaktır. Diğer bir ifadeyle, Türk öğrencilerin Koleji'de aldıkları eğitim ile entelektüel eğilimleri ve siyasi tercihleri arasına bağ kurulması, tezin yeni ve orijinal yönünü oluşturmaktadır. Diğer yandan, XIX. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikalı Protestan misyonerlerin verdiği eğitimin, Osmanlı topraklarında ve Cumhuriyet Türkiye'sinde yayılması konusu ve Robert Koleji'nin Osmanlı ve Cumhuriyet dönemindeki imajı ve algısı da, çeşitli hatıralar, gazeteler ve edebi eserler yoluyla çalışılmak üzere kapsama dâhil edilmiştir.

AMAÇ

Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulmuş ve Cumhuriyet'e devam etmiş yabancı okulların en prestijlisi olan Robert Koleji'de okuyan Türk öğrencilerin, XIX. yüzyılın ikinci yarısından XX. yüzyılın ikinci yarısına (1863-1971) kadar yüz yılı aşkın uzun bir döneme, diğer bir ifadeyle Osmanlı son dönemi ve Cumhuriyet'in ilk ve ileriki dönemlerinde yaşanan dağılma ve yeniden kurulmaya şahit olunan sürece katılımı ve katkılarının ortaya konulması tezin esas amacını teşkil etmektedir. Buradan hareketle, yabancı bir okul olan Robert Koleji'nin, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi eğitim, siyasi ve kültürel hayatlarındaki rolü tespit edilecek; öğrencileri ve mezunlarının Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarına sağladığı katkı ve katma değerler ortaya konulacaktır.

Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecine girdiği XIX. yüzyıl, yabancı okulların Osmanlı topraklarında adeta yeşerdiği bir dönemdir. Bu okullarda yetişen başlıca gayrimüslim ve Müslüman öğrencilerin, kendi milletlerinin entelektüel gelişim ve fikir hareketlerine katkı sağlayarak milliyetçilik hareketlerini güçlendirdiği; uyanışa ve nihayette Osmanlı'dan ayrılışa önemli katkılar sağladığı bilinmektedir. Bilinmeyen ise, Osmanlı bünyesindeki yabancı okullarda yetişen öğrencilerin, bu döngünün hangi aşamalarına, ne şekilde dâhil oldukları ve yaşanan süreci ne derece hızlandırarak, bir imparatorluğun sonunu getirirken ulus devletlerinin kuruluşlarını

hazırladıklarıdır. Bahsedilen konunun, Türk öğrenciler örneğinde araştırılması tezin alt amacını oluşturmaktadır.

Robert Kolej’de yetişen Türk öğrencilerin, kendi ülkelerinin entelektüel birikimi ve donanımlarına hangi yollardan ve hangi düzeylerde katkıda buldukları; Osmanlı’dan ayrılma ve yeniden kurulma sürecinin (Cumhuriyet’in kuruluşu) hangi aşamalarında yer alarak katkı sağladıkları, tezin kapsamına dâhil edilmiştir. Bu katkılarda yer alan kişiler, bir yandan iyi tanımlanmış bir grup olarak, diğer yandan da o grup içerisinde ön plana çıkan, genel gidişata fikirleri ve faaliyetleriyle yön veren lider kabiliyetli bireyler olarak incelenecektir. Fakat çalışmanın asıl maksadı, grup hareketini ortaya koymak olduğundan, yabancı okullarda okuyan Türk öğrencilerin yaşanan süreçlere, bireysel olmaktan ziyade, “toplu katılımını ve toplu hareketlerini” incelemek ve bunların sonuçlarını ortaya koymak, çalışma tamamlandığında ulaşılmak istenen nihai amaçtır. Elde edilen bu neticeler, yabancı bir okul olarak Osmanlı topraklarında kurulan Robert Kolej’in ilgili dönemde yaşanan süreçlere tesirlerine dair çıkarsamalar yapmada kullanılacaktır.

Robert Koleji yönetimi ile Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler ve önce gayrimüslimler sonra da Türkler arasında kısa sürede büyük itibar kazanan bu Amerikan eğitim kurumuna olan resmi tutumları ortaya koymak da tezin alt amacıdır. Bu kapsamda, Robert Koleji aracılığıyla Amerikan misyonerler tarafından sağlanan eğitimin, Osmanlı ve Cumhuriyet eğitim sistemlerine tesir ve katkıları araştırılacak; Robert Kolej’in Osmanlı ve Cumhuriyet’in eğitim, siyaset ve kültür hayatında nasıl algılandığı tespit edilecektir. Bahsedilen bu çalışmaların neticeleri beraberce değerlendirilerek, bir Amerikan okulu olan Robert Koleji’nin, Amerika’dan uzak bir doğu ülkesinde uzun yıllar devam eden eğitim serüveni değerlendirilecektir.

LİTERATÜR ÖZETİ

Tez çalışmamızla ilgili yapılan literatür değerlendirmesinde, önce Robert Kolej’in tarihçesi ve yabancı okullarla ilgili eserler, ardından da misyonerlik faaliyetleriyle ilgili eserler incelenmiştir. Yapılan literatür değerlendirmesinin sonucunda, Robert Kolej’le ilgili çok sayıda çalışma, az sayıda hatırat mevcut olduğu tespit edilmiştir. Kolej’in öğrencilerine dair arşiv belgesine dayalı akademik çalışmalar ise, maalesef yeterli değildir. Elinizdeki tez ile bu boşluk doldurulmaya çalışılacaktır. Sayısı diğer çalışmalara oranla daha az olan Kolej öğrencileri ile ilgili yapılan çalışmaları, çoğunlukla Orlin Sabev’e aittir: Yazar, *Spiritus Roberti, Shaping New Minds and Robert College in the Late Ottoman Society (1863-1923)* adlı eserinde, Kolej’e kaydolmuş öğrenciler hakkında çalışmıştır (Sabev, 2014b). Eserde, özellikle Osmanlı döneminde Kolej’de okuyan Bulgar öğrenciler üzerine analizler bulunmakta, kayıt olan öğrenci sayıları ve Kolej’in

tarihçesine yer verilmektedir. Kolej'in öğrencileri üzerinde bir ruh yaratmak isteyip istemediği, daha belirgin bir ifadeyle, öğrencilerini Amerikan, Protestan, kozmopolit olarak biçimlendirip biçimlendirmedeği üzerine tartışmalarını yoğunlaştırmaktadır. Benzer bir başka çalışma yine Sabev tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, "Awakening at the Bosphorus: Robert College of Constantinople's Bulgarian Students and Graduates (1864-1967)" adlı çalışmasında, bizim Türk öğrenciler için yapmak istediğimizi, Bulgar öğrenciler için yaparak, 1864-1967 yılları arasında Kolej'de okuyan ve mezun olan öğrencileri grup olarak değerlendirmiştir. Kolej'in Protestan eğitim idealinden etkilenen müfredatı ile mezunların kariyer çizgilerini analiz ederek, Kolej'deki Bulgar öğrencilerin profilini çıkarmaya çalışmıştır. Öğrencilerin Kolej'den aldıkları eğitim ile mezuniyet sonrasındaki kariyerleri ve siyasi tercihleri arasında sıkı bir bağ olduğuna dair hipotezini test ederek bu iki faktör arasındaki bağların güçlü olduğunu göstermiş, öğrencilerin Kolej'de liberal ve demokratik eğitim aldıklarından, ileriki hayatlarında, liberal ve demokratik partilerin liderleri ve aktif üyeleri oldukları sonucuna varmıştır. Diğer bir ifadeyle, bağımsız olmanın ve devlet kurmanın gereklerini Kolej'de öğrenen Bulgarlar, ülkelerinin Osmanlı'dan bağımsızlaşmasına ve yeni bir ulus-devlet olarak tarih sahnesine çıkmalarında en büyük rolü oynamışlardır (Sabev, 2013). Yazar, "Boğaziçi Kıyılarında Hayata Hazırlanmak. Osmanlı İstanbul'unda Okumuş Bulgarlar Üzerine Gözlenenler" adlı bir başka çalışmasında ise, Bulgar uyanışının yüksek entelektüel yönünün geliştiği İstanbul'da eğitim veren orta kademe üzerindeki okulları, bu kapsamda ise Robert Kolej'i incelemiştir. Neticede, İstanbul'da bulunan okullardan mezun olan öğrencilerin aldıkları eğitimin kalitesinin yüksek olduğu, edindikleri ideallerle Bulgarların aydınlanmasına katkıda buldukları, bu okullar arasında ise, Robert Kolej'in ve mezunlarının sayı ve kalite bakımından önde geldiğini ortaya koymuştur (Sabev, 2015). Sabev, Balkan Savaşları öncesini ve savaş esnasını kapsayan, "1910'larda Savaş ve Eğitim: Savaş Koşullarında İstanbul Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji" adlı makalesinde, ise hem Robert Kolej hem de Amerikan Kız Koleji öğrencilerinin savaş esnasındaki tutumlarını incelemektedir. Savaşın zorlu şartları dâhilinde kolejlerin idari bakımdan oldukça sıkıntı çektiğini, öğrenciler arasında ulusçu mantığın ön plana geçtiğini tespit etmiştir. Her iki Kolej'in yükseltmeye çalıştığı değerler olan barış ve hoşgörünün gölgede kaldığı sonucuna varmıştır (Sabev, 2012). Kolej öğrencileri üzerine yazdığı, "A Muslim/Turkish Minority in Ottoman Constantinople: The Muslim/Turkish Students of Robert College (1866-1925)" (Sabev, 2014a) ve "A Tower of Babel in Constantinople: Robert College's Students and Their Nationality" (Sabev, 2011) adlı diğer iki makale ise, Sabev'in konu üzerine yaptığı ilk çalışmalardan olup öğrencilerin etnik profilini çıkarmaya yöneliktir. İstanbul'un nüfusu ile Kolej'deki Türklerin nüfusu oranlanmakta, Osmanlı döneminde Türklerin azınlıkta olduğu söylenmektedir. Öyle ki, XIX. yüzyılın sonunda İstanbul'un nüfusunun %50'si, XX. yüzyılın başlarında ise, %70'i Türk'tür. Bu durum, yazara

göre, Kolej öğrencilerinin etnik durumunu çalışmak için benzersiz bir arka plan sunmaktadır. Buna, Türklerin diğer etnik gruplarla bir arada eğitim alma alışkanlıkları olmaması eklendiğinde, durum daha da ilginç bir hal almaktadır. Türk öğrencilerin sayısının artmasına iki önemli aşamanın sebebiyet verdiğini söylemektedir: birincisi 1908 yılında II. Meşrutiyet'in, ikincisi ise 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanıdır. Türk öğrenciler ilk yıllarda ağırlıklı olarak İstanbul ve civarından gelirken sonraki yıllarda taşradan gelmeye başlamıştır. Taşradan gelenlerin yerleri incelendiğinde Amerikan okullarının bulunduğu küçük şehirler ve kasabalar olduğu gözlemlenmiştir. Tezimizin III. bölümünde analiz ettiğimiz tablolar, Sabev'in bu tezini desteklemektedir.

Sabev haricinde, Kolej'den mezun olan Bulgar öğrenciler hakkında yapılan diğer bir çalışma Ahmet Merdivenci'ye aittir ve "Robert Kolej'in İlk Kırk Yılında Kolejde Yetiştirilmiş Olan Bulgarlar" başlığını taşımaktadır. Makalede sadece, Kolej'in meşhur Bulgar mezunları üzerinde bireysel biçimde durulmuş ve Bulgar milliyetçiliğine ve devletin kuruluşuna katkıları belirlenmiştir (Merdivenci, 1988).

Joseph R. Rosenbloom'un, "A Profile of Robert College Graduates" isimli makalesi, mezunlar üzerinden, Kolej'in eğitim sistemini ve bu sistemden mezun olan öğrencilerin toplum içindeki davranışlarını inceler. Yazarın amacı, Ortadoğu'daki batılı kurumların, buldukları toplum üstündeki etkilerini ölçmektir. Kolej mezunları ve İstanbul Üniversitesi mezunlarını karşılaştırma yöntemiyle, üniversite ve kolej mezunlarının "aydınlanma" sürecinden söz eder (Rosenbloom, 1969). İstanbul Üniversitesi'nin Kolej ile bağlantısı tarafımızdan, tezin IV. Bölümünde izah edilmiştir.

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, özelde Kolej öğrencileriyle ilgili yapılmış çalışmaların sayısı azken, genelde Kolej'in tarihçesiyle ilgili yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır.

Kolej Tarihi ile İlgili Eserler

Kolej tarihiyle ilgili yapılmış hemen hemen her çalışmada, Kolej'in iki kurucusundan biri olan misyoner Cyrus Hamlin geniş yer tutmakta, Kolej projesinin başarılı olması için sarf ettiği çabalar ve sürdürülebilir maddi kaynak bulmak amacıyla yaptığı girişimler anlatılmaktadır. Greenwood (Greenwood, 2003) ve Fincancı'nın eserleri (Fincancı, 2001) bu mahiyettedir ve Kolej'in kuruluşuna ve ilk kurucularına ilişkin bilgiler vermektedir. Stevens'ların çalışması ise yine, Kolej'in kurucusu Cyrus Hamlin üzerinedir. Hamlin'in eğitim konusundaki vizyonerliği, daha kolay ün ve para kazanılacak diğer işler varken eğitim işine yatırım yapması, eğitimde misyon belirlemesi ve uzun vadeli işlere yatırım yapan kişiliği, çalışmanın konusunu teşkil etmiştir.

Hamlin ve misyonunun çok iyi tasvir edildiği bu çalışma, Kolej'in kurucularını tanımak bakımından önemlidir (Stevens ve Stevens, 2012).

470 sayfalık hatıratında, Robert Kolej'e sadece 70 sayfa kadar yer veren, ancak, geriye kalan 400 sayfasında, Kolej'i kurmak için ne denli zorluklara katlandığını ve bu uğurda yaşadıklarını anlatan Hamlin'in, *My Life and Times* isimli anıları, Türkçeye, Ayşe Aksu tarafından, *Robert Kolej Uğrunda Bir Ömür* başlığıyla kazandırılmıştır. Tercüme kitabın ilk 21 sayfası çevirmen tarafından kaleme alınmıştır. Hamlin'in hayatında eğitimin önemi ve Robert Kolej'in eğitim tarihindeki yerinden bahsedilmektedir. Bu çeviride göz önüne alınması gereken en önemli nokta, kitaptaki ana bölümlerin aynen muhafaza edilmiş olması, ancak çeviri esnasında yeni alt başlıklar eklenmiş olmasıdır. Bu durum tercüman tarafından belirtilmiştir. Eser, 15 bölümden oluşmakta, Hamlin'in doğumundan başlamakta ve Robert Kolej'i kurma aşamasında karşılaştığı durumları, zorlukları ve engelleri anlatmaktadır. Diğer bir ifadeyle hatırat, Robert Kolej'in doğuşuna doğru giden yolu anlatmaktadır (Hamlin, 2012).

Kolej tarihiyle ilgili bir başka hatırat, Kolej'in kız bölümü olan Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni analiz etmekte olup, Hester Donaldson Jenkins tarafından kaleme alınmış ve yine Ayşe Aksu tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Hatırat 22 bölüm, Ekler ve Fotoğraf Albümünden oluşmaktadır. Bunun yanında, *Osmanlı Kadını Modernleşiyor* girişiyle ilgi çekmekte; Kolej sayesinde, burada okuyan kız öğrencilerin modernleştiğini belirtmektedir. Eserde, anıların yanı sıra, öğrencilerin hem milli hem de günlük kıyafetlerinin görülebileceği fotoğraflar yer almaktadır. Bu şekilde, öğrenciler arasındaki kültür ve yaşayış farklılıkları da tespit edilebilir. Türk öğrenciler için kullanılan, *Cesaretli Türk Kızları* başlığına, Türk edebiyatının önemli isimlerinden Halide Edib de dahil olmaktadır. Kitabın sonundaki tespitlere göre 1922 yılından itibaren okulun tam bir uluslararası Kolej olduğu, ancak eskiden olduğu gibi öğrencilerin çoğunluğunun Ermeni, Rum ve Bulgar değil, Türkler olduğu görülmektedir (Donaldson Jenkins, 2008).

Kolej'de 1960'lı yıllarda fizik öğretmenliği yapan, aynı zamanda seyyah olan John Freely'in *A Bridge of Culture: Robert College - Boğaziçi University* (Freely, 2014) ve *A History of Robert College* (Freely, 2000) adlı eserleri Kolej'in tarihi hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Birinci eserde, bir yandan kolejin kurucusu Cyrus Hamlin'in İstanbul'a geldiği yıllarından başlayıp, Boğaziçi Üniversitesi'nin ilk yıllarını da içeren bilgiler verirken, diğer yandan 1971 yılına kadar Kolej'e kayıt olmuş ve mezun olmuş öğrenciler ve okul müfredatının zaman içinde uğradığı değişime dair ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. İkinci eser ise, Kolej'in tarihçesi ve tasvirine ilişkindir. Freely'nin bu iki kitabı, Recep Ülker'in, Kolej'in hem kız, hem de erkek kısmının tarihçesini anlattığı *İstanbul Amerikan Kız Kolejinin Tarihçesi: Kız ve Erkek Kısımlar* adlı eseriyle beraber okunduğunda, okulun kuruluşu ve gelişme süreci ile ilgili temel bilgiler bir araya

gelmektedir (Ülker, 1956). Bir başka tamamlayıcı eser de, John Cecil Guckert’in *The Adaptation of Robert College to Its Turkish Environment, 1900-1927* adlı eseridir. Yazar, Kolej’in kritik dönemlerde statüsünü korumak ve faaliyetlerini devam ettirmek için yapılan girişimlere ve devletle olan ilişkilerine değinmektedir (Guckert, 1968).

Günümüzde Kolej’in kampüsünü devrettiği Boğaziçi Üniversitesi’nde öğretim üyesi olan Zafer Toprak’ın “Demokrat Parti, Lozan ve Robert Kolej” (Toprak, 2003), “Robert Kolej” (Toprak, 1993) ve “Türkiye’de Amerikan Üniversitesi Sorunu” (Toprak, 2013) başlıklı üç çalışmada da, genel olarak, siyasi olaylar süregelirken, Kolej’in kapılarını kapatmamak uğruna, içeriğinde birçok değişime maruz kaldığı anlatılmaktadır. Yazar, birinci makalesinde Türkiye’nin kırılma noktalarından biri olan çok partili yaşama geçtiği dönemde kolej bünyesinde yapılan değişikliklere; ikincisinde Kolej’in tarihçesi ile ilgili kronolojik bilgilere; üçüncüsünde ise, Kolej’in üniversiteye dönüş sürecinde yaşananlara değinmektedir.

İlber Ortaylı’nın, “Osmanlı İmparatorluğunda Amerikan Okulları Üzerine Bazı Gözlemler” (Ortaylı, 2001) ve Uygur Kocabaşoğlu’nun, “Osmanlı İmparatorluğunda XIX. Yüzyılda Amerikan Yüksek Okulları” (Kocabaşoğlu, 1988) başlıklı iki makalesini, tezin takip eden bölümü olan “Yabancı Okullarla İlgili Eserler” başlığı altına koymamızın nedeni, makalelerin Amerikan okulları üzerinden özellikle Robert Kolej’e değinmesidir. Makalelerde, Amerikan eğitim misyonu, Amerikan idealleriyle beraber işlenmiştir. Robert Kolej’in misyonunu ve vizyonunu anlamak için önemli çalışmalardır. Ortaylı’nın çalışmasında, en dikkatimizi çeken ve başka bir çalışmada rastlamadığımız husus, Robert Kolej’den bahsederken, “Rumelihisarı Amerikan Koleji” isminin geçmesidir. Yazar, makalesinde, Osmanlı topraklarındaki bütün Amerikan kolejlerinin isimlerini listelemiş olup, Amerikan misyonerlerinin hedefleri üzerine eğilmiştir. Kocabaşoğlu’nun makalesinde ise, Türk Amerikan ilişkilerinden bahsedilmiş, 1870’li yıllarda Amerikan misyonerlerinin döneminin başladığı tespit edilmiş bunun sebebi de 1869 Nizamnamesine bağlanmıştır. Araştırmanın önemli tespitlerinden biri ise, diğer yabancı okullarda sabit ders programları varken, Amerikan okullarının müfredatını zengin olduğudur. Amerikan misyonerlerinin açtığı okullarda öğrenci sayıları, sayıların artışları ve düşüşleri ile ilgili tespitler araştırmanın dahilindedir. 1840-1870 yılları arası okullar ve öğrenci sayılarını gösteren bir tablo; 1870 ve 1900 yılları için ayrı ayrı okullar ve öğrenci sayıları milliyet ayırımı yapılmadan verilmiştir. Bu genel değerlendirme haricinde, Amerikan okullarının tek tek isimleri verilerek öğrenci sayıları ve müfredatlarından bahsedilmektedir.

Mustafa Gündüz’ün Kolej’in kuruluş hikâyesini anlattığı “Robert Kolej’in Kuruluş Hikayesi” adlı makalesinde, Kolej’in Türk eğitim tarihindeki önemli yerini vurgularken, okulun açılışında öne çıkarılan iki hususun laboratuvar ve kütüphane olduğunun altını çizerek, Kolej’in eğitimde önem verdiği hususa dikkat çekilmiştir. Bahsi geçen laboratuvar ve kütüphane, tezin III. Bölümünde

ayrıntılılarıyla anlatılmış ve neden bu denli önem arz ettiği izah edilmiştir. Makale genel olarak, yukarıda özetlediğimiz, Hamlin'in *My Life and Times* adlı hatıratının değerlendirmesi niteliğindedir (Gündüz, 2013).

Ahmet Merdivenci 1860-1922 yıllarında ülkede eğitim alanında meydana gelen değişiklikleri, Robert Kolej'deki eğitim sistemiyle bağlayarak yazdığı "Robert Koleji'nin Türkiye'deki İlk Elli Yıllık Öğretim Faaliyetleri" adlı makalesinde, yabancı okullar içinde Robert Kolej'in yerinin önemini gösteren vurgular yapmaktadır (Merdivenci, 1987).

Boğaziçi Üniversitesi kurucu rektörü olan ve kendisi de 1948 yılında Kolej'den mezun olan Aptullah Kuran'ın *Bir Kurucu Rektörün Anıları* adlı kitabı Kolej'in tarihçesinden çok, yükseköğretim kısmından ve kendisinin Robert Kolej müdür başkanlığı yaptığı dönemden bahsetmektedir (Kuran A. , 2013).

Kolej tarihiyle ilgili gelmiş geçmiş en ayrıntılı bilgileri içeren kitap, Hamlin'in damadı, Kolej'in ikinci müdürü olan George Washburn tarafından kaleme alınmış ve Türkçe'ye *İstanbul'da Elli Yıl* şeklinde tercüme edilmiştir. 1863-1903 yıllarında okulda olup biten her değişimi ve gelişmeyi anlatan hatırat 27 bölümden oluşmaktadır. Bölümler, okulun kuruluşu ve Bebek'te açılışı ile başlamakta, 1875-1876 yıllarındaki politik krizlerinden, 93 Harbinden ve Bulgaristan'daki krizden de söz etmektedir. Kitabın eklerinde, yıllara göre öğrenci sayılarını gösteren bir tablo bulunmaktadır. Tabloda öğrencilerin kayıt yılları verilmemiş, ancak birinci yıl, ikinci yıl, üçüncü yıl şeklinde bir sıralama takip edilmiştir (Washburn, 2011). Yılların açık olarak yazılmaması, sayılarda bir karışıklığa yol açmış olabilir. Zira tezimizin IV. Bölümünde tarafımızdan belirlenen sayılarla, bu eserdeki sayıların bazıları tutmamaktadır. Bunun sebepleri tezin bahsi geçen bölümünde anlatılmıştır. Bahsi geçen tabloda ayrıca, yatılı olarak kayıt olan öğrenci sayıları da belirtilmiştir. Tezin III. Bölümünde tarafımızdan belirlenen yatılı/gündüzlü öğrenci sayıları da yer almakta, böylece bu eserdeki sayılarla karşılaştırma yapma imkanımız doğmaktadır.

Kolej'in mühendislik kısmının tarihçesini, Arzu M. Nurdoğan, ayrıntılılarıyla anlatmış, değişen ülkenin ihtiyacı olan ve teknik bilgiye sahip aydınların yetişmesi için Kolej'in bu kısmı kurduğunun altını çizmiştir (Nurdoğan, 2009). Ercan Kaçmaz ise, "Osmanlı Türkiye'sinde Misyoner Faaliyetleri: Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji'nin Ortaya Çıkışı" isimli makalesinde, Amerika'ya verilen haklar doğrultusunda açılan Robert Kolej ve kız kısmının kuruluşu sırasında yaşananları anlatmıştır (Kaçmaz, 2014). Özgür Yıldız ve Refika Yavaşer, birlikte kaleme aldıkları makalelerinde, Kolej'in açılışı, eğitim öğretim faaliyetleri ve Osmanlı Devleti'ne etkilerinden söz etmişlerdir (Yıldız ve Yavaşer, 2016).

Kolej'in kuruluşunun 150. yılı münasebetiyle çıkarılan *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı* adlı hacimli bir kitap, 17 ayrı makale içermekte olup, her biri Kolej'in farklı dönemlerini

konu olarak adeta okulun 150 yıllık tarihini baştan tarihçesini yazmıştır. Tez çalışmaları esnasında, bu kitapta yer alan makalelerden faydalanılmıştır.

Ayrıca, konu dahilinde yazılmış iki yüksek lisans tezi bulunmaktadır:

- İlkur Altındağ Halaç, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı bünyesinde yazdığı, *Robert Koleji'nin Kurucusu Cyrus Hamlin'in Otobiyografisi "Hayatım ve Zamanların"ın Türkçe'ye Tercümesi ve Eğitim Alanına Katkıları Hakkında Genel Bilgi*, adlı yüksek lisans tezinde, Amerikan okulları hakkında kısa bir bilgi vermiş, ardından da, Hamlin'in *My Life and Times* eserini Türkçe'ye tercüme etmiştir (Altındağ Halaç, 2011).
- Lindsey N. Norcross'un 2012 yılında yazdığı, *In Good Company: The Incomparable Legend of Robert College*, Sabancı Üniversitesi künyeli tezinde, Kolej'in "kıyas kabul etmezliği" ve "efsane oluşu" üstünde durmakta ve hipotezlerini 1970 sonrası Kolej mezunları ile yaptığı röportajlarla desteklemektedir (Norcross, 2012).

Yukarıdaki literatür değerlendirmesinden de görüldüğü üzere, Robert Kolej'inin kuruluş amacı, vizyonu, tarihi ve faaliyetleri bilinmekte fakat bu kurumdaki öğrenciler üzerine, Bulgar öğrenciler haricinde herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Tezimiz ile literatürdeki bu boşluğun doldurulması hedeflenmekte ve bu eğitim kurumunun çıktılarında önemli bir kısmını teşkil eden Türk öğrencilerin incelenmesi yoluyla, kurumun daha iyi değerlendirileceği ve gerçek mahiyetinin ortaya konulacağı düşünülmektedir.

Tezimizin arkaplanı olan I. Bölümünü kaleme alırken, sadece Kolej'le ilgili çalışmalardan değil, genel kapsamda yabancı okulları ve misyonerlik faaliyetlerini inceleyen çalışmalardan da yararlanmamız gerekti. Bu çalışmaların neredeyse tamamı, hem Türk eğitim tarihindeki yeri, hem de Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ayrı ayrı tanıklık ederek, kapılarını hiçbir dönem eğitime kapatmamış Robert Koleji de kapsamına almıştır.

Yabancı Okullarla İlgili Eserler

Tezimiz için taramış olduğumuz çok sayıda çalışmadan edindiğimiz bilgilere göre, Osmanlı İmparatorluğunda, millet sistemi çerçevesinde, başlangıçta padişahın lütfuyla açılan yabancı okullar, İmparatorluğun çözülme dönemine girdiği XIX. yüzyılda faaliyet alanlarını değiştirerek, azınlıkların ve yabancı devletlerin temsilcileri gibi faaliyet göstermeye başlamış ve yıkıcı faaliyetlerin yapıldığı kurumlar haline dönüşmüştür. Bu sebeple, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde Türkler arasındaki imajları pek iyi değildir. Bu imaj, yapılan akademik çalışmalara da yansımış, ilgili literatürün hemen tamamında birer propaganda yeri, ülkelerinin temsilcileri,

hatta ajanları olarak algılanmış ve misyonerlik faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. İlerleyen bölümlerde, bahsi geçen çalışmaların içeriklerinden söz edilecektir.

Yabancı okullar üzerine çok sayıda çalışma mevcuttur. Burada ancak önde gelenleri zikredilecektir. Konu üzerine, yukarıda bahsettiğimiz hatıratların da tercümanı olan Ayşe Aksu'nun 34 sayfalık bir literatür değerlendirmesi mevcuttur (Aksu, 2008). Yazar, yabancı okul ve azınlık okulu kavramlarının farkı üzerinde ayrıntılı durmuş, konu hakkında yapılan çalışmaları 1980 öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırmış; 1980 sonrası bölümü kendi içinde Kitaplar, Çeviri Kitaplar, Tezler, Ansiklopedi Maddeleri, Makaleler ve Bildiriler olarak altı alt bölümde incelemiştir. Bazı eserlerin sadece künyesi verilmiş, açıklamaları yapılmamıştır.

Ayten Sezer Arıĝ, Adnan Şişman, İlknur Polat Haydaroĝlu, Hidayet Vahapoĝlu, Süleyman Büyükkarcı ve Uygur Kocabařoĝlu'nun bütün eserleri, bu konuya ilgi duyan araştırmacı ve akademisyenler için kılavuz niteliĝindedir. Ayten Sezer Arıĝ'ın *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)* adlı doktora tezi, 1999 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından kitap olarak yayımlanmıştır. Kitabın ikinci basımı 2014 yılında yapılmıştır. Atatürk döneminde yabancı okulların statüleri analiz edilirken, milli baĝımsızlık ve eğitim öğretim sisteminin yabancı unsurlardan arındırılması politikası doğrultusunda okulların faaliyetlerine denetim getirildiĝi, çıkarılan Nizamnamelerden atıflarla desteklenmiştir. *1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*'nden başlayarak, 1938 yılında çıkartılan Milli Eğitim Bakanlığı kararlarına kadar, yabancı okullarla ilgili tüm düzenleme ve yasalar eserde işlenmekte; Amerikan okullarıyla ilgili bölümde Robert Kolej'e hususi yer verilerek, tarihçesinden söz edilmektedir (Sezer Arıĝ, 2014). Yazar, "Osmanlı Döneminde Misyoner Faaliyetleri" adlı makalesinde, misyonerlerin Osmanlı ülkesindeki yoğun faaliyetlerini anlatırken eğitime olan yönelimlerinin altını çizmiş ve 1840'lı yıllardan başlayarak Protestan misyonerlerin faaliyetlerinin hız kazandığını belirtirken Robert Kolej örneĝi üzerinden örnekler vermiştir. Makalede Osmanlı döneminde yabancı okulların sayıları ve isimleri ile ilgili bilgiler bulunmaktadır (Sezer, 1999b). Sezer'in Osmanlı dönemini incelediĝi bu makalesinin devamı, diĝer bir ifadeyle tamamlayıcısı, "Atatürk ve Türkiye'deki Misyoner Okulları" isimli makalesidir. Bu makalede, Osmanlı dönemine ait bilgilerle giriş yapılarak, Atatürk dönemindeki deĝişimler incelenmiştir (Sezer, 2001). Yazarın Atatürk döneminde eğitim alanında yapılan düzenlemelerin anlatıldığı makalesi ise "Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okulların Durumuna Genel Bir Bakış" başlığıyla yayımlanmış, Cumhuriyet dönemi eğitim politikaları ve eğitimde millileşme kavramı üzerinde yoğunlaşmıştır. Sonuçta, yabancı okulların Osmanlı'dan Cumhuriyet'e aktarılan bir sorun olduğu ve bu sorunun milli eğitim politikasıyla çözüme kavuşturulduğu kanaatine varılmıştır (Sezer, 1987). Sezer, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e:

Misyonerlerin Türkiye’deki Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri” çalışmasında ise, önceki çalışmalarındaki tarih aralığını genişleterek, misyonerlerin 1960’lı yıllara kadar Türkiye’deki eğitim öğretim faaliyetlerini incelemiştir (Sezer, 1999a).

Adnan Şişman’ın çalışmaları, ağırlıklı olarak, yabancıların kurdukları müesseselerle ilgilidir: Şişman, *XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri* adlı eserinde, yabancıların Osmanlı ülkesinde misyonerlik faaliyetlerine bağlı olarak kurdukları müesseseleri (okul, hastane, dispaner, kilise vb.) incelemektedir. Bu kapsamda, arşiv belgelerine dayalı olarak, Amerika, İngiltere, Fransa vb. gibi ülkelerin misyonerlik faaliyetlerinin Osmanlı coğrafyasında yayıldıkları alanlar, vilayetler esasında sıralanmış, bir misyoner teşkilatının hangi şehirde ne zaman ve nasıl okul kurduğu ve teşkilatlandığına dair teferruatlı bilgi verilmiştir (Şişman, 2006). Şişman’ın ayrıca Alman, Fransız ve İngiliz müesseseleri ile ilgili makaleleri ve sempozyum bildirileri olduğu bilinmektedir. Konumuz kapsamında Amerikan müesseseleri önem arz ettiğinden tezin literatür özeti bölümünde, bahsi geçen konudaki çalışmaları dikkate alınmıştır. Yazarın doğrudan Amerikan okullarından bahsettiği *Osmanlı Devleti’nde XX. Yüzyıl Başlarında Amerikan Kültürel ve Sosyal Müesseseleri* (Şişman, 1994) adlı çalışması, yazarın “Misyonerlik ve Osmanlı Devleti’nin Son döneminde Kurulan Yabancı Sosyal ve Kültürel Müesseseler” (Şişman, 2001) adlı makalesiyle birlikte okunmalıdır. Böylece yabancıların kurdukları müesseseler içinde Amerikan müesseselerinin önemi ve yeri açıkça görülebilir. Konu eğitim, misyonerlik ve müesseseler olunca elbette Robert Kolej’den örnek verilmiştir. Kolej’deki öğrencilerin mezuniyetlerinden sonra kendi memleketlerinde lider olacak şekilde yetiştirildikleri tespiti yapılmıştır. Osmanlı Devleti topraklarında başta okullar olmak üzere tüm Amerikan müesseselerinin sayıları arşive dayanarak verilmiş, Robert Kolej’deki öğrenciler için ayrı bir hassasiyet gösterilmiş, okuldaki Bulgar öğrenciler üzerinde durulmuştur. Bulgar öğrencilerin mezun olduktan sonra (isimlerini vererek) ne işler yaptıklarına kadar ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Şişman’ın ayrıca, “Türkiye’de Yabancı Okullar Meselesi” isimli bir makalesi daha vardır (Şişman, 1995) ve “Atatürk ve Yabancı Okullar” isimli bildirisini, *Atatürk, Eğitim ve Türkiye’nin Çağdaşlaşması* Seminerinde 1991 yılında sunmuştur.

İlknur Polat Haydaroglu’nun, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Açılan Amerikan Okulları Üzerine Bir İnceleme” (Polat Haydaroglu, 1988) ve *Osmanlı İmparatorluğu’nda Yabancı Okullar* (Polat Haydaroglu, 1990) adlı çalışmaları, arşiv belgesiyle yazılmış olması bakımından önemlidir. İlkinde Amerikan, ikincisinde ise, bütün yabancı okullar değerlendirilmektedir. 1990 yılında basımı yapılan bu kitap, Osmanlı dönemi yabancı okullarına dair en ayrıntılı incelenmiş eserlerden biridir ve Osman Ergin’in *Türkiye Maarif Tarihi* ve Nurettin Polvan’ın *Türkiye’de Yabancı Okullar* çalışmaları temel alınarak hazırlanmıştır. Eser, okulların eğitime, topluma ve

içinde buldukları döneme etkileri incelenerek başlamaktadır. Okulların hangi şartlar altında açıldığı ve nasıl yaygınlaştığı tartışılmış, bunun yanında okullarda gözetilen dini ve siyasi amaçlara değinilmiştir. Yazar, yabancı okulların Osmanlı dönemindeki amaçlarının, yöre halkına eğitim-öğretim hizmeti götürmekten ziyade, yabancıların siyasi amaçlarına aracılık eden birer eğitim kurumu olduğuna vurgu yapmaktadır. Cumhuriyet döneminde ise, Batılı anlamda modern eğitim kurumlarının açılmasına zemin hazırlamaları hususu üzerinde durulmuştur (Polat Haydaroğlu, 1990, s. 17, 219). Yazarın kitabıyla aynı adla yayımladığı makalesi Haydaroğlu'nun en yönlendirici ve konuyu net anlatan çalışmalarından biridir. Makale, en geniş anlamıyla yabancı okullarla ilgili olup, kurumların Osmanlı dönemindeki (1869-1912) gelişimini incelemektedir. Örnek seçilen okul Robert Kolej olduğundan, Kolej hakkında, üniversiteye devrildiği tarih olan 1971'e kadar bilgi verilmiştir. Haydaroğlu, konuyla ilgili her çalışmasında olduğu gibi burada da, Başbakanlık ve Milli Eğitim Bakanlığı arşivleri başta olmak üzere ana kaynak belgelerden yararlanmış (Polat Haydaroğlu, 2001). Yazar, "Osmanlı İmparatorluğunda Denetim ve Cumhuriyet Dönemine Yansımaları" adlı bir diğer makalesinde, Osmanlı dönemindeki düzenlemelere yer verirken, Mihran Boyacıyan'ın azınlık ve yabancı okulların eğitim politikasını irdelediği raporundan da söz etmiştir. Bu makalede, diğer çalışmalarından farklı olarak, Osmanlı okullarının hangi alanlarda yabancı okullardan etkilendiğini madde madde sıralamıştır (Haydaroğlu, 2006).

M. Hidayet Vahapoğlu'nun *Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar* (Vahapoğlu, 2005) adlı kitabı, 1990 yılında aynı adla yayımlanmış diğer kitabının (Vahapoğlu, 1990) gelişmiş versiyonudur. Yazar, Lozan Antlaşmasını, yabancı okullar için bir kırılma noktası olarak alır ve antlaşmadan öncesi ve sonrası statülerini çoğunlukla hukuki açıdan inceler. Cumhuriyet dönemi içinse ayrı bir bölüm ayırmış olup, okullar hakkında çıkan tüm yönergelerden, okullarda çalışan personelin yetki ve sorumluluklarına kadar her ayrıntıyı işler. Örnek olarak işlenen okul ise yine Robert Kolej'dir.

Azınlık okulları hakkında çok sayıda çalışmasını olduğunu bildiğimiz Süleyman Büyükkarcı'nın, Amerikan okullarını esas alan çalışmalar arasında yer alan, *Türkiye'de Amerikan Okulları*, adlı kitabı, Amerikan misyonerlerinin okul kurma girişimleri ve bu kapsamda Cyrus Hamlin'in Robert Kolej'i kurma çabalarından bahsetmektedir. Hamlin'in hatıra kitabı olan *Among the Turks* (Hamlin, 2014) tanıtılmış, Türkiye'deki Amerikan okullarının 1950 yılından sonraki müfredatları ve ders programları, ayrı ayrı ve detaylı biçimde incelenmiştir. Tezimiz açısından, Robert Kolej'in çok partili hayata geçişten üniversiteye dönüştürülünceye kadar olan dönemdeki (1950-1971) eğitim-öğretim faaliyetlerine ait bilgileri sağlaması dolayısıyla önemlidir (Büyükkarcı, 2004). "Amerikan Okulları Üzerine Bir Araştırma" adlı bir diğer makalesinde ise, Robert Kolej ve Kolej'in kız bölümü üzerinden örneklendirmeler yapılarak, Amerikan okulları ve buna bağlı

olarak Amerikan eğitim sistemini anlatmıştır. Bu makaledeki en önemli ayrıntı, yabancı okullar içinden en çok tercih edilenlerin neden Amerikan okulları olduğuna dair yaptığı tespitlerdir (Büyükkarcı, 2001). Büyükkarcı'nın bu tespitlerine tezimiz içinde atıfta bulunacağız.

XIX. yüzyıl sonundaki Amerikan misyoner faaliyetlerinin Osmanlı toplumsal hayatına etkisini inceleyen Uygur Kocabaşoğlu'nun, misyonerlik ve yabancı okullarla ilgili bir çok çalışması bulunmaktadır. Amerikan Okullarını incelediği "Amerikan Okulları" adlı makalesinin önemi, 1830 yılında Amerikan misyonerlerinin Türkiye'deki faaliyetlerini okullar aracılığıyla gerçekleştirdiğini söylemesi ve bu söylemini fotoğraflar ve istatistiki tablolara somutlaştırmasıdır. Çoğunlukla Amerikan arşivlerinden faydalanılmıştır. 1845-1906 yılları arası ve 1910 yılında Amerikan misyoner okullarının, görevlilerinin ve öğrencilerin sayısı tablolarla gösterilmektedir. Bunun haricinde I. Dünya Savaşı öncesinde başlıca Amerikan okulları ve öğrenci sayıları da verilmiştir (Kocabaşoğlu, 1985).

Osmanlı devlet adamı Ahmed Zühdü Paşa'nın, yabancı okulların hukuki statüleri hakkında hazırladığı raporunu Atilla Çetin, günümüz harflerine transkripte ederek bir makale yazmıştır. Makalenin 193. sayfadan sonrası raporun tam metninin transkripsiyonunu içermektedir ve sonunda yabancı okulların mübeyyin defterleri yer almaktadır. Makale daha ziyade bahsi geçen raporun değerlendirmesi olduğundan bizim konumuz olan öğrencilerle ilgili bilgiler mevcut değildir (Çetin, 1983).

Necmettin Tozlu'nun *Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar* adlı eseri, misyonerlik faaliyetlerini ve bu kapsamda Amerikan misyonerliğini ele almakta, Robert Kolej'i merkeze koyarak, diğer Amerikan okullarını incelenmektedir (Tozlu, 1991). Misyonerliğin ticari yönünü inceleyen "Osmanlı İmparatorluğunda Misyoner Okulları" adlı makalesinde de, bir misyonerin din adamı olmasının yanında tarih, kültür ve toplum araştırmacısı olması gerektiğini savunmaktadır. Osmanlı topraklardaki misyoner faaliyetlerini Batı, Orta ve Doğu merkezli olarak üçe ayırmış, Robert Kolej'i ise "aşılamayacak bir rekora sahip" olan bir kurum olarak tanımlamıştır. Bunun yanında, Amerikan misyonerlere ait müesseselerinin sayıları ve öğrencilerinin milliyetleri hakkında bilgi verilmiş; 1870'de Robert Kolej'den mezun olan öğrencilerin sayıları tespit edilmiştir (Tozlu, 1999).

Nurettin Polvan'ın *Türkiye'de Yabancı Okullar* isimli kitabı, yabancı, özellikle de Amerikan okullarının kültürümüzü etkilemesi konusunu incelemesi bakımından orijinal bir çalışmadır (Polvan, 1952).

Kenan Okan'ın 1971 yılında, Türkiye'deki yabancı okullar üzerine yazdığı 26 sayfalık inceleme yazısına ancak, Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın arşivinden ulaşabildik. Yabancı okulların tarihi gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi veren Okan'ın eserinde ağırlık, Kurtuluş Savaşı ve sonrasına verilmiştir (Okan, 1971).

Harun Odabaşı'nın, *Her Okuldan Adam Çıkamaz* başlıklı eserinde çok sayıda yabancı okul kapsama alınmış ve bu okulların eğitim politikaları ve meşhur mezunları üzerinde çalışılmıştır (Odabaşı, 2003).

Halit Ertuğrul, azınlık okulları ve yabancı okulların Kurtuluş Savaşı esnasında yıkıcı ve bölücü hareketlerini konu aldığı *Azınlık ve Yabancı Okullarının Türk Toplumuna Etkisi* adlı kitabında, eğitim kurumlarının bahsedilen amaçlarını gerçekleştirmek için attıkları adımları üstü kapalı değil, alenen gerçekleştirdikleri tespitinde bulunmuştur. Yazar, “yıkıcı” ve “bölücü” kavramlarına özellikle yer vermiştir. Bu kavramlarla beraber misyonerlerin Osmanlı topraklarında eğitim kurumu çatısı altında başka amaçları olduğuna değinmiştir. Çalışmada sadece Amerikan okulları değil, diğer yabancı ve azınlık okullarının da faaliyetleri anlatılmaktadır. Misyonerlerin hangi bölgelerde hangi faaliyetleri gerçekleştirdiğini ayrıntılarıyla anlatan yazar, sonuç olarak bu okulların, düşmanla işbirliği yapan kurumlar olduğunu tespit etmiştir. Kitap, konuya daha ziyade siyasi ve dini açıdan baktığı için bizim konumuz olan öğrencilerle ilgili bilgi pek bulunmamakta, sadece öğrencilerin milliyetlerinden söz edilmektedir (Ertuğrul, 1998). Yazarın benzer açıdan yazdığı *Kültürümüzü Etkileyen Okullar* adlı kitapta ise, azınlık ve yabancı okulların Türk kültürüne etkilerini anlatmakta ve bir çok araştırmada bulunmayan “elit”, ve “aydın” kavramları üzerinde durmakta; toplumdaki elit ve aydın kesmin yabancı ve azınlık okullarından çıkmaş olduğunu vurgulamaktadır (Ertuğrul, 2010). Tezin IV. ve V. Bölümlerindeki sorgulama sonuçlarımızla, Robert Kolej mezunlarının, Ertuğrul'un bahsettiği elit ve aydın kavramlarıyla bütünleştiği görülecektir.

Şerife Yorulmaz, Osmanlı İmparatorluğunda XIX. yüzyılda yabancı ve azınlık okullarının geçirdiği aşamaları değerlendirdiği “Osmanlı İmparatorluğunda Ruhsatsız Okullaşma: 19. Yüzyılda Açılan Gayrimüslim ve Yabancı Okullar Üzerine Bir Değerlendirme” adlı makalesinde, Başbakanlık Osmanlı Arşivinden yararlanmıştır. Makalede, yabancı okullarla ilgili verilen kararlardan söz edilmekte ve değerlendirmeleri yapılmakta, 1869 Nizamnamesinden başlayarak 1898 Salnamesine kadar gelmektedir. Yabancı okulların gördüğü tüm kırım noktalarını en ayrıntılı ele alan çalışmalardan birisidir. Salnamelere göre yabancı okulların sayılarının tespit edildiği tablolar da bulunmaktadır. XX. yüzyılın başlarında özel okullarda yaklaşık 500.000 öğrenci olduğu tespit edilmiş, ancak hangi okullarda okudukları veya milliyetleri belirtilmemiştir (Yorulmaz, 2010).

Yabancı okullarla ilgili literatür üzerine yukarıdaki değerlendirilmeyle yetinilmiştir. Diğer eserler benzeri türden konuları ve yaklaşımları sergilemekte olması sebebiyle aşağıda sıralanmıştır:

- Atilla Çetin, “II. Abdülhamid' e Sunulmuş Beyrut Vilayetinde ki Yabancı Okullara Dair Bir Rapor”, *Türk Kültürü*, 1984, s. 316-324.

- Cemil Koçak, “Tanzimat’tan Sonra Özel ve Yabancı Okullar”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, c. 2, s. 405-484.
- Ersoy Taşdemirci, “Türk Eğitim Tarihinde Azınlık Okulları ve Yabancı Okullar”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı: 10, 2001, s. 13-30.
- Mesut Çetintaş, “Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar”, *Bilge Dergisi*, 7, 40-47.
- Necmettin Hacıeminoğlu, “Yabancı Özel Okullar”, *Türk Kültürü*, 1964.
- Nurettin Ergin, “Milli Eğitim ve Yabancı Okullar”, *Ülkücü Öğretmen Dergisi*, c. 8, 1966.
- Özgür Yıldız, *Anadolu’da Amerikan Okulları*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Seçil Akgün, “Türkiye Cumhuriyeti Öncesi Amerikan Eğitim Kurumları”, *V. Milletlerarası Türkiye Sosyal ve İktisat Tarihi Kongresi*, 1989.
- Selim Sayhan, “Yabancı Özel Okullar”, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, sayı: 24, 1993, s. 117-121.
- Sezen Kılıç, “Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 61, Cilt XXI, 205, s. 64-89
- Süleyman Büyükkarcı, *Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Türkiye’sinde Yabancı Okullar*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1996.
- Şamil Mutlu, *Osmanlı Devleti’nde Misyoner Okulları*, Gökkuşe Yayınları, İstanbul, 2005.
- Tayfun Nasuhbeyoğlu, “Halen Varlığını Devam Ettiren Türkiye’deki Yabancı ve Azınlık Okulları”, http://pusuladernegi.org/wp-content/uploads/yabanc%C4%B1_okullar.pdf, Erişim Tarihi: 14.12.2013.
- Yasemin Doğaner, “Lozan Antlaşmasında Yabancı Okullar”, *Türk Yurdu*, c. 24, 2004, s. 49-55.

Konu dahilinde yazılmış yüksek lisans ve doktora tezleri aşağıdaki gibidir:

- Abdulkadir Yazıcı, *Türkiye’de Azınlık, Yabancı ve Türk Özel Okulları (1950-1960)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, künyeli yüksek lisans tezinde, yabancı kavramı üzerinde durmakta, 1869-1935 arası çıkartılan eğitim yönergelerinden söz etmekte ve özellikle Bulgar devlet adamlarının yetişmesine vurgu yaparak Robert Kolej’e yer vermektedir (Yazıcı, 2010).
- Azmi Khouli, *Osmanlı Döneminde Yabancı Okullar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

- Ebru Esenkal, *Yabancı Ülkeler Tarafından Osmanlı Coğrafyasında Açılan Okullar*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü künyeli yüksek lisans tezinde, Osmanlı topraklarında XIX. ve XX. yüzyıllarda açılan yabancı okullar üzerinde durmaktadır. Ağırlıklı olarak okulların misyonerlik durumuyla ilgili tartışmaların bulunduğu tezde, İtalyan, Rus, Alman, İngiliz, Fransız ve Amerikan okulları hakkında bilgiler bulunmaktadır (Esenkal, 2007).
- Emine Kocamanoğlu'nun, Marmara Üniversitesi bünyesinde yazdığı *Yabancı Okullarda Din Eğitimi, Robert Kolej-Mekteb-i Sultani Örneği* adlı doktora tezi, Robert Kolej ile Galatasaray Lisesinin karşılaştırması niteliğinde bir tezdur. Hem Kolej'e, hem de Sultani'ye ayrı ayrı bölümler ayıran yazar, iki okuldaki eğitimi karşılaştırmış, özellikle din eğitimi üzerinde durmuştur (Kocamanoğlu, 2003).
- Selahattin Çitçi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü bünyesinde yazdığı *Türk Romanında Yabancı Okullar ve Kültürel Değişimdeki Roller* adlı doktora tezinde, azınlıkların milliyetçilik kavramı üzerinde durmakta, kültürel değişimin romanlara yansımalarını, dans, kutlamalar, eğlence hayatı, kıyafet, müzik heykel vb. ile bağdaştırmakta ve tezini Türklüğe ve kültürel değerlere bakış ile ilgili tespitleri ile tamamlamaktadır (Çitçi , 2008).
- Şaban Ulusoy'un Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı bünyesinde yazdığı, *Robert Koleji ve Yabancı Okullara Yönelik Atatürk Döneminde Yapılan Düzenlemeler* adlı tezinde, toplumdaki siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıdaki değişim ve gelişmede eğitimin etkisi üstünde durulmakta ve örnek olarak Robert Kolej üzerinden gidilmektedir. Kolej'in binalarının yapım tarihine kadar ayrıntılı bilgi veren yazar, Kolej'in 1930'lu yıllara kadar geçirdiği süreçten bahsetmektedir (Ulusoy, 2005).
- Fahreddin Savcı, *Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar 1839-1914*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü künyeli tezinde, eğitimi, toplumun milli değerlerini sonraki nesle devretme aracı olarak görmekte ve yabancı okulları, milli kültürü yıkan, dejenere eden ve gözden düşüren temel unsur olarak görmektedir. Örnek Robert Kolej üzerinden verilmekte ve tezin sonunda, Amerikan okullarının bir listesi bulunmaktadır (Savcı , 1983).
- Filiz Topçu, *Türk Eğitim Sisteminin Tarihsel Gelişimi ve Yabancı Okulların Bu Sistem Üzerindeki Etkileri*, Beykent Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Mustafa Serhan Yücel, *Türkiye'de Yabancı Okullar ve Azınlık Okulları (1925-1926)*, Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Bilecik, 2016.

Yukarıda özetlenen çalışmalardan bilindiği üzere, Osmanlı topraklarında eğitim öğretime başlayan ve devam eden azınlık ve yabancı okullarının tamamı misyonerler tarafından açılmıştır. Bu bağlamda, misyonerlik çalışmaları ile ilgili literatür taraması tezimiz kapsamına girmektedir.

Misyonerlik Faaliyetleri ile İlgili Eserler

Misyonerlik, misyonerler ve faaliyetleri, çok sayıda kitap ve makaleye konu olmuştur. Misyonerlik, dini, tıbbi, eğitim vb. alanları kapsamakta olup, burada eğitimle ve Amerikan okullarıyla ilgili olanlar üzerinden değerlendirme yapılacaktır. Konu üzerine bahsedilmesi gereken ilk nokta, yabancı okullar konusunda olduğu gibi, misyonerlik konusunda da akademik literatürde pek olumlu bir bakış açısının olmadığıdır. Toplum üzerine istenmeyen tesir ve asimilasyon olarak görülen misyonerliğe dair algı ve imaj, tabiatıyla yapılan akademik çalışmalara da yansımıştır. Bu konuda bahsedilmesi gereken ilk çalışma yukarıda da altını çizdiğimiz gibi, Uygur Kocabaşoğlu'na ait olan *Anadoludaki Amerika* adlı kitaptır. Bu kitap, Hazırlık (1820-1839), Yerleşme (1840-1870) ve Hasat Dönemi (1871-1900) olmak üzere üç bölümde incelenmiş olup, Robert Kolej ve kurucusu Cyrus Hamlin, bu çalışmanın “Yerleşme Dönemine” denk gelmektedir. Çalışma, 1900 yılıyla son bulmaktadır ve *American Board* arşiv belgelerinden yararlanılmıştır. Kaynakça bölümünde *American Board*'un tüm dünyadaki faaliyetlerine ilişkin belgelerin nerede bulunduğu dair bir de not bulunmaktadır. Kitabın 122. sayfasından itibaren öğrencilerle ilgili bilgi verilmektedir. 1872 yılından başlayarak Osmanlı topraklarındaki tüm Amerikan misyoner okulları ve öğrenci sayıları tablo şeklinde görülmektedir. Yazar, Amerikan okullarını, dinsel boyutları aşan ve ekonomik, sosyal, kültürel boyutları olan bir tür nüfuz etme aracı olarak tanımlamakta; Amerika'nın okulları aracılığıyla, İmparatorlukta kendine bir hayat alanı yaratmaya çalıştığını vurgulamaktadır. Misyonerliğin en önemli araçlarından birinin okullar olduğunu söyleyerek kitabın 1. bölümüne giriş yapar ve okulların, bir toplumun içinde bulunduğu ilişkilerin yeniden üretilmesi için bir araç olduğunu dile getirir (Kocabaşoğlu, 2000). Yine aynı yazara ait “Doğu Sorunu Çerçevesinde Amerikan Misyoner Faaliyetler” adlı makale, Amerikan misyonerlik faaliyetleriyle ilgili olup, Amerikan eğitim ve hayır kurumları incelenerek, bu kurumların kapitalizmi yerleştirme sürecinin birer aracı gibi kullanıldığı üzerinde durulmuştur. Yine *American Board*'ın belgeleri kullanılarak maaşlar, kitaplar, öğrenciler, okullar vb. bilgiler verilmiştir (Kocabaşoğlu, 1992). Yazarın Osmanlı topraklarındaki Amerikan misyoner faaliyetlerini konu alan “19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa Topraklarında Amerikan Misyoner Faaliyetleri” adlı bir diğer araştırması Amerikan misyonerlerinin okullar ve matbaa kanalıyla “Bulgaristan meselesinde” ne şekilde yer aldığı anlatılmaktadır. Her çalışmada en temel örnek olan Robert Kolej'e, içeriğe uygun

olarak Bulgar devlet adamlarının yetiştirdiği yer gözüyle bakılarak örnekler verilmiştir. Çalışmada, Amerikan misyoner okullarını gösteren arşivlerden alınmış tablolar bulunmaktadır (Kocabaşoğlu, t.y).

Erol Güngör'ün, daha önce Erol Kırşehirlioğlu ismiyle yayımladığı *Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri* isimli kitabı çoğunlukla Amerikan okulları ve hastaneleri üstünden, Protestan misyonerliği anlatmaktadır. Bir çok çalışmada olduğu gibi, örnek gösterilen okul Robert Kolej'dir (Güngör, 2012).

Mehmet Can'ın *Ortadoğu'da Amerikan Politikası* (Can, 1993) ve Mehmet Aydın'ın, "Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiye" (Aydın M. , 1992) adlı eserleri konu üzerine derinlemesine yapılmış çalışmalardır. İlkinde konu daha geniş, Ortadoğu bağlamına oturtulmuş, ikincisinde Türkiye üzerine yoğunlaşmış ve misyonerlerin çeşitli faaliyetleri üzerinde durulmuştur.

Konu üzerine çalışmalar yapan Ömer Turan'ın "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'de Protestan Misyonerlik Faaliyetleri" (Turan, 1999b), "Avrasya Coğrafyasında Misyonerlik Faaliyetleri" (Turan, 1999a) ve "Amerikan Protestan Misyonerlerinin Bulgar Milliyetçiliğine Katkıları" (Turan, 2000) başlıklı makaleleri önemlidir. Geniş Avrasya alanında ve Türkiye'de misyonerlerin faaliyetlerine değinilen çalışmalarda, zaman dilimi de geniş tutulmuş, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri ele alınmıştır. Zamanın ve coğrafyaların kesiştiği noktaları kapsayan bu çalışmalar, misyonerlerin faaliyet alanlarını görmek açısından önemlidir.

H. Tahsin Fendoğlu'nun Osmanlı topraklarındaki Amerikan misyonerlerini incelediği "Amerika Birleşik Devletlerinin Misyonerleri ve Osmanlı Devleti" adlı makalesi ayrıntılı bir çalışma olup, beş ana bölümde çalışılmış, hatıratlardan yararlanılmıştır. Bu makalede yapılan tespit, Tanzimat'a kadar Osmanlı Devletinde bir Protestan sorunu olmadığıdır. Bahsedilen sorunun Amerikan misyonerler sebebiyle ortaya çıktığı, yayılmasının en faal unsurun ise Amerikan misyoner okulları olduğu zikredilmiştir. Diğer araştırmalar daha ziyade *American Board* üzerinde dururken Fendoğlu, farklı olarak Protestanlar Birliği'nden (Evangelical Union) de söz etmiştir. Yazar, Amerikan okullarını tek tek isimleri ile analiz etmiş, öğrencilerle ilgili bilgi sadece milliyet bazında olmuştur. Araştırmanın sonlarına doğru, 1850'den başlayarak Amerikan misyonerlerin açtığı okulların sayısı verilmiş, hemen ardından okullarda okuyan Osmanlı vatandaşlarının sayılarının tespitleri yapılmıştır (Fendoğlu, 2002).

Mithat Aydın'ın *Bulgarlar ve Ermeniler Arasında Amerikan Misyonerleri* isimli çalışması, Osmanlı azınlıkları arasındaki misyonerlik faaliyetlerini konu alması bakımından önemlidir (Aydın M. , 2008). Himmet Umunç'un, "On the Edge of the Civilized World: Cyrus Hamlin and the American Missionary Work in Turkey" adlı çalışmasında, Robert Kolej'in kurucusu Hamlin'i ve misyonerlik faaliyetini, medeni dünyanın eşliğindeki faaliyetler olarak nitelemesi ilgi çekicidir (Umunç, 2004). Süleyman Kocabaş'ın *Misyonerlik ve Misyonerler* konulu çalışması XIX.

yüzyıldaki misyonerlik hareketlerini, cumhuriyet dönemine bağlayarak anlatmaktadır (Kocabaş, 2006). Erdal Açıkşes'in "Osmanlı Devletinde Misyonerlik Faaliyetleri ile İlgili Bir Değerlendirme" adlı makalesi, genel ve geniş çerçevede Osmanlı dönemindeki misyonerlik faaliyetlerinden söz etmektedir. Hem arşiv belgeleri hem de yapılan diğer çalışmalardan yararlanılmıştır. Makalede, genel çerçevede misyonerlik faaliyetleri, özelde eğitim alanı ele alınmıştır. Eğitim kısmındaki misyonerlik faaliyetleri anlatılırken, American Board anlatılmakta ve bu teşkilatın 1819 yılında Türkiye'yi de programına dahil edişi mevzu bahis edilmektedir. Robert Kolej, yine verilen örnekler arasındadır (Açıkşes, 1999).

Necdet Sakaoğlu, Osmanlı Devletinde Protestanlığı yaymak için kurulan okulları incelediği "Protestan Okulları" adlı makalesinde durumu dini açıdan incelemiş, hatırat ve araştırmalara başvurmuştur. Protestan okullarını, Amerikan misyoner mektepleri, Amerikan okulları ve Board okulları olarak üçe ayıran yazar, diğer Amerikan okullarından bu bakış açısından farklı olduğunu zikrettiği Robert Kolej örneği üstünde çok durmuştur. 1843 yılı ile beraber Amerikan okullarında, seküler eğitim öğretim sürecinin başladığını ve bu farkın Bebek İlahiyat Okulunun ardından Robert Kolej'le hayat bulduğunu yazmaktadır (Sakaoğlu, 1993).

Necdet Sevinç'in, daha önceki yıllarda *Ajan Okulları* adıyla basılan kitabı, daha sonrasında *Osmanlı'dan Günümüze Misyoner Faaliyetleri* adıyla yayımlanmış olup, okullar dahil olmak üzere bütün yabancı kurumların, Türk kültürüne zarar verdiği, ajan yetiştirdiği ve ülkeyi bölücü faaliyetleri olduğu konusu üzerine yoğunlaşmıştır. Diğer bir ifadeyle yazar, kurumların sadece olumsuz yönlerini incelemiştir (Sevinç, 2009).

Özgür Yıldız, *Anadolu'da Amerikan Misyonerleri* kitabıyla, Batı Türkiye misyonu ve American Board üzerinden örneklerle misyonerliği anlatmıştır. Diğer çalışmalar, Amerikan misyonerliğinin Tanzimat'dan sonra yoğunlaştığını ifade ederken, Yıldız, 1875 yılındaki Adalet Fermanını da katarak, diğer çalışmalarda karşılaşmadığımız bir başka dönüm noktasından da bahsetmiştir (Yıldız, 2016).

Misyonerlik Faaliyetleriyle ilgili diğer çalışmalar şu şekildedir:

- Seçil Akgün, "Kendi Kaynaklarından Amerikalı Misyonerlerin Türk Sosyal Yaşamına Etkisi (1820-1914)", TTK Yayınları, Ankara 1994.
- Şenol Kantarcı, "Amerikalı Misyonerlerin Osmanlı Topraklarındaki Faaliyetleri", 2023 Dergisi, 2002.

Ayrıca konu dahilinde yazılmış 1 doktora, 3 yüksek lisans tezi bulunmaktadır:

- Elisabeth W. Shelton, Georgetown Üniversitesi bünyesinde yazdığı *Faith, Freedom and Flag: The Influence of American Missionaries in Turkey on Foreign Affairs, 1830-1880*, adlı doktora tezinde, Amerikan misyonerlerinin, Anadolu'ya yerleşimi ve buradaki

misyon istasyonları üzerinde durmuştur. Misyonerleri “Görünmez Adam” olarak tanıtmaları, tezin ilgi çeken kısmıdır. Anadolu’daki Amerikan değerleri, Ermeni ve Türk ilişkileri üzerinde durulmuş ve İmparatorlukta sözü geçen en önemli 11 misyoner, “Muhteşem 11’li” olarak tanıtılmıştır (Shelton, 2011).

- Esra Danacıoğlu, Hacettepe Üniversitesi bünyesinde yazdığı, *Anadolu’da Amerikan Misyoner Faaliyetleri (1820-1914)* adlı tezinde, Anadolu’daki misyoner kurumları ve faaliyetlerini, I. Dünya Savaşına kadarki süreç içinde işlemiştir (Danacıoğlu, 1987).
- Turgay Korkmaz, *Amerikan Misyonerliği ve Anadolu’ya Yayılışları*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991.
- Judd W. Kennedy, College of William and Mary bünyesinde kaleme aldığı *American Missionaries in Turkey & Northern Syria and the Development of Central Turkey and Aleppo Colleges, 1874-1967* adlı tezinde, Lübnan, Suriye ve Türkiye’deki Amerikan misyonerlerinden söz etmiş; Antep başta olmak üzere misyon istasyonlarına yer vermiş, buradaki Merkez Türkiye Koleji üzerinde durmuş ve 1953 sonrası Suriye’de eğitimin millileşmesi üstünde çalışmıştır (W. Kennedy, 2008). Antep misyonundan, tezin ilgili yerlerinde söz edilmiştir.

Çalışmamızda, Kolej’in bir misyoner okulu olduğu ve eğitime dair bir misyon yüklendiği hatırd tutularak, yukarıdaki eserlerden yeri geldiğinde istifade edilecektir.

Arşiv Belgeleri

Öğrencilerin grup biyografisini yapmak üzere tezimizde istifade ettiğimiz arşiv belgelerinin tamamına yakın kısmını *öğrenci dosyaları* ve *öğrenci kayıt defterleri*, daha az bir kısmını ise yine arşiv belgesi niteliğinde olan *mezun yıllıkları* ve *dergiler* oluşturmaktadır. İlk türden belgelerin tamamı *Robert Kolej Arşivi*’nde muhafaza edilmekte olup, Kolej müdürlüğünden alınan özel izinle fotoğrafları çekilmiş ve bilgisayara aktarılmıştır. Bir kısmı da, *Columbia University (New York, ABD) Rare Books and Manuscript Collections*’dan fotoğraf çekme yolu ile derlenmiş ve bilgisayara aktarılmıştır. ABD’de muhafaza edilen bu kısım, *idari kayıtlardan*, yani Kolej’in idarecileri tarafından veya idari işlemler esnasında tutulan çeşitli kayıtlardan ve mezun öğrenciler ile ilgili, çoğu *Mezunlar Ofisi* (Alumni Association) tarafından yayımlanan *dergilerden* oluşmaktadır. Bilgisayarda depolanan fotoğraflar, veri işlemek için özel olarak hazırlanan *Prosopo* (web adresi: <http://www.prosopo.org>) isimli veri tabanı programına girilmiştir. Aşağıda, hem bu belgelerin muhtevasına ilişik bilgi verilecek, hem de arşiv belgelerine ve bunlar üzerinden yapılan işlemlere detaylı biçimde değinilecektir. Kullanılan verinin güvenliği ve yapılan analizin

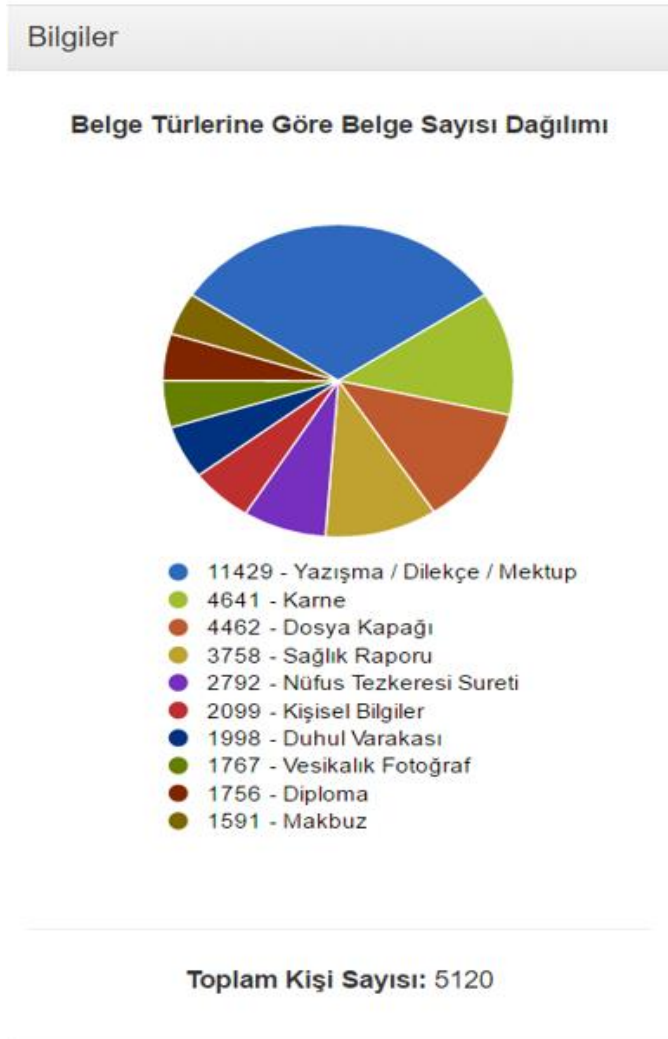
geçerliliği bakımından, bu konular son derece önemlidir. Bu belgeler dışında, yukarıda, literatür değerlendirmesi kısmında özetlediğimiz hatıralar, tez çalışması süresince bize yardımcı olan başka bir belge türüdür.

Öğrenci Kayıt Defterleri

Student Registers adıyla geçen Öğrenci Kayıt Defterleri 1913-1921, 1921-1929, 1929-1937, 1938-1944, 1944-1949, 1949-1954, 1954-1960, 1960-1967, 1962-1966, 1966-1972, 1972-1980 ve 1979-1980 yıllarına ait olmak üzere, her biri 200 sayfadan oluşmak suretiyle 12 tanedir. Bu kalın siyah ciltli defterlerde, belirlenen yıllarda okula kaydolmuş öğrencilerin isimleri, yaşları, adresleri, babalarının meslekleri, kaçınıcı sınıfta oldukları, burslu ya da burssuz olup olmadıkları, yatılı olup olmadıkları, uyrukları, dinleri ve okula giriş tarihleri yazar. Defterlerin içeriği ve üzerinde yapılan çalışmalarla ilgili ayrıntılı bilgi, aşağıda verilmiştir. Tezimizin zaman dilimi 1863-1971 yılları olmasına rağmen, 1980 yılına kadar kaydedilmiş defterlerin tamamı tarafımızdan fotoğraflanmıştır.

Öğrenci Dosyaları

Robert Kolej Arşivi'nde bulunan ve bizim tez kapsamında istifade ettiğimiz öğrenci dosyalarında yer alan belgeler ve muhtevaları aşağıda önce şekil, sonra da liste halinde verilmiştir. Pasta dilimi halinde verilen şekildeki belgeler, bu zamana kadar PROSOPO veri tabanına girilen belge türleri ve sayılarını göstermektedir (Şekil 2). Veri tabanı 52.310 adet ve 108 tür belge içermektedir. Bir belge türü, belgelerin tamamı içinde belli bir orana (%10'a) ulaştığında şekil üzerinde temsil edildiğinden, Şekil 2'de sadece yüzde on oranına ulaşan 10 tür belge temsil edilmiştir. Diğer belgelerin sayıları ve genel toplam içerisinde yüzde miktarı düşük olduğundan şekil üzerinde görülmemektedir. Diğer türlü, 108 adet belgenin tamamının pasta dilimi üzerinde temsil edilmesi, bir yandan renk karmaşasına yol açarken, diğer yandan da, dilimler çok ince olacağından okumayı zorlaştırmaktadır. Bu sebeple, şekil sade halde tutulmuştur.

Şekil 2. Belgelerin türlerine göre dağılımı ve sayıları.

Şekilde miktarları görülen belgelerden çalışmamıza esas olanlar Nüfus Tezkeresi Sureti, Kişisel Bilgiler, Duhul Varakası (Giriş Varakası) ve Karnelerdir. Sayıca az olduğundan şekilde görülmeyen Kalıcı Kayıt Kartı ve Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı isimli belge türlerini ekleyip, belgelerin muhtevalarını bir araya getirdiğimizde, prosopografi çalışmamız için uygun olan esas veri grubunu oluşturmuş olmaktadır. Bu belgelerde, öğrencilerin doğum yerleri, doğum tarihleri, babalarının isimleri, adresleri, Kolej'e girdikleri tarih, Kolej'den önce okudukları okul ve oradaki öğrenim derecesi, hobileri, veli isimleri, Kolej'de girmek istedikleri sınıf ve kabul oldukları sınıf, ileride edinmek istedikleri meslekler ve en önemlisi, neden Robert Koleji seçtikleri gibi, bir prosopografi çalışması için gerekli olan veriler yer almaktadır. Karnelerde ise, öğrencilerin Kolej'in hangi sınıfında hangi yıllar arasında okuduklarını, o yıllar arasında hangi dersleri aldıklarını, Kolej'de hangi yıllar arasında hangi derslerin verildiğini, kaçınıcı sınıfta hangi derslerin okutulduğunu görebilmekte; ayrıca istenen yılda, istenen öğrencinin not ortalamasını

hesaplayabilmekteyiz. Bahsettiğimiz türden belgeler, Kolej’de okuyan öğrenciler ve Kolej’de verilen eğitim hakkında bizlere yeterince detaylı ve kullanılabilir bilgi sunmaktadır.

Hali hazırda, PROSOPO veri tabanındaki belgelerin türleri ve hangi belge türünden kaç tane bulunduğu, alfabetik sırayla aşağıda Tablo 1’de verilmiştir. Tabloda belirtilenlerin haricinde, bir miktar, 515 adet, Osmanlıca belge de bulunmaktadır. Bu belgeler Osmanlı kurumlarından alınan, karne, aşı kâğıdı vb. evraktır. Diğer yandan, bütün öğrenci kayıtlarının İngilizce olarak tutulduğunu belirtmek gerekir.

Tablo 1. Belge türleri ve sayıları.

BELGE TÜRÜ	BELGE SAYISI
Afiş	2
Anket	10
Aşı Karnesi	971
Askeri Ehliyetname	10
Askerlik Durumu	10
Aylık Muvaffakiyetsizlik Raporu	372
Başvuru Formu	66
Eski Girişli Duhul Varakası (Bulletin)	974
Bonservis	1
Celp	1
Davetiye	2
Ders Başarı Formu	23
Ders Programı	11
Devam Kayıt Kartı	140
Dil Sorgu Formülleri	1
Diploma	1756
Disiplin Raporu	98
Doğum Kâğıdı	1
Dosya Kapağı	4462
Duhul Varakası	1998
Ekle Sil Kartı	1
Fakir Hal Kâğıdı	4
Gazete	52
Görev Bildiri Kâğıdı	1
Hal-Tavır Belgesi	79
Hazırlık Öğrencileri Hakkında Öğretmen Yorumları	110
Hüsnühal İlmuhaberi	30
İhtarname	1
İkametgâh İlmuhaberi	62
İki Yıl Üst Üste Aynı Sınıfta Kalan Öğrenciye Verilen Belge	12
İmtihana Girme Karnesi	6

İyi Durum Kâğıdı	19
İzin Kâğıdı	4
Kabul Kâğıdı	9
Kalıcı Kayıt Kartı	1055
Karne	4644
Kartvizit	23
Kayıt Beyannamesi	38
Kayıt Bildirîği	69
Kayıt Talebi	1
Kimlik	52
Kişisel Bilgiler	2099
Kişisel Dosya	47
Liste	81
Mahkeme Kararı	16
Makbuz	1591
Mali Yardım Kayıt Kartı	41
Ortaöğrenim Okulları ve Köy Enstitüsü Öğrencilerine Mahsus Dosya	60
Mezun Kayıtları	376
Muhacir Kâğıdı	3
Mukavele	1
Müracaat Kâğıdı	240
Nakil Kâğıdı	34
Namzetlerle Görüşme Yapıldığına Dair Belge	8
Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı	896
Noter Tasdiki	51
Nüfus Tezkeresi Sureti	2792
Öğrenci Belgesi	33
Öğrenci Danışmanı Kayıt Kartı	19
Öğrenci Kayıt Varakası	813
Öğrenci Kimliği	1
Öğrencilerin Sosyal, Sağlık Ve Ruhsal Durumlarını İnceleme ve Kayıt Dosyası	72
Öğrenim Belgesi Gönderme Tezkeresi	73
Okul Değıştirme Belgesi Cevap Kuponu	57
Pusula	2
Osmanlıca	515
Rapor	571
Referans Belgesi	8
Rehberlik Servisi	4
Resmi Transkript	480
Revir	21
Robert Akademi Görüşme Verileri	40
Sağlık Raporu	3758
Senet	3

Sertifika	44
Sınav Defteri	11
Sınav Kâğıdı	35
Sınıf Kayıt Kartı	1
Taahhütname	172
Tablo-Cetvel	9
Takdir Belgesi	27
Talebe Velisinin Durumu	1
Talep Kâğıtları	452
Tapu Kaydı	1
Tasdikname	387
Tavsiye Mektubu	57
Telgraf	333
Teşekkür Belgesi	4
Tesellüm İlmuhaberi	4
Test	11
Tezkere	270
Tutanak	8
Veli İzin Kâğıdı	21
Veli Kart-Aile Bilgi Formu	844
Vesika	1165
Vesikalık Fotoğraf	1767
Who is Who Fotoğrafları	1269
Yardım İsteme Kâğıdı	1263
Yazılma Kartı	4
Yazışma	32
Yazışma-Dilekçe-Mektup	11429
Yeni Burs Namzetleri Hakkında Bilgi Kâğıdı	6
Yer Değiştirme Vakalarında Yazılacak Yeri	1
Yoklama Kâğıdı	4
Yoklama Kaydı	25
Yol Belgesi	1
Yönetmelik	1
Zarf	664
TOPLAM	52.310

Tespit edilen ve yukarıdaki tabloda görülen 108 belge türü içindeki verilerin birçoğu birbirleriyle örtüşmektedir. Hepsinin olmasa da, önemli bir kısmı ve ihtiva ettiği bilgiler, aşağıda sıralanmıştır:

Öğrenci Giriş Kartı

Adı - Soyadı

Ev Adresi

Babasının Adı

Babasının Mesleği

Velisinin Adı ve Adresi

Doğum Tarihi

Doğum Yeri

Dini

Tabiiyeti

Çamaşır No

Devam Ettiği Okul (RC'ye Gelmeden Önceki Okulu)

Diploma No

Karne

Ders İsimleri

Notlar

Sınıfı

Hangi Yıllar Arası Okuduğu

Ad Soyad

Doğum Yeri

Çamaşır Numarası

Veli Ad ve Adres

Giriş Tarihi

Doğum Tarihi

Uyruk

Milliyet

Yazışmalar / Dilekçeler / Mektuplar

Kimden – Kime

Konu

Tarih

Duhul Varakası

Öğrencinin Adı Soyadı

Doğduğu Yer ve Tarih

Baba Adı

Baba Mesleği

Anne Adı

Ebeveyn Adresi

İstanbul'da Velisinin Adresi

Son Bulunduğu Mektep

Vesikanın Nev'i

Vesikanın Numara ve Tarihi

Okul Numarası

Derecesi

Talip Oluğu Sınıf

Kabul Olunduğu Sınıf

Leyli veya Nehari

Milliyeti

Dini

Uyruğu

Çamaşır No

Nüfus Tezkeresi Sureti

Adı ve Soyadı

Baba Adı

Anne Adı

Doğum Yeri ve Tarihi

Dini

Medeni Hali

Nüfusa Kayıtlı Olduğu Vilayet

Kaza

Nahiye

Mahalle veya Köy

Sokak

Hane Numarası

Cilt Numarası

Sahife Numarası

Cüzdanın Verildiği Yer ve Tarih

Askerlik Şubesi

Kalıcı Kayıt Kartı

İsim Soyad

Doğum Yeri

Doğum Tarihi

Baba Adı

Anne Adı
Milliyeti
Uyruğu
İl
Kaza
Nahiye
Mahalle veya Köy
Kalıcı Ev Adresi
Baba Mesleği
Bildiği Diller
Ailenin Bildiği Diller
Kabul Tarihi
Kabul Edildiği Sınıf
Önceki Okul
Önceki Okul Kaydı
Giriş Sınavı Verileri
RC veya ACG ile Bağlantısı Var mı?
Lise Hazırlık Notları
Sınıf
Mezuniyet
Diploma Numarası
Diploma Tarihi
Fen / Edebiyat
Derece
Ayrıldıysa Sebebi
Transkript
Yatılı/Gündüzlü
Çamaşır Numarası
Dolap Numarası
Yatakhane Numarası
Ekstra Bilgiler
Resmi Transkript
İsim
Oturduğu Yer
Kaç Yıl Okudu?

Hangi Sınıftan Mezun Oldu?

Önceki Okulu

Okuduğu Yıllar Boyunca Aldığı Dersler ve Notları

Robert Kolej Lise Öğrencileri Veli Kartı

Öğrencinin Adı

Sınıfı

Doğum Yer ve Tarihi

Yaşı

Milliyeti

Dini

Tabiiyeti

Ev Adresi

Telefon

Robert Akademiye İlk Giriş Tarihi

Baba Adı

Hayatta mı?

Baba Mesleği

Baba İş Adresi

Baba Hangi Dilleri Bilir?

Baba Robert Kolej’de Okudu mu?

Yılı

Anne Adı

Hayatta mı?

Anne Çalışıyor mu? Nerede? Adresi

Anne Hangi Dilleri Bilir

Anne Amerikan Kız Kolejinde Okudu mu?

Sene

Velisi Kim?

Ebeveyn İstanbul’da Oturmuyorsa Mesuliyet Kimde?

Adı Soyadı ve Yakınlık Derecesi

Ev Adresi

Telefon

İşi ve Adresi

Tarih

Diploma

Ad Soyad
Okul Numarası
Tabiiyeti
Mezun Olduğu Dönem
Baba Ad
Doğum Yeri
Doğum Yılı
İmtihani Bitirdiği Dönem ve Yıl
Yabancı Dil
Diplomayı Veren Okul
Diploma Numarası
Derece
Tarih
Milli Eğitim Müdürü
Okul Müdürü
Vilayet
Kaza
Köy / Mahalle
Sokak ve Numara
Sağlık Raporu
Tarih
Ad Soyad
Yaşı / Doğum Yeri ve Tarihi
Adresi
Vücut Arızası ve Akıl Hastalıkları
Bulaşıcı Hastalığı
Aşı Oldu ise Ne Aşısı
Muayene Sebebi
Aşı Kayıt Numarası
Doktor Adı
Öğrenci Kayıt Varakası
Kayıt Tarihi
Adı ve Soyadı
Doğum Yeri ve Tarihi
Milliyeti

Dini

Tabiiyeti

Baba Adı

Anne Adı

Hayattalar Mı?

Ev Adresi

Telefon

Baba İş ve Adresi

Telefonu

Hangi Dilleri Biliyorsunuz?

Robert Kolej veya Amerikan Kız Kolejinde Okumuş Yakın Akrabalarınız Ad ve Akrabalık

Dereceleri

Yılları

Son Okul

Belgenin Nev'i

Sınıfı

Belgenin Sayı ve Tarihi

Derecesi

Sınıfı

Kabul Olduğunuz Sınıf

Aday (Namzet) Öğrenci Müracaat Kartı

Adı Soyadı

Tabiiyeti

Doğum Tarihi

Girmek İstedığınız Sınıf

Yatılı / Gündüzlü

Devam Ettiği Okul Adı ve Kaç Yıl

Ev Adresi

Telefon

Baba Adı Mesleği

Anne Adı Mesleği

Hayattalar mı?

Daha Önce Robert Kolej veya Amerikan Kız Kolejinde Okuyan Var mı?

Hangi Dilleri Biliyorsunuz?

Spora Merak Var mı?

İş, Adresi ve Telefonu

Anne Baba İngilizce Bilir mi? Nerede Öğrendiler?

Mali Yardıma İhtiyaç Var mı?

Nerede İmtihana Girmek İstersiniz?

Tarih

Yüksek Tahsil Bölümü

Makbuz

Tarih

Alınan Miktar

Neden Alındı?

Sınav Sonuç Kartı

Yıl

Ad Soyad

Tarih

Yardım İsteme Kâğıdı

Ad Soyad

Sınıf

Yatılı / Gündüzlü

Doğum Tarihi ve Yeri

Ev Adresi

Baba / Anne: Hayatta mı?, Üvey mi Öz mü?, Ayrı mı?

Baba Adı ve Ev Adresi

Anne Adı ve Adresi

Telefon

Baba Mesleği ve Firma ve Adres

Veli Telefon Ev Adresi ve Yakınlık Derecesi

Veli İş ve İş Adresi ve Telefon

Ailenin Aylık Geliri

İlaveten Bir Gelir Var mı?

Üye Olduğunuz Grup ve Teşkilatlar

Oturduğu Ev Kira mı? Kira ise Ne Kadar?

Menkul ve Gayri Menkulleriniz Neler? Özellikleri

Son 5 Sene İçinde Seyahat Edilen Yerler

Tüm Çocukların Adı Yaşı Okulu

Bakmakta Mükellef Olduğunuz Kişiler

Aylık Gideriniz?

Ailede Kaç Kişi Çalışıyor?

Aylık Gelir

Daha Önce Oğlunuza Mali Yardım Yapıldı mı? Neden? Kim Tarafından? Ne Kadar? Ne Zaman?

Mali Yardım İsteme Sebepleri

Çalışmıyorsanız Ne Zamandan Beri?

Ne Kadar Yardım İstiyorsunuz?

Yardım Kurulunun İcabında Malumatına Müracaat Edebileceği Üç Kişinin Ad Ev Adresi

Tarih ve İmza

Veli İzin Kartı

Ad Soyad

Sınıf

Doğum Yeri ve Tarihi

Tabiiyeti

Dini

Geldiği Okul

Ev Adresi

Telefon

Baba Ad Soyad

Hayatta mı?

İşi ve Adresi ve Telefonu

Hangi Dilleri Bilir

RC'de Okudu mu? Sene?

Anne Ad Soyad

Hayatta Mı?

İşi ve Adresi ve Telefonu

Hangi Dilleri Bilir

Anne Amerikan Kız Kolejinde Okudu mu? Sene?

Veli Ad Soyad

Adres

Telefon

Yakınlık Derecesi

İşi ve İş Adresi

Hüsnühal İlmuhaberi

Adres

Tarih

Tasdikname

Numara ve Tarih

Okul Numarası

Yatılı/Gündüzlü/Paralı/Parasız

Hangi Okul ve Hangi Sınıftan Geldiği

Diploma Tarihi ve Numarası

Sınavlı / Sınavsız Kabulü

Okula Kabul Edildiği ve Terk Ettiği Tarih

Okula Devam Ettiği Gün Sayısı

Tavr-u Hareket Numarası

Terk Ettiği Ders Yılı İçindeki Sınav Notları ve Ders Adları

Tasdikname Sebebi

Tarih

Kayıt Beyannamesi

Adı Soyadı

Doğum Yeri ve Yılı

Baba Adı ve Adresi

Veli Adı ve Adresi

Aşı Kartı

Aşının Yapıldığı Yer

Defter Sıra Numarası

Aşı Kayıt Numarası

Baba Adı

Ana Adı

Oturduğu Yer

Eski Aşı Tarihleri

Ne Aşısı?

Memur Adı

Yaş

Doğum Tarihi ve Yeri

Tarih

Doktor Adı

Aşı Tarihi

Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti

Aile İsmi

Adı

Baba ve Anne Adı

Doğum Yeri ve Tarihi

Dini

Medeni Hali

Nüfus Kütüğüne Yazılı Vilayet

Kaza

Mahalle / Köy

Sokak

Hane Numarası

Cilt Numarası

Sahife Numarası

Talep Kâğıtları

Ne Talep Ettiği

Transkript/Diploma/Kabul/Şahsi Dosya

Ad Soyad

No

Adres

Bölüm

Sınıf

Tarih

Çalışma Karnesi

Ad Soyad

Hangi Okuldan Geldiği

Sınıf

No

Ders İsimleri ve Notlar

Cezalar

Devam Çizelgesi

Karne Numarası

Ders Yılı

Not Çizelgesi

Ders ve Notlar

Sınıf

Tarih

Orta Öğretim Okulları ve Köy Enstitüleri Öğrencilerine Mahsus Dosya

Ad Soyad

No

Okul Adı

Baba Adı

Doğum Yeri Yılı

Anne Adı

Meslek

Din

Boy Göz Renk

Veli Adresi Adı ve Soyadı

Tarih

Sınav Kâğıtları/İmtihan Defteri

Hangi Ders

Sınıf

Öğretmen Adı

Ad Soyad

Tarih

Sorular ve Yanıtları

Nüfus Cüzdanı Aslı

Aile Adı

Adı

Baba Adı

Ana Adı

Doğum Yeri ve Tarihi

Dini, Mezhebi

Mesleği

Medeni Hali

Vilayet

Kaza

Nahiye

Mahalle / Köy

Sokak

Hane /Cilt/Sahife

Neden Verildiği

Tarih

Ders Başarı Raporu

Tarih

Ad Soyad

Dersin Konusu

Öğretmen

Rehber Öğretmen

Aile Bilgi Formu

Ad Soyad

Doğum Tarihi ve Yeri

Cinsiyet

Milliyet

Anne Adı ve Doğum Tarihi

Mesleği

Adresi

Telefon

Bildiği Yabancı Diller

Sağlık Durumu

Anne Baba Evli / Boşanmış

Ailede Amerikan Kız Koleji ya da Robert Kolejde Okuyan Var mı?

Veli Ad Soyad

Ailenin Aylık Geliri

Tarih

Çocuğın İlgi Duyduğu Dersler

Yardım İster mi?

Çocuk Hangi Sporla İlgilenir?

Koleksiyon Merakı Var Mı?

Ders Dışı Ne ile İlgilenir?

Ne Kadar Harçlık Alır?

Ameliyat ve Hastalıklar

Arkadaş İlişkileri Nasıl?

Telgraf

Kimden Kime

Konu

Tarih ve Saat

Öğrenci Durum Cetveli

Bölüm

Yıl

İsim Soyad

Dersler ve Notları

Tarih

Hazırlık Öğrencileri Hakkında Öğretmen Yorumları

İsim Soyad

Dönem

Yorumlar

Öğretmen Adı

Tarih

Başvuru Formu

Ad Soyad

Tarih

Sınıf

Doğum Tarihi

Anne ve Baba Adı

Ev Adresi

Baba İş Adresi

Sınava Nerede Girdi?

İmza

Notlar

Ders Durumları/Ders Karnesi

Dersler

Dönem

Ortalama

Devamsızlık

Anketler

İsim Soyad

Tarih

Okul Adı

Okuldaki Durum Hakkında Sorular ve Cevaplar (Örn. Hangi Sınıfları Bitirdi? Okul Hakkındaki Yorumları Nedir?)

Bildiri / Karne (Bulletin) (Eski Girişli Öğrencilerde Var)

Tarih

Ad Soyad

Doğum Yeri ve Tarihi

Baba Adı ve Adresi

Baba Mesleği

Bir Önceki Okulu

Milliyeti ve Dini

Tabiiyeti

İstanbul'daki Adresi

Yatılı / Gündüzlü

Öğrenci Belgesi

Ad Soyad

Baba Adı

Doğum Yeri ve Tarihi

Adresi

Hangi Okul Hangi Yıl

Aldığı Dersler

Gazeteler

Tarih ve Konu

Öğrencilerin Sağlık, Sosyal Ve Ruhsal Durumlarını İnceleme ve Kayıt Dosyası

Ad Soyad, Numara ve Sınıf

Baba ve Ana Adı

Doğum Yeri ve Yılı

Dini Mezhebi

Mesleki Durumu

Medeni Hali

Boy Göz Renk

Vücut Sakatlığı

Nüfus İli İlçesi Bucağı Mahalle / Köyü Sokağı Hane Cilt Sayfa Numarası

Ne Suretle Verildiği

Nereden Verildiği

Veli Ad Soyad ve Yakınlığı

İşi ve Adresi

Tarih

Geldiği Okul Ad Tarih Sınıf

Sınıf Geçme Durumu (Öğretim Yılı- Sınıf-Yabancı Dil-Sonuç-Ortalama)

Aylık Rapor

Ad

Sınıf

Ay

Bölüm

Dersler ve Notları

Suç Rapor Kâğıtları

Suç

Kim Rapor Etti

Ceza Kartı

Ad Soyad (Öğrenci)

Ders Programı

Gün-Saat-Ders

Aylık / Senelik Muvaffakiyetsizlik Raporu

Ad Soyad

Sone Erdiği Tarih

Ders

Not

Sınıf

Muvaffakiyetsizlik Sebebi

Tavsiye Edilen Çareler

Öğretmen

Namzetlerle Görüşme Yapıldığına Dair Belge

Neden Robert Kolej?

Robert Kolej'den Sonraki Planların Ne Gibi Sorular İçeren Anket

Okul Değiştirme Belgesi Cevap Kuponu

Değişim Belgesini Aldığı Okul

Öğrenci Numarası

Sınıf

Tarih

Yazıldığı Okul

Müdür

Yukarıda, muhtevalarını tanımladığımız belgelerde yer alan verilerin tamamı, PROSOPO isimli veri tabanına işlenerek öğrencilerin durumlarını analiz etmede kullanılmıştır.

İdari Kayıtlar

Columbia University, Rare Book and Manuscript Collections, New York, ABD’den getirdiğimiz mezun dergileri ve idari amaçla derlenen öğrenci listeleri, öğrencilerin kayıt sonrası hayatları ve kariyerlerine dair bilgi ihtiva etmektedir. Mezunların büyük bir kısmı bu kayıtlardan takip edilmiştir. Bir yıla ait mezun kayıt defteri yaklaşık 30 sayfadır ve hemen her yıl için mevcuttur. Bahsedilen arşivde, Kolej’in kurulduğu yıllardan itibaren hazırlanan ve Kolej’in müdürünün hazırladığı raporlar da mevcuttur ve Kolej’deki eğitim hakkında bilgi edinmek için çok değerli bilgiler ihtiva etmektedir. Aşağıda, bu 20 adet rapor ve tarihleri zikredilmiştir:

1. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 34th Year, 1896-1897.*
2. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 37th Year, 1899-1900.*
3. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 38th Year, 1900-1901.*
4. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 39th Year, 1901-1902.*
5. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 40th Year, 1902-1903.*
6. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 41st Year, 1903-1904.*
7. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 42nd Year, 1904-1905.*
8. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 43rd Year, 1905-1906.*
9. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 44th Year, 1906-1907.*
10. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 45th Year, 1907-1908.*
11. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 46th Year, 1908-1909.*

12. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 47th Year, 1909-1910.*
13. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 48th Year, 1910-1911.*
14. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 49th Year, 1911-1912.*
15. *Report of the President of Robert College of Constantinople, For the 50th Year, 1912-1913.*
16. *Condensed Report of the President and Faculty of Robert College of Constantinople, For the 51st Year, 1913-1914.*
17. *Condensed Report of the President and Faculty of Robert College of Constantinople, For the 52nd Year, 1914-1915.*
18. *Condensed Report of the President and Faculty of Robert College of Constantinople, For the 53rd Year, 1915-1916.*
19. *Report of the President and Faculty of Robert College of Constantinople, For the 54th Year, 1916-1917.*
20. *Report of the President and Faculty of Robert College of Constantinople, For the 58th Year, 1920-1921.*

İlaveten, *The Robert College Record* adıyla anılan, Robert Kolej öğrencileri tarafından basılan iki adet belge de Columbia Arşivinde bulunmaktadır ve fotoğrafları çekilerek teze dâhil edilmiştir: (*The Robert College Record*, Constantinople, Volume 1. Number One, February 1919 ve Number Three, April 1919).

Tez için arşiv çalışmaları kapsamında istifade ettiğimiz diğer belgeler, Ankara *Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Arşivi*'nde bulunan, Robert Kolej'i ile ilgili çeşitli belgelerdir. Bu belgeler de tez kapsamında değerlendirilmiş, özellikle Kolej'in müfredatı ile ilgili bilgi verdiğimiz tezin III. Bölümünde faydalanılmıştır.

Mezun Kayıtları

Robert Kolej kampüsünde bulunan Mezunlar Ofisinden edindiğimiz *Mezun Kayıtları*, *Mezun Dergileri*, 2 cilt ve 591 sayfadan oluşan *Who is Who?* isimli çalışma, mezun yıllıkları kapsamında hazırlanmış *Reflections*, *İzlerimiz*, *Spectrum*, *RAAREC (RA Alumni Records) Öğrenci Kulübü Kayıtları* ve *Columbia University, Rare Book and Manuscript Collections*, New York, ABD'den getirdiğimiz *Alumni Magazines* mezun dergileri, öğrencilerin mezuniyet sonrası durumlarını

incelemede kullanılmıştır. Bu belgeler haricinde, Robert Kolej mezunlar ofisi tarafından, Kolej'in kuruluşundan günümüze kadar mezun olan çok sayıda öğrencinin bulunduğu, *Robert Kolej Mezunları Data Listesine*, ofiste çalışanların yardımıyla 24.08.2016 tarihinde erişilmiştir. Literatür değerlendirmesi kısmında bahsettiğimiz, Halit Ertuğrul'un *Kültürümüzü Etkileyen Okullar* adlı eserinin son bölümü (Ertuğrul, 2010) Kolej'den mezun olmuş ve önemli yerlere gelmiş öğrencilerin listesini içermektedir. Tez çalışmaları süresince, yeri geldikçe bu listeden de faydalanılmıştır. Mezun Türk öğrencilerin hangi yılda mezun oldukları, Kolej'den sonra hangi okula gittikleri, mezuniyet sonrasında yaptıkları meslekler, evliyse eşi ve çocukları hakkında bilgiler, yukarıda zikredilen belgelerde yer almaktadır ve Prosopografi metoduyla incelediğimiz Türk öğrenci grubunun dolaşımını çalışmak üzere bu belgelerden istifade edilmiştir. 1950-1965 arası mezunların bilgilerine ulaşmamda, RC 1962 mezunu Nuri Yıldırım'ın yardımları da yadsınamaz. Kendisi emekli büyükelçi olup adı, tezimizin IV. Bölümü ve Tablo 64'de geçmektedir. 1950-1965 yılları arası basılmış tüm RC yıllıkları (Spectrum, Reflections vb.), Kolej'le ilgili eski fotoğraflar, mezun bilgilerini içeren *Alumni Informations* adlı kataloglar, Yıldırım'ın arşivinde bulunmaktadır ve kendisi benimle bu belgeleri paylaşmıştır. Ayrıca, tezin dördüncü bölümünde sözünü edeceğimiz *RC Homecoming* toplantısı ile ilgili, kendi mezuniyet yılına ait giriş davetiyesi, Ek 6'da görülmektedir. Bunun yanında, 1962 yılı RC mezunlarının tamamının günümüzde yaptıkları meslekler ve buldukları konumlar hakkında, sınıf arkadaşlarıyla ortak bir yayın hazırlamışlardır. Bu yayın, tezin IV. bölümü olan Mezunlar ve V. Bölümü olan Mezun Yakınları kısımlarında bize faydalı olmuş, PROSOPO'da eksik kalan verilerin tamamlanmasını sağlamıştır. Ayrıca kendi anıları ve arkadaşlarının anılarından faydalanmam için gerekli ortamı hazırlamıştır. Bu anılardan, tezin ilgili bölümlerinde söz edilmiştir.

Hatıralar

Tezimizde istifade ettiğimiz arşiv dışı kaynaklar arasında hatıralar önemli bir yer işgal etmektedir ve tez kapsamında değerlendirilmiştir. Hatıralar arasında, yukarıda Literatür Özeti kısmında özetlediğimiz ve Kolej'in ikinci müdürü, George Washburn'un *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Boston: Houghton Mifflin, 1909 künyeli eseri özel bir öneme sahiptir. Eser önce *Cennetin Sonbaharı, Kolej Anıları (1863-1903)* adıyla, 2002 yılında Z. Bilge Yenice tarafından; daha sonra da Tolgay Kaya tarafından *İstanbul'da Elli Yıl* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu hatırat, XIX. yüzyılın ikinci yarısında ağırlıklı olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun Hıristiyan tebaasının ve komşu ülkelerin seçkin aile çocuklarının devam ettiği bir kurum olan Robert Kolej'de baskın olan eğitim kültürünü anlamak açısından temel bir eserdir.

Kolej’le ilgili hatıraların en meşhurları yine yukarıda bahsettiğimiz, kurucusu Cyrus Hamlin’e ve diğer yöneticilere ait olanlarıdır: Cyrus Hamlin, *My Life and Times* ve *Among the Turks*; Caleb Frank Gates, *Not to Me Only*, Princeton University Press, Princeton, 1940; Lynn A. Scipio, *My Thirty Years in Turkey*, Rindge, New Hampshire, 1955; Aptullah Kuran, *Bir Kurucu Rektörün Anıları: Robert Kolej Yüksek Okulu’ndan Boğaziçi Üniversitesi’ne*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2002.

Öğrencilere ait olan hatıralar da aşağıda sıralanmıştır:

- Ali H. Neyzi, *Alma Mater*, Cem Yayınevi, İstanbul, 2005.
- Kâni Mutlugün, *Robert Kolej Günleri, 1954-1959*, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 1997.
- Uğur Ersoy, *1950-55 Erguvan Renkli Yıllar*, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2004.
- Orhan Türker, *Mega Revma’dan Arnavutköy’e Bir Boğaziçi Hikâyesi*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- Asya Orhon, *Kolejlerin Koleji, Robert Kolej*, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2005.

ARŞİV ÇALIŞMASI VE VERİ GİRİŞİ

Araştırmamızın ilk basamağını teşkil eden arşiv malzemesini tespit, tahlil ve işleme biçiminden aşağıda bahsedilecektir. Arşiv çalışması uzun ve zahmetli bir iş olup, bir dizi problemi de beraberinde getirmiştir. Aşağıda önce bunlara değinilecek, ardından da çalışmamızda kullandığımız arşiv belgeleri detaylı biçimde tanıtılacak ve verilere dair bilgi verilecektir.

Arşiv belgelerini tanımak ve tahlil etmek üzere ilk defa, Robert Kolej Arnavutköy kampüsü Bingham Hall’da bulunan arşive (İstanbul) 2014 yılı Şubat ayında 3 kişilik bir ekiple gidilerek, belgelerin türleri ve miktarları hakkında tespitler yapılmış, diğer bir ifade ile iş hacmi belirlenmeye çalışılmıştır. Ardından, aynı yılın yaz aylarında iki ayrı dönemde (Haziran-Temmuz ve Ağustos-Eylül) aynı ekiple arşive gidilerek, tespit edilen belgelerin fotoğraflarının çekimi işlemine başlanmıştır. Arşivde geçen bu süreye ilaveten aynı ekiple, 2015 yılı Ocak ayı döneminde yapılan bir diğer ziyaret sonucunda fotoğraflama işi büyük ölçüde tamamlanmıştır. Arşiv çalışması haricindeki sürede ise, belgeler tasniflenerek, veri tabanına girilmiş, bu suretle vakit kaybedilmemiştir. Veri giriş işlemi zahmetli ve rutin bir iş olup oldukça uzun bir süreyi almıştır ki, 2016 yılı Eylül ayında Columbia Üniversitesi Arşivi’nden getirdiğimiz belgelerin veri tabanına girilmesi işlemine de hemen başlanarak, bu süreç Kasım ayında tamamlanmıştır. Son kontrolleri yapmak ve yukarıda “Mezun Kayıtları” kısmında bahsettiğimiz mezunlarla ilgili data listesini almak için tarafımdan son kez Ağustos 2016 tarihinde arşiv ziyaret edilmiştir. Belgelerin

fotoğraflanması ve veri giriş işlemi, yüksek lisans öğrencisi Emre Çağrı Gezen ve benim tarafımdan yapılmış, zaman zaman da bazı öğrencilerin desteği alınmıştır.

Belgelerin fotoğraflanması diğer bir ifadeyle, dijital ortama aktarılmasına, yukarıda “Öğrenci Kayıtları” bölümünde kısaca bahsettiğimiz, Öğrenci Kayıt Defterlerinden başlanmıştır. Aynı bölümde ifade ettiğimiz gibi defterler, 1913-1921, 1921-1929, 1929-1937, 1938-1944, 1944-1949, 1949-1954, 1954-1960, 1960-1967, 1962-1966, 1966-1972, 1972-1980 ve 1979-1980 yıllarına ait olmak üzere 12 tanedir. Muhteviyatında ise, belirlenen yıllarda okula kaydolmuş öğrencilerin isimleri, yaşları, adresleri, babalarının meslekleri, kaçınıcı sınıfta oldukları, burslu ya da bursuz olup olmadıkları, yatılı olup olmadıkları, uyrukları, dinleri ve okula giriş tarihleri yazmaktadır. Bu defterlerin fotoğraflarının çekilmesi iki günde tamamlanmıştır. Ardından, yukarıda “Öğrenci Dosyaları” başlığı altında ve Şekil 2’de miktarları görünen, şeklin devamında da liste ile muhteviyatını sıraladığımız Öğrenci Dosyalarının çekimine başlanmıştır. Bu dosyaların içinde öğrencilerin karneleri, vesikalık resimleri, aşı kartları, doktor raporları, velilerle yapılan özel yazışmalar, sınav kâğıtları, aldışya ceza belgeleri ve talepte bulduysa Yardım Talep Belgesi ve en temel bilgileri içeren bir Duhul Varakası ve Kişisel Bilgiler Kartı bulunmaktadır. Bu ve bu tarzda 108 belge türüne ulaştığımızı ve bu belge türlerinin miktarını yine yukarıda “Öğrenci Dosyaları” bölümünde zikretmiştik. Dosyalarda dikkatimizi çeken husus, 1950 yılından önceki öğrencilerin dosyalarında çok fazla belge bulunmaması, 1950 ve sonrası girişli öğrencilerin dosyalarında ise çok sayıda belge çıktığıdır. Bu değişimin sebebi, tezin ileriki bölümlerinde açıklanmıştır. Fotoğraf çekimleri yapılırken, öğrenci dosyalarının arşivde bulunduğu alfabetik sıraya göre çekilmesine özen gösterilmiştir ki, bu suretle belli bir düzen içerisinde hiçbir dosyayı atlamadan fotoğraflamak mümkün olmuştur. Arşivdeki dosyalar, Kolej’de okuyan bütün öğrencilerin soyadlarının alfabetik sıraya konulmasıyla tasniflenmiş haldedir. Ancak soyadı kanunu çıkmadan önce kişilerin adları, baba adlarıyla beraber anıldığı için, zaman zaman yer değişiklikleri olabilmektedir. Örneğin, Kolej’de okuyan ve soyadı F ile başlayan tüm öğrenciler F kısmındadır. Ancak Osmanlı dönemi kayıtlarında zaman zaman baba adına göre, zaman zaman da kişilerin kendi adlarına göre tasnifleme yapılmıştır. Hata olmaması için bu durum göz önünde bulundurulmuş ve her iki şekilde, hem kendi adlarının hem de baba adlarının ilk harflerine göre tarama yapılmıştır. Ayrıca, tezimize sadece Türk öğrenciler dâhil olduğundan, tereddüt durumunda Türk olduğu düşünülen öğrencilerin dosyaları bir kenara ayrılıp, tek tek giriş belgeleri incelenerek, bunların içindeki belgeler de fotoğraflanmıştır. Diğer bir ifadeyle, listede olmayan ancak Türk olduğu tahmin edilen öğrencilerin dosyaları ayrıca incelenmiştir. Öğrencilerin kayıtlarını tutanlar yabancılar olduğundan, Türk isimlerini kendilerinin okuyabileceği şekilde yazmışlardır: Örneğin, Ömer ismi Eumer, Cafer ismi Djafer, Ahmet isimleri, hem Ahmet hem Ahmed şeklinde kayda geçilmiştir. Bu noktalara dikkat edilerek

öğrenciler seçilmiştir. Dolayısıyla örneğin, Ömer ismi için hem Ö sıralamasına, hem E sıralamasına, hem de baba isminin önce yazılmış olma ihtimaline karşı, baba adının ilk harfine göre arama/tarama işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu da haliyle, arşivde tahmin edilen çalışma süremizi aşmamıza sebep olmuştur. Diğer yandan, muhtemel bir yanlışlığı önlemek amacıyla, çekimi tamamlanan Öğrenci Kayıt Defterlerindeki isimlerden Türk öğrenciler ayıklanarak bir tabloda toplanmış ve bu tablodaki isimlerin çıktısı alınarak fiş haline getirilmiştir. Böylece hangi isimlerin fotoğraflanacağı belirlenmiş ve fotoğraflama işlemi çift taraflı bir kontrol ile yürütülmüştür. Bu suretle, karşımıza çıkabilecek olan ikilem de önlenmiştir. Aynı zamanda fişler, arşivde alınan dosyaların yerine konmuş ve dosya tekrar yerleştirilirken, arşivdeki yerini bulma gibi zorluktan bizi kurtarmıştır. Diğer yandan, beklenmedik bir şekilde birçok dosyanın içinden farklı öğrencilerin belgelerinin çıktığını ve bu belgelerin de işleme konulduğunu belirtmek gerekir. Az önce de ifade ettiğimiz gibi, elimizdeki tüm belgelerin veri tabanına girilmesinden sonra, son kontrolleri yapmak ve eksikleri tamamlamak üzere arşive son bir ziyaret yapılmıştır. Bütün bu çalışmalar süresince, vakit buldukça, arşiv görevlisinin odasında bulunan, Kolej'in inşaa aşamaları ve öğrencilerin hatıra fotoğrafları da tarafımızdan dijital ortama aktarılmıştır.

Çalışmalarımızın neticesinde, Öğrenci Kayıt Defterlerinde 8.645 kişilik bir Türk öğrenci grubu tespit edilmiştir. Tezimiz Kolej'de okuyan Türk ve erkek öğrencileri kapsamaktadır. Bu sebeple belirlenen sayı içinden 630 tanesinin kız öğrenci olduğu saptanarak, tezden hariç tutulmuştur. Dolayısıyla, çalışmamız gereken 8015 kişilik bir öğrenci grubu belirlenmiştir. Ancak, son ana kadar, belgelerine ulaştığımız 5120 öğrenci mevcuttur ve bu miktar öğrenci veri tabanına işlenmiştir. Buradan, yaklaşık 3000 civarında öğrencinin dosyalarına ulaşamadığı sonucu çıkmaktadır. Oldukça yüksek görünen bu sayıdaki Türk öğrenci grubu ve haklarındaki öğrenci dosyaları veya benzeri kayıtların nerede olduğu tespit edilememiştir. Çalışma yaptığımız Robert Kolej Arşivi'nde olmadığı kesindir. *Columbia Üniversitesi Rare Book and Manuscript Collections*'daki belgeleri hem internet üzerindeki arşiv kataloğundan, hem de ziyaretimiz esnasında Arşiv Kataloğundan incelediğimiz üzere, tezimizde esas olan öğrenci dosyalarının bu arşivde olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerle ilgili olarak İstanbul Robert Kolej Arşivi'nde bulunmadığını belirttiğimiz 3000 öğrenciye ait dosyanın, bu arşivde de bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bu durum dolayısıyla, tezimiz için gerekli olan asıl belge külliyyatının İstanbul'da, Robert Kolej Arşivi'nde bulunduğunu, Columbia Üniversitesi Arşivi'ndeki belgelerin ise tali derecede öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz. Kolej kampüsündeki Mezunlar Ofisinde yer alan Mezun Kayıtları ise (Alumni Association Registers) her yıl için mevcuttur. 50 civarındaki mezun kataloğundan (her biri 30 sayfa civarındadır) bilgilerin derlenerek, fotoğraflarıyla beraber, veri tabanına yüklenmiştir.

Tez verileri, bu iş için özel olarak tasarlanmış bir veri tabanına girilmiştir. Veri tabanı, SPP42 adlı özel bir bilgisayar şirketine yaptırılmıştır ve tezin tamamlanmasından iki sene sonrasına kadar bakım desteği alınacaktır. Veri tabanının internet adresi *prosopo.org* şeklindedir. Veri girişi yapan kişiler ve tez danışmanı (aynı zamanda proje yöneticisi) ve bilgisayarlılar haricinde sisteme giriş-çıkış yapılamamaktadır. Bu, sisteme yüklenen verilerin güvenliği, değiştirilmemesi veya silinmemesi bakımından son derece önemlidir.

Veri tabanının tasarlanması işi, arşiv ziyareti ve verilerin tür ve nitelikleri üzerine çalışma yapılmasının ardından, bilgisayarlılarla beraber yürütülen toplantılarda gerçekleştirilmiştir. Veri girişi başladıktan sonra da, öngörülemez durumlar için ilaveler yapılmıştır. Tasarım, tezin sorgulama aşaması da düşünülerek, geniş çaplı ve çok boyutlu biçimde ve mümkün olan her türlü ihtiyaç dâhil edilerek hazırlanmıştır.

Veri tabanını kendi şifremizle açtığımızda karşımıza, yüklediğimiz tüm belgeler otomatik olarak bir havuzun içinde gelmektedir. “Dosya kapağı” belge türünden başlayarak, bir sonraki “Dosya kapağı” belge türüne gelene kadarki resimler, tek bir öğrenciye ait tek bir dosyadır. Öğrencinin adı tespit edilir ve “öğrenci ekle” adımından öğrencinin adı ve soyadı eklenir. Bu aşamadan sonra, her bir belge üzerinde çalışırken, öğrencinin ismini o belgeye “ekle” adımı ile bağladığımızda, o öğrenciye ait tüm belgeler bundan böyle onun dosyasına girecektir (veri giriş ekranı ve girilmiş verilerin ekran görüntüsü için bkz. Şekil 3). Ardından, fotoğrafladığımız belgeler, tek tek “incele” adımı ile açılmakta, “belge türü” ekle adımı ile de tür eklenmektedir. Daha sonra yukarıda tespit ettiğimiz veriler, “alan ekle” adımı ile tek tek yazılmakta ve böylece verileri gireceğimiz kutucuklar oluşmaktadır. Bu işlem, bir belge türünde bir kez yapılır. Daha sonra o belge türü her seçildiğinde, alanlar otomatik olarak çıkmakta, belgedeki bilgilere göre doldurulmaktadır. Bilgi mevcut değilse, kutucuk boş geçilmektedir. Bir öğrenciye ait tüm belge türleri ve verileri/alanları girildikten sonra, o öğrencinin adı “kişi ara” adımı ile çağırıldığında, kendisine ait tüm bilgiler karşımıza çıkmaktadır. Veri girişi yaptığımız kutucuklarda, “baba adı”, “doğum tarihi”, “doğum yeri” gibi değişmez olan verileri bir kez girmek yeterli olmakta ve diğer belgelerde de otomatik/default gelmektedir. Bu otomatik/default görünüm, diğer kutucuklar ve alanlar için mümkün olmamaktadır. Bu sebeple tekrar eden verilerin tekrar tekrar girilmesi gerekmekte, bu da uzun zaman almaktadır. Ancak, başka bir yol olmadığından bu işlemler titizlikle yürütülmüştür. Bu girişler haricinde, veritabanı içinde birkaç sayfadan oluşan belgeler, “raptiye” ikonu ile birleştirip tek belge haline getirilebilmektedir. Bu adım, özellikle çok sayfalı olan, “Yardım İsteme Kâğıdı” ya da “Karne” belge türlerinde oldukça işe yaramıştır.

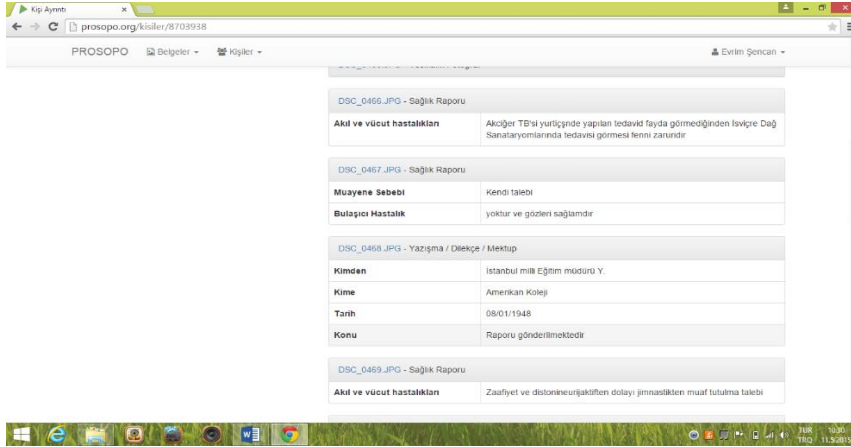
Girilen veriler, veri tabanının ana sayfasında, sol çerçeve içinde saat saat gösterilmekte, hangi tarihte ne girişi yapıldığı görülmekte ve yapılan değişiklikler izlenebilmektedir. Veri giriş işlemi, çalışmanın en önemli ve titizlik isteyen kısmı olduğundan, proje yürütücüsü ve

danışmanlar tarafından, rastgele kontroller yapılmak suretiyle, verinin geçerliliği sağlanmıştır. Hali hazırda sistemde 52.310 adet belge bulunmaktadır ve bunların hepsi veri tabanına işlenmiştir. Bilindiği üzere, veri girişi rutin ve biraz da can sıkıcıdır. Binlerce öğrenci dosyasından, tekrar eden aynı türden verilerin girişi, hata payını artırabilir, dalgınlıkla bazı veriler eksik veya tekrar tekrar girilebilir. Veri tabanı bu tür hatalı girişleri önleyecek ve mükerrer girişler olduğunda gerekli uyarıyı verecek biçimde tasarlanmıştır. Kullanıcı hatası sıfır düzeydedir. On binlerce rutin belgenin girildiği sistemlerde, bu çok önemli bir noktadır. Bildiğimiz üzere, tarihçiler için “Veri Kutsal, Yorum Hürdür”. Veri girişi de, bu kutsallığa uygun biçimde verinin yapısını ve diğer verilerle ilişkisini bozmadan, azami dikkat gösterilerek yapılmaktadır. Verileri yükleme işi bitip de, sorgulama aşamasına gelindiğinde, bilgisayarlılara ihtiyaç listesi verilerek sorgulamalar yaptırılmıştır.

The screenshot shows the PROSOPO website interface. The top navigation bar includes 'PROSOPO', 'Belgeler', and 'Kişiler'. The user profile for Ahmet Kemal Tanındı is displayed. The profile includes a photo, name, and various personal details. The details are organized into sections: 'DSC_0461.JPG - Dosya Kapağı', 'DSC_0462.JPG - Kişisel Bilgiler', and 'DSC_0473.JPG - Duhul Varakası'.

DSC_0462.JPG - Kişisel Bilgiler	
ev adresi	Kadıköy Yeldeğirmen Akif Bey sokak 6 İtalyan apt.
Doğum yeri	Adana
Baba Adı	Osman
Dini	İslam
Tabiyet	TC
Baba İşi	Çiftçi
Veli adı ve adresi	babası
Devam ettiği okul	Kadıköy 11. İkokul
Duhul Tarihi	20/09/1942

DSC_0473.JPG - Duhul Varakası	
Doğum yeri ve tarihi	Adana 1931
Baba Adı	Osman
Baba Mesleği	Çiftçi
Anne Adı	Feriha
İstanbul'da Veli Adres	baba aynı
Son bulunduğu okul	Kadıköy 11. İkokul
Vesikânin Nev'i	Diploma
Vesikânin No ve Tarihi	675271942
Talip olduğu sınıf	İhzarî
Dini	İslam
Uyruğu	TC
Çamaşır No	248
Belge Tarihi	16/07/1942
Okul No	262

Şekil 3. Veri giriş ekranı ve girilmiş verilerin ekran görüntüleri.

ARAŞTIRMANIN METODU VE UYGULAMASI

Tezde, iyi tanımlanmış bir gruptaki bireylerin toplu biçimde çalışılarak, grup davranışının ortaya konulmasını amaçlayan, grup biyografisi/prosopografi metodu kullanılmıştır.²

Tarihi bir araştırma metodu olan Prosopografi, XIX. yüzyılda geliştirilmiştir (Verboven, Carlier, ve Dumolyn, 2007, s. 35-69). Grup biyografisi, kolektif biyografi veya prosopografi adlarıyla anılan bu metotla, çok sayıdaki kişilere ait bireysel ve biyografik veri bir araya getirilerek, sayısal ve istatistik teknikleriyle analizler yapılır ve grubun tümüne dair “ortak özellikler” tespit edilmeye çalışılır. Dolayısıyla prosopografi, gruptaki tekil, benzersiz, eşsiz kişiler veya durumlarla değil, grubun “ortak yönleri” ve “ortalama kişileri” ile ilgilenir. Diğer bir ifadeyle, “grup” ve “normal” ile ilgilenir. Bireyler ise, buna hizmet ettiği sürece önemlidir. İyi tanımlanmış bir gruba dâhil olan

² Osmanlı dönemine ait prosopografi geleneğinin en erken örneği, Sehi Bey’e ait *Şairler Sözlüğü*’dür. Bu geleneğin en meşhur temsilcisi ise, Taşköprülüzade’nin eseri, *Şakaik-i Numaniyye*’dir. Kendisi de ilim adamı olan Taşköprülüzade’nin eseri, ilim adamları ve suflerin, çoğu zaman eserlerini ve ilgili sahaya katkılarını da içeren bir katalogdur. Diğer meşhur bir eser de, Bursalı Mehmed Tahir (1861-1925) tarafından kaleme alınan, *Osmanlı Müellifleri*’dir. Bu kapsamlı çalışma, Osmanlı döneminde yaşamış olan 1691 adet Osmanlı-Türk müellifinin biyografilerini ve eserlerini kapsamaktadır. Eser, müellifleri, sufi, ilim adamı, şair ve tarihçi gibi mesleklerine göre tıp, matematik ve coğrafya gibi sahalarına göre kategorilere ayırmaktadır: Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, ed. Mustafa Tatcı-Cemal Kurnaz, Ankara 2000. Benzer şekilde, *Sicilli Osmani* veya *Tezkire-i Meşahir-i Osmaniyye*, Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluşu ile 1899 tarihi arasında yaşamış olan meşhur ve daha az meşhur şahısların biyografi sözlükleridir. Mehmed Süreyya (1845-1909) tarafından, sayısız belgeler ve mezar taşlarındaki bilgilerden derlenen eser, Sultanlar, kadınlar da dâhil olmak üzere Sultan ailesinin üyeleri, üst düzey yöneticiler, Sultan’ın hizmetindeki şahıslar, bazı eyalet idarecileri, Kırım Hanları, bazı önemli şahıslar ve aileler, İslam alimleri ve diğer çok sayıda daha az meşhur şahısların biyografilerini kapsamaktadır. Eserin, hem eski hem de yeni harflerle basımı mevcuttur: Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani yahud Tezkire-i Meşahir-i Osmaniyye*, ed. Ali Aktan-Abdülkadir Yuvalı-Mustafa Keskin, Sebil Yayınevi, İstanbul 1995. Bunlara, Ahmed Rifat Efendi’nin *Devhatü’l-Meşayih*, Mehmed Zihni’nin *Meşahir-i Nisa*, Şeref Efendi’nin *Tarih Musahabeleri*, İsmail Hamid Danişmend’in *Osmanlı Devlet Erkanı* ve Mehmed Zeki Pakalın’ın *Tanzimat Maliye Nazırları ve Son Sadrazamlar ve Başvekilleri* adlı eserleri eklenebilir. Osmanlı prosopografi/tezkire geleneğinin son temsilcisi, İbnülemin Mahmud Kemal İnal (1870-1957) dir. Başlıca eserleri, *Son Sadrazamlar*, *Son Asır Türk Şairleri* ve *Son Hattatlar*’dır. 19. yüzyılda kaleme alınan biyografiler hakkında takip eden eserlere bakılabilir: Erdal Yavuz, Orhan Kurmuş, Şevket Pamuk, "19. Yüzyıl Türkiye İktisat Tarihi Kaynakları: Bir Bibliyografya Denemesi", *ODTÜ Gelişme Dergisi 1979-1980 Özel Sayısı, Türkiye İktisat Tarihi Üzerine Araştırmalar: II*, s. 344-345; Mehmet Seyitdanlıoğlu, "XIX. Yüzyıl Türkiye Yönetim Tarihi Kaynakları: Bir Bibliyografya denemesi", *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri*, Cilt I, Ankara 1995, s. 357-358.

kişilere dair bilgiler, grubun tamamında mevcut olabildiği için mümkün olmaktadır. Örneğin RC öğrencileri söz konusu olduğunda, öğrencilerin hemen tamamının isimleri, doğum tarihleri, doğum yerleri, baba adları, adresleri, sağlık durumları vb. bilinmektedir. Bu tür bilgilerin mevcut olmadığı durumlar azınlıktadır ve grubun düzenini bozmamaktadır. Diğer bir ifadeyle elimizdeki, seri ve tekrar eden türden veriler, prosopografi metodunun uygulanmasını mümkün kılmakta, hatta çok miktardaki stereotip verinin çalışılması için tek yöntem olmaktadır.

Prosopografinin amacı, bireysel biyografileri aşacak biçimde, çok sayıda ve belli bir gruba dâhil olmuş kişiler hakkında veri toplamak ve bunları topluca değerlendirmektir. İnsanların bireysel hayat hikâyelerini değil, insan gruplarının hayatlarının ortak yönlerini ortaya çıkarmayı hedefler. Buradan hareketle, sosyal tabakalaşma, sosyal hareketlilik, karar alma süreçleri, kurumların işleyişleri veya aksamaları gibi, bireyin sınırlarını aşan konulara dair araştırmalar yapmayı mümkün kılar.

Bu çalışma ile elit ve aydın³ bir grup olarak tanımladığımız Robert Kolej'in Türk öğrenci ve mezunlarının sosyal arkaplanları, sosyal tabakalaşmadaki yerleri, sosyal hareketlilikleri, Kolej'de aldıkları eğitimin niteliği, nitelikli bireyler olarak yetişip, Osmanlı Devleti'ne, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve gelişmesine katkıları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Nihayetinde ise, elit bir kitle olarak, rollerini yerine getirip getirmediği, içinde yaşadıkları topluma katkıda bulunup bulunmadıkları, bulundular ise bunun niteliği ve derecesi belirlenmeye çalışılacaktır.

Prosopografi çalışmalarında iki tür yaklaşım mevcuttur: ilki elitlerin, diğeri de sıradan insanların çalışılmasıdır. İlk grup nispeten küçük ve çok iyi belgelenmiştir; ikinci grup ise çok daha kalabalıktır ve az belgelenmiştir. İlk grubun çalışılmasında bireysel yaklaşımlar, niteliksel belgeler ve metotlar ön plandadır. İkinci grubun çalışılmasında ise tipik ve baskın karakteristikleri tespit etme söz konusudur. Tezin konusu olan Robert Kolej'in Türk öğrencileri ve mezunları, elit, aynı zamanda kalabalık bir grubu teşkil etmektedir. Bu haliyle ve iyi belgelenmiş olması sebebiyle, her iki yaklaşımdan da istifade etmeyi gerektirmektedir. Grup içerisinde temayüz etmiş çok sayıda birey olduğu ve bunlara odaklanılacağı gibi, grubun tamamının da genel karakteristikleri ve baskın nitelikleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.⁴

Prosopografi çalışmasının analizleri ve sorgulamaları, *Prosopo* adını verdiğimiz iyi hazırlanmış bir veri tabanı ile bilgisayar üzerinde yapılacaktır. Veri tabanına veriler, tasniflenmiş ve sorgulamayı kolaylaştıracak biçimde, yukarıda Şekil 3'de gösterildiği biçimde girilmiştir. Örneğin, her bir öğrencinin adı, soyadı, babasının adı, annesinin adı, doğum yeri ve yılı,

³ Elit ve aydın kavramları ve bu kavramlar üzerinde üretilen teoriler tezin Literatür Özeti bölümünde de yer alan, Halit Ertuğrul'un eserinde, elit teorisyenlerinin görüşleri verilerek ayrıntılı olarak verilmiş, bu kavramların yabancı okullar üzerindeki rolleri de tartışılmıştır (Ertuğrul, 2010, s. 24-36).

⁴ Prosopografi metodunun sosyal tarih alanında kullanılma şekli ve ayrıntılı bilgi için bkz. (Verboven ve diğerleri, 2007, s. 36-69)

memleketi, bildiği diller, karne notları, hastalıkları, mesleği mezuniyet sonrası eğitimine devam edip etmediği, çalıştığı kurumlar vb., her biri bir alan oluşturacak şekilde veri tabanında depolanmıştır. Verilerin parçalanarak ayrı alanlar halinde veri tabanına girilmesi, hem her bir öğrenciye dair bilgileri bireysel biçimde muhafaza etmeye yaramakta, hem de, birikerek toplu bir veri grubu oluşmasını sağlamaktadır. Bu suretle, hem istendiğinde, her bir öğrenciye dair bireysel bilgiler çok sayıda öğrenci arasından çekilip alınabilmekte, hem de, öğrencilerin tamamı grup olarak değerlendirilebilmektedir. Grup biyografisini toplu halde çalışırken, bireysel farklılıklara da yer veren bu tür veri depolama işi, öğrencilerin hem toplu çalışılmasına, hem de aralarından temayüz edenlerin ayrıca çalışılmasına fırsat vermektedir. Bu tür veri depolama yöntemi ile veri tabanı çeşitli maksatlarla sorgulandığında, örneğin, Robert Kolej’de okuyan Türk öğrencilerin babalarının meslekleri istendiğinde, tamamı bir liste halinde getirilebilecektir. Benzeri başka sorgulamalar yapılabilecek ve alınan cevaplar topluca değerlendirilebilecektir.

Prosopografi metodu kullanılan tezimizde Robert Kolej bir sisteme benzetilerek, sistemin girdileri (tezin II. bölümü), dâhili girdileri ve sistemin işleyişi (tezin III. bölümü), çıktıları (tezin IV. bölümü) ve geribildirim (tezin V. bölümü) olacak biçimde ele alınmıştır. En nihayetinde tezin VI. bölümünde sistem analizi, girdi-çıkı karşılaştırması yapılmıştır. Diğer bir ifadeyle, kalabalık bir grup öğrenci sisteme girmekte, burada eğitim almakta ve mezun olarak hayata atılmaktadır. Mezunlardan bir kısmının çocukları ve yakınları öğrenci olarak sisteme dâhil olmaktadır. Bu şekilde çalışan sistem, kurulduğu 1863 yılından üniversiteye dönüştüğü 1971 yılına kadar bu şekilde işlemektedir. Sistemin bu şekilde işleyişinin her bir aşaması, çalışmamızın bir bölümünü oluşturmaktadır: Yani, öğrenciler, aldıkları eğitim, mezunlar ve mezun yakınları olarak konu, dört ayrı bölüm halinde ele alınacaktır. Her bir bölüme ilişkin veriler veri tabanından sorgulama yoluyla çekilecek ve değerlendirilecektir. Zira prosopografi bir sorgulamadır ve sorgulama sonuçlarıyla bir grubun ortak özellikleri ortaya çıkar (Verboven ve diğerleri, 2007, s. 39). Aşağıda sırasıyla, hangi bölümlerde ne tür sorgulamaların yapılacağı ve bunlardan ne tür neticelerin elde edilmesinin beklendiği detaylı biçimde sırasıyla açıklanmıştır. Bütün sorgulamaların neticeleri sayısal olarak ifade edilecek, gerektiği durumlarda yüzdeleri alınacak ve oranları belirtilecektir. Sorgulamalar iki dönem, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri halinde yapılacaktır. Kolej’in 1863’de eğitime başlamasına rağmen, ilk Türk Müslüman öğrenci Hüseyin Hulusi’nin 1903 yılında mezun olması ve Türkler arasında Kolej’in pek popüler olmaması sebebiyle, Osmanlı dönemine ilişkin veriler tek dönem halinde ve 1923 öncesi olarak sorgulanacak, tablolarda da 1923 öncesi olarak ifade edilecektir. Kolej’in Türkler arasında giderek popüler hale gelmesi Cumhuriyet sonrasına rastladığından, bu döneme ilişkin veriler hem çok miktarda, hem de çok çeşitlidir. Bu sebeple, Cumhuriyet dönemi onar yıllık süreler halinde (1923-1933; 1934-1944; 1945-1955; 1956-1966; 1967-1971) sorgulanıp değerlendirilecektir. Netice itibarıyla,

Cumhuriyet öncesi, yaklaşık yirmi yıla denk gelmekte, sonrası ise onar yıllık dönemler halinde alındığında beş döneme tekabül etmektedir. Yapılacak sorgulamalar, toplamda altı dönem halinde ele alınacağından, ilgili dönemlerde yaşanan değişme ve gelişmelere yeterince hassas olduğu düşünülmektedir. Bu suretle, incelenen dönem boyunca ülkede meydana gelen, siyasi, sosyal ekonomik vb. gelişmeler sorgulama neticeleri ile karşılaştırılabilir ve uyumlu olup olmadığına bakılacaktır. Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, ki bu bizim Cumhuriyet dönemi için belirlediğimiz 1923-1933 ve 1934-1944 dönemlerine tekabül etmektedir, eğitilmiş insan gücüne olan ihtiyaç her zamankinden fazladır. Bunun için PROSOPO veri tabanı ilgili yıllardaki meslekler için sorgulanacak ve meslek türleri ve sayılarının dökümü alınacaktır. Kolej mezunlarının mezuniyet sonrasında uğraştıkları meslekler ile yeni kurulan devletin ihtiyacı karşılaştırılacak ve bunların ihtiyaca cevap verip vermediğine, verdi ise ne ölçüde olduğuna bakılacaktır. Bu kapsamda, doktor, mühendis gibi geleneksel mesleklerden farklı olarak ne tür mesleklerin icra edildiğine, Kolej mezunları arasında o zamana kadar ülkede olamayan, yeni bir mesleğin, örneğin bir reklamcının olup olmadığına bakılacaktır. Bunu yaparken, sorgulamalar onar yıllık dönemler halinde alındığından, yeni meslek veya mesleklerin hangi döneme denk geldiği kolayca bulunabilecektir, dahası ilgili mesleği icra eden kişiye inilerek, daha teferruatlı bilgiler elde edilecektir. Bu suretle, öğrenciler toplu biçimde, grup halinde değerlendirilirken, içerisinde temayüz eden kişiler de bireysel olarak ele alınabilecektir. Bu yöntem, yani öğrencileri toplu halde değerlendirirken bireysel çıkışlarını da ele alma, diğer bütün sorgulamalar için de mümkün olabilecek ve ihtiyaç duyulduğunda yapılabilir. Yukarıda işaret edildiği üzere, öğrencilerle ilgili veriler PROSOPO veri tabanına bireysel olarak ve her bir öğrenciye ait belgelerde yer alan veriler ayrı alanlara girildiğinden, yani veriler en küçük birimler halinde veri tabanında depolandığından, bu tür sorgulamalar mümkün olabilmektedir. Bir sorgulamanın neticesinin veri tabanından ham liste halinde alınması, yaklaşık 15 dakika sürmektedir ki her sorgulamada 52.310 adet belge taranmaktadır. Sorgulamaların neticeleri alındığında, gerektiğinde iki dönem, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri, halinde ayrı ele alınıp karşılaştırmalar yapılacak, gerektiğinde ise, incelenen dönem altı kesiti içeren bütün bir süreç halinde incelenecektir.

Aşağıda, yaptığımız incelemeye dâhil olan sorgulamalar ve bu sorgulamaları veri tabanından çektiğimiz belge türleri sıralanmıştır. Sorgulamalar, binlerce verinin içinden çekildiğinden, uzun listeler halinde ortaya çıkmakta (bkz. Tablo 2 ve Ek 5), bu uzun listelerde yer alan veriler, tarihlerine göre ayrılarak, çalışılan dönemlere göre sıralanmakta ve yeni daha kısa ve kullanışlı listeler oluşturulmakta (bkz. Tablo 3 ve Ek 5), bu listeler de birleştirilerek çalışmamızda kullanacağımız nihai listeler oluşturulmaktadır (bkz. Tablo 4 ve Tablo 20). Sorgulamaların sonunda elde edilen listelerin ham halinin işlenerek kullanılacak hale getirilmesi veri miktarı ve

düzenine göre çeşitli aşamalardan oluşmakta olup, gerçekte oldukça zahmetli ve zaman alıcı bir işlemdir. Veriler birkaç farklı kişi tarafından girilmiş olduğu için zaman zaman düzensiz sonuçlar elde edilmiştir. Sonuç analizinde zaman alan kısım ise bu düzensiz verileri ortak paydada toplama aşamasıdır. Zira prosopografik bir çalışma, düzensiz verilerin, başka veriler sayesinde düzenli hale getirilmesini de destekler (Verboven ve diğerleri, 2007, s. 66). Dolayısıyla, zaman alan bu çalışma, aslında prosopografik çalışmanın aşamalarından da biridir. Doğru sorgulamanın doğru belgeden ve güvenli biçimde yapılması için, sorgulamaların tamamı, PROSOPO veri tabanını hazırlayan bilgisayar şirketindeki bilgisayarlılarla beraber çalışılarak yapılmış, bu suretle verilerin güvenli şekilde veri tabanından çekilmesi işlemi tamamlanmıştır. Verilerin güvenli biçimde elde edilmesi, hem verinin, hem de elde edilecek sonuçların geçerli olması bakımından önemlidir. Bu sebeple sorgulamalara ve ham listelerin kullanılabilir tablolar haline dönüştürülmesine azami ihtimam gösterilmiş, bunun için, rastgele ve çapraz kontroller yapılmıştır.

Özetlemek gerekirse; bir çalışmanın prosopografik yöntemle çalışılabilmesi belirli şartların yerine getirilmesi gerekir: İlk adım olarak hedef kitle belirlenir (RC'nin Türk öğrencileri), ikinci adım olarak sorgulamalar listelenir (bu bölümün sonunda sorgulama listemiz, verilerin çekildiği belge türlerini isimleriyle beraber verilmiştir). Bu sorgulamaları çekebileceğimiz sistematik ve eş olmayan bir veri tabanı olması ise şarttır (prosopo.org). Veritabanından alınan verilerin analiz edilmesi aşamasında, diğer bir ifadeyle, olaylar arasında bağ kurulması aşamasında, sorgulama sonuçlarını desteklemesi bakımından, hedef kitle hakkında yapılan literatürün taranması gerekmektedir (yukarıda Literatür Özeti bölümü). En nihayetinde, veritabanından çekilen veriler, literatür ve ana kaynak belgelerle sentezlenir ve araştırma sonuçları sunulur (proje raporumuz ve tezimiz). Araştırma sonuçlarının tablo ve grafiklerle gösterilmesi ise prosopografinin vazgeçilmezidir.

Aşağıda Tablo 2'de görüldüğü üzere, ilk sorgulama isimle başlamakta, sonrasında ise bu isimler gruba dönüşmektedir. Prosopografi çalışması için de gerekli olan bu durumdur. Yukarıda da ifade edildiği üzere, prosopografi çalışmalarında elitler hem grup olarak, hem de grubun içinden temayüz eden kişiler bireysel olarak çalışılabilir. Bu yöntemi, elit bir grup olan Robert Kolej öğrencilerine uyguladığımızda, hem grup olarak hem de içlerinden temayüz edenleri bireysel olarak çalışmak mümkün görünmektedir. Aşağıdaki Tablo 2, öğrencilerin grup olarak listesinden bir kesittir. Daha yakından incelendiğinde, halen Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Çağlar Keyder ve Başbakan Adnan Menderes'in oğlu Aydın Menderes gibi temayüz eden kişilere rastlanmaktadır. Ham listelerdeki isimler tek tek gözden geçirilerek, temayüz edenler tespit edilmiş; genel öğrenci grubunun ardından bu kişiler de ayrı bir grup olarak "temayüz eden mezunlar" adı altında çalışılmıştır.

Tablo 2. Sorgulama örneği; öğrencilerin isimleri ve baba meslekleri.

ÖĞRENCİ İSMİ	BABA MESLEĞİ
Vahit Ekber Menemencioğlu	Türk Delegatesi
Cafer Cem Mahruki	Mühendis
Güneş Kızıltan	Avukat
Faruk Kemal Somer	Tüccar
Uğur Sıtkı Ziyal	Diplomat
Ahmet Yiğit Kerimol	Tüccar
Muammer Ünlüer	Emekli (MKE)
Tanzer Beşkök	Şoför
Tanju Kurtarel	Avukat
İbrahim Alagöz	Dişçi
Bülent Tosun	Kimya Mühendisi
Ömer Celal Kavur	İşçi
Murat Erhan Altunel	Saat Tamircisi
Haldun Özcan	Teknisyen
Ahmet Sedat Boyacıoğlu	Emekli X-Ray Uzman Memuru
Arslan Yalçiner	PTT Müdürü
Mustafa Şenalp	Tüccar
Hamdi Nezih Oğul	Derici
Asım Mübin Soyman	Öğretmen
Akon Burduroğlu	Çiftçi
Yalçın Kibar	Tüccar
Sertan Özan	Yarbay
Tahir Kocayığit	Hâkim, Nazilli
Aydın Menderes	Başvekil
Fikret Alparslan	Gelirler Genel Müdürü
Çağlar Keyder	Türk Sınai Kalkınma Bankası Mali Analisti

Tablo 3. Sorgulama örneği; öğrencilerin baba mesleklerinin tarihe göre sıralaması.

BABA MESLEĞİ	SAYI
Ekonomist	1
İmalatçı	1
İş Adamı	1
Kaptan	1
Müteahhit	1
Ölü	1
Şeker Fabrikasında Memur	1
(Boş)	5
1954	12
Komisyoner	1
Kontrol Mühendisi	2

Müdür	1
Tüccar	1
(Boş)	3
1955	8
Avukat	1
İş Adamı	2
İşçi	1
Manifaturacı	1
Memur	1
Muhasebeci	1
Mühendis	1
Profesör	2
TCDD İnşaat Servisi Müdürü	1
Tüccar	4
(Boş)	8
1956	23
Adalet Fabrikasında Organizatör	1
Adalet Factory'de Organizatör	1
Avukat	2
Baba Ölü	1
Çalışan (Sümerbank)	1
Çiftçi	1
Doktor	3
Eczacı	1
Elektrik Müteahhidi	1
Emekli	1
Emekli Subay	1
Film Yapımcısı	1
Hâkim	1
İnşaat Mühendisi	1
İnşaat Mühendisi	1
İş Adamı	1
İşçi	1
Kaptan	1
Mebus	1
Mekânîk Mühendisi	1
Mühendis	1
Öğretmen	2
Tüccar	10
Tüccar Mühendis	1
Tütün Eksperi	1
Veteriner	1
(Boş)	4

1957	43
Ambarcı	1
Associate Secretary Fulbright Commission	1
Avukat	3
Banka Müdürü	1
Baştabip	1
Doktor	5
Emekli Albay	1
Fabrika Müdürü	1
Fabrikatör	3
Felemenk- Türk Tütün A.Ş Vekili	1
Garanti Bankası Propaganda Müdürü	1
Gazeteci	1
General	1
Görüntü Yönetmeni	1
İnşaat Müteahhidi	1
İş Adamı	1
İş Bankası Organizasyon Md	1
Kara Ordusunda Subay	1
Memur	4
Mühendis	1
Mütekait	1
Ölü	1
Profesör	1
Profesör, McGill University Montreal	1
Röntgen Mütchassısı	1
Saat Tamircisi	1
Saatçi	1
Serbest	1
Sigorta	1
Sigorta Müşaviri	1
Subay	1
Sümerbank'ta Memur	1
Şoför	1
Teknisyen	1
Tıp Doktoru	1
Ticaret	1
Ticaret Odası Meslek Heyetleri Raportörü	1
Tuhafiyeci	1
Tüccar	11
Tütün Tüccarı	1
Vekaletlerarası Prodüktüre, Komiteci Uzmanı	1
Yapı Kredi Bankası	1

(Boş)	5
1958	68

Tablo 4. Öğrencilerin babalarının mesleklerinin yıllara göre dağılımı.

BABA MESLEKLERİ	YILLAR		
	1945-1955	1956-1966	1967-1971
Adalet Fabrikasında Organizatör	-	1	-
Adli Tıp Meclisi Azası	-	1	-
Adliye Başkâtibi	-	1	-
Adliye Sarayında Çalışır	-	-	1
Amele	-	1	-
American Exp. Lines Pres.	-	-	1
Amiral	-	1	-
Astsubay	-	1	-
Astsubay	-	-	1
Astsubay Kıdemli Üstçavuş (Havacı) (Emekli)	-	1	-
Avukat	1	-	-
Avukat	-	16	-
Avukat	-	-	13
Avukat – Çiftçi	-	1	-

Prosopografik bir çalışmanın, tarihi aktörlerden oluşan seçilmiş bir grubun verilerinin, sistem analizini baz alarak yapılan bir araştırma tekniği (Verboven ve diğerleri, 2007, s. 69) olduğu göz önünde bulundurularak, elde edilen veriler sistem analiziyle değerlendirilecektir. Bu bağlamda, Kolej, öğrencilerin kayıt yaptırarak girdiği, eğitim aldığı ve mezun olarak çıktığı bir sistem olarak düşünülmüş; öğrenciler ve onlarla ilgili sorgulama sonuçları girdileri; Kolej eğitimi işlemi; mezunlar çıktıkları; mezun yakınları da geribildirim oluşturulan faktörler olarak ele alınmıştır. Tez, bu sistem sıralaması takip edilerek nihayete erecektir. Öğrencilerin tamamı bir grup olarak ele alınacak ve sorgulamaların neticeleri sırasıyla bir araya getirilecek ve değerlendirilecektir. Aynı şekilde, işlem sürecindeki sorgulama sonuçları ve çıktıkları teşkil eden mezunlarla ilgili sorgulama sonuçları da bir araya getirilerek değerlendirilecektir. Mezunların yakınlarına ilişkin sorgulama sonuçları ise geribildirim olarak değerlendirilecektir. Ardından girdilerle çıktılar karşılaştırılacak ve işlem sürecinde nasıl bir değişime uğradığına bakılacaktır. Döngüyü tamamlamak üzere geribildirim neticeleri de değerlendirmeye katılacaktır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, prosopografinin gerekliliklerinden biri olan sorgulama listesi ve bu sorgulama sonuçlarının alındığı belge türleri aşağıda sıralanmıştır. Robert Kolej öğrencilerinin prosopografisini analiz ederken otuz sorgulama üzerinden çalışılmıştır. Bu sorguların sonuçları ile tezin II. (Girdiler: Öğrenciler), III. (İşlem: Kolej Eğitimi), IV. (Çıktılar: Mezunlar) ve V. (Geribildirim: Mezun Yakınları) bölümlerini prosopografik yöntemle değerlendirecek gerekli bilgi edinilmiştir. Tezin I. Bölümü ise, bütün bu verilerin arka planını ortaya koymuş ve “Arka Plan: Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemleri, İstanbul ve Robert Kolej” şeklinde adlandırılmıştır. Zira bir kurumun prosopografik çalışması yapılıyorsa (RC), o kurumu şekillendiren insanların, ortaya atılan fikirlerin ve cereyan eden olayların arka planının incelenmesi ve bütün bunların, o kurumun gelişmesindeki rolünün tespit edilmesi gerekmektedir (Verboven ve diğerleri 2007, s. 49).

Tezin II. bölümünün (Girdiler: Öğrenciler) oluşması için şu sorgulara ihtiyaç vardır:

Sorgulama 1. Öğrencilerin Kolej’e Kabul Edildikleri Tarihlerin Yıllara Göre Dağılımı. Hangi Yılda Kaç Öğrenci Kayıt Oldu? (Sorgulanacak Belgeler: Kalıcı Kayıt Kartı, Öğrenci Kayıt Varakası, Duhul Varakası, Kişisel Bilgiler)

Sorgulama 2. Kaç Tane Leyli, Kaç Tane Nehari Öğrenci Var? (Yatılı- Gündüzlü Öğrenci Sayısı) (Sorgulanacak Belgeler: Eski Girişli Duhul Varakası, Duhul Varakası, Öğrenci Kayıt Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı)

Sorgulama 3. Öğrencilerin Doğum Tarihlerine Göre Dağılımı (Hangi Yılda Kaç Öğrenci Doğmuş?) (Sorgulanacak Belgeler: Öğrenci Kayıt Varakası, Duhul Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı, Başvuru Formu, Müracaat Kâğıdı, Eski Girişli Duhul Varakası, Veli Kartı)

Sorgulama 4. Öğrencilerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı (Hangi Şehirde Kaç Öğrenci Doğmuş?) (Sorgulanacak Belgeler: Kişisel Bilgiler, Öğrenci Kayıt Varakası, Duhul Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı, Müracaat Kâğıdı, Eski Girişli Duhul Varakası, Veli Kartı)

Bu ilk 4 sorgulamayla, öğrencilerin grup olarak miktarı belirlenecek, ardından hangi yılda kaç tane Türk öğrencinin Kolej’e kayıt yaptırdığına bakılacaktır. Böylece, başlangıçta tüm milletleri içermesine rağmen çok az sayıda Türk öğrenci bulunan Kolej’deki Türk öğrencilerin artışı ve

nihayetinde Türklerin ağırlıklı olduğu bir okul haline dönüşümü sayılarla, dönemlere göre incelenecektir. Elde edilen bilgiler, incelenen dönemde meydana gelen siyasi ve sosyal olaylarla ilişkilendirilecek ve değerlendirmeler yapılacaktır. Örneğin, Cumhuriyet'in kuruluşunun ardından Kolej'deki Türk öğrencilerin sayısında bir artma beklenmektedir. Bu ilk dönem olan 1923-1933'e bakılarak, önceki dönemle, 1923 öncesi sayılarla, karşılaştırılacak ve artış miktarı tespit edilecektir. Ardından, takip eden dönemlere bakılıp artış miktarı ve hızı tespit edilecektir. Bunda amaç, Cumhuriyet'in kuruluşunun ardından, yabancı okulları kontrol altına alma süreci ile sayı artışı arasında olumlu bir ilişki olup olmadığını tespit etmektir. Olumlu bir ilişki var ise, yani öğrenci artışı gerçekleşmiş ve bu artış sürdürülebilir bir hale gelmiş ise, bu, Kolej'in Cumhuriyet'in bir kurumu haline geldiği ve kontrolünün sağlandığı biçiminde yorumlanacaktır. Bu durum, Cumhuriyet'in sınırları dâhilinde yaşayan bir okul olarak tabii gibi görünse de, Osmanlı dönemindeki konumuyla karşılaştırıldığında daha anlamlı hale gelmektedir. Yani okul Osmanlı sınırları dâhilindedir fakat Müslüman Osmanlılara değil, gayrimüslimlere hizmet etmektedir.

Öğrencilerin leyli (yatılı) veya nehari (gündüzlü) olduklarına ve sayılarındaki düşüş ve artışlara bakılacak, buradan da eğitimin niteliğine dair bilgi elde edilmeye çalışılacaktır. Yatılı okullar, bilindiği üzere daha disiplinli olmakta ve öğrencinin okul dışındaki hayatını da biçimlendirmektedir. Özel hayatın biçimlenmesi anlamına gelen bu durum, öğrencinin fikirlerini, hayat görüşünü ve ideallerini de biçimlendirme anlamına gelmekte ve bu tür biçimlendirmeler, yatılı öğrenciler üzerinde daha kolay ve başarılı olmaktadır. Eğitimin amacı insan yetiştirmek olduğuna göre, yatılı olup olma durumlarına bakılarak eğitimin biçimlendirici özelliği hakkında değerlendirmeler yapılacaktır.

Öğrencilerin doğum tarihlerinin ve hangi dönemde doğduklarının tespiti, eğitim hayatlarını biçimlendiren atmosferin ne tür bir nitelikte olduğunu anlamak için değerlendirilecektir. Örneğin, 1910'lu yıllarda doğan öğrencilerin savaş ortamında doğduğu, 1930'larda doğan öğrenci neslinin Cumhuriyet'in yeni açılımlar sağladığı bir dönemde doğduğu tespit edilecek ve nesillerin içinde büyüdükleri ortam böylece tespit edilecektir. Cumhuriyet nesli şanslı bir nesil olarak değerlendirilirken, önceki neslin aynı derecede şanslı olmadığı aşikârdır.

Öğrencilerin doğum yerlerine dair bilgiler, Osmanlı ve Cumhuriyet'in hangi bölgesinden geldiklerini tespit etmek için kullanılacaktır. İstanbul ve civar şehirlerden, büyük veya orta ölçekli şehirlerden veya ülkenin ücra köşesindeki küçük bir şehirden gelip gelmedikleri tespit edilecek, bu şekilde veriler üç kategoriye ayrılacaktır: 1- İstanbul ve civarı, 2- Büyük şehirler, 3- Küçük ve orta ölçekli şehirler. Elde edilen bilgiler bir tek zaman dilimine ait olmayıp, yukarıda belirttiğimiz altı döneme ait bilgiler olacaktır. Bu suretle, zaman içerisinde öğrencilerin nerelerden geldikleri tespit edilecektir. Bu, hem öğrencilerin sosyal arka planlarını tespit etmede kullanılacak, hem de,

öğrencilerin hangi bölgelerden geldiği tespit edilerek, Kolej'deki insan coğrafyası tespit edilecektir. Genelde, büyük şehirlerdeki öğrencilerin Kolej'e geldikleri, mezun olduktan sonra da büyük şehirlerde kaldıklarına dair yaygın bir kanı bulunmaktadır. Bu sebeple, öğrencilerin doğum yerlerine dair bilgiler, veriler ölçüsünde, mezuniyet sonrasında yaşadıkları şehirlerle karşılaştırılacak ve zikredilen kanının doğru olup olmadığını veya ne derece doğru olduğunu anlamak üzere kullanılacaktır.

Sorgulama 5. Öğrencilerin Babalarının Mesleklerine Göre Dağılımı (Hangi Meslekten Kaç Baba Var? (Sorgulanacak Belgeler: Kalıcı Kayıt Kartı, Müracaat Kâğıdı, Eski Girişli Duhul Varakası, Yardım İsteme Kâğıdı, Veli Kartı)

Sorgulama 6. Öğrencilerin Kalıcı Ev Adresi/Ebeveyn Adresi ve İstanbul'da Velisinin Adreslerinin Sıralaması. (Sorgulanacak Belgeler: Kişisel Bilgiler, Duhul Varakası, Öğrenci Kayıt Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı, Kalıcı Kayıt Kartı, Veli Kartı)

Sorgulama 7. Öğrencinin Ebeveyni İstanbul'da Oturmuyorsa Mesuliyet Kimde? / Velisi Kim? (Sorgulanacak Belgeler: Veli Kartı, Taahütname)

Sorgulama 8. Ailenin Bildiği Dillerin Dağılımı (Kaç Aile Hangi Dili Biliyor?) (Sorgulanacak Belgeler: Kalıcı Kayıt Kartı, Öğrenci Kayıt Varakası, Yardım İsteme Kâğıdı, Veli Kartı, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı)

Sorgulama 9. Öğrencinin Anne ve Babası İngilizce Bilir mi? (Sorgulanacak Belgeler: Kalıcı Kayıt Kartı, Öğrenci Kayıt Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı Veli Kartı)

Öğrencilerin sosyal arka planlarını belirleyecek olan bu sorgulamalar sayesinde (5-9), Kolej öğrencileri elit bir grubu teşkil ettiğinden, önce, bu elit olma durumunun aileden gelme bir durum olup olmadığına bakılacaktır. Bunu tespit etmenin en kolay ve güvenilir yolu da baba mesleklerine ve ev adreslerine bakmaktır. Baba meslekleri dolayısıyla, zaten elit gruba dâhil iseler, sosyal statülerini devam ettirdikleri; elit gruba dâhil değil iseler de, Kolej eğitiminin öğrencilere elit olma şansı verdiği sonucuna ulaşılabilecektir. Genel bilgimiz veya verilerin ilk değerlendirmesi, ilkinin daha ihtimalli olduğu yönündedir. Yani Kolej zaten ve halen elit gruba dâhil kişilerin çocuklarının gittiği bir okuldur. Bu durumda, baba meslekleri daha düşük profilde olanların sayısı ve oranlarına bakılacak ve Kolej'in kimler ve ne miktardaki kişi için sosyal açılım

sağladığı tespit edilecektir. Buradan elde edilen bilgiler öğrencilerin maddi durumları hakkındaki sorgulama sonuçlarıyla karşılaştırılacak ve değerlendirmeler yapılacaktır. Böylece, Kolej eğitiminin, bir insana elit olma şansını ne ölçüde sağladığı ortaya konulacaktır. Diğer türlü Kolej, zaten elit olan grupların elit olma durumlarını sürdürdükleri bir eğitim ortamı ise, elitlerin kendilerini ve değerlerini yeniden ürettikleri ve yeni nesillere elit olma bilincini verdikleri yer olarak değerlendirilecektir.

Öğrencinin ebeveynlerinin bildiği diller ve İngilizce bilip bilmediğine dair yapılacak sorgulamalar da, sosyal arka planın bir parçası olarak değerlendirilecektir. İlaveten, ailelerin ne derece dünyaya açık ve iletişim halinde olduğunu, elit grupların karakteristiğini ve kültürel niteliklerini belirlemede kullanılacaktır. Örneğin, diller arasında İngilizce en fazla bilinen dil olarak ortaya çıkarsa, ailelerin Anglo-sakson dünyası ve kültürü ile iletişim halinde oldukları, belki de bu kültürün tesiri altında oldukları sonucuna varılabilir. Robert Kolej’de Amerikan Okulu olması dolayısıyla İngilizcenin ağırlıklı olarak bilinen dil olması, diğerlerinin (Fransızca, Almanca, İtalyanca vs.) ise düşük oranlarda bilinmesi beklenmektedir.

Sorgulama 10. Öğrencinin Bulaşıcı Hastalığı Var mı? (Sorgulanacak Belgeler: elimizdeki Sağlık, Sosyal ve Ruhsal Durumlarını İnceleme ve Kayıt Dosyası, Sağlık Raporu)

Sorgulama 11. Öğrencinin Vücut Arızası ve Akıl Hastalığı Var mı? (Sorgulanacak Belgeler: elimizdeki Sağlık, Sosyal ve Ruhsal Durumlarını İnceleme ve Kayıt Dosyası, Sağlık Raporu)

Sorgulama 12. Öğrencinin Ne Aşısı Olduğu? (Sorgulanacak Belgeler: Aşı Kâğıdı)

Bu 3 sorgulamayla (10, 11, 12), öğrencilerin sağlık durumları analiz edilecektir. Öğrencilerin sağlık durumlarına dair bilgiler, elimizdeki Sağlık, Sosyal ve Ruhsal Durumlarını İnceleme ve Kayıt Dosyası, Sağlık Raporları ve Aşı Kâğıtlarından derlenen veriler yoluyla tespit edilecektir. Öğrencinin bulaşıcı hastalığı, bedenî bir arızası veya akıl hastalığının olup olmadığının sorgulanması, eğitim alacak kişinin eğitime hazır halde olup olmadığını tespit bakımından önemlidir. Zira elit olarak eğitilecek ve yetiştirilecek kişilerin, kalıcı bedensel, zihinsel ve ruhsal bir arızası veya hastalığının olmaması istenen bir durumdur. Bu durum, birbirine yakın bir kitle halinde, özellikle de yatılı olarak okuyan öğrenciler için çok önemlidir, çünkü bu tür arıza veya hastalıklara sahip kişiler, grup düzenini bozar veya grubun beraberce hareket etmesini engellerler. Dahası, özellikle ruhsal hastalıklarından, etrafındakilerin etkilenme potansiyeli yüksektir. Bu tür kişilerin, özel eğitim gerektirdiğinden, normal eğitim yapanların arasına alınması genelde pek iyi sonuç vermez. Bu sebeple, ileri derecede hastalığı veya arızası olan kişilerin Kolej’e

alınmamasına veya tersinden bakıldığında, Kolej’de eğitim alacak kişilerin ruh, beden ve zihin sağlıklarının yerinde olmasına özen gösterildiği söylenebilir. Bulaşıcı hastalıkların ise, grup halinde yaşayanlar arasında yayılması ihtimali yüksek olduğundan, öğrencinin bulaşıcı bir hastalığının olup olmadığının bilinmesi önem taşımaktadır. Öğrencilerin hangi hastalıklara karşı aşılı olduğunun bilinmek istenmesi, yine bulaşıcı hastalıklarla, bu da öğrencilerin genel sağlığıyla ilgilidir. Kurulduğu yıllardan Osmanlı döneminin sonuna kadar ağırlıklı olarak yatılı bir okul olan, Cumhuriyet döneminde ise, yatılı öğrenci sayısının giderek azaldığı Kolej’de sağlık konusu elbette büyük önem ifade etmekte, verilen eğitimi de etkilemektedir.

Sorgulama 13. Öğrencinin Mali Yardıma İhtiyacı Var mı? (Sorgulanacak Belgeler: Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı)

Sorgulama 14. Öğrencinin Anne Babası Hayattalar mı? (Sorgulanacak Belgeler: Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı)

Sorgulama 15. Kaç Tane Öğrenci Yardım İstemek İçin Müracaat Etti? (Sorgulanacak Belgeler: Yardım İsteme Kâğıdı)

Sorgulama 16. Ailede Kaç Kişi Çalışıyor? (Sorgulanacak Belgeler: Yardım İsteme Kâğıdı)

Sorgulama 17. “Ne Kadar Yardım İstiyorsunuz?” (Sorgulanacak Belgeler: Yardım İsteme Kâğıdı)

Sorgulama 18. “Mali Yardım İsteme Sebepleri Nelerdir?” (Sorgulanacak Belgeler: Yardım İsteme Kâğıdı)

Sorgulama 19. “Aylık Gelir”, “Aylık Gideriniz” (Sorgulanacak Belgeler: Yardım İsteme Kâğıdı)

Öğrencilerin maddi durumları ile ilgili olarak yukarıda sıralanan sorgulamalar neticesinde, mali yardıma ihtiyacı olan kişi miktarı ve durumları tespit edilecektir. Kolej parasız bir okul olmamakla ve okul ücretleri oldukça yüksek olmakla beraber, kayıt yaptırdıktan sonra çeşitli sebeplerle fakir düşen, yardıma ihtiyacı olan öğrencileri belirlemek üzere bilgiler derlenmekte, bunlar değerlendirilerek öğrencilere yardımda bulunmaktadır. Bu belgelerin yukarıdaki sorular yoluyla sorgulanmasıyla, öğrenciler arasında yardıma ihtiyacı olanların sayıları, ne miktar ve tür yardıma ihtiyaçları olduğu tespit edilecektir. Bunların miktarı ve niteliği, bir yandan yardıma

muhtaç öğrenci profilini okumamıza yardımcı olurken, diğer yandan da Kolej'in sosyal yardım faaliyetlerini değerlendirmede kullanılacaktır.

Bu ilk 19 soru, tezin II. Bölümü olan "Girdiler: Öğrenciler" kısmını tamamlamamızı sağlayacaktır. Tezin III. Bölümü olan "İşlem: Eğitim" kısmı ise şu sorgularla tamamlanacaktır:

Sorgulama 20. Öğrencilerin Kabul Edildiği Sınıfa Göre Dağılımı, Kaç Öğrenci Hangi Sınıfa Kabul Oluyor? (Sorgulanacak Belgeler: Duhul Varakası, Kişisel Bilgiler)

Sorgulama 21. Öğrencileri Son Bulunduğu Mektebe/Devam Ettiği Okula/Önceki Okuluna Göre Dağılımı (Hangi Mektepten Kaç Öğrenci Geliyor?) (Sorgulanacak Belgeler: Duhul Varakası, Kişisel Bilgiler, Eski Girişli Duhul Varakası)

Sorgulama 22. Öğrencinin Spora Merakı Var mı? (Sorgulanacak Belgeler: Namzet Öğrenci Müracaat Kartı)

Sorgulama 23. Öğrencilerin Bildiği Dillerin Dağılımı (Kaç Öğrenci Hangi Dili Biliyor?) (Sorgulanacak Belgeler: Namzet Öğrenci Müracaat Kartı)

Sorgulama 24. Kolej'de Hangi Dersler Okutuluyordu? (Sorgulanacak Belgeler: Karneler)

Sorgulama 25. Kolej'de Okuyan Öğrencilerin Başarı Durumları Nasıldı? (Sorgulanacak Belgeler: Karneler)

Sorgulama 26. Kolej Öğretmenleri Kimlerdi? (Sorgulanacak belgeler: Mütevelli Heyeti ve Müdür Raporları, Mezun Dergileri, Mezuniyet Ofisi Yayınları)

Kolej'de verilen eğitimin niteliği ve kalitesi, bu eğitim kurumunun esasını oluşturmaktadır. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde varlığını sürdürmeyi Kolej, verdiği modern ve kaliteli eğitimle başarabilmiştir. Bu sebeple, Kolej'de verilen eğitim, ayrı bir başlık altında işlenmeyi hak etmektedir. Sorgulamalar yoluyla, öğrencilerin Kolej'e kabul edildiği sınıflar ve Kolej öncesinde hangi okula devam ettiğinin incelenmesiyle, eğitimlerinin başlangıcı hakkında bilgi ortaya konulacaktır. Öğrencinin doğru sınıfa yerleştirilmesi ve doğru düzeyde veya düzeyine uygun biçimde eğitim alması, eğitimin başarısı açısından önemlidir. Bizim açımızdan ise, Kolej'e öğrenci alımında ne derece titiz davranıldığını göstermesi bakımından çalışılması gerekmektedir.

Öğrencinin spora merakı, bildiği diller vb. konularının sorgulanmasıyla, ders harici faaliyetler ve Kolej'in önemli bir getirisi olan yabancı dil konusunda öğrencilere sağladığı imkânlar hakkında bilgi edinilecektir. Kolej'de okutulan dersler, dönemler halinde incelenecek, ders programları ve müfredata bakılarak, hangi alanlara ve konulara ağırlık verildiği tespit edilecektir. Kolej'in verdiği eğitimin kaliteli olması ve modern eğitim ve öğretim yaklaşımlarını benimseyerek uygulaması onu diğerlerinden farklı kılmaktadır. İşte bunların neler olduğu, bu kısımda tespit edilecektir. Kolej'in öğrencilere verdiği eğitimin yanında, özgüvenin öneminin de büyük olduğu bilinmektedir. Bilgimize göre, insanlara yaklaşımlarında öğrencilere, samimi, açık ve dürüst olmaları öğretilmekte, bu da onlara, kendilerini daha iyi ifade etme gücü, dolayısıyla da özgüven sağlamaktadır. İlaveten, nasıl düşünecekleri ve nasıl yaratıcı olacakları ve nasıl yeni fikirler geliştirecekleri öğretilmektedir. Dünyayı tanıyan, iletişimde başarılı, bilgi sahibi kişiliği güçlü bireyler yetiştirmenin nasıl gerçekleştiği, bu bölümde ortaya konulacaktır. Derslerle beraber ders veren hocalar da veri ölçüsünde çalışılacak, kimlerin hangi dersleri verdiği ve konusunda ne derece uzman olduğuna bakılacaktır. Örneğin Osmanlı döneminde Tevfik Fikret edebiyat dersi vermiştir. Yine, matematik alanında doktora yapan biri Kolej'de matematik dersi vermiştir. Diğer bir ifadeyle Kolej'in öğretmen kadrosu çok güçlüdür. Yabancı öğretmenler Amerika'dan geldiğinden, yabancı topraklarda yaşamaya katlanacak derecede özverili, idealist ve kendini eğitime adanmış olmalarına dikkat edilmiştir. Öğrencilerin başarı durumları da karneleri sorgulanarak tespit edilmeye çalışılacaktır. Elimizde çok sayıda karne bulunmakta, bunlarda ise öğrencilerin her dersin yazılı ve sözlüsünden aldıkları notlar ve ortalamaları bulunmaktadır. Bu bilgilerin tamamı kullanılamayacağından, yalnızca her dersin dönem sonu ortalamaları ve yıl sonu ortalamaları veri tabanına girilmiştir. Bu bilgilerin sorgulanması yoluyla da öğrencilerin başarıları tespit edilecektir.

Tezin bir sonraki bölümü olan "Çıktılar: Mezunlar" bölümü için ise, aşağıdaki iki sorgulamaya ihtiyacımız vardır:

Sorgulama 27. Kolej'den Mezun Olan Öğrencilerin Meslekleri Nelerdir? (Sorgulanacak Belgeler: Mezun Dergileri, Who is Who? ve Mezuniyet Ofisi Yayınları)

Sorgulama 28. Kolej'den Mezun Olan Öğrencilerin Mesleklerinin Tarihe Göre Dağılımı. (Sorgulanacak Belgeler: Mezun Dergileri, Who is Who? ve Mezuniyet Ofisi Yayınları)

Kolej'den mezun olan öğrencilerin mezuniyet sonrasındaki meşguliyetleri bu konu kapsamına girmektedir. *Mezun Kayıtları*, *Mezun Dergileri*, *Who is Who?*, *Reflections*, *İzlerimiz*, *Spectrum*, *RAAREC (RA Alumni Records) Öğrenci Kulübü Kayıtları* ve *Columbia University, Rare Books*

and Manuscript Collections, New York, ABD'den getirdiğimiz *Alumni Magazines* isimli mezun magazinleri ve Robert Kolej arşivinden edindiğimiz *Robert Kolej Mezunları Data Listesi*, öğrencilerin mezuniyet sonrası durumlarını incelemede kullanılmıştır. Böylece, mezunların uğraşı alanları ve meslekleri veri tabanına yüklenen bilgilerin sorgulanması yoluyla kolayca elde edilebilecektir. Bunlar, diğer sorgulamalar için belirlediğimiz altı dönem için yapılacaktır. Mezunların meslekleri de, daha sonra, topluma yaptıkları katkıları değerlendirmek üzere incelenecektir. Bu bağlamda, ilklere bakılacak, mezunlar arasında, örneğin Türkiye'nin ilk kültür bakanı, Türkiye'de ilk doktora yapan öğrenci gibi kişiler tespit edilecek, bunlar topluma en üst düzeyde katkı sağlayan kişiler olarak değerlendirilecektir. İlk olmayıp, fakat topluma değerli hizmetlerde bulunan kişiler de temayüz edenler grubuna konularak katkıları belirtilecektir. Mezunlar arasında üçüncü grubu ise geri kalan büyük grup oluşturmaktadır. Bunlar da, Kolej mezunlarının genelini temsil edeceğinden ayrıca incelenecektir. Bu büyük gruptaki kişiler de, çalışmayı kolaylaştırmak maksadıyla, özel, sağlık, eğitim vb. gibi belli sektörler halinde incelenecektir. Bu kısım önemli olup, Kolej'de verilen eğitimin amacına ulaşmış ulaşmadığını tespit etme konusunda değerlendirme burada yapılacaktır.

Son iki sorgulama ise tezin V. Bölümünü oluşturacak ve bizi sonuca, diğer bir ifadeyle girdi-çıkıtı analizine yönlendirecektir:

Sorgulama 29. Öğrencinin Robert Kolej veya Arnavutköy Kız Koleji ile Bağlantısı Nedir? (Sorgulanacak Belgeler: Kalıcı Kayıt Kartı, Veli Kartı, Öğrenci Kayıt Varakası)

Sorgulama 30. Daha Önce Robert Kolej veya Arnavutköy Kız Koleji'nde Okuyan Akrabanız Var mı? (Sorgulanacak Belgeler: Öğrenci Kayıt Varakası, Veli Kartı)

Kolej'i sistem olarak ele aldığımızda, mezun yakınları bu sistemin geri bildirim döngüsünü oluşturmaktadır. Bu döngüyü çalışmaktaki maksadımız, Kolej'de okuyanların çocuklarının da Kolej'de eğitim alıp almadıklarını ve bunun miktarı ve genel içerisindeki oranını tespit etmektir. Konuyu bütün öğrenciler için takip etmek mümkün değildir. Elimizde ise bu konuda oldukça az miktarda veri bulunmaktadır. Bu sınırlı veriye rağmen, kişileri takip ederek iki veya daha çok neslin Kolej'de okuduğunu tespit etmek, elit grupların kendilerini yeniden üretmeleri bağlamında değerlendirilecektir. Yine, elit grupların, nesilden nesle hangi okullarda eğitim aldıkları ve hangi kurumlarda dünya görüşlerinin şekillendiği; nesiller arasında bir fark olup olmadığı ve nihayet, eğitim konusunun, farklı nesillere ait elit gruplar arasında aynı çizgiyi takip edip etmediği belirlenmeye çalışılacaktır.

Tezin II. Bölümünden başlayarak VI. Bölümünün sonuna kadar, yukarıda bahsi geçen sorgulamaların sonuçları, prosopografinin gerekliliği ile tablolarla görselleştirilerek analiz yoluna gidilmiştir. Ancak öncesinde, analiz sonuçlarının anlam kazanması, diğer bir ifadeyle bulguların nitelikli olabilmesi için, tezimizin ilk bölümünü oluşturan, 1863-1971 tarih dilimi içinde, hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde süregelen siyasi, ekonomik ve kültürel değişimlerden söz edilecektir. Diğer yandan, aynı dönemlerde eğitimin niteliği ve ihtiyacı anlatılacak, Kolej'in yer aldığı İstanbul'un atmosferi incelenerek, Kolej'e yakın eğitim veren diğer okullardan söz edilecektir. Bu alt yapının oluşturulması, sorgulardan alacağımız sonuçların ve bulguların daha nitelikli ve verimli olmasını sağlayacak; diğer bir ifadeyle, sistem analizi bağlamındaki "çevre" faktörünü karşılayacaktır.

1. ARKA PLAN BİLGİSİ: OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMLERİ, İSTANBUL VE ROBERT KOLEJ

Tezimizin birinci bölümünde, Giriş bölümünde işaret ettiğimiz ve tez süresince işleyişini inceleyip, analizini yapacağımız sistemin nasıl bir ortamda çalıştığına değinilecektir. Diğer bir ifadeyle, RC'nin eğitim öğretime başladığı XIX. yüzyılda, genelde Osmanlı ülkesinin, özelde İstanbul'un, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı işlenecek, bu atmosferin, ilgili dönemdeki eğitim hayatına yansımaları gözlemlenecektir. Ardından, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişle birlikte, bu kez, XX. yüzyılda genelde Türkiye Cumhuriyeti'nde, özelde İstanbul'da siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler izlenecektir. Bu değişimin, artık bir ulus devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'ndeki eğitim sahasına, özellikle imparatorluktan miras kalan yabancı okullara nasıl yansıdığı gözlemlenecektir. Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne her sahada meydana gelen değişim ve dönüşümleri göstermek istemekteki amacımız ise, önce RC'nin nasıl bir ortamda kurulduğunu; ardından da, eğitim öğretime devam edebilmesi için, yeni kurulan ulus devletin hangi eğitim prensiplerine uymak durumunda kaldığını göstermektir. Tezin üçüncü bölümünde ayrıntılarıyla çözümlemesini yapacağımız Kolej'in eğitim sisteminin içinde yer alan ders adları, ders içerikleri, okutulan kitaplar, sınıflandırma ve diploma dereceleri gibi sık aralıklarla meydana gelen değişimlerin, hem Türkiye Cumhuriyeti'nin milli ve laik eğitim politikasına uymak, hem de yabancı okullar için hususi çıkarılan kanunlara karşı gelmemek için gerçekleştiği görülecektir. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı ve Cumhuriyet'in atmosferini tezde sunmaktaki maksadımız, Robert Kolej'in nasıl bir siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamda kurulduğuna dikkat çekmek; Kolej'in Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte, hangi şartlarda eğitim öğretime devam edebildiğini göz önüne sermektir. Tezin bu bölümü, Robert Kolej'in kuruluş öyküsü ile tamamlanacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu, Fransız İhtilali'nin (1789) getirdiği fikirlerin tesiriyle çözülme sürecine girmiş ve bu süreci, en uzun haliyle, en uzun yüzyıl diye adlandırılan XIX. yüzyılda yaşamıştır (Ortaylı, 2014). İmparatorluğun başkenti olan İstanbul da, haliyle, bu çözülme sürecinin tesirlerinden uzak kalamamıştır. İhtilalin dünyaya yaydığı milliyetçilik akımı, ulus devlet kavramını ortaya çıkarırken, imparatorlukların temellerinin çatırdamasına ve nihayet yıkılmasına yol açmıştır. İhtilalin *Egalité, Liberté, Fraternité* (eşitlik, özgürlük, kardeşlik) olarak simgeleşen üç ilkesinden, *müsavat* (eşitlik) Tanzimat'la, *hürriyet* (özgürlük) Yeni Osmanlılarla, *uhuvvet* (kardeşlik) ise Jön Türklerle Osmanlıya girmiş, "müsavat, hürriyet/adalet, uhuvvet" biçiminde üçü bir araya geldiğinde ise İmparatorluğun sonunu getirmiştir. Milliyetçilik akımı ve yol açtığı bağımsızlık hareketleri, yüzyıllardır imparatorluk bünyesinde yaşamakta olan gayrimüslimlerin ayaklanmalarına ve neticede İmparatorluktan ayrılmasına yol açmıştır. Ayaklanmalarla beraber

seyreden ayrılma sürecini durdurmak üzere imparatorluk bünyesinde reformlar yapılmıştır. Bu reformlara bağlı olarak imparatorluk, her alanda yeniden yapılandırılırken hızlı bir değişim ve dönüşüm dönemine girmiştir. Çalışma konumuz olan Robert Kolej de böyle bir ortam içine kurulmuştur.

Robert Kolej'in kurulduğu ortamı daha büyük bir pencereden görmek ve çalışmamızı daha geniş bağlama oturtmak maksadıyla önce, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun genel siyasi ve eğitim durumu ele alınacak, ardından Kolej'in kurulduğu XIX. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'un siyasi atmosferi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı ve eğitim durumu sırasıyla incelenecektir. Böylece, bir yandan Robert Kolej'in kurulduğu ve geliştiği ortamı her yönüyle tanımak mümkün olurken, araştırmamızın nihayetinde elde edeceğimiz neticeleri daha iyi yorumlamamız mümkün olacaktır.

1.1. ROBERT KOLEJ'İN KURULDUĞU XIX. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU VE İSTANBUL

Osmanlı İmparatorluğunda çözülme sürecinin, ayaklanma ve ayrılmalara paralel biçimde seyrettiğini, buna çare olarak da reformlara başvurulduğunu yukarıda ifade etmiştik. Reform süreci XVIII. yüzyılın ilk döneminde başlamış, güçlü sultanların askeri, ekonomik reformları ve dini yerine sivil kanunları ihdas etmesiyle, yüzyılın sonlarına kadar ivme kazanarak devam etmiştir. Bu sultanların ilki olan III. Selim (1789-1808), Fransız İhtilali'nin olduğu yılda (1789) tahta çıkmıştı. Fransız İhtilali'nin milliyetçi fikirleri bütün Avrupa'ya yayılırken, imparatorlukları da, özellikle *Pax Ottomana* sistemini benimsemiş Osmanlı İmparatorluğunu, temelinden sarsmaya başlamıştı. Osmanlı İmparatorluğu bunun haricinde kalamazdı, kalmadı da. Neticede, Fransa, klasik Osmanlı kurumlarını yeniden düzenlemek ve modernleştirmek için model haline geldi. Ancak III. Selim'in kurmak istediği vergi düzeni, mahalli idareler ve askeriye kapsayan yeni düzen (*nizam-ı cedid*) başarılı olamadı ve 1808'de, Kabakçı Mustafa Ayaklanmasıyla tahttan indirilmesiyle neticelendi (Berkes, 2007, s. 91-126).

III. Selim'in tahttan indirildiği XIX. yüzyılın başlarına gelindiğinde, bir yandan Fransız İhtilali fikirlerinin azınlıklar arasında iyice yaygınlaşması, diğer yandan Panslavizm politikasıyla Rusya'nın sahneye çıkışı, bir Sırp İsyanının (1804) çıkmasına sebep olarak, imparatorluğun sancılı bir sürece girmesinin yolunu açmıştı (Aslantaş, 2009, s. 109). Bu isyan sonunda bağımsızlıklarını alamayan Sırlar, 1815 yılında çıkardıkları bir diğer isyan sonucunda özerklik kazanmışlar; Osmanlılar ise, Rus müdahalesini önlemek için bu özerkliği kabul etmek durumunda kalmıştır (Berkes, 2007, s. 154; Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 40). Sırların bu iki isyanından güç alan ve daha önce birçok kez sonuç alamadıkları ayaklanmalar gerçekleştiren Rumlar, batı

kültürü almış Rum gençlerinden oluşan bir cemiyet (Filiki Eteryia) tarafından desteklenerek, 1821 yılında, bağımsız Yunanistan'ın kurulması ile sonuçlanacak Mora Ayaklanması'nı gerçekleştirirler (Ortaylı, 2014, s. 44-56). Ayaklanma sırasında yeniçerilerin yetersizliği sebebiyle Mısır valisinden yardım istenir; fakat İngiltere, Fransa ve Rusya'nın birleşik donanması, 1827 yılında Navarin'de Osmanlı-Mısır filosunu batırır (Shaw ve Kural Shaw, s. 55). İstenen yardımın karşılığında, söz verildiği üzere Girit ve Mora valilikleri elden çıkar; filonun batırılması sebebiyle de Suriye ve Lübnan yönetimi tehlikeye girer (Shaw ve Kural Shaw, s. 59; Ortaylı, s. 58). Savaş sonunda filo kaybı sebebiyle tazminat istenmişse de, bu talep, Rusya ve Osmanlı arasında bir başka savaşa (1828-1829) neden olur (Armaoğlu, 2016, s. 194). İki cephe de birden süren savaş sonunda imzalanan Edirne Antlaşmasıyla Rusya boğazlardan geçiş hakkı alır (Shaw ve Kural Shaw, s. 60). Aynı savaş sonunda, isyanın çıktığı Mora, bağımsız Yunanistan'a ev sahipliği yaparken; Sisam, Yunanistan yönetiminde özerk prensliğe dönüşür; Eflak, Boğdan ve Sırbistan ise özerk olur. Toprak kayıplarının yanı sıra, Osmanlı'nın Rusya'ya 10 yıllığına borçlanması sonucunda devlet, Avrupa'dan destek istemek durumunda kalır (Ortaylı, s. 59, 94; Shaw ve Kural Shaw, s. 41; Armaoğlu, s. 196). Diğer bir ifadeyle, daha yüzyılın ilk yarısı bitmeden devlet, bir taraftan ayaklanmalar, diğer taraftan Mısır'dan gelen yardımların kesilmesiyle, ekonomik açıdan sıkıntılı bir sürece girer. Başkent İstanbul'un bu süreçteki ekonomik durumu aşağıda, "İstanbul'da Ekonomik Hayat" başlığı altında ayrıntılarıyla anlatılacaktır. Sadece İstanbul'da değil, imparatorluğun genelindeki ekonomik sıkıntılar Mısır sorununun doğmasına neden olur (Ortaylı, s. 33; Shaw ve Kural Shaw, s. 41). Bu olumsuz atmosfer, 1830 yılında Fransızlar'ın Cezayir'i işgaline zemin hazırlarken, İmparatorluk hem iktisadi hem de siyasi açıdan çözülme dönemine girer. Cezayir'in işgalinin, Avrupa devletlerinin, imparatorluğu parçalama projesini somutlaştırdığını söyleyebiliriz (Avcıoğlu, 1974, s. 45). Bu işgalden bir yıl sonra, Navarin Baskını sonucu doğan Osmanlı Mısır sürtüşmesi bir başka savaşa neden olur: O zamana kadar, ayaklanmalar sonucu toprak kaybetmiş olan Osmanlılar kendilerini, Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın, kendisine vaat edilen valiliklerin verilmediğini öne sürmesi ve ordusunu Suriye'ye göndermesiyle, 1831-1833'de Mısır ile savaş halinde bulur. Diğer bir ifadeyle, bir yandan ayaklanmalar; diğer yandan savaşlar sonunda imzalanan antlaşmalar sebebiyle toprak kayıpları hız kazanır. Kavalalı, oğlu için Şam, Halep ve Cidde valiliğini elde eder. Dönemin padişahı II. Mahmut (1808-1839), bu sancılı dönemden çıkabilmek için, Rusya'dan, çarın emellerine göre hazırlanmış Hünkâr İskelesi Antlaşması ile yardım ister (Akşin, 2012, s. 22; Ortaylı, s. 62). Bu istek, sıcak denizlere girmek için fırsat kollayan Rusların boğazlara yerleşmesine ve boğazlar sorununun doğmasına sebep olurken, Rusya, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Slav nüfusun hamisi haline gelir ve Sırbistan yarı-bağımsız hale gelir (Ortaylı, s. 76; Akşin, s. 26). Mehmet Ali Paşa'nın bağımsızlık isteği ise, Osmanlı'yı İngiltere'ye

yaklaştırır ve İngiltere'nin Osmanlı üzerinde ticari etkinliğini güçlendiren Ticaret Antlaşması (1838 Balta Limanı) imzalanır. Böylece İngiltere, Osmanlı sınırlarında iç ticaret yapacak duruma gelmiş ve kapitülasyonlarla dahi elde edemeyeceği haklara sahip olmuştur (Ortaylı, s. 63, 122-123; Akşin, s. 23, 24; Hamlin, 2012, s. 280). Diğer bir ifadeyle Osmanlı, İngiltere'den gelecek yardımı garantilemeye çalışırken, İngiltere'yi kendi iç işlerine sokmuştur. Bu olumsuz gelişmeler, diğer azınlıkların, özellikle de Bulgar ve Romenler'in önce ayaklanmasına, sonra da İmparatorluktan ayrılmalarına sebep olur. Sırasıyla, isyanlar, savaşlar ve işgallerle karşı karşıya gelen imparatorluk, II. Mahmut'un hükümdarlığının son yılında, Mısır ordusuyla bir kez daha Nizip'te (1839) karşı karşıya gelir ve yenilir. Balta Limanı Antlaşması ile ne kadar iktisadi iflas yaşandıysa, Nizip'le de, o kadar askeri iflas yaşanır. Bu felaketle birlikte Osmanlı'nın kendi valisine hükmedemeyecek kadar zayıfladığı ve iç sorunların, dış soruna dönüştüğü farkedilir. Nizip'teki yenilgi haberi başkente ulaşmadan, padişah hayatını kaybeder (Kuran E. , 1992, s. 497). Bütün bu olumsuz gelişmeler bir arada değerlendirildiğinde, İmparatorluğun çözülme sürecinin XIX. yüzyılın ilk çeyreği gibi erken bir zamanda ivme kazandığı söylenebilir.

Siyasi hadiselerin olumsuz seyri bir yana, hükümdarlığı devam eden Sultan II. Mahmud (1808-1839), toprak kayıplarına, kurumlardaki eksikliklerin neden olduğunu tespit ederek reformlara yönelmiştir. Ancak, yaptığı reformlar, selefi dönemindeki gibi tepkiyle karşılanır. Yeniçerilerin başını çektiği bu muhalefet, kaldırılmalarıyla neticelenir ve reformların önündeki en büyük engel kaldırılır. Yeni asker ve sivil bürokrasi Batılı modeller etrafında biçimlenir. Bu noktadan itibaren reformlar Batılılaşma adını alarak, Osmanlı sultanları olduğu kadar, bürokrat ve aydınlarının zihinlerini meşgul eder hale gelir. Problem şudur: devlet, toplumu yeniden düzenlerken ne dereceye kadar Batıyı model alacaktır? Bu konuda gelenekçiler ve Batıcılar, İmparatorluğun sonuna kadar mücadele etmişlerdir.

II. Mahmut'un başlattığı köklü reformlar eklenerek, Abdülmecid dönemine (1839-1861) yansdı. Bu dönemde yapılan reformlar Tanzimat (1839) adıyla anılırken, Osmanlı bürokrasisi ve toplumunu, Batılı örnekleri ve Fransız İhtilali'nin idealleri etrafında biçimlendirip, İmparatorluğun toprak bütünlüğünü koruyarak modernleştirmeyi hedefleyen ilk resmi girişim olarak tarihe geçti. Tanzimat döneminde gelişen Osmanlılık düşüncesi de, din ve ırk farkı gözetmeden bütün Osmanlı teb'asına eşit muamele etmeyi ve sivil hak ve özgürlükleri genişletmeyi öngörüyordu. Bir yandan reformlar gerçekleştirilirken, ilk yarısını isyanlarla kapatan XIX. yüzyıl, ikinci yarısına Rusya'nın karşısında, sonuçları çok ağır olacak bir savaşla başladı. Rusya'nın, Osmanlı'yı kendine bağımlı hale getirme arzusuyla Filistin'de kutsal yerlerde çıkan bir anlaşmazlığı bahane ederek attığı adımın karşılığında, sonrasında bir Avrupa savaşına dönen, Avrupa ittifakının çökmesine sebep olan ve *XIX. yüzyıl diplomasisine kopuş getirdiği* söylenen (Lee, 2010, s. 83, 85) Kırım Harbi (1853-1856) patlak verdi. İngiltere ve Fransa'nın

Osmanlı'yı desteklemesi, savaşı Rusya'nın kaybetmesine neden olsa da, Osmanlı, savaş masrafları için İngiltere ve Fransa'dan borç almak zorunda kaldı. Zamanı geldiğinde aldığı bu borçları ödeyemediğinden, zaten ekonomik sıkıntıda olan imparatorluğun maliyesi iyice çöktü (Lewis, 2007, s. 120). Savaş, arkasından, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile ilişkilerini belirleyecek şekilde tasarlanan (Lee, s. 88) Paris Barışı'nı (1856) getirdi ve Osmanlı'nın Avrupa devlet hukukundan yararlanması kararlaştırıldı. Bir başka ifade ile Osmanlı, Avrupa hukukuna bağımlı hale getirildi (Akşin, 2012, s. 27; Kuran E. , 1992, s. 498). Bu karar sonrasında, başta Britanya elçisi olmak üzere diğer ülkelerin temsilcileri, eşitlik prensibine dayanarak hazırlanmış Tanzimat bildirisinin bazı eksiklikleri ve başarısızlıkları olduğunu dile getirdiler (Berkes, 2007, s. 216). Bir başka deyişle, dış temsilcilerin Osmanlı üstünde söz söyleme hakkı doğdu ve gayrimüslim tebaa için yeni haklar istediler. Bu savaşın ardından Avrupa'nın, savaşlarda sağladıkları desteği bahane göstererek Osmanlı'nın iç işlerine müdahaleleri iyice arttı. Talepleri, eşitlikten yana değil, gayrimüslimlere imtiyaz verilmesi yönünde oldu ve Islahat Fermanı (1856) ilan edildi. Böylece, imparatorlukta dış müdahaleler devri resmi olarak başlamış oldu. Bu gelişmeler süregelirken 1861 yılında, imparatorluğun siyasi ve iktisadi durumunun alt üst olduğu bir dönemde Sultan Abdülaziz tahta çıktı. Ancak, Kırım Harbi'nin Balkan ulusçuluğunu yükselişe geçirmesi (Armaoğlu, 2016, s. 265) sebebiyle, aynı yıl (1861) Eflak ve Boğdan prensliğini, 1864'de de Mısır özerkliğini aldı. Bosna-Hersek ayaklanması, Bulgaristan'ı tetikledi (Ortaylı, 2014, s. 301). Bu kargaşada Karadağ, çıkardığı isyan sonunda özerkliğini aldı. Süregelen bu isyanlar içinden, ileride Ege adalarının tamamının elden çıkmasına sebep olacak en yıkıcı ayaklanmalardan biri olan Girit İsyanı (1866) çıktı (Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 192; Armaoğlu, 2016, s. 285-290). Özetle, 1860 ve 1870'li yıllar, yabancı temsilcilerin müdahalelerinin arttığı yıllar olarak tarihe geçti (Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 199). Osmanlı ülkesi, bahsi geçen bu müdahalelere maruz kalırken, diğer yandan, bu duruma karşı çıkan ve takip eden bölümlerde "İstanbul'da Siyasi Atmosfer" başlığı altında inceleyeceğimiz örgütler, bir başka ifade ile muhalefet (Yeni Osmanlılar) doğdu (Mardin, 1985, s. 344).⁵ 1876 yılına gelindiğinde, Osmanlı Devleti, V. Murat'ın 3 aylık hükümdarlığının yanı sıra, köklü değişimlere şahit oldu. Padişah ise, II. Abdülhamit (1876-1908) olmuştu.

1876 yılı, Bosna-Hersek, Bulgaristan ve Karadağ karmaşası, büyük mali bunalım, II. Abdülhamit'in padişahlığı ve rejim değişikliği ile başlar. *Kanun-i Esasi* ile (1876) gelen Meşrutiyet gibi güçlü hukuki reformun, diğer bir ifadeyle anayasal düzenin başladığı bu zamanda, imparatorlukta bir yandan finansal kriz devam ederken, diğer yandan da, ayaklanmalar sebebiyle

⁵ Bazı tarihçilere göre, Yeni Osmanlılar, 1840'lı yıllarda Avrupa'da doğan "jeune" (jön) akımının devamı olup, "Jön Türkler" ile aynı örgüttür. Bir diğer araştırmaya göre ise, Yeni Osmanlılar ve Jön Türkler amaçları aynı olan, ancak örgütlenme yerleri farklı olan iki farklı siyasal örgüttür. Berkes, Akşin ve Shaw'a göre Genç ve Yeni Akım birbirinden farklıdır: (Berkes, 2007, s. 275-283; Akşin, 2012, s. 28, 42; Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 168, 310). Ebuzziya Tefvik'e göre ise aynı kişilerdir: (Tevfik, 2006).

devletin savunma gücü zayıflamıştı. Abdülhamit'in tahta çıkmasıyla, Rusya'nın, bir taraftan İstanbul ve boğazlara yaklaşmak, bir taraftan da Kars, Ardahan ve Erzurum'u almak amacıyla harekete geçmesinin arasında sadece bir yıl vardır. Rusya'nın bu atağı, tarihe 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı, daha çok bilinen adıyla 93 Harbi olarak geçti. Bu harp, parlamentonun ömrünün kısa olmasına sebep oldu (Çulcu, 2014; Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 234). Harbin gidişatı, bir taraftan imzalanan iki antlaşma (Ayastefanos ve Berlin), diğer taraftan, Osmanlı Devleti'nin sonunun başlangıcı ile neticelendi (Çulcu, s. 340-362). Savaşın en önemli ve Türkiye Cumhuriyeti'ne uzun vadede yansıyan sonucu ise Ermeni ve Kıbrıs sorunları oldu.⁶ Ayastefanos Antlaşması ile padişah, devlet gelirinin dört katı miktarda olan savaş tazminatını ödemeyi kabul ederken, finansal çöküşün iyice büyümesine sebep oldu. Kars ve Batum Rusya'ya geçti (Shaw ve Kural Shaw, s. 236). Romanya, Sırbistan ve Karadağ özerklikten bağımsızlığa adım atarken, Bulgaristan özerk oldu. Bunun doğal sonucu olarak, Osmanlı'nın Arnavutluk'la olan kara bağlantısı koptu. Antlaşmanın 16. maddesi ile, Ermenilere ıslahat yapılması kabul edildi ve ileride doğacak Ermeni meselesinin temelleri atıldı. Dahası boğazlar ticaret gemilerine açıldı (Çulcu, s. 332, 336-337). Antlaşmanın bazı maddeleri İngiltere'nin lehine olmayınca, devamında Berlin Kongresi toplandı (Akşin, 2012, s. 36). Bu kongre ve muahede kararları, Ayastefanos Anlaşmasını onaylamakla beraber, bağımsız Bulgaristan ile ilgili önerileri içeriyordu. Romanya bağımsız olurken, Berlin Kongresi'nin 61. maddesiyle, bir önceki antlaşmada temellerinin atıldığı Ermeni meselesi uluslararası bir mahiyet aldı (Çulcu, s. 345-361). Bu iki ağır antlaşmayı takip eden yıllar, Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale etmesi neticesinde gelişen hadiselerle doldu. Bağımsızlık için ayaklanan Bosna-Hersek, Avusturya egemenliğine girdi; Fransa Tunus'u, İngiltere ise Mısır'ı işgal etti. Bulgaristan 1876'da bağımsızlığını ilan etti, bunu 1878'de Romanya, Sırbistan ve Karadağ takip etti (Kuran E. , 1992, s. 500). Diğer bir ifadeyle, Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da ağırlığı giderek azaldı (Shaw ve Kural Shaw, s. 235-247). 93 Harbi ve sonrasındaki iki antlaşma ile Avrupa haritası yeniden çizildi ve dengeler Osmanlı aleyhine değişmeye başladı (Çulcu, s. 14).

Kırım Harbi'nin hemen ardından 1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı, 1876 yılında ilk parlamentonun açılışı ve diğer reform projeleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünü korumaya ve Avrupalı devletlerin müdahalesini engellemeye yönelik girişimlerdi. Lakin tam aksi ile neticelendi. Avrupa'daki tesirini ve topraklarını yitiren İmparatorluk, "Avrupa'nın hasta adamı" adıyla anılmaya başlandı ve bizim konumuzla ilgili olarak, batı müesseselerinin (okul, hastane, manastır vb.) propagandasını yaptığı söylenen "Şark meselesi" terimi Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini ifade etmek üzere kullanılmaya başlandı (Said, 1998; İrtem, 1999, s.

⁶ Ermeni Sorunu için bkz. Çulcu, 2014, s. 382-400. Kıbrıs Mukavelenamesi için aynı eser, s. 366-369. Bu çıkar savaşında en büyük payı İngiltere almıştır ve sadece Abdülhamit döneminde değil, diğer dönemlerde de padişahların dinsel nüfuzundan yararlanmayı hep planına dâhil etmiştir: Avcıoğlu, 1974, s. 47.

252). Yenilgiyle sonuçlanan 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi (93 Harbi) neticesinde Sultan II. Abdülhamid parlamentoyu kapattı ve bütün gücü elinde topladı. Bu dönemde, Osmanlılık fikri zayıflarken, İslamcılık fikri güçlenmeye başladı. II. Abdülhamid, eğitim alanında gerçek bir reformcu idi ve bu çalkantılı dönemde, Batılılaşma akımını, telgraf hatlarının döşenmesi ve demiryollarının inşası gibi daha somut ve geleceğe yönelik alanlara kaydırды. Eğitim ve ekonomi alanlarındaki ilerlemeyle beraber, Abdülhamid döneminde açılan okullarda yetişen eğitimli Türkler arasında muhalefet sesleri yükselmeye başladı. Bunların arasında, gizli bir cemiyet olan İttihat ve Terakki Cemiyeti kuruldu ve hızla yayılarak, Jön Türkler adıyla anılmaya başladı. Batılı fikirlerle tanışan Jön Türkler Sultan Abdülhamid'in istibdadını ve Batılı devletlerin askeri ve diplomatik müdahalelerini protesto ettiler. Diğer muhalefet de Türk olmayanlardan geldi. Bunların ayrılıkçı faaliyetleri neticesinde İmparatorluk bir seri krizlerle karşı karşıya kaldı. Muhalefetin artışı neticesinde II. Abdülhamid 1908'de parlamentoyu ikinci kere açmasına ve rafa kaldırılan anayasayı yeniden yürürlüğe koymasına rağmen, iktidardaki Jön Türkler tarafından tahtından indirildi. Jön Türklerin ana hedefi, Osmanlı İmparatorluğu'nun bütünlüğünü korumaktı. Ancak, birbirinin ardı sıra kaybedilen Balkan Savaşları (1912-1913) neticesinde bütün Balkanlar elden çıktı. I. Dünya Savaşı (1914-1918) patlak verdiğinde, Osmanlılar Almanların yanında savaşa girdi ve yedi ayrı cephede birden savaştı. 1918 yılında Mondros Mütarekesi imzalandığında İmparatorluk tarihe karışmıştı. Sevr Antlaşması (1920) ise bunu teyid ediyordu. İşte Robert Kolej'in kurulduğu ve geliştiği ortam, yukarıda anlatıldığı gibi Osmanlı son döneminde denk gelmekte, savaşlar, toprak kayıpları ve bunlara çare olarak görülen reformlarla geçen bu dönem çözülme ile nihayete ermekte idi. Bu çözülme döneminde, ayaklanmalarından bağımsızlıklarını alana kadar verdikleri mücadelede, Bulgaristan'ın, Robert Kolej'den destek aldığını söyleyen birçok araştırma bulunmaktadır (Berkes, 1993, s. 64; Sevinç, 2009, s. 163-167). Böylesine çalkantılı bir siyasi ortamda açılan ve eğitim hayatına devam eden Robert Kolej'in etkilenmemesi mümkün değildi. Takip eden kısımda ilgili dönemdeki eğitimin genel durumu ana hatlarıyla verilecek, bu suretle, Robert Kolej hakkında değerlendirme ve karşılaştırma yapabilmek için zemin hazırlanmış olacaktır.

1.1.1. XIX. Yüzyılda Osmanlı'da Eğitim ve Yabancı Okullar

XIX. yüzyıl Osmanlı modernleşme sürecinde yapılan reformların tamamlayıcısı, eğitim sahasında yapılan düzenlemelerdir. Yukarıda özetlediğimiz, askeri ve siyasi alanda cereyan eden olaylar, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda değişimlere sebep olmuş, bu değişimlerin tamamı ise eğitim sahasında yeniliklere yönelmeyi zorunlu kılmış; eğitim alanındaki yenilikler, diğer alanlardaki değişimlerin temellerini sağlamlaştırmıştır. Klasik dönemdeki Enderun, sıbyan

(mahalle) mektepleri ve medreseler gibi geleneksel eğitim kurumları, XIX. yüzyıla gelindiğinde, modernleşen Osmanlı devleti ve toplumunun ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmiştir. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı İmparatorluğu, önceki dönemlerdeki kurumlarının yetersizliği sebebiyle yapısal dönüşüm geçirirken, eğitim sisteminin dönüşümü de kaçınılmaz olmuştur (Tekeli, 1985, s. 456). Eğitim alanındaki dönüşümde öncelik, bir önceki bölümde işaret ettiğimiz askeri başarısızlıklar sebebiyle, orduya verilmiştir. Diğer bir ifadeyle, ilk modern devlet okullarının askeri kurumlar olması, modern orduya duyulan ihtiyaçtır (Somel, 2010, s. 35). Bu ihtiyaç, bir taraftan kara ve deniz mühendishanelerinin (*Mühendishane-i Berri Hümayun* ve *Mühendishane-i Bahri Hümayun*) açılışıyla giderilmeye çalışılırken, diğer taraftan da, ileriki zamanlarda ihtiyaç duyulacak olan laik eğitim düzeninin temellerinin atılmasını sağlamıştır (Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 141; Dölen, 1985, s. 513). Bu kapsamda, önce *Tıbbiye, Harbiye, Mızıka-ı Hümayun* gibi modern askeri okullar açılır. Bunu, modernleşen devletin yeni ortaya çıkan ihtiyaçlarını karşılamak üzere üst düzey bürokrat ve memur yetiştirmek için açılan sivil eğitim kurumları takip eder (Akyüz 2014, s. 144-147).

Osmanlı yenileşmesinin dönüm noktası olan Tanzimat Fermanı'nın (1838) maddeleri arasında eğitimle ilgili özel bir madde mevcut değildir (Akyüz, 2014, s. 159). Fakat, yeni açılan askeri okullara kayıt olan öğrenciler, klasik dönemdeki sıbyan mekteplerinden geldiğinden, eksiklerini tamamlamak üzere, günümüzdeki ortaokulların temeli olan rüşdiye mekteplerinin açılması uygun görülür (Akyüz, s. 148). 1838 yılında sivil eğitimde başlayan reform hareketleri, 1860'lara kadar kız rüşdiyeleri, ebe okulları, erkek öğretmen okulları, orman, ziraat, baytar, telgraf ve mülkiye mektepleri ile adım adım ilerler (Ortaylı, 2014, s. 213, 214; Sakaoğlu, 1985, s. 478). Dönemin eğitim alanında atılan en önemli adımı, kız rüşdiyelerinin açılması ve kızlara ilkokul zorunluluğunun gelmesidir. Buna bağlı olarak Tanzimat sonrasında, kızların yetişmesini sağlayan sivil okullar ve sanayi ve öğretmen okulları açılarak, kızları gündelik hayata kazandırmanın adımları atılır (Işın, 2006, s. 112, 113).

Batının baskısıyla 1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı'nda eğitime özel yer verilmesi ve padişah Abdülaziz'in, öğrenmenin ve ilerlemenin her vatandaşın boynunun borcu olduğunu ifade eden yaklaşımıyla, eğitime verilen önem giderek yoğunluk kazanır (Sakaoğlu, 1985, s. 480). Bu kapsamda, ilköğretimi yaygın hale getirmek için çabalar sarf edilir ve mesleki eğitime ağırlık verilirken, geleneksel mekteplerin de ıslah edilmesi yoluna gidilir (Sakaoğlu, s. 479, 480). Aynı dönemde, dini cemaatlerin kendi okullarını kurabileceğine dair Islahat Fermanı'nda yer alan hükme göre, Osmanlı ülkesinde bir süredir varlığını sürdüren azınlık ve yabancı okullarının sayısı giderek artmaya başlar (Somel, 2010, s. 67). Bu durum, bundan böyle, halkın eğitiminin laikleşmesi gerektiği fikrinin ilk tohumları olacaktır.

Azınlık okulları ve yabancı özel okullar, birbirinden farklı olup, Osmanlı ülkesinde yaşayan gayrimüslimler tarafından açılanlara azınlık okulları adı verilir. Araştırma konumuz olan Robert Kolej ise, yabancı okullar kategorisine girmektedir. Bu okulların, eğitim sistemlerine batı müfredatını eklemesi, ülkedeki Müslüman ve gayrimüslim çocuklar arasındaki eğitim dengesini bozmaya başlar. Önce, İzmir ve İstanbul'daki Rum okullarının laik eğitime geçmesi (Tekeli, 1985, s. 460) ardından da, Ermeni okullarının programlarına, felsefe, edebiyat ve kültür derslerini koyması, yeni yeni ıslah edilmeye başlanan Müslüman sivil okullarının eğitimini eksik ve yetersiz hale getirir. Azınlık okullarının yanında, Osmanlı ülkesine dışarıdan gelen, Osmanlı vatandaşı olmayan yabancıların açtığı okullar, gayrimüslim çocukların Müslümanlara oranla, eğitimde ilerlemesine ve ülkede eğitim sahasında ikilik doğmasına sebebiyet verir. Sırasıyla, Fransız misyonerlerce Katolik, İngiliz ve Amerikan misyonerlerce Protestan okullarının açılması (Koçak, 1985, s. 492) ve bu okulların batı müfredatıyla laik eğitime yönelmeleri, imparatorluğu kendi okullarında da düzenlemeler yapmaya yöneltir. Böylece, Tanzimat döneminde açılan rüşdiyelerin, memur yetiştirmede yabancı okulların yanında yetersiz kalması sebebiyle, bir üst kademesi olan, idadi ve sultanilerin açılması gündeme gelir (Tekeli, s. 468, 469). Diğer bir ifadeyle, sadece rüşdiyeden alınan eğitimin, yabancı okulların yanında yetersiz kalacağı anlaşıldığından, askeri okullara gitmek isteyen gençlere hazırlık eğitimi de verecek olan idadilerin açılması planlanır. Bu suretle, Müslüman okulları için eğitimde sınıf sıralaması, sıbyan, rüşdiye, idadi ve sultani şeklinde ilerler. İdadinin bir sonraki aşaması ve günümüzün lisesi olan sultanilerin en önemli örneği, Tanzimat düşüncesinin eğitimde hayata geçirilmesinin sembolü olan ve eğitimde birliği hedefleyen bugünkü Galatasaray Lisesi (1868) yani *Mekteb-i Sultani*'dir (Alkan, 2008, s. 15; Akyüz, 2014, s. 166, 167). Müslüman ve gayrimüslim öğrencilerin birlikte okutulmasının, yüksek öğretim kademesinde yapılması uygun görüldüğünden, rüşdiye ve yükseköğretim arasında açılan bir eğitim kurumu olan Mekteb-i Sultani (Kodaman, 1991, s. 134, 135), yabancı dil eğitimi ve pozitif bilimleri müfredatına koymuş; özellikle Abdülhamid döneminde okulun eğitim sistemi, öğretmen ve öğrenci seçim kriterleri ıslah edilmiş; mezunlarının ise çoğunlukla devlet memuru olmasının yolu açılmıştır (Kodaman, s. 136-140).

Özetle, Tanzimat dönemi, modernleşmenin eğitime yansısıyla, klasik medrese ve sıbyan mekteplerinin yetersiz kaldığı (Ortaylı, 2014, s. 30) ve günümüzdeki ilk, orta ve lise eğitiminin öncülleri olan rüşdiyelerin, idadilerin ve sultanilerin açıldığı zaman dilimidir. Dönemin ikinci yarısında, mesleki ve teknik eğitimde yeniliklere gidilirken, sultaninin bir üst kademesi olan yükseköğretimin gerekliliğine karar verilerek, Âliye olarak adlandırılan ve içerisinde sanayi okulları ve *Dar'ül Fünûn*'un da olacağı eğitim kurumlarının açılma planları yapılır (Alkan, 2008, s. 27; Akyüz, 2014, s. 168, 171). Yükseköğretimin gerekliliğiyle ilgili bu planın gerçekleştirilmesine aşağıda "İstanbul'da Eğitim Hayatı" başlığı altında yer vereceğiz.

1869 yılında çıkarılan ve ilk kapsamlı eğitim kanunu olan *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*, eğitimin temel amacını, pozitif bilginin aktarımı olarak kabul eder (Somel, 2010, s. 215, 335). Nizamname ile Tanzimat döneminden beri düzene sokulmaya çalışılan Osmanlı eğitim sistemi, yeni bir düzen ve ruh kazanırken, Cumhuriyet döneminin modern eğitim kurumlarının da temeli atılmış olur (Berkes, 2007, s. 237). *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*'nin tesiriyle, II. Abdülhamid döneminde yabancı okulların öğretmen kaliteleri ve müfredatı göz önünde bulundurularak, sadece İstanbul'daki değil, taşradaki okullara da Fransızca bilen öğretmenler atanır (Alkan, 2008, s. 16; Somel, s. 221, 222). Misyoner okullarının yaygınlaşması, bu okullardaki öğretim kalitesinin yüksek oluşu, yabancı dil öğretilmesi ve bu okullara zaman içinde sadece gayrimüslim değil, Müslüman çocukların da kayıt olmasına izin verilmesi dolayısıyla, taşradaki yabancı okullara düzenlemeler getirilir (Somel, s. 254). Aynı nizamnameyle okullar, genel ve özel olarak ikiye ayrılır. Özel okullar, Müslüman ve gayrimüslim okulları olarak ikiye ayrılırken; gayrimüslim okulları ise yabancı okullar, azınlık/cemaat okulları ve özel kişilerin kurduğu mektepler olarak üçe ayrılır (Alkan, s. 25; Koçak, 1985, s. 485). Statüleri Nizamnamedeki keskin çizgilerle belirlenen okullar içinden azınlık okulları, Osmanlı coğrafyasında yaşayan gayrimüslimlerin açtığı okullardır. Yabancı okullar ise, Osmanlı toplumunun dışında olan yabancılar tarafından açılan okullardır (Yazıcı, 2010, s. 2). Buna bağlı olarak, Osmanlı coğrafyasındaki gayrimüslimler, iki farklı şekilde ve iki farklı unsura dayanarak okul açarlar: Kapitülasyonlar ve millet sistemi (Tozlu, 1999, s. 331). Millet sistemini temel alarak, Osmanlı vatandaşı gayrimüslimlerin açtıkları okullar azınlık okulu, kapitülasyonlarla verilen ayrıcalıklara dayanarak Osmanlı ülkesinin vatandaşı olmayanların açtıkları okullar ise, yabancı okul olarak tanımlanabilir.

Yabancı okullar, yabancı gayrimüslimlerin, bir başka ifadeyle misyonerlerin, imparatorluk sınırlarında siyasi, ekonomik ve kültürel etki alanları yaratmak, ya da var olan etki alanlarını genişletmek amacıyla açtıkları kurumlardan sadece biridir (Aksu, 2008, s. 207). Öyle ki 1700'lerde açılmaya başlanan yabancı okullar, 1840'larda sayılarını neredeyse ikiye katlamış, 1860'larda ise etki alanlarını genişleterek, imparatorluğun her köşesine yayılmışlardır (Polat Haydaroglu, 2001, s. 323, 324). Bu hızlı yayılmanın en önemli sebebi, Osmanlı maarif sisteminin bozulmuş olması ve yenileşen toplumun ihtiyaçlarına cevap veremeyecek hale gelmiş olmasıdır. İlâveten, RC'nin açıldığı dönem olan XIX. yüzyılın ikinci yarısında, Osmanlı'nın eğitim merkezi olan İstanbul'un nüfusunun çok büyük bir kısmının gayrimüslimlerden oluşması, açılan yabancı ve azınlık okulları için hazır bir talebi oluşturmaktadır. Diğer yandan, yabancı okulların kurucuları, Osmanlı eğitim sisteminin yerinde saydığını fark etmiş ve Osmanlı'nın kendi okullarında henüz tanışmadığı batı müfredatını uygulayacaklarını ve kendileri misyoner olmasına rağmen, laik eğitime yönelik eğitim hedefleri olduğunu açıkça dile getirmişlerdir. Diğer bir ifadeyle, yabancı okulların Osmanlı eğitim sisteminde yer almasını sağlayan durumlar,

medreselerin niteliğinin bozulması ve meslek adamı yetiştirecek okulların yetersizliği; buna bağlı olarak da Osmanlı eğitim sisteminin kendi toplumuna yetmemesidir (Polat Haydaroğlu, 1990, s. 16). Bu eksikliklerin yanında, Osmanlı okullarında pek rastlanmayan, yabancı dil eğitimi, öğrencilere yönelik sosyal aktiviteler, adab-ı muaşeret dersleri ve jimnastik dersinin sadece bedeni değil, zihni de geliştirmek üzere hazırlanmış programının uygulamaya konulması da, yabancı okulların Osmanlı ülkesindeki yerlerini sağlamlaştırmıştır. Osmanlı devlet adamları, bir yandan bozulan eğitim sisteminin yabancı okullarla rekabet edemeyeceğini, diğer yandan bu okulların, ülkedeki Müslüman ve gayrimüslim öğrenciler arasında eğitim dengesizliği ve ikilik yaratacağını fark etmesine rağmen, kapatma ya da okulların açılmasına izin vermeme yoluna gitmemiştir; sadece, faaliyetlerini denetime almak için girişimlerde bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, bu okulların açılmasına ya da eğitime devam etmesine bazı şartlar dâhilinde müsaade etmiştir. Sözü ettiğimiz 1869 Nizamnamesiyle başlayan bu sınırlandırmalar, *Kanun-i Esasi* (1876) ile devam edecektir. Böylece, yabancı okulların öğretmenlerinin diplomalı olması, ders programlarının maarif idaresinden geçmesi ve ruhsat zorunluluğunu yerine getirmeyen, diğer bir ifadeyle, bu üç şarttan geçemeyen bir yabancı okul, Osmanlı coğrafyasında eğitim öğretime devam edemeyecektir (Polat Haydaroğlu, s. 29). XX. yüzyıla gelindiğinde ise 1915, 1923, 1924, 1925-1926 ve 1936 yıllarındaki düzenlemelerle yabancı okullar denetim altına alınarak eğitim faaliyetlerine devam etmelerine müsaade edilecektir (Sezer Arıç, 2014, s. 44-49).

Bu noktada, araştırma konumuzla ilgili olması sebebiyle yabancı okullar hakkında teferruatlı bilgi verilmesi uygun düşmektedir. Osmanlı ülkesindeki yabancı okullar, ilk önce, kendilerine verilen kapitülasyonlardan yararlanan Fransızlar tarafından açılır (Polat Haydaroğlu, 2001, s. 330; Taşdemirci, 2001, s. 24). Fransız okullarını, Protestan İngiliz ve Amerikan misyonerlerinin, onları da, Avusturya, Alman ve İtalyan misyonerlerinin okulları takip eder (Koçak, 1985, s. 492). Ağırlıklı olarak Bağdat ve Beyrut'ta açılan İngiliz okulları 11 tane olup, 1899 ile 1920 yılları arasında açılmıştır. Amerikan Protestan okulları ise, Ortadoğu topraklarına, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İstanbul'dan olmak suretiyle üç koldan girmiş ve Osmanlı topraklarında 1886 yılına kadar, 465 Protestan misyoner okulu, 400 Amerikan devletine ait okul tespit edilmiştir (Vahapoğlu, 2005, s. 109; Polat Haydaroğlu, s. 324, 325). Bilinen ilk Amerikan Okulu, 1824'de açılan Beyrut Amerikan Koleji olup, arkasından, Harput Amerikan Koleji (1859) gelir. Üçüncü ve dördüncü sırada ise, Robert Kolej (1863) ve kız bölümü olan Arnavutköy Amerikan Kız Koleji yer alır (1871). Bunların haricinde, Merzifon Amerikan Koleji (1863) ve Tarsus Amerikan Koleji (1888) de isim yapmış okullar arasındadır (Büyükkarcı, 2004). İtalyan okulları 1870 yılında İtalyan Kız ortaokuluyla açılırken, bilinen 14 İtalyan okulu içinden en sonuncusu 1912 yılında açılan İtalyan Kız Okuludur. Toplam 4 tane olan Alman Okullarından, Alman Lisesi (1868), ilk açılanı olup günümüzde halen eğitime devam etmektedir. 1882'de açılan Avusturya Lisesi ise,

bilinen ve hala eğitime devam eden tek Avusturya Okuludur (Okan, 1971, s. 18-24). Bu dağılım içinde, XIX. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, misyoner okullarının sayısının toplamda yaklaşık 900'ü bulmuş olduğu ve ülkenin en kritik bölgelerinde açıldığı tespit edilmiştir (Vahapoğlu, s. 108).

II. Abdülhamid'in eğitim alanında gerçek bir reformcu olduğunu yukarıda ifade etmiştik. Zira bu dönem, 1869 Nizamnamesinin etkileriyle, meslek, maliye, hukuk, sanayi ve sanat okullarıyla, engelliler için açılan okulların açıldığı dönemdir (Tekeli, 1985, s. 471). Aynı Nizamnamenin yansımalarıyla, bir yandan sıbyan mekteplerinin değişen şartlara ayak uyduramaması ve eğitim araçları bakımından yetersiz oluşu sebebiyle ıslahına, diğer yandan da ilköğretimde ikili sistemi getiren iptidai mekteplerinin açılmasına karar verilir (Kodaman, 1991, s. 57-58, 64, 68). Aynı zamanda, bir yandan, Rüşdiye mekteplerinin sayısı artmış (Kodaman, s. 101); diğer yandan da mülki idadi okulları açılmıştır (Alkan, 2008, s. 31). Bununla birlikte, Tanzimat döneminde açılan idadilerin ders programlarında ıslaha gidilir; bazılarında ziraat ve sanayi şubeleri açılır (Kodaman, s. 132). Galatasaray Sultanisinde yapılan ıslahatların ardından, Vilayet Sultanilerindeki eksiklikler giderilmeye çalışılır (Kodaman, s. 101-140). Ayrıca, aynı dönemde, orman, baytar gibi yüksekokulların sayıları artırılır ve yabancı okulların öğretmen kaliteleri ve müfredatı göz önünde bulundurularak, sadece İstanbul'daki değil, taşradaki okullara da Fransızca bilen öğretmenler atanır (Alkan, s. 16; Somel, 2010, s. 221, 222). Diğer bir ifadeyle, Abdülhamid döneminde taşradaki eğitimin yenileşmesini tetikleyen olaylar, misyoner okullarının yaygınlaşması, bu okullarda öğretim kalitesinin yüksek oluşu, yabancı dil öğretilmesi ve bu okullara zaman içinde sadece gayrimüslim değil, Müslüman çocukların da kayıt olmasına izin verilmesidir (Somel, s. 254).

Osmanlı Devleti'nin son dönemine gelindiğinde, yabancı okul sayısının tavan yaptığı aşağıda, 1913 yılına ait olan Tablo 5'de görülmektedir (Sabev, 2014b, s. 56). Öyle ki, ülkede 6.230 Türk okuluna karşın, 4.024 adet yabancı okul mevcuttur. Bu da, ülkedeki tüm okulların %10'una tekabül etmektedir ki, oldukça yüksek olan bu miktar ile, yabancı okulların eğitim sisteminin bir parçası haline geldiği söylenebilir. Amerikan okullarının sayısı da, yabancı okul sayısının %16'sına tekabül etmektedir. Amerika'nın, dünyanın öbür ucunda yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda, bu miktarın da Osmanlı ülkesindeki yabancı okullar arasında oldukça yüksek bir miktara ulaştığı söylenebilir.

Tablo 5. Osmanlı Devletinde Türk, yabancı okul ve öğrenci sayıları.

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Türk	36.230	1.331.000
Rum	1.830	184.568
Ermeni	803	81.226

Amerikan	675	34.317
Fransız	500	59.414
İngiliz	178	12.800
Diğer Avrupa Ülkeleri (Alman, Hollanda)	38	3.500

Osmanlı coğrafyasının her köşesine yayılan yabancı okulların müfredatıyla, eğitim sistemiyle, mükâfat-ceza sistemiyle, öğretmenleriyle, yabancı dilin önemini vurgulamalarıyla, sadece zihin değil, beden terbiyesi üzerine yoğunlaşmalarıyla ve okul sınırları içinde yalnızca ders göstermekle kalmayıp, sosyal aktivitelerle öğrencileri kaynaştırmalarıyla, Osmanlı eğitim sistemine olumlu katkı sağladıkları açıktır. Zira, içlerinden günümüzde de eğitim öğretime devam edenleri vardır ki, bu okulları bitirenlerin hatırı sayılır sayıdaki mezunları, ülkenin önemli pozisyonlarına gelmiş, bürokrat, sanatçı, yazar, sporcu vs. olmuştur. Diğer bir ifadeyle, bu okullarda okuyan öğrencilerin çok büyük bir kısmı, hem Osmanlı İmparatorluğu'nda, hem Türkiye Cumhuriyeti'nde, topluma katkı ve katma değer sağlayan elit kesimini oluşturmuştur.

Kısa bir değerlendirme yaparsak, Türkiye tarihinde, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda gelişmelerle, eğitimde yapılan yenilikler paralellik gösterir (Alkan, 2008, s. 13). Dolayısıyla, diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da değişimin somut örnekleri Tanzimat'la başlar, II. Abdülhamit'in hükümdarlığında devam eder, oradan eklenerek XX. yüzyılda önce Jön Türklere, ardından ise Cumhuriyet Dönemine yansır. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı'nın son döneminde batı modeli açılan okullar ve buralarda eğitim alan öğrenciler, Cumhuriyet döneminde eğitim alanında yapılacak inkılaplara zemin hazırlar (Acun, 2007, s. 59-60).

Çalışmamızın konusu olan Robert Kolej, yukarıda anlattığımız siyasi ortamda, başkentte, İstanbul'da açılmış bir yabancı okuldur. Bu sebeple, özetlediğimiz bu genel manzarayı, bir de İstanbul açısından değerlendirmek, okulun açılış nedenlerini ve hangi şartlarda eğitim öğretime devam ettiğini anlamamız açısından faydalı olacaktır.

1.1.2. XIX. Yüzyıl İstanbul'unun Genel Manzarası

Çalışmamızın bu kısmında, Robert Kolej'in kurulduğu 1860'lı yıllar İstanbul'unun sırasıyla siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel yapısı ve eğitim durumu incelenecektir. Robert Kolej'in ne tür bir ortamda ve hangi şartlar altında kurulduğunu görebilmek bu suretle mümkün olabilecektir.

1.1.2.1. İstanbul'da Siyasi Atmosfer

Tanzimat döneminin ikinci yarısı, 1860'lı yıllar, reformist padişah II. Mahmut'un oğullarından olan ve babasından aldığı yenileşme mirasını sürdüren padişah Abdülaziz'in hüküm sürdüğü döneme denk gelmektedir (1861-1876). Diğer bir ifadeyle, Abdülaziz, Tanzimat döneminin ortasında hükümdar olur ve kendisinden önce başlatılan batılılaşma akımını devam ettirir (Çelik, 2016, s. 40). Tahtı kardeşi Abdülmecit'ten devraldığına, Tanzimat ve Islahat Fermanları ilan edilmiş, anayasallaşma sürecine adım atılmış; bunlarla beraber de yabancıların Osmanlı'nın iç işlerine müdahalesi gitgide yoğunlaşmaya başlamıştır. Tanzimat Fermanıyla birlikte, Osmanlı idaresindeki şehirlerde giyimden yiyeceklere, saray hayatından günlük hayata, gazetelerden ideolojilere her alanda değişikliğe gidildiğinden, geleneksel yapıda gözle görülür değişimler meydana gelmiştir (Tanpınar, 2004, s. 61, 65, 151; Ortaylı, 2014, s. 103). Bu değişimler, başkent olmasından ve bir sonraki kısımda ayrıntılarıyla inceleyeceğimiz kozmopolit yapısından dolayı, ilk önce ve gözle görülür biçimde, İstanbul'da hayat bulur. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı'nın siyasi ve kültürel yapısındaki değişimin merkezi İstanbul olup, buradan çevreye doğru yayılır. Osmanlı'nın batılılaşma sürecindeki kırılma noktalarından olan ve Abdülaziz döneminde cereyan eden hadiselerin de birçoğu, hatta en önemlileri, İstanbul'da vuku bulur. Buradan diğer Osmanlı şehirlerine yayılır. Ailesinde batı dili bilen ilk hükümdar olan ve Avrupa adetlerini benimseyen Abdülaziz'in padişahlık sürecini inceleyen çalışmalarda ilk göze çarpan, hükümdarlık sürecindeki iki farklı duruşudur (Lewis, 2007, s. 121): Tahta çıktığı ilk dönemlerde hakkında daha ılımlı bir portre çizilirken, ilerleyen zamanlarda bu, umursamaz padişah portresine dönüşür. Hükümdarlığının ilk dönemlerinde, askerlerle bizzat ilgilenen, harbiye ve bahriye mekteplerinin meselelerini çözmek için uğraşan bir padişah olması ve özellikle tersaneyi düzenli hale getirerek deniz kuvvetlerini güçlendirmeye çalışması göze çarpan özellikleridir. Bunun yanında, orta oyunu oynatması ve tiyatro alanında yenilikler yapması, olumlu duruşuna verilecek diğer örneklerdendir (Tevfik, 2006, s. 304, 305). Ancak, ilk yıllarındaki bu olumlu yaklaşımı, sonradan, memnuniyetsiz bir tavra dönüşür (Tevfik, s. 123). Devlet işleri için zayıf idare adamlarını seçme, eğlenceye yapılan fazla masraf, ordu ve donanmayı zenginleştirme düşkünlüğü ile israfı yönelme, bunun sonucu mali iflas, dış borçların büyümesi ve toprak kayıplarıyla, imparatorluk çökme tehlikesine girer (Kuran E. , 1992, s. 499). İngiltere ve Fransa'nın, ilaveten Rusya'nın Panslavizm politikasıyla Slavların ayaklanmasına neden olmaları, İstanbul yönetimini oldukça uğraştıracaktır. Dönemin bu üç büyük kuvvetinin Osmanlı'yı ağır yaraladığı ve ayrıntısına yukarıda işaret ettiğimiz Kırım Harbi'nin sonuçları, büyüyen Abdülaziz dönemine devrolur. Savaş masrafları için İngiltere ve Fransa'dan borç alınmak zorunda kalınması ve alınan borçların ödenememesinin doğurduğu ekonomik sıkıntılarla beraber, dış borçlanma sonucu maliyenin

çöküşü; buna bağlı olarak savaş sonunda imzalanan antlaşma ile Osmanlı'nın Avrupa hukukuna bağımlı hale getirilmesinin doğurduğu sonuçların etkileri uzun süre hissedilir (Lewis, s. 120; Akşin, 2012, s. 27; Kuran E. , s. 498). Abdülmecit döneminden devrolan bu siyasi sahneye, kaybedilen savaşlar, yabancıların imparatorluğun iç işlerine müdahalesi, imparatorluktan kopan bölgelerden gelen mülteciler, özellikle Mısır'dan İstanbul'a gerçekleşen göçlerin sonuçları eklenerek ve büyüyerek, Abdülaziz döneminde İstanbul hayatındaki değişikliklere karşımıza çıkar (Faroqhi, 2005, s. 269; Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 18). Mısır'dan göç eden kişilerin satın aldıkları konaklar ve bu konaklardaki yaşama biçimleri, beraberinde getirdikleri eşyaları ve zenginliği gören İstanbul halkının, özellikle kadınların bu yaşantıyı tanımaya başlaması, günlük yaşamda değişime sebep olur. Bu göçten kaynaklanan para akışı, ileride bağımsızlığını isteyecek olan Mısır'ın özerklik talebi için bahane yaratır (Timur, t.y, s. 24, 25). Bu gelişmelere Fransız ve İngilizlerin talebi eklenince İstanbul'un yönetim şekli yeniden düzenlenir: Başkent, İstanbul (Suriçi), Üsküdar, Galata ve Eyüp olmak üzere dört kadılığa ayrılır. Robert Kolej'in açıldığı Bebek semti ise, Galata kadılığına bağlıdır. Kadılıkların yönetim şekilleri Avrupa sistemine göre şekillendirilir. Her kadılık şeyhülislama bağlı olarak semt ve mahallelere bölünür. Dolayısıyla, Tanzimat öncesindeki mahalle etrafındaki yerleşim şekli değişmeye başlar, merkezi hükümetin görevleri genişletilir, Avrupa örneklerini esas alan kanunlar çıkarılır ve Avrupalı yönetim şekli Osmanlı'ya nüfuz etmeye başlar (Çelik, s. 51-61).

Abdülaziz böyle bir siyasi ve iktisadi durumun süregeldiği bir imparatorluğun padişahıdır. Zira tahta çıktığı yıl olan 1861'de Eflak ve Boğdan'a prenslik, 1864'de ise Mısır'a özerklik verilmesi ve üst üste çıkan Bosna-Hersek, Karadağ ve Girit isyanları, bir taraftan ekonomik durumu zaten bozuk olan devleti mali iflase sürüklemiş, bir taraftan da Slavlar arasındaki bağımsızlık taleplerini güçlendirmiştir (Kuran E. , 1992, s. 499; Çulcu, 2014, s. 30).

Bu olumsuz atmosfer sürerken, bir taraftan batının fikirleri, bir taraftan da müesseseleri, yaşamı ve kültürü, yönetim şekli hala mutlakiyet olarak devam eden Osmanlı'ya nüfuz etmektedir. Dolayısıyla İstanbul'da, batı eğitimi alarak batılı fikirleri benimseyen ve batı kültürünü Osmanlı'ya taşıyan bir kesim, yabancıların müdahalelerine, fermanlardaki imtiyazlı maddelere ve kötüye giden bu ekonomik ve siyasi duruma tepki gösterir. Bu kesim aydınlarının siyasi sahneye çıkması ise yine Abdülaziz'in padişahlığı dönemine denk gelir. Bir başka ifadeyle bir önceki dönemdeki eksikliklerin, Abdülaziz dönemine büyüyerek ve çoğalarak devrolmasına karşı duran bazı kişiler, daha önce benzeri görülmemiş bir örgütlenme ağının doğuşuna sebep olurlar. Bu ağ ile doğan muhalif örgütlenme hareketi, o yıllarda İstanbul'da sıklıkla göze çarpan ve Abdülaziz döneminde yoğun kültürel faaliyetlerin gerçekleştiği büyük konaklarda başlar ve büyür. Bu konaklardaki hararetle muhalefet faaliyetlerinin müdavimi olan en etkili örgüt elemanları ise, kendilerini Yeni Osmanlılar olarak tanımlarlar.

İlk örgütlü muhalif olan Yeni Osmanlılar 1865 yılında, laik okullarda ya da yurt dışında eğitim görmüş, yabancı dil bilen ve devletin gidişatına itiraz eden kişilerden oluşan siyasi örgütlerin ilkidir. İmparatorlukta kendini aydın olarak tanımlayan ve gelenekseli değiştirmeyi amaçlayan bu kesimin takipçileri ise ileride Jön Türkler/Genç Türkler olacak ve bir döneme damgalarını vuracaklardır. Yeni Osmanlılar örgütü, Tanzimat'ın prensiplerini halka indiren cemiyet ve yenilik devrinin üçüncü nesli olarak sahneye çıkarlar (Tanpınar, 2007, s. 202, 206). Daha net bir ifade ile, II. Mahmut'un kurduğu okullarda okuyan ya da Avrupa'ya gönderdiği öğrenciler içinden çıkan bu grup, Abdülmecit dönemindeki siyasi duruma muhalefet ederek, Abdülaziz döneminde görüşlerini açıkça ifade etmeye başlarlar. Bu akımın temsilcileri genelde kibar aile çocuğu ve devlet memurluğu görmüş gençler olarak tanımlanır: Namık Kemal, Ali Suavi, Ziya Paşa, Fazıl Paşa ve Ahmet Mithat yenileşmenin öncüleri arasında gösterilir (Korkmaz, 2007, s. 41). Beklentileri, rejimin değişmesi ve devleti kurtaracak önerilerin sunulmasıdır (Tanpınar, s. 207-209). Bu beklentilerini hürriyet fikri ile, bu fikri de anayasaya dayalı bir parlamento ile gerçekleştirmek istemektedirler (Mardin, 1985, s. 344). Tanzimat'a yansıyan *eşitlik* gibi, Yeni Osmanlılara yansıyan *hürriyet* de, Fransız İhtilali ile doğan fikirlerin Osmanlı'ya zaman içinde ne şekilde nüfuz ettiğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle Fransız ihtilalcilerine benzer özelemler duyan Yeni Osmanlılar (Tevfik, 2006, s. 256), Fransız ideolojisi öncülüğünde batıdan roman, edebiyat ve tiyatro akımlarını getirerek, anayasal monarşi, parlamento ve Osmanlılık kavramlarını savunan çoğunluğu gazeteci olan bir grup olarak faaliyetlerine başlar ve devam ederler (Tevfik, s. 338-345; Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 167-170; Korkmaz, s. 41; Akşin, 2012, s. 29-31; Mardin, s. 345). Batılı fikirlerini başta gazete ve dergi, sonrasında tiyatro, edebiyat, roman vb. aracılığıyla yayan bu kişiler ve yayınları önderliğinde, Avrupai fikirler Osmanlı toplumuna ulaşır ve fikir hayatı zenginleşir. Siyaset adamı olmaktan ziyade dönemlerinin seçkin fikir ve edebiyat adamları olarak tanımlayabileceğimiz (Tevfik, s. 11) bu kişiler, geleneksel yapıdan ayrılma ve yeni fikirlerin oluşmasında batı tipi eğitimin öneminin en somut örnekleridir. Dolayısıyla, batı müdahalesi sonucunda, İstanbul başta olmak üzere Osmanlı idaresindeki şehirlerde, reform başlığı altında, hastane, postane, yetimhane, dispanser, kilise gibi yabancı kurumlara yönelmeler görülür. Bu kurumları Osmanlı'ya adapte etme süreci devam ederken muhtelif yabancı devletlere ait benzeri kültürel kurumlarla beraber, Amerikan ve Fransız başta olmak üzere yabancı okullar hızla çoğalmaya başlar (Şişman, 2006, s. 359). Araştırmamızın esas konusu olan Robert Kolej, böyle bir ortamda, 1863 yılı İstanbul'unda, Abdülaziz'in iradesiyle açılmıştır.

1.1.2.2. İstanbul'da Sosyal Hayat

Yukarıdaki kısımlarda ayrıntılarıyla incelediğimiz, XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun genel atmosferi, başkent İstanbul'un sosyal hayatına da yansımış, hatta en şiddetli haliyle burada hissedilmiştir. Bu kapsamda ilk zikredilmesi gereken, İstanbul'a yapılan göçlerdir: bir yandan imparatorluğun son yüzyılında cereyan eden siyasi hadiseler, diğer yandan da sanayileşme çabalarına bağlı olarak gerçekleşen göçler, demografik değişimlere, sosyal sınıf farklılaşmalarına ve şehirde fiziki büyümeye neden olmuştur.

1860'lı yılların olumsuz siyasi ve iktisadi gelişmeleri, iki önemli toplumsal sonuç doğurur: İlki, yerli sanayinin çökmesi, buna bağlı olarak ikincisi de, ticaretle uğraşan gayrimüslimlerden oluşan bir Hıristiyan tüccar sınıfın doğuşudur (Lewis, 2007, s. 448). Diğer bir ifadeyle, Tanzimat'la başlayan çok yönlü modernleşmeye, mevcut siyasi ve iktisadi gelişmeler de eklenince, var olan sınıf ayrımları daha keskin hale gelir ve yaşam alanları, geleneksel mahalleden farklı biçimde, sosyal sınıf ayrımına göre şekillenmeye başlar (Bayramoğlu Alada, 2008, s. 193, 194). Bu suretle, XIX. yüzyıl İstanbul'unda, ekonomik duruma ve mülkiyete bağlı olarak farklı sosyal tabakalar meydana gelir ve aynı şehir içinde ayrı dünyalar oluşmaya başlar. Bir tarafta, tüccar gayrimüslim ve üst tabaka Müslüman kesimi, diğer tarafta ise, düşük gelirli Müslüman memur ve alt kesimi oluşur. Diğer bir ifadeyle, klasik dönemdeki din esaslı mahalle oluşumları, sosyal sınıf tabanlı semtlere dönüşür. Doğan yeni sosyal sınıfların ihtiyaçlarını karşılamak için, önce şehrin fiziki dokusu değişir, ardından da, değişen fiziki dokunun insanlara sunduğu hayat tarzı biçimlenir.

XIX. yüzyıl Osmanlı şehirlerinde, dış dünya ile artan ilişkilerin bağlantı noktası olması sebebiyle, ilk önce liman şehirleri yapısal değişikliklere maruz kalır. Bu değişikliklere emsal teşkil eden şehir ise, hem liman şehri, hem de başkent olması sebebiyle İstanbul'dur. Tanzimat'la başlayan Avrupa tarzlarının gündelik yaşama uygulanması, şehir planlamasına da yansır. Bu yansıma, ilk önce bina, cadde/sokak ve meydanlarda görülecek ve *başkent'in çehresini değiştirme projesi* böylece başlayacaktır (Faroqhi, 2005, s. 273). Proje, bir yandan iktisadi hayatı eline almaya başlayan hayat standardı yüksek gayrimüslim tüccarların yaşadığı yer, bir yandan da yabancı elçiliklerin bulunduğu semt olması sebebiyle, modern semt olarak tanımlanan Pera (Beyoğlu) ve Galata'da başlar: Sanayileşme girişimlerinin ve ticaretin gitgide arttığı Pera ve Galata, XIX. yüzyıl İstanbul'unun cihanşümül hayatının sembolü olur (Marion-Crawford, 2015, s. 10; Karpaz, 1985, s. 86). Avrupa sefaretlere ait ikametgâhların bulunduğu Pera, Levanten sermayecilerin aristokratik semti; nüfus yoğunluğunun fazla olduğu Galata ise, bankalar bölgesi olmasının yanında, meyhane ve kumarhanelerin gitgide çoğaldığı gayrimüslim semti olarak tanımlanır (Marion-Crawford, s. 70; Faroqhi, s. 275). Bu projede en büyük adım, özellikle Pera'da yaşayan Avrupalıların baskısıyla Galata, Pera ve Tophane'de, Altıncı Daire-i Belediye Bölgesi adıyla

Avrupa tarzı belediyelerin kurulmasıyla atılır (Ortaylı, 2014, s. 189, 190; Çelik, 2016, s. 41). Bu yeni belediye sisteminin İstanbul'un diğer semtlerinde de uygulanması için, projeye semtler arası ulaşım planları eklenerek, demiryolu ve köprüler yapılır. Böylece, Pera ve Galata'daki değişimler ve ekonomik duruma göre iskân kültürü, diğer semtlere doğu yayılır: Galata'da kurulmuş muhtarlıklar Eyüp ve bütün dinlerin beraber yaşadığı Üsküdar'a kadar yayılmaya başlar (Bayramoğlu Alada, 2008, s. 183). Gümüşsuyu ve Ayazpaşa her dinden zenginlerin apartman yaşamına geçtiği bölge iken, (Ortaylı, s. 288); Yeniköy ve Tarabya, yükselen Rum burjuvazisinin yeni mekânı olmaya başlar. Yedikule ve Edirnekapı ise, Rum mahalleleri olarak tanınır. Ancak, Yedikule'nin hemen batısı Müslüman yerleşkesidir (Marion-Crawford, s. 12; Çelik, s. 49). Fatih, Aksaray ve Laleli bölümü, devlet dairelerinin kurulduğu ve memurların yaşadığı semt olur. Aksaray, orta halli ve fakir ailelerin semti olarak kalır. Robert Kolej'in açıldığı semt olan Bebek ise, Tanzimat dönemine kadar, yazlık ev olarak kullanılan yalılara ev sahipliği yaparken, Tanzimat'tan sonra, Boğaziçi'ne dahil olmuş; özellikle de tramvay hattı döşendikten sonra süratle genişlemiş ve her tabakadan ailelerin yerleştiği deniz kıyısı bir mahalle olmuştur. Bu semtte, 1860'lı yıllara kadar Müslümanların ağırlıklı olarak yaşadığı bilinmektedir. 1860'lardan itibaren ise İngiliz, Amerikalı ve Fransızların yerleştiği tespit edilmiştir (Germiyanoglu, 1958, s. 2329). Yerleşik insan yapısındaki bu değişimin sebepleri aşağıda anlatılmaktadır.

Yukarıda bahsedilen sebeplerle İstanbul'da semtler, geleneksel dönemdeki gibi, sadece dini farklılıklarla değil, aynı zamanda sosyal sınıf farklılıklarıyla biçimlenmeye başlar. Ancak, Tanzimat'la yeşermeye başlayan ve Abdülaziz döneminde gözle görülür miktarda artan üst tabakanın ihtiyacı için, Avrupa tipi yeni projelere de başvurulur. Bu projeler öncelikle ulaşımın sağlanmasını hedef alır: Böylece, var olan köprü projelerine, tünel ve metro da eklenerek, ulaşımı zor bölgeler birbirine bağlanır ve oralara da üst tabaka insanların yerleşmesiyle, elitlerin yaşam alanı genişler. İstanbul'un ilk metro projesi olan tünel ve atlı tramvay sistemleriyle kara ulaşımı düzenlenirken deniz ulaşımında, kayıktan vapura geçilir ve vapur ulaşımında en önemli adım olan, adaları İstanbul'a bağlayan seferler düzenlenmeye başlanır (Ortaylı, 2014, s. 288, 289). Sonuç olarak, İstanbul'un semtlerini birbirinden ayıran deniz, şimdi o semtleri birleştirmeye başlar (Kuban, 1996, s. 362). Bu sayede, gayrimüslimlerin yaşadığı adalara, üst tabaka Müslümanlar da taşınır ve başka bir elit kesim doğmaya başlar. Özetle, vapur, tramvay ve yer altı trenleri gibi ulaşım vasıtaları, elit tabaka için yeni yaşam alanları oluşturur.

Bu ulaşım projeleri, üst tabakanın konut ihtiyacını da değiştirir. Kışlık konutlar için konaklar, yazlık konutlar için, Anadolu sahili, boğaz, adalar ve Çamlıca'dan oluşan sayfiye yerleri tercih edilmeye başlanır (Bayramoğlu Alada, 2008, s. 36). Fenerbahçe ise, adalara hâkim manzarası, koruluğu, Rum balıkçıları ve gezi tekneleriyle adını duyurarak ayrı bir sayfiye yerine dönüşmeye başlar (Marion-Crawford, 2015, s. 74, 75). Robert Kolej'in açıldığı semt olan Bebek'in, Tanzimat

dönemine kadar sayfiye yeri olarak bilindiğini ancak, denizden vapur seferlerinin, karadan ise tramvay ağının ulaşmasıyla semtin, sayfiye yeri olmaktan çıkıp, sürekli yaşanan bir bölge haline geldiğini yukarıda ifade etmiştik (Germiyanoglu, 1958, s. 2328). Ulaşımın getirdiği kolaylıkla, o zamana kadar çoğunlukla Müslümanların yaşadığı Bebek'e, yüzyılın sonunda İngiliz, Fransız ve Amerikalıların yerleştiğine de işaret etmiştik. Yabancıların buraya rağbet etmesindeki en önemli sebep, sadece ulaşımın kolaylaşması değil, çocuklarını okutacakları Robert Kolej'in de burada kurulmuş olduğu, Şirket-i Hayriye tarafından kaleme alınan *Boğaziçi* adlı eserde vurgulanmaktadır (Germiyanoglu, s. 2328). Böylece, Tanzimat'la ortaya çıkan ve yüzyılın sonunda iyice yükselen üst tabaka yaşantısını, dadılar, hizmetçiler, konaklar, yazlık evler; semt olarak da Tarabya, Bebek, Pera ve Adalar sembolize etmeye başlar (Işın, 2006, s. 96, 97). Bu gelişmelerle beraber, bazı geleneksel yapılar da Avrupaileşir. Elit ve zengin kesimi ağırlayan Bristol ve Tokatlıyan otellerini buna örnek gösterebiliriz (Işın, s. 98, 99). Tokatlıyan otelinin ise, RC ve mezunları ile de bağlantısı bulunmaktadır ve bu bağlantı tezin dördüncü kısmında izah edilmiştir. Şehrin geleneksel görüntüsünün, binalar, caddeler, ulaşım araçları vb. sembollerle değişikliğe uğraması ile İstanbul, bir Avrupa metropolünden beklenen her şeyi sunar hale gelir. Bu değişim, yeni sosyal yapıya uyum sağlayacak bireylerin yetişmesi sorununu, dolayısıyla, eğitim reformunu beraberinde getirir. Bu sebeple, 1860'lı yıllar, eğitim reformuna gidildiği ve Osmanlı ülkesinde yabancı okulların sayısının gitgide çoğaldığı dönem olur. Bahsi geçen dönem içinde yapılan eğitim reformları, aşağıda "İstanbul'da Eğitim Hayatı" başlığı altında ele alınacaktır. Zira bu reformlar dahilinde, sayıları hızla artan yabancı okullarda okuyan elit kesim, ülkenin sosyal ve kültürel değişimlerine katkıda bulunacak ve eğitimin sosyal değişim yaratmasının yanı sıra, sosyal değişim için eğitimin kullanılması söz konusu olacaktır. Robert Kolej örneğinde bu durum, tezin dördüncü, "Çıktılar: Mezunlar" adlı bölümünde analiz edilecek ve bu öngörümüz somutlaştırılacaktır.

Özetlemek gerekirse, birçok sahada batının etkisinde kalan Osmanlı İmparatorluğu, şehirlerinin değişiminde de Avrupa'nın tesirinden uzak kalamaz. 1838 İngiliz-Osmanlı Ticaret Antlaşması ve 1854-1856 Kırım Harbi sonrası İstanbul'a yabancıların gerçekleştirdiği göçler de, bu tesiri tetikler. İngiltere'nin Osmanlı üzerindeki ticari etkinliğini güçlendiren ve Osmanlı'nın ekonomik açıdan çözülmeye başladığı 1838 Ticaret Antlaşması sonucunda, tüccar İngiliz ve Fransızların da İstanbul'a göçleri gözle görülür halde artar. İngilizlerden sonra sırasıyla, Fransa, İsveç, Norveç, Hollanda, Belçika ve Portekizle de benzer şartları taşıyan antlaşmaların imzalanmasıyla, bu ülkelerdeki zengin tüccarlar da başkente göç etmeye başlarlar (Kütükoğlu, 1988, s. 40). Göçlerle beraber, İstanbul sokaklarında yabancıların gezmeye başlamasıyla, halk Avrupalıları görmeye ve onlarla yan yana yaşamaya başlar (Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 18). Bu dönemde sadece tüccarlar değil, imalathanelerde çalışmak üzere İngiliz, Belçikalı, Fransız, İtalyan ve Avusturyalı

işçiler de başkente getirilir (Çelik, 2016, s. 44). Öncelikle göçler ve ikinci olarak da nüfus artışı neticesinde, 1880 yılında, İstanbul'un nüfusunun %50'den fazlasının gayrimüslimlerden; 1885 yılında ise %44,06'sının Müslümanlardan, %55,94'ünün ise gayrimüslimlerden oluştuğu bilinmektedir (Karpas, 1985, s. 86, 103). İmparatorluğun başkentinde asıl kitlenin azınlık konumuna düşmesi anlamına gelen bu ilginç tablo, İstanbul'un insan coğrafyasını yansıtırken, Robert Kolej'e giden öğrencilerin etnik-dini durumlarında da belirleyici olmaktadır.

Siyasi ve demografik atmosfere bağlı olarak ülkenin ekonomik durumunda meydana gelecek değişimler, önceden dine göre belirlenen sınıf ayrımlarının, bundan böyle ekonomik düzeye göre biçimlenmesine ve bu durumun kesin çizgilerle belirlenmesine sebebiyet verecek; bu durum da, yeni elitler doğmasına yol açacaktır. Yeni elitlerin, İstanbul'da yaşam tarzı ve ihtiyaçları değişirken, bunlara bağlı olarak şehrin kültürel atmosferi şekillenmeye başlayacaktır. Diğer bir ifadeyle, dine dayalı millet sisteminin yerine, ekonomiye dayalı sosyal sınıflar gelecek; bu yeni sınıfları biçimlendiren ekonomik ve kültürel yapı, takip eden kısımlarda ele alınacaktır.

1.1.2.3. İstanbul'da Ekonomik Hayat

XIX. yüzyıl süresince geleneksel kurumları düzenleyerek yenileşmeye çalışan Osmanlı İmparatorluğu, bu çabalarını ekonomi alanında da gösterir. Başkent İstanbul'dan başlayan ekonomiyi geliştirmeye yönelik çabalar, dalga dalga imparatorluğun geneline yayılır. Dönemin ekonomik yapısını şekillendiren iki önemli kırılma noktası, 1838 İngiliz-Osmanlı Ticaret Antlaşması ve yukarıda, devletin genel siyasi atmosferini anlattığımız bölümde ayrıntılarıyla işlediğimiz Kırım Harbi'dir (1854-1856). Ticaret antlaşması ile ihraç yasakları kaldırılınca, İngiltere, Osmanlı sınırlarında iç ticaret yapacak duruma gelir (Ortaylı, 2014, s. 63, 122, 123; Akşin, 2012, s. 23, 24); diğer bir ifadeyle Osmanlı üzerindeki ticari etkinliğini güçlendirir. Zira bu antlaşma ile bir İngiliz tüccarı, Osmanlı mahsullerini, yerli tüccar gibi alıp satma hakkına sahip olurken, İngilizlere imparatorluğun her yerinde mal satın alma imkanı tanınır. Diğer yandan, Osmanlı ülkesine giren İngiliz malları için gümrük vergisi bundan böyle düşükten hesaplanacakken; alınan ve satın alınan malların bir yerden başka bir yere nakli için alınması gereken tezkireler ise tamamen kaldırılır (Kütükoğlu, 1988, s. 40-43). Bu durumda, Osmanlı'nın, ekonomik açıdan bir açık pazar haline gelmeye başladığını söyleyebiliriz. Bu antlaşmanın imzalanması ile, ülkenin ekonomik yapısını şekillendiren ikinci kırılma noktası olan Kırım Harbi'nin çıkması arasında geçen sürede, Osmanlı Devleti'nin, dengesi iyice bozulan ekonomisini düzeltme çabaları gözlemlenir. Bozulan iktisadi durum, antlaşmadan on altı yıl sonra çıkan Kırım Harbi'nin ekonomik açıdan olumsuz getirilerine eklenip büyüyerek, 1860'lı yıllara devrolur. Sonuç olarak, birçok konuda batıyı yakalamaya çalışan Osmanlı, ekonomi sahasında

Avrupa'ya yetişmekten ziyade, açık ve bağımlı hale gelir (Berkes, 2007, s. 246). Osmanlı ekonomisinin gelişimini engelleyen Ticaret Antlaşması'nın devamındaki on yıl boyunca, yerli sanayiye geliştirmek için, İstanbul banliyöleri, Zeytinburnu, Bakırköy ve Boğazdaki köylere imalathaneler, madeni eşya üreten dökümhaneler, şeker, cam, porselen ve kâğıt fabrikaları kurulur (Çelik, 2016, s. 42, 43). Ancak, bir yandan bu ilk girişimlerle ülke ekonomisini kurtarma çalışmaları devam ederken, diğer yandan da, imalathanelerde çalışacak nitelikli ve uzman işçiler Avrupa'dan getirilerek batının iş uzmanlarına bağımlı hale gelinir. Avrupa'nın Osmanlı ekonomisine günbegün daha çok nüfuz etmesi neticesinde (Çelik, s. 42-46) ticaret dengesi bozulur ve Osmanlı ekonomisi çöküşe doğru yol alır (Kuban, 1996, s. 348, 349).

Batının ekonomiye müdahalesi ve artan harcama yüküne rağmen Osmanlı, Kırım Harbi'ne kadar dış borç almaktan kendini geri tutmuştur (Lewis, 2007, s. 446). Ancak, devleti iflasa sürükleyen bu harpten sonra alınan ilk borç, memleketin iktisadi geleceğini Avrupa'ya rehine veren bir mali sistemin oluşmasına neden olur (Tanpınar, 2007, s. 131). Diğer bir ifadeyle alınan dış borç, bozuk olan iktisadî duruma eklenerek, Osmanlı'yı Avrupa'nın hâkim olduğu kapitalist dünya ekonomisine daha bağımlı hale getirir (Faroqhi, 2005, s. 267). 1859 ve sonrasındaki mali bunalım sonucu hazinenin boş kalışı ve asker maaşlarının ödenememesi (Lewis, s. 119, 120) gibi sebeplerle 1860'da, önce Galata'daki yerli bankacılardan, sonra İngiltere ve Fransa'dan alınan borçlarla geçici bir ferahlık sağlanır. Ancak bu borçlara, ödenemeyen faizler de eklenince, 1861'de mali bir bunalım daha doğar. Bunun sonucunda devlet, borçlarını düzenlemek ve dengede tutmak için, 1863 yılında Osmanlı Bankası'nı kurmak durumunda kalır. Ancak banka, Londra'da, İngiltere sermayesiyle kurulduğundan dolayı, İngiltere'nin, imparatorluğa iktisadi anlamdaki nüfuzu daha da hızlanır. Bu gelişme sonrasında, Osmanlı bankacılık sistemi, dış devletlere bağımlılıkla ayakta durmaya gayret edecek (Işın, 2006, s. 94) ve II. Meşrutiyet'e kadar Osmanlı'nın ekonomik durumunu belirleyen bankaların çoğu yabancılara ait olacaktır (Ortaylı, 2014, s. 257, 257). Abdülaziz'in tahta çıktığı dönemin iktisadi sahnesi işte bu şekildedir. Döneminin, "mali skandal devri" (Tanpınar, s. 203-205) olarak adlandırıldığı Abdülaziz'in, israfa eğilimi ve Avrupa sermayesine yatırım ve işletme imtiyazları tanınması, var olan iktisadi sıkıntılara eklenince, borç üstüne borç birikir ve devlet ekonomisi Avrupalı bankerlerin ve sermaye şirketlerinin eline geçer (Berkes, 2007, s. 364, 365).

İmparatorluğun ekonomi alanında batıya bağılılığı, doğrudan milli sanayiye de etkiler. Diğer bir ifadeyle, Avrupa'ya ekonomi sahasında bağılılık ve Avrupa'nın bu sahaya nüfuzu ile Osmanlı sanayisinin çöküşü, birbirlerine bağlı hadiselerdir. 1838 Antlaşması sonrasında başlayan sanayi girişimleriyle açılan imalathanelerin işletmeleri, Kırım Harbi sonucunda yabancılara kontrolüne verilmiş olsa da, bir deneme daha yapılarak İstanbul'da yeni önlemler alınır: Abdülaziz, ekonomi politikasını, *İstanbul'u ticaret ve ithalat merkezi yaparak büyük bir sanayi devleti yaratmak*

olarak belirler (Kuban, 1996, s. 349, 350). Haliç'in iki yakası, tarihsel yerleşmeden dolayı sanayiye uygun olması sebebiyle, hem geleneksel yapıdan kurtulmak hem de batının nüfuzundan sıyrılmak için, pilot bölge olarak tespit edilir. Gıda, dokuma endüstrisi ve yün imalathanesi Haliç'te, tabakhaneler Yedikule'de, tersaneler Kasımpaşa'da boy göstermeye başlar. Fatih ve Eyüp'te fabrikalar açılmaya başlanır. Bu çırpınışlar süregelirken, iş makineleri, işletmeciler, mühendisler ve işçiler Avrupa'dan ithal edilince, yabancı sermayenin Osmanlı sanayindeki rolü iyice büyür (Kuban, s. 439; Lewis, 2007, s. 447). Örnek olarak, İstanbul'da At Pazarı'nda 1863'te Türk sanayi fuarlarının kurulması ancak buralarda yine ithal makinelerin sergilenmesini gösterebiliriz (Kuban, s. 349; Çelik, 2016, s. 44). Bir başka örnek de, Osmanlı pamuk ve ipek ithalatının çok zarar görmesidir. Kunduracı, terzi vb. zorunlu esnaf dışında, yerli imalatçılar ortadan kalkar. Bunun yanında, klasik dönemde iktisadi hayatın bel kemiği olan geleneksel çarşı, temellerinden sarsılır. İstanbul'da Kapalıçarşı gibi kozmopolit yapıların yanında, Galata-Pera (Beyoğlu) bölgesinde yabancı etiketli tüketim mallarının satıldığı bonmarşeler (büyük mağazalar) iktisadi hayatı eline almaya başlar (Işın, 2006, s. 91-93, 95). Pera (Beyoğlu) ve çevresi, hem ekonomik durumuyla hayat standardı yüksek tüccar gayrimüslimlerin yaşadığı, hem de yabancı elçiliklerin bulunduğu alan olduğu için, zaman içinde İstanbul'da iktisadi gücün sembolü bir semt konumuna gelir. Pera, aynı zamanda birçok yenileşmenin başladığı semt olduğundan, yüzyılın sonunda bir Avrupa kenti görüntüsü alacaktır (Işın, s. 94-95).

Özetlemek gerekirse; II. Mahmut'tan başlayan ve Abdülmecit döneminde etkisini gösteren batının ekonomik müdahaleleri, Abdülaziz devrine yoğunlaşarak eklenir. Böylece, yüzyılın sonunda Osmanlı, kendi ekonomik kalkınma programını yönetemediğinden Avrupa desteği olmadan ayakta duramayacak bir *gölge egemenlik* haline gelir (Berkes, 2007, s. 247). Bir başka ifadeyle, iktisadi sahada, yarı sömürge halini alır (Berkes, s. 258). Bu olumsuz gelişmeler, 1875 yılında büyük bir ekonomik bunalıma sebebiyet verecek ve devleti, *Düyun-u Umumiye*'nin açılmasına kadar sürükleyecektir.

Görüldüğü gibi, XIX. yüzyıl süresince, ülkedeki siyasi, sosyal ve ekonomik durum birbirleriyle etkileşim içinde şekillenir. Bu döngüye, şehrin kültürel hayatı da dahildir.

1.1.2.4. İstanbul'da Kültürel Hayat

XIX. yüzyılda, bir yandan İstanbul'un mimarisi ve şehir dokusunun değişimine, bir yandan da elitlerin ortaya çıkışıyla değişen sosyal atmosferine bağlı olarak şehrin kültürel hayatında da değişimler meydana gelir. Din temelli millet sisteminden, ekonomi temelli sosyal tabakalaşmaya geçişle ortaya çıkan yeni elitlerin, eğlenme biçimlerinden edindikleri mesleklere; yemek yeme biçimlerinden, eğitime birçok alanda doğan yeni ihtiyaç ve beklentilerini, geleneksel olan artık

karşılayamaz. Diğer bir ifadeyle, şehrin fiziki ve demografik dokusunun değişimi, içinde yaşayan insanların hayat tarzlarını da değiştirir.

Başkent ve liman şehri olan İstanbul, Osmanlı ülkesinin genelinde sosyal, ekonomik ve kültürel hayatta meydana gelen değişimin küçük ölçekteki örneğini teşkil eder. XIX. yüzyılda, birçok büyük liman şehrinde olduğu gibi, İstanbul'da da her alanda yepyeni bir hayat başlar. Osmanlı'nın ekonomik açıdan çözülmeye başladığı 1838 İngiliz-Osmanlı Ticaret Antlaşması ve sosyal sınıf farklarının keskin çizgilerle ayrılmaya başladığı Kırım Harbi (1853-1856) sonrasında, İstanbul'a göç edenlerin şehre getirdiği Avrupaî yaşam biçimine şahit olan İstanbul halkı, bu yaşam tarzını kendi hayatlarında da görmek ister. Diğer bir ifadeyle, o zamana kadar kaybedilen savaşlar, Osmanlı kültür değişiminin engeli olurken, bundan böyle, değişimin sebebi olmaya başlarlar (Faroqhi, 2005, s. 270). İstanbul'un geleneksel yaşam biçimine nüfuz etmeye başlayan batılı yaşam tarzları, önce şehrin sosyal yapısında, ona bağlı olarak da kültürel yaşantısında kendini gösterir. Böylece, Osmanlı modernleşmesinin temeli olan, batılı kültür unsurlarını aktarma süreci (Acun, 1999, s. 165), İstanbul elitlerinin, batıya dönük yeni kültürel yaşantıyı hayatlarına uyarlamasıyla işlemeye başlar. Ancak, dönemin aydın ve elit kesimi, bu sürecin, ileride Cumhuriyet döneminde göreceğimiz şekilde, topyekün bir "kültür değişmesi" ile neticelenmesi taraftarı değildirler (Acun, s. 57). Bu sebeple, kültür teması sonucu batıdan İstanbul'a yerleşen yeni yaşam biçimi, gelenekselin ortadan kalkmasıyla değil, geleneksel ile yan yana durarak hayat bulur. Diğer bir ifadeyle, geleneksel olan ortadan kalkmaz/kaldırılmaz, yeni olanla beraber günlük hayata yerleşir. Batıdan kültür aktarımlarıyla oluşmaya başlayan bu yeni yaşam şekli, yine batıyla temas sonucu İstanbul'a nüfuz eden, sanat ve edebiyat akımlarına da yansır.

Osmanlı ülkesinin Yeni Osmanlılar akımıyla tanıdığı batı sanat ve edebiyat akımları, bir taraftan elitlerin yeni yaşam biçiminin günlük hayata yerleşmesine, bir taraftan da, bu yeni yaşam tarzının, elitler haricinde sıradan insanlar arasında yaygınlaşmasına aracılık eder. Bu akımlar içerisinde en tesirli olan, roman ve tiyatrodur. Batı kültürünün, ki bu çoğunlukla Fransız kültürüdür, İstanbul'daki günlük yaşamı nasıl etkilediği konusu, romanlarda daha önce işlenmemiş olay kurgusu ve bu kurgunun içindeki yeni tip kahramanlar aracılığıyla topluma yansıtılır. *Araba Sevdası* ve *Felatun Bey ile Rakım Efendi* romanları bunun en güzel örnekleridir. İlk eserdeki, Fransız kültürü etkisinde yaşamını sürdüren, evinde Fransız uşağıyla yaşayan ve Fransızca konuşan Bihruz Bey karakteri ile ikinci eserdeki Felatun Bey karakteri, İstanbul'daki yeni elitlerin, zaman zaman olumlu zaman zamansa olumsuz aktarımlarının romandaki yansımalarıdır (Korkmaz, 2007, s. 86, 88).⁷ Tiyatroya gelince, o zamana kadar, İstanbul'da yaşayan yabancılara oynanan eserler, 1860'lı yıllarda artık yeni elitler için de sergilenir. Böylece, sanat ve edebiyat

⁷ Konu hakkında yazılmış *Türk Romanında Yabancı Okullar ve Kültürel Değişimdeki Roller (1881-1950)* adlı bir doktora tezi bulunmaktadır: (Çitçi, 2008).

aracılığıyla, Avrupa kültür ortamı İstanbul'a girer (Kuban, 1996, s. 348). XIX. yüzyılın sonlarında başkente gelmiş bir seyyah, 1868'da kurulan, İstanbul'daki tek Türk tiyatrosunun (*Tiyatro-i Osmani*) Müslümanların çoğunlukla yaşadığı Kadıköy Suriçi'nde olduğunu görmüştür (Marion-Crawford, 2015, s. 74; Tanpınar, 2007, s. 259; Kuban, s. 348). Şehzadebaşı'nda ise, geleneksel dönemde gündelik hayatının merkezi olan cami ile modernleşme döneminde kültür değişiminin sembolü olan tiyatro aynı meydana görülür (Işın, 2006, s. 88). Buradan, geleneksel mahalle yapılanmasının çözülmeye başladığı, buna bağlı olarak da mahallenin merkezi olan caminin etrafında oluşan yapılanmaların değiştiği gözlemlenebilir. Gayrimüslim tüccar nüfusun çoğunlukta olduğu Pera'da, Levantenler için Fransız ve İtalyan kumpanyalarının oyunları oynanırken, 1870'li yıllarda yavaş yavaş Osmanlı tiyatroları rağbet görmeye başlar (Faroqhi, 2005, s. 249). Gösterilerin sergilendiği semtleri incelediğimizde, tiyatronun üst tabakadaki kişilere ulaşarak, birçok seçkinin gündelik yaşamında yerini aldığını ve batı edebiyatı ve sanatının, elitlere yeni bir hayat tarzı sunmaya başladığını söyleyebiliriz (Faroqhi, s. 267, 288, 299).

Siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlerin doğal sonucu olarak, insanların eğlence şekilleri de değişmiştir. Yalı hayatı, yazlık ev ve konak gibi üst tabaka yaşamının sembollerinin en çok görüldüğü Boğaziçi'ndeki yabancı elçiliklerin verdiği kadın-erkek bir arada bahçe partileri (garden party), balolar ve resepsiyonlar, geleneksel dönemdeki, mesire yeri, kahvehane ve sünnet düğünü gibi eğlence merkezlerini geride bırakmaya başlar. Sayfiye yerlerindeki köşklere yine kadın-erkek birlikte saz eğlenceleri görülür (Ortaylı, 2014, s. 281; Işın, 2006, s. 89). Pera'daki Levanten kahvehaneler pastaneye, Galata'dakiler ise meyhane ve kumarhanelere dönüşürken, Üsküdar'daki Türk kahvehaneleri de, giderek geleneksel yapısından çıkarak, birer eğlence mekânına dönüşür (Marion-Crawford, 2015, s. 72; Işın, s. 88). Bunların yanında, yabancı müzik dinletileri ve Avrupa mobilyaları evlere girerken, yemek yeme kültüründe kaşıktan, çatal ve bıçağa geçilir (Tanpınar, 2007, s. 74-75; Marion-Crawford, s. 50). Gündelik hayatın bütün bu değişimleri, üst tabakanın seçtiği yeni meslekleri de beraberinde getirir. Fotoğrafçılık (Abdullah kardeşler/Aliksan biraderler), tiyatro sanatçılığı, diş hekimliği, eczacılık gibi meslekler, elit semtlerde hayatlarını sürdüren Rum, Ermeni ve Yahudiler tarafından tercih edilir (Işın, s. 199-201; Marion-Crawford, s. 54; Faroqhi, 2005, s. 277).

Eğlence biçiminden seçilen mesleklere kadar geniş bir yelpazeye yayılan kültürel değişimle gelen yeni yaşam tarzları, batıdan kültür unsurlarını aktarma yoluyla (Acun, 2007, s. 57) gerçekleşen toplumsal değişimin somut örnekleridir. Ancak, XIX. yüzyıl Osmanlı modernleşmesi sürecinde meydana gelen siyasi, sosyal ve kültürel alanlardaki değişimler, bir bütünün parçaları olup, tamamlayıcı parçası, eğitimde yapılacak reformlar olacaktır. Diğer bir ifadeyle, siyasi alanda cereyan eden olaylar, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda değişimlere sebep olmuş; bu

değişimler ise, eğitim sahasında yeniliklere yönelmeyi zorunlu kılmıştır. Böylece, eğitim alanında yapılan düzenlemeler, diğer alanlarda meydana gelen değişimlerin de temellerini sağlamlaştırmıştır. Zira az önce işaret ettiğimiz, yeni meslek gruplarının oluşması için, o meslek gruplarına yönelik derslerin verileceği yeni okullara ihtiyaç olacaktır. Robert Kolej, mesleki eğitim konusundaki açığı ilk kapatan okullardan biri olacak; takip eden “İstanbul’da Eğitim Hayatı” adlı bölümde kendisinden bahsedeceğimiz Galatasaray Sultanisi hukuk, çalışma konumuz olan Robert Kolej ise mühendislik meslek gruplarının ihtiyacını karşılayacaktır.

XIX. yüzyılın değişen kültürel faaliyetleri beraberinde insanlar, özellikle kadınlar, içe dönük yaşantıdan dışarıya çekilirler (Işın, 2006, s. 89). Zira modernleşmenin sembolü olan, nüfusun yarısını oluşturan ve o zamana kadar pasif olan kadının yeni beliren ihtiyaçlarına, ev içindeki geleneksel hayat tarzı cevap veremez. Tanzimat döneminin getirdiği yeniliklerle, kadının dolaşım alanlarını genişleten ana unsur yine eğitimidir. Kadını gündelik hayata kazandırmanın yolu eğitimden geçer. Geleneksel dönemde, becerikli ev kadını olmakla sınırlı kalan kadın, bundan böyle, XIX. yüzyıl İstanbul’unun sosyal atmosferinin değişimiyle öne çıkan ve elit yaşamın sembolü olan konaklarda hayatını sürdürmek ister. Buna bağlı olarak, Tanzimat modernleşmesine ayak uydurmaya çalışan kadın kendini, konakta yaşayan üst tabaka kadının hayatının bir parçası olan konak eğitiminin içinde bulur. Zira entelektüel kadın tipini yaratan konak eğitimi, saraydaki klasik harem eğitiminin, Tanzimat modernleşmesine uygun hale getirilmiş halidir. Konakta eğitim almaya başlayan kadın, ev becerilerine, Osmanlı ülkesine yeni giren fikirlere uygun eğitimini de ekler. Aldığı bu eğitimle, ufku genişleyen kadın, geleneksel dönemde hayatını geçirdiği dar alana sığamayarak, dolaşım alanını genişletmek ister. Böylece, kadının sosyal ve kamusal hayatta görünür hale gelmesi ve dolaşım alanını genişletmesi, XIX. yüzyıl İstanbul’unda, kışın Şişli’de apartman hayatıyla, yazın ise adalarda hali vakti iyi olan hanımların toplantılarıyla başlar (Ortaylı, 2014, s. 283-286; Faroqhi, 2005, s. 276). Günlük hayatını, yeni ihtiyaç ve taleplerine uygun hale getirmeye çalışan ve konak eğitimi almış elit kadın, aldığı bu eğitimle yeni ilgi odakları keşfederek bir süre sonra sadece “sıradan elit kadın” değil, “eğitilmiş elit kadın” pozisyonuna dâhil olması gerektiğini anlar ve modern kimliğini tamamlamaya yönelir. Bu tamamlama ise, konak eğitiminin bir adım ötesi olan, modern ve laik okullardaki eğitimle gerçekleşecektir. Bir başka değişle, XIX. yüzyıl kadını toplum hayatına sokan ve kadını özgürleştiren ana etken, modern eğitim anlayışıdır (Işın, s. 112-128). Konak eğitimi olarak, modern kadın kimliğiyle karşımıza çıkan ilk kadınlar Fatma Aliye Hanım ve Şair Nigar Hanım gibi örnekler olurken; bu kimlik, imparatorluğun son yüzyılına sosyal ve kültürel hayatını şekillendirerek, batı müfredatıyla laik eğitim veren yabancı okullarda eğitim gören Halide Edip örneğiyle somutlaşır (Ortaylı, s. 285, 286; Işın, s. 110, 111). Zira, Halide Edip, çalışma konumuz olan RC’nin kız bölümü olan ACG’den 1901 yılında mezun olan Türk Müslüman kız öğrenci

olma sıfatıyla, tezimiz kapsamında önemli bir yere sahiptir. Özetle, klasik dönemdeki kadın, Tanzimat'ın getirdiği yeniliklerle konak eğitimine geçmiş, buradan aldığı eğitimle, hayata bakışı değişmiş ve kendini tamamlamak adına modern okullara yönelmiştir.

Avrupa tarzlarının gündelik hayata yansması, şehir planlamasında da görülür. İstanbul'un bina, cadde ve meydanlarının değişimiyle İstanbul'un şehir dokusu değişmiş, bu değişim de döngüsel biçimde, kültürel atmosferin değişimini tetiklemiştir.

XIX. yüzyılda yaşanan değişimlerin ve yapılan reformların tamamı, batıdan kültür unsurlarının aktarılması yoluyla gerçekleşmiştir (Acun, 2007, s. 57). Diğer bir ifadeyle, XIX. yüzyıl Osmanlı modernleşmesi, kültürler arasında devam eden değişim sürecinin somut örneğidir (İnalçık, 1996, s. 425). Bu süreç içerisinde meydana gelen, ekonomik ve sosyal değişimleri sağlamlaştırmanın esas yolu, yeni bir kültür ve eğitim programından geçmektedir (Tanpınar, 2007, s. 205).

Takip eden bölümde ayrıntılarıyla ele alacağımız eğitim alanında yapılan yenilikler ve bu alanda izlenen yollar, Cumhuriyet dönemine basamak olup, aydınlanma sürecinin temeli ve başlangıcını teşkil edecektir (Faroqhi, 2005, s. 290, 291). Neticede, Osmanlı'nın son döneminde batıdan kültür aktarımları yoluyla gerçekleşen modernleşme süreci, Cumhuriyet döneminde yapılacak ve kültür aktarımının ötesinde, kültür değişmesiyle neticelenecek olan modernleşme sürecine zemin hazırlamıştır (Acun, 2007, s. 57).

1.1.2.5. İstanbul'da Eğitim Hayatı

XIX. yüzyılın ilk dönemlerinde, imparatorluğun temel sorununun, geleneksel eğitim düzeninin ve eğitim kurumlarının yetersizliği olduğunun anlaşılmasıyla, eğitimde de diğer alanlarda olduğu gibi modernleşme sürecine girilir. Diğer bir ifadeyle, modern bir devlet örgütlemesi için eğitim reformunun şart olduğu anlaşılır (Kuban, 1996, s. 347). Bu sebepten imparatorluk, önce askeri okullarda, ardından da sivil okullarda yenileşmeye yönelir. Bu yenileşme hareketleri sadece büyük kentlerde değil, taşrada da hızla yayılır. Ancak, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda olduğu gibi, eğitim alanında da yenileşme merkezden çevreye, İstanbul'dan diğer kentlere doğru yayılır.

XVIII. yüzyılda İstanbul'da, kara ve deniz mühendishanelerinin açılmasıyla başlayan askeri okullardaki yenileşme hareketleri, XIX. yüzyılda Tıbbiye, Harbiye, Mızıka-ı Hümayun gibi askeri okullarla yansır. Bu yansıma, Osmanlı yenileşmesinin kırılma noktası olan Tanzimat döneminde, sivil okullardaki yenileşmelere eklenilerek, eğitimde reform hareketlerinin tabana yayılmasını sağlar. XIX. yüzyıl İstanbul'u, eğitim bakımından iki evrede incelenebilir: Birincisi, eğitimin çağdaşlaşmasında milat olarak kabul edilen Tanzimat Fermanı'ndan (1838) başlayıp, 1860'lı yıllara kadar geçen dönem; ikincisi ise, 1860'lı yıllardan başlayıp, XX. yüzyıla kadar geçen dönem. Birinci evre, daha ziyade geleneksel eğitim kurumlarının ıslahı üzerine atılan adımları

içerir. Sıbyan mekteplerinin verdiği eğitimin, modernleşen ve değişen toplumun ihtiyaçlarına cevap verememesiyle, günümüzün ortaokullarının temeli olan rüştiyelerin açılması bu süreçte gerçekleşir. İstanbul Sultanahmet'te, *Mekteb-i Maarif-i Adliye* ile (1839) açılması planlanan rüştiyelere öğrenci yetiştirilir (Alkan, 2008, s. 25). Bu hazırlık aşamasının ardından, İstanbul'da modern anlamda ilk rüştiye mektebi 1847'de açılır (Lewis, 2007, s. 180; Alkan, s. 25). Geleneksel mekteplerin ıslahında en önemli adım, Fatih'te, *Mekteb-i Mülkiye-i Şahane*'nin (1859) açılmasıyla atılır (Somel, 2010, s. 77). Bu adımlar, 1860'lı yıllara kadar, kız rüştiyeleri, ebe okulları, erkek öğretmen okulları, orman, ziraat, baytar, telgraf ve mülkiye mektepleriyle ilerler (Ortaylı, 2014, s. 213, 214; Sakaoğlu, 1993, s. 478). İkinci evre olan 1860'lı yıllara gelindiğinde, hem İstanbul'da hem diğer kentlerde, Müslüman eğitim kurumlarından ziyade, gayrimüslimlerin kurumları dikkat çekmeye başlar. Bunun sebebi, 1856 Islahat Fermanı'nın, resmi olarak tanınan dini cemaatlerin, kendi okullarını kurabileceğine dair hükmüdür (Somel, s. 67). Fermanın bu maddesine, Kırım Harbi sonrası İstanbul'a göç eden yabancıların talepleri eklenince, bir taraftan azınlıkların, bir taraftan da yabancıların açtığı kurumların sayısı hızla artar. Bir başka ifadeyle, 1860'lı yılların İstanbul'unun eğitimini incelemek için, bir önceki evredeki gibi sadece Müslüman okullarının ıslahı üzerine değil, aynı zamanda sayıları artan azınlık ve yabancı okulların üzerine çalışmak; bizim konumuzla alakalı olarak ise, eğitim sisteminde reformlar yapılırken, RC'nin fonksiyonunun, etkisinin ve hem topluma hem de eğitime katkısının ne olduğu sorusuna yanıt bulmak gerekmektedir.

Azınlık okulları ve yabancı özel okullar, birbirinden farklı olup, Osmanlı ülkesinde yaşayan gayrimüslimlerin açtıklarına azınlık okulları adı verilir. İstanbul'da, 1860'lı yıllardan itibaren azınlık okullarının sayılarının artması ve eğitim sistemlerinde yapılan değişiklikler, Ermeni ve Rumların okullarından başlar. İlk önce, 1803 yılında, Kuruçeşme'deki Rum okulunda laik eğitime ve pozitif bilimleri içeren müfredata geçilmesi planlanır. Bu radikal değişim planı, Fener Rum okuluna da yansır ve ders programına, felsefe, edebiyat ve kültür dersleri eklenir. Ermeniler ise, 1803-1812 yılları arasında açtıkları okulların ardından, kütüphane ve dershaneler açarak eğitim reformuna dâhil olurlar (Kenanoğlu, 2008, s. 187; Tekeli, 1985, s. 460-468). 1854'de açılan ilk Musevi okulunun ardından, Balat, Galata ve Hasköy'de, Avrupa tarzı eğitim veren Yahudi okulları (1875) göze çarpmaya başlar (Kenanoğlu, s. 190). Bir taraftan, Islahat Fermanı'nın hükümleriyle azınlık okullarının, diğer taraftan da kapitülasyonların kendilerine sağladığı haklarla Osmanlı vatandaşı olmayan yabancı misyonerler tarafından açılan okulların, diğer bir ifadeyle yabancı okulların sayılarının artışı, Osmanlı hükümetini kendi okullarında daha köklü yeniliklere yöneltecektir. Bizim konumuzla alakalı olarak ise, eğitimin laikleşmesinde rol oynayacak olan RC'nin, Türk okullarına öncü ve model olacağını; böylece hem Osmanlı hem de Cumhuriyet dönemlerindeki eğitim reformlarına katkıda bulunacağını söyleyebiliriz.

Yabancı okullar, İstanbul'da, sırasıyla, Fransız-Katolik, İngiliz ve Amerikan-Protestan, İtalyan, Alman ve Avusturya okulları olarak çeşitli semtlerde boy gösterir (Koçak, 1985, s. 492). Fransız okullarının ilki, 1582 yılında kurulmuş olan ve ilk ve orta düzeyde eğitim veren St. Benoit, sonuncusu da 1910'da Yeşilköy'de açılan Sacré Coeur okuludur. XIX. yüzyılda İstanbul'da bilinen 33 Fransız Okulu olup, bunlara XX. yüzyılda açılacak iki okul eklenince, toplamda 35 Fransız Okulu İstanbul'un çeşitli semtlerine boy gösterir (Polat Haydaroglu, 1990, s. 113). Bunların arasında en meşhurları, St. Louis (1629), St. Benoit (1839), Notre Dame de Sion (1844), St. Pulcherie (1846), St. Joseph (1864), St. Michel (1870) olup, bir kısmı günümüzde halen eğitim öğretime devam etmektedir (Okan, 1971, s. 21). Bazı araştırmalara göre, İstanbul'da bilinen tek İngiliz Okulu 1857 yılında Beyoğlu'nda kurulan İngiliz Kız ortaokuludur (Polat Haydaroglu, s. 113). Ancak, başka araştırmalara bakıldığında, Beyoğlu St. Elizabeth Okulu (1889), Kumbaracı yokuşundaki İngiliz Kız Okulu (1893) ve Ortaköy İngiliz Okulu (1886), XIX. yüzyılda var olduğu tespit edilen İngiliz okulları arasında yer alırlar (Şişman, 2006, s. 336, 337). 1830 yılında Osmanlı Devleti ve Amerika arasında yapılan ticaret sözleşmesi gereği, Amerika'ya en ayrıcalıklı devlet statüsü tanındığından, kurulan Amerikan okullarının diğer yabancı okullardan farklı özellikleri, misyonları ve vizyonları vardır. Tezimizin bu bölümünün son kısmı, başlı başına bir Amerikan okuluna ayrıldığından (RC), bu kurumların ayrıcalıklı durumları o bölümde incelenecektir. İstanbul'daki ilk Amerikan Okulu olan Robert Kolej, Bebek'te açılır (1863). Kolej'in kız bölümü, Amerikan Kız Koleji adıyla 1871'de Arnavutköy'de açılır. İstanbul'da bilinen bir diğer Amerikan Okulu ise Üsküdar Amerikan Kız Koleji (1872) ve Kumkapı Misyoner okuludur (1896) (Büyükkarcı, 2004; Okan, 1971, s. 18, 19; Şişman, s. 40). İsimlerini sıraladığımız bu Fransız, İngiliz ve Amerikan okulları, en çok tercih edilen yabancı okullar içinde yer alırlar. Bunların haricinde ise, İtalyan, Alman ve Avusturya okulları da, o dönemde öğrenci çekmiş, bir kısmı günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Ağahamamı'nda kurulan İtalyan Kız Ortaokulu (1870), Büyükdere İtalyan Okulu (1880), Santa Maria İtalyan Okulu (1880), Bakırköy İtalyan Okulu (1881), Yedikule İtalyan Kız Okulu (1884), Beykoz İtalyan Okulu (1889) ve Sacré Coeur İtalyan Okulu (1893), İstanbul'da açılan İtalyan okulları olup, öğrenci sayıları Fransız ve Amerikan okullarına göre daha azdır (Polat Haydaroglu, s. 150-153). Günümüzde İtalyan okullarından daha popüler olan Beyoğlu Tünel'deki Alman Lisesi 1868'de; Sankt Georg Avusturya Lisesi ise 1882'de Karaköy'de kurulur (Okan, s. 18; Polat Haydaroglu, s. 159-162). Görüldüğü gibi yabancı okullar, Osmanlı'nın kendi okullarında henüz tanışmadığı batı müfredatı, Avrupalı eğitim sistemi ve laik eğitime yönelik hedefleriyle, özellikle 1870-1885 arasında Osmanlı coğrafyasına yayılırlar (Ortaylı, 2014, s. 218; Kocabaşoğlu, 1985, s. 496). Bunun iki önemli sebebi olduğu söylenebilir: Birincisi, 1869 yılında çıkarılan ve ilk kapsamlı eğitim yasası olan *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*'nde eğitimin temel amacının, pozitif bilginin aktarımı

olarak kabul edilmesi (Somel, 2010, s. 215, 335); ikincisi ise, Osmanlı'nın eğitim sisteminin bu amaca uygun alt yapısının olmamasıdır. Nizamname'de gayrimüslim okulları, yabancı okullar, azınlık/cemaat okulları ve özel kişilerin kurduğu mektepler olarak üçe ayrılır (Alkan, 2008, s. 25; Koçak, 1985, s. 485). Buna bağlı olarak da, Tanzimat döneminde düzene sokulmaya başlanan Osmanlı eğitim sisteminde de derecelendirme sistemine gidilir: ilk derece sıbyan ve rüşdiye mektepleri, ikinci derece idadi ve sultani olarak belirlenir (Ortaylı, s. 214). Yabancı özel okulların batı müfredatıyla laik eğitime yönelik hedefleri, imparatorluğun kendi okullarında henüz uygulanmadığından, Müslüman öğrencilerin geri kalmaması ve eğitimde ikilik yaratmamak adına Müslüman okullarında da değişime gidilir. Tanzimat döneminde açılan rüştiyelerin, memur yetiştirmede yabancı okulların yanında yetersiz kalmasıyla, rüştiyelerin bir üst kademesi olan idadilerin; ardından da Abdülaziz'in 1867'deki Paris ziyareti sırasında kendine sunulan bir proje kapsamında, Sultanîlerin açılması gündeme gelir (Şen, 2013, s. 484; Tekeli, 1985, s. 468, 469). İdadi okullar, İstanbul'dan önce taşrada açılır. İstanbul'daki ilk idadi ise, 1872 yılında açılan ve günümüzde Vefa Lisesi olarak bilinen, Vefa İdadisi'dir (Lewis, 2007, s. 180). İdadinin bir sonraki aşaması ve günümüzün lisesi olan sultanilerin en önemli örneği ise, eğitimde birliği hedefleyen ve kuruluşunda, kendisine RC'yi model alan, bugünkü Galatasaray Lisesi (1868) yani Mekteb-i Sultani'dir (Akyüz, 2014, s. 166-167; Alkan, s. 15). Mekteb-i Sultani, 1868 yılında, bundan böyle Avrupa'ya öğrenci göndermeden, Osmanlı ülkesi sınırlarında, yenileşen topluma ayak uyduracak Osmanlı aydınını yaratmak hedefiyle kurulur (Ortaylı, s. 216). Müslüman ve gayrimüslimlerin beraber okuyabilmesi için açılan Mekteb-i Sultani, modern ve pozitif bilimlerini içeren müfredatıyla eğitim veren, batılı ortaöğretim programını Fransızca olarak uygulamaya sokan bir Türk okulu olarak günümüze kadar varlığını muhafaza etmiştir (Somel, s. 32; Lewis, s. 121; Berkes, 2007, s. 242). Böylece, ilk defa bir Türk Okulu, yabancı okullarla rakip olacak seviyeye çıkarılır. Bunun yanında, Fransız Lisesi modelinde, batı tedrisatıyla Osmanlı ülkesinde ilk hukuk dersinin verildiği mektep unvanını taşır (Berkes, s. 242, 243). Mekteb-i Sultani ile aynı yıl, maddi durumları yetersiz öğrenciler için Darüşşafaka açılır (Tekeli, s. 460-468). Bunun yanında, mesleki ve teknik eğitim kurumlarında yeniliklere gidilirken, sultaninin bir üst kademesi olan yükseköğretimin gerekliliğine karar verilerek, Âliye olarak adlandırılan ve Dar'ül Fünûn'u da kapsayan okulların açılma planları yapılır (Alkan, s. 27; Akyüz, s. 168). Böylece, II. Abdülhamit dönemine girmeden, İstanbul'da Türk okulu olarak, dört yüksekokul, iki askeri idadi, iki sivil idadi, dokuz askeri rüştiye, yirmi bir erkek rüştiyesi, on iptidai ve on bir sivil okul bulunmaktadır (Alkan, s. 31, 32). Ancak, tespit edilen bu Türk okullarının yanında, yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'da Rum, Ermeni, Bulgar ve Yahudilere ait azınlık okulları ve laik, batılı müfredatıyla sayıları hızla artan yabancı okullar iyice popüler olmaya başlar. Bu üç temel eğitim kurumu,

modernleşen Türk okulları, azınlık okulları ve yabancı okullar, II. Abdülhamit dönemine intikal eder.

Tanzimat döneminden aldığı mirasla, II. Abdülhamit dönemi, (1876-1909) eğitim alanında en geniş programın sunulduğu, diğer bir ifadeyle, Tanzimat'ın eğitim reformlarının devamının sağlandığı dönemdir (Gündüz, 2008, s. 245). Zira Tanzimat döneminde İstanbul'da yıldızları parlayan yabancı okullar, 1870 yılından itibaren hem İstanbul'un birçok semtine, hem de diğer kentlere iyice yayılır. Böylece, bu dönem, misyoner ve yabancı okulların en büyük sorun haline geldiği dönem olur (Gündüz, s. 277). Eğitimde ikilik yaratacağı kullandıkları müfredattan belli olan bu okullarla, Mekteb-i Sultani'nin örnek olduğu modernleşen Türk okulları arasındaki rekabet, bu dönemde artar. Böylece, İstanbul'un zengin Müslüman semtlerinde yavaş yavaş özel okullar açılmaya başlar (Koçak, 1985, s. 492). Rüştiyeler, 1892'de idadilerle birleştirilir (Alkan, 2008, s. 35, 36). Pangaltı'daki Harbiye Okulu genişletilirken, Fatih'teki Mülkiye mektebinde yenilemeye gidilir (Gündüz, s. 252). Mesleki ve teknik yüksekokullar açılır (Shaw ve Kural Shaw, 1983, s. 303). Ancak, bu dönemde en büyük adım, Tanzimat döneminde açılması planlanan ancak gerçekleşmeyen bir Türk üniversitesinin, *Dar'ül Fünûn*'un, İstanbul'da ilk yerli modern üniversite olarak, 1900 yılında açılmasıyla atılır (Lewis, 2007, s. 179; Ortaylı, 2014, s. 214).

XIX. yüzyıl Osmanlı modernleşmesi sürecinde, eğitim alanındaki reform hareketlerinin, diğer alanlardakinden daha başarılı olduğu söylenebilir. Yüzyılın ilk yarısı, Osmanlı okullarının ıslahı süreciyken, ikinci yarısı, daha ziyade yabancı okulların sayılarının arttığı süreç olarak görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, yabancı okulların sayıları Tanzimat döneminde artarak Abdülhamit dönemine intikal etmiştir. Bu dönemde, yabancı okulların sayılarının hızla artmasına rağmen, bu okullarla rekabet etmek için ıslah edilen Müslüman okullarını, özellikle yabancı dille batı eğitimi yapacak düzeye getirilen Mekteb-i Sultani'yi göz ardı etmemek gerekir. Mekteb-i Sultani'nin bu yükseliş döneminde, kendisine örnek aldığı okulun, 1863 yılında Bebek'te açılan Robert Kolej olduğu, yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir. Zira Osmanlı döneminde bu okullarda okuyanların, Cumhuriyet'in ve inkılapların kazanımlarını destekleyecek pozitif eğitimi aldığını; günümüzde okuyanların da, Türkiye'nin elit kesimini oluşturduğu bilinmektedir. Diğer bir ifadeyle, RC, yakınında işleyen bir Türk okulu olan Galatasaray Sultanisine kendi başına model olmuş; Galatasaray Sultanisi ise, yabancı dille eğitim yapacak Türk okullarına öncü olmuştur.

Özetleyecek olursak, XIX. yüzyılda İstanbul çeşitli okulların yer aldığı, renkli bir eğitim ortamına sahip bir şehirdir. Okul türlerindeki ve müfredatlarındaki çeşitlilik, eğitim almak isteyenlere alternatif sunarken, okullar arasında rekabete de yol açmıştır. Araştırma konumuz olan Robert Kolej, bu okullar arasında öne çıkma potansiyeli olan bir okul olarak eğitim hayatına atılmış ve kısa süre içerisinde İstanbul'daki en iyi okullar arasında yerini almıştır.

1.2. ROBERT KOLEJ’İN DEVAM ETTİĞİ XX. YÜZYILDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE İSTANBUL

1.2.1. Türkiye Cumhuriyeti’nin Genel Manzarası

XIX. yüzyıl, Avrupa’da ve dünyada büyük gelişmelerin yaşandığı çalkantılı bir yüzyıl olarak tarihe geçti. Osmanlı İmparatorluğu ise, bir yandan siyasi karışıklıklara, diğer yandan reformlara sahne oldu. Diğer bir ifadeyle, imparatorluk anayasallaşma sürecinde Sened-i İttifak, Tanzimat - Islahat Fermanları ve Meşrutiyet tecrübesi yaşarken, aynı yüzyıl, Avrupa’nın iç işlerine nüfuzu ve imparatorluğun çöküşü ile sonuçlandı. Bu sonuç, Osmanlı’nın son döneminde yetişen aydın kadroyu, XX. yüzyılda, yeni bir ulus devletin doğuşuna yönlendirdi. İmparatorluk bir önceki bölümlerde işaret ettiğimiz sancılı sürecin sonunda, kendini bir de I. Dünya Savaşı’nda (1914-1918) bulunca, Avusturya Macaristan İmparatorluğu ve Rus Çarlığıyla birlikte tarihe karıştı. Devir artık ulus devletler devri idi.

İmparatorluğun tarihe karışmasının ardından başlayan, Samsun, Amasya, Erzurum, Sivas, Ankara ve Lozan’a uzanan yolculuğun (Kinross, s. 446) amacı, Anadolu merkezli bir ulus devlet kurmaktı. Bir başka ifadeyle, Mustafa Kemal Atatürk’ün Samsun’a çıkmasıyla karşılaştığı Anadolu’daki dehşet verici atmosfer, Havza’da, milletin bağımsızlığının tehlikede oluşunu ve bağımsızlığını yine milletin kendisinin alacağını ifade ettiği genelgeye yansıdı. Genelgede ifade edilen bu durum, önce Erzurum Kongresi’nde, daha sonra Sivas Kongresi’nde, vatanın bütünlüğüne ve bölünmezliğine vurgu yapılarak güçlendirildi. Bu hazırlık aşaması, bir millet meclisi toplamak hedefiyle Ankara’da son buldu (Atatürk, 2005). Bu meşakkatli süreçte alınan kararlar, belirlenen hedefler ve bu uğurda alınan risklerle başarıya ulaşan İstiklal Harbi’nin ardından, millet egemenliğinin önündeki en büyük engel olan saltanat kaldırıldı. Osmanlı’dan kalan bu mirasın, meclis kararıyla kaldırılması, zorlu kurtuluş mücadelesinin başarıya ulaşması yolundaki en önemli adım oldu. Diğer bir ifadeyle, Mustafa Kemal Atatürk’ün önderliğinde, Dumlupınar’da (1922) sonuçlanan bağımsızlık savaşı (Berkes, 1993, s. 92), 1921 Teşkilat-ı Esasiye’inde vurgulanan millet egemenliğine ters düşen yönetim biçiminin lağvıyla bir araya gelerek, yeni bir ulus devlet kurma fikrinin yolu açıldı. Böylece, Türkiye’nin bağımsızlığının ve bölünmez bütünlüğünün belgesi olarak kabul edilen, kendi yüzyılında imzalanmış ve halen günümüzde geçerliliğini koruyan bir antlaşma olma özelliğini taşıyan Lozan Barış Antlaşması’yla (1923), bu fikir sağlamlaştırıldı. Kurulması planlanan ulus devletin yönetim biçimi, ulusun hak ettiği şekilde, Cumhuriyet olmalıydı. 29 Ekim 1923 günü ilan edilen yeni rejim, anayasaya “Türkiye Devleti’nin hükümet şekli Cumhuriyettir” ve “Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur” maddesinin eklenmesiyle meşrulaştı (Atatürk, s. 470). Böylece,

imparatorluğun son yüzyılında başlayan anayasallaşma süreci, yeni yönetim şeklinin ilanı ile taçlandı. Diğer bir ifadeyle, Türkiye Cumhuriyeti de bir ulus devlet olarak, 29 Ekim 1923 tarihinde dünya devletler sahnesine çıktı.

Modern bir devlet olarak kurulan Cumhuriyet, ihtiyaç duyduğu modern kurum, kanun ve uygulamalara, ancak kuruluşu esnasında yapılan düzenlemeler ve kuruluşunun ardından yapılan inkılaplar ile kavuşacaktır. Bu kapsamda yapılan ve 1922 yılında saltanatın kaldırılmasıyla başlayan düzenlemelerin Osmanlı döneminde yapılanlardan farkı, bir arada devam etmekte olan eski ve yeni kurumlardan eski olanın kaldırılması ve yeni olanın üzerinde düzenlemeler yapılarak, yeni devlette yaşamaya devam etmesidir. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı döneminde yapılan ıslahatlar yani iyileştirmeler, Cumhuriyetle beraber inkılâba yani değişime dönüşmüştür. Böylece, bir taraftan İmparatorluktan Cumhuriyet'e devamlılığın süregeldiğini ve cumhuriyetin ilk anda, eğitim sistemini, üniversitesini ve mali sistemini imparatorluktan miras aldığını ifade ederken (Ortaylı, 2014); diğer taraftan, iki dönemde yapılan reformlardaki ıslahat-devrim arasındaki keskin çizgi göz önünde bulundurulmalıdır.

Devletin yönetim şeklinin belirlenmesinin ardından, bir yıl sonra, 1924'de, Cumhuriyet yönetimine uygun olmayan halifelik makamının kaldırılması, genç cumhuriyetin yaptığı en köklü devrimlerden biridir. 1924 yılında Halifeliğin kaldırılması ile rejime dair yapılan düzenleme nihayet bulmuş ve Türkiye Cumhuriyeti laik ve demokratik bir ülke haline dönüşmüştür. Bu kapsamda, Halifeliğin kaldırılmasıyla beraber, eğitimde birliğe gidilmesini sağlayan *Tevhid-i Tedrisat Kanunu*'nun çıkarılır. Aynı yıl, 1924 Teşkilat-ı Esasiye'si, 1921'in üzerinden yapılan değişikliklerle yayınlanır. Böylece, 1924 yılının reformlarıyla, özellikle hilafetin ilgasıyla yolu açılan hukuk devleti kavramının sağlamlaşması için, 1926'da medeni hukuk kanunu, ceza kanunuyla birlikte aynı yıl kabul edilir. Böylece, Tanzimat ve Jön Türkler döneminde başlatılan hukuk reformları, cumhuriyet döneminde nihai halini alır (Lewis, 2007, s. 271). Hilafetin ilgası ve medeni kanunun kabulüyle, hukuktan dini unsurların çıkartılması, bir başka ifadeyle, her bireyin kanun önünde eşitliği, Cumhuriyet'in diğer reformlarının önünü iyice açar. Medeni Kanunun kabulü olan 1926 yılından başlayarak eğitim, kültür, ekonomik ve toplumsal alanında yapılan devrimlerin ilk hedefi, çağı yakalamak, ulus egemenliğini sağlamak, zor şartlarda kazanılan topraklar üzerinde yaşayan Türk halkının refahını, çağdaşı toplumlardan geri kalmamasını ve gelişimini sağlamaktır. Diğer bir ifadeyle yapılan inkılaplar, bu ülkeyi modernleştirme çabalarının birer yansımalarıdır. Özellikle kadının toplumsal alandaki yerini sağlamlaştırmak amacıyla, İttihat ve Terakki döneminde başlayan, kadının eğitimi, kamusal alana girişi ve giyim-kuşamı konuları üzerine tartışmalar, Ziya Gökalp'in de önderliğinde cumhuriyetin ilk yıllarına da yansır (Avcıoğlu, 1974, s. 1340). Sadece kadınların değil, bütün toplumun kılık ve kıyafetinde değişikliğe gidilmesi, şapka devrimi (1925), Osmanlı'dan kalan aşar vergisinin

kaldırılması, doğuda çıkan Şeyh Said İsyanı sebebiyle tekke ve zaviyelerin kapatılması (Avcioğlu, s. 1337), harf değişikliği (1928) ve aynı yıl miladi takvime geçilmesi, bu kapsamda değerlendirilebilir.

Hayatın her alanında köklü yeniliklere giden Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun, en çok yatırım yaptığı alanlardan biri şüphesiz eğitim alanıdır. Eğitimin, kurulan yeni ulus devlete uygun olması ve ülkenin ihtiyacı olan nitelikli neslin yetişmesi için, milli, çağdaş ve laik olmasına önem verilir. Diğer bir ifadeyle, Cumhuriyet eğitim politikasını, laik, çağdaş, milli ve birleştirici olarak belirler. Bu politika, daha Cumhuriyet ilan edilmeden önce, 15-21 Temmuz 1921 tarihinde yapılan Maarif Kongresi'nde dile getirilir (Sungu, 1938, s. 422). Bu kongrenin devamında, eğitim eksikliğinin, milletlerin ilerlemesinde en büyük engel olduğu, Atatürk tarafından, 1923'te Konya'da, 1924'de Samsun'da ve 1927'de İstanbul'da, halkı ve öğretmenleri bilgilendirmek amacıyla gerçekleştirilen eğitim kongrelerinde de vurgulanır (Akyüz, 2014, s. 340). Bu bilgilendirmeler süregelirken, 1924 yılında, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler kapatılır, eğitimde birliğe gidilir ve eğitimle ilgili konular, kurumlarıyla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanır (Sungu, s. 397). Bu kanun, Türkiye'yi modern ve laik bir devlet olma yoluna götüren en önemli kararlardan biridir. 1928 yılında anayasa değişikliğiyle laikliğin yolu açılarak, aynı yıl, bir taraftan okuma-yazma oranının artırılması, bir taraftan da Türkçe'nin dil yapısına uymadığı için, alfabe değişikliğine gidilerek, Yeni Türk harfleri kabul edilir. Yeni harflerle okuma yazma öğretmek için millet mektepleri açılır ve okuma yazma oranında yükseliş başlar. 1932 yılında, Türk Dil Kurumu kurulur ve Türk diline verilen önem vurgulanarak Türk dilinin araştırılması adına çalışmalar başlatılır. 1933 yılında, 1900 yılında eğitim öğretime başlayan Dar'ül Fünûn, Cumhuriyetin hedeflediği eğitim standardına yetersiz olduğu ileri sürülerek kapatılır ve üniversite reformu yapılarak, yeniden İstanbul Üniversitesi adıyla açılır. Yeni üniversitenin öğretim kadrosu da, yeni sisteme uygun olarak değiştirilir (Şengör, 2015, s. 82, 83).

Cumhuriyet, eğitim seferberliğini, laik ve çağdaş milli eğitim politikasını, Osmanlı döneminde açılan azınlık ve yabancı okulları üzerinde de uygular. Cumhuriyet'in ilanından kısa bir zaman önce imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın (1923) 40. ve 41. maddeleri yabancı okullarla ilgili olup, dini propaganda yapmamaları şartıyla, bu okulların devamına karar verilir (Yazıcı, 2010, s. 12). Ancak, Lozan'dan hemen sonra ilan edilen Cumhuriyet'in milli eğitim politikasından doğan ihtiyaçları, Osmanlı döneminde eğitim alanındaki düzenlemeleri içeren 1869 *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi* ve 1915 *Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi*, kapitülasyonların kaldırılmış olması ve ulus devlet anlayışının getirilmesi sebebiyle karşılayamaz (Sezer Arıç, 2014, s. 30) Dolayısıyla, devreye, Cumhuriyet döneminin eğitimdeki en büyük hamlesi olan *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* (1924) girer. Bu kanuna göre, yabancı okulların sınıflarındaki dini semboller ve tasvirler kalkar ve Müslüman öğrencilerin, gayrimüslimlerin dini törenlerine katılması yasaklanır; bu kurala

uymayan yabancı okulların birçoğu ise kapatılır (Sezer Arıĝ, s. 32). Aynı yıl, Türk çocuklarının yabancı okullarda okumasıyla ilgili maddeler içeren, ancak sadece tasarı Şeklinde kalan *Maarif-i Umumiye Kanunu* (1924) çıkarılır (Yazıcı, s. 13). Osmanlı döneminden beri eğitim sahasında çıkarılan kanunlara bakıldığında, yabancı okullardaki eğitim sisteminin düzenlemesinde esas başarının, Tevhid-i Tedrisat ve sonrasında elde edildiği açıktır. 1925 ve 1926 yıllarında, yabancı okullarla ilgili üst üste tamimler yayınlanarak okulların denetim esasları belirtilir. 1925 yılı tamiminde, yabancı okullarda Türkiye Cumhuriyeti aleyhine yapılan bildirimler yasaklanır; öğretmenlerinin, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından seçileceği belirtilir ve Türkçe, tarih ve coğrafya dersleri, müfredatlarına konulur (Vahapoğlu, 2005, s. 19, 20). 1926 tamimiyle, o güne kadar belirlenen bütün kurallar bir kez daha vurgulanarak, okulların hepsi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanarak, Tanzimat'tan beri süre gelen ikilik ortadan kaldırılır. Aynı tamimle, okullara ruhsat zorunluluğu ve okulların kayıtlarının Türkçe tutulması Şartı getirilir (Okan, 1971, s. 7). Görüldüğu gibi Cumhuriyet döneminde, yabancı okulların doğrudan kapatılması yerine, Türk kanunlarına ve Cumhuriyet'in milli eğitim politikasına uyarlayarak, okulların ıslah edilmesi tercih edilmiştir. Bu ıslah çalışmaları, 1931 yılında, ilkokul düzeyindeki Türk öğrencilerin, yabancı okullara girmesinin yasaklanmasıyla devam eder. 1935 yılında çıkarılan Yabancı Okullar Yönergesi ile okullarda ders verecek öğretmenlerin nitelikleri ve tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin içerikleri belirlenir, tatil günleri düzenlemeye sokulur, Türkçe ve Türk kültürü dersleri daha sıkı tutulmaya başlanır (Sezer Arıĝ, s. 44-49). 1938 yılında çıkarılan tamim ile yabancı uyruklu öğrencilerin, Türkçe sınavına tâbi tutulması ve hiçbir yabancı okulun yeni Şube açmaması kararı alınır. 1955 yılında, Türkçe derslerinin Türk öğretmenlerce verilmesi kararı alınır (Vahapoğlu, s. 227).

Bizim çalışma konumuz olan ve takip eden bölümlerde tarihi ve eğitiminden ayrıntılarıyla söz edeceğimiz Robert Kolej, hem Osmanlı hem Cumhuriyet döneminde yabancı okullarla ilgili çıkarılan bütün nizamnamelere maruz kalmıştır. Osmanlı dönemi süresince, ruhsat zorunluluğu, yabancı özel okul statüsüne girme ve öğretmenlerine getirilen diploma zorunluluğu gibi, nizamnamelerin en önemli Őartlarını yerine getiren Kolej, Cumhuriyet döneminde yabancı okullara getirilen bütün kurallara uyduğundan, günümüzde halen varlığını sürdürmektedir. Tevhid-i Tedrisatla birlikte önce, Kolej içindeki dini mabetler ve İsa figürleri kaldırılır. 1925 ve 1926 yıllarındaki tamimlerle, yabancı müdürün yanında, bir Türk müdür yardımcısı getirilmesi zorunluluğunun yanı sıra, okula Türk öğretmenler atanması, derslerde Türk topraklarının bölünmez bütünlüğüne vurgu yapılması ve bahsi geçen okulların ruhsatlarının yenilenmemesi gerektiği üzerinde durulur (Yazıcı, 2010, s. 17, 18). Yabancı okullarla, Türk okulları arasındaki farklılıklar giderilmeye çalışılırken, Türk okullarında 1924 yılında karma eğitime geçilmesiyle birlikte, Kolej'de de bu hususta adımlar atılır. 1932 yılında, Kolej'in kız ve erkek bölümlerine

ortak müdür atanarak, erkek bölümüne kız öğrenciler gönderilmeye başlanır (Freely, 2014, s. 264). Bu iki okulun fiziki olarak birleşmesi 1971 yılında gerçekleşecektir. 1950’li yıllar Robert Kolej’in yüksek eğitime başlama yıllarıdır. Türkiye’de Demokrat Parti iktidarı süregelirken, 1957 yılında Bakanlar Kurulu kararı ve Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile Robert Kolej bünyesinde yüksekokul kurulur ve Kolej, ilk yüksek sınıf öğrencisini kabul eder (Toprak, 2003, s. 109-118). Diğer bir ifade ile, 1957 yılında, bünyesinde, iş idaresi/iktisat, mühendislik ve fen/edebiyat olarak üç dalda eğitim verecek olan “RC Yüksek” açılır. RC Yüksek bölümünün açılışı, müfredatı ve verdiği diploma derecesinden, tezin üçüncü bölümünde ayrıntılarıyla söz edilecektir. Kolej kampüsü, 1971 yılında, Türk hükümetine devrolarak bugünkü Boğaziçi Üniversitesi Güney Kampüsü açılır. Kampüsün Türk hükümetine devredilmesi ile Robert Kolej öğrencileri, 900 öğrenci kapasiteli Arnavutköy Kız Koleji kampüsüne taşınarak bir karma okul haline gelir (Büyükkarcı, 2004, s. 21).

Görüldüğü gibi, Atatürk’ün, Türkiye Cumhuriyeti topraklarında, dilinde, kıyafetinde, eğitiminde ve toplumsal alandaki duruşlarında, birbirlerine kenetlenen milli bir toplum, bir başka ifadeyle, bir ulus devlet yaratma hedefi, II. Mahmut zamanından başlayan, değişimlerin, dönüşümlerin ve yenileşmelerin, Cumhuriyet döneminde köklü devrimlere dönüşmesiyle nihai sonucu alır. Osmanlı ve Cumhuriyet arasındaki bu sürekliliğin büyüyerek devam ettiği alanlardan biri de eğitim olmuş, Osmanlı’nın son döneminde yıldızları parlayan yabancı okulların bir kısmı Cumhuriyet’e aktarılmış, kurallara uymayan yabancı okullar ise kapatılmıştır.

İmparatorluğun son dönemi ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında ülkenin genelindeki bu atmosfer, bundan böyle payitaht olmayan İstanbul’da da derinden hissedilmiştir.

1.2.2. İstanbul’un Genel Manzarası

Birinci Dünya Savaşı’nın ardından imzalanan Mondros Mütarekesi (30 Kasım 1918) gereği, İtilaf kuvvetleri tarafından payitaht İstanbul işgal edilmiş, İstiklal Harbi’nin ardından Lozan Barış Antlaşması’nın imzalanmasının (24 Temmuz 1923) üzerine, Ekim 1923 tarihinde işgalden kurtarılmıştı. Böylece, Türkiye’nin toprak bütünlüğü sağlanmış ve çizilen siyasi sınırlar içinde yeni bir devletin kuruluş hazırlıklarına başlanılmıştı. Bu gelişmeler ışığında, kurulacak yeni devletin idare edileceği şehrin değişmesi, bir başka ifadeyle, payitahttan başkente geçiş yapılması konusu mecliste konuşularak, coğrafi konumu uygun, Anadolu’da bir şehir seçilmesi hedeflenir. Bu konu milletvekilleri arasında tartışılırken, İsmet Paşa tarafından tek maddelik bir kanun tasarısı meclise teklif edilir ve uzun görüşmeler sonrası 13 Ekim 1923 tarihinde, “Türkiye Devleti’nin başkenti, Ankara şehridir” kanun maddesi kabul edilir (Atatürk, 2005, s. 165, 466). Böylece, genç Cumhuriyet’in idari merkezi Ankara olur. İmparatorluğun son yüzyılındakinden

farklı olarak, XX. yüzyıl için inceleyeceğimiz İstanbul, artık başkent olmayan İstanbul'dur. XIX. yüzyılın sonlarında, yeni projelerle sosyal ve kültürel atmosferi değişmeye başlayan ve yüzyılın sonunda bir Avrupa metropolünden beklenen birçok unsuru sunar hale gelen eski payitaht İstanbul, işgal esnasında, patrikhanede kurulan Mavri Mira Cemiyeti, İngiliz Muhipleri Cemiyeti ve İstanbul'a bağlı çalışan Pontus Cemiyeti'nin faaliyetleri sonucunda, harap ve bitap hale gelir (Atatürk, s. 23, 24). Bir yandan da, harap halde olan İstanbul'u ve ülkeyi savunan, Teşkilat-ı Mahsusa, Karakol, Felah ve Mimmim gibi yer altı örgütleri ve Milli Mücadeleye yardımcı olan gruplar kurulur (Criss, 2004, s. 143-197). Bizans'tan günümüze kadar tarihi önemini hiç kaybetmeyen bu kozmopolit şehir, bir taraftan işgal kuvvetlerinin yağmaları, diğer taraftan, milli mücadele taraftarlarının çabaları ve Cumhuriyet'in getirdiği yenilik politikalarıyla, XX. yüzyılda adeta bir yeniden yapılanma sürecine girer.

Cumhuriyet dönemi İstanbul'unun yeniden yapılanma süreci, mahiyeti ve neticeleri açısından, iki ayrı dönemde incelenir (Kuban, 1996, s. 383): Birincisi, 1923-1950 yılları arasında, Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde süregelen yeniden yapılanma süreci; ikincisi ise, ülkenin siyasi alanda yeni bir döneme girdiği 1950 yılıyla başlayıp, araştırmamızın bitiş tarihi olan, 1971 yılı ile biten yeniden yapılanma sürecidir. Zira birinci süreç şehre, genç Cumhuriyet'in politikalarının nüfuz ettiği ve şehrin o politikalara uyum sağlamasını kolaylaştıran yeniden canlandırma hareketlerini içerirken; ikinci süreç, çıkarılan yasalar ve Anadolu'dan gerçekleşen göçler sebebiyle, birinci sürece oranla daha düzensiz ve plansız kentleşme hareketlerini içerir. Çalışma konumuz olan Robert Kolej, her iki süreçte de, dönemin politikalarına göre yeniden şekillenirken, aynı zamanda, prestijinden ve ilkelerinden ödün vermeden, aynı kalitede eğitim öğretime devam ederek günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

1923-1950 yılları arası, tek parti yönetimiyle, Cumhuriyet'in ekonomik, sosyal ve kültürel politikalarının uygulamaya geçirildiği dönemdir. Ekonomik açıdan önce Türkiye İktisat Kongresi'nin kararlarının, ardından da devletçilik ilkesi ve birinci beş yıllık sanayi planının uygulamaya konulduğu bu dönem, İstanbul sermaye çevresinin, başkent Ankara ile yakınlaşmasını sağlayan uygulamalara yönelik çalışmaların yapıldığı dönemdir (Tokgöz, 2002, s. 15-23). Bu süreç devam ederken, 1929 yılında ortaya çıkan dünya ekonomik bunalımından olumsuz etkilenen genç Cumhuriyet, devletçilik planına bağlı kanunları yürürlüğe sokarak, ekonomik alanda ilk sınavını verir. Buna bağlı olarak, planlı sanayileşme adına sunulan, birinci beş yıllık sanayi planı (1934), çoğunlukla Anadolu'da uygulanmış olsa da, İstanbul'da da, Paşabahçe Cam Fabrikası ve Bakırköy Pamuklu Dokuma Fabrikası'nın kuruluşuyla kendini gösterir (Yücel, 2015, s. 39). Abdülaziz dönemindeki hafif sanayi girişimleriyle, Cumhuriyet dönemi atılımlarını karşılaştırdığımızda, Osmanlı döneminde yapılan girişimlerin yabancıların tekelinde olduğunu; Cumhuriyet dönemindeyse, hem ekonomik bağımsızlığın kazanılmış olması,

hem de milli ekonominin benimsenmiş olması sebebiyle, yerli yatırıma ve yerli çalışana ağırlık verilerek ilerlemeye çalışıldığını söyleyebiliriz. Sanayi ve ekonomi alanında Cumhuriyet politikaları uygulanırken, aynı yıllarda, şehrin sosyal hayatında, sokakların iyileştirilmesi, yeni parklar yapılması ve bir önceki yüzyılda olduğu gibi, ulaşımın geliştirilmesi yönünde çalışmalara önem verilir. Önce, işgal sonrası terk edilmiş olarak bulunan Üsküdar'da 1926 yılında açılan bir tramvay hattı ve sonrasında Taksim meydanının planlanması hususunun ele alınmasıyla, sosyal yapı yeniden şekillenmeye başlar (Marion-Crawford, 2015, s. 72). 1933 yılında şehre getirilen ve yeniden yapılanma sürecinde İstanbul'un tarihi önemini vurgulayan fikirler sunan dört yabancı şehir plancısının (Alfred Agache, Lambert Paris, Hermann Elgoetz, Henri Prost) önerileri işleme konulur (Kuban, 1996, s. 384): XIX. yüzyılda da dile getirilen, şehirde limanlar yapılması, Haliç üstünden yeni köprü bağlantılarının kurulması ve metro sistemi önerileri, geliştirilerek yeniden gündeme getirilir. Osmanlı döneminde de değişimin merkezi olan Galata, Beyoğlu ve Kadıköy için düzenleme planları hazırlanır ve bu plan 1939 yılında yürürlüğe girer. Abdülhamit döneminde, mimar Arnodin tarafından planlanan iki kıtayı birleştirecek bir köprü planı, bu dönemde de yeniden ele alınır fakat ancak 1970'li yıllarda eyleme dönüştürülebilir. Sosyal atmosferdeki bu gelişmelerle beraber, artık başkent olmaması sebebiyle, İstanbul'daki idari yapı da değişir: 1930'lu yıllar, yeni belediye yasalarının çıkarıldığı, İstanbul'da vali ve belediye başkanının görevlerinin birleştirildiği zaman olarak tarihe geçer. Böylece, bir önceki yüzyılda Galata ve Pera'da şekillenen Altıncı Daire-i Belediye Bölgesiyle, Avrupa tarzı belediye yapısıyla şekillenen yerel yönetimden çıkılarak, merkezi yönetime geçiş yapılır (Karpat, 1985, s. 102). Cumhuriyet'in getirilmesiyle yoğurulan ekonomik ve sosyal değişiklikler, kültürel alanda da yeni uygulamalara ihtiyaç olduğunu hissettirir. Arkeolojik değerlere sahip olduğu için Ayasofya ve sur içi bölgesi sit alanı haline getirilir. Marmara kıyıları yerleşim yeri olarak belirlenir. Beyazıt, Yeni Cami ve Eminönü meydanları düzenlenir. Bayrampaşa vadisinin zooloji ve botanik bahçesi olarak düzenlenmesi önerilir. Dolmabahçe Sarayı arkasında bir stadyum, Taksim'de ise opera binası açılması tasarlanır ve tasarı yürürlüğe konulur. Taksim'de olması uygun görülen günümüzdeki ismiyle Gezi Parkı ile opera, açık hava tiyatrosu, radyo evi ve Taksim Gazinosu açılır. Zincirlikuyu Mezarlığı ıslah edilir. İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi tamamlanırken; Taşkılla, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülür. Levent ve çevresine konutlar yapılarak, bu semtin yeni yerleşim alanı olması sağlanır. Anıtlar onarılır ve saray bahçeleri parka dönüştürülür (Kuban, s. 384-388). XIX. yüzyılın ilk yarısında sayfiye yeri olarak kullanılan Bebek'te ise, İngiliz, Fransız ve Amerikalıların yerleşmesi ve çocuklarını okutacakları Robert Kolej'in orada olması sebebiyle, bu semte rağbet ettiklerini bir önceki bölümlerde belirtmiştik (Germiyanoğlu, 1958, s. 2329). Bu durum, XX. yüzyıla da aynı şekilde aktarılır ve Bebek, bir yandan yabancıların oturduğu semt olma özelliğini sürdürürken, bir yandan da, Cumhuriyet'le

beraber Robert Kolej'e çocuklarını gönderen elit Türk aileleri, bu semte veya yakın semtlere yerleşmeye başlarlar. İstanbul'da varlığını sürdüren birçok yabancı okul içinden, Robert Kolej'i diğerlerinden farklı bir sınıfa koyan unsurlardan biri, Türkiye hangi süreçlerden geçerse geçsin, Kolej'in prestijli ve tercih edilen okul özelliğiyle eğitim öğretime devam etmesidir. Robert Kolej'in kurulduğu 1860'lı yıllarda, Kolej'e rakip olarak kurulan ilk ve tek Türk okulu olan Mekteb-i Sultani'nin İstanbul'da (1868) açıldığına işaret etmiştik. Ancak, Cumhuriyet dönemine geldiğimizde, yeni başkentte, Ankara'da, üst düzey nitelikli eleman yetiştirecek bir okulun eksikliği hissedilir. Türk Maarif Cemiyeti, günümüzdeki adıyla TED Ankara Koleji, Anadolu'da kurulmuş ve yabancı dille eğitim yapan ilk Türk okulu sıfatıyla 1928 yılında eğitim öğretime başlar (Çelebi, 2004, s. 38). Robert Kolej öğrencilerinin kayıt belgeleri incelendiğinde, bu iki okul arasındaki öğrenci transferinin yoğun olduğu görülür.

1950 yılında Türkiye Cumhuriyeti, çok partili siyasi yaşamla beraber yeni bir sürece girer. Bu sürecin ilk yıllarında, II. Dünya Savaşı'nın ardından 1946-1948 yılları arasında uygulanan Truman Doktrini planı ve alınan Marshall yardımıyla Türkiye'ye nüfuz eden Amerikan etkisi, İstanbul dâhil olmak üzere bütün ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamında etkisini hissettirir. Bu sebepten, 1950-1960 yılları arasında Demokrat Parti iktidarının ekonomi ve sanayi politikaları, bir önceki dönemdeki devletçi yapıdan çıkarak, liberalizme ve dolayısıyla özel sektöre yatırıma yönelik olarak işleme konulur. Cumhuriyet'in ilk yıllarının aksine, sanayinin özel sektöre yönlendirilmesine, tarımda ise makineleşmeye öncelik verilir. Dolayısıyla hem Demokrat Parti iktidarı döneminde (1950-1960), hem de bu iktidar sonrası dönemde (1960-1971), sanayi alanında büyük atılımlar gerçekleşir. İstanbul'da, Haliç, Cami altı, Pendik ve İstinye Tersaneleri ve Tuzla gemi inşa bölgesi kurulur. İstanbul Petrol Rafinerisi'nin kurulmasıyla petrokimya sanayiine giriş yapılır. Otomotiv sanayii ilerler, kamyonet ve araba üretimine ağırlık verilir. İstanbul'da Otosan, Tofaş ve Oyak Renault şirketlerinin kurulması ile Devrim ve Anadolu arabalarının imal edilmesi, yine bu döneme rast gelir. Bu gelişmelerin hepsi, önce şehrin sosyal çehresine, daha sonra da kültürel yapısına yansır. 1950 sonrası İstanbul'da sık aralıklarla yeni yollar ve büyük bulvarlar yapılmasının sebebi, sadece otomotiv sektörünün gelişmesiyle artan araç sayısı değil, aynı zamanda, sanayinin gelişmesiyle doğru orantılı olarak şehre başlayan göçler sebebiyle nüfusun artması ve trafiğin yoğunlaşmasıdır. Bu yoğunlaşma sonucu şehirdeki tramvay ve vapur seferlerine, otobüs seferleri de eklenir. Diğer bir ifadeyle, özel araç sayısı ile trafiğin yoğunlaşması ve nüfus artışıyla, o zamana kadar boğaz kıyıları arasında devam eden vapur seferlerinin de yerini otobüs seferlerine bırakması, yeni yolların inşasını beraberinde getirir. Böylece İstanbul'da ilk kez, deniz doldurularak geniş yollar açılmaya başlanır. Bu süreçle birlikte şehirde, denetimsiz ve kontrolsüz büyüme başlar. Aynı sebeplerle, 1956-1960 arası inşaat yapımı hızlanır ve kentin içinde bir kırsal hayatın doğmasının doğal sonucu olarak, İstanbul'da çarpık ve

plansız kentleşme oluşur. Osmanlı döneminin önemli yerleşim bölgelerinden biri olan Fatih semti Anadolu'dan göçlerle gelenlere bırakılır ve semt, gecekondulaşmaya doğru kayar. Daha önce buralarda yaşayanlar ise, Kadıköy ve Yeşilköy'e taşınır (Kuban, 1996, s. 391). Bir başka ifadeyle İstanbul'da, iki farklı yaşam tarzı, iki farklı hayat doğar. Bir tarafta, Osmanlı döneminde gayrimüslimlerin yaşadığı bölgeler plansız kentleşmeye doğru giderken, diğer tarafta, Şişli, Bebek ve Nişantaşı gibi semtlerde elit kitle, kendisine yeni bir yaşam alanı oluşturur. Ancak aynı zamanda, bu semtlerde Osmanlı döneminde gözde olan bahçeli ahşap konakların yerini, artık yüksek apartmanlar almaya başlar. Bu yeni apartmanların inşasında, Cumhuriyet'in ilk yıllarının aksine, mimari güzelliğe önem verilmemesi, şehrin görünümünde bozulmalara yol açar (Kuban, s. 391). Görüldüğü gibi, 1950 yılı ve sonrası İstanbul'u, Osmanlı modernleşme döneminden uzak, Cumhuriyet'in ilk yıllarına oranla ise farklı şehir planlama politikalarının uygulamaya konulduğu yıllardır. Bunun yanında, Osmanlı döneminde başlayan, büyüyerek Cumhuriyet dönemine aktararak Atatürk devrimleriyle taçlanan eğitim sahasında alınan kararlara, 1950 sonrası dönemde yeni yasalar eklenir. Demokrat Parti, liberal yükseköğretim politikasıyla belirlediği eğitim yasalarını uygulamaya koyar. Zira parti, eğitim meselesinin temellerinin sağlamlaştırılmasına ne derece önem verdiğini göstermek adına, konuyu parti tüzüğüne yansıtır. Tevhid-i Tedrisatın getirilerinden olan öğrenim birliği, mesleki eğitime ağırlık verilmesi ve en önemlisi, yükseköğretim ve üniversiteler için hususi yasalar çıkarılır (Tangülü, 2012, s. 393). Parti'nin yükseköğretime yönelik bu tutumu, kendi bünyesinde 1912 yılından beri faaliyette olan mühendislik mektebiyle zaten yükseköğrenime geçerek akademi/kolej ayırımına gitmiş ve mezunlarını doğrudan yüksek lisans programına yönelten Robert Kolej'i de yakından ilgilendirir. Yükseköğretim ile ilgili çıkarılan yasalar tartışılırken, Robert Kolej'le ilgili bir proje devreye girer: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan açıklamayla, Kolej'in üniversiteye dönüştürülmesi projesi kamuoyuyla paylaşılır. 1956 yılı Ocak ayında sunulan bu projeye, Robert Kolej tarafından da sıcak bakılır. Sorun ise, bağımsız bir ülkede açılacak bir yabancı üniversitenin Lozan Antlaşması'na uymamasıdır. Bu konu hakkında yapılan görüşmeler sonunda, 1957 yılında, antlaşmayı ihlal etmeden, Kolej'in yükseköğretime döndürülmesi konusunda yeni bir karar verilir (Toprak, 2013, s. 109-120). Alınan bakanlar kurulu kararıyla Robert Kolej, yüksekokula döndürülür. Bu karar, Kolej'in üniversite yolunda attığı ilk adımı olur (Kuran A. , 2013, s. 17). Bir süre bu şekilde eğitim-öğretime devam eden Kolej, esas değişimini 1971 yılında yaşayacaktır. 1970'li yıllar, Türkiye'nin siyasi alanda karışıklıklar yaşadığı ve bu karışıklıkların üniversitelere yansdığı yıllar olup, politik çalkantılar sebebiyle eğitimde duraksamaların yaşandığı zamanlardır. Bu sebeple, 1970 yılında birçok yükseköğretim kurumuyla ilgili çeşitli öneriler sunulur. Bu önerilerden biri de Robert Kolej ile ilgilidir. Lozan Antlaşması'na ters düşmeden okulun üniversiteye döndürülmesi konusunda sunulan birkaç öneri sonucunda, Kolej bünyesindeki

yüksekokulun kapatılması, kız ve erkek kısımlarının tek kampüste toplanması, Bebek'teki binanın kurulacak bir Türk üniversitesine devredilmesi kararı alınır (Toprak, s. 119, 120). Böylece, 1971 yılında, Kolej'in Bebek'teki kampüsü, Boğaziçi Üniversitesi Güney Kampüsü adıyla yükseköğretimdeki yerini alır. Kolej'in erkek öğrencileri, kız öğrencilerin bulunduğu Arnavutköy'deki kampüse taşınarak, eğitim öğretime devam edilir (Freely, 2014, s. 373).

Kısaca değerlendirecek, 1923-1950 arası dönem, İstanbul'un çehresinin, kültür yapılarına ağırlık verilerek, park ve gezinti yerleri açılarak, halk evleri ve üniversite fakültelerinin çağdaş mimari ile düzenlenerek değiştiği dönemdir. 1950-1971 arası dönem ise, nüfus artışına bağlı olarak yol yapımına ağırlık verilen ve aynı sebeple şehirdeki gecekondulaşmanın arttığı dönemdir. Bunun yanında eğitim sahasında alınan kararlarla, Osmanlı döneminden beri çıkarılan maarif nizamnamelerine, Atatürk devrimlerinin eklenmesiyle ortaya çıkan çağdaş ve milli eğitim sisteminin meyvelerini verdiği dönem olur. Cumhuriyet'in milli, laik ve birleştirici eğitim sistemi ayrıntılarıyla takip eden bölümde anlatılmıştır. Bahsi geçen bölüme giriş mahiyetinde şunları söyleyebiliriz: Cumhuriyet'in ilanı ile beraber, ardarda çıkarılan eğitim nizamnameleri ve kanunlar, gerçekleştirilen Maarif Kongreleri, açılan halk evleri ve üniversite reformu vb. gibi eğitim seferberlikleriyle, okuma-yazma oranı hızla artmış; bunun yanında eğitimde eşitlik prensibiyle yabancı ve azınlık okulları için özel yasalar çıkarılmış, böylece Türk-Müslüman çocuklara da batılı eğitim alabilme fırsatı tanınmıştır. Tezin dördüncü bölümündeki Tablo 57'den de izlenebileceği gibi, 1923 ve sonrasında Robert Kolej'e kayıt olan Türk öğrencilerin sayısı hızla artmıştır. 1863 yılında İstanbul'da açılan Robert Kolej ise, hem Osmanlı döneminde çıkarılan nizamnamelere, hem de, bahsi geçen Cumhuriyet'in eğitim politikalarına uyarak, ülkenin geçirdiği her süreçte eğitim öğretime ara vermeden devam etmiş, Türkiye'nin en çok tercih edilen okullarından biri olma özelliğini sürdürmüş ve halen de sürdürmektedir.

1.2.3. Cumhuriyet Döneminde Eğitim Alanında Yapılan Düzenlemeler ve Yabancı Okullar

I. Dünya Savaşı sonrasında İtilaf Devletleri tarafından işgal edilen Anadolu topraklarının, Kurtuluş Savaşı zaferiyle kurtarılmasının ardından imzalanan Lozan Barış Antlaşması (1923), beraberinde yepyeni bir rejimi getirmiş ve 29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyet ilan edilmişti. Türk halkı, Cumhuriyet'in ilanıyla beraber, hukuki, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan köklü değişimlerin yaşandığı Atatürk devrimleri ışığında, çağdaş, modern ve laik bir yapıya kavuşmak için zorlu süreçler atlattı. Bu süreçte, en köklü değişimlerden biri de eğitim alanında gerçekleşti. Cumhuriyet'in ilanından bir yıl sonra, 1924 yılında çıkartılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu, bu sahadaki yeniliklerin yol göstericisi oldu.

Cumhuriyet'in ilanının ardından yapılan devrimler arasında eğitimin öncelikli yerinin olduğunu ve daha Milli Mücadele esnasında, Sakarya Muharebesi öncesinde I. Maarif Kongresi'nin toplanması (15-21 Temmuz 1921) ile bu konu ile ilgili ilk işaretlerin verildiğini, yukarıda, XX. yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti'nin genel manzarasını anlatırken ifade etmiştik. İfade etmediğimiz ise, Atatürk'ün cepheden bir günlüğüne gelerek Kongreyi açması ve konuşmasında “milli maarifin” kurulmasını istemesi ile eğitimin evrileceği çizgiyi belirlemesiydi: Eğitim “milli” ve “şarkdan ve garbdan gelebilen bilumum tesirlerden uzak ve seciye-i milliye ve tarihiyemizle mütenasip” olmalıydı (Kaplukan, 2014, s. 126). 3 Mart 1924'de, Cumhuriyet'in ilanından dört ay gibi kısa bir süre sonra çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu, ülkedeki tüm eğitim öğretim kurumlarını, mektepler, medreseler ve yabancı okullar dâhil, Maarif Vekaleti'ne bağlıyor ve bu suretle, Osmanlı'dan devralınan karmaşık eğitim sistemine son veriyordu. Bu süreçte, medreselerle birlikte çoğu yabancı okullar da kapatılarak, milli nitelikte eğitimin ülkede yerleştirilmesi için gereken düzenlemeler yapıldı (Akyüz, 2014, s. 329, 330; Sungu, 1938, s. 397). Böylece, Tanzimat döneminden beri devam edegelen mektep-medrese ikiliği ortadan kaldırıldı (Berkes, 2007, s. 533). Bu ilk girişimlerin ardından, 1928 yılında yeni alfabenin kabul edilmesi ve okuma yazma oranının artırılması için millet mekteplerinin açılmasıyla eğitim seferberliği ivme kazandı. Seferberlik, ilk ve orta düzeyde yeni açılan modern ilkokul, ortaokul, lise ve dengi okullarla devam ettirilirken, 1933 yılında yapılan üniversite reformu ile yükseköğretim de seferberliğe dâhil edildi (Şengör, 2015, s. 83).

Yeni Cumhuriyet, benimsediği milli, laik ve çağdaş eğitim politikasını, yalnızca Türk okulları üzerinde değil, Osmanlı döneminde, ülke coğrafyasının en kritik noktalarına yayılmış olan yabancı ve azınlık okulları üzerinde de uygulamaya koymuştur. Diğer bir ifadeyle, Cumhuriyet'in kurulmasının hemen ardından, yabancı okullar yerli okullarla beraber ele alınarak, milli çizgi doğrultusuna çekilmeleri yolunda kararlar alınmıştır. Etki alanları oldukça geniş olan bu kurumlar, pozitif bilimlerle eğitim yapmaları, sadece zihin değil beden eğitime de önem vermeleri ve bir çoğunun, laik eğitim üstüne vizyon ve misyonlarını belirlemeleri sebebiyle, Osmanlı okullarından hep bir adım önde yer alıyorlardı. Bu özelliklerin Osmanlı okullarına bir türlü nüfuz edememesiyle, imparatorluğun temel sorununun, geleneksel eğitim düzeninin ve kurumlarının yetersizliği olduğu anlaşıldı. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı maarif sistemi, yenileşen toplumun ihtiyaçlarına yanıt verememekteydi. Halbuki modern bir devlet örgütlemesi için eğitim reformu şarttı. Bu sebeple, daha XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren eğitimde girilen modernleşme süreci, 1869 yılı Nizamnamesi ile bir sisteme kavuştu (Polat Haydaroğlu, 2001, s. 323, 324) ve Cumhuriyet dönemine taşındı. Daha somut biçimde ifade etmek gerekirse, Lozan Antlaşması'nda (1923) alınan kararlarla, eğitim alanındaki yenileşme çabaları, Cumhuriyet'in politikasına uygun olarak resmileşti; Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924) ile kuvvetlendirilerek ülke

geneline yayıldı (Yazıcı, 2010, s. 12). Bu girişimlerle, yabancı okulların müfredatı ve bünyelerinde barındırdıkları kadro gibi konularda düzenlemelere gidilmesi, bu okulların dini propaganda yapmaması ve sınıflardaki dini sembollerin ve tasvirlerin kalkması yönünde kararlar alındı. Bu düzenlemeleri kabul etmeyen yabancı okullar ise kapatıldı (Sezer Arığ, 2014, s. 32). Yapılan bu yenilikler, Türk çocuklarının, yabancı okullarda okuma şartlarıyla ilgili maddeler içeren, ancak sadece tasarı şeklinde kalan Maarif-i Umumiye Kanununun (1924) hazırlanmasına yol açtı (Yazıcı, s. 13). Cumhuriyet henüz bir yaşındayken atılan bu büyük adımlara, okulların denetim esaslarının kesin çizgilerle belirlendiği ve ayrıntılı olarak önceki bölümlerde açıkladığımız 1925 ve 1926 yıllarında yayınlanan tamimler eklendiğinde, yabancı okullar hususundaki esas başarının, Tevhid-i Tedrisat ve sonrasında elde edildiği rahatlıkla söylenebilir. Kısaca özetlersek, 1925 yılı tamiminde, yabancı okullarda Türkiye Cumhuriyeti aleyhine bildiriler yasaklanır; bu okulların öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından seçilmesi ve atanması şartı gelir; Türkçe, tarih ve coğrafya dersleri zorunlu olarak okulların müfredatına dâhil edilir (Vahapoğlu, 2005, s. 219, 220). 1926 tamimiyle ise, 1924 ve 1925 yıllarında konan bütün kurallar bir kez daha vurgulanarak, okulların hepsi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanır, ruhsat zorunluluğu ve okulların kayıtlarının Türkçe tutulması şartı getirilir (Okan, 1971, s. 7). Aynı zamanda, sınıflara Atatürk fotoğrafı asılması, müfettişlerin sayılarının artırılması ve öğretmenlerin bakanlıkça denetlenmesi kuralları konur (Azınlık ve Yabancı, 1994, s. 8). Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Cumhuriyet döneminde üç yıl üst üste çıkarılan kanun ve düzenlemelerle (1924, 1925, 1926), yabancı okulların tamamen kapatılması değil, Türk kanunlarına ve Cumhuriyet'in milli eğitim politikasına uyarlanarak ıslah edilmesi tercih edilmiştir. Bu radikal ıslah çalışmalarına, 1931 yılında çıkan bir başka düzenleme eklenir ve ilkokul düzeyindeki Türk öğrencilerin, yabancı okullara kaydolması yasaklanır. Dört yıl sonra, 1935 yılında çıkarılan *Yabancı Okullar Yönergesi* ile okullarda ders verecek öğretmenlerin nitelikleri ve okutacakları dersleri (Sezer Arığ, s. 32-42); 1938 yılında çıkarılan bir Tamimle de, Türkçenin önemi vurgulanarak, yabancı uyruklu öğrencilerin, Türkçe sınavına tâbi tutulmasına karar verilir. Aynı Tamimle, hiçbir yabancı okulun yeni şube açmaması kararı alınır (Vahapoğlu, s. 237). Ancak, bu düzenlemeler gerçekleştirilirken, 1940'lı yılların başında, Türk ve yabancı okullar arasında bir dengesizliğin daha ortaya çıktığı görülür. O zamana kadar, Robert Kolej başta olmak üzere bazı yabancı okullar yükseköğretimi de içinde barındırmaktaydı (Polat Haydaroğlu, s. 88). Türk okullarının bu konuda geride kalmasından doğan dengesizliğin giderilmesi için önce, 1946 yılında Üniversiteler Kanunu çıkarılır. Daha sonra, 1955 yılında, 1946 kanunu üzerinde iyileştirme ve düzenleme çalışmaları yapılır ve nihai sonuç, 1971 yılında çıkarılan kanunla alınır. Çıkan kanuna göre, üniversitelerin sadece devlet eliyle kurulması kararı alınır (Akyüz, 2014, s. 360, 361) ve yabancı okulların bünyesinde yer alan yükseköğretim bölümleri kapatılarak bu

okullar özel liselere dönüştürülür (MEB TTKB, 1971). Böylece, ilk ve orta dereceli okullar için çıkarılan altı kanuna (1924, 1925, 1926, 1931, 1935, 1938), üniversiteler için çıkarılan üç kanun (1946, 1955, 1971) eklenerek, toplam dokuz ayrı düzenlemeyle, yabancı okullar üzerindeki denetim artırılır. Cumhuriyet'in kuruluş felsefesinden çıkılmaması ve eğitimde milli bütünlüğün sağlanabilmesi için, bu denetimin sürekli olması gerekmektedir (Okan, s. 25). Bu sebeple, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren, Milli Eğitim Bakanlığı aracılığıyla, okulların çalışma programları ve müfredatı kontrol edilmekte ve müfettişler tarafından tutulan zabıtlara göre yeni düzeltmeler yapılmaktadır. Türk milli eğitiminin temel ilkesi olan eşitlik ve genellikle ödün verilmeyerek (Büyükkaracı, 2004, s. 390), Türk Okulları ve yabancı okullar arasındaki dengesizlik giderilir. Öncelikle, yabancı okulların öğretmenleri ve müdürleri, Türk okullarında olduğu gibi, bakanlık tarafından atanmaya başlanır; ardından, bütün personelin, sözleşmeleri, atama emirleri ve özlük dosyalarına denetim gelir. Türk kültürüyle ilgili derslerin Türkçe eğitimi zorunlu hale getirilir ve ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmeye başlanır. Okulların müfredatı Türk okullarından farklılık göstermeyecek duruma getirilerek, denetimlerini yapmak üzere teftiş kurulu oluşturulur (MEB TTKB, 1962). Bu okullarda, sadece gayrimüslimlerin değil, Türklerin de eğitim almasının yolu açılır (Vahapoğlu, s. 244-257). Zira günümüzde yabancı okullarda okuyan Türk öğrencilerin sayıları, azınlıklardan fazladır. Resmî tatil günleri belirlenirken, sadece gayrimüslimlere ait bayram günleri değil, aynı zamanda Türk milli ve dini bayramları da göz önünde bulundurularak düzenlemeler yapılır (MEB TTKB, 1951). Türk okullarında olduğu gibi, yabancı okullarda da, laik eğitim ön planda tutulurken, Atatürk milliyetçiliği öncülüğünde, Atatürk ilke ve inkılâpları ders olarak müfredata konulur. Eğitim hakkı ve fırsat eşitliliği ilkesinden ödün verilmeyerek karma eğitime ve eğitim hakkının sürekliliğine önem verilir. Bütün okullara, Türkçeyi sevdirmek, Türk kültürünü ve tarihini tanıtmak için dersler konulur. Özetle, Cumhuriyet sınırları dâhilindeki bütün okullarda, herhangi bir ırka, dine ve zümreye ayrıcalık tanınmaması, yabancı dille eğitim yapan okullarda Türk kültürünü içeren derslerin Türkçe verilmesi ve okulların tamamının Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetiminde olması sağlanır. Yabancı okullara rakip olması planlanan, yabancı dille eğitim yapan Türk okulları açılır. Böylece, Osmanlı döneminde açıkça hissedilen, yabancı okulların Türk okulları karşısındaki üstünlükleri, Cumhuriyet döneminde, eşitlik düşüncesi ve uygulamalarıyla dengelenir. Aynı şekilde, Türk okullarında da benzer program uygulanarak, yabancı okulların müfredat üstünlüklerine son verilir. Bu kurallara uymayı kabul etmeyen yabancı okulların bazıları kendiliğinden, bazıları ise Bakanlık tarafından kapatılır.

Bütün bu çalışmalar sonucunda, bir taraftan, Cumhuriyet'in eğitim seferberliği neticesinde açılan modern Türk okullarına ilginin çoğalması, diğer taraftan da, bazı yabancı okulların konulan kurallara uymayı kabul etmemesi sebebiyle, yabancı okulların sayılarının, 1923 ve sonrasında

kademe kademe düştüğü görülür. Benzer düşünün, yabancı okulların Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'deki konumları, popülariteleri, öğrenci potansiyelleri ve müfredatı konusunda da yaşandığı söylenebilir. Örneğin, XIX. yüzyılın sonunda, Erzurum'da 1, Adana'da 14, Ankara'da 5, Aydın'da 2, İzmir'de 15, Bitlis'te 3, Beyrut'ta 35, Sivas'ta 8, Elazığ'da 9, Van'da 4, Konya'da 2, Edirne'de 7, Diyarbakır'da 4, Bursa'da 2 ve İstanbul'da 53 isim yapmış yabancı okul tespit edilmiştir (Şişman, 2006, s. 21-24). Bunlar yabancı okulların en popülerleri olup, isimleri duyulmayan diğer pek çok okulla beraber, bu sayının daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Tespitimizi örnekler vesilesiyle somutlaştırmak gerekirse:

Tanzimat sonrasında Osmanlı ülkesinde açılan ilk yabancı okullarından biri olan Fransız St. Benoit Okulu'ndan (1583) başlayarak, XX. yüzyılın başında Osmanlı ülkesinde toplam 878 Fransız eğitim kurumu olduğu; bunların 72'sinin Anadolu'da olup, 108.112 öğrencinin okuduğunu, yukarıda anlatmıştık. Sadece Fransız eğitim kurumlarının değil, İngiliz, Amerikan, İtalyan ve Alman eğitim kurumları üstünde de durmuştuk. Bununla beraber, Cumhuriyet'in eğitim seferberliği çalışmalarından sonra, 300'e yakın yabancı veya azınlık okulunun kendiliğinden kapandığının da altını çizmiştik. Lakin, günümüzde eğitim öğretime devam eden yabancı okullar hakkında bilgi vermemiştik. Osmanlı dönemindeki eğitim politikalarını ve yabancı okulları anlattığımız yukarıda verdiğimiz bilgilere, Cumhuriyet dönemi eğitim politikaları hakkındaki analizlerimizi ekleyince şu manzara ile karşılaştık:

Cumhuriyet dönemine nakil olabilen Fransız okulları, bir taraftan dini misyonerliği dışarıda tutmuş, kendi deyimleriyle *freres* ve *soeur*'ler (*birader ve hemşire*) yetiştirmeyi bırakmış, diğer taraftan da, değişen müfredatıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın gözetimine girmeyi kabul etmiştir. Osmanlı'daki ilk yabancı okullardan olduğu ve açıldığı dönemde azınlık hareketlerini desteklediği bilinen St. Benoit Okulu, Cumhuriyet döneminde, laik eğitim felsefesini müfredatına koyan ilk yabancı okullardan biri olur. Notre Dame de Sion (1844), Cumhuriyet döneminde, kuruluşun 140. yılında, karma eğitime geçer. İstanbul St. Joseph Lisesi, Cumhuriyetin kuruluş yıllarında 269 Müslüman öğrenci kabul etmesinin ardından, adını Fransız Erkek Lisesi olarak değiştirerek Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim öğretime devam eder. 1880 yılında kurulan İzmir St. Joseph Lisesi'nin ilkokul kısmı, Cumhuriyet döneminde Milli Eğitim temel kanunları gereği, sadece Türk çocuklarına ayrılır. Bu sebeple, 1966'da ilk kısmı kapanır, 1987'de St. Joseph Koleji ismiyle lise olarak yeniden açılır. Kolej halen, Türk Milli Eğitim Kanunlarına göre eğitime devam etmektedir (Şişman, 2006, s. 97-312). St. Michel ise, ilk ve orta dereceli okul sıfatıyla halen eğitimine devam etmektedir. Bu bilgiler ışığında, Osmanlı döneminde Edirne, Biga, Cezayir, Bursa, Eskişehir, Kayseri, Adana ve Sivas'ta Fransız okulları olduğu, ancak Cumhuriyet dönemine gelindiğinde bunların çoğunun kapatıldığı görülmektedir. Her iki dönemde de Fransız

okullarının özellikle İzmir ve İstanbul'da gözde olması, bu şehirlerin tarihleri, liman kenti oluşu ve barındırdığı gayrimüslim nüfus ile ilgilidir.

Benzer durum, diğer yabancı okullar için de geçerlidir. Yukarıda, Osmanlı ülkesinde ilk İngiliz okulunun 1857'de İstanbul'da, sonuncusunun da 1920'de Halep'te açıldığını ve bu ikisi arasında 11 İngiliz okulunun eğitim öğretime başladığını ve İngiliz okullarıyla ilgili yapılan araştırmaların oldukça az olduğunu ifade etmiştik. II. Meşrutiyet öncesi Anadolu'da açıldığı tespit edilen 16 okulun Cumhuriyet dönemine aktarılması beklenirken, herhangi birinin aynı isimde eğitim öğretime devam etmemiş olduğu, içlerinden iki tanesinin (İstanbul İngiliz Erkek Lisesi, Beyoğlu İngiliz Kız Ortaokulu) Anadolu Lisesi olarak Türk hükümetine devredildiği bilgisine ulaşabildik (Şişman, 2006, s. 337-349; Polat Haydaroglu, 1990, s. 126, 127).

Takip eden kısımda, Robert Kolej örneğiyle Amerikan okulları hakkında daha ayrıntılı bilgi vereceğiz. Ancak, Anadolu'daki Amerikan okullarının Amerikalı misyonerlerin kendileriyle yapılan ticaret sözleşmesine dayanarak Boston'da kurulan bir misyoner teşkilatının (American Board of Commissioners for Foreign Missions-ABCFM) desteğiyle açıldığının altını çizerek, Beyrut Amerikan Koleji, diğer adıyla Suriye Protestan Koleji'nin (1824) açılması; ardından, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İstanbul olmak üzere üç koldan, Anadolu'yu sardıkları (Kocabaşoğlu, 2000, s. 23), Harput Amerikan Koleji'yle (1859) doğuya, Robert Kolej (1863) ve kız bölümü olan Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (1871) ile de başkente, diğer bir ifadeyle, imparatorluğun en kritik bölgelerine yerleştiklerine bu kısımda işaret etmek gerekmektedir. Osmanlı döneminde açılan sırasıyla, Merzifon Amerikan Koleji (1863), Talas Amerikan Okulu (1871), Üsküdar Amerikan Koleji (1872), Bursa Amerikan Koleji (1876), İzmir Göztepe Amerikan Koleji (1878), Tarsus Amerikan Koleji (1885) ve İzmir Uluslararası Koleji (1891) (Büyükkarcı, 2004) arasından, günümüzde varlığını sürdüren sadece dört Amerikan okulu kalmıştır: Amerikan Robert Lisesi, Tarsus Amerikan Lisesi, İzmir Amerikan Lisesi ve Üsküdar Amerikan Lisesi. Açılma tarihlerine göre sıraya koyduğumuzda ise, diğerlerinin akıbeti şu şekildedir: Harput Amerikan Koleji dâhil olmak üzere, Elazığ'daki tüm azınlık ve yabancı okulları I. Dünya Savaşı sonunda kapatılmışlardır (Büyükkarcı, s. 14). 1912 yılında adını Robert Akademi olarak değiştiren, 1930'da Atatürk'ün müdahalesiyle lise düzeyine indirilen ve 1971 yılında Arnavutköy Amerikan Kız Koleji birleşen Robert Kolej, günümüzde Özel İstanbul Amerikan Robert Lisesi adıyla halen eğitim öğretime devam etmektedir. Merzifon Amerikan Koleji, ihtilalci çocuklar yetiştirmesi ve Pontus Rum çetecilerini desteklemesi sebebiyle 1921 yılında kapatılır (Sevinç, 2009, s. 122). Talas Amerikan Koleji, Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitim öğretime devam eder, ancak 1966 yılında Tarsus Amerikan Koleji ile birleşerek etkinliğine son verir (Büyükkarcı, s. 216). Bursa Amerikan Kız Lisesinde, 1928 yılında, üç Müslüman Türk kızının Hıristiyan olması okulun kapatılmasına neden olur (Akyüz, 2014, s. 375). Robert Kolej'e

çok sayıda öğrenci transfer ettiğini bildiğimiz İzmir Uluslararası Koleji ise, maddi sıkıntıları gerekçe göstererek, 1934 yılında kapanır (Büyükkarcı, s. 304).

Siyasi birliklerini geç tamamlamaları sebebiyle İtalyan Okulları, diğerlerinden daha geç Osmanlı topraklarına girmiş ve ilk İtalyan Okulu, Tanzimat sonrasında, 1861 yılında İstanbul'da açılmıştır. En son 1912 yılında açılan İtalyan Kız Okulu dâhil olmak üzere, o yıla kadar 15'i İstanbul'da, 1'i Hatay'da olmak üzere toplam 16 İtalyan Okulu açıldığı görülmüştür. Başka araştırmalar, İzmir'de bir, Hatay'da ise iki İtalyan Okulu olduğunu söylemekte ve sayıyı 18 olarak vermektedir (Sevinç, 2009, s. 196). Bu okulların en önemlileri Dante Alighieri Cemiyeti'nin desteğiyle açılan, Hatay İtalyan Okulu (1863), İstanbul Ağahamamı İtalyan Kız ortaokulu (1870), Büyükdere Santa Maria İtalyan Okulu (1880), Bakırköy İtalyan Okulu (1881), Yedikule İtalyan Kız Okulu (1884), Beykoz İtalyan Okulu (1889) ve Sacré Coeur İtalyan Okulu (1893)'dur (Polat Haydaroglu, 1990, s. 150-153). Başka kaynaklarda, XX. yüzyılın başındaki İtalyan okullarının sayısı 23 olarak verilmiş ve eklenen 7 okulun çoğunluğunun İzmir'de açıldığı tespit edilmiştir (Şişman, 2006, s. 356). Bunların içinden, Cumhuriyet'in eğitim politikalarına uyarak günümüzde eğitim öğretime devam eden iki İtalyan Okulu da İstanbul'da olup, biri Beyoğlu Galileo Galilei İtalyan Lisesi, diğeri ise Özel İtalyan Lisesi'dir. Bazı çalışmalarda, İtalyan Giustiniano Okulunun da halen eğitime devam ettiğinden söz edilmektedir (Polat, 1989). Ancak, bu okul hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadık. İtalyanca eğitim yapılması, kuruluş yıl ve yerlerinin aynı olması ve kuruluşunda katkıda bulunan kişilerin isimlerini göz önünde bulundurduğumuzda, zannımızca, okul 1983 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlanarak, ismini Özel Evrim Okulları olarak değiştirerek günümüzde eğitime devam etmektedir. Bu okulun üzerinde özellikle durmamızın bir sebebi, ilk kurulduğu yıllarda, öğrenciye sadece meslek kazandırma amacı gütmemesi, öğrenciyi hayata hazırlama misyonunu da üstlenmesidir. Bir diğer sebebi ise, okulun içinde ayrı bir meslek okulu (sanayi mektebi) barındırması ve bir taraftan tarih, coğrafya, hukuk ve resim dersleri, bir taraftan da, demircilik, marangozluk, terzilik vb. gibi el becerisi derslerini müfredatına dâhil etmesidir (Polat Haydaroglu, s. 154). Bunun yanında günümüzde İzmir'de eğitim öğretime devam eden Martı İtalyan Koleji de, muhtemelen, İzmir'de Osmanlı döneminde açılan İtalyan Okullarından birinin devamıdır. Diğer bir ifadeyle, aynı İstanbul'daki Giustiniano Okulu gibi, isim değiştirip eğitim öğretime devam ediyor olması kuvvetle muhtemeldir.

Osmanlı dönemindeki sayıları hakkında farklı çalışmalarda farklı bilgiler olan Alman okulları içinden günümüzde eğitim öğretime devam eden tek Alman okulu, Osmanlı ülkesinde açılan ilk Alman eğitim kurumu olan Beyoğlu Tünel'deki Alman Lisesidir (1867). Bazı çalışmalarda Osmanlı dönemindeki sayıları on sekiz (Şişman, 2006, s. 314; Sevinç, 2009, s. 189) olarak saptanmıştır. Diğer çalışmalarda ise, İstanbul, İzmir ve Beyrut başta olmak üzere, toplam beş tane Alman Okulu sayılmakta (Ortaylı, 1981, s. 50); en çok bilinenlerinin adları ise, XX. yüzyılın

başında karma eğitime geçmiş olan Yedikule Alman Okulu, Haydarpaşa Alman Okulu, Edirne ve Eskişehir Alman Okulları ve XIX. yüzyılda sadece 85 öğrencinin bulunduğu İzmir Alman Okulları olarak verilmektedir. Bunlar haricinde, Maraş, Van, Urfa ve Elazığ'da da Alman okulları olduğu bilinmektedir (Şişman, s. 317-323, 328). XX. yüzyılın başında Osmanlı ülkesinde 122 Alman Okulu olduğu ve İstanbul dâhil olmak üzere, 22 tanesinin Anadolu'da açıldığı da bir tespittir (Şişman, s. 331). Günümüzde eğitime devam eden bir tane Alman Okulu olduğuna göre (İstanbul Alman Lisesi), buradan, diğerlerinin Cumhuriyet dönemi eğitim kurallarına uymadığı sonucunu çıkarılabiliriz.

Avusturya'ya ait tek okul, 1882'de Karaköy'de kurulan Sankt Georg Avusturya Lisesi olup, günümüzde eğitim öğretime halen devam etmektedir (Polat Haydaroğlu, 1990, s. 159-162; Okan, 1971, s. 18). Bu kurum, Osmanlı döneminde, kız ve erkek bölümleri ayrı iki okul olmakla beraber, Cumhuriyet döneminde karma eğitime geçmiştir. Avusturya okullarının diğer yabancı okullar gibi, yaygın olmayışı, propaganda amacı gütmekten sadece eğitime yatırım yaptığını düşündürtebilir. Bu okulun, XX. yüzyılın başında kız-erkek beraber toplam 400'e yakın öğrencisi olduğu ve bir ara kapatılıp, 1923 yılında ikinci defa açıldığı bilinmektedir (Polat Haydaroğlu, s. 162, 163).

Bu genel tespitlerle beraber, 1992 yılından itibaren bazı yabancı okulların, Anadolu Lisesi adı altında eğitime devam ettiği bilinmektedir. 1997 yılında, sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesiyle, yabancı okulların öğrenci sayılarında düşüş yaşanmıştır. 2001 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'de eğitim öğretime devam eden on dört, 2004 yılında yapılan bir başka araştırmaya göre ise, on sekiz yabancı okul olduğu kayıtlara geçmiştir (Akyüz, 2015, s. 376). Bizim tespitimizle ise, günümüzde eğitim öğretime devam eden yabancı okullar Robert Kolej, Üsküdar Amerikan Koleji, Tarsus Amerikan Koleji, İzmir Amerikan Koleji, Sankt Georg Avusturya Lisesi, Alman Lisesi, Galileo Galilei İtalyan Lisesi, Özel İtalyan Lisesi, St. Benoit, Notre Dame de Sion, İstanbul St. Joseph, İzmir St. Joseph, St. Michel ve St. Pulcherie olmak üzere ondört tanedir. Aradaki dört sayılık fark, bazı okulların kız ve erkek bölümlerinin ayrı ayrı sayılmasından kaynaklanıyor olabilir. Diğer bir ifadeyle, Cumhuriyet'in eğitim politikaları ve kanunlarına uyarak Cumhuriyet dönemine naklolanan yabancı okul sayısı, Osmanlı dönemindeki sayılarıyla kıyaslandığında oranı çok düşüktür. Yukarıda tablo 5'de de görüldüğü gibi, Osmanlı ülkesinde 1913 yılında, toplam 1391 yabancı okul olduğu tespit edilmiştir. Cumhuriyet Türkiye'sinde ise, yukarıda da işaret edildiği gibi, bu sayı 14'tür. İstanbul özelinde baktığımızda ise, Osmanlı'nın son dönemlerinde bu şehirde 45 yabancı okul varken; bu sayı Cumhuriyet döneminde 11'e düşmüştür. Diğer bir ifadeyle, Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitime devam eden 14 yabancı okuldaki, 11'i, yani, Cumhuriyet döneminde Türkiye'deki yabancı okulların %78,57'si

İstanbul'da bulunmaktadır. Geriye kalanlar ise İzmir ve Tarsus'da eğitim öğretime devam etmektedir.

Çalışma konumuz bir Amerikan okulu olan Robert Kolej olduğundan, bu okul ve kuruluşu ile ilgili daha ayrıntılı bilgi aşağıda ayrıca verilecektir.

1.3. ROBERT KOLEJ'İN KURULUŞU

Tezimizin bu kısmına kadar, bir taraftan, Osmanlı toplumundaki sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik yapıdaki değişim ve gelişmede eğitimin etkisini, bir taraftan da, toplumun gelişim sürecine paralel olarak eğitim kurumlarının da değişim gösterdiğini ortaya koymaya çalıştık. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı ülkesindeki değişimleri, bu değişimlerin Cumhuriyet'e aktarımlarını ve bütün bunların eğitimle bağlantısını değerlendirmeye gayret ettik. Bu kısımda ise, bahsi geçen değerlendirmelerimizi somutlaştıracak, Robert Kolej örneği üzerinden pekiştirip sağlamlaştıracacağız.

Osmanlı coğrafyasında, dayanağı kapitülasyonlar olarak gösterilen misyonerlik faaliyetlerinin maksadı, 1453 yılından 1800'lü yılların başına kadar, kendi dindaşlarının çocuklarını eğitmek iken, XIX. yüzyıla birlikte çağın gerekliliklerine uygun olarak değişkenlik göstermeye başlar (Aksu, 2008, s. 211). Bu değişim, misyonerlerin en önemli aracı kurumu olan okullarının eğitim sistemine de yansır. Böylece, ülke genelinde açılan yabancı okullarda yetişen çocukların, batılı fikirlerle Osmanlı coğrafyası arasında bir köprü olmasına fırsat tanınır (Aksu, s. 211). Tanzimat döneminin ikinci yarısında, sayısı hızla artan yabancı okullar içinden biri olan Robert Kolej, hem Osmanlı, hem Cumhuriyet döneminde varlığını sürdürmüş ve kültürünü hem yabancı hem de Türk öğrencilerin hayatlarına nüfuz ettirmiş en önemli eğitim kurumlarından biridir. Amerika dışında açılan Amerikan eğitim kurumları, çoğunlukla ABCFM tarafından açılan okullar iken (Büyükkarcı, 2004, s. 1), Robert Kolej, Osmanlı ülkesinde, bu cemiyete ya da herhangi bir misyoner teşkilatına bağlı olmadan kurulan bir Amerikan okulu olma özelliğiyle diğer yabancı okullardan ayrılır (Sezer Arıç, 2014, s. 79). Diğer bir ifadeyle, Robert Kolej, Amerikan misyoner kolonisinden tamamen ayrı, seküler bir kolej kurma fikrinden doğar ve bu fikir doğrultusunda Kolej projesi hayata geçirilir (Kocamanoğlu, 1999, s. 359; Sakaoğlu, 1993, s. 288). Modernite programı çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir proje olan Robert Kolej'in en ilgi çeken özelliği ve farkı, müfredatının gelenekselin dışında oluşudur. Bir başka değişle, Robert Kolej'in sıra dışı tarafı, eğitim sistemindeki yenilikçi yaklaşımı ve hümanist eğitim anlayışıdır (Widmer, 2013, s. 24). Okulun kuruluş tüzüğünde İsa sevgisinin vurgulanması ve Kolej'in dini statüsünün belirtilmiş olması, okulun misyonerlerle temasını sürdürdüğünü gösterse de, programında, matematik, fen, fizik, kimya edebiyat, felsefe, belagat, botanik, jimnastik, kompozisyon, müzik,

hukuk, ekonomi gibi derslerin olması, diğer gayrimüslim okulları gibi salt dini eğitim vermediğinin ve çağdaş bir eğitim anlayışı olduğunun kanıtıdır (Akaş, 2013, s. 14; Ulusoy, 2005, s. 38; Toprak, 1993, s. 337; Kocabaşoğlu, 1999, s. 345). Birçok dinden ve ırktan öğrenci barındırdığı için Kolej’de eğitim dili, Anglosakson dünyanın ortak dili olan İngilizce olarak belirlenir (Washburn, 2011, s. 47). Bunun yanında, çok yönlülüğü ve din değil dil merkezli yapılması, Almanca, Fransızca, Bulgarca, Ermenice gibi 15 ayrı yabancı dilin seçmeli ders olarak sunulmasıyla ortaya koyulur (Donaldson Jenkins, 2008, s. 23). Özetle, Robert Kolej, Amerika dışında, Amerika’dan uzak bir doğu ülkesinde, Osmanlı İmparatorluğu topraklarında, İstanbul Bebek’te, 1863 yılında, Sultan Abdülaziz döneminin süregeldiği dönemde, New York’lu zengin tüccar Christopher Robert ile hayırsever bir Protestan misyoner Cyrus Hamlin tarafından kurulur. Kolej, kendini eğitime adanmış ve öğrencilerine din, dil ve ırk farkı gözetmeksizin eşitliğe dayalı laik eğitim vermeyi amaçlamıştır.

İstanbul’da, Amerikan misyoner kolonisinden ayrı, dil, din ayırımı gözetmeden, laik bir kolej kurma fikri ilk önce, James ve William Dwight kardeşler tarafından ortaya atılan bir fikirdir. Dwight’lar bu fikri, kendisi de İstanbul’da bir ilahiyat okulundan mezun olmasına rağmen, eğitimin salt dini çerçevede verilmemesi gerektiğini savunan Seropian isimli bir okul arkadaşlarından etkilenerek ortaya sürerler. Seropian ve Dwight Kardeşlerin laik eğitim sistemiyle bir okul açmak istemelerindeki amaç, Osmanlı İmparatorluğu şemsiyesi altında yaşayan bütün milletlerden öğrencileri Kolej’e çekebilmektir (Stevens ve Stevens, 2012, s. 269, 270; Kocamanoğlu, 2003, s. 34, 35). Dwight kardeşler, bu sıra dışı fikirlerini, 1857 yılında, ileride Robert Kolej’e ismini verecek olan Christopher Robert’e açarlar. Ancak Robert, *ayırt edici özelliği Hıristiyanlık olmayan bir okula neden para yatıracağını* (Washburn, 2011, s. 36) sorar ve ısrarla okulun bir Protestan koleji olmasını ister. Laik okul konusunda mutabakata varamadıklarından, Dwight kardeşler, okul açacak maddi desteği bulamayınca fikirlerinden vazgeçerler. Ancak, böyle sıra dışı bir proje, bir kez Robert’e fısıldanmış olur. Dwight kardeşler fikirlerinden vazgeçince, Robert, misyoner ve kendine has eğitim anlayışıyla tanınan Cyrus Hamlin’e, amacı insan yetiştirmek olan bu modern okul projesinden bahseder. Sadece Protestan dini eğitimin, imparatorluktaki tüm dini cemaatleri bünyesine çekemeyeceğini, Bebek İlahiyat okulundaki çalışmaları sırasında öğrenen Hamlin, Robert ile beraber, İstanbul’daki ilk Amerikan kolejinin açılması için bir yola girerler. 1863 yılında Robert Kolej, o zamana kadar imparatorluk sınırlarında rastlanmamış öyle zengin ve muhtevalı bir müfredat ile açılır ki, öğrencilerine ileride lider, yönetici, girişimci ve mesleklerinde öncü olmalarını sağlayacak eğitimi sunar. Ayrıca, farklı etnik ve dini gruplara ait öğrencilere açık olması dolayısıyla, Türk, Yunan, Ermeni, Yahudi, Bulgar vb. milletlerden öğrencileri de bünyesine çeker (Sabev, 2014b, s. 61; Şişman, 2006, s. 38; Sezer, 2001, s. 823; Şişman, 2001, s. 314). Bu nitelikleriyle Kolej, yıllar içinde binlerce

öğrencisine üst düzey eğitime sahip olma fırsatını vermiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasının ardından, ulus devletlerinin kurulmasında rol oynayan lider kadroların yetişmesini sağlamıştır. Bu lider kadrolara verilebilecek en önemli örnek, Bulgaristan'ın kuruluşu ve yöneticilerinin seçilmesi aşamasında görülür. Birçok araştırmada, Bulgaristan'ın Osmanlı topraklarından koparak, bağımsız bir devlet olmasında Robert Kolej'in katkılarının büyük olduğu belirtilir. Bu sebeple, Robert Kolej mezunu Bulgarların çoğu, Bulgaristan'da önemli vazifelere gelirler. Özellikle I. Dünya Savaşı öncesi, Bulgar kabinelerinin her birinde mutlaka bir Robert Kolej mezunu bulunur (Ertuğrul, 2001, s. 60; Şişman, 2001, s. 31). Yapılan araştırmalara göre, Bulgaristan'ın bağımsızlığı davasında çabalayan misyonerlerden biri Cyrus Hamlin olarak bilinse de, bu davada en çok emeği geçen kişi, Hamlin'in damadı, RC'nin ikinci müdürü George Washburn'dur (Kocabaşoğlu, 2000, s. 94). Tezimiz Türk öğrencileri kapsadığından Bulgar öğrenciler üstünde durulmamıştır. Ancak, Bulgar öğrencilerle ilgili bir çok çalışma olduğundan, bu çalışmalara Giriş bölümündeki Literatür Özeti kısmında değinilmiştir. Robert Kolej, 1871 yılında kurulan Amerikan Kız Koleji ile işbirliği içerisinde çalışmış, 1971 yılında ise birleşerek Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüşmüş ve Türkiye'nin yükseköğreniminde prestijli yerini almıştır. Ortadoğu'daki ilk yükseköğrenim kurumu ve günümüzde Türkiye'de varlığını sürdüren dört Amerikan Okulundan (Amerikan Robert Lisesi, Tarsus Amerikan Lisesi, İzmir Amerikan Lisesi ve Üsküdar Amerikan Lisesi) bir tanesi olma özelliğini de halen taşımaktadır (Widmer, 2013, s. 32; Aksu, 2008, s. 213). Kolej'in bütün varlığının, kuruluşunun, tasarımının ve gelirinin büyük kısmının Amerikan misyonerlerine ait olmasına ve öğretim kadrosunun misyonerler olmasına karşın, bir teşkilata bağlı olmaması ve sadece din eğitimi üzerine yoğunlaşmayarak modern eğitime de yer vermesi onu günümüze kadar taşıyabilen etkenlerden biri olmuştur. Sistemini bu şekilde özetleyebileceğimiz Kolej'in, açılış ve yükseliş hikâyesi şu şekilde ilerlemiştir:

1830 yılında Amerika, Osmanlı ile ilk ticari anlaşmasını yaparak, en ayrıcalıklı devlet (en ziyade müsaadeye mazhar memleket) statüsüyle imtiyazlardan yararlanma hakkına sahip olmasından bir yıl sonra, 1831'de, İstanbul'u çalışma üssü olarak seçer (Polat Haydaroğlu, 2001, s. 330; Kocabaşoğlu, 1985, s. 341). Böylece, buldukları ve çalıştıkları bölgeler hakkında bilgi sahibi olma ve o yerin eğitimi, dini ve kültürü hakkında veri toplama göreviyle seçilen Amerikalı misyonerler, İstanbul'a çalışmaya gönderilir. Bir başka ifadeyle, 1831 yılında, Amerikalıların çalışma alanı İstanbul olarak seçilerek, *mukaddes ve vaad edilen toprakların silahsız bir haçlı seferiyle geri alınmasını sağlamak* olarak tanımlanan "Türkiye Misyonu" devreye girer (Sezer, 2001, s. 823; Turan, 1999, s. 208). Buna bağlı olarak, 1839 yılında İstanbul'a gelen ve Bebek İlahiyat Okulundaki (Bebek Seminary) çalışmalarını sürdüren misyoner Cyrus Hamlin, İstanbul'a gelişinden yaklaşık 14 yıl sonra, Dwight kardeşler tarafından öne sürülen, Robert tarafından kendisine önerilen, İstanbul'da açılması planlanan ve laik eğitim sistemiyle kurulacak bir

Amerikan koleji fikriyle karşı karşıya kalır. Bu fikri kendisine sunan hayırsever tüccar Robert, aklındaki bu projeye, Kırım Harbi esnasında (1853-1856) İstanbul'a gelmiş ve gemisi limana yaklaşırken gördüğü bir tekne dolusu ekmeğin kokusuna kapılarak, ekmeği kimin yaptığını öğrenmek istemiş ve bu olay Cyrus Hamlin'le tanışmasına sebep olmuştur (Freely, 2014, s. 42). Hamlin, misyoner sıfatıyla kendisine Bebek'te, 42 yatılı öğrenciyi sığdırabileceği ahşap bir evde misyoner okulu açmış, ismini de Bebek İlahiyat Okulu – Bebek Seminary (Hamlin, 2012, s. 232) koyarak çoktan nev'i şahsına münhasır eğitim anlayışını öğrencileri arasında yaymaya başlamıştı. Kuralcı ders programı bir yana (Hamlin, s. 230) (05.30'da duayla başlayan günün sonunda saat 21.00'de hala ders işlenmektedir), öğrencilerinin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri (self help/self support) ve kendi kendilerine yetmeyi öğrenmeleri için okulda atölye kurmuş, yoksul öğrencileri için kıyafet temin etme yollarını araştırmış, unu ekmeğe dönüştürmeyi öğrenince de okul bünyesinde bir fırın açmak ve bunun için para bulmak adına çırpınmış (Hamlin, s. 274) ve sonunda fırını açarak bira mayasından ekmeğin yapan kişi olarak tanınmıştır. Fırın için bu kadar çabalamasının nedeni; öğrencilere kendi giderlerini karşılayacak bir alan yaratmak, yoksul öğrencileri okutmak için bütçe oluşturmak ve gençlere endüstri alışkanlığı kazandırmaktır (Kocabaşoğlu, 2000, s. 62). Hamlin, gerçekten de okulun ihtiyaçlarını da bu fırından kazandıklarıyla karşılamıştır. Fırın, hem kendisinin Robert'le tanışmasına, hem de, ileriki tarihlerde Robert Kolej için uygun bir arsa bulunduğu, o arsayı kendisinden satın alacağı kişi olan ve her sabah kendisinden iki somun ekmeğin alan Ahmet Vefik Paşa'yla tanışmasına vesile olmuştur (Hamlin, s. 294). Ancak Hamlin'in bu fırın girişimi, öğrencileri din dışı alanlara yönelttiği için ABCFM ile arasının açılmasına sebep olmuştur. Halbuki Hamlin'in eğitim anlayışına göre, gençler bir yandan kendi kendilerine yetmeli, diğer yandan da sadece Protestanlığı öğrenmekle kalmamalı, İngilizce yoluyla batı bilim ve hayat tarzına da ulaşmalıydı (Hamlin, s. 11). İşte Hamlin'in, öğrencilerin ana diliyle değil, ortak dil olan İngilizceyle eğitim yapılması gerektiğini savunması, ABCFM ile kendisini, bir fikir ayrılığına daha düşürdü. Buna rağmen Hamlin, doğru bulduğu eğitim anlayışıyla, okulda kurduğu fırınla yetinmemiş, Kırım Harbi esnasında, İngiliz ordusu için kahve ve ekmeğin temin etmenin yanı sıra, okulda askerlerin kıyafetlerinin temizlenmesi için ayrıca bir çamaşırhane kurmuştur (Hamlin, s. 12, 323). İşte Robert, bu harp sırasında İstanbul'a gelmiş ve Hamlin'in ekmeğleri sayesinde tanışmışlardır. Robert, Hamlin'in Bebek İlahiyat'taki eğitim sistemine, açtığı fırına, atölyesine ve kurduğu çamaşırhaneye şahit olunca, Dwight kardeşlerden kalan laik okul fikrini Hamlin'e sunar. Hamlin ve Robert'in, açılacak yeni kolejde, batı tekniğiyle öğretim sistemi ve laik eğitime geçilmesi hususundaki mutabakatlarının ardından, 1859 yılında, fikir eyleme dönüştürülmeye başlanır. Öğrencilerini meslek sahibi olmaya yöneltme ve İngilizce eğitim anlayışına, bir de laik temeller üstüne kurulacak bir kolej kurma fikri eklenince, Hamlin, 20 yıl Bebek İlahiyat Okulunun

başkanlığını yaptıktan sonra ABCFM'den istifa eder (Greenwood, 2003, s. 25). Bu ayrılıkla beraber, Bebek İlahiyat Okulu da, ileriki tarihlerde birçok tarihi olaya tanıklık edecek bir diğer Amerikan kolejinin temelini oluşturmak üzere, misyonerler idaresinde, Merzifon'a taşınır (Hamlin, 2012, s. 381).⁸ Seminer Okulunun boşalttığı ahşap bina ise, açıldığı ilk yıllarda Robert Kolej'e ev sahipliği yapacaktır.

Hamlin, bir okul açacak kadar parayı toplamak için, eşiyle beraber Amerika'ya döner ve 1861 yılında, New York'da "İstanbul Robert Kolej Cemiyeti" kurulur. Zira, okulun inşaatı için 100.000 dolar gereklidir. Cemiyet, hem bu parayı hem de okulun ihtiyacı olacak kitap ve malzemeyi sağlamaya çalışır. Bunun için, sadece New York'da değil, Boston'da da açık toplantılar düzenlenir ve proje halka anlatılır. Hamlin, Amerika'da öğrencilik zamanlarındaki arkadaşlarıyla da görüşür ve dostlarından bağışlar toplar. Amerikan Akademisinde Robert Koleji tanıtan konuşmalar yapar. Bu esnada da, Kolej için özel mimari planlar bulur, Harvard'dan ise hukuk kitapları bağışı yapılır (Hamlin, 2012, s. 374). Ancak bu sırada, Amerika'da çıkan iç savaş, Hamlin ve Robert'in, planladıkları miktarda parayı toplayamamalarına sebep olur. O zaman kadar toplanan miktar eksik gelmektedir ve bu kısım Robert tarafından temin edilir (Freely, 2014, s. 51; Washburn, 2011, s. 40; Büyükkarcı, 2004, s. 432). Bütün para bir araya getirilince, sıra, okulun inşası için arazi bulmaya gelir. Uygun olduğu düşünülen 24 arazi gezildikten sonra, Kuruçeşme'de bir arazi 7.000 dolara, Meryem binti Toma adıyla Türk tabiiyetine geçirilen Hamlin'in eşi adına, satın alınır (Greenwood, 2003, s. 11). Ancak bu arsanın atıl bir mevkide olması sebebiyle, başka arayışlara girilir. Araştırmalar sonucunda, 1861 yılında, 36.000 TL'ye Ahmet Vefik Paşa'ya ait, Rumelihisarı Kayalar mevkiinde boğaza nazır bir arsa satın alınır. Bu arsanın alınması da ayrı bir macera konusudur. İlk önce Ahmet Vefik Paşa satışı gerçekleştirmeye pek yanaşmaz. Ancak, daha sonra Paris'teki işini kaybettiği için girdiği maddi sıkıntıdan kurtulmak adına araziye satmaya karar verir (Freely, s. 54). Hukuk alanında uzman olan Hamlin, satış için bir ön şart koyar: hükümetin inşaat izni vermesinin ardından satış yapılacaktır (Hamlin, s. 379). Çıkması için birkaç ay beklendikten sonra, verilen izinle beraber satış yapılır. Ancak bu kez, beklenmedik bir olayla daha karşı karşıya kalınır: Satış işlemi gerçekleştirildikten sonra, arazinin ortasındaki bir parselin başkası tarafından satın alındığı anlaşılır (Güngör, 2012, s. 37). Bu sıkıntı çözülene kadar, okul başka bir yerde, 1863'ten 1871 yılına kadar, Bebek İlahiyat Okulundan boşalan binanın tamir edilmesiyle, Robert Kolej ismiyle⁹, 4 yıllık hazırlık (idadi-

⁸ Okulun Merzifon'a nakli tesadüf değildir. Bilindiği gibi İstanbul ve Merzifon, ABCFM'nin, "Batı Türkiye Misyonu"nun en önemli iki istasyonudur: (Kocabaşoğlu, 2000, s. 110). 1886 yılında açılacak olan Merzifon Amerikan Koleji, birçok azınlık ayaklanmasına ev sahipliği yaptığı gerekçesiyle 1924 yılında kapatılacaktır. Kolej günümüzde (2017) Anadolu Koleji (Anatolia College) ismiyle Selanik'te eğitim öğretime devam etmektedir.

⁹ Amerikan Koleji, İstanbul Koleji ve Doğu Koleji gibi isimler önerilse de, bu isimlerin bazı sakıncaları olduğuna karar verilmiş ve hem maddi desteklerinden dolayı, hem de birçok dilde kolayca telaffuz edildiği için Bay Robert'in adı konulmuştur (Hamlin, 2012, s. 382).

preparatory) ve kolej olmak üzere, iki bölümle eğitim-öğretime başlar (Hamlin, s. 382; Greenwood, s. 72; Güngör, 2012, s. 37). Hazırlık bölümünün amacı, yoğun dil öğretimi olarak; kolej bölümünün ise amacı, “New England” tarzı kolej standartlarında öğrenci mezun etmek olarak belirlenir (Greenwood, s. 72).

Okulun kurucusu Cyrus Hamlin ve Hamlin’den sonra okulun ikinci başkanı olan damadı George Washburn, anılarında, Kolej’in kuruluş hikayesini en ince ayrıntısına kadar anlatmışlardır. 1868 yılında padişah Abdülaziz’in irade-i seniyye’sinin alınmasıyla bir taraftan gündüzlü-yatılı lise derecesinde bir okul olarak öğretime devam ederken, diğer taraftan okulun Hisarüstü’ne nakli için inşaat başlar ve 1871’de Kolej Hisar’a taşınır (Büyükkarcı, 2004, s. 21; Güngör, 2012, s. 37). Arazi üstüne inşaat yapma izninin alınması da ayrı bir hikaye olup, amiral Farragut’un İstanbul’u ziyareti sırasında paşalarla yaptığı konuşma sonrasında sayesinde izin çıkar (Hamlin, 2012, s. 411). Hamlin okulun ilk başkanı olur ve Hisar’daki ilk büyük binası “Hamlin Hall” ismini alır (Kocamanoğlu, 2003, s. 47; Ulusoy, 2005, s. 35; Nasuhbeyoğlu, 2007, s. 2). Okulun, eğitime başladığı yıl (1863), Julius Robert Millingen, Edwin Millingen, David Henry Porter, John Marton isimli sadece 4 öğrencisi vardır (Toprak, 1993, s. 383). Bir sene sonra 1864 yılında öğrenci sayısı 15’e çıkar; 1867-1868 yılında 63 yeni öğrenci kaydolur. 1874-1875 yıllarında 6 Türk öğrencinin kaydolmasıyla, 1878’de öğrenci sayısı 162’ye ulaşır (Tablo 57). 1874 yılında 6 Türk öğrencinin varlığına rağmen, ilk Türk öğrencinin 1903 yılında mezun olduğu bilinmektedir. Bu anlamda, 1874’de kaydolan öğrencilerin okuldan mezun olup olmadığına dair bilgi tespit edilememiştir. 1892 yılında Fen Binası açılır ve mimarideki değişim, müfredat değişikliğiyle eklenerek Kolej, XX. yüzyıla farklı bir yapı ve müfredatla girer.

XX. yüzyıl Kolej’in yeniden yapılanma dönemidir. Önce, hazırlık bölümü “Robert Akademi” adını alır, eğitimi dört yıldan altı yıla çıkarılır, sonradan eklenen iki yıl “sub-freshman” sınıfı olarak anılarak, Kolej’e geçmek için başat şart olur (Stevens ve Stevens, 2012, s. 297, 298). Bu 6 yıllık Akademi eğitimi, öğrenciyi, okulun eğitim sisteminin ikinci aşaması olan koleje hazırlar. Kolej eğitimi başlangıçta 4 yıl olup, edebiyat ağırlıklı eğitim verilir. İkinci yıl fen ve edebiyat şubelerine geçiş yapılmaktadır. 1910 yılında Ticaret, 1912 yılında ise ayrı bir mühendislik bölümü açılır. Yükseköğrenim diploması veren Mühendislik bölümüne girebilmek için ise, kolej diplomasının alınmış olması ilk şarttır (Kocamanoğlu, 2003, s. 78-80). Kolej’in eğitim sistemindeki bu yeniden yapılanma, mimarisine de yansır. 1900 yılında ilk kısım, yeni inşa edilen binada; orta, lise ve yüksek kısım ise eski binada eğitime devam eder (Şişman, 2006, s. 37). Meşrutiyet’in ilanının hemen ardından (1908), 43 dönüm arazinin Robert Kolej adına harç ödemediği kaydedilmesiyle ilgili Divan-ı Hümayun’dan izin çıkar (Soysal, 2013, s. 83, 84). Bu gelişmeler devam ederken, Kolej, 1877-1903 yılları arasında “George Washburn”, 1903-1932 yılları arasında “Caleb Gates”, 1932-1935 yılları arasında “Paul Monroe”, 1935-1944 yılları

arasında ise “Dr. Walter Livingston Right, Jr.” dönemleri adı altında idare edilir (Ulusoy, 2005, s. 48-54). Bu süreçte, öğrenci sayısı da gitgide artmaktadır: 1902-1903 yıllarında okulda 318 öğrenci bulunmaktadır. 1903 tarihi itibarıyla tespit edilen toplam öğrenci sayısı 318 iken, 1932-33 yıllarında ise toplam 579 öğrencinin okulda eğitime devam ettiği görülür (Tablo 57). Ancak, Washburn ve Hamlin, kız okulu açmak için bütçe ayarlamak, öğrencilerle beraber yemek yemek ve eğitim sisteminin değiştirilmesi gibi konularda mutabakata varamazlar (Greenwood, 2003, s. 160-162). Bu sebepten Hamlin, İstanbul’dan gönlü kırık ayrılarak doğum yeri olan Maine’e döner. Robert Kolej’e bütün ömrünü adayan Hamlin, son zamanlarında şiddetli geçim zorluğu çekerek bir süre daha ders vermeye devam etmiş, ancak maddi karşılığını alamayınca yaşı ilerlemiş olmasında rağmen yeniden ABCFM’ye başvurmak durumunda kalmış, çok zor şartlarda 1900 yılında hayatını kaybetmiştir (Hamlin, 2012, s. 468).

Kolej, kurulduğu yıllarda, daha ziyade yabancıların gittiği bir okul olmuş, Türk öğrenciler için pek cazip bir konumda olmamış ve öğrenci çekmemiştir. 1868 yılında, içlerinde Müslüman-Türk öğrencinin bulunmadığı, ilk mezunlarını verir. Okulda, 1903 yılında ilk kez, Hüseyin Hulusi Pektaş (Husseyin Houloussi), 1911 yılında ise ikinci kez, Orhan Halid isimli Türk mezun kaydına rastlanmaktadır (Robert College of Constantinople, Graduates of the College, 1863-1930, s. 9). 1915-1925 yılları arasında 15 Türk öğrenci mezun olmuş, 1926-38 yılları arasında bu sayı 178’e çıkmıştır (Tablo 58). Öğrenci sayısının ve çeşitliliğinin artışıyla, okul binalarının genişlemesi de paralellik gösterir: Hamlin Hall’un ardından, “Albert Hall”, 1902 yılında “Theodorus Hall”, 1904’de “Washburn Hall”, 1913’de “Anderson Hall”, 1922’de “Gates Hall”, “Kennedy Lodge”, “Dodge Gymnasium”, “Henriette Washburn Hall”, “Sloane Hall” ve 1932’de “Van Millingen Kütüphanesi” isimleriyle, okul kampüsü genişler (Ulusoy, 2005, s. 44-48). Cumhuriyet dönemine geldiğinde okul, akademi, kolej ve mühendislik olmak üzere üç bölümde eğitim vermekte olup, 1971 yılında, kolej binası üniversiteye devrolana kadar bu üç bölümle eğitime devam edecektir. 1950’ler Robert Kolej’in yüksek eğitime yönelik yıllarıdır. 1957 yılında Bakanlar Kurulu kararı ve Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile Robert Kolej bünyesinde bir kurul kurulur ve aynı yıl RC Yüksek açılır. 1959 yılında okul, yüksekokul yapılanmasıyla ilk öğrencisini alarak üniversite olmaya adım atar (Toprak, 2003, s. 109-118). 1971 yılında, Kolej’in bağımsız bir üniversite olması hususu, Türk hükümeti tarafından desteklenir (Ulusoy, 2005, s. 28; Dedeoğlu, 2001). Aynı yıl Kolej’in Hisar kampüsünün Türk hükümetine devredilmesi ile Robert Kolej öğrencileri 900 öğrenci kapasiteli Arnavutköy Kız Koleji kampüsüne taşınarak karma okul haline gelir (Donaldson Jenkins, 2008, s. 11-13; Büyükkarcı, 2004, s. 21). Kolej’in eski binası ise bugünkü Boğaziçi Üniversitesi Güney Kampüsü adıyla, Aptullah Kuran’ın rektörlüğüyle açılır (Nasuhbeyoğlu, 2007, s. 3, 4). Okul, günümüzde karma, gündüzlü, yatılı ve lise bölümleri bulunan, bir kısım derslerin öğretiminin İngilizce yapıldığı, İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi

ismini taşıyan, Türk öğrenciler arasında da popülerliğini ve prestijini artırarak devam ettiren bir kurumdur (Büyükkarcı, 2004, s. 22).

Yukarıda işaret edilen projenin uygulanması, diğer bir ifadeyle, Robert Kolej'in pozitif bilimleri içeren ve sadece zihin değil, bedensel ve sosyal gelişimi destekleyen müfredatıyla modern eğitim sistemini Osmanlı ülkesine taşıması, Türk eğitim reformuna da etki etmiş; Cumhuriyet dönemine ise, Osmanlı klasik dönemindeki bilgi tanımını değiştiren bir eğitim kurumu olma özelliğiyle intikal ettirmiştir. Kolej, Türk hükümetinin çeşitli yıllarda çıkardığı eğitim nizamnamelerinin kaidelerine uyarak, bir taraftan günümüzün elit kesimini oluşturan ve mesleklerinde üst düzeye gelen mezunlar vermesiyle, bir taraftan da, modern eğitim veren Türk okullarının açılmasına ön ayak olmasıyla, Türkiye'deki eğitim kurumları arasındaki prestijli yerini sabit tutmaktadır.

Tezin bu bölümünde verdiğimiz bilgilerle, bir taraftan, Osmanlı ülkesi ve Cumhuriyet Türkiye'sinde sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik yapıdaki değişim ve gelişmede eğitimin etkisini, bir taraftan da, toplumun gelişim sürecine paralel olarak eğitim kurumlarının da değişim gösterdiğini ortaya koyarak tezin arka plan bilgileri tamamlanmıştır. Diğer bir ifadeyle, kuruluş hikayesinden de söz ettiğimiz Robert Kolej'in Türk öğrencilerinin prosopografik çalışmasının oturtulacağı zemin (sistem analizindeki "çevre" faktörü) hazırlanmıştır. Görüldüğü gibi, tarihi olaylar boşlukta cereyan etmediği gibi, Robert Kolej de boşlukta kurulup, fonksiyonunu icra etmemiş, yukarıda detaylı biçimde bilgi verdiğimiz, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde ve İstanbul'un siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamlarında hayat bulmuş; bahsedilen dönemlerin şartlarından ve İstanbul'un fiziki ve diğer ortamlarından haliyle etkilenmiştir. Takip eden bölümler okunurken, bu bölümde verilen arkaplan bilgileriyle birlikte değerlendirilmesi, Kolej'in incelenen dönemlerdeki fonksiyonunu ve Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarına hangi alanlarda katkıda bulunduğunu daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

2. ROBERT KOLEJ’DE OKUYAN TÜRK ÖĞRENCİLERİNİN GRUP BİYOGRAFİSİNE SİSTEM YAKLAŞIMI, GİRDİLER: ÖĞRENCİLER

Bir yanda temelleri sarsılmaya başlayan eski bir imparatorluğun başkenti İstanbul, diğer yanda yeni dünyanın yükselen ülkesi ABD’nin en büyük şehri New York. Birbirinden, mesafe olduğu kadar, kültür olarak da uzak bu iki dünyanın bağlantı noktası ise, çalışma konumuzu teşkil eden Robert Kolej. Amerika’nın okyanus ötesinde, uzak bir dünyada kurulan ilk misyoner okulu olmasının yanı sıra, yeni dünyanın değerlerini ve eğitim yaklaşımını eski dünyaya taşıyan bir eğitim kurumu olma misyonunu da üstlenen Robert Kolej’in kuruluş hikayesi, iyi düşünülmüş, detayları iyi tasarlanmış bir projenin yürürlüğe konulmasının da hikayesiydi. 1863 yılındaki, kurucu Cyrus Hamlin, Amerika’nın İstanbul’daki maslahatgüzarı Mösyö Braun’a sunduğu müzekkerede, RC’nin kuruluş sebebini şu şekilde ifade ediyordu: “*Saltanat-ı seniyye’nin bila istisna kaffe-i tebaa-i Hıristiyanıyyesinin terbiyesi için*” (Sabev, 2014b, s. 95). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere, RC, Hıristiyan teb’anın eğitimi için kurulmuş olan Hıristiyan bir kolejidir. Ancak, Osmanlı ülkesindeki diğer Amerikan misyoner okullarından ve diğer yabancı okullardan birçok özellikleriyle, en başta da ırk, din ve dil farketmeden herkese eşit eğitim anlayışıyla ayrı bir yerde durmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Kolej, dini misyonundan tamamıyla uzaklaşmadan, ilave misyonları kendine rehber edinir. Dini misyonundan uzaklaşmama sebebini, dinin, güzel ahlakı öğrencilere aşılması olduğu açıklanırken, diğer yandan, öğrencilerinin güçlü karakterlere sahip olmaları gerektiğinin ve bu güçlü karakterin oluşma sürecinde dinin muhakkak olması gereken bir araç olduğunun altı çizilmektedir. Diğer bir ifadeyle dini eğitim, Kolej’de, ahlaki ve manevi duyguların gelişmesi için programa dahil edilmiştir (Sabev, s. 131).

Kurucu Cyrus Hamlin’in, daha İstanbul’a geldiği 1839 yılında, Protestanlığı yayma misyonuyla Bebek semtinde bir ilahiyat okulunun (Bebek Seminary) temelini attığını, tezin bir önceki bölümünde ayrıntılarıyla ifade etmiştik. Bu okulda geliştirdiği yeni eğitim sistemi dolayısıyla Hamlin’in Board ile arası açılmıştı. Hamlin’in, öğrencilerin dini eğitimin yanı sıra, en azından kendi geçimlerini sağlayacak mesleklere sahip olacak bir eğitim alması fikrine, öğrencileri sekülerleştirdiği için Board karşı çıkıyor, bunun kutsal davalarını bozduğuna inanıyordu. Halbuki Hamlin, talebelerin sadece papaz olmaları fikrine inanmıyor, ilaveten becerilere sahip olmaları gerektiğini düşünüyordu. Bir önceki bölümde altını çizdiğimiz “self help/self support” eğitim sistemini geliştirerek Hamlin, öğrencilerine soba, fırın ve soba küreği yapmayı öğretti. Böylece öğrenciler, en azından kendi geçimlerini sağlayacak maddiyatı karşılayabiliyorlardı. Bu türden

öğretimin yürütülmesi ve talebelerin en iyi bildikleri işi meslek haline getirmeleri ancak okulda verilecek seküler eğitim ile mümkün olabilirdi. Böylece, Hamlin'in seküler eğitim hakkındaki düşünceleri yeşerecek zemin buldu. Diğer bir ifadeyle RC açıldığında, eğitimi ve programları seküler nitelikte düzenlemek için gereken bilgi ve deneyimi hazırды. 1876 yılına kadar 13 yıl okulun müdürlüğünü yapması, kuruluşundaki bu seküler değerleri yerleştirmesi için kendisine paha biçilmez fırsatı sunmuştu. Böylece, RC'nin eğitimi seküler, öğrenci profili de çok milletli/çoğulcu olarak belirlendi. Bu tespitten yola çıktığımızda, hem Kolej'in kendisi, hem de öğrencileri, tezin problematiğini oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, hem RC, hem de öğrencilerinin, Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarına katkıda bulunup bulunmadıkları; bulundularsa hangi alanlarda, ne tür katılımları olduğu tezin kapsamına girmektedir.

Tez konumuz Türk öğrencileri kapsadığından tezin bu bölümünde, RC'nin çok milletli/çoğulcu öğrenci yapısı içinden Türk öğrenciler ayıklanarak, sistem analizinin “girdileri” olan öğrenci grubu oluşturulacaktır. Robert Kolej'de okuyan Türk öğrencileri, milliyetlerinden doğdukları yerlere, sağlık durumlarından bildikleri dillere, maddi durumlarından yaşadıkları şehirlere kadar ayrıntılarıyla incelemeye ayırdığımız bu kısımda, öncelikle, bu ölçekte bir çalışmanın mevcut olmadığını, parça bölük yapılan çalışmalar (örneğin, üstün başarılı öğrenciler, ünlü mezunlar, sadece Osmanlı döneminde okuyan öğrenciler ya da sadece Cumhuriyet döneminde okuyan öğrenciler vb.) olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Kolej'in ilk kurulduğu yıllarda okul hakkında Türkler açısından oluşan olumsuz yargıların, zaman içinde mahiyeti ve derecesi azalmış, diğer bir ifadeyle Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte radikal değişiklikler yaşanmıştır. Okula ve tabiatıyla öğrencilere yönelik bu yargılarda, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde mahiyet değişikliği yaşanmasına rağmen, okulun yabancı bir kültürün temsilcisi olduğu yargısı hiç değişmemiştir. Dahası, RC'nin ve onunla beraber diğer yabancı okulların duruşları, akademik çalışmalara olduğu kadar romanlara da konu olmuştur. Akademik dünyada misyoner okulu olarak görülür ve öyle muamele edilirken, Kolej'in çok kültürlü, çok dilli ve çok etnisiteli/milliyetli yapısının ve Batı tarzı eğitiminin, diğer benzeri okullarla beraber İmparatorluğu birleştirme umudunu boşa çıkararak, ayrışmaya yol açtığı kanaati yaygındır (Göçek, 1999, s. 166-168). Diğer yandan, bir İtalyan okulu olan St. Joseph Rahibe Okulu'ndan (Trablusgarp) mezun olan Müfide Ferit Tek, *Pervaneler* (1924) adlı romanında, okulun kozmopolit yapısına vurgu yapmakta ve “babaları cephede birbirini boğazlarken”, Türk ve Rum kızlarının nasıl arkadaşlık yaptıklarına şaşırmakta; tenis maçını milli meseleye çeviren Ermenilerin aksine, bu tür hırsları olmayan Türk kahramanına hiç acımamaktadır. Reşat Nuri Güntekin ise, *Çalkıuşu*'nda, bir misyoner okulunda, Notre Dame de Sion'da okuyan şımarık bir Türk kızının, gerektiğinde çabucak olgunlaşarak, toplumsal sorumluluk üstlenebileceğini göstermektedir. Tezin bu bölümünde, Kolej ve öğrencilerin romanlardaki ve kamuoyundaki

imajları bir kenara koyulup, topladığımız verilerden hareketle analizlerde bulunulacak; çalışmanın en sonunda, değerlendirme yaparken de, bu yaygın yargı ve imajların karşılığının gerçekte olup olmadığına bakılacaktır.

RC'nin, Türk öğrenciler arasındaki popülaritesi ve yaygınlığı konusunda aşağıdaki verilerin analiz edilme sürecinde, tarih akışı içinde geçerli olan bir değerlendirmeyi belirtmek isteriz: bütün tarihi olaylarda olduğu gibi, Kolej'in kuruluşundan itibaren geçirdiği dönemler boyunca, RC'deki Türk öğrencilerin sayılarındaki azalma ve artışlar, ilgili dönemlerdeki siyasi olaylar, devlet politikaları ve dönemin konjonktürü ile sıkı sıkıya bağlantılı biçimde gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle, RC, içinde bulunduğu şehirde, İmparatorluğun ve Cumhuriyet'in genelinde cereyan eden siyasi, sosyal ve ekonomik olaylardan etkilenmiş, bunlara değişen şekillerde tepkiler vermiştir. Bu tepkileri gözlemlemenin çeşitli yolları mevcuttur. Fakat biz, elimizde RC'deki Türk öğrencilere ilişkin veriler bulunduğundan, bu tepkileri, RC'deki Türk öğrencilerin profilindeki değişim üzerinden izlemeye çalışacağız. Bunu yaparken, RC yönetimi ile Osmanlı ve Cumhuriyet idarecileri olarak iki tarafın mevcut olduğunu akılda tutacak, her iki tarafın tutum ve davranışlarının, RC'deki Türk (ve Türk olmayan) öğrenci profilini nasıl etkilediğine bakacak; elde edilen neticeleri de dönemin olayları ve bu olayların yarattığı atmosfer içerisinde değerlendireceğiz. Diğer bir ifadeyle, edindiğimiz verilerden hazırladığımız tablolar üstünden, Kolej'e giriş yapan Türk öğrenci sayılarındaki dalgalanmayı göz önüne sereceğiz. Tablolara bağlı yapacağımız analizlerimiz, tezin bir önceki bölümünde ayrıntılarıyla incelediğimiz, dönemin siyasi olaylarıyla birlikte okunduğunda, öğrenci sayılarındaki bu değişimin de sebepleri ortaya çıkacaktır.

Aşağıda ilk olarak, öğrenci grubunun milliyeti ve dini konusunda PROSOPO veri tabanında yer alan bilgiler değerlendirilecek, bu suretle, incelediğimiz Türk öğrenci grubu tanımlanmaya çalışılacaktır. Ardından, RC'de kayıtlı Türk öğrenci sayıları incelenerek, öğrenci grubunun büyüklüğü tespit edilecektir. Her iki çalışma da, ele alınacak olan öğrenci grubunun temel niteliklerini belirlemeye ve prosopografi metodunun uygulanacağı “iyi tanımlanmış gurubu” tanımlamaya yönelik olup çalışmanın ilk aşamasını oluşturmaktadır. Ardından, sorgulamalar ve analizler yoluyla öğrenci grubu hakkında niceliksel ve niteliksel değerlendirmelere geçilecektir.

2.1. ÖĞRENCİLERİN MİLLİYETLERİ

RC kurulduğunda “bütünüyle bir Hıristiyan kurumu ve İmparatorluktaki Hıristiyan azınlıkların sözcüsü (a purely Christian institution, a spokesman for Christian minorities in the empire) olduğunu, Kolej'in müdürü George Washburn (1877–1903) söylüyor ve Kolej'in, “etkisini Türk toplumuna yayma düşüncesine uzun süre sırtını çevirdiğini” açıkça ifade ediyordu (Greenwood,

2003, s. 207). Yine Washburn, kurucu Christopher Robert'e yazdığı 10 Kasım 1875 tarihli mektubunda, Türklerin de, bu Hıristiyan okuluna çocuklarını göndermekte gönülsüz olduklarını, bunun yerine, aynı yıllarda (1868) kurulmuş olan Mekteb-i Sultani'ye göndermeyi tercih ettiklerini belirterek, "bizim dinimizden korkuyorlar; Eğer Kolej dini eğitimi bıraksa, Türk öğrencilerle dolar", diyerek Türk öğrenciler hakkındaki görüşlerini dile getiriyordu (Sabev, 2014a, s. 160). Bu ifadelerin hakikat olduğu, Kolej'in kuruluşundan (1863), Cumhuriyet'in ilanına (1923) kadar geçen altmış yıl boyunca görülmektedir. Ancak bu tarihten sonradır ki, RC'deki milliyeti Türk olan öğrenci sayısı artmıştır. Tablo 8'de görüldüğü üzere, kurulduktan sonraki ilk on yıldaki Türk öğrenci sayısı ancak 17 kişidir. Takip eden on yılda, ki bu I. Meşrutiyetin ilan ve iptal edildiği dönemi (1876-1878) içine almaktadır, öğrenci sayısı 47'ye çıkmış; devam eden üçüncü on yıllık dönemde 32'ye düşmüştür. XX. yüzyıla dönüldüğünde, 194 olan öğrenci sayısında, II. Meşrutiyetin ilanı ile (1908) girilen ve I. Dünya Savaşı (1914-1918) ile biten yeni dönemde ani bir sıçrama görülür: Bu sayı 908 ile İmparatorluk döneminin en yüksek sayısıdır. Milli Mücadele (1919-1922)'nin yapıışından, Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar olan 3 yıllık sürede RC'ye kaydolun Türk öğrenci sayısı ise 315'dir. Bu sayılar burada, sadece onar yıllık dönemler halinde verilmiştir. İleriki bölümlerde, öğrenci grubunun miktarı ve büyüklüğünün analiz edildiği kısımda ve tezin VI. bölümünde ise, detaylı olarak ve önemli siyasi olaylarla bağlantılı biçimde verilecektir. Yaptığımız genel değerlendirmeden de görüleceği üzere, RC'nin, Türk öğrenciler arasında pek popüler olamadığı, bunun sebebinin, bir yandan RC'nin kuruluş misyonu ve faaliyetleriyle ilgili olurken, diğeryandan da Türk öğrencilerin gideceği alternatif bir okulun, Mekteb-i Sultani'nin, mevcudiyeti olduğu söylenebilir. Bir noktayı daha öne çıkarırsak, her iki taraftan, yani hem RC yönetimi hem de Osmanlı idaresi tarafından, bu durumu düzeltmek ve RC'yi Türk öğrenciler arasında popüler hale getirmek için hiç bir çaba sarf edilmemiştir. Kolej, azınlıkları hedef kitle olarak belirlerken, Osmanlı idarecileri de Türk öğrencilerin RC'ye kayıt yaptırmasını yasaklamıştır. Kolej üzerine şimdiye kadar en detaylı çalışmayı yapmış olan Orlin Sabev, RC'nin, kuruluş yıllarından itibaren, ağırlıklı olarak 1871-1877 yılları arasında Ermenilere; 1877-1890 yılları arasında Bulgarlara ve 1894-1923 yılları arasında Rumlara hizmet verdiğini ifade etmekte ve öğrencileri Ermeni dönemi, Bulgar dönemi ve Rum dönemi başlıkları altında incelemektedir (Sabev, 2014b, s. 170-185). Sabev'e göre, Kolej'in Türk dönemi ancak 1923'le başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Çalışmamıza 1863-1971 tarihleri arasında kayıtlı bütün Türk öğrenciler dâhil edildiğinden, çoğu zaman topluca değerlendirilmekte, gerektiği durumlarda yıllara göre dağılıma bakılmaktadır. Gözlemimiz, Sabev'in milliyetlere göre yaptığı dönemlendirmenin doğruluğunu, daha önce öğrenci olmasına rağmen Kolej'in Türk döneminin Cumhuriyet'le başladığını göstermektedir.

Öğrencilerin milliyetleri konusunda, PROSOPO veri tabanını sorguladığımızda tamamına yakınının Türk, Osmanlı ve TC tabiiyetinde olduğu görülür. Veriler arşivden derlenirken, Öğrenci Kayıt Defterlerinden ve kişisel öğrenci dosyalarından sadece Türk olanları aldığımız, diğer milliyetlere mensup olanları çalışma haricinde tuttuğumuz için, bu tabii bir sonuçtur. PROSOPO veri tabanının öğrencilerin milliyetleri konusunda sorgulanması ve neticede hepsinin Türk olduğunun görülmesiyle, arşivden derlenen verilerin doğruluğu teyid edilmiş; verilerin güvenilir olduğu ortaya konulurken, elde edilecek sorgulama sonuçlarının da geçerli olacağı öngörüsünde bulunulmuştur. Türk öğrenciler tespit edilirken, ilgili kayıtlarda (Öğrenci Kayıt Defterleri ve Öğrenci Dosyaları) önce milliyetlerine, sonra da isimlerine bakılarak, Türk öğrenciler diğerlerinden ayırt edilmiştir. Tereddüt edilen durumlarda diğer bilgilere, örneğin anne-baba adı, tabiiyet vb. ye bakılmıştır. Arşiv çalışmasının bu ilk aşaması, en önemli aşama olup, titizlikle değerlendirme yapılmış, tereddüt edilen durumlarda belgelere tekrar tekrar bakılarak hataların önüne geçilmiştir. Dolayısıyla, çalışmaya dâhil edilen tüm öğrencilerin Türklerden ibaret olduğu, binlerce öğrenci kaydı ve dosyası arasından gözden kaçan öğrenci olmadığı; olsa bile sayısının, belki üç-beş kişiyi aşmayacağı kesinlikle söylenebilir. Diğer yandan, kayıt defterlerinde Türk olarak geçen, ancak dosyalarına bakıldığında, çapraz kontroller de yapılarak, Türk olmadığı tespit edilen öğrenciler sorgulamaya dahil edilmemiştir. Tersinden bakarsak, kayıt defterinde Türk yazmayıp, isimden bakılınca Türk olabilme ihtimali olan öğrencilerin dosyalarına tek tek bakılmış, Türk oldukları doğrulandığında ise sorgulamaya alınmıştır. Bu durumda olan 47 öğrenci mevcuttur.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, öğrenci grubu hakkında ilk yaptığımız çalışma, grubun milliyeti konusunu veri tabanından sorgulamak olmuştur. Prosopo veri tabanında an itibarıyla (15 Mart 2017) 5.120 öğrenci bulunmaktadır. Bunların tamamı Türk-Müslüman, Osmanlı veya Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır. Tablo 6’da, öğrencilerin milliyetlerine göre sorgulanmasının sonuçları verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere 5.120 öğrenci kayıtlarda “Türk” olarak geçmektedir. 16 kişinin ise milliyeti Osmanlı olarak kaydedilmiştir. Bu durumda doğacak bir karışıklığı önlemek için öğrencilerin dosyalarına tek tek bakılmıştır. Zira Osmanlı’nın o dönemlerinde millet kavramı, dinle ilişkilendirildiğinden bu kişilerin dinlerine ve isimlerine bakılarak Türk olup olmadıkları tespit edilmiştir. Bu kişilerin tamamı hem Osmanlı milliyetinde, hem de Osmanlı tabiiyetinde olup aynı zamanda Müslümandırlar. Dolayısıyla analize dahil edilmişlerdir. Yine Tabloda görüldüğü üzere, 2 Musevi, 1 Suudi Arabistanlı, 1 Arnavut, 1 Bulgar, 1 Çerkez, 1 Iraklı, 1 İngiliz, 1 Kıbrıslı, 1 tane de Rus-Buharalı mevcuttur. Bu kişiler içinden, 2 Musevi haricinde kalan 8 kişinin tamamı Müslümandır. 10’u da kayıt defterlerinde Türk olarak kaydedilmiştir. Hepsi Türk tabiiyetinde değildir. Diğer bir ifadeyle, kayıt defterlerinden çıkıp, öğrenci dosyalarından takip edildiklerinde, bazılarının tabiiyeti farklı olmasına karşın milliyeti Türk

olarak kaydedilmiştir: örneğin Rıfat Mehmet'in tabiiyeti İngiliz, milliyeti Türk'tür (Tablo 6). Veya aksi olup, milliyeti Çerkez, tabiiyeti Türk'tür (Kemal Namık). Bu tür kişilerin sayıları da fazla olmadığı için (toplam 26 kişidir), tamamı da Türk grubuna dâhil edilmiştir. Netice itibarıyla, 5.120 kişilik bir Türk grubu ile uğraştığımızı ve bunun veri tabanı sorgulamaları neticesinde teyid edildiğini söyleyebiliriz.

Tablo 6. Öğrencilerin milliyetlerine göre dağılımları.

Milliyeti	Sayısı (kişi)	Açıklamalar*
Türk	5.094	Türk (Tüm kayıtlarda Türk, Turk, Turkish) olarak geçmektedir)
Osmanlı	16**	Yusuf Faik: Milliyeti: Osmanlı; Din: Müslüman
		Mahmud Celaleddin Hüseyin: Milliyeti: Osmanlı; Din: Müslüman
Musevi	2	Hayri Birol: Dini: Musevi; Tabiiyet: TC
		Selim Anter: Dini: Musevi; Tabiiyet: TC
Suudi Arabistan	1	Ahmet İslam: Citizenship: Suudi Arabistan; Irk: Arab; 1957 girişli
Arnavut	1	Upi Behçet: Milliyeti: Arnavut; Din: Müslüman; 1911 girişli
Bulgar	1	Süleyman Ruhi: Tabiiyeti: Bulgar; Din: Müslüman; Milliyeti: Türk; 1934 girişli
Çerkez	1	Kemal Namık: Milliyeti: Çerkez; Dini: İslam; Uyruk: Türk; 1924 girişli

Irak	1	Hamdi Lütfi: Tabiiyeti: Irak; Dini: İslam; Milliyeti: Türk; 1931 girişli
İngiliz	1	Rıfat Mehmet: Tabiiyeti: İngiliz; Dini: İslam; Milliyeti: Türk; 1930 girişli
Kıbrıslı	1	Galip Zeki: Uyruk: Kıbrıslı; Din: İslam; İrk: Türk; 1933 girişli
Rus – Buhara	1	Seyfeddin Osman: Tabiiyeti: Rus Buhara; Dini: İslam; İrk: Türk; 1925 girişli
TOPLAM	5.120	

*Bu kısımda yer alan bilgiler, Kolej arşivindeki (Arnavutköy) Öğrenci Dosyalarında bulunan Duhul Varakası, Veli Kartı ve Kişisel Bilgiler Kartından edinilmiştir. Veriler (uyruk, tabiiyet vb.), kayıt defterlerinde yazdığı biçimde nakledilmiştir. Bazı öğrencilerde “uyruk”, bazılarında “tabiiyet”, bazılarında ise “citizenship” yazmasının nedeni budur: Robert Kolej Arşivi, Öğrenci Dosyaları.

** 16 kişiden 2 örnek seçilerek verilmiştir. Diğer örneklerdeki durum aynıdır.

2.2. ÖĞRENCİLERİN DİNLERİ

RC’ye devam eden Türk öğrencilerin dinlerinin İslam olacağı tahmin edilebilir. Veri tabanının sorgulanması neticesinde de, aşağıda Tablo 7’de görüldüğü üzere, 25 öğrencinin haricindeki öğrencilerin tamamının, ilgili belgelerdeki (Öğrenci Kayıt Defterleri, Duhul Varakaları, Kalıcı Kayıt Kartı vb.) din hanesinde İslam, Müslüman veya Amerikalı katiplerin diliyle Mohammedan yazıldığı görülmüştür. Tablo 7’de, aynı Tablo 6’daki durum görülmektedir. Dini İslam olmayan, Ermeni, Hıristiyan, Musevi, Protestan, Rum ve Süryani öğrenciler, Öğrenci Kayıt Defterlerinde Türk olarak kaydedilmiş olduğundan ve milliyetleri Türk, veyahut tabiiyetleri Türkiye Cumhuriyeti olduğundan bu gruba dâhil edilmiştir. Farklı olan sadece dinleridir. Çalışmamızda, “Türk” ü belirlemek üzere milliyet esas alındığından, dinleri dikkate alınmadan, bu 25 kişilik küçük grup çalışmaya dâhil edilmiştir. Turhan Kasar adlı öğrenci gibi özel durumları olanlar da vardır: Bu öğrencinin dosyasında milliyeti hem Türk, hem Ermeni olduğu yazmaktadır ve RC’ye 1961 girişlidir. Dolayısıyla, Lozan Antlaşması imzalanalı 38 yıl olmuş ve azınlıklar Türkiye

Cumhuriyeti vatandaşı sayılmıştır. Belki de bu sebeple, öğrenci, kayıt defterlerinde Türk olarak geçmektedir. Dosyasındaki bazı belgelere baktığımızda Ermeni Katolik İlkokulundan RC'ye geçtiği belirtilmektedir. Aynı durum Hagopcan Maraşlıgiller için de geçerli olup, Kayıt Defterlerinde milliyeti Türk olarak geçmektedir. Yusuf Gönenç ise, din olarak Hıristiyanlığı tercih etmiş bir Türk'tür; üstelik babası vaizdir. Can Saydam için de, Hıristiyanlığı tercih eden Türk olma durumu geçerlidir. Selim Anter içinse durum hayli ilginçtir. Kendisi de, babası da Türk'tür. Nüfus Tezkeresi Suretinde, dini Musevi yazar. Annesinin ismi Rene'dir ve annesi kuvvetle muhtemel Musevi'dir. Musevilikte din anneden geçtiği için muhtemelen öğrencinin dini nüfusa Musevi olarak geçmiştir. Ancak öğrenci Türk'tür. Hatta Kolej'e kayıt yaptırırken doldurduğu kişisel bilgiler kartının din hanesine İslam yazmıştır. Alki Karasava ve Alkis Dermancı'nın durumları da, Turhan Kasar'ın durumuyla benzerlik göstermektedir. Bahsi geçen bu öğrencilerin, kayıt defterlerindeki milliyet hanesinde Türk yazmasından dolayı, tamamı analize dahil edilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin dinlerine göre dağılımları.

Din	Sayısı (kişi)	Açıklamalar*
İslam	5.095	Tamamı Türk
Ermeni	2	Turhan Kasar: Milliyeti: Türk/Ermeni; Dini: Katolik; Tabiiyet: TC
		Hagopcan Maraşlıgiller: Milliyeti: Türk/Ermeni; Dini: Gregoryen; Tabiiyeti: TC
Hıristiyan	2	Yusuf Gönenç: Milliyeti: Türk; Dini: Hıristiyan; Tabiiyet: TC
		Can Saydam: Milliyeti: Türk; Dini: Hıristiyan; Tabiiyeti: TC
Musevi	10**	Aleks Lowenthal: Milliyeti: Türk; Dini: Musevi; Tabiiyeti: TC
		Selim Anter: Milliyeti: Türk; Dini: Musevi; Tabiiyeti: TC

Protestan	6	Sabri Dikmen: Milliyeti: Türk; Dini: Protestan; Tabiiyeti: TC
Rum	2	Alki Karasava: Milliyeti: Türk/Rum; Dini: Ortodoks; Tabiiyeti: TC
		Alkis Y. Dermancı: Milliyeti: Rum; Dini: Ortodoks; Tabiiyeti: TC
Süryani	3	Can Erin: Milliyeti: Türk; Dini: Süryani Katolik; Tabiiyeti: TC
		Fuat Can Kavak: Milliyeti: Türk; Dini: Süryani; Tabiiyeti: TC
		Fuat Metin: Milliyeti: Türk; Dini: İslam; Tabiiyeti: TC
TOPLAM	5.120	

* Bu kısımda yer alan bilgiler, Kolej arşivindeki (Arnavutköy) Öğrenci Dosyalarında bulunan Duhul Varakası, Kayıt Kartı, Veli Kartı, Hüviyet Cüzdanı ve Kişisel Bilgiler Kartından edinilmiştir.

**10 kişiden 2 örnek seçilerek verilmiştir. Diğer örneklerdeki durum aynıdır.

2.3. ÖĞRENCİ GRUBUNUN MİKTARI VE BÜYÜKLÜĞÜ

Prosopografi metodunu uyguladığımız öğrenci grubunun büyüklüğü, arşiv belgeleri üzerine yapılan çalışmalar yoluyla hesaplanmıştır. Çalışmamıza, RC'nin kurulduğu 1863 yılından üniversiteye dönüştürüldüğü 1971 yılına kadar olan 108 yıllık süre zarfında okuyan Türk öğrencilerin dâhil edildiğine önceden işaret etmiştik. Kolej'e kaydolun Türk öğrencilerin sayılarıyla ilgili, bu ölçekte bir çalışma ilk olarak tarafımızdan yapılmış olup, RC'nin öğrenci profilini ortaya koymaktadır. Okuyan öğrenciden kasıt, Kolej'e kayıt yaptırıp belli bir süre eğitim

alan öğrencidir. Mezun olan öğrenci değildir. Okuyan öğrenci sayısının, mezun öğrenci sayısından çok daha fazla olduğu, bu durumun özellikle de Osmanlı dönemi için geçerli olduğu veriler üzerine yaptığımız çalışmada görülmüştür ve tezin IV. Bölümü olan Mezunlar kısmında detaylı biçimde ele alınmıştır.

2.3.1. Öğrencilerin Kayıt Yaptırdıkları Tarihlerle Göre Dağılımı

RC'de okuyan Türk öğrencilere dair bilgiler, arşiv çalışmamızın ilk aşamasında, Öğrenci Kayıt Defterlerinden derlenmiştir. 1913 ile 1980 yıllarına ait 12 cilt halinde olan defterlerin, 1913 ile 1971 yılları arasını kapsayan ciltlerdeki Türk öğrencilerin isimleri liste haline getirilmiştir. Eksik olan 1863 ile 1912 yıllarına ait bilgiler ise, *Catalogue of Students 1889-1890*; *Catalogue of Students 1886-1889*; *Catalogue of Students, 1896, 1911, 1914*; *Catalogue of the Robert College, 1883- 1897*, *Report of the President of the Robert College 1896-1897*'de yer alan bilgiler ve listelerden derlenmiştir. Bu listeler haricinde, John Freely'nin, *A Bridge of Culture* (Freely, 2014); Keith Greenwood'un *Robert College: The American Founders* (Greenwood, 2003); ve George Washburn'un *İstanbul'da Elli Yıl* adlı eserlerinden (Washburn, 2011) faydalanılmıştır. Böylece, veriler bütünleştirilerek tam bir liste oluşturulmuştur. Ardından, bu listedeki isimler, öğrenci dosyalarının alfabetik olarak sıralandığı arşivde tek tek aranmış ve önemli bir kısmı bulunmuştur. Listede ismi olmayan, fakat arşivdeki dosyalardan Türk olduğu tespit edilen 47 öğrenci de listeye dâhil edilmiştir. Sonuç olarak, 1863-1912 arasında 273; 1913-1971 arasında ise 7.407 yeni Türk öğrencinin kayıtlı olduğu tespit edilmiştir. Her iki rakam birleştirildiğinde, 1863 ile 1971 yılları arasında toplam 7.680 yeni kayıt olmuş Türk öğrenci sayısına ulaşılmıştır. Bir miktar gözden kaçan, eksik vb. olsa da, bu sayı RC'de okuyan Türk öğrenci sayısı olarak belirlenmiştir. Burada hemen iki önemli husus ifade edilmelidir: Birincisi, tespit ettiğimiz bu sayı (7.680), adı geçen yıllarda yeni kayıt olan Türk öğrenci sayısıdır. Zira, tezin IV. Bölümü olan Mezunlar kısmında kayıt olan toplam öğrenci sayılarını verdiğimiz Tablo 57'de, burada zikrettiğimiz sayıdan çok daha fazlası görülecektir. Bunun sebebi, o tabloda (Tablo 57) yeni kayıt olan öğrenci sayısının değil, kayıtlı toplam öğrenci sayısının verilmiş olmasıdır. İkincisi ise, PROSOPO veri tabanındaki toplam 5.120 öğrencinin, dosyası bulunan ve haklarında detaylı bilgi mevcut olan öğrenci sayısı olmasıdır. Bu sayı ile, tespit edilen toplam sayıyla arasındaki 2.560 kişilik fark, arşivde dosyası bulunamayan öğrencilere aittir. Hakkında veri derleyemediğimiz öğrencileri çalışmamıza dâhil edemeyeceğimizden, tez süresince yaptığımız bütün sorgulamaların, veri tabanında kayıtlı olan 5.120 öğrenci üzerinden yapıldığını belirtmek isteriz. Dosyası mevcut olmayan öğrencilere bakıldığında, bunların az bir kısmının dağınık ve değişik yıllara serpiştirilmiş halde olduğu, önemli kısmının ise blok halinde mevcut olmadığı görülür. Örneğin, 1940, 1941, 1949, 1950,

1951 ve 1952 yıllarında okula kayıt yaptırmış olan öğrencilerin dosyalarının hiçbiri arşivde mevcut değildir. 1942, 1955, 1956, 1958, 1959, 1961, 1962, 1964 ve 1968 yılında RC'ye kayıt yaptırmış olan birçok öğrencinin dosyası da arşivde bulunamamıştır. Özellikle 1964-1968 arası giriş yapmış öğrencilerin dosyalarına arşivde rastlanmamıştır.

Tespit edebildiğimiz 7.680 öğrenciden 5.120'si hakkında bilgiye sahip olurken, 2.560 öğrenci hakkında bilgiye sahip olmamız üzerine yapılacak ilk değerlendirme, verilerin üçte birinin eksik olduğudur. Ancak, bu eksiklik, yukarıda belirttiğimiz toplam 6 ayrı yıl haricinde, blok halinde olmadığı, genele serpiştirilmiş halde olduğundan, büyük bir boşluğa yol açmayacağı, incelenen 108 yıllık sürede, art arda olmayan (ki bunlar 1940, 1941, 1949, 1950, 1951 ve 1952 yıllarıdır) bu 6 yılın ciddi bir eksiklik oluşturmayacağı düşünülmektedir. Bilindiği üzere, tarihi veriler çoğu zaman eksiktir ve tarihçinin kullanımı için hazırlanmamış ve muhafaza edilmiş değildir. Tarihçi, çoğu zaman şans eseri günümüze ulaşabilen veriler üzerinden çalışmasını sürdürür. Biz de, elimizdeki verilerle yetinmek durumundayız. Diğer yandan, Mart 2017 tarihi itibarıyla PROSOPO veri tabanında 52.310 adet belge; her belgede ortalama 15 veri girildiğini düşünürsek de, yaklaşık 785.000 veri, PROSOPO'da depolanmış durumdadır. Bu çok yüksek bir sayı olup, elle işlenmesi hiç bir şekilde mümkün olmayan bir miktardır. Bu miktar verinin toplu halde işlenmesi ile geçerli neticelere ulaşılacağı düşünülmektedir.

Çalışmamıza konu olan 5.120 öğrencinin 512'si, 1861 ile 1922 yılları arasında, yani Osmanlı dönemine tekabül etmektedir ve aşağıda ayrıca ele alınacaktır. Kalan 4.608 öğrenci ise 1923 ile 1971 yılları arasında, yani Cumhuriyet dönemine tekabül etmektedir. Bunlar da aşağıda ayrıca ele alınacaktır. Belirttiğimiz ayrıca ele alma durumu, öğrencilerin kayıt olduğu yıllar incelenirken yapılacaktır. Diğer sorgulamalarda ise, verilerin izin verdiği ölçüde değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 8. Toplam öğrenci ve Türk öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı.

Yıllar	Kayıtlı Öğrenci Sayısı		Mezun Öğrenci Sayısı	
	Toplam Öğrenci	Türk Öğrenci	Toplam Öğrenci	Türk Öğrenci
1863-1875	1.537	17 %1.11	39	- -
1876-1886	2.095	47 %2.24	143	- -
1887-1897	2.113	32 %1.51	163	- -
1898-1908	3.950	194 %4.91	170	1 %0,59
1909-1922	7.178	908 %12,65	329	12 %3,65

TOPLAM	16.873	1198 %7.14	844	13 %1.54
---------------	---------------	-------------------	------------	-----------------

Osmanlı döneminde RC’de okuyan Türk öğrencilerin ve diğer milletlerden olan öğrencilerin toplam sayıları ve yüzdeleri Tablo 8’de gösterilmiştir. Bu suretle Türk öğrencilerin miktarının gerçekte ne anlama geldiğini görmek mümkün olmuştur. Şöyle ki, Kolej’in açıldığı ve incelediğimiz 108 yıllık eğitim hayatının 60 yılını geçirdiği Osmanlı döneminde, Türk öğrenci sayısı, en son dönemde (1909-1922) %12.65’e ulaşmıştır. Tablo 8’de de görüldüğü üzere, bu yüzde, bütün dönemler içerisinde en yüksektir. Bu sıçrayışın en önemli sebebi elbette Meşrutiyet’in ilanıdır ve takip edilen bölümlerde ayrıntılarıyla anlatılacaktır. Onar yıllar halinde ele alınan ilk dört on yıllık dönemlerde yüzde miktarının sırasıyla %1.11, %2.24, %1.51 ve %4.91 olduğu görülür ki, bu çok düşük bir miktardır. Mezun olan Türk öğrenci sayısına bakıldığında, bu sayı çok daha düşük görünmektedir. Öyle ki, başlangıçtaki üç on yıllık dönemde hiç Türk mezun yoktur. Takip eden dönemlerde, mezun Türk öğrencilerin yüzdesi sırasıyla %0.59 ve %3.65’dir ve okuyan öğrenci sayısında olduğu gibi, en son dönemde sayı ve oran en yüksektir. Osmanlı dönemi için genel değerlendirildiğinde, tüm Kolej öğrencileri arasında Türk öğrenciler, %7.14’ü, tüm Kolej mezunları arasında ise %1.54’ü oluşturmaktadır. Oldukça düşük olan bu yüzdeler, Türk öğrenciler için RC’nin, gelecek vaad eden bir ikbal yeri olmadığını açıkça göstermektedir.

Aslında, RC ilk yıllarından itibaren Türk öğrencilere pek de uzak olmamıştır. Açıldıktan dört yıl sonra, Mayıs 1867’de, 14 yaşındaki Kamil Efendi, kayıt yaptıran ilk Türk öğrencidir. Aynı yıl 2 Türk daha kayıt yaptırmıştır. 9 ve 11 yaşlarında ve kardeş olan bu iki öğrencinin babalarının, 45 yaşında din değiştirmiş olması sebebiyle (İslamdan Protestanlığa dönmüştür) okul kayıtlarında isimleri Williams ailesi olarak görünmektedir. Babalarının esas adı Selim Ağa’dır (Freely, 2014, s. 64). Kamil Efendi’nin eğitim hayatı uzun sürmemiş, Kolej’de ancak 1 yıl kalabilmiştir. Diğer iki kardeş de okuldan mezun olamamıştır. Takip eden; 1872-1875 yılları arasında ise, sırayla 5, 1, 6 ve 2 Türk öğrenci kayıt yaptırmıştır. Bu öğrencilerin çoğunluğu Kolej’de bir iki yıl eğitim almıştır (Sabev, 2014b, s. 318, 326). Kolej’in bu ilk döneminde toplamdaki Türk öğrenci sayısı 17’dir. 1873 yılında kayıt olan tek Türk öğrenci olan Osman için “*we have but one genuine full-blooded Turc*” (bir tane ve safkan Türk) tanımlaması yapılmıştır (Freely, s. 88). Burada hemen şunu ifade etmek gerekir ki, bahsi geçen yıl olan 1873’de Freely’nin kayıtlarında 1, Sabev’in kayıtlarında ise 2 yeni Türk öğrenci görünmektedir (Sabev). Bu artı 1 sayının sebebi, az önce altını çizdiğimiz “dönme” bir aile olan Williams’lardan birinin daha (Albert Williams) okula kaydolmuş olması olabilir. Freely, “*genuine full-blooded Turc*” diyerek sadece Osman adlı öğrenciyi alırken, Sabev her iki öğrenciyi de listeye dahil etmiştir. Sabev, bir başka çalışmasında, aynı yıl (1873), 5 Türk öğrencinin eğitime başladığını ancak, Kasım 1873’de, içlerinden üçünün okulu bıraktığını yazmakta ve verdiği 2 sayısını desteklemektedir (Sabev, 2014a, s. 157). Bizim

hazırladığımız listede ise (Tablo 57), aynı yıl 1 kayıtlı Türk öğrenci görünmektedir. Kolej'in, özellikle ilk 10 yılında (1863-1873), kayıt olmuş öğrenci sayılarını tespit eden çalışmalar arasında bu gibi sayı farkları ve tutarsızlıklar görülebilir. Bunun en önemli sebebi, Kolej'in eğitime başladığı ilk yıllarda, o yılın başında, ortasında ve sonundaki öğrenci sayılarının farklı olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, öğrenci sayıları yıl içinde sabit kalmaz, değişkenlik gösterir. Bu sebeple, Kkolej öğrencileri hakkında yapılan farklı çalışmalarda, öğrenci sayılarında tutarsızlıklar görülmektedir. Örneğin, Freely 1873-1875 yıllarında okuyan ve diğer öğrencilerle birlikte imla yarışmasına girmiş olan Osman isimli Türk öğrenciden (full blooded Turc) söz etmektedir (Freely, s. 96) ancak Freely'nin bahsettiği bu öğrencinin ismi kayıt kataloglarında yoktur. Bir diğer örnek ise: Washburn, 1863 yılında toplam 20 kayıtlı öğrenci olduğunu söylemekte (Washburn, 2011, s. 328); oysa Fincancı, 1863-1864 ders yılının, ancak sonunda 20 kayıtlı öğrenci olduğunu dile getirmektedir (Fincancı, 2001, s. 14). Bu bilgilere bağlı olarak, takip eden yılda (1864) toplam kayıtlı öğrenci sayısını doğrudan 20 olarak kabul eden çalışmalar olduğu gibi, 6'sı yeni olmak üzere toplam 28 sayı olarak veren çalışmalar da bulunmaktadır (Washburn, s. 328; Sabev, 2014b, s. 289). Buradaki sıkıntı, 6 yeni öğrenci kayıt olduysa ve bir önceki eğitim yılı 20 kişiyle kapandıysa, toplam sayının nasıl 26 değil de, 28 olduğudur. Bizim listemizde (Tablo 57) 1864 yılında 13'ü Rum, 2'si "diğer" kategorisinde olmak üzere 15 kayıtlı öğrenci görülmektedir. İlk yıl (1863) kayıt olan 4 öğrenci bu sayıya eklendiğinde 19'a ulaşmaktadır. 1863 yılında 4 öğrenciyle okulun açıldığı bir çok kaynakta belirtilmekte, ancak okulun açıldığı ertesi ayda (Ekim 1863), 5. öğrencinin (Edwin Musell Bliss) kayıt yaptırdığı her kaynakta yer almamaktadır (Freely, s. 57). Dolayısıyla 15+4+1, toplam sayı yine 20'ye ulaşmaktadır. Yine bazı çalışmalar okulun 1. yılı olarak 1863 yılını, bazıları da 1864 yılını baz almaktadır. Örneğin, Washburn ilk yıl, 20 kayıtlı öğrenci olduğunu söylemektedir (Washburn, s. 328). Oysa okul ilk yıl, 1863'de, 20 değil, 4 öğrenciyle açılmıştır. Washburn'un, yıl sonundaki rakamı baz aldığı ortadadır. Bir diğer örnek ise, Freely'nin 1882 yılında okula kayıtlı 11 Türk olduğunu söylerken, Sabev'in aynı yıl 6 Türk'ün kayıt yaptırdığını söylemesidir. Takip eden yıl için (1883), Freely 5 Türk öğrenci sayısı verirken, Sabev sayıyı 6 olarak belirlemiştir (Freely, s. 118; Sabev, s. 289). Bir başka tabloda ise aynı yıl (1883) okula kaydolmuş 4 Türk öğrenciye rastlanmaktadır (Sabev, s. 328). Görüldüğü gibi, Kolej'in ilk zamanlarındaki öğrenci sayılarında, farklı çalışmalarda, farklı sayılar verilmektedir. Bu sayı tutarsızlıkların diğer bir sebebi de, bazı öğrencilerin kayıt olurken beyan ettiği milliyetleriyle, kayıt yenilerkenki beyanlarının farklı olmasıdır: Şevki Pertev, 1912 yılında Arnavut olarak kayıt olmuşken, 1913 yılındaki kayıtlara Türk olarak geçmiştir (Sabev, s. 42). Bir başka sebep de, Sabev'in altını çizdiği gibi, kataloglardaki öğrenci sayılarının zaman zaman gerçek öğrenci sayılarını yansıtmamasıdır; özellikle basılı/matbu ve el yazısı kataloglar arasındaki sayı tutarsızlıkları olduğu bilinmektedir (Sabev, s. 166-168). Bu ve bunun

gibi örnekleri ve yılın başında, ortasında ve sonunda öğrenci sayılarının değişkenlik gösterdiğini göz önünde bulundurarak, Kolej'in ilk 10 yılında tespit edilen öğrenci sayılarında tutarsızlıklar olabileceğine dikkat çekmek gerekmektedir.

Tablo 8'de, ilk 10 yılın (1863-1875), Türk öğrenci sayısındaki en düşük dönem olması, çok da şaşırtıcı değildir. Zira Kolej ilk açıldığı yıllarda gayrimüslimler için açılan bir okuldur. Türk öğrencilerin Kolej eğitimine yaklaşması ve alışması pek mümkün değildir. Osmanlı ülkesi, Abdülaziz döneminde, gayrimüslim ayaklanmalarına ve toprak kayıplarına sahne olmaktadır. Özellikle çıkan isyanlar sebebiyle Türklerin, bir yabancı okula bakışı olumlu yönde değildir. Bunlara ilave olarak, Robert Kolej'in ilerideki en büyük rakibi olacak Mekteb-i Sultani 1868 yılında İstanbul'da açılmıştır. Bu alternatifin doğması sonucu, tabiatıyla, Türk öğrenciler bu okula rağbet etmişlerdir.

1876 yılında I. Meşrutiyetin ilanı ile başlayan ikinci on yılda (1876-1886), diğer bir ifadeyle 93 Harbi ve Abdülhamit rejimiyle devam eden dönemde, öğrenci sayısı, 47'ye çıkmıştır (Tablo 8). Yıllara bakıldığında oldukça düşük seyreden okula kayıt sayısında, ilk yıllarda birer, 1879'da altı, 1880'de dokuz, 1881'de on, 1882 yılında on bir öğrenci olmak üzere; takip eden yıllarda beş, iki, sıfır ve bir öğrenci kayıt yaptırmıştır. Öğrenci sayılarını verdiğimiz bu iki dönemden ilki, Sabev'e göre Ermeni öğrencilerin, ikincisi de Bulgar öğrencilerin çoğunlukta olduğu, "Ermeni Dönemi" ve "Bulgar Dönemi" dir. Ermeni ve Bulgar öğrenciler, anılan yıllarda Kolej'in de teveccüh ettiği ve hedef kitle olarak belirlediği milletlerdir. 1876 Bulgar isyanları, 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi (93 Harbi) ve 1882'de İngilizlerin Mısır'ı işgali dolayısıyla Kolej, Bulgar öğrenciler için adeta sığınacak kutsal bir mabed haline gelmiştir. Bu durum da haliyle, Türk öğrenciler arasında Kolej'e karşı ciddi bir güvensizlik oluşturmuş ve Kolej'i eğitim yerinden ziyade siyasi bir araç olarak görmelerine sebep olmuştur (Aydın M. , 2008, s. 130). "Din, dil ve milliyet ayrımı yapmadan tüm öğrencilere eşit düzeyde eğitim verme" hedefine rağmen, içinde bulunduğu ortam dolayısıyla, Kolej'in bu eğitim hedefinin yerine gelmediği veya bu konuda güçlük çekildiği görülmektedir.

1887-1897 yılları arasındaki dönemde, Türk öğrencilerin sayısı 32'ye düşmüştür. Öğrenci sayısındaki durgunluğun üçüncü dönemde de devam ettiğini gösteren bu durumda yapılacak en önemli tespit, kurulduğunda bir Hıristiyan kurumu olan Kolej'in Hıristiyan azınlıklara hizmet eden bir eğitim kurumu olarak yoluna devam ediyor olmasıdır. Ancak en önemli sebep, dönemin padişahı II. Abdülhamid'in idaresinin giderek otokratikleşmesinin, milli değerler yerine dini ve otoriter değerlere vurgu yapılmasının, RC'nin Türkler arasında popüler hale gelmemesinde rolünün olduğunu belirtmek gerekir. Bulgarlar ve Ermenilerin ayrılıkçı isyanları sebebiyle Osmanlı Sultanı ve idarecilerinin, Türk öğrencilerin RC'ye gitmelerini yasakladığı vaki olmuştur. 1903 tarihli bir belgeye göre, Maarif-i Umumiye Nezareti bir soruşturma yapmış ve sekiz

öğrencinin RC'ye gittiğini tespit etmiştir. Bu öğrenciler arasında eski Maarif-i Umumiye Nazırı Münif Paşa'nın oğlu da vardır. Bu sekiz öğrenciden ikisi okulu bırakmış, diğerleri, ki biri Münif Paşa'nın oğludur, yasak olmasına rağmen okula devam etmiştir (Sabev, 2014b, s. 235). Görüldüğü gibi, Abdülhamid'in yasağına rağmen, az da olsa Türk öğrenciler Kolej'e devam etmiştir. Bu esnada, 1903 yılında Kolej ilk Türk mezununu vermiştir: Hüseyin Hulusi (Pektaş). Bu yıllarda bazı Osmanlı üst düzey idarecilerinin çocuklarının Kolej'e devam ettiği de görülür, fakat bunların çoğu mezun olamadan okuldan ayrılmıştır.

1898-1908 döneminde Türk öğrenci sayısının bir anda artarak 194'e ulaştığı; dönemin başında, yani 1898, 1899 ve 1900 yıllarında 14'er, 1901 yılında ise 15 olan öğrenci sayısının, dönemin son yıllarına doğru, 1907 yılında 31, 1908 yılında ise 33 olduğu görülür. Bu artışla, Türk öğrencilerin genel öğrenci içerisindeki miktarı %4.91'e ulaşmıştır. Bu artışa binaen, 1907 yılında, o dönemde Kolej'de hoca olan Tefik Fikret tarafından bir Türk Öğrenci Topluluğu kurulur. İncelediğimiz dönemin sonu olan 1908 yılı, bilindiği üzere, II. Meşrutiyetin ilan edildiği yıldır. Öyle görünüyor ki, Meşrutiyetin etkisi, birkaç yıl önceden görülmüştür. Bu gözlemin doğru olduğu, takip eden dönemde (1909-1922), Kolej'deki Türk öğrenci sayısındaki artışta görülür; büyük bir artışla, bu dönemde öğrenci sayısı 908'e çıkmış ve Türk öğrencilerin toplam içerisindeki miktarı %12.65'e yükselmiştir. Bu, Kolej'in Osmanlı döneminde görülen en büyük artışıdır. Artış miktarına daha detaylı biçimde bakıldığında, 1908'de 33 olan Türk öğrenci sayısının, 1909 yılında 52'ye yükseldiği ve I. Dünya Savaşı'nın başlangıcına, 1914 yılına kadar olan dönemde sırasıyla, 61, 67, 72 ve 91 olarak devam ettiği ve 1914 yılında ise dramatik bir düşüşle 24'e indiği görülür. Savaşın başladığı yıldaki bu düşüş devamlı olmamış, 1915 yılında sayı 62'ye yükselmiştir. Takip eden yıllarda ise 70, 39, 55, 102, 68, 73, 72 rakamları ile inişli çıkışlı bir çizgi takip etmiş, böylece Osmanlı dönemi 1922 yılında kapanmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşu ile öğrenci sayısının 125'e ulaşması, yeni ve sürdürülebilir bir çıkışın başlangıcı olacaktır.

1908'den itibaren görülen artışlarda, II. Meşrutiyet'in ilanı olduğu kadar, Meşrutiyet'le beraber yükselen Türkçülük akımının ve Kolej'e Türklerin kaydolmasını yasaklayan II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesinin etkisinin olduğu muhakkaktır. 1912 yılında Kolej bünyesinde açılan Mühendislik Okulu, Türk öğrencilerin ilgisini çekerken; seküler ve milliyetçi İttihat ve Terakki Partisi'nin Meşrutiyet'i ilan ettirmesi ve ardından 1913 yılında fiilen iktidara gelmesi, Washburn'un ifadesiyle, uzun yıllardır Türkler arasında devam etmekte olan "aydınlanma/enlightment" döneminin zaferidir (Washburn, 2011, s. 29). Bu durum, Kolej'e kayıt yaptırmak isteyen Türk öğrencilerin sayısında artışa sebep olmuştur. Diğer bir ifadeyle, Abdülhamid'in yasaklarının ortadan kalktığı 1909 yılı, Türk öğrencilerin Kolej'e en çok kayıt yaptırmaya başladığı yıl olup, esas kayıt artışı Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. Üst düzey

eğitim anlayışını, Cumhuriyet'in milli eğitim politikasıyla birleştiren Kolej, Türk öğrencilerin ilgisini daha çok çekmeye başlamıştır.

Kolej'in Osmanlı dönemi ile ilgili genel bir değerlendirme yapacak olursak, Tablo 8'de de görüldüğü üzere, tüm dönemlerde, Türk öğrenci sayısı toplam öğrenci sayısının çok altında kalmış, oran en fazla %12.65'e ulaşmıştır. Benzer şekilde mezun Türk öğrenci oranı da %3.65'i ancak son dönemde bulmuştur. Osmanlı döneminin tamamının (1863-1922) ortalamasına bakıldığında, öğrenci miktarının ancak %7.14'ü, mezun miktarının da ancak %1.54'ü bulunduğu görülür. Sadece bu rakamlar göstermektedir ki RC, Osmanlı ülkesinde kurulmuş ve din, dil, milliyet ayrımı yapmaksızın bütün etnik gruplara eşit muamele etmeyi kendisine yüksek hedef olarak koymuş olmasına rağmen, ülkedeki azınlıklara hizmet eden bir eğitim kurumu olmaktan öteye gidememiştir. İlginçtir ki, belli dönemlerde, belli grup öğrenciler sayıca fazla, buna bağlı olarak da diğer etnik gruplara karşı üstün olmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz, Ermeni, Bulgar ve Rum dönemleri, sırayla üstünlüğün birinden diğerine geçtiğini göstermektedir. Bu geçişler, dönemin siyasi olayları ve konjonktürü ile sıkı sıkıya bağlıdır; milliyetçiliğin yükselmesi, milli isyanlar, bağımsızlık hareketleri, bölgesel savaşlar, Dünya Savaşı ve Cumhuriyet'in kuruluşu, Kolej'in öğrenci profilini etkilemiş ve adeta hangi etnik grubun öne çıkıp, hangisinin geri planda kalacağını belirlemiştir. Bir eğitim kurumunun ülkedeki olaylara bu derece hassas olması, siyasi olaylarla yakından bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu durum, aynı zamanda, Osmanlı Devleti'nin ülkedeki tüm milletleri kapsayan "Osmanlı vatandaşı" yaratmaya çalışırken, RC'nin aksine bir tutumla, öğrencilerin milli duygu ve düşüncelerini desteklediğini hatta körüklediğini göstermektedir (Sabev, 2014b, s. 277). İncelenen dönemde Kolej'de Türk öğrencilerin sayısının az olması, İstanbul'un nüfusu ile de yakından alakalıdır. Öyle ki, 1880'lere kadar ülkenin başkentinde nüfusun %50'den fazlasının gayrimüslimlerden oluştuğuna işaret etmiştik (Karpas, 1985, s. 86). Bir Türk ülkesinin başkentinde, Türk nüfusunun azınlık haline düşmesi inanılmaz bir durumdur. Bu durumdan cesaret alan yabancıların ve gayrimüslimlerin nüfus çoğunluğunu oluşturarak, eğitim kurumlarında belirleyici olması da, bir o kadar inanılmazdır. İstanbul'daki Türk nüfusun %70'e yükselmesi ancak 1900'lü yıllarda mümkün olabilmiştir (Karpas, s. 86). Bu durumun, Kolej'in Türk öğrencilerinin sayısına yansdığına yukarıda işaret etmiştik. Öyle görünmektedir ki, RC'nin öğrenci profili, İstanbul'un etnik kompozisyonuna uygun biçimde şekillenmektedir. Nahi geçiren bu nüfus dağılımı sebebiyle, İstanbul'da diğer şehirlerden sayıca daha fazla yabancı okul olduğu, başka çalışmalarda da vurgulanmaktadır (Criss, 2004, s. 56).

XIX. yüzyıl İstanbul'unda, Türk okullarının yanı sıra, verdiklerin eğitimin kalitesi bakımından onlardan daha üstün olan gayrimüslim azınlık ve yabancı okulları bulunduğu daha önce işaret etmiştik. Tablo 9'da görüldüğü üzere, Osmanlı döneminde İstanbul'da 81 yabancı/azınlık okuluna karşın 11 Türk okulu; Cumhuriyet döneminde ise, 53 yabancı/azınlık okuluna karşın 5 Türk okulu

bulunmaktadır. Yabancı okulların, eğitimi biçimlendiren bu görüntüsü, yukarıda bahsettiğimiz Türk nüfusunun yarıdan aza düşmesi durumu ve yine bir önceki bölümde, İstanbul'un siyasi atmosferi, sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitim hayatı kısmında verdiğimiz bilgiler beraber okunduğunda, RC'nin konumu daha iyi değerlendirilir. İstanbul'un başkent olması dolayısıyla siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel vb. her tür değişim ilk önce burada yaşanmış, ardından tüm ülkeye yayılmıştır. Eğitim alanındaki gelişmeler de bundan uzak kalmamıştır. İstanbul'daki okulların türlerinde görülen çeşitliliğin, bir yandan eğitim almak isteyenlere alternatif sunarken, bir yandan da okullar arasında rekabete de yol açtığı, RC'nin de liberal Protestan bir okul olarak bunlar arasından öne çıktığı ve modern ve rekabetçi eğitimi sayesinde, İstanbul'daki en iyi okullar arasında yerini aldığı görülür. Lakin Türklerin bu okuldan yeterince istifade etmesi için Cumhuriyet'in ilanını beklemek gerekmiştir.

Tablo 9. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde İstanbul'daki yabancı okullar.

Yabancı Okullar	Osmanlı Dönemi	Cumhuriyet Dönemi
Fransız Okulları	24	5
İngiliz Okulları	5	2
Amerikan Okulları	4	2
İtalyan Okulları	10	2
Alman Okulları	1	1
Avusturya Okulları	1	1
Ermeni Okulları	17	18
Rum Okulları	18	19
Musevi Okulları	1	3
TOPLAM	91	53
Türk Okulları	11	5

Cumhuriyet döneminde RC'nin Türk öğrenci potansiyelini tespit etme konusunda, elimizdeki veriler yeterli olduğundan, Kalıcı Kayıt Kartı, Öğrenci Kayıt Varakası, Duhul Varakası ve Kişisel Bilgiler Kartı sorgulanarak, her yıl RC'ye kayıt yaptıran öğrenci sayısı tespit edilmiş ve Tablo 10 ve 11'de verilmiştir. Sorgulama neticesinde, 1909-1976 yılları arasında 4.092 öğrencinin kayıt yaptırdığı tespit edilmiştir. 626 öğrencinin kaydı olduğu fakat hangi tarihte kayıt yaptırdığı belli olmadığından tabloya dâhil edilmemiştir. Burada bir noktayı işaret etmek gerekir; yukarıda, katalog vb. belgelerden elde ettiğimiz verilerde 1909-1922 arasında 376 öğrenci RC'ye devam ediyor görünürken, zikrettiğimiz belgelerin sorgulaması neticesinde, 1908-1922 tarihleri arasında 240 öğrencinin okula kayıt yaptırdığı tespit edilmiştir. Aradaki 136 kişilik farkın, bizim elimizdeki bilgi eksikliğinden, kataloglarda belirtilen rakamların yazılırken farklı ölçütler alındığından veya biz yeni kayıt yaptıranları tespit ederken, kataloglarda Kolej'deki mevcut tüm Türk öğrencilerin dahil edilmiş olmasından kaynaklanmış olabileceği söylenebilir. Tablo 10'da görüldüğü ve beklendiği üzere, 1923 yılında 39 olan öğrenci kayıt sayısının, takip eden 1924, 1925 ve 1926 yıllarında sırasıyla, 103, 102 ve 105'e yükseldiği; 1937 yılına kadar en yüksek 74 ile en düşük 25 kayıt arasında değiştiği; ancak 1938 yılında bir sıçramayla yeniden 102 sayısını bulduğu; takip eden yıllarda, 1941 yılına kadar sırasıyla 120, 122 ve 117 olduğu görülür. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki, 1924-1926, sıçramanın 1938-1941 yılları arasında yeniden görüldüğünü gösteren bu durumun 1948-1956 yılları ile 1963-1964 yıllarında devam ettiği, aradaki yıllarda ve takip eden 1964 sonrasında azalan kayıt sayısının, önceki, sıçrama olmayan yıllarla yaklaşık aynı miktarda olduğu görülür. Cumhuriyet'in ilk yıllarında görülen artışın, Milli Mücadele'nin sona erişinin ardından Lozan Antlaşması'nın imzalanması (1923) ve ardından yeni bir devletin kurulmasının getirdiği istikrarlı ortamlarla açıklanabilir. Savaş ve barış ortamlarının RC'deki öğrenci sayısı ile doğrudan bağlantısı vardır ki, I. Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılında, sadece 8 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Sona erdiği 1918 yılına kadar öğrenci sayısı sırasıyla 15, 28, 10 ve 24 olarak görülmektedir. Bu rakamlar etrafında seyreden kayıt sayısı ancak Cumhuriyet'in kuruluşuyla artma eğilimi gösterir. 1923 ve 1924 yılında ise toplam 235 Türk öğrenci kaydı olduğu tarafımızdan bilinmektedir (Tablo 57). Elimizdeki verilerden edindiğimiz sayı olan 142, belgelerde verilerin eksik girilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak, 1923 ve 1924 yılları, Cumhuriyet'in ilanı ve milli eğitim politikası dolayısıyla, Kolej'deki Türk öğrenci sayısının adeta 2'ye, 3'e katlandığı bir dönemdir.

Tabloya bütünüyle bakıldığında manzara şudur: Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren, yaklaşık onar yıllık arayla, dört ayrı dönemde öğrenci sayılarında yüzün üzerinde artış görülmüştür. Bu durumun, dönemin konjonktürünün yanı sıra, belki de okulun bir politikası olduğu düşünülebilir. Öğrenci sayılarında gözlemlenen bu sıçramalar ve aradaki durgun dönemler beraberce ve onar yıllar halinde değerlendirildiğinde, sürdürülebilir bir artışın meydana geldiği görülür ki, Tablo

11’de de görüldüğü üzere, incelenen on yıllık dönemlerdeki öğrenci sayısı sırasıyla 240, 703, 855, 1191, 739 ve 360’dır. Bu rakamlar Osmanlı dönemi ile beraberce değerlendirildiğinde bir yükselme eğiliminin yakaladığı görülür. Uzun vadede gözlemlenen bu eğilim bize, Cumhuriyet’in kuruluşunun ardından, yabancı okulları kontrol altına alma süreci ile RC’deki öğrenci sayısındaki artışı arasında olumlu bir ilişki olduğunu; öğrenci artışının sürdürülebilir çizgide devam ettiğini; dolayısıyla, RC’nin Cumhuriyet döneminde istikrar kazandığını ve öğrenci profilinin oturduğunu göstermektedir. Bu, Cumhuriyet’in sınırları dâhilinde yaşayan bir okul olarak tabii gibi görünse de, Osmanlı dönemindeki konumuyla karşılaştırıldığında daha anlamlı hale gelmektedir. Yani, RC, Osmanlı sınırları dâhilindedir fakat Müslüman Osmanlılara değil, gayrimüslimlere hizmet etmektedir. Cumhuriyet döneminde ise Türklere hizmet verir duruma gelmiştir. Veya durum tersinden okunduğunda, Türklerin RC’den eğitim alması ancak Cumhuriyet döneminde mümkün olabilmıştır.

Cumhuriyet’in, laik, çağdaş ve milli nitelikteki eğitim politikası, sadece Türk okulları üzerinde değil, Osmanlı döneminde açılan azınlık ve yabancı okulları üzerinde de uygulanır. Bu politika, tezin bir önceki bölümünde ayrıntılarına değindiğimiz *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* (1924) ile daha da kuvvetlendirilerek yabancı okullar üzerinde uygulanır. Ardından, 1925 ve 1926 yıllarında yayınlanan tamimlerle yabancı okullardaki öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından seçilmesi ve denetlenmesi, Türkçe, tarih ve coğrafya derslerinin zorunlu hale getirilmesi, okulların hepsinin Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanması vb. uygulamalarla, yabancı okullar denetim altına alınırken, Türk öğrenciler için daha cazip hale gelmiştir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında RC’deki Türk öğrenci sayısındaki artışı buna bağlamak makul görünmektedir. Yine, 1935 yılında çıkarılan Yabancı Okullar Yönergesi ile Türkçe ve kültür derslerine vurgu yapılır (Sezer Arıç, 2014, s. 41-49). 1938 yılında çıkarılan bir tamimle, yabancı öğrencilerin Türkçe sınavına tabi tutulması (Vahapoğlu, 2005, s. 227) RC’yi yabancı öğrenciler için daha az popüler hale getirirken, Türk öğrenciler için daha fazla popüler hale getirir ki, bunu hemen 1938 yılındaki Türk öğrenci sayısındaki artışta görürüz. Bu zorunluk, yabancıların Türkçe öğrenme sürecinde, haliyle Türk öğrencilerin sayılarında artışa sebep olmuştur. II. Dünya Savaşı’nın başladığı 1939 yılında, kayıt olan öğrenci sayısının 120’ye çıkmış olması ve o zamana kadarki en yüksek öğrenci sayısının bu yılda olması da ilginçtir. Bu artışın sebebini, o yıl (1939) Kolej’in ilk defa askeri öğrenci alımına başlamasına bağlayabiliriz. Bu alımla beraber, toplamda 114 askeri öğrencinin kayıt olduğu bilinmektedir (Robert College Catalogue, 1938-1944, s. 56). 1941 yılına kadar süren bu artışın ardından yine bir durgunluk dönemi (1941-1948) gelir. 1941 yılındaki Pearl Harbor saldırısı ve savaşın devam etmesi sebebiyle bütün dünyada doğan yakıt sıkıntısının okulu etkilemesi, aynı yıl Amerika’nın II. Dünya Savaşı’ndaki durumundan bütün kolejlerinin etkilenmesi, 1945’de savaşın sona ermesi, savaş demokrasi kazanması ve ardından

liberalleşme döneminin gelmesi; Türkiye’de ise aynı yıllarda çok partili hayata geçilmesi, 1950 yılında Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi ve akabindeki liberal açılımların RC’nin Türk öğrencilerinin sayısında artışa yol açması, siyasi konjonktür ile öğrenci artışı arasında sıkı bir bağlantının olduğunu akla getirmektedir. Bu süreçler devam ederken, 1944 yılında, Türk okullarından RC’ye geçen öğrencilere, önceki yıllardaki gibi 1 değil 2 yıllık hazırlık sınıfı uygulamasına geçilmiştir (Freely, 2014, s. 296). Diğer bir ifadeyle, aynı I. Dünya Savaşında olduğu gibi, II. Dünya Savaşı’nda da Kolej kapılarını eğitime hiç kapatmamıştır. Üstelik, kayıt olan öğrenci sayısının durağan seyretmesine rağmen, 1946’da, akademi ve kolej ortak bir yönetime bağlanmıştır. 1949’a kadar bu durağanlık aynı seyirde devam etmiştir. 1949-1956 yılları arasında, öğrenci sayısında görülen artış, uzun süreli sürdürülebilir olmuş ve yaklaşık sekiz yıl devam etmiştir. Bunun yanı sıra, bahsedilen yıllarda bazı yabancı okulların bünyesinde yüksekokulları barındırması, Türk okullarının ise bu tür bir eğitim vermemesi farklılığa yol açtığından; bu farklılığın giderilmesi için önce, 1946 yılında Üniversiteler Kanunu çıkartılmış, ardından 1955 yılında ise, iyileştirme ve düzenleme çalışmaları yapılmıştır. Bu esnada RC’nin üniversiteye dönüşmesi gündeme getirilmiştir. Bunun hemen gerçekleşmesi tabii ki mümkün olmamış fakat 1957 yılında Kolej bünyesinde bir Yüksek Okul kurulmuştur (Toprak, 2003, s. 96). Bu yıllardaki düşüşün, öğrencilerin RC’nin yüksek kısmına rağbet etmesi ile de açıklanması düşünülebilir. 1958 yılındaki ani düşüşü, 1958-1959 yılında RC ve ACG’nin yönetimlerinin birleşmesi ve RC’nin 3 yıllık bir liseye dönüşmesine; 1959 yılındaki düşüşün ise, yüksek okulun 3 ayrı bölüme ayrılmasına ve öğrencilerin buraya yönelmesine bağlayabiliriz (Freely, s. 328). 1960 yılına gelindiğinde görülen dramatik düşüş, doğrudan Türkiye’deki siyasi ortam ile ilişkilendirilebilir. Öyle ki, 1960 askerî müdahalesinin gerçekleştiği yıl, Kolej’e kayıt yaptıran öğrenci sayısı sadece 29 kişidir. Bu sayı 1958 yılında da 29’dur ve geriye bakıldığında, 1934 yılına kadar bu derece düşük olmadığı görülür. Diğer bir ifadeyle, yaklaşık son otuz yılın en düşük öğrenci sayısı 1958 ve 1960 yıllarında görülür. 1960 yılı, öğrenci olayları ve askeri müdahale ile kendini gösterirken, RC öğrencileri de Türkiye’deki siyasi duruma dahil olmuş; Yüksek kısımdakiler derslere girmeyerek protestolara katılmış, bu durum da, Kolej’in bu bölümünün kapatılması hususunu gündeme getirmiştir (Freely, s. 332). Gelişen bu siyasi süreçte, Amerika’ya karşıt olan öğrenciler, 1961-1962 yılları arasında, bir Amerikan okuluna kayıt olmayı tercih etmemiş olabilirler. Zira 1963 yılına kadar kayıt olan Türk öğrenci sayısı oldukça düşük seyreder. Yüksek okulun kapatılması ve 1971 yılında gerçekleşecek olan RC-ACG birleşme planının ilk ortaya atıldığı yılın 1969 olması tesadüfi olmayıp, RC öğrencilerinin İstanbul’da gerçekleşen 6. Filo olaylarına karışması ve buranın bir Amerikan okulu olması sebebiyle bazı sınıflarda boykota gidilmesiyle beraber (Freely, s. 360) yüksek kısmın kapatılması fikri daha çok konuşulmaya başlanmış ve en nihayetinde RC Yüksek Okulu, 1971 yılında Boğaziçi Üniversitesi’ne

dönüştürülmüştür. Arnavutköy'deki Kız Kolej'i, erkek kız karışık hale getirilerek, karma okul Robert Kolej adını almıştır (Toprak, s. 92-97).

Tablo 10. Öğrencilerin kabul edildikleri yıllara göre dağılımı.

YILLAR	ÖĞRENCİ SAYISI
1909	1
1910	13
1911	15
1912	17
1913	27
1914	8
1915	15
1916	28
1917	10
1918	24
1919	39
1920	12
1921	16
1922	15
TOPLAM	240
1923	39
1924	103
1925	102
1926	105
1927	69
1928	73
1929	70
1930	53
1931	32
1932	32
1933	25
TOPLAM	703
1934	22
1935	30
1936	33
1937	74

1938	102
1939	120
1940	122
1941	117
1942	70
1943	92
1944	73
TOPLAM	855
1945	75
1946	91
1947	98
1948	80
1949	104
1950	117
1951	127
1952	116
1953	132
1954	140
1955	111
TOPLAM	1191
1956	100
1957	81
1958	29
1959	36
1960	29
1961	49
1962	58
1963	100
1964	100
1965	87
1966	70
TOPLAM	739
1967	82
1968	65
1969	74
1970	79
1971	60

TOPLAM	360
1972	1
1973	1
1975	1
1976	1
TOPLAM	4
GENEL TOPLAM	4.092

Tablo 11. Öğrencilerin kabul edildikleri yıllara göre dağılımı (10'ar yıllık özet liste).

YILLAR	ÖĞRENCİ SAYISI
1863-1922	240
1923-1933	703
1934-1944	855
1945-1955	1191
1956-1966	739
1967-1971	360
1972+	4
TOPLAM	4.092

2.3.2. Öğrencilerin Doğum Tarihlerine ve Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

RC'ye kabul edilen öğrencilerin hangi dönemde doğdukları, eğitim hayatlarını biçimlendiren atmosferin ne tür bir nitelikte olduğunu anlamak için değerlendirmeye alınmıştır. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin doğdukları tarih aralıkları, tezin I. bölümünde altını çizdiğimiz siyasi dönemlerin hangisine denk geliyorsa, öğrencinin o dönemdeki şartlarla eğitim alarak Kolej'e devam ettiğini söyleyebilir, dönemler arası eğitimde meydana gelen değişiklikleri somutlaştırabiliriz. Bu bilgiye ulaşmak için, belgelerde yer alan, öğrencilerin doğum tarihleri hanesinden verileri almak istedik. Ancak, bu veri sadece bir tür belgede mevcut olmadığından, Öğrenci Kayıt Varakası, Duhul Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı, Başvuru Formu, Müracaat Kâğıdı, Eski Girişli Duhul Varakası ve Veli Kartı gibi çeşitli belgeleri sorguladık. Buradaki zorluk, tek kişinin birkaç belgesini sorgulamamızdan doğan, bilgilerin iki ya da üç kez karşımıza gelmesi durumu oldu. Tarih örtüşmesini önlemek için bütün sorgular karşılaştırıldı ve Tablo 12 oluşturuldu. Belgelerde Cumhuriyet öncesi giriş yapan öğrencilerin doğum tarihleri hicri takvime göre yazılmışsa da PROSOPO veri tabanı bu bilgiyi

otomatik olarak miladi takvime dönüştürdüğü için, bütün veriler miladi takvime göre hesaplanmıştır.

Çalıştığımız öğrenci grubu içinden, 1630 kişinin doğum tarihleri belgelerde yazılı olmadığından bilinmemiş ve tabloda “tarihsizler” başlığı altında verilmiştir. Bu gruptaki öğrencilerin en azından bir kısmının, 1956-1966 veya 1967-1971 döneminde doğduğu tahmin edilebilir. Çünkü bu yıllarda doğan öğrenci sayısı sırasıyla 128 ve 1 dir, yani çok düşüktür. Ayrıca, yukarıda da belirttiğimiz gibi, 1967 ve 1968 yılında giriş yapan öğrencilerin dosyalarına da ulaşamamıştır. Diğer yandan, yukarıdaki Tablo 11’de görüldüğü üzere, 1967-1971 döneminde 360 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Bunların bir önceki dönemde, 1956-1966 döneminde doğduğu kabul edilirse, bu dönemde doğan öğrenci sayısının en az 739 olması gerekir ki, Tablo 12’de görüldüğü üzere sadece 128’dir. Aradaki 611 kişilik fark, tarihsiz öğrencilerle karşılanacak kadar büyüktür.

Tablo 12 incelendiğinde, toplamdaki 5.888 öğrenciden 1.322’sinin Osmanlı, 2.936’sının ise Cumhuriyet döneminde doğduğu; yüzde olarak hesaplandığında ise, %22.45’inin Osmanlı, %49.86’sının Cumhuriyet döneminde doğduğu görülür. “Tarihsizler” başlığı altındakilerin hangi yılda doğduğu bilinmediğinden, Osmanlı ya da Cumhuriyet döneminde olup olmadıkları hesaplanamamıştır. Elde edilen istatistikler şaşırtıcı olmayıp, ilgili dönemlerdeki öğrenci sayısının düşüklüğü veya yüksekliği ile alakalıdır. Cumhuriyet döneminde doğan öğrencilerin sayısı değerlendirildiğinde, 1923-1933 arasında 923; 1934-1944 arasında 1031; 1945-1955 arasında 853 öğrencini doğduğu ve bu tarihe kadar doğan öğrenci sayısının en yüksek olduğu görülür. Takip eden 1956-1966 ve 1967-1971 döneminde sırayla 128 ve 1 öğrencinin doğmuş olmasını ise veri eksikliği ve tarihsiz verilerin bu döneme ait olması gerektiği ile açıklamıştık. Cumhuriyet dönemi bütün içinde değerlendirildiğinde, 1934-1944 arasının en yüksek doğum oranı olan yıllar olduğu görülmektedir. Bu dönem Atatürk döneminin sonlarına ve II. Dünya Savaşına (1939-1945) denk gelmektedir ki, Türkiye’nin ekonomik yönden en sıkıntılı dönemlerindedir. Bir önceki 1923-1933 dönemi öğrenci sayısı miktar olarak ikinci sıradadır ki, bu dönem inkılapların yapıldığı, Cumhuriyet’in yeni açılımlar sağladığı bir dönemdir. 1945-1955 dönemi çok partili hayata geçişin gerçekleştiği ve Demokrat Parti’nin iktidara geldiği, Türkiye’nin, bir önceki döneminden daha farklı bir atmosferle karşılaştığı dönemdir. Netice itibarıyla, Osmanlı döneminde doğanların savaş, zorluk, kıtlık vb. ile karşı karşıya kaldığı; bunun yanı sıra, Osmanlı son döneminde ve II. Meşrutiyet döneminin fikir bakımından çeşitli, bir o kadar da karmaşık döneminde büyüdüğü; tabiatıyla bu ortamın yarattığı atmosferi teneffüs ettiği ve kişiliğinin yanı sıra, zihin dünyasının da bu çizgide şekillendiği söylenebilir. Bir takım ekonomik sıkıntılar yaşanmış olmasına rağmen, RC öğrencileri üst gelir grubuna mensup olduğundan, bu durumun onları fazla etkilememiş olması gerekir. Fakat siyasi atmosferden etkilenmeleri muhakkaktır. RC’nin bir yabancı okul ve Amerikan Okulu olması dolayısıyla, Amerika ile

ilişkilerdeki iniş çıkışlar, Amerikan hayranlığı veya düşmanlığı gibi durumlar, kısa süreli de olsa öğrencilerin büyüdüğü ortamı etkilemiş olsa gerektir. Bahsedilen olaylardan, İstanbul ve büyük, orta veya küçük ölçekli şehirlerde doğan öğrencilerle, ilçelerde veya yurtdışında doğan öğrencilerin farklı şekillerde ve düzeylerde etkilendiği tahmin edilebilir. Öğrencilerin doğum tarihleriyle ilgili verilerin anlam kazanabilmesi için, onların nerede doğduklarını da bilmek gerekir. Diğer bir ifadeyle, doğum tarihleri, doğum yerleriyle bir araya getirildiğinde, o öğrencinin nasıl bir yer ve atmosferde büyüdüğünü, böylece de Kolej'e hangi şartlarda yetişerek geldiğini tespit edebiliriz. Bu analizi yapabilmek için öğrencilerin doğum yerleriyle ilgili veriler, çeşitli kategoriler altında tahlil edilecektir.

Tablo 12. Öğrencilerin doğum tarihlerinin yıllara göre dağılımı.

DOĞUM TARİHLERİ	ÖĞRENCİ SAYISI
1863-1922	1322
1923-1933	923
1934-1944	1031
1945-1955	853
1956-1966	128
1967-1971	1
Tarihsizler	1630
TOPLAM	5.888

Öğrencilerin doğum yerlerine dair bilgiler, Öğrenci Kayıt Varakası, Duhul Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı, Müracaat kâğıdı, Eski Girişli Duhul Varakası ve Veli Kartının sorgulanması yoluyla elde edildi. Bir yukarıdaki sorgulamada olduğu gibi, konunun birden çok belge üstünden çalışılması ve veri sayısının fazlalığı sebebiyle, üzerinde en çok vakit harcadığımız ve düzenlerken en çok zorlandığımız analizlerden biri bu sorgulama oldu. Konuyla ilgili aşağıda verilen tablolar (6 tablo, 2 harita ve 1 şekil), 21 ayrı tablo çalışmasının nihayetinde elde ettiğimiz sunumlardır. Bu sorguda, harita sunumlarıyla (Harita 1 ve 2) öğrencilerin doğum yerlerini daha net göstermek ve veriye hareketlilik kazandırmak istedik.

Yine, veri eksikliği dolayısıyla çözümlenmeye dâhil edilmeyen öğrenciler bulunmaktadır: 68 öğrencinin doğum yeri belli değildir; 402 öğrencinin ise, doğum yeri belli fakat tarihi belli değildir. Dolayısıyla 470 öğrenci çalışmaya dâhil edilmemiştir. Hakkında gerekli verileri bulduğumuz ve değerlendirmeye tabi tutacağımız öğrenci sayısı Tablo 13'de görüldüğü üzere 2.589'dur. Aynı tabloda, öğrencilerin doğum yerleri, daha detaylı incelemeye fırsat vermesi için

altı ayrı kategori halinde tasniflenmiştir. 1- İstanbul, 2- Büyük Şehirler, 3- Orta ve Küçük Ölçekli Şehirler, 4- İlçeler, 5-Yabancı Ülkeler. Zikredilen kategoriler, veriye dışarıdan empoze edilen kategoriler olmayıp, verilerin sahip olduğu niteliklerden hareketle oluşturulan tasniflerdir. Sıraladığımız kategorilerden de anlaşılacağı üzere, doğum yerleri şehir olup olmama ve yabancı ülke olma durumuna göre ayrılmıştır. İstanbul doğumlu öğrenciler fazla yer tuttuğundan, daha detaylı biçimde, hangi semtlerden geldiklerini görmek üzere ayrı bir tabloda, semtler dahil verilmiştir. Tezin I. bölümünde, İstanbul hakkında verdiğimiz bilgilere bu veriler eklenince, öğrencilerin hangi semtlerde hangi şartlar altında büyüdüğü ortaya çıkacaktır. Şehirler büyük ve orta ve küçük ölçekli olarak iki grup halinde tasniflenmiştir. Bu suretle, şehirleri daha detaylı biçimde görmek mümkün olmuştur. Zira tablo 13'den de anlaşılacağı gibi, aralarında sayı olarak çok da fark yoktur. Doğum yerleri arasında çok miktarda ilçe olduğundan, bunlar da ayrı bir tabloda (Tablo 17) verilmiştir. Kıbrıs doğumlular sayıca azdır (5 kişi); yabancı ülkelerde doğanları gösteren tabloya (Tablo 18) dâhil edilmeseler de, aynı verileri gösteren haritada (Harita 2) sayıları ve diğer yabancı ülkelere oranı görülmektedir. Burada hemen ifade etmek gerekir ki, doğum yerleri durağan olmayıp, dönemler halinde verilmiş, bu suretle değişim de gözlemlenmeye çalışılmıştır. Yukarıda da vurguladığımız gibi, öğrencilerin doğum yerleri, Kolej'e okumak için geldikleri yerleri belirlemek bakımından önemlidir. Bu da, öğrencilerin sosyal arka planlarını çalışmak açısından önemli olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bir önceki analizimiz olan doğum tarihleri verisi, doğum yerleri verisiyle birleştiğinde, takip eden bölüm olan "Öğrencilerin Sosyal Arka Planları" kısmına zemin hazırlanmış olacaktır.

Tablo 13'de görüldüğü üzere, Cumhuriyet döneminde öğrencilerin en fazla miktarını, 1.076 kişi ile İstanbul doğumlu olanlar teşkil etmektedir. Osmanlı dönemine dair veri yokluğundan miktar 1 olarak görünmektedir. Fakat, bu dönemde de sayının yüksek olduğu tahmin edilebilir. İstanbul doğumluların sayısının en yüksek olduğu dönem ise, 1945-1955 yılları arasındadır. Öncesindeki 1923-1944 ve sonrasındaki 1956-1971 dönemlerdeki düşük sayılar, veri yokluğu ile açıklanabilir. Aynı dönemlerdeki düşük seyrin diğer bir sebebinin de, İstanbul dışında doğup gelenlerin sayılarının artmış olması olduğunu düşünsek de, bu hipotezimizin doğru olmadığı, diğer şehirlerden gelenlerin sayılarının artması ve azalmasının, İstanbul'daki sayının artıp azalmasıyla beraber seyrettiği tabloda izlenebilmektedir.

Ankara, Antalya, Bursa, İzmir ve Trabzon gibi büyükşehirlerde doğanlar 544 kişi, orta ve küçük ölçekli şehirlerde doğanlar ise 565 kişidir. İlçeler çok çeşitli olmasına ve Türkiye'nin dört bir yanına dağılmasına rağmen, bu yerleşim birimlerinde doğanların sayısı 334'tür. Yabancı ülkelerde ise 70, Kıbrıs'ı da eklersek 75 kişi doğmuştur. Verdiğimiz bu rakamlar ve tablonun bütünü değerlendirildiğinde, şehirlerde doğan öğrenci sayısının ağırlıklı yer tuttuğunu, şehirler arasında ise İstanbul ve küçük ve orta ölçekli şehirlerin olduğunu söyleyebiliriz. Bunun anlamı

şudur; RC'nin insan coğrafyası çok geniştir ve İstanbul başta olmak üzere Türkiye'nin çoğu yerinde doğan öğrenciler Kolej'e okumak için gelmiştir (bkz Tablo 13, 14, 15, 16, 17, 18; Şekil 4; Harita 1 ve 2). Tablo 13, takip eden diğer tabloların (14 – 18) genelini göstermektedir. Genelden özele inerek, önce İstanbul (Tablo 14 ve Şekil 4), sonrasında büyük şehirler (Tablo 15), küçük ve orta ölçekli şehirler (Tablo 16) ve ilçeleri (Tablo 17) inceleyip, 2519 kişinin doğduğu yerleri analiz edeceğiz. Yabancı ülkelerde doğup Kolej'e gelenler ise ayrıca incelenmiştir (Tablo 18 ve Harita 2).

İstanbul (Tablo 14, Şekil 4) üzerinde çalışırken veri karmaşası yaşamamak adına, tablo ilçeler bazında hazırlanmıştır. Örneğin, bir kişinin doğduğu yer Kandilli yazıyorsa, o kişi Kandilli başlığında değil, bağlı olduğu ilçe olan Üsküdar başlığında değerlendirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, semt değil, ilçeler esas alınarak analiz yapılmıştır. Bir tek Bebek semti için bu kurala uyulmamıştır. Beşiktaş'a bağlı olan Bebek, Robert Kolej'in bulunduğu yer olduğu için ayrı bir değerlendirme olarak tabloda gösterilmiştir. Üstünde durulması gereken en önemli husus ise, bazı belgelerde öğrencilerin İstanbul'da doğduğu yazmakta ancak semtinin yazmadığıdır. Dolayısıyla bağlı oldukları ilçe belirlenememiştir. 910 öğrenci bu durumda olup, toplam sayının %84.57'sine denk gelmektedir ki, bu oran oldukça yüksektir. Bu bilgiler ışığında, Kadıköy 69, Üsküdar ise 49 ile en fazla öğrencinin doğduğu ilçelerdir. Her ikisinin de İstanbul'un Anadolu yakasında ve nüfus olarak en yoğun ilçeleri içinde oldukları bilinmektedir. Maalesef İstanbul'la ilgili, 1967 ve sonrasına dair veri elde edilememiştir. Adalarda, Osmanlı döneminde gayrimüslim elit nüfus ve Rum okulları (Büyükada Rum İlkokulu, Heybeliada Ruhban Okulu vb.) hakimiyeti varken, Cumhuriyet'le birlikte bu ilçede Türk elit kesimin oluşmaya başladığını, tezin I. bölümünde ifade etmiştik. Yeri gelmişken, bu söylemimizi bir örnekle taçlandırmak isteriz. ACG 1935 mezunu Mina Urgan, ailesinden bahsederken, mayıs ve haziran aylarını Çamlıca'daki köşkte, temmuz ayını Boğaziçi'ndeki yalıda, eylül ve ekim aylarını Büyükada'da geçirdiklerini ve o günlerin varlıklı ailelerinin İstanbul'da bahar ve yaz mevsimlerini geçirme tarzının bu olduğunu söylemektedir (Urgan, 1998, s. 104). Tabloya dönüp, Adalar'a baktığımızda 1934 ve sonrasında Türk nüfusun arttığını görmekteyiz. Bu veri ve Urgan'ın ifadeleri, Adalara ilgili söylemimizi desteklemektedir. Keza Bakırköy de aynı durumda olup, günümüzde hala eğitime devam eden Dadyan Ermeni okulunun bulunduğu yerdir. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı döneminde gayrimüslim nüfusun barındığı ancak Cumhuriyet'le beraber Türklerin de yaşam alanı bulduğu ilçe konumundadır. Kolej'in bulunduğu Bebek'te 1, bağlı olduğu ilçe olan Beşiktaş'ta 4 kişi doğmuş olup, diğer ilçelerdeki oran, bu ilçelerdeki gibi devam etmektedir. Fatih'te doğan 6 kişinin tamamı 1934 ve sonrasına denk gelmektedir. Gedikpaşa Amerikan okulunun bu ilçede oluşu ve 1927'den sonra bünyesinde 94 Türk öğrenciyi barındırması (Sezer Arıç, 2014, s. 84) önemli bir ayrıntı olup, benzer durum Üsküdar'da da yaşanmaktadır. Üsküdar Amerikan Koleji'nde aynı yıl (1927) 65

Türk öğrenci bulunmakta (Sezer Arıĝ, s. 100) olup, bu semtte doĝan kişi sayısına bakıldığında (49) yine Cumhuriyet sonrasına denk geldiği görölmektedir. 2.589 öğrenciden 1.076'sının, diğer bir ifadeyle %41.56'sının İstanbul doĝumlu olması, öğrencilerin yarısına yakınının İstanbul'da doĝduđunu; neredeyse yarısının şehir dışından Kolej'e gelmediğini göstermektedir. Ancak bu söylemimizi somutlaştırmak için, bu oranın, tezin ileriki bölümlerinde üzerinde çalışacağımız, öğrencilerin adresleri ile ilgili verilerle beraber değerlendirilmesi gerekmektedir.

Büyük şehirler arasındaki sıralama Ankara 271, İzmir 166 ve Bursa 69 öğrenci şeklindedir (Tablo 15). Bu sayı hiç şaşırtıcı değildir. İzmir'deki Göztepe Amerikan ve Uluslararası Kolej'den (Smyrna International College), Robert Kolej'e çok sayıda öğrenci transferi yapıldığı bilinmektedir. Özellikle Uluslararası Kolej'de, aynı Üsküdar ve Gedikpaşa Amerikan Kolejlerinde olduğu gibi 1927 yılında, 268 öğrencinin 260'ının, neredeyse tamamının, Türk olduğu bilinmektedir (Sezer Arıĝ, 2014, s. 105). İzmir'de doĝup Kolej'e geçiş yapan öğrencilerin çoğunun bu okullardan transfer olmuş olması kuvvetle muhtemeldir. Bursa Amerikan Koleji'nin 1928 yılında kapatılmasıyla, burada okuyan öğrencilerin büyük bir kısmının yine Robert Kolej'e geçişi düşünülebilir. Zira 69 kişi bu şehirde doĝmuş olup, bu sayının 64'ü Cumhuriyet dönemine denk gelmektedir. Ankara'da bilinen herhangi bir Amerikan okulu bulunmamaktadır. Ancak, 1930'lu yılların başında eğitime başlayan Türk Maarif Cemiyeti'den (TED Ankara Koleji) RC'ye geçiş yapan öğrenci sayısının epey fazla olduğu, arşiv belgelerinde görölmüştür. Zira Ankara doĝumlu olup, RC'ye gelen öğrenci sayısının tamamı 1934 ve sonrasına, çoğunluğu da 1945-1955 yılları arasına denk gelmektedir. Öğrencilerin geldikleri okulları inceleyeceğimiz tezin devam eden bölümlerindeki tespitlerimiz, buradaki söylemimizle bir araya getirilecektir. Böylece, RC'ye gelen öğrencilerin doĝdukları şehir ve ilçelerle ilgili yaptığımız tespitlerdeki sayıları açıklarken öne sürdüğümüz, doĝdukları yerlerdeki yabancı ya da RC'nin muadili okullarda okuyarak RC'ye geçiş yaptıkları ile ilgili savımız desteklenecek ve doğerlanacaktır.

Orta ölçekli ve küçük şehirler (Tablo 16) arasında ise Adana 56, Mersin 31, Samsun 30, Eskişehir 28, Kayseri 25 ve Gaziantep 24 öğrenci ile ön sırada yer almaktadırlar. Adana'daki sayının fazla oluşu, yine Adana Amerikan Okulu'ndan RC'ye geçiş ile ilgili olabilir. Adana'da doĝup gelenlerin neredeyse tamamı 1934 ve sonrasına denk gelmekte olup, 1927 yılında bu okuldaki toplam 154 öğrencinin 125'inin Türk olduğu bilinmektedir (Sezer Arıĝ, 2014, s. 85). Mersin'de ise, Tarsus Amerikan Koleji'nin bulunmasını ve öğrencilerin doĝdukları yerler sıralamasında 2. sırada olmasını yine Amerikan kolejleri arası geçişe bağlayabiliriz. Talas Amerikan Koleji Kayseri'deki, Merzifon Amerikan Koleji ise Amasya'daki sayı fazlalığını açıklamaktadır. Keza Gaziantep'te doĝan 24 öğrencinin tamamı 1934 ve sonrasında RC'ye gelmiştir. Gaziantep,

Cumhuriyet öncesinde 4 yabancı ve 3 azınlık¹⁰ okulunun yanı sıra, Osmanlı döneminde kurulmuş 3. Yüksek okul olan Merkezi Türkiye Koleji'ne ev sahipliği yapmıştır (Yıldız, 2016, s. 87, 88). Cumhuriyet döneminde ise, bu okulların tamamı kapatılmıştır. Kapatılan okullarda hali hazırda okuyan öğrencilerin, benzer bir eğitime devam etmek istemesi de tabiidir. Gaziantep'deki yabancı okulların tamamının Amerikan Okulu olduğunu bildiğimize göre, eğitimlerine devam ederken, okul olarak RC'yi tercih etmeleri şaşırtıcı değildir. Belli başlı bu şehirler haricinde, doğum yeri sırlamasında dikkat çeken sayılara sahip olan Van, Erzurum, Sivas ve Yozgat'ın misyonerlik faaliyetlerinin istasyonları olduğunu belirtmek isteriz.

İlçeler (Tablo 17) arasında Tarsus, 16 öğrenci ile ilk sıradadır. Orta ve Küçük ölçekli şehirler kısmında Tarsus'un bağlı olduğu Mersin'deki sayının fazlalığını açıklarken öne sürdüğümüz kolejler arası geçiş düşüncemizi buradaki veri de doğrular mahiyettedir. Yoğunluğu, Adapazarı 13, Bafra 9 öğrenci ile takip etmekte, kalan ilçelerde doğanlar ise 1'den 9'a kadar değişen sayılarla yer almaktadır. Adapazarı'nda doğanlar, İstanbul'a yakınlığı ile Kolej'i tercih edilmiş olabileceği gibi, ilçede Cumhuriyet'le birlikte fabrikaların kurulmaya başlaması (vagon, şeker vb.) ve şehrin sanayileşmeye açılması sonucu, Cumhuriyet'in değişen hayat tarzına çabuk uyum sağlayan insan nüfusunu barındırması da, diğer bir sebep olabilir. Zira 1923-1944 arası burada doğup, Kolej'e geçen öğrenci sayısı, toplam sayının tamamını karşılamaktadır.

178 ilçe üzerinden hazırladığımız Tablo 17, bir üst bölümdeki büyükşehirler ve küçük/orta ölçekli şehirler tablolarına (Tablo 14, 15 ve 16) eklenince, karşımıza, aşağıdaki Harita 1 çıkmaktadır. Bu harita, İstanbul hariç bütün şehirlerde doğan öğrencilerin yoğunluğunu göstermekte olup, ilçeler, bağlı oldukları şehirlerde değerlendirmeye alınmıştır. Örneğin, ilçeleri gösteren Tablo 17'de Tunçbilek, Harita 1'de bağlı olduğu şehir olan Kütahya'da gösterilmiştir. Böylece, İstanbul'u dışarda tutarak, Türkiye çapında, hangi şehirde kaç öğrencinin doğduğu görülebilmektedir. İstanbul'daki istatistik ise, veri yoğunluğu sebebiyle aynı haritada gösterilememiş ancak, Şekil 4'de pasta dilimi ile görselleştirilmiştir. Bu bölümdeki tespitlerimiz, ileriki bölümlerde analiz edeceğimiz, öğrencilerin ailelerinin adresleri ile birleşince, ülkenin neresinden Kolej'e öğrenci geldiği tespit edilecek ve öğrencilerin sosyal arka planları, buldukları sosyal sınıf ve nitelikleri belirlenecektir.

Türkiye dışında doğup, Kolej'e eğitim için gelenler, "yabancı ülkelerde doğanlar" başlığında Tablo 18 ve Harita 2'de gösterilmiştir. Bu tespitimizde sırasıyla Bulgaristan 9, ABD 8, Çin ve Yunanistan 7, Makedonya 6 öğrenci ile en yüksek sayıları oluşturmaktadır. Bulgaristan ve ABD'nin ilk sıralarda yer alması beklenen bir durumdur. Hatırlanacağı üzere, Sabev, Kolej'in 1877-1890 yılları arasını Bulgar Dönemi olarak belirlemiştir (Sabev, 2014b, s. 174). Dolayısıyla,

¹⁰ Amerikan İlkokulu (1847), Amerikan Kızlar Okulu (1859), Amerikan Kız Koleji (1868), Amerikan Erkek Koleji (1868), Nersisyan (1847), Nizipliyan, Tankara (1853), Hersisyan (1849) Okulları: (Büyükkarcı, 2004, s. 418).

bu dönemde Bulgar öğrencilerin sayısının fazla olması ve Bulgar döneminin yaşanmasının bir devamı olarak, Bulgaristan doğumluların en fazla olması anlaşılır görünmektedir. İkinci sırada ABD'nin olması da, RC'nin Amerikan okulu olması, eğitim dilinin İngilizce olması ve orada doğan Türklerin kendi memleketlerinde, ABD'de gördükleri ve alıştıkları eğitimi devam ettirmek maksadıyla Kolej'e geldiklerini düşündürmektedir. Tabloya bakıldığında, ABD'den gelen Türk öğrencilerin tamamı Cumhuriyet döneminde Kolej'e intikal etmiştir. Burada en ilginç olan, Çin doğumluların sayısının Yunanistan'la aynı olmasıdır. Fark ise, Yunanistan doğumluların tamamının Cumhuriyet'in ilk iki 10 yıllık, Çin doğumluların ise son iki 10 yıllık dönemde Kolej'e gelmeleridir. Nasıl ki Bulgaristan doğumluları Kolej'de hakim olan Bulgar dönemine bağladıysak, Yunanistan'dan gelenleri de, yine Sabev'in saptaması olan Rum Dönemine (1894-1923) bağlayabiliriz (Sabev, s. 178). Zira, 1940'lı yıllardan sonra Yunanistan'dan hiç öğrenci gelmemiştir. Zannımca bunun en önemli sebebi, 1924 yılında kapatılan Merzifon Amerikan Koleji'nin, Selanik'te, eğitimine Anatolia College ismi altında devam etmesidir. Kolej bugün (2017) halen eğitim öğretime devam etmektedir. Bu sebeple, Yunanistan'da doğup, Amerikan eğitimi almak isteyen öğrenciler, memleketlerinden uzakta İstanbul'da değil, kendi ülkelerinde okumayı tercih etmiş olabilirler. Çin'e döndüğümüzde, buradan gelen öğrencilerin bir kısmının Şangay Amerikan Okulunda okuduğunu ve Kolej'e bu sebeple, aynı türden eğitim almak için geçiş yaptığını görürüz (Özbek Düzey öğrenci dosyası). Hatırlatılması gereken bir diğer husus da, Kolej'in kurucusu Hamlin'in, İstanbul'dan önceki çalışma yerinin Çin olduğu ve buraya Board tarafından gönderildiğidir (Freely, 2014, s. 18). Diğer ülkelerin sayısı ise birer ikişer olmak üzere düşük düzeyde seyretmektedir.

Tabloların tamamı değerlendirildiğinde, RC'nin öğrenci profilinin, hem Türkiye hem de Avrupa ve ABD ölçeğinde geniş olduğu; az sayıda da olsa, hem Türkiye'nin en ücra köşelerinde, hem de Balkanlar başta olmak üzere, Avrupa ülkelerinde doğan öğrencilerden oluştuğu söylenebilir. Bu geniş coğrafyada doğan öğrenciler RC'nin çok kültürlü ortamını oluşturmakta ve kuruluş amacına da hizmet etmektedir. Bunun yanında, İstanbul dışında doğup, Kolej'e gelen öğrencilerin birçoğunun, Amerikan okullarından geldiği, alıştıkları eğitim anlayışını devam ettirmek istedikleri söylenebilir. Amerikan okullarından gelmeyenlerin ise, doğdukları şehirlerdeki tanınan ve maddi durumu iyi olan ailelerden oldukları tespiti yapılabilir. Az sayıda öğrenci, Anadolu'nun ücra yerlerinde doğup, Robert Kolej'e gelmişler ve burada okumak için maddi yardım talebinde bulunmuşlardır. Elbette ki bu hipotezlerimizin doğrulanması gerekmektedir; ki, sıradaki sorgulamalarımız (öğrencilerin babalarının meslekleri, adresleri ve maddi durumları) bu mahiyettedir.

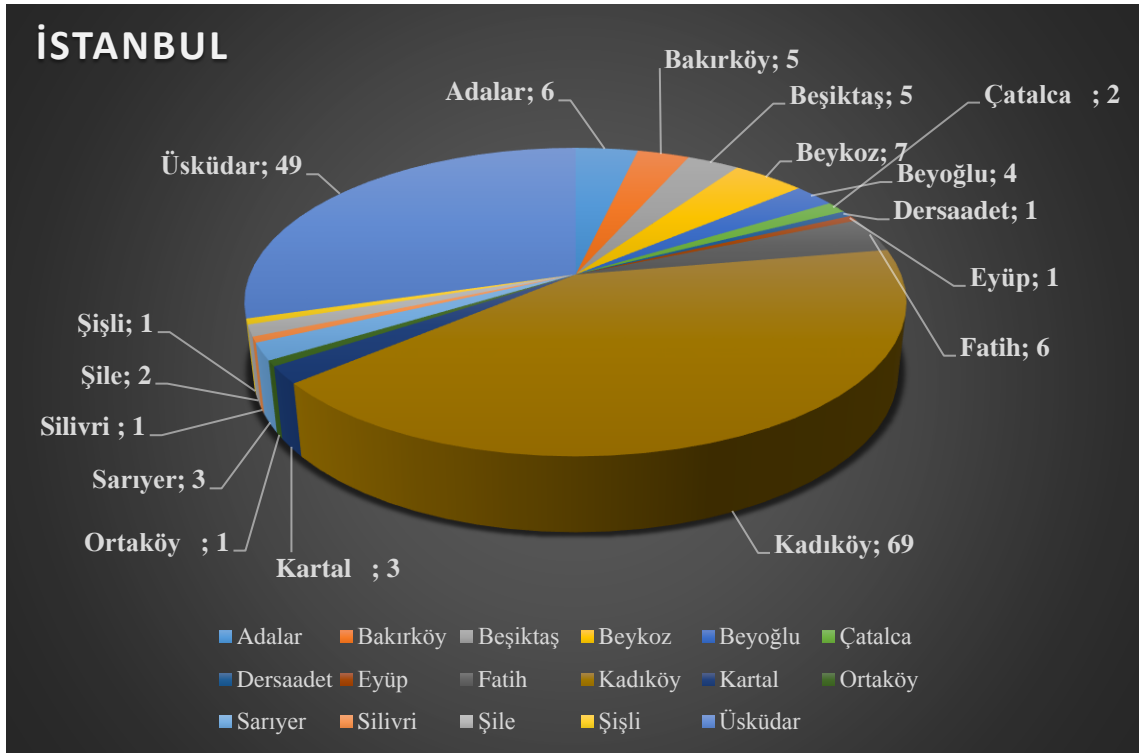
Tablo 13. Öğrencilerin doğum yerlerine ve yıllara göre dağılımı.

DOĞUM YERLERİ	YILLAR						Genel Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	
İstanbul	1	10	303	623	139	-	1076
Büyük Şehirler	-	5	125	320	92	2	544
Orta ve Küçük Ölçekli Şehirler	2	2	145	346	70	-	565
İlçeler	3	61	219	51	-	-	334
Yabancı Ülke	-	5	22	35	8	-	70
Genel Toplam	6	83	814	1375	309	2	2589

Tablo 14. İstanbul doğumlu öğrencilerin doğduğu ilçeler ve yıllara göre dağılımı.*

İSTANBUL	YILLAR					Genel Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	
Adalar	-	-	3	3	-	6
Bakırköy	-	-	2	3	-	5
Bebek	-	-	-	1	-	1
Beşiktaş	-	-	1	3	-	4
Beykoz	-	2	5	-	-	7
Beyoğlu	-	-	-	4	-	4
Çatalca	-	-	1	1	-	2
Dersaadet	-	-	1	-	-	1
Eyüp	-	-	-	1	-	1
Fatih	-	-	1	3	2	6
Semt Yazmayanlar	1	3	255	527	124	910
Kadıköy	-	1	19	42	7	69
Kartal	-	1	-	2	-	3
Ortaköy	-	-	-	1	-	1
Sarıyer	-	-	1	1	1	3
Silivri	-	1	-	-	-	1
Şile	-	-	2	-	-	2
Şişli	-	-	-	1	-	1
Üsküdar	-	2	12	30	5	49
Genel Toplam	1	10	303	623	139	1076

* Belgelerde, doğum yeri olarak sadece "İstanbul" yazanlar bu gruba dâhil edilmiştir.

Şekil 4. İstanbul doğumlu öğrencilerin doğduğu semtler ve yıllara göre dağılımı.

Tablo 15. Öğrencilerin doğduğu büyükşehirler ve yıllara göre dağılımı.

BÜYÜK ŞEHİRLER	YILLAR					Genel Toplam
	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	
Ankara	-	47	163	61	-	271
Antalya	-	3	13	-	-	16
Bursa	5	23	31	10	-	69
İzmir	-	48	98	18	2	166
Trabzon	-	4	15	3	-	22
Genel Toplam	5	125	320	92	2	544

Tablo 16. Öğrencilerin doğduğu orta ve küçük ölçekli şehirler ve yıllara göre dağılımı.

ORTA VE KÜÇÜK ÖLÇEK	YILLAR					Genel Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	
Adana	-	1	11	40	4	56
Adıyaman	-	-	-	1	-	1

Afyon	-	-	7	5	2	14
Amasya	-	-	-	14	1	15
Antakya	-	-	-	4	1	5
Artvin	-	-	1	2	-	3
Aydın	-	-	2	4	-	6
Balıkesir	-	-	5	6	-	11
Bayburt	-	-	-	1	-	1
Bilecik	-	-	1	-	-	1
Bolu	-	-	3	1	3	7
Burdur	-	-	-	6	3	9
Çanakkale	-	-	2	3	1	6
Çankırı	-	-	-	3	-	3
Çorum	-	-	1	2	-	3
Denizli	-	-	1	3	1	5
Diyarbakır	-	-	4	11	2	17
Edirne	-	1	2	2	1	6
Elazığ	-	-	3	7	2	12
Erzincan	-	-	-	4	1	5
Erzurum	-	-	2	13	3	18
Eskişehir	-	-	6	20	2	28
Gaziantep	-	-	10	9	5	24
Giresun	-	-	1	3	4	8
Gümüşhane	-	-	-	2	-	2
Iğdır	-	-	1	1	-	2
Isparta	-	-	-	3	2	5
İskenderun	-	-	1	2	2	5
Kahramanmaraş	-	-	1	5	4	10
Kars	-	-	2	3	1	6
Kastamonu	-	-	2	-	-	2
Kayseri	-	-	9	13	3	25
Kırıkkale	-	-	1	1	-	2
Kırklareli	-	-	2	3	1	6
Kırşehir	-	-	-	1	1	2
Kocaeli	-	-	8	12	4	24
Konya	1	-	4	15	-	20
Kütahya	-	-	1	4	1	6
Malatya	-	-	5	5	-	10

Manisa	-	-	2	3	1	6
Mardin	-	-	1	5	-	6
Mersin	-	-	10	19	2	31
Muğla	-	-	5	3	-	8
Nevşehir	-	-	-	2	-	2
Niğde	-	-	-	2	1	3
Ordu	1	-	-	6	1	8
Rize	-	-	2	2	-	4
Sakarya	-	-	-	1	-	1
Samsun	-	-	9	21	-	30
Siirt	-	-	1	-	-	1
Sinop	-	-	-	-	1	1
Sivas	-	-	3	8	1	12
Tekirdağ	-	-	2	6	1	9
Tokat	-	-	1	3	1	5
Urfa	-	-	3	4	2	9
Uşak	-	-	1	13	1	15
Van	-	-	-	1	-	1
Yozgat	-	-	-	2	1	3
Zonguldak	-	-	6	11	2	19
Genel Toplam	2	2	145	346	70	565

Tablo 17. Öğrencilerin doğduğu ilçeler ve yıllara göre dağılımı.

İLÇELER	YILLAR					Genel Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	
Adapazarı	-	5	7	1	-	13
Ahmediye	-	-	1	-	-	1
Ahmetçe	-	-	1	-	-	1
Akcasu	-	1	-	-	-	1
Akçadağ	-	-	-	1	-	1
Akdağ Madeni	-	-	1	-	-	1
Akşehir	1	1	2	-	-	4
Alaşehir	-	-	3	1	-	4
Alibeyli	-	1	-	-	-	1
Altınova	-	1	-	-	-	1
Anamur	-	-	1	-	-	1
Arapkir	-	1	-	1	-	2
Ardahan	-	-	1	1	-	2
Armutluköy	-	-	1	-	-	1
Arnutova	-	-	1	-	-	1
Ayancık	-	-	3	-	-	3
Ayvalık	-	1	2	2	-	5
Babadağ	-	-	1	-	-	1
Babaeski	-	-	1	-	-	1
Bafra	-	2	4	3	-	9
Bandırma	-	1	3	2	-	6
Bartın	-	1	2	1	-	4
Belen	-	-	-	1	-	1
Ceylanpınar	-	-	1	-	-	1
Beyobası	-	-	1	-	-	1
Biga	-	-	1	-	-	1
Bolvadin	-	-	1	-	-	1
Bor	-	-	-	1	-	1
Bozüyük	-	-	1	-	-	1
Boztekke	-	-	1	-	-	1
Bozüyük	-	1	-	-	-	1
Bucak Aziziye	-	-	1	-	-	1
Buldan	-	-	2	-	-	2
Camiikebir	-	-	1	-	-	1

Cedidiye Mahallesi	-	1	-	-	-	1
Ceyhan	-	2	3	2	-	7
Çarnovat	-	-	1	-	-	1
Çarşamba	-	-	1	-	-	1
Çavuş Mahallesi	-	1	-	-	-	1
Çay	-	-	1	-	-	1
Çaycuma	-	-	2	-	-	2
Çoruh	-	-	1	-	-	1
Darende	-	-	1	-	-	1
Değirmendere	-	-	-	1	-	1
Develi	-	-	3	-	-	3
Divriği	-	-	2	-	-	2
Dorende	-	-	1	-	-	1
Dört Yol	1	-	-	-	-	1
Düzce	-	-	1	1	-	2
Eceabat	-	-	-	1	-	1
Edremit	-	-	3	-	-	3
Eğridir	-	-	2	-	-	2
Elbistan	-	-	1	1	-	2
Emet	-	-	1	-	-	1
Emirdağ	-	-	3	-	-	3
Erbaa	-	-	2	1	-	3
Erciş	-	-	1	-	-	1
Erdek	-	-	1	-	-	1
Ereğli	-	-	7	1	-	8
Ermenek	-	-	-	1	-	1
Erzin Karamustafalı	-	-	1	-	-	1
Eskipazar	-	-	1	-	-	1
Ezine	-	-	1	-	-	1
Fatsa	-	-	1	-	-	1
Fethiye	-	-	2	-	-	2
Gediz	-	-	1	-	-	1
Gelibolu	-	-	1	-	-	1
Gerze	-	-	1	-	-	1
Gönen	-	1	1	-	-	2
Gümüşhacıköy	-	-	1	-	-	1
Güney	-	-	1	-	-	1

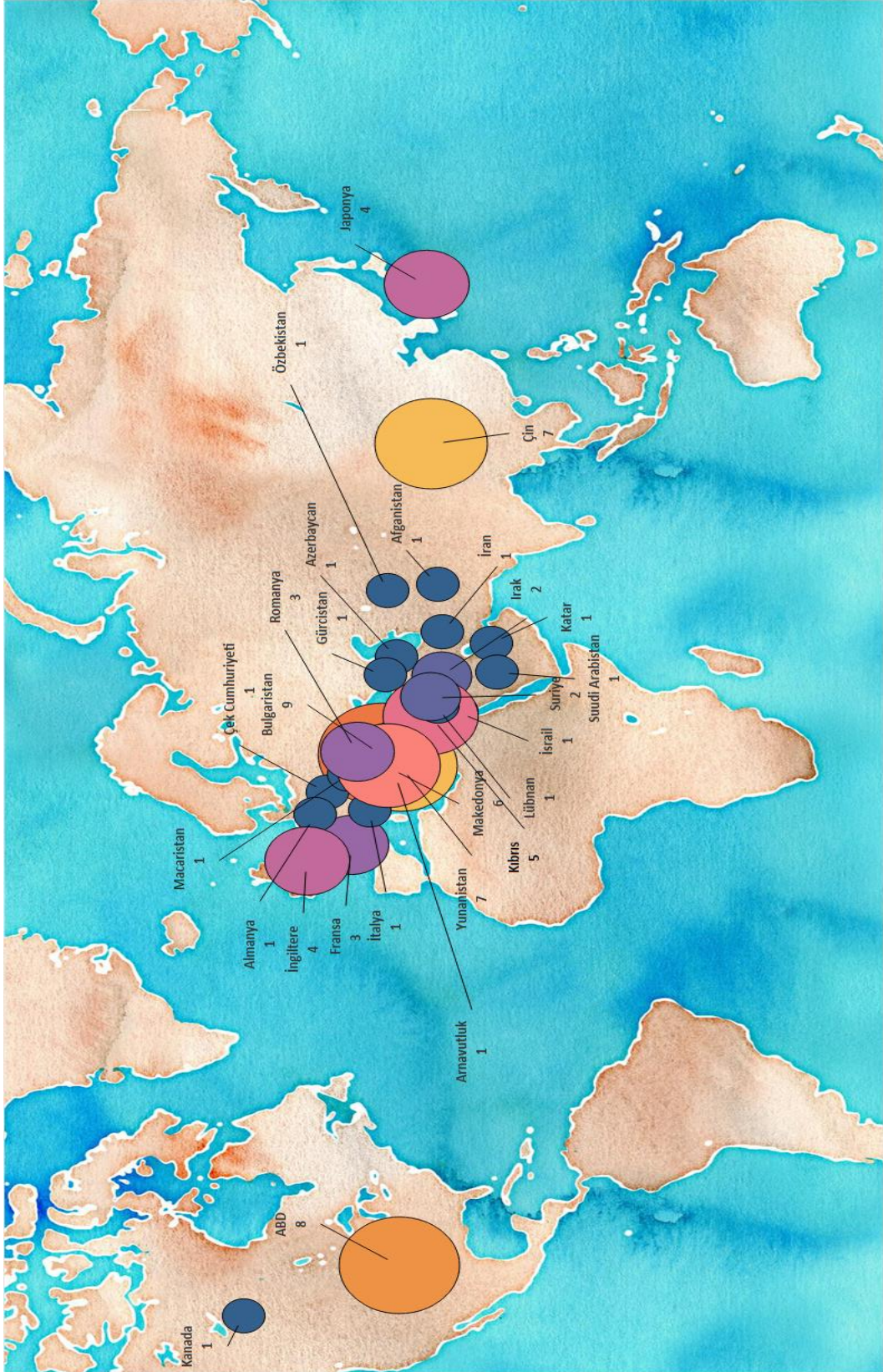
Güre Köyü	-	-	1	-	-	1
Gürün	-	-	1	-	-	1
Harpüt	-	1	-	-	-	1
Hasankale	-	-	1	-	-	1
Hassa	-	-	1	-	-	1
Hatayhassa	-	1	-	-	-	1
Hendek	-	1	1	1	-	3
Hınıs	-	-	1	-	-	1
Hisar	-	-	1	-	-	1
Hopa	-	-	1	-	-	1
Hunutlu	-	-	1	-	-	1
Istiranca	-	1	-	-	-	1
İnebolu	-	-	1	-	-	1
İnevi	-	-	1	-	-	1
İskilip	-	-	1	-	-	1
Kadınhan	-	-	-	1	-	1
Kadrlı	-	1	-	-	-	1
Kale Hisar	1	-	-	-	-	1
Karaali Mahallesi	-	-	1	-	-	1
Karabük	-	2	1	2	-	5
Karainebeyli	-	-	1	-	-	1
Karaman	-	-	2	-	-	2
Karamanlı	-	-	1	-	-	1
Karapınar	-	-	3	-	-	3
Kavşut	-	-	-	1	-	1
Kepenekli	-	-	1	-	-	1
Kervansaray	-	-	-	1	-	1
Keşan	-	-	4	-	-	4
Kırkağaç	-	1	-	-	-	1
Kızılca	-	1	-	-	-	1
Kilis	-	-	5	-	-	5
Kilitbahir	-	1	-	-	-	1
Koyulhisar	-	-	1	-	-	1
Köyü	-	1	1	-	-	2
Kula	-	2	3	2	-	7
Kura	-	-	1	-	-	1
Kuzuluk Aziziye	-	-	1	-	-	1

Küçük Köpekli	-	-	1	-	-	1
Küçükminare	-	-	1	-	-	1
Küplüce	-	1	-	-	-	1
Ladik	-	-	2	-	-	2
Laledere	-	-	1	-	-	1
Lapseki	-	-	-	1	-	1
Lüleburgaz	-	1	-	-	-	1
Lüleburgaz	-	-	1	-	-	1
Mahalle	-	1	-	-	-	1
Mahmudiye	-	-	-	1	-	1
Mecitözü	-	-	1	-	-	1
Memişler	-	-	1	-	-	1
Meriç	-	-	1	-	-	1
Mermere	-	-	2	-	-	2
Midyat	-	1	1	-	-	2
Mihalıççık	-	1	-	-	-	1
Milas	-	1	3	-	-	4
Musikanlı	-	-	1	-	-	1
Nazilli	-	1	1	3	-	5
Nevruz Köyü	-	1	-	-	-	1
Niksar	-	-	1	-	-	1
Nizip	-	1	3	-	-	4
Osmancık	-	-	-	1	-	1
Pamukova	-	-	1	-	-	1
Pazar	-	-	1	-	-	1
Pisi	-	-	2	-	-	2
Refahiye	-	-	-	1	-	1
Reyhanlı	-	-	2	-	-	2
Safranbolu	-	3	3	-	-	6
Salihli	-	1	4	1	-	6
Sapanca	-	-	2	-	-	2
Saray (Trakya)	-	1	-	-	-	1
Saray Mahallesi	-	-	1	-	-	1
Sarayköy	-	-	1	1	-	2
Sarıkamış	-	-	1	-	-	1
Sarılar	-	-	1	-	-	1
Sarız	-	-	1	-	-	1

Senirkent	-	-	1	-	-	1
Seydişehir	-	1	-	-	-	1
Sındırğa	-	-	1	-	-	1
Sındırgı	-	1	1	-	-	2
Silifke	-	1	1	-	-	2
Silvan	-	1	-	-	-	1
Simav	-	-	1	-	-	1
Soma	-	-	1	-	-	1
Söke	-	1	2	2	-	5
Talas	-	1	1	-	-	2
Tarsus	-	1	14	1	-	16
Taşova	-	-	1	-	-	1
Tavaş	-	-	1	-	-	1
Tefenni	-	-	1	1	-	2
Teknepinar	-	-	-	1	-	1
Tirebolu	-	-	1	-	-	1
Tosya	-	-	2	-	-	2
Tozman	-	2	-	-	-	2
Tunçbilek	-	-	1	-	-	1
Turgutlu	-	-	1	-	-	1
Uluborlu	-	-	1	-	-	1
Uzunköprü	-	-	1	1	-	2
Üç Kuyu Bolvadin	-	-	1	-	-	1
Ünye	-	-	4	-	-	4
Vezirköprü	-	-	2	2	-	4
Viranşehir	-	-	-	1	-	1
Vize	-	1	-	-	-	1
Yalvaç	-	1	-	-	-	1
Yeşilova	-	1	-	-	-	1
Yusufeli	-	-	1	-	-	1
Zara	-	-	1	-	-	1
Zeydan	-	1	-	-	-	1
Zile	-	-	1	1	-	2
Genel Toplam	3	61	217	51	-	332

Tablo 18. Öğrencilerin doğduğu yabancı ülkeler ve yıllara göre dağılımı.

YABANCI ÜLKELER	YILLAR				Genel Toplam
	1923- 1933	1934- 1944	1945- 1955	1956- 1966	
ABD	-	1	3	4	8
Afganistan	-	-	1	-	1
Almanya	-	-	1	-	1
Arnavutluk	1	-	-	-	1
Azerbaycan	-	-	1	-	1
Bulgaristan	3	1	5	-	9
Çek Cumhuriyeti	-	-	1	-	1
Çin	-	2	5	-	7
Fransa	-	2	1	-	3
Gürcistan	-	1	-	-	1
Irak	-	1	1	-	2
İngiltere	-	-	3	1	4
İran	-	1	-	-	1
İsrail	-	-	1	-	1
İtalya	-	1	-	-	1
Japonya	-	2	1	1	4
Kanada	-	-	1	-	1
Katar	-	-	1	-	1
Lübnan	-	-	1	-	1
Macaristan	-	1	-	-	1
Makedonya	-	2	4	-	6
Özbekistan	-	-	1	-	1
Romanya	-	-	2	1	3
Suriye	-	1	1	-	2
Suudi Arabistan	-	-	-	1	1
Yunanistan	1	6	-	-	7
Genel Toplam	5	22	35	8	70

Harita 2. Öğrencilerin doğduğu yerlerin yabancı ülkelere göre dağılımı.

2.4. ÖĞRENCİLERİN SOSYAL ARKA PLANLARI

Bir önceki bölümde RC’de okuyan öğrencilerin doğum yılları ve yerleri ile ilgili yaptığımız tespitlerimize, babalarının meslekleri, ailelerinin adresleri ve ailelerinin bildiği dillerle ilgili edindiğimiz bilgiler de eklenince, öğrencilerin sosyal arka planları hakkında fikir sahibi olmak için yeterli veriye ulaşılmış olacaktır. Şöyle ki, öğrencilerin doğdukları dönemleri inceleyerek, hangi sosyo-kültürel şartlarda ve hangi siyasi ortamda yetiştiklerini tespit ettik. Doğum yerlerini çalıştığımızda ise, çoğunlukla Anadolu’daki Amerikan kolejleri ya da yabancı okulların buldukları yerlerden geldiklerini gördük. Böylece, öğrencilerin nasıl bir ortamda büyümeye ve eğitim almaya başladıklarını tespit etmiş olduk. Edindiğimiz bu bilgilere, aileleriyle ilgili tespitlerimiz de eklenince, Kolej’de okuyan öğrencilerin aile yapısı ve buldukları sosyal sınıf belirlenebilecektir. Diğer bir ifadeyle, baba meslekleri, anne-babanın oturdukları adres ve ailenin yabancı dil bilip bilmedikleri sorgusu, doğrudan bize öğrencinin karakterinin şekillendiği aile yapısını ve sosyal arka planlarını anlatacaktır.

Öğrencilerin sosyal statülerini tespit etmek üzere, babalarının meslekleri ile ilgili veriler değerlendirilecektir. Diğer bir ifadeyle, Kolej öğrencileri elit bir grubu teşkil ettiğinden, önce bu elit olmanın aileden gelme bir durum olup olmadığına bakılacaktır. Bunu tespit etmenin en kolay ve güvenilir yolu da, az önce de ifade ettiğimiz gibi baba mesleklerine bakmaktır. Yeri gelmişken, baba mesleklerinin, kişilerin sosyal arka planlarını belirlemede önemli bir unsur olduğunu, bir örnekle göstermek istedik. RC 1970 mezunu Orhan Pamuk, anılarını yazdığı bir kitabında, babaları fabrikatör, tekstilci ve madenci olan bir arkadaş grubu olduğunu ve bu kişilerin Robert Kolej’e babalarının Mercedes’leriyle geldiklerini, okul çıkışında ise Şişli ve Bebek’te gezdiklerini belirterek, okuldaki zengin gruba, bu kişilerin babalarının mesleklerine ve dolaştıkları semtlere vurgu yapmıştır (Pamuk, 2016, s. 290). Bizim sorgulamalarla çıkarmayı beklediğimiz sonuç ise, öğrencilerin baba meslekleri dolayısıyla, zaten elit gruba dâhil iseler sosyal statülerini devam ettirdikleri; elit gruba dâhil değil iseler de, Kolej eğitiminin öğrencilere elit olma şansı verdiğidir. Diğer bir ifadeyle, RC’nin öğrencilerinin buldukları üst sosyal sınıfta kendilerini yeniden üretmelerine mi, yoksa daha alt sosyal grupta olanların daha üst gruba geçmelerine mi yardımcı olduğuna veya her iki sürecin birden ve değişen derecelerde gerçekleşip gerçekleşmediğine dair bilgi edinilecektir. Hipotezimiz, öğrencilerin büyük çoğunluğunun zaten elit gruba dâhil olduğu, Kolej eğitiminin ise bu elit olma durumunu devam ettirmenin eğitimsel bir aracı olduğu; daha az bir miktar öğrencinin babalarının mesleklerinin düşük profilde olduğu ve Kolej’in daha az miktardaki öğrencilere de sosyal açılım sağlayarak elit gruba girme şansı verdiği şeklindedir. Bu durumu bir örnekle taçlandırmak istersek, tezin dördüncü bölümünde de adı geçecek, Türkiye’nin ilk ve tek “first gentleman” unvanını taşıyan 1961 RC mezunu Özer Uçuran’ın, 2008 yılında

Hürriyet gazetesinde Ayşe Arman'a verdiği bir röportajı inceleyebiliriz. Uçuran, babasının Bursa'nın varlıklı ailelerinden olan Mustafa İpekçi'nin şoförlüğünü yaptığını söylemekte; ailece İpekçi'lerin evinin müştemilatında kaldıklarına ve çok fakir olduklarına işaret etmekte ve zengin çocukların okuluna gitmiş ancak o okuldaki gelmiş geçmiş en fakir öğrencinin belki de kendisi olduğuna dikkat çekmektedir. Yazın karpuz ve dondurma sattığını, ellerinde tenis raketleriyle gelen okul arkadaşlarının kendisini görmemesi için yüzünü sakladığını söylemektedir (tenis oynamak elitlerin yaptığı bir sporken, kendisi bakkal çıraklığı yapmaktadır vurgusunun, sınıf ayrımlarını göstermek için söylendiğini düşünmekteyim). Ayrıca, her burslu öğrencinin yapması gerektiği gibi, RC'de de yemekhanede garsonluk ve telefon operatörlüğü yaparak da bursunu devam ettirmektedir (Uçuran Çiller, 2008). Görüldüğü gibi, Uçuran, fakir bir aileden gelmektedir.¹¹ Ancak RC sonrası, hem, elit bir ailede yetişen Tansu Çiller'le tanışması, hem de RC'de aldığı mühendislik eğitimi sayesinde, röportajı yapan Ayşe Arman'ın kelimeleriyle, *sofistike ve renkli* bir kişilik olarak hayatını devam ettirmiştir.

Baba meslekleriyle ilgili bilgiler, öğrencilerin dosyalarında bulunan Kalıcı Kayıt Kartı, Müracaat Kâğıdı, Eski Girişli Duhul Varakası, Yardım İsteme Kâğıdı ve Veli Kartında yer almaktadır. Bu belgeler sorgulanmış ve Tablo 19'da genel kategoriler altında, Tablo 20'de ise ayrıntılarıyla sunulmuştur. Aşağıda sunulan bu iki tablonun, uzun bir çalışmanın eseri olduğunu söylemeden ve kısaca bu süreçten bahsetmeden geçemeyeceğiz: Mesleklerle ilgili bilgileri veri tabanından çektiğimizde, 4.634 adet farklı veri ile karşılaştık. Bu 4.634 farklı veriyi bir araya getirmek, aynı başlık ve kategoride toplamak, üstelik bunu yıllara göre ayırmak oldukça vaktimizi aldı. Bu süreç içinde 25 ayrı tablo üzerinden çalıştık. 25. tabloyu bitirdiğimizde ise, elimize Osmanlı döneminden hiç veri gelmediğini gördük. Bu sebepten, yeni belge türlerini taratarak sorgulamayı en baştan yapmak durumunda kaldık. Yaklaşık 2 aylık bir çalışmanın nihayetinde ise aşağıdaki iki tabloyu (Tablo 19 ve 20) ortaya çıkardık. Bu iki tabloda, baba meslek verisi önem arz ettiğinden, diğer sorgulamalardan farklı bir zaman dilimi belirlemesine gittik. Cumhuriyet öncesi dönemi, daha önce yaptığımız gibi kuruluştan Cumhuriyet'e (1863-1922) olarak değil, Kolej'in kuruluşu Meşrutiyet (1863-1908), Meşrutiyet I. Dünya Savaşı (1909-1913), I. Dünya Savaşı (1914-1918) ve Milli Mücadele Dönemi (1919-1922) olarak dönemlere ayırdık. Bu belirlemeyi yaparken, Osmanlı döneminde Türk öğrencilerin sayılarının yükselişe geçtiği, yukarıda yer alan "Öğrenci Grubunun Miktarı ve Büyüklüğü" bölümünde ayrıntılı anlattığımız kırılma noktalarını esas aldık. Cumhuriyet sonrası ise diğer sorgulamalarda olduğu gibi 10'ar yıllık dönemler halinde çalıştık.

¹¹ RC'de, geliri yetersiz öğrencilere burs karşılığı, santralde iş verildiği mezun anılarında da yazmaktadır. (Neyzi, 2005, s. 72).

Tablo 19’da görüldüğü üzere, toplamda 1.623 öğrencinin babalarının meslekleri bilinmektedir. 179 öğrencinin babalarının mesleği bellidir fakat belgelerde tarih belli olmadığı için tabloya dâhil edilememiştir. Dolayısıyla, toplamda 1.801 öğrenciye dair elimizde bilgi mevcuttur. Bu miktar, PROSOPO veri tabanında kayıtlı 5.120 öğrenci ile karşılaştırıldığında yaklaşık üçte birine denk gelmektedir ki, bu oldukça düşük bir rakamdır. Veriler, incelenen dönemlerin tamamına ilişkin olduğundan bu düşük rakam bir derece telafi edilmektedir. Diğer telafi noktaları ise, yukarıda belirttiğimiz doğum yerleri ve ileriki bölümlerde analiz edeceğimiz ikamet adresleri faktörlerdir. Bu üç tür veri grubu beraberce değerlendirildiğinde her birindeki eksikliğin, verilerin birbirini tamamlamasıyla giderileceği düşünülmektedir. Baba meslekleriyle ilgili olarak sorguladığımız veriler, öncelikle meslek türlerini, ardından da bunların miktar ve oranını görmemiz açısından önem arz etmektedir. Meslek türleri öğrencilerin babalarının ne tür işlerle geçimlerini sağladıklarını ve refah düzeylerini gösterirken, mesleklerin miktar ve oranları ve bunlardaki değişim, bizim, öğrencilerin sosyal arka planlarını ve sosyal tabakadaki yerlerini anlamamıza yardımcı olacaktır. Neticede ise, hangi sosyal grupların RC’de temsil edildiğine ve elit grupların kompozisyonuna dair bilgi edinilecektir.

Baba mesleklerinin türlerine Tablo 20’den bakıldığında, Osmanlı hanedanı üyesinden müdüre; garsondan müstahdeme; tüccardan amele, gemi işçisi, madenci, yapı ustası, itfaiyeci ve makiniste kadar sosyal tabakanın en üstünden en altına kadar geniş bir meslek yelpazesi bulunduğu görülmektedir. Tablo 19’a bakıldığında ise, devlet veya özel sektörün her katmanından meslek olduğu ve hemen her mesleğin temsil edildiği görülmektedir. İncelenen meslek grupları arasında devlet sektöründen din adamı (%0.37); özel sektörden ise işçi (%4.13) ve esnaf ve zanaatkârı (%4.50), en düşük profilli meslek grubu olarak sayabiliriz. Bu meslek grupları, bütün meslek gruplarının sadece %9’unu oluşturmaktadır. Geriye kalan meslek gruplarını (toplamın %91’i) teşkil eden öğrenci grubu üst, ortanın üstü ve orta gruptan gelmektedir. Ortanın üstü ve orta gruptan gelenlerin, RC’deki eğitimleri sayesinde, ileriki yaşamlarında elit bir hayat sürme şansları yüksektir. Elit olan üst tabakadan gelenler ise, RC’de, elit olma durumlarını sürdürmektedirler. Diğer bir ifadeyle, RC’nin, bir yandan, %91’lik dilimi oluşturan gruplardan biri olan üst tabakadan gelenlerin, kendilerini ve değerlerini yeniden üretmeye aracı olduğu; diğer yandan, yine aynı yüzdellik dilimin içinde yer alan (%91), orta, ortanın üstü; ilaveten yukarıda sözü edilen %9’luk dilimde yer alan düşük profilli ailelerin çocuklarına, yani yeni nesillere, elit olma bilincinin verildiği yer olduğu ve onlara, ileriki yaşamlarında elit olma şansını sağladığı söylenebilir. Bu söylemimizi doğrulamak için baba mesleklerinin detayına inmek gerekmektedir. Baba meslekleri konusunda fazlaca çeşit bulunduğundan, bunları öncelikle devlet ve özel sektör olarak ikiye ayırmanın, ardından da mesleklerin dâhil olduğu alanlara göre tasniflemenin veriyi baş edilebilir ve anlamlı biçimde analiz edilebilir kılacağı düşünülmüş ve aşağıdaki Tablo 19

hazırlanmıştır. Bu, özet bir tablo olup, detayları da takip eden Tablo 20’de verilmiştir. İlk tablo meslek alanlarına göre olduğundan, bunların miktar ve oranları bize, babalarının mesleklerinin hangi kategoriye girdiğini, dolayısıyla sosyal tabakalaşmanın neresinde olduklarını ve refah düzeylerini göstermekte; incelenen dönem boyunca bunlarda meydana gelen değişim de, babaları yoluyla öğrencilerin sosyal arka planlarını ve sosyal tabakadaki yerlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu açılarından değerlendirildiğinde, Tablo 19’da görüldüğü üzere, devlet ve özel sektör olarak ayırdığımız iki kategorinin tüm zamanlar için toplamının sırasıyla % 49,85 ve % 48,55 oranlarıyla birbirine çok yakın olması ilgi çekicidir. Vefat eden babaların mesleği bilinmemektedir, fakat bunlar sadece %1,60’lık grubu teşkil ettiğinden, geneli etkilemeyecek durumdadır. Bahsedildiği üzere, %49,85 oranı ile devlet sektörü, az bir oranla da olsa önde gelmektedir. RC’nin kurulmasına ve eğitime devam etmesine, özellikle ilk dönemlerde devletin şiddetle karşı çıktığı, dolayısıyla Türk öğrenci sayısının az olduğu, ancak II. Meşrutiyet’ten sonra (1908) sayılarının arttığı tezin bir önceki bölümündeki tespitlerden bilinmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere, Devlet Sektörü kategorisindekilerin çocuklarını RC’ye göndermesi 1909 yılı itibarıyla başlamış ve çoğunlukla da, orta üstü ve üst düzey devlet memurları çocuklarını Kolej’e göndermiştir. Tablo 20’den bakıldığında ise, bu kişilerin, hükümet üyeleri, vali ve mebus olduğu görülmektedir. Cumhuriyet döneminde de yine devlet görevlilerinin çocukları ağırlıktadır. Her iki dönem için şu örnekler ilgi çekicidir: Cumhuriyet öncesinde Enver Paşa, RC’nin bir misyoner okulu olduğunu duymuş ve denetlemeye gitmiştir. Denetleme neticesinde RC’yi çok beğenmiş, dahası, kardeşi ve oğlunu Kolej’e kaydettirmiştir (Emiroğlu, 2013, s. 436). Cumhuriyet döneminde ise Kolej, yeni çıkarılan bütün kanun ve mevzuata uyarak izin verilen sınırlar dâhilinde hareket ederek, devletle muhalefete düşmeden, hatta devletin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde bünyesinde değişiklikler yaparak hayatına devam etmiştir. Osmanlı’dan kalma pek çok yabancı okul Cumhuriyet döneminde kapatılırken, RC’nin eğitim hayatına devam etmesi, devletle uyum içerisinde çalışması ve devletin üst düzey eleman ihtiyacını karşılaması sebebiyle mümkün olabilmektedir. Devlet görevlilerinin RC’nin bu tutumuna cevabı çocuklarını RC’ye göndermek ve bu suretle Kolej’i fiilen desteklemek olmuştur. 1927 yılında, Mustafa Kemal Atatürk’ün, manevi kızları Zehra (Zehra Aylin) ve Sabiha’yı (Sabiha Gökçen), ismi o dönem ACG olan, kız kısmı hazırlık bölümüne kaydettirdiği (Freely, 2014, s. 246); İsmet İnönü’nün de, 1923 yılında kardeşini okula öğrenci olarak yazdırdığı bilinmektedir (Sabev, 2014b, s. 243). Devlet görevlileri kategorisine dönersek (Tablo 19); bu görevlilerin hanedan üyesi olmadan başlayarak (%0,12), büyük bir kısmının üst düzey memur (%3,39) olduğu; bunu orta üstü devlet memuru (%21,26), askeri personel (%3,51) ve devlete bağlı olarak çalışan müdür, hâkim, öğretim üyesi, doktor gibi mesleki profesyoneller (%16,94) takip etmektedir. Yine devlete bağlı olarak çalışan din adamları (%0,37) ve nihayet devletten emekli olanların (%4,25) da mevcudiyetiyle,

devlet sektörü kategorisinin %49,85'e ulaştığı görülür. Bu çok önemli bir bulgu olup, iyi tanımlanmış bir grup olan ve hem Osmanlı hem de Cumhuriyet dönemlerinde elit grubu teşkil eden devlet görevlilerinin Kolej'in insan coğrafyasının yarısını teşkil ettiğini göstermektedir. Bu %49,85'lik oranın büyük bir kısmı, %23,85'i, yani bu sektörün yarısına yakını, üst düzey devlet memuru, mesleki profesyonel ve askeri personel gibi elit grubu temsil eden mesleklerden oluşmaktadır. Bununla birlikte RC, Siyasal Bilgiler Fakültesi gibi, devlete bürokrat yetiştirme amacıyla kurulmuş bir okul değildir. Yani, RC, elit bir grubun kendisini sadece devlet görevlisi kategorisinde yeniden ürettiği bir okul değil; özel sektörde de, özellikle, sanat ve spor gibi farklı kategorilerde de elitlerin kendilerini ürettiği; elit olmayanların ise, RC sonrasındaki hayatlarında bu sınıfta yer almasına fırsat tanıyan bir okuldur. Diğer bir ifadeyle RC, üst tabakanın kendi içinde devam ettiği, diğerlerinin ise bir üst tabakada hayatını devam ettirebileceği bir araçtır. Bu tespitimiz şimdilik bir hipotezdir ve mezunlara ayırdığımız tezin IV. Bölümünde elde edeceğimiz neticeyle karşılaştırılarak doğrulanacak veya yanlışlanacaktır.

Özel sektörden söz etmişken, %48,55 olarak tespit ettiğimiz bu kısmının alt meslek kategorilerine göre dağılımında, derece ve önem itibarıyla en üst sırayı, %2,22 ile özel sektörde üst düzey şirket yöneticileri, %0,18 ile yabancı şirket çalışanları, %2,83 ile iş adamı ve sanayicilerin aldığı tablodan görmekteyiz. Bankacılık ve finans çalışanları ile esnaf ve zanaatkarlar sırasıyla %4,81 ve %4,50 ile eşit miktardadır. Özel sektör grubunun içerisinde en fazla miktarı %22,49 ile tüccar grubu teşkil etmektedir. İthalat-ihracat işinden, balık, ipeklili kumaş, tiftik, tütün, un vb. mamullerinin ticaretiyle uğraşanların yer aldığı bu grup, yeni palazlanan, kendileri fazla eğitim almamış fakat çocuklarına iyi eğitim aldirmek isteyen zengin grubunu temsil etmektedir. Bu sebeple tüccar grubu, çocuklarının elit gruba dâhil olmasını isteyen aileleri temsil etmesi bakımından önemlidir. %4,50 oranındaki tarım ve hayvancılık sektörü çalışanları ve %4,13 oranındaki işçi miktarını; %1,36 ile serbest meslek sahipleri, %1,11 ile sanatkâr ve %0,43 ile basın-yayın görevlileri takip etmektedir. %1,60 oranındaki vefat edenler, meslekleri bilinmediğinden, her iki gruba dâhil edilmeden tabloda ayrıca verilmiştir.

Tablo 19. Öğrencilerin babalarının mesleklerinin kategorilere ve yıllara göre dağılımı.

MESLEKLER	YILLAR									GENEL TOPLAM	YÜZDELER
	1863-1908	1909-1913	1914-1918	1919-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971		
DEVLET SEKTÖRÜ											
Osmanlı Hanedanı Üyesi	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	0,12%
Üst Düzey Devlet Memuru	-	9	4	4	24	3	-	8	3	55	3,39%

Devlet Memuru	-	9	17	16	105	3	2	115	78	345	21,26%
Askeri Personel	-	5	3	7	23	4	1	6	8	57	3,51%
Mesleki Profesyonel	-	1	4	10	58	7	5	114	76	275	16,94%
Din Adamı	-	-	-	-	3	3	-	-	-	6	0,37%
Emekli	-	2	4	2	26	-	-	24	11	69	4,25%
TOPLAM	-	26	32	40	240	20	8	267	176	809	49,85%
ÖZEL SEKTÖR											
Özel Sektörde Yönetici	-	1	1	2	10	-	2	12	8	36	2,22%
Yabancı Şirketlerde Çalışanlar	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	0,18%
İş Adamı ve Sanayici	-	-	5	-	11	-	3	13	14	46	2,83%
Bankacılık ve Finans	-	6	5	1	25	1	3	16	21	78	4,81%
Esnaf ve Zanaatkâr	-	-	2	3	20	1	2	26	19	73	4,50%
Sanatkâr	-	-	1	-	2	-	-	8	7	18	1,11%
Tüccar	1	7	14	19	206	8	5	82	23	365	22,49%
Tarım ve Hayvancılık	-	4	4	1	33	2	-	15	14	73	4,50%
Serbest meslek	-	-	-	-	7	1	1	13	-	22	1,36%
Basın-Yayın	-	-	-	-	1	-	-	4	2	7	0,43%
İşçi	-	1	-	-	16	-	2	30	18	67	4,13%
TOPLAM	1	19	32	26	331	13	18	221	127	788	48,55%
Vefat Edenler	-	4	1	3	12	-	-	6	-	26	1,60%
GENEL TOPLAM	1	49	65	69	583	33	26	494	303	1623	100,00%

Tablo 20. Öğrencilerin babalarının mesleklerinin yıllara göre dağılımı (ayrıntılı tablo).

MESLEKLER	YILLAR									GENEL TOPLAM
	1863-1908	1909-1913	1914-1918	1919-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	
DEVLET SEKTÖRÜ										
Osmanlı Hanedanı Üyesi										
Şehzade - Abdulkadir (Sultan 2. Abdülhamit'in Büyük Oğlu Şehzade Mehmed Abdulkadir'in Oğlu Şehzade Mehmed Orhan, 2. Abdülhamit'in Torunu)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sultanın Damadı - Salih Paşa Münire Sultan Sarayı	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1

Toplam	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Üst Düzey Devlet Memuru										
Adalet Bakanı – Cemil Molla Bey	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Adalet Bakanlığı Danışmanı, Memuru	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Adli Tıp Meclisi Azası	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Ataşe - Londra - Ticari - İbrahim Ünlü	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Bakan – Kadastro – Hasan Tahsin	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Başvekil - Adnan Menderes	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Belediye Başkanı – Cemil Paşa	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Büyükelçi – Rıfat Ayanlar	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Delege - OECD Fransa	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Diplomat – (Celalettin Ahmet Ziyal / 56-66 arası Türk Delegatesi Rıfat Turgut Menemencioğlu)	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
Diplomat / Tiran Sefiri – İsmail Nebil Batı	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Hükümet Üyesi - Eski - Prusya - Reşid Paşa	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
İçişleri Bakanı - Celal Bey (Devlet Adamı)	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Kaymakam (Askeri Kaymakam, Of Kaymakamı)	-	2	-	-	-	1	-	-	2	5
Mebus	-	-	1	-	5	-	-	2	-	8
Mebus – Adana – Zamir Bey	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mebus – Ankara – Çayırılızade Hilmi Bey	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Mebus – Aydın – Emin Fikri	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mebus – Canik – Süleyman Necmi	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mebus – Erzurum – Tahsin Celaleddin	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mebus - Eski (Kerbela Eski Vekili: Vanri Mustafa - 23-33)	-	1	-	1	3	-	-	1	-	6
Mebus – İçişleri Bakanı Cemil Bey	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mebus – İstanbul – Mustafa Edib	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mebus – İzmit – Mustafa Bey	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mebus – Mersin – Hakkı Bey	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mebus – Trabzon – Nemlizade Hacı Osman Bey	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2
Mebuslar Odası Başkanı	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Harbiye Nazırı, Cemal Paşa	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1

Vali (Eski Beyrut Valisi, Eski Hicaz Valisi)	-	-	1	-	5	-	-	-	-	6
Vali - Kayseri - Mehmed Fuad	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Vali - Suriye Harran - İbrahim Fehim Bey	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Toplam	-	9	4	4	24	3	-	8	3	55
Devlet Memuru										
Adliye Sarayı Memuru, Baş Kâtipi	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Cezaevi Müdürü	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
DDY Memuru, Revizörü	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Din İşleri Müdürü – Ahmed Cevdet	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Eğitim (Okul Müdürü, Öğretmen, İlköğretim Müfettişi, Maarif Müfettişi vb.)	-	-	1	1	8	1	-	32	17	60
Gümrük Çalışanı (Memuru, Yetkilisi, Komisyoncusu, Yetkilisi, Gümrükler Başmüdürlüğü Sivil Savunma Uzmanı, Haydarpaşa Gümrük İstasyonu Başmüdürü, İzmir Gümrük Müdürü)	-	-	1	1	5	-	-	2	-	9
Hâkim (Ceza Hâkimi, Yerel Mahkeme Hâkimi)	-	1	-	-	1	-	-	9	5	16
Kâtip	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Memur (Adalet Bakanlığı Çalışanı, Kâtip, Belediye Çalışanı, Beyoğlu Tahrir-İ Müsakkafat Dairesinde Sekreter, BM Memuru, Bolu Seka Orman İrtibat Bürosu Şefi, Tanıtım Memuru, Şam'da Devlet Memuru, Defterdarlıkta, Divan Muhasebe Dairesi, Enerji Bakanlığı Maden Dairesi, Fen İşleri, Hilali Ahmer Muavini, İdare Memuru, İstanbul Umum Tevkifhane Direktörü, İzmir Kadastro, Özel Sekreter, Liman Şirket Memuru, Mahkeme Temyiz Azası, Orman İşletme, Saray Memuru, Sekreter, Seyr-i Sefa Memuru ve Genel Sekreteri, Sivil Savunma Uzmanı, İstasyon Müdürü, Yeniköy Belediyesi, Ziraat Bakanlığı)	-	7	13	12	74	2	1	58	44	211
Mutemed - Halk Fırkası – Zeki Bey	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Öğretim Üyesi (Profesör, Doçent vb.)	-	1	1	1	10	-	1	7	6	27

Polis, Komiser, Emniyet Amiri	-	-	1	-	3	-	-	2	3	9
Postacı	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Sağlık Konseyi Üyesi	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Savcı	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Toplam	-	9	17	16	105	3	2	115	78	345
Askeri Personel										
Askeri Personel (Deniz kuvvetleri Çalışanları, Ordu Komutanı, Albay, Subay, Amiral, Kumandan, Jandarma, Astsubay, Askeri Temyiz Mahkemesi Müdde-i Umumisi, Havacı, Kıdemli Üstçavuş, Binbaşı, Bolu Sayıları, Teğmen, General, Korgeneral)	-	5	3	7	23	4	1	6	8	57
Toplam	-	5	3	7	23	4	1	6	8	57
Mesleki Profesyonel										
Avukat	-	-	2	3	17	1	1	17	14	55
Diş Hekimi	-	-	-	-	-	1	-	3	1	5
Doktor (Askeri Doktor, Cerrah, Fizisyen, Operatör, Göz Hastalıkları, Kadın Doğum)	-	-	-	3	17	2	-	47	28	97
Eczacı	-	-	1	2	8	2	-	5	3	21
Jeolog (Dr.)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kadı	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Kimyager, Kimya Teknisyeni, Kimyacı	-	-	-	-	1	-	-	1	4	6
Mühendis (Elektrik, İnşaat, Kimya, Kontrol, Maden, Makine, Mekanik, Orman, Tekstil)	-	-	1	2	10	1	4	34	24	76
Pilot	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Topoğrafçı	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Veteriner	-	-	-	-	5	-	-	2	1	8
Yargıç	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Toplam	-	1	4	10	58	7	5	114	76	275
Din Adamı										
Hoca – Belgede Sadece Hoca Yazıyor	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
İmam – Halil Hilmi	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
İskif - Mardin Protestan Kilisesi - İshak Bey	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Şeyh - Mevlevi - Şeyh Mustafa	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Vaiz	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2

Toplam	-	-	-	-	3	3	-	-	-	6
Emekli										
Emekli (Emekli Memur, Albay, Asker, Astsubay, Bakan, General, İşçi, Polis, Subay, Teğmen, Yarbay, Harbiye Mektebi, Mutasarrıf, Orman Bakanlığı Memuru, PTT, Sivil Savunma Uzmanı)	-	2	4	2	26	-	-	24	11	69
Toplam	-	2	4	2	26	-	-	24	11	69
DEVLET SEKTÖRÜ TOPLAM	-	26	32	40	240	20	8	267	176	809
ÖZEL SEKTÖR										
Özel Sektörde Yönetici										
Firma Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Aygaz, Ayakkabı Dükkânı Müdürü, İstanbul Rosta Nakliyat Müdürü, Koç Holding Ticaret Müdürü, Kooperatif Başkan Yardımcısı, Osmaniye Şirketi, Otomobil Firması Yöneticisi, Personel Müdürü, Telefon Direktörü, Pancar Bölge Şefi, Posta Müdürü ve Başmüdürü, Restoran Müdürü, Sanayi Odası Neşriyat Müdürü, Sınır Sağlık Servis Müdürü, Şeker Fabrikası Müdürü, Şeker Teknoloji Araştırma Enstitüsü'nde Yönetici, T. Golf Oil Co Buss.'de Yönetici, TCDD İnşaat Servisi Müdürü, Termal Hamam Sahibi, TPAO Bölge İşletme Müdürü, Tütün Fabrikası Müdürü)	-	1	1	2	10	-	2	12	8	36
Toplam	-	1	1	2	10	-	2	12	8	36
Yabancı Şirketlerde Çalışanlar										-
British Petrol Memuru	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
IBM Satış Elemanı	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Mobil Oil Satış Elemanı	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Toplam	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3
İş Adanı ve Sanayici										
Fabrika Yöneticisi, Müdürü, Direktörü	-	-	1	-	1	-	-	4	4	10
Fabrika Sahibi, Fabrikatör	-	-	3	-	8	-	-	4	4	19
İş Adanı	-	-	1	-	1	-	3	5	6	16
Sanayici	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Toplam	-	-	5	-	11	-	3	13	14	46

Fotoğrafçı	-	-	1	-	-	-	-	1	2	4
Sanatçı (Opera, Tiyatro, Orkestra, Ressam, Heykeltıraş, Dekoratör Ressam)	-	-	-	-	1	-	-	5	2	8
Sunucu (Radyo)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Yazar, Yönetmen, Film İşleri (Devlet Tiyatroları, Yapımcı)	-	-	-	-	1	-	-	2	2	5
Toplam	-	-	1	-	2	-	-	8	7	18
Tüccar										
Derici	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3
Kabzımal	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Seyyar Satıcı - Bursa okuyor	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Tüccar (Balık, Gıda, İthalat-İhracat, İpekli Kumaş, Kıyafet, Manifatura, Mısır Çarşısı, Tiftik, Tuhafiye, Tütün, Un ve Zahire Tüccarı)	1	7	14	19	206	8	5	78	22	360
Toplam	1	7	14	19	206	8	5	82	23	365
Tarım ve Hayvancılık										
Arazi Sahibi	-	-	2	-	1	-	-	-	-	3
Bahçıvan	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Çiftçi	-	3	2	1	25	1	-	11	9	52
Çiftlik Sahibi, Yöneticisi	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2
İnekçilik – İnekçi Halil Efendi	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Zirai İşler, Ziraatçı	-	1	-	-	5	1	-	2	4	13
Toplam	-	4	4	1	33	2	-	15	14	73
Serbest Meslek										
Aracılık İşleri, Acente (Sigorta, Motorlu Araçlar, Temsilcilik)	-	-	-	-	3	-	-	3	-	6
Eksper- Bilir Kişi (Tütün)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Hotel Sahibi	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Mimar, Müteahhit	-	-	-	-	2	1	1	7	-	11
Noter	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
Toplam	-	-	-	-	7	1	1	13	-	22
Basın-Yayın										
Editör	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Gazeteci (American Express Lines Press)	-	-	-	-	-	-	-	2	2	4
Tercüman	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
Toplam	-	-	-	-	1	-	-	4	2	7

İşçi										
Bekçi	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Bekçi RC - Dursun Kabansu	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Garson – Bursa okuyor	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
İşçi (Şirketi Hayriye, Amele, Gemi İşçisi, Madenci, Yapı Ustası)	-	1	-	-	5	-	1	18	14	39
İtfaiyeci	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kaptan (Deniz Kaptanı)	-	-	-	-	6	-	1	2	-	9
Makinist	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Müstahdem	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
Şoför	-	-	-	-	-	-	-	6	2	8
Tamirci (Otomobil)	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
Teknisyen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Toplam	-	1	-	-	16	-	2	30	18	67
ÖZEL SEKTÖR TOPLAM	1	19	32	26	331	13	18	221	127	788
Vefat Edenler										-
Savaşta Kayıp - Mehmed Bey	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Vefat	-	4	1	3	11	-	-	6	-	25
Toplam	-	4	1	3	12	-	-	6	-	26
GENEL TOPLAM	1	49	65	69	583	33	26	494	303	1623

Bu genel değerlendirmenin ardından, Tablo 20 üzerinden, mesleklere ve bunlardaki değişime ilişkin daha detaylı değerlendirmeler yapılacaktır. Tablo 20’de, en üstte yer alan Osmanlı Hanedanı Üyesi kısmında görüldüğü üzere, 2 kişi RC’ye kayıt yaptırmış ve bir süre devam etmiştir. Bunlardan biri, Sultan II. Abdülhamit’in büyük oğlu Şehzade Mehmed Abdulkadir’in oğlu Şehzade Mehmed Orhan’dır. Babası Abdülkadir, annesi Mihriban; adresi ise Beşiktaş Serencebey Yokuşu’dur. RC’ye gelmeden önce özel eğitim almış ve Kolej’e gündüzlü olarak kaydedilmiştir. Mehmed Orhan 1909 doğumlu olup, RC Arşivi’ndeki öğrenci dosyasındaki kayıtlara göre 14 Eylül 1923’de yani 14 yaşında RC’ye kaydolmuştur (Mehmed Orhan öğrenci dosyası). Bir yıldan az bir süre, yaklaşık 6 ay RC’de kaldığı tahmin edilmektedir, çünkü 3 Mart 1924 yılında Osmanlı Hanedanı’nın yurtdışına çıkarılmasıyla ilgili kanun çıkarılmasının ardından, en geç on gün içerisinde tüm hanedan üyelerinin yurtdışına çıkması istenmiştir. Bu kadar süre bile beklemeden hanedan üyeleri sürgüne gitmek üzere İstanbul’dan ayrılmıştır. Mehmed Orhan’ın da bu tarihler civarında yurtdışına çıktığı kesinlikle söylenebilir. Konu üzerine çalışma yapmış olan Orlin Sabev (Sabev, 2014b, s. 259), Mehmed Orhan’ın 1923-1924 öğrenim yılında RC’ye kaydedildiğini ve 1-2 yıl RC’de okuduğunu yazmaktadır. Kayıt tarihini ve Osmanlı

Hanedanı'nın yurtdışına gönderilmesi tarihini esas aldığımızda, bu doğru görülmektedir. Babasının mesleği okul kayıtlarına “prens” olarak geçen Mehmet Orhan'ın, kayıt tarihini takip eden ilkbaharda halifelüğün kaldırılmasının ardından, hanedanın yurt dışında çıkarılmasıyla, kendisi de, okuldan ayrılmaya mecbur kalmıştır. Bu durumda, tahmin ettiğimiz gibi, yaklaşık 6 ay kadar Robert Kolej'de kaldığı rahatlıkla söylenebilir. Mehmed Orhan, 1984 yılında Hanedan Reisi unvanını almış, 1994'de hayatını kaybetmiştir (Freely, 2014, s. 233). Kendisinin, RC'deki akademik durumunu gösteren herhangi bir kayıt/belge yoktur. Ancak, RC'de öğrendiği İngilizce ile II. Dünya Savaşı sırasında, Amerikan ordusunda tercüman olarak çalışmıştır (Freely, 1999, s. 18). Osmanlı Hanedanı'nın diğer üyesi Salih Kemaleddin 30.8.1921 tarihinde okula kayıt yaptırmıştır (Salih Kemaleddin öğrenci dosyası). Arşiv kayıtlarında babası, “Sultanın damadı S. E. Salih Paşa” olarak kaydedilmiş; adresi de Nişantaşı Teşvikiye Münire Sultan Sarayı/Yalısı olarak belirtilmiştir. Daha önce özel eğitim alan Salih Kemaleddin 18.6.1908 doğumlu olduğundan, RC'ye 13 yaşında kaydolduğu tahmin edilebilir. Baba Salih Paşa, Abdülhamid devri sadrazamlarından Tunuslu Hayreddin Paşa'nın oğludur ve Sultan Abdülmecid'in torunu Münire Sultan ile evlidir. Kemaleddin de oğullarıdır. Sultan olarak bahsedilen kişi, Sultan Reşad'dır. Sultan Reşad'ın öz kardeşinin kızı Münire Sultan'dır. Yani, Sultan Reşad, Münire Sultan'ın öz amcasıdır. Bu sebeple de, Münire Sultan'ın kocası Salih Paşa da, Sultanın/Sultan Reşad'ın damadı olarak zikredilmiştir. Bizim arşiv çalışması esnasında rastlamadığımız, fakat konu üzerine araştırma yapan Orlin Sabev'in bahsettiği, Osmanlı Hanedanı'na mensup Yusuf Fazıl isimli bir şahıs daha bulunmaktadır. Sabev'e göre Yusuf Fazıl, Sultan Abdülaziz'in oğlu Abdülmecid (1868-1944)'in evlatlığıdır. Burada en ilgi çeken hususlardan biri, Abdülmecid'in, evlatlığını 1910-1912 yılları arasında iki yıl süreyle RC'ye gönderirken, kendi öz oğlunu RC'nin rakibi olan Galatasaray Lisesi'ne göndermiş olduğudur (Sabev, s. 259). Osmanlı Hanedan üyelerinin ancak 1908'den sonra halktan kişilerin devam ettiği okullara gitmesine müsaade edildiğinden (bu tarihten önce ise, Şehzadegan Mektebi veya Mekteb-i Âli'ye gitmektedirler), öz evladını Galatasaray Sultanisi'ne göndermesi, bu okulun devlet memuru yetiştiren ve yabancı dille eğitim veren bir okul olması sebebiyle doğaldır. Yukarıda bahsi geçen Mehmed Orhan'ın da, bir süre Galatasaray Sultanisi'nde okuduğu bilinmektedir (Kırpık, 2010, s. 112). RC'den sonra ülkeyi terk etmek durumunda kaldığı için, muhtemelen RC'den önce Galatasaray Sultanisi'nde okumuştur. Yusuf Fazıl ise, Osmanlı Hanedanı ile kan bağı olmadığından ve dosyasına arşivde rastlamadığımızdan listemize dâhil edilmemiştir.

RC öğrencilerinin baba meslekleri arasında üst grupta, başbakan, çeşitli bakanlar, ataşe, diplomat, belediye reisi, mebus-milletvekili, vali kaymakam ve delege gibi devlet görevlileri yer almaktadır. Bu üst düzey devlet memurları içinde ismi ilk zikredilmesi gereken Başbakan Adnan Menderes'in oğlu Aydın Menderes'tir. Menderes, Çankaya İlkokulu'nu bitirdikten sonra, 26.6.1957 tarihinde

Kolej'e sınavla girmiş ve yatılı/leyli olarak kaydolmuştur. Annesi ev hanımı, adresi de Çankaya Camlı Köşk olarak belirtilmiştir (Aydın Menderes öğrenci dosyası). Süregelen siyasi olaylar sebebiyle Aydın Menderes'in Kolej'i bitirmesi mümkün olmamıştır. Bununla ilgili olarak, annesi Berin Menderes'in RC Orta kısım Amirliği'ne hitaben yazdığı mektubu burada zikretmek uygun görülmüştür. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi ile Adnan Menderes'in iktidardan indirilmesi üzerine ailenin düştüğü sıkıntıyı anlatan ve Aydın Menderes'in öğrenci dosyasındaki evrakı arasında bulunan mektup aynen şöyledir:

"14.6.1960, Sayın Robert Kolej Orta Kısım Amirliği'ne;

Okulunuzun Orta I/C sınıfında bulunan oğlum Aydın A. Menderes, son hadiseler ve bahtsızlığı dolayısıyla, sene sonu geçme imtihanlarına iştirak edememiştir. Eylül ikmal imtihanlarına iştirak edebilir mi? Yahud kanaat notu ile sınıfını geçebilir mi? Durumunu bildirmenizi ve bir sene gaybetmemesi için yardımınızı rica ederim.

Saygılarımla,

Berin Menderes." (Aydın Menderes öğrenci dosyası).

Bu mektupta yapılan rica yerini bulmamış, Aydın Menderes, okuldan gelen baskı neticesinde ayrılmak zorunda kalmıştır.

Sayısı 55 kişi olan üst düzey memur grubunun okul ücretinin yarısını ödeyerek eğitimlerine devam ettiği bilinmektedir. İlaveten, iki kardeş Kolej'e gidiyor ise, otomatik olarak ücrette indirim yapılmaktadır (Sabev, 2014b, s. 252). Her iki durumun RC'yi, Cumhuriyet döneminde üst düzey memur grubu için cazip hale getirdiği söylenebilir. Bahsi geçen üst düzey devlet memurlarına bakıldığında, vekillerin sayısının fazlalığı göze çarpmaktadır. 25 mebus/vekil çocuğunu RC'ye yazdırmayı uygun bulmuştur. Bu şahısların, İstanbul, İzmit, Mersin ve Trabzon mebusları olması ilgi çekicidir. Zira tezin, öğrencilerin doğum yerlerini analiz ettiğimiz bölümünde İstanbul, Trabzon ve Mersin'de doğup RC'ye gelen öğrenci sayısının yüksek olduğunu belirtmiş; İstanbul için şehirdeki yabancı okulların, Mersin için ise Tarsus Amerikan Koleji'nin varlığının bu aktarım için önemli olduğunun altını çizmiştik. Keza İzmit'e bağlı Adapazarı'nda doğup gelenlerin sayısının fazlalığını, orada doğup gelişen sanayiye bağlı olabileceğini ifade etmiştik. O bölümde ifade etmediğimiz ise, İzmit'in Amerikan okullarının bir başka merkezi olduğu, şehirde 1895-1915 arası birçok okul açıldığı, özellikle İzmit-Bahçecik'deki Amerikan okulunun Robert Kolej'le işbirliği içinde çalıştığı idi (Yıldız, 2016, s. 192). Bu şehirlerin mebuslarının çocuklarını RC'ye göndermesi, bir önceki bölümde yaptığımız tespitleri doğrular niteliktedir. Bunların yanında, Adana, Ankara ve Erzurum vekillerinin de çocuklarını RC'ye göndermesi, yine bir önceki sorgulamayı doğrulamaktadır. Zira Adana Amerikan Koleji'nden RC'ye geçiş yapan öğrencilerden, Erzurum'un misyonerlik faaliyetlerinin istasyonlarından biri olduğundan ve Ankara'nın başkent olmasıyla değişen çehresindeki gençlerin

eğitim ihtiyacından dolayı Türk Maarif Cemiyeti'nin açıldığından bir önceki bölümde söz etmiştik. Vekiller haricinde bu kategoride bulunan 2 İçişleri Bakanı ve 1 Harbiye Nazırı önemli meslekler olup, İçişleri Bakanlarından biri Osmanlı, diğeri Cumhuriyet dönemine; Harbiye Nazırı ise Cumhuriyet döneminde denk gelmektedir. İçişleri Bakanı Cemil Bey'in oğlu Muzaffer Cemil 1925-1926 yılları; diğeri İçişleri Bakanı Celal Bey'in oğlu Ömer Celal ise 1911-1914 yılları arası; Harbiye Nazırı Cemal Paşa'nın oğlu Orhan Cemal ise, 1926-1927 yılları arasında Kolej'de okumuştur (Muzaffer Cemil, Celal Ömer ve Orhan Cemal öğrenci dosyaları). 8 vali çocuğunu RC'ye göndermiş olup sadece 2 tanesi Osmanlı dönemine denk gelmektedir. Osmanlı döneminde RC'ye çocuklarını gönderen valiler Beyrut ve Suriye-Harran valileridir. Yine dikkat çekici olan valilerin bağlı olduğu coğrafyadır: Robert Koleji tarzında, aynı vizyonla ve Christopher Robert'in de ziyareti ile (Washburn, 2011, s. 74; Greenwood, 2003, s. 133) kurulmuş Beyrut Amerikan Koleji/Syrian Protestant College (1886) ve Ortadoğu misyonunun en önemli istasyonlarından olan Halep Okulu'nun bulunduğu kentlerin valilerinin oğullarını Kolej'e göndermiş olması, bir önceki bölümdeki tespitlerimizi doğrulamaktadır.

Üst düzey devlet memuru grubunu, 345 kişi ile devlet memurları kategorisi takip etmektedir. Devlet sektöründeki en kalabalık grubu teşkil eden bu kişilerin arasında, müdür, gümrük çalışanları, çeşitli memurlar, mutemet, müfettiş, öğretim üyesi vs. bulunmaktadır. Özellikle gümrük çalışanları sayısındaki 1914 yılı ve sonrasında devam eden artışı Sabev, Avrupa'dan gelen mallar üstüne uygulanan vergi artışlarına; buna bağlı olarak çalışanların maaşlarının artmasına bağlamaktadır (Sabev, 2014b, s. 248). Bu grubu, 57 kişilik askeri personel ve 275 kişilik mesleki profesyoneller takip etmektedir. Askeri personel içinde, deniz kuvvetleri çalışanları, ordu komutanı, albay, subay, amiral, kumandan, jandarma, astsubay, askeri temyiz mahkemesi müdde-i umumisi, havacı, kıdemli üstçavuş, binbaşı, Bolu sayıları, teğmen, general ve korgeneral bulunmaktadır. Mesleki profesyoneller grubu içerisinde ise, doktorlar 97 kişi ile ilk sırayı almakta, bunu 76 kişi ile mühendisler ve 55 kişi ile avukatlar ve 21 kişi ile eczacılar takip etmektedir. 6 din adamı ve 69 emekli ile devlet sektörü grubun toplamı 809'a ulaşmaktadır. Bunlar arasında din adamlarının 5'i Müslüman 1'i ise Hristiyan din görevlisidir. Hoca (belgede bu şekilde yazmaktadır), imam, Mevlevi Şeyhi, vaiz ve Mardin Protestan kilisesi iskifi (bu kelimenin ne anlama geldiği tespit edilememiştir) görevleri olan din adamlarından Müslüman olanların çocuklarını RC'ye göndermesi ilginç bir durum arz etse de, Kolej'in din adamlarının çocuklarını ücretsiz kabul etmesinin bunda tesiri olduğu düşünülebilir (Sabev, s. 250). İmam olan Halil Hilmi'nin oğlu Hilmi Ruşdi, İstanbul'da Cibali'de ikamet etmektedir ve 1924'de RC'ye girmiştir (Hilmi Ruşdi öğrenci dosyası). Sabev, RC'de ismi Mehmet Ashir olan ve 1880-1885 arası RC'de okumuş bir imamın oğlundan daha söz etmiştir (Sabev, s. 250). Ancak, bizim arşiv taramamızda kendisinin adına ve dosyasına rastlanmadığı için listemizde yer almamaktadır. Ne

tür bir hoca olduğu tespit edilemeyen ancak cami hocası olduğu sanılan Said Ahmet'in oğlu Nusret Ali 1927 yılında giriş yapmıştır (Nusret Ali öğrenci dosyası). Babası vaiz olan iki kişinin ikisi de Mardin doğumlu olup, biri Talas (1935 girişli Abdülkerim Şefik) diğeri de Tarsus Amerikan Koleji (1936 girişli İbrahim Gönenç) mezunudur (İlgili öğrenci dosyaları). Dolayısıyla, RC'ye gelmelerinin sebebi bellidir. Babası Mevlevi şeyhi olan Mustafa Ali, Gaziantep doğumludur; Antep Rüşdiyesi mezunu ve 1934 girişlidir. Babası hoca olan Nusret Ali, İstanbul doğumludur, 1927'de RC'ye girmiştir ve Üsküdar'da ikamet etmektedir (Mustafa Ali öğrenci dosyası). Sabev, Burhaneddin Daniş isimli bir şeyh oğlundan daha söz etmektedir (Sabev, s. 251). Veritabanından bu öğrenciyi kontrol ettiğimizde, öğrencinin dosyasına ulaştığımızı, veritabanında babasının mesleğinin bulunmadığını ancak öğrenci karnesini açtığımızda, karnenin üstüne babasının Şeyh olduğuna dair bir not düşüldüğünü gördüğümüzü söyleyebiliriz (Burhaneddin Daniş öğrenci dosyası). Diğer bir ifadeyle, veritabanına babasının mesleği girilmediği için, sorgulamamızda kendisi hakkında bilgi alamadığımız, bu sebeple de tablomuza eklediğimiz Burhaneddin Daniş'in babasının (Burhaneddin Efendi) da Mevlevi Şeyhi olduğunu doğrulamış olduk. Mardin iskefi İshak Dikmen'in oğlu olan Nesimi Dikmen ise, Mardin doğumlu, TC tabiiyetine bağlı Hıristiyan Protestandır. Bu şahsın ve babasının ismi Türkçedir, fakat annesi bir Hıristiyan adı olan Viktorya'dır (Nesimi Dikmen öğrenci dosyası). Annesi tarafından Protestan olduğu açıktır. Daha fazla bilgiye sahip olunmadığından ve baba soyu esas alındığından Türk öğrenciler arasına dâhil edilmiştir. Din adamları grubuna genelde bakıldığında, bu gruptakilerin Mardin, Kayseri-Talas, Tarsus veya İstanbul gibi daha önce Amerikan okulu mevcut bulunan veya kozmopolit olan bir ortamdaki geldikleri ve Cumhuriyet döneminde Kolej'de okudukları görülür. Kolej'in bütün din ve ırklara eşit mesafede olduğunu ilan etmesine rağmen, bir Hıristiyan misyoner okulu olduğu muhakkaktır. Yapılan araştırmalar, genelde yabancı okullara giden öğrencilerin Batı kültüründen etkilenmiş veya heteredoks ailelerden geldiğini göstermektedir (Davison, 2012, s. 672). İncelediğimiz örneklerden, bunun RC için geçerli olmadığı görülmektedir. Diğer yandan, RC'deki eğitimin Müslüman din adamlarını endişelendirecek ve verilen eğitimin çocuklarının dini eğilimini, yani Müslüman olmalarını etkileyecek şekilde olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Öyle ki, RC'den mezun ilk Türk öğrenci olan Hüseyin Hulusi'nin babası kâtiptir, fakat büyükbabası Kolej yakınındaki Bektaşî tekkesinin şeyhidir (Sabev, s. 251). Bizim örneğimizdeki din adamlarından birinin Mevlevi şeyhi olması, Mevleviliğin hoşgörülü ve toleranslı bir tarikat olması ile açıklanabilir. Müslüman din adamlarının oğullarını RC'ye göndermelerinde, din adamlarının çocuklarına, hangi dinden olduklarına bakılmaksızın Kolej'in ücretsiz olmasının etkisi olduğu düşünülebilir. Diğer bir etken de, bahsedilen din adamlarının Kolej yakınlarında ikamet etmeleri ve en yakın okulun RC olması olabilir.

Devlet sektöründe çalışan grubun sayısının diğer özel sektör grubundan fazla olduğunu yukarıda söylemiştik. Buradan çıkarılacak netice, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerindeki elit grupların geçimini devletten sağlayan üst ve ortanın üstünde eğitim almış, devlete bağlı gruplar olduğudur. Özel sektör kısmında, Tablo 20’de görüldüğü üzere, çeşitli özel şirket yöneticileri 36 kişi, yabancı firma çalışanları 3 kişi, iş adamı, sanayici, fabrikatör vb. 46 ve bankacılık ve finans 78 kişidir. Esnaf ve zanaatkâr grubunda ise 73 kişi bulunmaktadır. Bu gruptakilerin türü oldukça fazladır ki Mahmutpaşa Çarşısında dükkan sahibi, bakırcı, hırdavatçı, berber, bijuterici, ciltçi, defter imalatçısı, demirci, dükkân sahibi, ekmekçi, fırıncı, manifaturacı, halıcı, hazır elbiseci, imalatçı, kafe ve kahvehane sahipleri, kantinci, kavaf, kirişçi, kitapçı, kuaför, kunduracı, lokantacı, manav, manifaturacı, marangoz, mobilyacı, mücevher dükkânı, otel çalışanı, oto tamircisi, otomobil satıcısı, şekerlemeci, tekeli ve Yeni Bursa Pazarı esnafı bulunmaktadır. Bu gruptakiler arasında imparatorun kıyafet sorumlusu şeklinde zikredilen bir meslek de bulunmaktadır ki, bahsedilen İmparator Osmanlı Sultanı V. Mehmet olup, öğrenci Sabit Nejdin’in babası Mehmet Sabit’tir (Sabit Nejdin öğrenci dosyası).

Sanatkâr grubu olarak ayırdığımız 18 kişilik kategoride, fotoğrafçı, opera ve tiyatro sanatçısı, orkestra şefi, ressam, heykeltıraş, dekoratör, ressam, radyo sunucusu, yazar, yönetmen, Devlet Tiyatroları çalışanı ve yapımcı yer almaktadır. Fotoğrafçı dışındaki sanatkarların tamamı Cumhuriyet döneminde denk gelmektedir. Osmanlı döneminde denk gelen Ferid (Mehmed) Naim adlı öğrencinin babası Ferid İbrahim Ağa’nın, Yeni Postahane karşısında bir dükkanı olup (Ferid (Mehmed) Naim öğrenci dosyası), bu dükkan ilk Türk Fotoğrafhanesi olarak tarihe geçmiştir. 1898 yılından beri fotoğraf çeken Ferit İbrahim, 1908 yılında Türkiye’deki ilk fotoğraf kulübünü kurmuş ve soyadı kanunuyla Özgürar soyadını; RC’de okuyan oğlu Naim ise Gören soyadını almıştır (Toros, 2017). Naim Gören de babası gibi fotoğrafçılığı tercih etmiş, 1977 yılında vefat etmiştir. Öğrenci Ahmet Şerif Koman’ın heykeltıraş babası İlhan Fuat Koman ise, Anıtkabir’de mozoleye çıkan merdivenlerdeki Sakarya Meydan Muharebesi rölyeflerini yapan kişidir (Çantay, 2017).

Tüccar grubu, özel sektörün en kalabalık grubu olup, bu kategoride 365 kişi yer almaktadır. Tablo 20’ye bakıldığında tüccarlardan daha kalabalık başka bir kategori görünmemekte, Osmanlı döneminde toplam sayı 41 (%11.23) iken, 1923-1971 yılları arası bu sayı 324’e (%88.77) çıkmaktadır. Tezin I. Bölümünde genel olarak Osmanlı’daki, özelinde ise İstanbul’daki atmosferi anlattığımız kısımlarda süregelen olaylar, tablonun “Tüccar” başlığı altında artan sayısını açıklamaktadır. Şöyle ki, tabloda 1863-1908 yılları arasında sadece 1 tüccar görülmektedir. Bu dönem 1838 Osmanlı-İngiliz Ticaret Antlaşması’nın yapıldığı ve ticarete gayrimüslimlerin hakim olduğu dönemdir. Bunun yanında, 93 Harbi gerçekleşmiş, boğazlar ticaret gemilerine açılmıştı. Bu olumsuz gelişmelere bağlı olarak, İstanbul’da ticaretle uğraşan gayrimüslimlerden oluşan bir

tüccar sınıfı doğmuştu. Bu tarih aralığındaki tek tüccar Musevi'dir ancak belgelerinde milliyeti Türk yazdığı için çalışmaya dahil edilmiştir. Takip eden dönem olan 1909-1913 yılında 7 tüccar görünmektedir. Görüldüğü gibi, Osmanlı döneminde ticarete dahi kırılma noktası Meşrutiyet olmuştur. Türk tüccarlar hafif girişimlerle ticaret hayatına girmeye başlamıştır. Bu dönemde şu ayrıntıya dikkat çekmek isteriz: 1910 yılında RC bünyesinde ayrı bir Ticaret okulu açılmıştır. Buna bağlı olarak, “alaylı” olarak ticarete girmiş babalar, kendi mesleklerini devam ettirmelerini istedikleri çocuklarının “mektepli” olmasını istemiş olabilir. I. Dünya Savaşı devam ederken 14 tüccar, Milli Mücadele döneminde ise 19 tüccar çocuklarını Kolej'e göndermişlerdir. Türkiye'deki tek ticaret okulunun RC bünyesinde olmasının, okulun tercih sebebi olmasındaki payının büyük olduğu düşünülebilir. 1923 yılında hızlı bir artışla sayı 206'ya çıkmıştır. Bu artışın, Cumhuriyet'in milli eğitim programına bağlı olduğu gibi, ekonomik ve toplumsal alanda yapılan inkılapların da katkısı büyüktür. 6 kuşaktır RC'de okumuş ve halen okumaya devam eden, babaları tüccar olan bir aileyle yaptığım görüşmede babalarının Lozan (1923) sonrası mübadele ile Türkiye'ye geldiğini, kendisinin ve kendisi gibi birçok mübadilin ticarete atılarak para kazandığını ve bu şahısların çocuklarını ekseriyetle yabancı okullara gönderdiğini öğrenmiştim. 1923 sonrasında tüccar sayısının artışın sebeplerinden birinin bu olma ihtimali de yüksektir. 1934-1944 arası dönemde tüccar sayısı dramatik şekilde 8'e düşmektedir. Bu yılların II. Dünya Savaşı dönemine denk geldiğini düşünürsek ve tüccar sayısının aynı savaşla düştüğünü hesaba katarsak, bunun çok şaşırtıcı bir sonuç olmadığını görürüz. Aynı düşüş 1945-1955 yılları arasında da devam etmiş; 1956 ve sonrasında yeniden artışa geçmiştir. Balık, gıda, ithalat-ihracat, ipekli kumaş, kıyafet, manifatura, tiftik, tuhafiye, tütün, un ve zahire tüccarlarının yer aldığı bu gruba, 1 seyyar satıcı da dâhil olmaktadır. Babası seyyar satıcı olan İbrahim Kabakçı, 1963-1964 yıllarında RC'ye kayıt yaptırmış ve başarılı bir öğrenci olmasından dolayı, tüm Kolej eğitimi boyunca burslu okumuştur. Zeytinburnu Ortaokulu'nu bitirdikten sonra RC'nin açtığı sınava girerek kazanan bu idealist öğrenciye neden RC'de okumak istediği sorulduğunda; Amerika'da okumak istediğini, bunun için de lisan bilmesi gerektiğini, lisanı da en iyi RC'de öğreneceğini söylemiştir. Kabakçı, Kolej'i bitirince, İstanbul Teknik Üniversitesi Madencilik Bölümü'nde okumaya devam etmiştir (İbrahim Kabakçı öğrenci dosyası). Bu tekil örnek, babası seyyar satıcı olup sosyal tabakanın en altında yer alan bir insanın, çok iyi bir eğitim alarak elit olma şansını yakaladığını, RC'nin buna fırsat verdiğini göstermektedir. Tarım ve hayvancılık altında sıraladığımız 73 kişilik meslekler arasında çiftçiler 52 kişi ile en fazla yeri almaktadır. Bunlar, sıradan çiftçiler olmayıp, çiftliği veya arazisi olup tarımla geçinen zengin insan grubunu oluşturmaktadır. Arazi sahibi olarak ayrıca belirtilen 3 kişi ise, büyük arazi sahibi, toprak ağaları vb. kişilerdir. Bu 3 kişi içinde yer alan Nihad Şükrü Kadribezzade'nin babası Ömer bey, Gümüşhaneli olup, şehrin tanınmış ailelerindedir. Sabev'in tepitlerine göre, I. Dünya Savaşı sonrası, yazarın değimiyle, ticaret alanında Türklerin

eksikliği hissedilmiş; bu yüzden de arazi sahipleri ve çiftçiler çocuklarını, Kolej'e göndermeye başlamışlardır (Sabev, 2014b, s. 248). Bunun muhtemel sebebi, 1910 yılında RC bünyesinde açılan ve müfredatından tezin takip eden III. Bölümünde söz edeceğimiz Ticaret Bölümünün açılması ve İstanbul'da o dönemde tek ticaret eğitimi veren kurumun RC olmasıdır. Zira Tablo 20'ye bakıldığında bahsi geçen gruptaki sayı artışının 1914 ve sonrasına denk geldiği görülmektedir. Bu kategoride yer alan Rıza Akar'ın bahçevan babası ise çocuğunu bursla okutmaktadır. Kolej'de yardım fonu bittiği için kendisine yardım yapılmayacağını öğrenen baba, Kolej'e, *geçimimi, topraktan temin ettiğim için mahsulümün herhangi bir hasara uğraması ve yahut bir hastalık sebebiyle kazanç temin edemeyeceğimden, oğlum her sene sınıfını pekiyi derecede geçmektedir. Ben de okuyacağım diyor. Hayat pahalı olduğu için zoraki idare oluyorum. Oğlumun da hiçbir şeyden mahrum olmasını istemiyorum* şeklinde bir mektup yazmış ancak yardım bütçesi çıkmadığı için oğlunu okuldan almak zorunda kalmıştır (Rıza Akar öğrenci dosyası).

Serbest meslek grubundaki 22 kişi arasında, mimar, müteahhit, eksper, sigortacı, otel sahibi; 7 kişilik basın yayın grubunda ise, tercüman, editör, gazeteci bulunmaktadır. Gazeteciler içinde Çetin Altan'ın oğlu Ahmet Altan ve Cemil Sait Barlas'ın oğlu Selim Barlas, Kolej'de okumuştur. İşçi grubundaki 64 kişi ile özel sektörde çalışan sayısı 788'e ulaşmaktadır.

Özel sektör grubundaki esnaf ve zanaatkar grubu, aynı kategorideki %4.13 oranındaki işçi grubuyla bir araya gelip; devlet sektöründeki %0.37'lik orandaki din adamı grubuyla birleştiğinde, yukarıda sözünü ettiğimiz %9'luk düşük profilli meslek grubu oluşmaktadır. Bu grup içinde, şimdiye kadar detayından söz etmediğimiz işçiler ise 39 kişi ile, gemi işçisi, madenci, yapı ustası, bekçi, garson, inşaat amelelisi, otomobil tamircisi, itfaiyeci ve yapı ustasından oluşmaktadır. Bu grupla beraber, profili düşük olan mesleklerin belli bir döneme yoğunlaşmadığı, incelenen döneme yayıldığı görülmektedir. Verilen örnekler, bu grupta yer alan insanların zeki, yetenekli ve çalışkan çocukları için RC'nin her zaman bir şans olduğunu göstermektedir ki, elit gruba eğitim yoluyla, sınırlı da olsa, yeni katılımlar olduğunu ve bu kapının her zaman açık olduğunu göstermektedir. İşçi grubunda 9 kişiyle deniz kaptanları dikkati çekmektedir. Sebebini bilemiyoruz ancak, Sabev, kayıkçı ve balıkçıların çocuklarının yarı ücret ödediğini belirtmiştir (Sabev, 2014b, s. 251). Deniz kaptanlarının bu kategoriye girip girmediğini bilemiyoruz. Bu kategoride yer alan bekçi Dursun Kabansu, RC'nin kapı görevlisi olup, oğlu Kaya Yabansu'yu buradan aldığı bursla okutmuş; oğlu başarı gösterip RC'nin ardından Central University'yi kazanmıştır (Kaya Yabansu öğrenci dosyası). Bir garson olan Mustafa Semiz de, oğlu Ali Semiz'i RC'nin verdiği tam ve Fulbright burslarıyla okutmuştur (Ali Semiz öğrenci dosyası).

Babası vefat eden 25 ve savaşta kaybolan 1 kişiyi de ekleyince, toplam 26 kişi de mesleği tespit edilemeyen grubu oluşturmuştur. Bu grubun da sosyal profilinin yüksek olduğu düşünülemez ki,

bu öğrencilerin çoğunluğu burslu okumaktadır. Zira babası vefat eden öğrencilerin bir kısmı ücretsiz okuduğu gibi, bir kısmı da indirimli ücret ödemektedirler (Sabev, 2014b, s. 251). Yine, sosyal profili düşük olan mesleklerde olduğu gibi, RC’de aldıkları eğitim, bu öğrencilere elit olma fırsatı sunmaktadır.

Baba mesleklerinden hareket ettiğimizde, RC’deki öğrencilerin büyük çoğunluğunun hali hazırda elit, üst düzey eğitim almış, veyahut zengin gruba dâhil olduğu, daha az bir kısmı için ise RC’nin elit olma yolunu açtığı söylenebilir. Bunların oranını hesaplamak için ortanın altında ve düşük gelire sahip meslekler bir araya getirilerek toplanmış ve bu gruba ait yüzde bulunmuştur. Bu meslekler ve yüzdeleri şunlardır: Din adamı %0,37; emekli %4,25; esnaf ve zanaatkâr %4,50; sanatkâr %1,11; tarım ve hayvancılık %4,50; basın yayın %0,43; işçi %4,13. Toplamı ise %19,29’a ulaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, RC öğrencilerinin %19,29’u, babalarının orta, ortanın altı ve düşük profilli meslekleri dolayısıyla elit gruba dâhil değildir; RC’de aldıkları eğitim dolayısıyla elit olma şansını yakalayabilecek kişilerdir. Kalan %80,71’i de elit, eğitilmiş veya zengin ailelerden gelmektedir ki, bu grup için RC, kendi sosyal sınıfını yeniden üretme yeridir.

Baba meslekleri arasında üst ve orta üstü devlet memurluğunun ağırlıklı olduğunu ve en fazla yeri işgal ettiğini yukarıda ifade etmiştik. %24,65 ile bu grup en büyük yeri kaplamaktadır. Bunu özel sektör içerisinde %22,49 ile tüccar grubu takip etmektedir. Bu durum göstermektedir ki, üst düzey devlet memuru olan babalar, hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde, Batıya açık olmanı getirisini görmüşler ve oğullarının da bundan istifade etmesini istemişlerdir. Osmanlı dönemindeki bu babalar, başlangıçta, Batı dili bilmenin önemini kavramış ve kendileri de dil bilmeleri sayesinde önemli mevkilere gelmişlerdir. Bu hipotezimiz, tezin bu bölümünün sonlarına doğru analiz edeceğimiz, “Öğrencilerin Ailelerinin Bildiği Diller” kısmında doğrulanacaktır. Zamanla farkına varılan bu özelliğin oğulları tarafından da kazanılması ve daha da ileri giderek Batılı tarzda eğitim almanın yükselmenin önemli bir kaldıracı olduğunun fark edilmesi, oğullarının Batı tarzı eğitim veren okullara yönlendirilmesine yol açmıştır. Öyle ki, II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde, üst düzey memurların yanı sıra, askeri görevli olup da oğlunu RC’ye gönderen babaların sayısı artmıştır. Bu artışta, XIX. yüzyılın ilk yarısından, ikinci yarısına ve XX. yüzyıla, makbul insan tipindeki radikal dönüşümün etkisinin büyük olduğu söylenebileceği gibi, askeri personele 1915 yılına kadar uygulanan indirimli tarifenin (Sabev, 2014b, s. 252) de etkisi büyüktür. Tanzimat dönemindeki Doğu kültürüyle yetişmiş, Arapça ve Farsça bilen ideal İstanbul beyefendisinin yerini, Fransızca ve daha ileride İngilizce bilen Batı tarzı eğitim almış beyefendi tipinin almasıyla değişen makbul insan tipi, tabiatıyla, yeni nesil için yönlendirici ideali ve rol modeli oluşturmuştur. Osmanlı son döneminde tüccar miktarının, özel sektördeki diğer kategorilerden fazla olması, hatta en yüksek sayıyı karşılaması; devlet sektöründe ise devlet memuru babaların aynı durumda oluşu, bu mesleklerdeki babaların

çocuklarını elit eğitime yönlendirdiğini göstermektedir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde ise (1923-1933) tüccar miktarının ani artışı (206 kişi), fakat takip eden dönemdeki (1934-1944) hızlı düşüşü (8 kişi), Cumhuriyet'in ilk yıllarında tüccar babaların Osmanlı dönemindeki tercihlerini devam ettirdiğini göstermekteyken; sonrasındaki düşüş, bir yandan II. Dünya Savaşı sebebiyle tüccarlardaki düşüşle açıklanırken; diğer yandan, tüccarlığa devam edenlerin, açılan muadil okullara çocuklarını yönlendirdiğini düşündürmektedir. Aynı dönemlerde, devlet sektöründe, 1923-1933 arası meslekli profesyonellerin; özel sektörde ise bankacılık ve finans kategorisindekilerin çoğunlukla çocuklarını RC'ye gönderdiği tablolardan izlenebilmektedir. Diğer yandan hem Osmanlı hem de Cumhuriyeti üst düzey yöneticilerinin çocuklarının RC'ye gitmesi ilginçtir. Bu durum, Osmanlı döneminde II. Abdülhamit sonrasına, yabancı okullarla ilgili görüşlerin daha yumuşadığı II. Meşrutiyet dönemine rastlamaktadır. Osmanlı dönemi söz konusu olduğunda, üst düzey devlet görevlilerin oğullarını RC'ye özellikle İngilizce öğrenmeleri için gönderdiği, diğer derslerle ilgilenmedikleri bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde ise bu durum, Lozan (1923) sonrasına, azınlıklara ve yabancılara sağlanan imtiyazların kaldırıldığı ve yabancı okulların denetim altına alındığı ilk yıllara rastlamaktadır. Laik demokratik Cumhuriyetin kurulması, gayrimüslimlerin ülkeden ayrılması, diğer bir ifadeyle çevresel faktörlerin Türk öğrencileri için RC'yi daha cazip hale getirmesi, Kolej'e olan ilginin atmasının ve ağırlıklı olarak devlet görevlileri ve tüccarların yanı sıra, sosyal tabakanın orta, ortanın altı ve en alt grubundan insanların çocuklarını da kapsamasının yolunu açmıştır. Bu haliyle RC'nin elit ve sosyal yönden açılımlı bir okul olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle, Sabev'in Gates'den aktardığı gibi: *Türklerin birçoğu oğullarını RC'ye göndermek istiyor. Bunun sebebi, sadece orada verilen eğitim değil, aynı zamanda öğrencilerin aldığı ahlaki eğitimidir* (Sabev, s. 257).

Yukarıda yaptığımız bütün tespitlere, öğrencilerin kalıcı ev adresleri hakkında yaptığımız sorguyu da eklediğimizde, diğer bir ifadeyle yaşadıkları şehir ya da ilçe hakkında bilgi sahibi olduğumuzda, sosyal arka planlarını tanımlamak için gereken veriler tamamlanmış olacaktır.

Öğrencilerin kalıcı ev adreslerine dair sorgulamanın neticeleri, öğrenci dosyalarındaki Kişisel Bilgiler, Duhul Varakası, Öğrenci Kayıt Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Yardım İsteme Kâğıdı, Kalıcı Kayıt Kartı ve Veli Kartı gibi belgelerdeki ilgili bilgilerin sorgulanması ile 6 ayrı tablo, 1 şekil ve 2 harita halinde aşağıda (Tablo 21 – 26, Şekil 5, Harita 3 ve 4) verilmiştir. Tablo 21, bütün sayıları genel kategoride verirken, aynı tabloda da görüldüğü üzere, İstanbul'daki veri çokluğu (1766) sebebiyle, İstanbul'un semtlerini ayrı ayrı görebileceğimiz Tablo 22'yi oluşturduk. Önceki bölümlerdeki, "Öğrencilerin Doğum Yerleri" çalışmamızdaki gibi semt değil, ilçe bazında tasnifleme yaptık. Örneğin, veride Kanlıca yazıyorsa, biz o bilgiyi Kanlıca başlığında değil, bağlı olduğu ilçe olan Beykoz başlığında değerlendirdik. Semtlerin bağlı oldukları ilçeleri

belirlemek de ayrı bir zaman aldı. Tablo 23, öğrencilerin adreslerini büyükşehir bazında gösterirken, tablo 24 orta ve küçük ölçekli şehir bazında; tablo 25 ise ilçe bazında göstermektedir. Harita 3, İstanbul hariç bütün şehirleri, diğer bir ifadeyle Tablo 23, 24 ve 25'i, harita olarak göstermektedir. Ancak bu haritada, tablo 25'deki veriler (ilçeler), görüntü karmaşasına yol açtığından, bağlı oldukları iller üzerinden değerlendirilmiştir. En nihayetinde ailesi yurt dışında yaşayanların sayıları tablo 26 ve harita 4'e görülebilir hale gelmiştir. Bu tablolar, aynı babalarının meslekleri ile ilgili çalışmamızda olduğu gibi, 24 ayrı tablo sonucunda aşağıdaki hale gelmiştir. Bu sorgulamayı yaparken bizi en çok zorlayan, verilerin, tam adres şeklinde (sokak, cadde, apartman, daire, semt, ilçe, posta kodu vb.) veritabanına girilmiş olmasıydı. Bazı adreslerde ise semt yazıp bırakılmıştı. Oysa bize lazım olan bilgi, ailelerin hangi şehirde yaşadıkları idi. Ham halde verileri topladığımızda elimizde 3.105 veri ve aynı sayıda adres vardı. Dahası, bu veri, 7 ayrı belge türünden çekilen bilgiler içinde, iki ya da daha çok kez karşımıza çıkanların ayıklanmasının ardından elimizde kalan sayı idi. 3.105 veriyi önce yıllara, daha sonra 10'ar yıllara, daha sonra kategorilere ayırdık. Bu tasnifin ardından, her bir adres için şehirleri belirledik ve 3.105 veriyi en baştan şehirler bazında listeledik ve aşağıdaki verileri elde ettik.

Bütün verilerin genel olarak görülebileceği Tablo 21'e bakıldığında, 3.079 öğrenciye dair bilgi derlendiğini görmekteyiz. Bu sayının haricinde, 332 öğrenciye ait tarih mevcut fakat adres kaydı yokken; 162 öğrenciye dair tarih de adres de yoktur. 361 öğrenciye ait ise, adres vardır fakat tarih yoktur. Bu sebeple bu öğrenciler Tablo 21'de gösterilmemiştir. Bu rakamları topladığımızda 855 öğrenciye dair verinin bir şekilde olmadığını ve bu sebeple de tabloya yansımadığını söylemeliyiz. Tabloya dâhil olmayan öğrenci adresleri oldukça yüksek görünse de, genel eğilimi bozmayacağı, tabloların yeterince temsil edici olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin kalıcı adreslerinin önemi, onların nerede yaşadığı ve Türkiye'nin neresinden İstanbul'a, RC'ye okumaya geldiğini göstermesinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin doğum yerleri ve baba meslekleri analizlerimize, bu bilgi de eklenince, RC'de okuyan çocukların yetiştiği ortam hakkında bilgi sahibi olunabilecektir.

Tabloya baktığımızda (Tablo 21), öğrencilerin en büyük kısmının 1.766 kişi ile İstanbul'da ikamet ettiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, doğum yerleri sorgusunda olduğu gibi, önde giden şehir İstanbul'dur. Öğrencilerin yarısından fazlasına tekabül eden bu miktar oldukça yüksektir ve İstanbul merkezli bir ikamete sahip olduklarını göstermektedir. Bunu sırasıyla büyük şehirlerde ikamet edenler 401, orta ve küçük ölçekli şehirlerde ikamet edenler 338, ilçelerde ikamet edenler 118 ve yabancı ülkelerde ikamet edenler 24 öğrenci ile takip etmektedir. Rakamlardan da görüldüğü üzere, İstanbul ve büyükşehirlerden ilçelere doğru bir azalma söz konusudur. Yabancı ülkelerin azınlıkta olması zaten tabiidir. Dolayısıyla, bu verilerden çıkan en önemli netice de,

RC'nin İstanbul ve büyükşehirlerde ikamet edenlerin ağırlıklı olarak okuduğu, şehir merkezli bir okul olduğudur.

Tablo 21. Öğrencilerin ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.

ADRESLERLE İLGİLİ GENEL TABLO	YILLAR						TOPLAM
	1863- 1922	1923- 1933	1934- 1944	1945- 1955	1956- 1966	1967- 1971	
İstanbul	188	609	346	498	125	-	1.766
Büyük Şehirler	9	74	103	157	57	1	401
Orta ve Küçük Ölçekli Şehirler	13	80	92	115	38	-	338
İlçeler	6	34	26	37	15	-	118
Yabancı Ülkeler	6	8	2	5	3	-	24
Ailesiyle Aynı Adreste Oturduğunu Gösteren Veriler (Ayrıca Bir Adres Yazmamaktadır)	102	287	24	17	2	-	432
TOPLAM	324	1092	593	829	240	1	3.079

İstanbul'da ikamet eden öğrencilerin semtlere göre dağılımını gösteren Tablo 22 ve Şekil 5'de görüldüğü üzere, İstanbul'un hemen her yerinden öğrenci RC'ye gelmektedir. Yine Tablo 22'de görüldüğü üzere, 197 öğrencinin adresi sadece İstanbul olarak belirtilmiş, semt adı verilmemiştir. Bu öğrencilerin haricinde, en yüksek sayıda öğrenci 273 öğrenci ile Beşiktaş'ta ikamet etmektedir. Kolej'in bulunduğu Beşiktaş'ta olduğu düşünülürse, okula yakın yerlerde oturanların, Kolej'e rağbet ettiğini söyleyebiliriz. Avrupa yakasında bulunan ve modern bir semt olan Beşiktaş'ı, yine Avrupa yakasında bulunan fakat bu sefer muhafazakâr bir semt olan Fatih'in 256 öğrenci ile takip etmesi ilginçtir. Şişli 229 ve Beyoğlu 216 öğrenci ile Avrupa yakasında olup en kalabalık ikamet olduğu semtler arasındadır. Bu semtlere, 104 öğrenci ile Sarıyer'i eklediğimizde, en fazla öğrencinin Avrupa yakasındaki semtlerde oturduğunu, bunun da tabii olduğunu söyleyebiliriz. Asya yakasında ise Kadıköy 231 iken Kartal, Maltepe ve Pendik sırasıyla 4, 2 ve 2'dir ve Kadıköy'den uzaklaştıkça öğrencilerin ikamet yerlerinin git gide azaldığı görülür.

İkamet durumunun yıllara göre dağılımında dikkati çeken noktalar şunlardır:

Osmanlı döneminde 33 öğrenci ile Beşiktaş önde gelirken, ikinci sırayı Sarıyer, sonra da Fatih almaktadır. Fatih'in muhafazakar bir semt olduğu bilinmektedir. Ancak, Osmanlı'nın son

dönemlerinde açılan Mülkiye Mektebi'nin Fatih'te olduğunun ve devlet dairelerinin kurulmasıyla semtin, memurların yaşam alanı olmaya başladığının, tezimizin İstanbul'un atmosferini anlattığımız bölümünde altını çizmiştik. Bu durumda, tezin bu bölümünde yaptığımız tespitler birbirleriyle örtüşmektedir. Şöyle ki, öğrencilerin doğum yerlerine göre yaptığımız tespitlerde, RC'ye geldikleri şehirler, diğer bir ifadeyle doğup büyüdüğü şehirler, ülkedeki önemli eğitim kurumlarının buldukları şehirlerdi. Fatih'te de hem Mülkiye mektebinin varlığı, hem de yukarıda vurguladığımız Gedikpaşa Amerikan Okulunun bulunması, bu semtte oturup RC'ye gelenlerin sayısının çokluğunu açıklamaktadır. Bir diğer sorgumuz olan baba meslekleri sorgusunda da, devlet memurlarının çocuklarını RC'ye gönderdiğini, hatta özel sektörle oranın yaklaşık yarı yarıya olduğunu saptamıştık. Fatih'te ekseriyetle devlet memurlarının yaşadığını az önce ifade ettik. Bu durumda, şu zamana kadar yaptığımız tespitler birbirini destekler nitelikte olmuştur. Diğer bir ifadeyle, doğum yerleri, baba meslekleri ve ailelerin adresleri sorgusunda yaptığımız tespitler birbirleriyle örtüşmektedir. Kadıköy'de, Osmanlı döneminde 17 kişi yaşamaktadır. Bilindiği gibi, Kadıköy Anadolu yakasında olup, Bebek'te olan Kolej'e ulaşım oldukça zordur. Anadolu yakasında yaşayan aileler, Kolej'den, çocuklarını yatılı almasını talep etmektedirler. Aksi takdirde ulaşım çok zor olduğundan, RC'yi tercih edememektedirler. Kolej ise, sınırlı sayıdaki yatak kapasitesini şehir dışından gelen öğrencilere ayırmaktadır. Bu sebeple Osmanlı döneminde Kadıköy'den gelen öğrenci sayısının az olduğu söylenebilir. Aynı dönemde Beyoğlu'nda yaşayanların sayısı 12 olup, bu semtte çoğunlukla gayrimüslimlerin yaşadığı bilinmektedir. Biz Türk öğrenciler üzerinden çalıştığımızdan bu az sayı şaşırtıcı değildir.

Cumhuriyet dönemine geldiğimizde, Beyoğlu'ndaki sayının 65'e çıktığını görürüz. Baba meslekleri sorgusunda altını çizdiğimiz gibi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında yeni bir Türk tüccar kesim doğmuş ve bu şahıslar hem yaşamak hem de çalışmak için semt olarak Beyoğlu'nu tercih etmişlerdir. Yine aynı sorgudan hatırlayacağımız gibi, bu dönemde (1923-1933) çocuğunu RC'ye gönderen tüccarların sayısı hızlı şekilde artmıştı. Baba mesleği sorgusundaki tüccar sayısının, adres sorgusundaki Beyoğlu semtindeki sayıyla aynı dönemlerde artması ve azalması, yine tespitlerimizi doğrulamaktadır. Buna bağlı olarak, nasıl ki tüccarların sayısı II. Dünya Savaşı (1939-1945) sebebiyle 1934-1944 döneminde düşüyse, aynı şekilde Tablo 22'de de Beyoğlu'ndan gelenlerin sayısı aynı dönemde düşüşe geçmiştir. Her iki sorguda da savaş sonrası dönemde (1945-1955) sayı yine artışa geçmiştir. Fatih semti için de benzer bir yol izleyebiliriz: Cumhuriyet dönemine geldiğimizde (1923-1933) Fatih semtinden gelenlerin sayısının 104'e çıktığını Tablo 22'de görmekteyiz. Bu sayı da hiç şaşırtıcı olmayıp, Tezin I. Bölümünde yazdıklarımızla beraber okunduğunda, bu 104 sayısı anlam kazanmaktadır. 1950'li yıllara kadar Fatih semtinde gecekondulaşmanın hiç başlamadığından ve orada yaşayan memur kesmin, Osmanlı'nın son döneminden, Cumhuriyet'in ilk yıllarına aktarıldığından bahsetmiştik. Tablodan

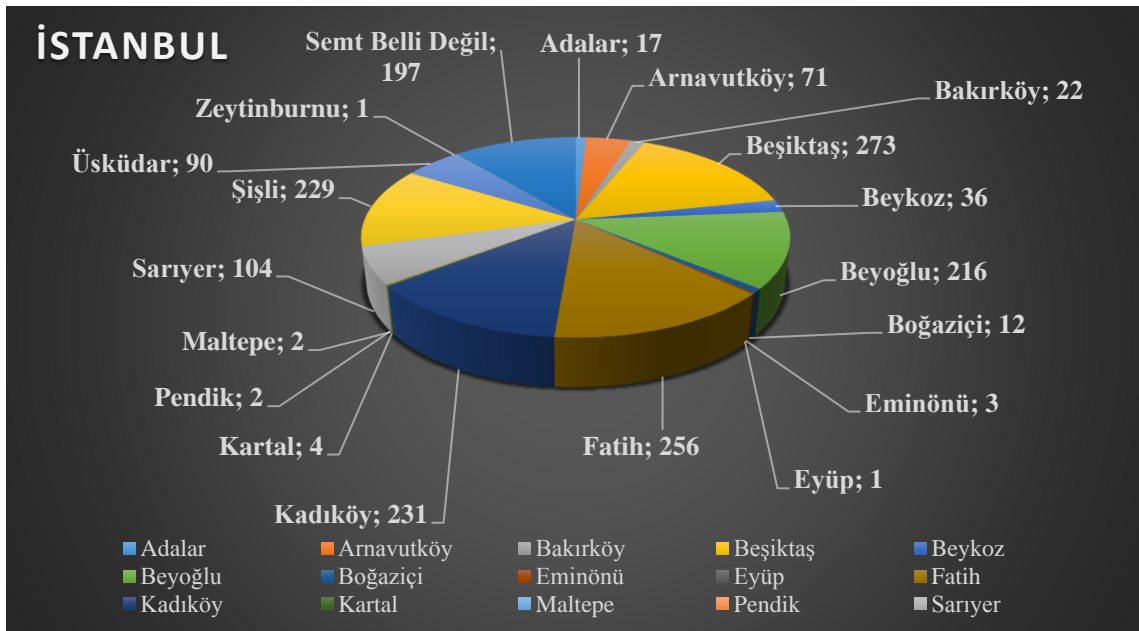
da görüldüğü gibi, 1956 yılına gelindiğinde, Fatih semtinde oturanların sayısı aniden 19'a düşmektedir. Diğer bir ifadeyle, baba meslek sorgusu ve adres sorgusu bir araya getirildiğinde, gecekondulaşma başlayana kadar, Fatih semtinde yaşayan memurların çocuklarını Kolej'e gönderdiği söylenebilir. Yine tezin I. bölümünde, Fatih'te gecekondulaşmanın başlamasıyla orada yaşayan ailelerin Kadıköy ve Yeşilköy'e taşındığının altını çizmiştik. Tabloya baktığımızda, söylemimizi destekleyecek biçimde, 1950'li yıllarda Kadıköy'den gelenlerin sayısının 80'e çıktığını görürüz. Ulaşım sıkıntısı sebebiyle, Osmanlı döneminde Kolej'e oldukça az sayıda öğrenci gönderen Kadıköy'de, 1950'li yıllarda yol yapımının genişlediğini ve vapur seferlerinin artırıldığını belirtmiştik. Buna bağlı olarak, bundan böyle karşıya geçişlerde ulaşımın artık zor olmayacağını söyleyebiliriz.

Özetlemek gerekirse, 1945-1955 döneminde, Anadolu yakasındaki Kadıköy 80, Avrupa yakasındaki Beşiktaş 79, Beyoğlu 76, Fatih ise 73 ikametle yer almışlardır. Son dönem olan 1956-1966'da, Şişli 28, Kadıköy 22, Fatih 19 ve Beşiktaş 18 ikamet şeklinde sıralanmaktadır. Bu dönemdeki ikamet sayısı veri azlığı dolayısıyla düşük sayıda çıkmıştır. Tablonun genelini değerlendirdiğimizde, İstanbul'un 18 semtinden öğrenci geldiği; ikamet durumunun dönemlere göre farklılaşmasına rağmen, Beşiktaş, Beyoğlu ve Şişli gibi Avrupa yakası semtlerinin ve Kadıköy, Fatih ve Üsküdar gibi Anadolu yakası semtlerinin ön plana geçtiğini ve öğrencilerin ağırlıklı olarak bu semtlerde ikamet ettiğini söyleyebiliriz. Bu semtlerden Avrupa yakasındakiler miktar olarak daha fazla olup Batıyı temsil ederken, diğerinin ise Anadolu yakasında çok daha az miktarda olup Doğuyu temsil etmekte ve her iki temsilin RC'de bir arada olması bize ilginç bir tablo sunmaktadır. Modern ile muhafazakâr semtlerden RC'ye öğrenci geldiği, ikamet edilen semt yelpazesinin oldukça geniş olduğunu gösteren bu tablo, RC'deki insan coğrafyasının çeşitliliğini göstermektedir.

Tablo 22. Öğrencilerin İstanbul'daki ikamet adreslerinin ilçelere ve yıllara göre dağılımı.

İSTANBUL İLÇELERİ	YILLAR					Genel Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	
Adalar	-	3	9	5	-	17
Arnavutköy	2	28	25	13	3	71
Bakırköy	1	7	5	5	4	22
Beşiktaş	33	94	49	79	18	273
Beykoz	7	9	12	6	2	36
Beyoğlu	12	65	43	76	20	216
Boğaziçi	1	8	3	-	-	12
Eminönü	-	1	-	2	-	3

Eyüp	-	1	-	-	-	1
Fatih	23	104	37	73	19	256
Kadıköy	17	62	50	80	22	231
Kartal	-	1	-	2	1	4
Maltepe	-	-	-	2	-	2
Pendik	-	1	-	1	-	2
Sarıyer	27	34	21	21	1	104
Semt Belli Değil (İstanbul)	36	111	25	20	5	197
Şişli	18	36	51	96	28	229
Üsküdar	11	44	16	17	2	90
Zeytinburnu	-	-	-	1	-	1
Genel Toplam	188	609	346	499	125	1767

Şekil 5. Öğrencilerin İstanbul'daki ikamet adreslerinin semtlere ve göre dağılımı.

Tablo 23'de görüldüğü üzere, büyükşehirlerdeki ikamet toplamda 409'a ulaşmakta; bu şehirler içerisinde Ankara ilk sırayı alırken, bunu sırasıyla İzmir 144, Bursa 38, Trabzon 1 ve Antalya 1 öğrenci ikameti ile takip etmektedir. Antalya'daki ikamet sayısının sadece 1 öğrenci olmasının veri yokluğu ile ilgisi olduğu düşünülebilir. Trabzon'un sayısının 7 ile sınırlı olması, şehrin İstanbul'a uzaklığı ile açıklanabilir. Büyükşehirlerdeki toplamda 409 olan ikamet sayısını, 1.767 olan İstanbul ile karşılaştırdığımızda, ancak $\frac{1}{4}$ oranının biraz üzerinde olduğunu, dolayısıyla kendisi de büyükşehir olan İstanbul'un ön plana geçtiğini söyleyebiliriz.

Osmanlı döneminde Bursa'dan ve Trabzon'dan 1'er, İzmir'den 3, Ankara'dan ise 4 öğrenci gelmiştir. Bursa'dan gelen Suha Mahmud, Gedikpaşa Amerikan Okulu'ndan, Bursa Amerikan Koleji'ne geçmiş, buradan da RC'ye gelmiştir (Suha Mahmud öğrenci dosyası). Ankara için, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Osmanlı döneminde, oradaki gençlerin ihtiyacını karşılayacak bir okul olmaması sebebiyle RC'yi tercih etmektedirler. O dönemde Ankara'da oturan bir aile, çocuğunu RC'ye okumaya gönderiyorsa, o ailenin elit/tanınmış bir aile olması kuvvetle muhtemeldir. Örneğin, Ankara'dan gelen Süheyl Muhlis, Çankaya'da oturmaktadır (Çankaya'nın o dönemlerde barındırdığı sınıfı göz önünde bulundurmak gerekir) ve babası Emlak Bankası idare meclisi azasıdır (Suheyl Muhlis öğrenci dosyası). Ankara'dan gelen bir diğer öğrenci, Şakir Ziya, Ankara eşrafının ileri gelenlerinden tüccar ve Cumhuriyet döneminde Ankara milletvekilliği yapmış, Kınacızade Şakir'in oğludur.¹²

RC'deki Türk öğrenci sayısının Cumhuriyet dönemiyle birlikte arttığını söylemiştik. Tablo 23'de de, büyükşehirlerden gelişin arttığını görmekteyiz. İzmir, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, en çok öğrenci gönderen büyükşehirdir. O dönemde İzmir'de varlığını sürdüren 2 Amerikan Koleji olan Uluslararası Kolej ve Göztepe Amerikan Koleji'nde eğitim aldıktan sonra RC'ye geçmek isteyen çok sayıda öğrenci olduğu arşiv belgelerinden bilinmektedir. Uluslararası Kolej'de 1923 yılında, 30 öğrencinin 27'sinin Türk olduğu bilinmektedir (Sezer Arıç, 2014, s. 105). Kontenjanı dolan bu okula gidemeyen öğrencilerin veya bu okulda okuyup daha üst eğitim almak isteyen öğrencilerin RC'ye gelmek istemeleri doğaldır. Öğrencilerin geldikleri okullarla ilgili sorgulama yapacağımız tezin ileriki bölümlerinde bu hipotezimiz doğrulanacaktır. 1928 yılında açılacak olan Türk Maarif Cemiyeti'ne kadar, çehresi değişen Ankara'daki öğrencilerin gidebileceği yabancı dille eğitim yapan herhangi bir okul olmadığı için, bu dönemde Ankara'dan gelen öğrenci sayısının 20'ye çıkması tabiidir. Keza 1928 yılında kapatılan Bursa Amerikan Koleji'ndeki öğrencilerin transfer olacağı muadili tek okul RC'dir. Dikkat edilirse (tablo 23) takip eden 1934-1944 döneminde Bursa ve İzmir'deki sayı değişmemiş, Ankara'daki sayı ise artmıştır. 1928 yılında Türk Maarif Cemiyeti'nin açıldığını ve 4-5 yıl bu kurumda öğrenim görmesinin ardından aynı nitelikte yüksek eğitim almak isteyen Ankara'lı öğrencilerin bir sonraki durak yerinin RC olacağını hesaplamak çok zor değildir. 1934 yılında İzmir Uluslararası Kolej'in kapanması, öğrencilerinin tamamına yakınının RC'ye geçmesine sebep olacaktır. Bu iddiamız, ileriki bölümlerde, öğrencilerin geldikleri okullar sorgusunda sayılarla somut hale getirilecektir. 1950'li yıllarda Robert Kolej yüksek eğitime başladığından, Türk Maarif Cemiyeti'nde liseyi bitirmiş öğrencilerin büyük bir kısmı RC'ye, bir kısmı da 1956 yılında açılan ODTÜ'ye geçiş yapmıştır. Bu sebeple 1945-1955 döneminde Ankara'dan gelen öğrenci sayısı artmış; ODTÜ'nün kuruluşu

¹² Şakir Ziya öğrenci dosyası. Ankara Kalesindeki Kınacızade Konağının bu aileye ait olması ihtimal dahilindedir.

sebebiyle de 1956-1966 döneminde düşmüştür. 1967-1971 arası dönem için veri azlığından bilgi edinilememiştir.

Tablo 23. Öğrencilerin büyükşehirlerdeki ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.

BÜYÜKŞEHİRLER	YILLAR						TOPLAM
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	
Ankara	4	20	51	104	40	-	219
Antalya	-	-	1	-	-	-	1
Bursa	1	11	11	10	5	-	38
İzmir	3	40	40	46	14	1	144
Trabzon	1	5	1	-	-	-	7
TOPLAM	9	74	103	157	57	1	409

Öğrencilerin, orta ve küçük ölçekli şehirlerdeki ikâmet adreslerinin yıllara göre dağılımı tablo 24’de gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere, toplamda 338 olan ikamet arasında, en fazla ikamet 50 öğrenci ile Adana’ya aittir. Bunu Samsun 38, Mersin 27, Gaziantep 22, Konya 20, Eskişehir 15, Kocaeli 14, Zonguldak 11 ve Afyon 10 ikamet ile takip etmektedir. Diğer şehirlerdeki ikamet sayısı 10’un altındadır. Tablo 24 ve Harita 3’den görüldüğü üzere, orta ve küçük ölçekli şehirlerin yelpazesi, Edirne’den Kars’a tüm Türkiye’yi kapsayacak kadar geniştir. Tablo 24’deki sorgulama ile, öğrencilerin doğum yerlerine göre yaptığımız sorgulamadaki orta ve küçük ölçekli şehir tablosu (Tablo 16) örtüşmektedir. O sorgulamada 56 kişiyle Adana yine en önde, Mersin ve Samsun ise 31 ve 30 kişiyle, Adana’yı takip ediyordu. Gaziantep ve Kocaeli yine, RC’ye öğrenci gönderenler arasında 24’er kişiyle dikkat çekiyordu. Diğer bir ifadeyle, Tablo 16’da yaptığımız bütün tespitler, tablo 24’te tekrar karşımıza çıkmakta, veriler birbirini doğrulamaktadır. Baba meslekleri ile ilgili yaptığımız sorgu olan tablo 20’deki tespitlerimiz de, bu söylediklerimizi desteklemektedir. Kısacası, şimdiye kadar yaptığımız sorgulamalardaki tespitlerimiz olan Adana’da bir Amerikan Okulu’nun varlığı, Adana mebusunun oğlunu RC’ye göndermesi, Tarsus Amerikan Koleji’nin Mersin’deki önemi, Gaziantep’deki Merkezi Türkiye Koleji ve Gaziantep’li Mevlevi Şeyhlerinin çocuklarını RC’ye göndermeleri, bu sorgu sonucuyla doğrulanmış olmaktadır. Kocaeli için, hem aşağıda Tablo 24’de, hem de yukarıda Tablo 16’da, RC’ye geliş döneminin (1934-1944) aynı olduğunu görüyoruz. Bu tarih aralığında inkılapların yapılması, Kocaeli’nin başta otomotiv olmak üzere sanayi ve fabrikaların merkezi haline dönüşmesi ve buna bağlı olarak insan çehresinin değişmesi; aynı yıllarda yapılan yollarla, mesafe olarak zaten yakın olan İstanbul’a ulaşımın kolaylığı gibi sebepler, bu şehirden neden çok öğrenci geldiğini açıklamaktadır.

Tablo 24. Öğrencilerin orta ve küçük ölçekli şehirlerdeki ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.

ORTA VE KÜÇÜK ÖLÇEKLİ ŞEHİRLER	YILLAR					Genel Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	
Adana	1	12	9	24	4	50
Afyon	-	2	5	3	-	10
Aksaray	-	-	-	1	-	1
Amasya	-	1	-	3	-	4
Aydın	-	-	-	1	1	2
Balıkesir	-	1	4	1	2	8
Bolu	-	2	1	1	1	5

Burdur	-	-	1	-	1	2
Çanakkale	-	-	2	1	1	4
Çankırı	-	1	-	-	-	1
Denizli	-	-	1	-	-	1
Diyarbakır	-	-	4	1	1	6
Edirne	-	-	-	1	1	2
Elazığ	-	1	-	2	1	4
Erzincan	-	1	-	-	1	2
Erzurum	1	-	1	-	1	3
Eskişehir	-	5	7	1	2	15
Gaziantep	-	8	7	5	2	22
Giresun	-	3	1	-	1	5
Hatay	1	-	1	6	-	8
Iğdır	-	-	-	1	-	1
İsparta	-	1	-	-	-	1
Kahramanmaraş	-	1	-	-	-	1
Kars	-	-	1	-	-	1
Kayseri	-	2	1	4	1	8
Kırklareli	-	-	1	1	1	3
Kocaeli	-	-	7	3	4	14
Konya	4	7	1	8	-	20
Kütahya	-	-	-	2	-	2
Malatya	-	-	3	1	-	4
Manisa	-	1	1	-	2	4
Mardin	-	-	1	1	-	2
Mersin	1	4	9	10	3	27
Muğla	-	-	4	3	-	7
Ordu	-	-	1	3	-	4
Rize	-	3	2	-	-	5
Sakarya	-	-	1	-	-	1
Samsun	1	18	6	9	4	38
Sivas	1	1	-	3	1	6
Şanlıurfa	-	1	1	1	1	4
Tekirdağ	1	2	2	2	-	7
Tokat	1	-	-	-	1	2
Uşak	-	-	1	5	-	6
Van	-	-	-	1	-	1

Yozgat	1	-	1	1	-	3
Zonguldak	-	2	4	5	-	11
Genel Toplam	13	80	92	115	38	338

Öğrencilerin ilçelerdeki ikamet adreslerinin dağılımını gösteren Tablo 25’de görüldüğü üzere, en fazla ikamet 13 ile ve yine öğrencilerin doğum yerlerine göre yaptığımız sorgudaki (Tablo 17) sayıyla, Adapazarı’na aittir. Bunu 8 ile Edremit, 7 ile Tarsus, 5 ile Ayvalık ve Bandırma takip etmekte, diğerleri ise 5’in altında seyretmektedir. Orta ve küçük ölçekli şehirlere nazaran sayının az olmasına rağmen, yelpazenin geniş olması ilgi çekicidir. Öyle ki, Divriği’de 2, Erbaa’da 1, Midyat’ta 2 ve Milas’ta 1 ikamet, Türkiye’nin en ücra köşelerinden de RC’ye öğrenci geldiğini göstermektedir.

Adapazarı’ndan RC’ye gelen öğrencilerin sayısı aynı tablo 17’deki gibi, 1923 yılı ile başlamaktadır. Adapazarı’ndaki yoğunluğu, bir yandan, bu yıllarda kurulan fabrikalar ve buna bağlı olarak şehrin değişen çehresine uyum sağlayan insan nüfusunun çocuklarını RC’ye göndermek istemeleriyle, diğer yandan da İstanbul’a yakınlığıyla açıklayabiliriz. Ayrıca, İzmit-Bahçeçik Amerikan Okulundan, RC’ye geçiş yapılmış olması da kuvvetle muhtemeldir. Tarsus ise yine Tarsus Amerikan Koleji’nin varlığı ve iki Amerikan Koleji arasındaki öğrenci transferin yoğunluğuyla açıklanabilir. Tabloya bakıldığında Tarsus’daki sayı 1945-1955 yıllarında artışa geçmiştir. Bu yıllar RC’nin yüksek öğrenime adım attığı yıllar olup, Tarsus Amerikan Koleji’nde liseyi tamamlamış bir gencin, Türkiye’de aynı niteliklerde öğrenimine devam etmesi için, RC’ye gitmekten başka bir seçeneği yoktur.

Tablo 25. Öğrencilerin ilçelerdeki ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.

İLÇELER	YILLAR					Genel Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	
Adapazarı	-	5	3	3	2	13
Akhisar	-	-	1	-	-	1
Ayancık	-	1	-	-	-	1
Ayvalık	-	1	-	3	1	5
Babaeski	-	-	-	1	-	1
Bafra	-	-	-	-	3	3
Bandırma	-	1	1	1	2	5
Bartın	1	1	1	-	-	3
Biga	-	-	-	1	-	1
Bozhöyük	-	1	-	-	-	1

Ceyhan	-	1	2	-	-	3
Divriği	-	-	-	2	-	2
Düzce	-	1	1	-	-	2
Edremit	-	3	2	3	-	8
Erbaa	-	1	-	-	-	1
Ereğli	2	-	-	2	-	4
Gebze	-	-	-	-	1	1
Gerze	-	1	-	-	-	1
Gölcük	-	-	-	1	-	1
Hopa	-	3	1	-	-	4
İnebolu	1	-	-	-	-	1
Kilis	-	2	-	-	-	2
Kula	-	-	2	-	-	2
Lüleburgaz	-	1	-	-	-	1
Merzifon	-	1	1	1	1	4
Meydancık	-	1	-	-	-	1
Midyat	-	-	1	1	-	2
Milas	-	1	-	-	-	1
Nazilli	-	-	1	2	-	3
Nizip	-	-	1	-	-	1
Osmancık	-	-	-	-	1	1
Osmaniye	1	-	-	-	-	1
Pınar	1	-	-	-	-	1
Safranbolu	-	1	2	1	-	4
Salihli	-	-	1	1	-	2
Selimiye	-	1	-	-	-	1
Sındırğa	-	-	1	-	-	1
Söke	-	1	-	-	1	2
Şiran	-	-	1	-	-	1
Tarsus	-	1	-	6	-	7
Tirebolu	-	1	-	-	-	1
Ula	-	-	-	-	1	1
Uzunçarşılı	-	-	1	-	-	1
Vize	-	-	1	-	-	1
Yalova	-	-	-	2	-	2
Zile	-	-	-	2	-	2
Genel Toplam	6	31	25	33	13	108

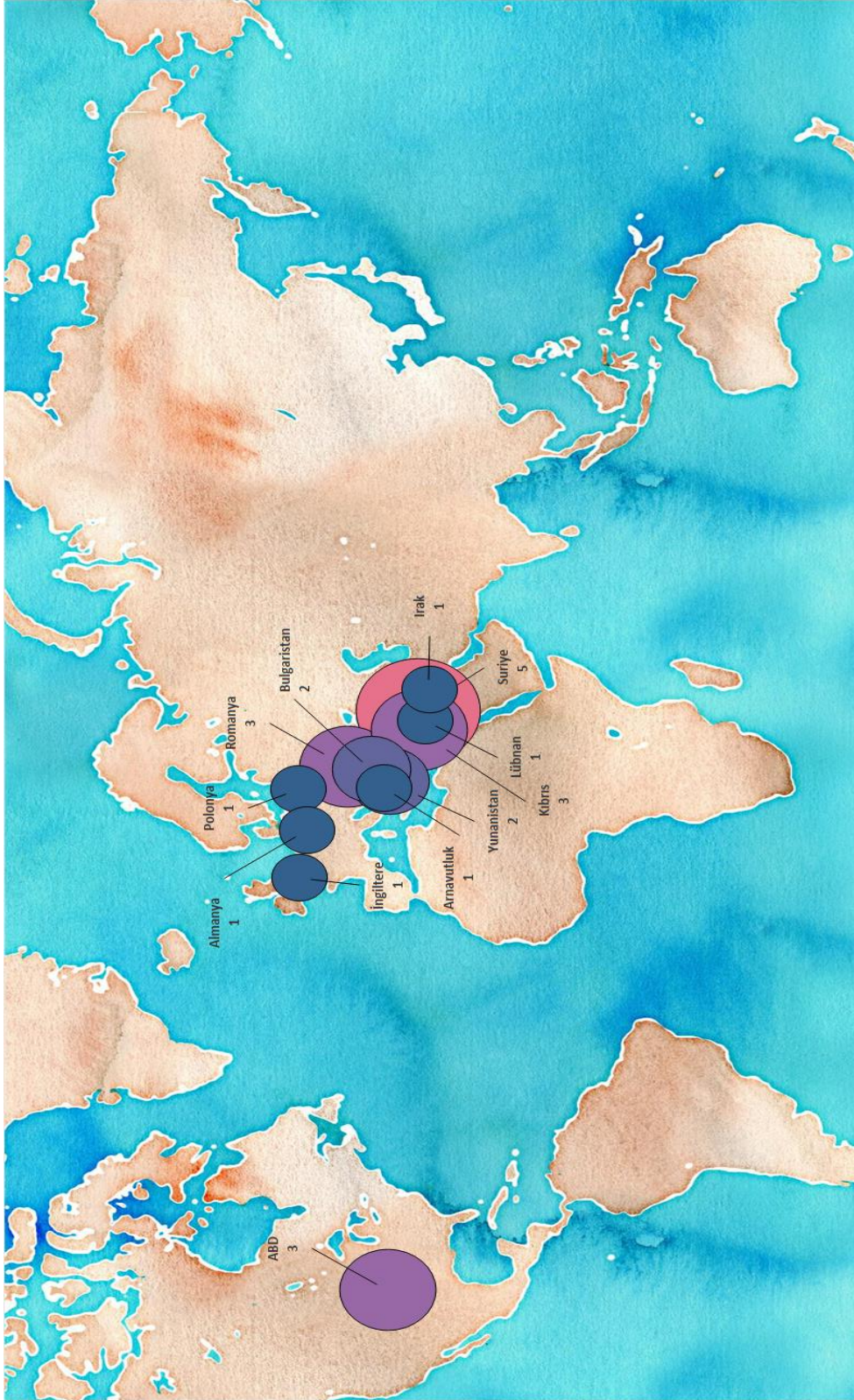
Öğrencilerin yabancı ülkelerdeki toplamda 25'e ulaşan ikamet adreslerini gösteren tabloya (Tablo 26, Harita 4) göre Suriye'de 5, Amerika'da 3, Kıbrıs'da 3 ve Romanya'da 3 ikamet adresi mevcuttur. Diğerleri, eski Osmanlı topraklarına dâhil olan Arnavutluk, Yunanistan, Bulgaristan, Irak ve Lübnan gibi ülkeler ile Almanya ve İngiltere gibi Avrupa ülkeleridir. RC'de okuyan ve ikameti yurtdışında olan öğrencilerin civar ülkelerden olduğu görülmektedir. Ortadoğu coğrafyasından (Suriye, Irak, Lübnan ve Kıbrıs) toplam 10, Balkanlardan (Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk) 4, orta ve doğu Avrupa'dan (Almanya, Polonya, Romanya) 5 ikamet ve Batı Avrupa'da yer alan İngiltere'den 1 ikameti karşıladığımızda en yüksek rakamın Ortadoğu'dan olması ve Osmanlı dönemine yoğunlaşması ilgi çekicidir. En yüksek sayının Suriye'de olması, yine üstteki tespitlerimizi doğrular niteliktedir. Suriye valisinin çocuğunu RC'ye gönderdiğini, baba meslekleriyle ilgili sorgumuzda belirtmiştik. Suriye'yi önemli kılan bir başka husus da, Syrian Protestant College'in varlığı ve 1920'lerde adını Beyrut Amerikan Üniversitesi olarak değiştirmesidir. Bu kolej üniversiteye dönünce (1920), lise çağlarında olan öğrencilerin alternatifinin RC olması, her iki kolejin de Christopher Robert'in gözetiminde kurulmuş olmasından dolayı şaşırtıcı değildir.

Balkan ülkelerinde ikamet eden öğrencilerin de Osmanlı ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerine rastlaması, bu dönemlerde buralardaki Osmanlı tesiriyle; ABD, İngiltere ve Almanya ikametinin tamamıyla Cumhuriyet dönemine rastlaması ise, Cumhuriyet dönemindeki ilişkilerle alakalı olsa gerektir. Ancak, Yunanistan için, Tablo 18 ve Tablo 26'nın uyduğunu söylemeden geçmemek gerekir. Her iki tabloda da, 1933 yılından sonra RC'ye Yunanistan'dan öğrenci gelmediğini görmekteyiz. 1924 yılında kapatılan Merzifon Amerikan Koleji'nin, Selanik'te, eğitimine Anatolia College ismi altında devam ettiğini ve Yunanistan'da yaşayıp Amerikan eğitim almak isteyen gençlerin kendi ülkelerinde ve kültürlerinde öğrenim görmeyi tercih edebileceğini bir kez daha vurgulamak isteriz.

Tablo 26. Öğrencilerin yabancı ülkelerdeki ikamet adreslerinin yıllara göre dağılımı.

YABANCI ÜLKELER	YILLAR						Genel Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966		
ABD	-	-	1	-	2	3	
Almanya	-	1	-	-	-	1	
Arnavutluk	1	-	-	-	-	1	
Bulgaristan	-	1	1	-	-	2	
Bulunamayanlar (Bay Pye - din okulu)	-	1	-	-	-	1	
Irak	1	-	-	-	-	1	

İngiltere	-	-	-	1	-	1
Kıbrıs	1	1	-	-	1	3
Lübnan	1	-	-	-	-	1
Polonya	-	-	-	1	-	1
Romanya	-	3	-	-	-	3
Suriye	1	1	-	3	-	5
Yunanistan	1	1	-	-	-	2
Genel Toplam	6	9	2	5	3	25

Harita 4. Öğrencilerin yabancı ülkelerdeki ikamet adreslerinin dağılımı.

Öğrenciler arasında, ailesi İstanbul'da ikamet etmeyenler için İstanbul'da ikamet eden bir velinin gösterilmesi gerekli kılınmıştır. Bu durum, öğrenci ile ilgili acil bir durum olduğunda hemen ulaşılabilecek birine duyulan ihtiyaca binaendir. Velisi İstanbul'da ikamet etmeyen öğrenciler hakkında bilgi edinmek için Veli Kartı ve Taahhütname türü belgeler sorgulanmıştır. Bu belge türleri Osmanlı döneminde mevcut olmadığı için yalnızca Cumhuriyet dönemi çalışılabilmiştir. Sorgulanan belge türleri arasında, 35 öğrenciye dair veriye rastlanmamıştır. Kolej kurallarına göre, öğrencinin sorumlusu velisi, anne veya babasıdır. Yine Kolej kurallarına göre, velisi İstanbul'da ikamet etmiyorsa, mutlaka İstanbul'da ikamet eden bir yakınının sorumlu olması gerekmektedir. Dolayısıyla, velisi İstanbul'da ikamet etmeyen öğrencilerden iki sorumlu kişi vardır; velisi ve mesul kişi. Bu tür öğrencilerin toplamda 128 kişi olduğunu ve bu konuda yalnızca 1944 ile 1962 yıllarına ait verilerin olduğunu Tablo 27'de görüyoruz. Yine tabloya baktığımızda, velisi İstanbul dışında ikamet ettiğinden İstanbul'da ikamet eden mesul kişisi bulunan öğrenci sayısına dair en yüksek rakamın 1946-1947 eğitim öğretim yılında 39, 1952-1953 eğitim öğretim yılında 14 olduğunu, diğer yıllarda ise 14 ila 1 arasında dağıldığını görüyoruz. Bu rakamları toplam öğrenci sayısı ile karşılaştırdığımızda oldukça az durmaktadır. Öğrencilerin doğum yerleri ve ikamet adresleri ile ilgili verileri beraberce değerlendirdiğimizde, verinin eksikliği daha fazla ortaya çıkmaktadır. Çünkü yukarıda Tablo 21'de görüldüğü üzere, İstanbul haricinde ev adresi olanların sayısı toplamda 878'dir (büyük şehirler 401, küçük ve orta ölçekli şehirler 338, ilçeler 118 ve yabancı ülkeler 21 olmak üzere toplam 878). Dolayısıyla, bu miktarda öğrencinin mesul kişisi olması gerekmektedir. Halbuki elimizdeki rakam 128'dir aradaki 750 kişilik fark ise veri yokluğu olarak yorumlanabilir. Hatta bu konuyla ilgili verimiz o kadar azdır ki, diğer sorgulamalarda yaptığımız gibi tespitlerimizi 10'ar yıllık ara ile değil; yıl yıl yapmak durumunda kaldık. Zikredilen 878 sayısını esas alıp, İstanbul'da ikamet edenlerin 1.767 olan sayısı ile karşılaştırdığımızda, mesul kişisi olan, dolayısıyla velisi İstanbul dışında ikamet eden öğrenci sayısının yarıya yakın oranda ve oldukça yüksek olduğunu görürüz. Bu durumda, İstanbul dâhilinde ikamet edenlerin sayısı her dönemde yüksek olurken, haricinden gelen öğrenci profilinin bu miktarın yarısından fazla olduğu, dolayısıyla, RC'de okuyan öğrencilerin profilinin tüm Türkiye'yi kapsayacak biçimde geniş bir yelpazeye yayıldığı şeklinde bir değerlendirme yapılabilir. Bu değerlendirme, yukarıdaki ikamet adresleriyle ilgili yaptığımız tespit ve değerlendirmelerle de uyum içerisindedir.

Tablo 27. Ailesi İstanbul'da ikamet etmeyen öğrencilerin sayıları ve yıllara göre dağılımı.

Yıllar	Öğrenci Sayıları
1944-1945	15
1945-1946	3

1945-1947	1
1946-1947	39
1947-1948	14
1948-1949	3
1949-1950	11
1950-1951	1
1951-1952	1
1952-1953	15
1954-1955	9
1955-1956	6
1955-1958	1
1956-1957	3
1957-1958	5
1961-1962	1
TOPLAM	128

RC’de okuyan öğrenci profilini çizmeye çalışırken, belgelerin bize sunduğu verilerden hareket etmekte, belgelerde yer alan bilgileri değerlendirmekteyiz. Belgelerde, öğrencilerin okula kayıt yaptırırken bildiği dillerin sorulduğu ve kaydedildiğini görüyoruz. Namzet Öğrenci Müracaat Kartına kaydedilen bu bilgiler sorgulanarak öğrencilerin RC’ye gelmeden önce hangi dilleri bildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kartlardan derlenen veriler, Tablo 28’de görüldüğü üzere, 1956-1966 yıllarına aittir. Sorgulamayı yaptığımız PROSOPO veri tabanındaki 612 adet Namzet Öğrenci Müracaat Kartında tarih yazmakta, fakat öğrencilerin bildiği diller yazmamaktadır. 123 kartta tarih de dil de yazmamaktadır. Dolayısıyla, toplam 735 Namzet Öğrenci Kartından istenen veri elde edilememekte, bu da öğrencinin bildiği herhangi bir dil olmadığı şeklinde yorumlanmakta ve tabloda yer almamaktadır. 21 öğrenciye ait verilerde ise dil yazmakta fakat tarih yazmamaktadır. Bu 21 kişiye tabloda, tarihsiz sütununda yer verilmiştir. Tablo değerlendirildiğinde, 112 kişi arasından 91 kişi ile, yani %81 oran ile İngilizcenin öğrenciler arasında en çok bilinen dil olduğu görülür. Almanca, Fransızca, Latince, Arapça ve Farsça dilleri ise ancak birkaç öğrenci tarafından bilinmektedir. Eğitim dilinin İngilizce olduğu RC’de, öğrencilerin bir kısmının İngilizceyi bilerek geldiği görülmektedir. Sorgulamayı yaptığımız Namzet Öğrenci Müracaat Kartları 1940’larda düzenlenmeye başladığından, daha önceki yıllara dair bilgiye sahip değiliz. Bu tür bilgiyi sorgulayacak elimizde başka belge de mevcut değildir. O sebeple, Osmanlı dönemine ve Cumhuriyet’in 1950’li yıllarına gelinceye kadar olan döneme dair elimizde bilgi yoktur. Elimizdeki sınırlı veriden hareketle dikkatli bir genelleme yapacak olursak, aday öğrenciler eğer bir dil biliyorlarsa bunun ağırlıklı olarak İngilizce olduğunu söyleyebiliriz. Bu tespit de, daha önceki sorgulamalarımızı doğrular niteliktedir. Zira, İstanbul dışından gelen öğrencilerin epey bir kısmının, buldukları şehirlerdeki Amerikan Okullarından geldiğine işaret

etmiştik. İngilizce bilerek RC'ye gelmiş olmaları, bu düşüncemizi destekler mahiyettedir. Özetle, öğrencilerin İngilizce, Fransızca, Almanca, Latince, Arapça ve Farsça olmak üzere 6 tür dil bildiği ve bu dillerden ikisini de, farklı dil kombinasyonları halinde bilenlerin sayısının sadece 7 kişi olduğu görülür.

Tablo 28. Öğrencilerin bildiği diller.

DİLLER	YILLAR	TARİHSİZLER
	1956-1966	
Almanca	3	-
Almanca ve Az İngilizce	1	-
Az İngilizce	7	1
Fransızca	3	-
İngilizce	72	19
İngilizce, Az Fransızca, Latince ve Almanca	1	-
İngilizce ve Arapça	1	-
Almanca ve İngilizce	1	-
İngilizce ve Farsça	2	-
İngilizce ve Fransızca	-	1
TOPLAM	91	21
GENEL TOPLAM		112

Öğrencilerin bildiği dillerin ardından, ebeveynlerinin, anne-babalarının bildiği dillerin ve İngilizce bilip bilmediğinin sorgulanmasının anlamlı olacağı düşünülmüş ve bu konuda, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı, Veli Kartı, Kalıcı Kayıt Kartı, Öğrenci Kayıt Varakası, Yardım İsteme Kâğıdı ve Öğrenci Kayıt Varakası sorgulanmıştır. Baba meslekleriyle ilgili sorgulamaları yaptığımızda, babaların Batı dili bilmenin önemini kavradığına ve kendilerinin de dil bilmeleri sayesinde önemli mevkilere geldiğine işaret etmiş ve bu savımızı “öğrencilerin ailelerinin bildiği diller” kısmında, yani tezin bu kısmında doğrulayacağımızı söylemiştik. Bu konuyla ilgili yaptığımız aşağıdaki tespitler, yine sorgulamaların birbirlerini desteklediğini gösterecektir.

Yapılan sorgulamalar zikredilen farklı belge türleri üzerinde yapıldı, elde edilen neticeler bir araya getirildiğinden, çoğu belgeler de tarihsiz olduğundan, ebeveynlerin bildiği dilleri tarihe göre sıralamanın anlamlı olmadığı görülmüş, bu sebeple topluca değerlendirilmiştir. Ancak, tutulan kayıtlardan ve belge türlerinden hareketle, kullandığımız verilerin hemen tamamının Cumhuriyet dönemine ve 1940'lerden sonrasına ait olduğu söylenebilir. Sorgulamanın neticesi aşağıda Tablo 29'da verilmiştir. Bu konuda toplam 1.915 anne-baba hakkında bilgi derlenmiştir. 690 öğrencinin

belgesinde ise bu konuda bir bilgi mevcut değildir, bu da herhangi bir dilin anne - baba tarafından bilinmediği şeklinde yorumlanmaktadır, dolayısıyla Tablo 29’da yer verilmemiştir. Tablo 29’da görüldüğü üzere, 251 anne ve 308 baba ve anne veya baba, hangisinin olduğu belli olmayan 660 ebeveyn olmak üzere 1.219 ebeveyn, anne ve baba, İngilizce bilmektedir. Bu miktar, toplamda 1.915 ebeveyn içerisinde en fazla yekûnu tutmaktadır. Velilerin %67’sinin İngilizce bildiği anlamına gelen bu durum, öğrenciler için tespit edilen %81 ile beraber değerlendirildiğinde, her iki grup için de İngilizcenin en yaygın dil olarak ön planda olduğu görülmektedir. Bu tespit de, bir yandan tezin önceki bölümlerinde, öğrencilerin Amerikan okullarından geldiği hipotezimizi doğrularken; ileriki bölümlerde göreceğimiz gibi, ailelerin de benzer okullarda okuduğu hipotezini destekleyecektir. Tezin V. Bölümü olan “Geribildirim: Mezun Yakınları” kısmında, bu savımız da örneklerle doğrulanacaktır.

Ebeveynlerin bildiği dillerin 15 tür olduğu Tablo 29’dan görülmektedir. İngilizce en fazla kişi tarafından bilinen dil olarak öne çıkarken, bunu 239 kişi ile Fransızca ve 118 kişi ile Almanca izlemekte, Yunanca 21, İtalyanca 16, Arapça 8, Yugoslavca 8, Ermenice 7 kişi ile takip etmektedir. Bulgarca, Sırpça ve Rusça vb. dillerinin ise birkaç kişi tarafından bilindiği görülmektedir. Öncelikle ebeveynler, dolayısıyla da öğrenciler arasında İngilizcenin öne çıkması, ailelerin Anglo-Sakson dünyası ve kültürü ile iletişim halinde oldukları, RC adaylarının henüz Kolejlere gelmeden, bu kültürün tesiri altında yetiştikleri şeklinde yorumlanabilir. Tezin Giriş bölümünde bir varsayım olarak, RC’nin bir Amerikan okulu olması dolayısıyla İngilizcenin ağırlıklı olarak bilinen dil olmasının, diğerlerinin (Fransızca, Almanca, İtalyanca vs.) ise düşük oranlarda bilinmesinin beklendiği ifade edilmişti. Bu düşük oranlar için örnekler üstünden açıklama yapmak doğru olacaktır: Tabloya bakıldığında İsveççe bilen ailenin sadece 1 tane olduğu görülmektedir. Ahmet Şerif Koman isimli bu öğrencinin ailesinin İsveç’te yaşıyor olması, ailenin bu dili bilmesindeki sebebi açıklamaktadır (Ahmet Şerif Koman öğrenci dosyası). Bir diğer örnek ise Tamer Tunca’nın annesinin Romence, babasının da Bulgarca bilmesidir. Tablodan görüldüğü üzere bu diller, oran olarak düşüktür. Tamer Tunca Edirne’de yaşamaktadır (Tamer Tunca öğrenci dosyası). Buna bağlı olarak ailenin Tunca soyadını, Tunca nehrinin Bulgaristan’dan doğup Edirne’ye aktığı için almış olma ihtimali yüksektir. Diğer bir ifadeyle, ailenin bildiği dillerle, aldıkları soyad ve yaşadıkları semt birleştirilince, bu ailenin mübadeleyle Türkiye’ye gelmiş olma ihtimali yükselmektedir. Bu ailenin bildiği dillerin de Bulgarca ve Romence olması hiç şaşırtıcı değildir. Öğrencilerin bildiği dilleri gösteren Tablo 28’e bakıldığında, ailelerin bildiği dilleri gösteren Tablo 29’daki oranı düşük olan dilleri göremeyiz. Buradan, ailelerin, Türkiye’ye gelmeden önce yaşadıkları veya iş sebebiyle gittikleri ülkelerdeki dilleri biliyor olduğunu; öğrencilerin ise RC’den önce gittikleri okullarda bu dilleri öğrendiği sonucuna varabiliriz. Diğer bir ifadeyle, önceki sorgulamalarda yaptığımız tespitler bir kere daha

doğrulanmış olup, hem öğrencilerin yabancı, özellikle de Amerikan okullarının buldukları yerlerden RC'ye geldiklerini; hem de baba meslek sorgusundaki savımız olan, ailelerin Batı dili bilmenin önemini kavrayıp, bunu çocuklarına aktardıklarını söyleyebiliriz.

Sorgulamalarımızın neticesinde genel olarak şu çıkarım yapılmıştır: Ailenin bildiği diller, öğrencilerin sosyal arka planlarının bir parçası olarak değerlendirilmekte ve dünyaya açık ve iletişim halinde olma durumları hakkında bize fikir vermektedir. Ebeveynlerin ve çocuklarının çeşitli dilleri bilmesi onları elit yapan niteliklerden biridir ki, elde ettiğimiz neticeler, elit bir grupla uğraştığımızı bize göstermektedir. Ailelerin azalan sırayla İngilizce, Fransızca ve Almanca bilmeleri, yine azalan sırayla, siyaseten dünyaya hâkim olan ülkelerin dillerini bildiklerini; hâkim kültüre aşina olduklarını göstermektedir. Bu neticeler, öğrencilerin ağırlıklı olarak batı Avrupa kültürünü tanıdıkları, dolayısıyla Kolej'e gelmeden önce temsil ettiği dünyaya aşina oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 29. Anne, baba ve aile üyelerinin bildiği diller.

Yabancı Diller	Anne	Baba	Aile*
İngilizce	251	308	660
Fransızca	55	94	239
Almanca	10	52	118
Bulgarca	1	4	1
Yunanca	2	6	21
İspanyolca	1	3	4
İtalyanca	3	5	16
Ermenice	1	-	7
Arapça	6	8	8
Farsça	-	1	6
İsveççe	-	1	-
Yugoslavca	1	4	8
Romence	1	-	3
Rusça	-	2	2
Sırpça	-	2	-
TOPLAMLAR	332	490	1093
GENEL TOPLAM			1915

* Aileden kasıt anne, baba veya veya kardeşlerdir.

Böylece, öğrencilerin babalarının meslekleri, ailelerin ikamet yerleri, hem öğrencilerin hem de ailelerin bildiği yabancı diller bir araya getirilerek, öğrencilerin sosyal arka planları, toplum içindeki yerleri tespit edilmiş olup, öğrencilerin grubu ve miktarını çalıştığımız bölümdeki hipotezlerimiz doğrulanmıştır.

Çalışmasını yaptığımız öğrenci grubunun, RC'nin Türk öğrencilerinin, prosopografinin gereklilikleriyle "iyi tanımlanmış" olması için, öğrencilerin sağlık durumlarının da tespit edilmesi gerekmektedir. Böylece, bir gruba dahil olacak kişilerin sağlık durumlarında nelere dikkat edildiği, nelerin kabul edilip nelerin hoş karşılanmayacağı bilinecek ve o grubun sağlık durumu hakkında genel bir bilgiye sahip olunabilecektir.

2.5. ÖĞRENCİLERİN SAĞLIK DURUMLARI

Öğrencilerin sağlık durumları hakkında, elimizdeki belgelerde veri mevcut olduğundan, bu konunun çalışılmasının bize öğrenci profilini tanımlamada faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu konudaki bilgiler, öğrencilerin Sağlık, Sosyal ve Ruhsal Durumlarını İnceleme ve Kayıt Dosyası, Sağlık Raporu ve Aşı Kâğıtlarından derlenen veriler yoluyla tespit edilmiştir. Öğrencinin bulaşıcı hastalığı, bedenî bir arızası veya akıl hastalığının olup olmadığı ve aşılarının yapıp yapılmadığı, eğitim alacak kişinin eğitime hazır halde olup olmadığına tespiti bakımından önemlidir. Zira elit olarak eğitilecek ve yetiştirilecek kişilerin, kalıcı bedensel, zihinsel ve ruhsal bir arızası veya bulaşıcı bir hastalığının olmaması, istenen bir durumdur. Bu durum, birbirine yakın temas halinde, özellikle de yatılı olarak okuyan öğrenciler için ayrı bir önem arz etmektedir. Çünkü, bu tür arıza veya hastalıklara sahip kişiler, grup düzenini bozar veya grubun beraberce hareket etmesini engellerler. Dahası, grup halinde yaşayan öğrenciler arasında salgın ruhsal hastalığı olanların etrafındakileri etkileme potansiyeli çok yüksektir. Bu tür kişilerin özel eğitim almaları ve tedavi görmeleri gerektiğinden, normal eğitim görenlerin arasına alınması genelde pek iyi sonuç vermez. Bu sebeple, ileri derecede hastalığı veya arızası olan kişilerin Kolej'e alınmamasına, veya tersinden bakıldığında, Kolej'de eğitim alacak kişilerin ruhsal, bedensel ve zihinsel sağlıklarının yerinde olmasına dikkat edildiği söylenebilir. Bulaşıcı hastalıkların ise, grup halinde yaşayanlar arasında yayılması ihtimali yüksek olduğundan, öğrencinin bulaşıcı bir hastalığının olup olmadığına bilinmesi önem taşımaktadır. Öğrencilerin hangi hastalıklara karşı aşıları olduğunun bilinmesi istenmesi, öğrencilerin genel sağlık durumlarıyla ilgilidir.

Kurulduğu yıllardan Osmanlı döneminin sonuna kadar ağırlıklı olarak yatılı bir okul olan, Cumhuriyet döneminde ise, yatılı öğrenci sayısının giderek azaldığı Kolej'de, sağlık konusu elbette büyük önem ifade etmekte, verilen eğitimi de etkilemekte, bu sebeple öğrencilerden sağlıklı olduklarına dair doktordan alınmış rapor talep edilmektedir. Öğrencilerin sağlık

raporlarının sorgulanmasının neticesinde, salgın hastalıklarıyla ilgili olarak aşağıdaki Tablo 30 elde edilmiştir. Sağlık raporlarında tarih belirtilmediğinden hastalıkların tarihlere göre dağılımı yapılamamıştır. Bu rapor her bir öğrenci için RC'ye kayıt esnasında istenmekte, sayıca az bir kısmı da, düşme, kırık, enfeksiyon hastalığı vb. durumlar için okula devam ederken alınmaktadır. Öğrenciler, aşağıda listeleri verilen hastalıkları olmasına rağmen okula kabul edilmekte, süreç içerisinde tedavi görmeleri istenmekte, ancak hastalık geçmezse, önce okuldan uzaklaştırılması sonra da kaydının alınması velilerinden istenmektedir. Özellikle, bulaşıcı hastalığı olan öğrencilerin okulda bulunmaları, diğer öğrenciler arasına karışmaları istenmemekte ve bu konuda gereken önlem alınmaktadır.

Bulaşıcı hastalıklar konusunda sorgulanan öğrencilerin arasında 1.714 öğrenciye ait hiç veriye rastlanmamıştır. Haklarında veri bulunanlar ise toplam 1.456 kişidir. Diğer bir ifadeyle, elimizde veri bulunan öğrenci sayısı, bulunmayan öğrenci sayısından daha azdır. Rastgele oluşan bu grubun temsil edici olduğu düşünülebilir. Aşağıda Tablo 30'da görüldüğü üzere, 1.383 öğrencinin herhangi bir bulaşıcı hastalığı yoktur. Sadece 73 öğrencinin, en fazla akciğer hastalıkları (26 kişi), olmak üzere çeşitli hastalıkları olduğu tespit edilmiştir. Akciğer hastalığı denince akla gelen bronşit, plörit (akciğer zarı iltihabı), tüberküloz (verem) ve zatüredir. Bu hastalıklar içerisinde en ciddi ve özellikle yatılı öğrenciler arasında kolayca yayılma riski olan tüberküloz (verem), sadece 3 kişide tespit edilmiş olup, öğrencilerin birinin İsviçre'ye gönderildiği, diğer ikisinin de okuldan ayrıldığı bilinmektedir (Tuncer Arıklı, Ali Necdet Molay ve Feridun Onar öğrenci dosyaları). Bulaşıcılık süresi çok çabuk olabilen veremli bir öğrencinin yatılı bir okulda okumasına izin verilemeyeceği şaşırtıcı bir durum değildir.

Diğer hastalıkların bir kısmı, kızamık, kızamıkçık, kabakulak gibi çocuk hastalıkları; bir kısmı tifo, anterokit, ishal, gribal enfeksiyon, enfeksiyon, konjonktivit gibi bulaşıcı fakat geçici hastalıklardır. 1 kişinin hastalığı “bağımlılık” olarak tanımlanmıştır, fakat ne tür bir bağımlılık olduğu kaydedilmemiştir. Bahsi geçen öğrenci, “müptela” olduğu gerekçesiyle mektebi terk etmiştir. Gribal enfeksiyon geçiren öğrenciler 1 ila 8 gün arasında dinlenmeye alınmaktadırlar.

Tabloda yer alan tifo ve kolera, Kolej'in kurulduğu yıllarda öğrenciler arasında yayıldığı için; trahom (bir tür göz hastalığı) ise, savaş dönemlerinde yaygın hale geldiği için her kayıta, öncelikli taraması istenen hastalıklar arasında yer almaktadırlar. Özellikle 93 Harbi, Balkan, I. Dünya ve Kurtuluş Savaşları süresince tifo, tifüs, kolera, trahom, verem, sıtma ve frengi yaygın hale gelmiştir. 1865, 1871 ve 1893 yıllarındaki facialar başta olmak üzere belirli aralıklarla İstanbul'da ve Kolej'de, başta tifo ve kolera olmak üzere salgın hastalıkların olduğu, hatta bu sebepten okulun öğrenci sayısının düştüğü de bilinmektedir (Greenwood, 2003, s. 135; Freely, 2014, s. 62, 123). 1865 yılındaki kolera salgınında İstanbul'da 4.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Kolej'in ikinci müdürü olan Washburn'a bile, bu yıl çıkan salgından kolera bulaşmıştır (Washburn, 2011, s. 84,

85). Bu sebeplerden dolayı, Kolej'e giren öğrencilerden sağlık raporu istenmesi tabiidir. Sağlık raporlarında tarih olmadığı için tabloda tarihsel bir tasnif yapamadığımızı belirtmiştik. Ancak, Cumhuriyet öncesi ve sonrası öğrencilerin sağlık durumlarındaki değişimlerden bahsetmek gerekmektedir. Belgede tarih olmadığı için bu dönemsel ayırmayı yapamasak da, listeden tesadüfi seçilmiş öğrencilerin okula giriş tarihlerine bakarak genel bir sonuca varılmıştır: Cumhuriyet, her sahada olduğu gibi sağlık alanında da atılımlarda bulunmuş, 1920 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı kurulmuştur. Zira Kurtuluş Savaşı yıllarında sıtma ve trahom başta olmak üzere ülkenin her köşesine salgın hastalıkların yayıldığı ve bazı bölgelerde, o bölgenin nüfusunun %86'sının hastalıklı olduğu tespit edilmiştir. 1925-1937 yılları arasında 150 dispanser, İstanbul'da da Sıhhiye Memuru okulu açılmıştır. Aynı yıllarda seyyar trahom teşkilatı kurulmuş ve trahomla mücadele başlanmıştır. İstanbul (Haydarpaşa ve Heybeliada) başta olmak üzere 8 ayrı ilde verem ve trahomla savaş dispanserleri kurularak, bulaşıcı hastalıklara karşı savaş başlatılmıştır. 1917-1925 arasında İstanbul nüfusunun %80'inde sıtma tespit edildiğinden, 1925 yılında hususi olarak sıtma tedavisi yapan dispanserler açılmıştır (Meydan, 2015, s. 1285-1299). Bu durumda Kolej'in, okul kaydı esnasında sağlık raporu istemesi çok tabiidir. Tesadüfi seçtiğimiz öğrencilerden yaptığımız çalışma ile 1940 ve sonrasında, diğer bir ifadeyle Cumhuriyet'in kurduğu hastanelerin çalışmalarının cevap vermesiyle, RC'ye kaydolan öğrencilerin bulaşıcı hastalıklarında düşüş yaşandığı, hatta neredeyse hiç olmadığı görülmüştür (Muammer Ünlüer, H. Erol Hakanoğlu, F. Tansu Salman, Mehmet Aziz Tayfun, Senih Üstel, Mustafa Şenalp, Erdal Özbilen, Ali Bülent Öktem, Erkin Erkmen öğrenci dosyaları). İlgimizi çeken bir başka önemli husus da, Osmanlı döneminde verilen sağlık raporlarındaki doktor isimlerinin büyük çoğunluğunun gayrimüslimlere; Cumhuriyet dönemindekilerin ise yine büyük çoğunluğunun Türklere ait olmasıdır.

Tablo 30. Öğrencilerin bulaşıcı hastalıkları.

ÖĞRENCİLERİN BULAŞICI HASTALIKLARI	SAYI
Akciğer ve Göğüs Hastalıkları (Zatürree, Bronşit, Pülörit, Tüberküloz vb.)	26
Anjin	6
Anerit	1
Anterokolit (Barsak İltihabı)	1
Bağımlılık	1
Boğmaca	1
Enfeksiyon ve Yüksek Ateş	1

Flebit	1
Gribal Enfeksiyon	7
İshal	1
Kabakulak	2
Kızamık	2
Kızamıkçık	1
Konjonktivit	4
Okula Devam Edemeyeceği Bir Hastalığı Vardır	7
Mantar Hastalıkları	2
Sıtma	3
Tifo	3
Trahom, Göz İltihabı	3
TOPLAM	73
Bulaşıcı Hastalığı Olmayan	1383
GENEL TOPLAM	1456

Tablo 31. Öğrencilerin vücut arızaları veya akıl hastalıkları.

ÖĞRENCİLERİN AKIL VE VÜCUT SAĞLIKLARININ DURUMU	SAYI
Ağız ve Diş Hastalıkları (Dolgu, Çürük)	30
Alerji	1
Apandisit	4
Astım	2
Bademcik	2
Böbrek Hastalıkları	1
Cerebral Palsi (Beyin Felci)	1
Deri Hastalıkları	1
Eklem Hastalıkları (Diz, Kol, Bilek, Bacak, Parmak, El)	15
Epilepsi	1
Fıtık	3
Görme Engelli	5
Göz Hastalığı (Miyop, Hipermetrop, Astigmat)	63
Hastalığı Bilinmemektedir, Tedavi Görmektedir, İstirahattedir	55
Kalp Hastalıkları	2
Kan Hastalıkları	1
Konuşma Zorluğu	1

Kulak Burun Boğaz Hastalıkları	3
Lenf Hastalıkları	1
Mide ve Barsak Hastalıkları (Gastro)	8
Psikolojik Rahatsızlıklar (Depresyon, Nevrotik Bozukluk)	4
Zafiyet	4
Akıl ve Vücut Hastalığı Yoktur	957
TOPLAM	1165

Öğrencilerin sağlık durumlarıyla ilgili olarak, bulaşıcı hastalıkların dışında, bedensel bir arızasının olup olmadığına dair de bir sorgulama yapılmıştır. İncelediğimiz Sağlık Raporlarında “Öğrencinin vücut arızası veya akıl hastalığı var mı?” başlıklı bir soru olduğundan, bu konuda bir sorgulama yapmamız mümkün olmuştur. Sorgulamanın neticeleri yukarıda Tablo 31’de verilmiştir. Bu konuda yine 1.605 öğrenciye dair veri olmadığını ve bunun tabloda yer almadığını söylemeliyiz. 1.165 öğrenciye dair veri mevcuttur. Yukarıda bulaşıcı hastalıklar konusundaki sorgulamada olduğu gibi, bu konuda da elde edilen verilerin rastgele ve temsil edici olduğu düşünülmektedir. Tablo 31’de görüldüğü üzere, 63 öğrencide Göz Hastalığı (Miyop, Hipermetrop, Astigmat) mevcuttur. Hastalığı bilinmeyen, tedavi görmekte olan ve istirahat edenlerin sayısı ise 55’dir. Bu öğrenciler, özellikle “istirahattedir” diye kaydedilenler, okula devam ederken bir şekilde hastalandığı için sağlık raporu almış olanlardır. Bu öğrencilerin bir kısmı ameliyat oldukları için, bir kısmının da jimnastik derslerinden muaf olacak vücut hasarları olduğu için rapor almışlardır. Ağız ve Diş Hastalıkları (dolgu, çürük) olan öğrenci sayısı 30, Eklem Hastalıkları (diz, kol, bilek, bacak, parmak, el) öğrenci sayısı 15 kişidir. Bunlardan ilki ve ikincisinin de, okula devam ederken meydana gelmiş olması muhtemeldir. Bunlar tedavi edilebilen, geçici hastalıklardır. Diğer bir ifadeyle, bulaşıcı hastalıklar kadar tehlikeli değildir. “Akıl ve Vücut Hastalığı Yoktur” ibaresi olan öğrenci sayısının 957 olması bize, ruhsal hastalığı veya kalıcı bedensel bir arızası olmayan öğrenci sayısını göstermektedir. Bu da, öğrencilerin çok büyük kısmının ruh ve beden sağlığının yerinde olduğunu göstermektedir. Mide ve Barsak Hastalıkları (Gastro) 8, görme engelli 5, psikolojik rahatsızlıklar (depresyon, nevrotik bozukluk) 4, kalp hastalığı 2, lenf hastalığı 1, konuşma zorluğu 1, beyin felci 1, epilepsi ise 1 kişide bulunmaktadır. Bunlar, hastalığı olan öğrencinin Kolej’e devamını engelleyecek boyutta olan ağır hastalıklardır. Psikolojik rahatsızlığı olan 4 öğrenciden birinin öğrenim gördüğü yıl okula devam etmemesine karar verilmiştir. Bir öğrencinin iyileştiği, bir öğrencinin ise hafif nevrotik bozukluğu olduğu tespit edilmiştir. 4. kişi için doktordan randevu alınmıştır ancak öğrencinin akıbetini takip etmek mümkün olmadığından, okula devam edip etmediği hakkında bilgiye sahip olunamamıştır. Kolej’in sağlıkla ilgili kurallarının çok sıkı olduğunu bildiğimizden, tedavi edilip iyileşmedilerse, okula devam etmedikleri sonucuna ulaşabiliriz. Gözleri görmeyen 5 öğrencinin 4’ü de üstün

başarı kaydederek ABD’deki Perkins Görme Engelliler Okuluna gönderilmiştir. Biri ise, diğerleri kadar başarılı olmadığından RC’deki bursu durdurulmuş ve tasdikname almıştır. Beyin felci olan öğrencinin, sadece jimnastik derslerinden muaf tutularak okula devam edebildiğini, konuşma zorluğu olan öğrencinin RC’de pek başarılı olmadığını görmekteyiz. Bu tip hastalıklar, öğrencilerin özelini içerdiğinden, şahısların isimlerini vermemeyi tercih ettik. Netice itibarıyla, az sayıda öğrencide ciddi hastalıklar olduğu, çoğunluğunun sağlıklı olduğu sonucuna varabiliriz. Öğrencilerin sağlıklı olmalarının bir yolu da, aşı olmalarıdır. Sağlık raporları ve aşı karneleri sorgulandığında aşağıdaki Tablo 32 elde edilmiştir. Yine belirtelim ki, 182 öğrenciye ait veri olmadığından tabloya dâhil edilememiştir ve sağlık raporlarında tarih olmadığından, tablo yıllara göre düzenlenememiştir. Tabloda görüldüğü üzere, toplamda aşılana 867 öğrenci arasında 511 öğrenci ile çiçek aşısı, 316 öğrenci ile tifo aşısı en çok yapılan aşılarıdır. Buradan, bir çocuk hastalığı olan çiçek hastalığının ve mikrobik ve bulaşıcı olan tifonun, dönemin en yaygın ve korkulan, aşısı yapılması gereken hastalıklar olduğunu söyleyebiliriz. Mikrobik hastalıklardan olan tifüse karşı aşılama sayısı 11, koleraya 10, tetanoza 6, BCG’ye 3, paratifoya 2, difteri ve parazite 1 öğrencidir. 6 öğrenci de karma aşı yaptırmıştır. Bunların sayıları az olup, kontrol ve tedavi edilebilir hastalık grubuna girmektedir. Sayılara bakılırsa, tifo, çiçek ve kolera hastalıklarına önem gösterildiği, diğer bir ifadeyle, bu hastalıkların tehlike arz ettiği anlaşılmaktadır. Bulaşıcı hastalıklarla ilgili yaptığımız tespitlerdeki gibi, burada da, Milli Mücadele süresince ve Cumhuriyet’in kuruluş döneminde, 1921 yılında 3 milyon kişilik çiçek aşısı yapılabilen ve yerli aşı üretimine başlayan Sivas Aşı Kurumu’nun açıldığını; 1922’de 5 milyon kişilik çiçek aşısı, 537 kg kolera aşısı ve 477 kg tifo aşısı üretilip halka uygulandığını; Sivas dışındaki aşı istasyonunun bir diğerinin de İstanbul’da olduğunu ve 1923 yılı itibarıyla İstanbul başta olmak üzere Anadolu’nun çeşitli yerlerine bulaşıcı hastalıklar hastanesi kurulduğunu söylemeden geçemeyeceğiz (Meydan, 2015, s. 1287, 1288). Özetle, Cumhuriyet döneminde Kolej’de görülen bu bulaşıcı hastalıkların tedavisine önem vermiştir.

Tablo 32. Öğrencilerin ne aşısı olduğunu gösteren tablo.

AŞI	SAYI
BCG	3
Çiçek	511
Difteri	1
Karma	6
Kolera	10
Paratifo	2
Parazit	1

Tetanos	6
Tifo	316
Tifüs	11
TOPLAM	867

2.6. ÖĞRENCİLERİN MADDİ DURUMLARI

Tezin ikinci bölümünü sonlandırırken, öğrenci profilini tasvir etmek için yaptığımız bütün tespitlere, özellikle öğrencilerin sosyal arka planları ile ilgili zikrettiklerimize destek olması ve doğrulaması için ailelerin maddi durumlarının bilinmesi önemli bir faktördür. Elimizdeki veriler, konunun çalışılmasını mümkün kıldığından, öğrencilerin maddi durumu ile ilgili olarak aşağıdaki sorgulamalar neticesinde, mali yardıma ihtiyacı olanların sayıları ve durumları tespit edilmiştir. Kolej parasız bir okul olmamakla ve okul ücretleri oldukça yüksek olmakla beraber, kayıt esnasında maddi gücü olmayan ancak geçmiş okullarında başarılı olan ya da kayıt yaptırdıktan sonra çeşitli sebeplerle fakir düşerek yardıma ihtiyacı olan öğrencileri belirlemek üzere bilgiler derlenmekte ve Kolej mali kurulu tarafından değerlendirilerek öğrencilere yardıma sunulmaktadır. Bu durumun, Kolej'in hem Osmanlı hem Cumhuriyet döneminde geçerli olduğu bilinmektedir. Özellikle, Cumhuriyet döneminde hazırlanan Yardım İsteme Kâğıtları bu analizimizde bize yardımcı olmuştur. Öğrencilerin maddi durumlarını sorgulamak üzere kullanılan bir diğer belge türü de Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdıdır. Bu belgelerin sorgulanmasıyla, öğrenciler arasında yardıma ihtiyacı olanların sayıları, ne miktar ve tür yardıma ihtiyaçları olduğu ve ne sebeple yardım istedikleri tespit edilmiştir. Bunların miktarı ve niteliği, bir yandan yardıma muhtaç öğrenci profilini tanımlamamıza yardımcı olurken, diğer yandan da, Kolej'in sosyal yardım faaliyetleri hakkında bilgi edinmemizi sağlayacaktır. Şu unutulmamalıdır ki, Kolej, burs verdiği herhangi bir öğrencinin başarısız olması ya da ceza alması durumunda, aileye gönderdiği ihtar mektubunun ardından bursu kesmektedir. Bu sert tutum, özel durumu olan öğrenciler için dahi geçerlidir. Diğer bir ifadeyle, ayırım yapılmamaktadır. Öğrencilerin sağlık durumlarını analiz ettiğimiz üst bölümde bahsettiğimiz görme engelli bir öğrencinin bursu, başarısız olması sebebiyle kesilmiştir.

Yukarıda zikrettiğimiz belge türlerinin sorgulanması sonucunda, ilk olarak aşağıdaki Tablo 33 hazırlanmıştır. Hemen belirtelim ki, yukarıda, öğrencilerin kabul edildikleri yıllara göre dağılımını (Tablo 10) incelediğimiz zaman diliminde (1863-1971) toplam öğrenci sayısı 4.092'dir. Bu sayıyı, aşağıda Tablo 33'deki yardım isteyen 549 öğrenci sayısı ile karşılaştırdığımızda, öğrencilerin yaklaşık sekizde birinin yardım için müracaat ettiğini görürüz. Yine Tablo 33'de görüldüğü üzere, elimizde 1956-1966 ve 1967-1971 dönemine ilişkin veri

mevcuttur. İlaveten, yardım istediğini bildiğimiz ancak hangi tarih aralığında olduğunu bilemediğimiz 214 belge bulunmaktadır. Bu belgeler Osmanlı veya Cumhuriyet dönemlerine ait olabileceğinden, tarihi bilinenlerle toplanarak tüm zamanlar için değerlendirilmiştir. Yardım istemeyen öğrencilerin olması, yardım isteyip istemediğinin her bir öğrenciye sorulduğunu göstermektedir. Yardım istemeyen bu öğrenci grubunun sayısı da 305'dir. 150 kişi, yardım isteyip istemedikleri sorusuna yanıt vermemiştir. İlaveten, PROSOPO veritabanında 1.263 adet Yardım İsteme Kâğıdı bulunmaktadır. Ancak bu bilgi, o sayı kadar kişinin yardıma başvurduğu anlamına gelmemektedir. Zira bir kez başvuru yapan kişi, öğrenci olduğu süre boyunca her yıl, aynı formu tekrardan doldurmak zorundadır.

Tablo 33. Maddi yardım isteyen öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımı.

ÖĞRENCİLERİN MADDİ YARDIM İSTEYİP İSTEMEDİĞİ	YILLAR						TOPLAM
	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	1972 +	TARİH YOK	
Evet, Yardım İstiyor.	-	-	192	143	-	214	549
Hayır, Yardım İstemiyor.	1	-	133	132	1	38	305
Yardım İsteyip İstemediği Belli Olmayanlar	-	1	72	11	-	66	150
TOPLAM	1	1	397	286	1	318	1.004

Öğrencinin maddi durumunun sıkıntılı olması, diğer bir ifadeyle yardım istiyor olması, tamamıyla ailesiyle ilgili bir durum olup, bunu tespit etmek üzere önce anne-babasının sağ veya vefat etmiş olup olmadığı sorgulanmıştır. Tahlil ettiğimiz Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı ve Yardım İsteme Kâğıdı'nda konuya dair bilgi olduğundan, sorgulama işi kolay olmuştur. Tablo 34'de görüldüğü üzere, anne-baba veya sadece anne veya sadece babası vefat etmiş öğrenci sayısı 65 kişidir. Hakkında bilgi sahibi olduğumuz 629 öğrenciden 65'inin ebeveyninin vefat etmiş olması yaklaşık 1/1 oranına denk gelmektedir. Yüksek görünen bu sayı, tablo 38'de mali yardım isteme sebepleri kısmında yaptığımız sorgulamanın neticesiyle birlikte değerlendirildiğinde, ailedeki ölümler dolayısıyla yardım istemenin 26 öğrenci, kimsesiz olma durumunun ise 1 öğrenci tarafından belirtildiği; dolayısıyla, öğrencinin ebeveyninin vefat etmiş olmasının, maddi yardım isteme sebepleri arasında ilk sıralarda yer almadığı, alt sıralarda yer aldığı görülecektir (Tablo 38). İncelenen belgeler arasından 700 öğrenciye ait belgede tarih var fakat veri yoktur, 200 öğrencinin ise tarihi de verisi de bulunamamıştır. Diğer bir ifadeyle, sorgulanan belgelerde veri yokluğundan 800 kişi tabloya dâhil edilememiştir. Şöyle düşünülmektedir: Eğer ebeveyninden biri veya ikisi vefat etmiş olsa idi belgede belirtilirdi; etmediğinden bu tür bir kayıt tutulmadı. Bu

sebeple, sorgulamaya dâhil edilemeyen 800 belgenin öğrencisinin ebeveynleri muhtemelen sağ olup, aksi doğru değildir.

Tablo 34. Öğrencilerin anne ve babası hayatta mı?

	ANNE VE BABA	ANNE	BABA	TOPLAM
SAG	540	18	6	564
ÖLÜ	3	12	50	65
GENEL TOPLAM	543	30	56	629

Ailenin maddi durumunu tahlil ederken, Yardım İsteme Kâğıdında ailede kaç kişinin çalıştığının sorulduğu görüldüğünden, bu konuda da bir sorgulama yapılmış ve sonuçları aşağıda ailede çalışan kişi sayısını gösteren Tablo 35’de sunulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere, ailede çalışan sayısının en yüksek olduğu dilim 147 öğrenci ile 1 kişidir. Diğer bir ifadeyle, 147 öğrencinin ailesinde sadece 1 kişi çalışmaktadır. Bunu, 85 öğrenci ailesinde 2 çalışan kişi takip etmekte; 3 ve 4 kişinin çalıştığı aile sayısı ise sırasıyla 7 ve 1 olmaktadır. Çalışan olmayan aile sayısı 17, kaç kişinin çalıştığı bilinmeyen aile sayısı ise 830’dur. Tabloda görüldüğü üzere bu konuda 1956-1966 ve takip eden 1967-1971 dönemine ait veri mevcuttur. Bunun sebebi, Yardım İsteme Kâğıdının 1950’li yıllardan sonra tutulmasıdır. Haklarında bilgi edinilen öğrenci sayısının az ve dönem süresinin kısa olmasına rağmen, verilerin temsil kabiliyetinin olduğu ve ailede en çok bir kişinin çalıştığı, bunun da muhtemelen baba olduğu; ikinci kişi çalışıyor ise bunun da anne veya erkek kardeş olduğu tahmin edilebilir.

Tablo 35. Ailede çalışan kişi sayısı.

AİLEDE ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI	YILLAR				TOPLAM
	1956-1966	1967-1971	1972+	Tarih Yok	
1 Kişi Çalışıyor	62	56	4	25	147
2 Kişi Çalışıyor	53	28	2	2	85
3 Kişi Çalışıyor	1	6	-	-	7
4 Kişi Çalışıyor	1	-	-	-	1
Çalışan Yoktur	13	3	-	1	17

Ailede Kaç Kişinin Çalıştığı Bilinmemektedir.	418	396	16	-	830
TOPLAM	548	489	22	28	1.087

Ailenin maddi durumunu ortaya koyarken, aylık gelirini tespit etme zarureti ortaya çıkmaktadır. Yardım İsteme Kâğıdında bu konuda bilginin mevcut olması çalışmayı mümkün kılmaktadır. Diğer yandan, sorgulanan belgelerin 1956-1971 dönemine ait olduğunun bilinmesi, fakat tam tarihin belli olmaması sebebiyle, enflasyon karşısında paranın değerini tam olarak tespit etmek güç olduğundan, Tablo 36’da verilen rakamların ne ifade ettiğini, ailenin geçimi için yeterli olup olmadığını belirlemek de bir o kadar güç olmaktadır. Bu sebeple, Tablo 36’da görülen şekilde ayırdığımız kategorilere bakarak, ailenin refah düzeyinin genel manada tespit edilmesi yoluna gidilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere, ailelerin büyük kısmı (550 öğrencinin ailesi) aylık 1.000-2.499 TL kazanan dilime dâhildir. Bunun bir alt grubu olan, 0-999 TL diliminin sayısının 435 kişi olması, bir üst gruba nazaran geliri orta düzeyde olan aile sayısının epey yüksek olması anlamına gelmektedir. Aylık 1.000 – 2.499 TL dilimini orta bir değer olarak aldığımızda bir üst dilim olan orta-üstüne dâhil olan aylık 2.500 – 4.999 TL dilimine sahip aile sayısının birden düştüğünü ve 101 olduğunu görüyoruz. Bundan da bir üst grup olan aylık 5.000 – 7.500 TL dilimine dâhil aile sayısı ise sadece 22 olup nispeten azınlıktadır. Tablo genel itibarıyla değerlendirildiğinde, ailelerin azalan sırayla orta, ortanın altı, ortanın üstü ve üst gelir grubuna dâhil olduğu görülür.

Tablo 36. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir dağılımı.

AYLIK GELİR	ÖĞRENCİ SAYISI
0 – 999 TL	435
1000 – 2499 TL	550
2500 – 4999 TL	101
5000 – 7500 TL	22
TOPLAM	1.108

Üzerinde çalıştığımız Yardım İsteme Kâğıdında yer alan “Ne kadar yardım istiyorsunuz?” sorusu için sorgulama yaptığımızda, cevabı aşağıda Tablo 37’deki gibi netice vermiştir. Sorgulanan belge 1950’li yılların başlarında düzenlendiğinden, elimizde sadece 1956 ve sonraki döneme ilişkin veri mevcuttur. Görüldüğü üzere, öğrencilerin en büyük kısmı, 483 öğrenci, 2.500-6.000 TL arası mali yardım istemektedir. Diğer ikinci büyük grup ise 100 öğrenci ile 200-2.500 TL arası mali yardım isteyen gruptur. 6.000-12.000 TL arası yardım isteyen grubun sayısı 87 kişidir. Bir üst dilim olan 12.000 TL ve üstü yardım isteyen ise sadece 2 öğrencidir. Zikredilen rakamlar bir yılda istenen miktar olup, öğrenci giderleri ve okul ücretini kapsamaktadır. Buna göre, bazı

öğrencilerin sadece bir yıllık geçim ihtiyaçları için ki, bunlar 583 öğrencidir ($100+483= 583$), bazıları da geçim ihtiyaçları ve okul ücreti için, ki bu öğrenciler 89 kişidir ($87+2=89$), talepte bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yüksek taleplere okul ücretinin dâhil olduğu, düşük taleplerin ise ihtiyaca binaen istendiği düşünülebilir. Tam ve yarı burs talebinin sırasıyla 75 ve 9 kişi olması da, doğrudan burs için yapılan müracaatın pek fazla olmadığını, öğrencilerin daha ziyade miktar belirterek yardım talebinde bulunduğunu göstermektedir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki, 1950’li ve 1960’lı yıllarda tam burs 5.600 TL’ye denk gelmektedir. Bu durumda tam burs kategorisindeki 75 kişinin, en çok talep gören miktar aralığı olan 2.500-6.000 TL arası kısımda değerlendirilmesi ve bu bölümün toplam 558 kişi olduğunun zikredilmesi de mümkündür. Bu durumda, yarı burs da 2.800 TL’ye, diğer bir ifadeyle yine 2.500-6.000 TL aralığına denk gelmektedir. Bu durumda 2.500-6.000 TL aralığında yardım isteyenleri, 567 kişi olarak varsayabiliriz.

Tablodaki sayıların yıllık talep edilen miktarlar olduğunu az önce zikretmiştik. Ancak, tabloda bulunmayan 205 kişinin daha çeşitli burslar istediği bilinmektedir. Dolayısıyla, toplamda 961 kişinin yardım isteme miktarı hakkında bilgimiz vardır. Bu kişileri tabloya koymama nedenimiz miktar belirlememeleridir. Örneğin; 22 kişi tahsile yetecek kadar, 3 kişi Fulbright bursu, 29 kişi okul masrafı kadar, 26 kişi mümkün olduğu kadar çok, 29 kişi öğrencinin yemek, kitap ve yatak masrafı için, 13 kişi de aylık 250-800 TL arası burs istemektedir. Bunlar haricinde, 2 kişi taksit istemiş, 1 kişi oğlunun ücretsiz okumasını talep etmiş, 80 kişi de yardım istemiş ancak miktar belirlememiştir. Bu durumda, aslında, toplamda 961 kişinin ne kadar yardım istediği hakkında bilgimiz bulunmaktadır.

RC başlangıçta, Bebek İlahiyat Okulu’ndan aktarıldığı gibi, kendi gelirini kendisi sağlayacak biçimde (self support/self help) işlemek üzere kurulmuş ve organize edilmiştir (Greenwood, 2003, s. 52). Zira Kolej’in ilk yıllarında öğrenciler bütün masraflarını kendileri karşılamış; okul ücretleri öğrencilerden tahsil edilmiştir. Zaman zaman bağışlar alınmışsa da, bu, süreklilik arz etmemiştir. Osmanlı döneminde genel uygulama gereği, din ayırt edilmeksizin din adamlarının çocuklarından ücret alınmadığını ve üst düzey Osmanlı devlet adamlarının çocuklarına da RC’de ücretsiz/yarı ücretli okuma fırsatı verildiğini, öğrencilerin babalarının mesleklerini analiz ettiğimiz bölümde zikretmiştik.

Bir öğrenci, sadece kayıt olurken değil, kayıt yaptırdıktan sonra ailesinin maddi durumunda bir değişme olduğunda da yardım talebinde bulunabilmektedir. Aşağıda, öğrencilerin yardım isteme sebeplerine dair yapacağımız sorgulama ile bu durum açığa kavuşturulacaktır.

Tablo 37. Öğrencilerin istedikleri yardımın miktarı.

YARDIM VE MİKTAR	YILLAR				TOPLAM
	1956-1966	1967-1971	1972+	Tarih Yok	
200-2500 TL Arası	58	31	1	10	100
2500-6000 TL Arası	260	182	2	39	483
6000-12000 TL Arası	1	58	12	16	87
12000 TL ve Üstü	-	-	2	-	2
Tam Burs	30	36	2	7	75
Yarı Burs	5	4	-	-	9
TOPLAM	353	311	19	72	756

Aşağıda Tablo 38’de öğrencilerin yardım isteme sebepleri sıralanmıştır. Tablodaki sayı haricinde 62 öğrenci daha yardım talebinde bulunmuştur fakat bu öğrencilerin yardım isteme sebebi ve belgede tarih bulunmadığından tabloya dâhil edilememiştir. Tabloda görüldüğü üzere, yardım isteme sebepleri arasında, geçim sıkıntısı çeken yetersiz gelir grubu (601 kişi) kategorisi ilk sırayı almaktadır. Toplamdaki 1.086 öğrencinin yarısından fazlasına tekabül eden bu grubun beyan ettiği sebebin genel bir kategori olduğunu söylemeliyiz. Bunların ardından, sırasıyla takip eden sebepler gelmektedir: Borçlu (bankaya borçlu olma) 194 öğrenci, birden fazla çocuğun tahsil görmesi 81 öğrenci, ailedeki ölümler 26 öğrenci, kimsesiz 1 öğrenci, hastalık/yaşlılık sebebiyle çalışamama 16 öğrenci, işyerini kapatma (yazıhanesini kapatma, şirketi zarar etmesi) 17 öğrenci, ani mali sıkıntı 8 öğrenci, emeklilik 8 öğrenci, babası dar gelirli 2 ve anne babanın ayrı olması 1 öğrenci. Görüldüğü üzere, bu sebepler öğrenci Kolej’e kayıt yaptırdıktan sonra oluşan, planlanmamış durumları kapsamaktadır. Ailedeki ölümler ketegorisinde 26 kişinin 25’inin baba ölümünden geçim sıkıntısına düştüğü, sadece bir öğrencinin annesin ölümü üzerine maddi sıkıntıya girdiği; tablo genel değerlendirildiğinde ise geçim sıkıntısının 1956-1966 ve 1967-1971 dönemine rastladığı görülür. Bu dönemler Demokrat Parti’nin son yılları, 1960 askeri müdahalesi ve sonrasına denk gelmektedir. Bu durum, 1967-1971 döneminde 117 aile ile yoğunlukta olan bankaya borçlu olma sebebiyle beraber değerlendirildiğinde, geçim sıkıntısını gidermek üzere, en azından bir kısım ailenin bankadan borç aldığı düşünülebilir. Bankaya borçlu olan ailelerin büyük bir kısmının yetersiz gelir sebebiyle borçlu olduğu ve bu kişilerin çocuk sayısının fazla olması sebebiyle masraflara yetişemediği bilinmektedir. Yetersiz gelir kategorisindeki 601 kişinin 100’ünün bankaya borçlandığını bilmekteyiz. Banka borcu olanların bir o kadar kısmı ev kredisi ödemekte, geri kalanların neden borçlandığı bilinmemektedir. Diğer bir ifadeyle, çocuk sayısı fazla ve geliri az olan kişiler geçim sıkıntısı çekmekte; bunların bazıları da bankaya

borçlanmaktadır. Bu açıklama, tabloda yer alan birden fazla çocuğun tahsil görmesi, borcu olma ve yetersiz gelir kategorilerinin sayılarının çokluğunu açıklamakta; bir olumsuz durumun diğerine bağlı olarak geliştiğini göstermektedir.

Öğrencilerin maddi durumları hakkında, yukarıdaki sorgulamalar değerlendirildiğinde, azalan sırayla, orta ve ortanın üstü ve üst gelir grubu ailelerin çocuklarının okula devam ettiği; okula devam ederken maddi sıkıntı çeken ailelerin çocuklarına yardımda bulunduğu ve Kolej'in sosyal yardım organizasyonunun iyi olduğu sonucuna varılabilir. Diğer taraftan da, öğrenciliği zamanında RC'den maddi yardım talep ederek okumuş, ardından Harvard'a geçmiş bir öğrencinin, günümüzde Türkiye'nin önde giden ve tanınan işadamlarından biri olması da, RC'nin öğrencilerine kazandırdığı sosyal statüyü doğrular niteliktedir.¹³

Tablo 38. Mali yardım isteme sebepleri.

MALİ YARDIM İSTEME SEBEPLERİ	YILLAR				TOPLAM
	1956-1966	1967-1971	1972 +	Tarih Yok	
Ailedeki Ölümler	20	3	-	3	26
Ani Mali Sıkıntı	6	1	-	1	8
Anne Babanın Ayrı Olması	1	-	-	-	1
Babası Dar Gelirli (Üvey Babaya Yük Olmamak İçin)	2	-	-	-	2
Birden Fazla Çocuğun Tahsil Görmesi	31	31	7	12	81
Borçlu (Bankaya Borçlu)	62	117	4	11	194
Emeklilik	4	2	-	2	8
Eski Bursunun Kesilme İhtimaline Karşı	2	-	-	-	2
Geçim Sıkıntısı, Yetersiz Gelir	293	256	7	45	601
Hastalık/Yaşlılık Sebebiyle Çalışmama	7	6	1	2	16
İşyerini Kapatma (Yazıhanesini Kapatma, Şirketin Zarar Etmesi)	12	4	-	1	17
Kimse Olması	1	-	-	-	1
Sebebi Bilinmeyenler	93	34	2	-	129
TOPLAM	534	454	21	77	1086

Tezin II. Bölümü ve sistemin “girdileri” olan öğrencilerin profilinin tanımlandığı kısım, 19 ayrı sorgulama sonucunda hazırlanan 33 ayrı tablo, 2 şekil ve 4 harita üzerinden tamamlanmıştır.

Böylece, RC'de okumuş ve verisine ulaşabildiğimiz 5.120 Türk öğrencinin niteliği, babalarının meslekleri, ailelerin ikamet yerleri, ailelerinin maddi durumları, öğrencilerin sağlık durumları ve

¹³ RC 1963 mezunu Hüsnü Mustafa Özyeğin.

hem öğrencilerin hem de ailelerinin bildiği yabancı diller bir araya getirilerek, öğrencilerin mahiyeti, sosyal arka planları ve toplum içindeki yerleri tespit edilmiştir. Bu tespitlerle elde ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

Türk öğrenci miktarının Cumhuriyet’le birlikte artmakta ve İstanbul dışından gelerek RC’yi tercih eden öğrenciler, ağırlıklı olarak büyükşehirlerde doğup gelen şahıslardan meydana gelmektedir. Ayrıca, RC’nin öğrenci profilinin az sayıda da olsa, hem Türkiye’nin en ücra köşelerinde, hem de Balkanlar başta olmak üzere, Avrupa ülkeleri ve ABD’de doğan öğrencilerden oluşması, RC’nin çok kültürlü ortamını göstermekte ve kuruluş amacına da hizmet etmektedir. Bunun yanında, İstanbul dışında doğup, Kolej’e gelen öğrencilerin birçoğunun, Amerikan okullarından veyahut buldukları şehirlerdeki yabancı okullardan geldiği, alıştıkları eğitim anlayışını Cumhuriyet’le birlikte Türk öğrenciler arasında prestiji yükselen Robert Kolej’de devam etmek istedikleri de, bu bölümde yaptığımız tespitlere dahildir. Az sayıda öğrenci, Anadolu’da doğup, Robert Kolej’e gelmiş ve Kolej’in ücretli bir okul olmasından dolayı burada okumak için maddi yardım talebinde bulunmuşlardır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%80,71) zaten elit, eğitilmiş veya zengin ailelere dâhil olduğu, Kolej eğitiminin ise bu elit olma durumunu devam ettirmenin eğitimsel bir aracı olduğu, bu bölümdeki sorgular sonucu edindiğimiz en önemli bilgilerdendir. Az bir miktar öğrencinin babalarının mesleklerinin düşük profildedir (%19,29) ve Kolej, bu öğrencilere sosyal açılım sağlayarak onlara elit gruba girme şansı vermektedir.

Analiz ettiğimiz öğrenci grubu, bu sorgular ve sonuçlarıyla, prosopografik çalışmanın gerektiği şekilde “iyi tanımlanmış” olmaktadır. İyi tanımladığımız bu grubun, ait olduğu kurumda (RC) aldığı eğitimin niteliği, diğer bir ifadeyle girdikleri kurumdaki dolaşmaları ise tezin III. Bölümünü, yani RC’nin eğitim prensipleriyle beraber, sistemin işlem sürecini/dahili girdilerini oluşturmaktadır.

3. İŞLEM SÜRECİ: ROBERT KOLEJ EĞİTİMİ

Tezimizin önceki bölümünde nasıl bir öğrenci profiliyle karşı karşıya olduğumuzun tanımını yapmıştık. Bu bölümde ise, bu profildeki öğrencilerin, hem teorik hem de pratikte aldığı eğitim hakkında detaylı bilgi verecek; böylece, tezin bir önceki bölümünde iyi tanımladığımız grubun nasıl ve hangi şartlarla şekillendiğini analiz edeceğiz. Diğer bir ifadeyle, RC'nin, derslerde başarılı olma, öğrenciye özgüven sağlama, kendi kararlarını alma, sorumluluk sahibi olma, ruh gelişimi, disiplin, kendini kontrol etme, kurallara uyma, nazik ve kibar olma, pratik düşünme ve kendi kendine yetme prensiplerini öğretme konularında (Robert College Record, 1920, s. 49, 50) nasıl bir eğitim ve yöntem takip ettiği detaylı biçimde incelenecektir. Bunun için, önce Kolej'in eğitim ve öğretim prensipleri ve yıllar içinde vazgeçmediği kendine has değerleri üstünde durulacak, ardından öğrencilerin yatılı mı, gündüzlü mü okula devam ettikleri incelenecektir. Öğrencilerin hangi okullardan RC'ye geldikleri ve RC'de hangi sınıfa kabul oldukları, RC ve diğer okulların sınıf derecelerinin denk olup olmadığı değerlendirilecektir. Ardından, kuruluşundan (1863), 1970 yılında kadar RC'deki müfredat ve okulun zorlu sınavları, arşiv belgelerindeki öğrenci karneleri ve sınav kağıtları örnek alınarak işlenecek ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ders içeriklerindeki değişimler izlenecektir. RC'nin, öğrenciyi, sadece sınıf içi eğitimle değil, sınıf dışı eğitimle de şekillendirdiğini doğrulamak için, öğrencilerin sosyal aktivitelerinden söz edilecek ve RC'ye sadece öğrencilerin değil, öğretmenlerin de belirli kriterler esas alınarak seçilerek geldiğini doğrulamak üzere yaptığımız çalışmalardan söz edilecektir. Amacımız, RC'nin, sınıf içi ve sınıf dışı eğitimi bir bütün olarak gördüğünü ve öğrencilerine sadece teorik eğitim değil, beraberinde pratik eğitimi de verdiğini doğrulamaktır. Öyle ki, RC'de verilen sınıf içi eğitim, sınıf dışı sosyal eğitim ve beden eğitimi beraberce öğrencilerin zihin, beden ve ruhunu biçimlendirmektedir. Verilen bu eğitim, öğrencilerin mezun olduklarında, diğer bir ifadeyle sistemden çıktıklarında, içinde yaşadıkları topluma katkıda bulunmalarına ve mesleklerinde öncü olmalarına temel oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Kolej'i, muadili diğer okullardan ayıran, mezunlarını ise, toplumda temayüz eden gruba sokan RC'nin eğitim sistemidir ve tezin bu bölümünde detaylı biçimde incelenecektir. Bu durumda, hem Kolej'in kendisinin, hem de öğrencilerinin, Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarına katkıları değerlendirilecektir. Beklediğimiz sonuç, RC'nin, Osmanlı klasik dönemindeki bilgi tanımını değiştirmiş ve bu yolda kendi başına bir model olmuş olmasıdır.

RC eğitimi konusunda öncelikle, burada okumuş olan öğrencilerin aldığı kaliteli eğitim ve eğitimle beraber aşılacak aidiyet duygusunun, "Robert'li olmak" ortak bilincinin önemine vurgu yapmak gerekmektedir. Kolej aidiyeti veya Robert'li olma bilinci/ruhu, öğrencilere o derece işlenmişti ki, birbirini hiç tanımayan iki "Robert'li", tesadüfen bir araya geldiğinde, uzun

zamandır tanışıyorlarmış gibi sohbet edebilirlerdi. “Robert’li olma” ortak bilincinin getirdiği durumlardan biri de, bu bilinci gelecek nesillere aktarma düşüncesi, diğer bir ifadeyle, Robert’lilerin çocuklarını da RC’ye gönderme arzuları idi. Bir mezunun, oğlunu da Robert Kolej’e göndermek isterken, okul yetkililerine, “*Robert Kolej’de aldığım eğitimi, oğlumun da almasını istiyorum. Bu eğitim benim için çok değerliydi*” diyerek yazdığı mektup bu bilincin en güzel örneğini teşkil ediyordu (Gates, 1911, s. 21). Osmanlı Bankası’nda çalışan bir başka mezun ise ölüm döşeğindeyken karısına, oğlunu kendi mezun olduğu Robert Kolej’e göndermesini vasiyet etmişti. Oğlunu Selanik’ten getirip İstanbul’da bir liseye kaydettirmek isteyen bir babaya ise, Robert Kolej’e göndermesi tavsiye edilmişti (Gates, s. 21). Kolej’in günümüzdeki mezunlarını ve buldukları yerleri göz önünde bulundurduğumuzda, bu arzu ve tavsiyelerin yerinde olduğu açıktır. Diğer bir ifadeyle, mezunların hayata atıldığında gösterdikleri meslekî başarılar, kendi oğlunu veya akrabasını Kolej’e göndermelerinde en büyük etkeni teşkil etmektedir.

XIX. yüzyılın sonlarına doğru Kolej’de, Amerikalı, Ermeni, Avusturyalı, Arnavut, Bulgar, Çerkez, Gürcü, Hollandalı, İngiliz, Fransız, Rum, Alman, İtalyan, Yahudi, İranlı, Rus, Romanyalı, Suriyeli, Sırp ve Türk’ler olmak üzere, yirmi farklı milletten öğrenci eğitim alıyordu. Bu kadar farklı milleti bir araya getiren eğitimin dili İngilizce idi.¹⁴ Çok milletli bu Kolej’de ortak bir dilde buluşmak gerekiyordu ve İngilizce farklı dil ve ırklardan gelen öğrencilerin kabul edeceği ortak bir Avrupa diliydi. Eğitim dilinin İngilizce olmasının asıl sebebi bu ortak dil bulma ihtiyacı idi (Washburn, 2011, s. 47). Bir diğer sebep de, diğer dillerde ders kitabı bulmak oldukça zor iken, İngilizce ders kitaplarının bol miktarda olması, Kolej’in kurulduğu yıllarda, İngilizce’nin uluslararası kabul gören diller arasında olması idi. Böylece, farklı milliyetlere ait öğrenciler bir şemsiyede birleştirilebilirdi (Trustees of Robert College, 1871, s. 5). Okulun 2. müdürü Washburn ise, bir RC mezununun eğitim hayatına Avrupa’daki herhangi bir üniversitede devam etmeye layık olduğunu düşünüyor ve bunun için iyi İngilizce bilmesi gerektiğini vurguluyordu (Washburn, 1897, s. 11, 12). İngilizcenin yanı sıra, her öğrencinin bir Avrupa dilini öğrenmesi; ilaveten kendi ana dilini eski lehçesiyle beraber ve ileri derecede bilme mecburiyeti, okul tarafından konulan bir kuraldı. Böylece, bir RC öğrencisinin bilmesi gereken dil sayısı dörde ulaşıyordu. Kolej eğitiminin ilk iki senesinde, bu dillerin öğretilmesine ağırlık verilmişti ve bu kriter, bir üst sınıfa geçmenin ön şartıydı. Amerikan eğitim sisteminin bir niteliği olan, eski ve modern dillerin beraberce ve ileri derecede öğretilmesi, Kolej’in en önemli hedeflerinden biriydi.

¹⁴ “Let us all join in one great effort to raise our standard of English to unattainable heights!”: (Robert College Record, 1920, s. 9).

Kolej'in verdiği eğitimin kaliteli olması ve modern eğitim ve öğretim yaklaşımlarını benimseyerek uygulaması onu diğerlerinden farklı kılmaktaydı.

Kolej eğitiminin vazgeçilmez bir diğer parçası ise öğrencilere özgüven aşılamaktı. Onlara, insanlara yaklaşımlarında samimi, açık ve dürüst olmaları öğretilmekte, bu da, kendilerini daha iyi ifade etme gücü, dolayısıyla da özgüven sağlamaktaydı. İlaveten, nasıl düşünecekleri, nasıl yaratıcı olacakları ve nasıl yeni fikirler geliştirecekleri öğretilmekteydi. Hedef, öğrencileri dünyayı tanıyan, iletişimde başarılı, bilgi sahibi, kişiliği güçlü bireyler ve kendi milletlerinde faydalı birer vatandaş olarak yetiştirmektir (Washburn, 1896, s. 11). Bu hedefe ulaşmak için, Kolej'in öğretmen kadrosunun, hem bilgi hem de ideal olarak çok güçlü olması gerekiyordu. Kolej'e öğretmen seçilirken özverili, idealist ve kendini eğitime adanmış olmalarına dikkat edilmesi bunu destekler mahiyetteydi.

Kolej eğitiminin diğer bir hedefi özgürlüktü. Kolej, erken yaştan itibaren öğrencilerine, özgürlüğün hakiki manasını ve bireysel özgürlüğün gerektirdiği sorumluluğu öğretmeyi hedefliyordu. Bunu da, öğrencilerine erken yaşta özgürlük sunarak sağlıyordu. Bu yönüyle çok eleştiri almasına rağmen Kolej, “deniz kıyısında yüzmesini bilmezsen okyanusta yüzemezsin” prensibinden hareketle, öğrencilerini erken yaşta kendi bireysel/şahsî özgürlüklerini kullanmaya ve bunun gerektirdiği sorumlulukları üstlenmeye alıştırmıştı. Özgürlükle beraber, onun getirdiği sorumluluğun ve özgürce yapılan tercihlerin sonuçlarına katlanmanın erken yaşlarda öğretilmesiyle, özgürlüğü benimsemiş ve özümsemiş bireyler yetiştirilmesi hedeflenmişti. Kısaca, Kolej'in en ileri hedefi, kendi özgür iradesiyle karar verebilen, özgüveni olan, nitelikli ve çok iyi İngilizce ve yabancı dil bilen gençler yetiştirmektir. Kolej'in kurucularının “misyona” olarak tanımladığı ve sıkıca yapıştığı bu hedef ve değerlerin tamamlayıcı ögesi, öğrencilerin ahlaki ve dini yönlerinin de geliştirilmesiydi. Tecrübe göstermekteydi ki, sadece zekâ ve eğitim, insanın ve onun ait olduğu toplumun mutlu olması için yeterli değildi. Zekânın ve eğitimin, ahlaki ve dini değerlerle işlenmesi ve biçimlenmesi gerekiyordu (How Robert College Came to be Founded, 1929, s. 15, 16). Buna bağlı olarak Kolej eğitimi, “insan melekelerini, kabiliyetini özellikle de karakterini eğitmeyi ve geliştirmeyi” hedefleyen hümanist teoriye dayandırılmıştı. Diğer bir ifadeyle, eğitim yoluyla insanın karakteri biçimlendirilebilirdi.

Tezin birinci bölümünde belirttiğimiz gibi Kolej seküler bir okul fikriyle kurulmuşsa da, en nihayetinde kurucusu bir misyonerdir. İlerleyen bölümlerde de göreceğimiz gibi okul müfredatında din eğitimi hep vardı. Ancak, öğrencilerin kendi dinlerine yönelik dinî eğitime yer verilmiyor, sadece Protestanlığa dayalı din dersleri veriliyor ve ayinler yapılıyordu. Diğer bir ifadeyle dini eğitim sadece İncil'e dayanıyor ve dinlerine bakılmaksızın bütün öğrencilerin her gün sabah duasına katılması, her Pazar günü sabahı ayinde, öğleden sonraları İncil okumasında ve geceleri de dini sohbetlerde hazır bulunması bekleniyordu. Ayrıca, dini bayramlara ve Genç

Hıristiyan Erkekler Birliği'nin (Young Men's Christian Association, YMCA) faaliyetlerine katılmaları da mecburiydi (How Robert College Came to be Founded, 1929, s. 9; Donaldson Jenkins, 2008, s. 21; Greenwood, 2003, s. 88, 89). Zira Robert Kolej öncelikle bir Hıristiyan okuluydu (Kaçmaz, 2014, s. 384-391) ve özellikle Doğu kiliselerinin üst düzey ruhbanları, Kolej'in bu manadaki önemini kavrayarak Kolej'e destek veriyordu. Sadece Doğu Kiliselerinde değil, Amerika'daki önde gelen kolejlerin başkanları, Amerika'nın Osmanlı'daki büyükelçisi, doğudaki misyoner teşkilatları ve farklı inançlara sahip ruhbanlar tarafından da gönülden destekleniyordu. Kolej, Avrupa, Osmanlı, İran ve Rusya'da ve hatta güneydoğu Avrupa'daki ülkelerde saygınlık ve güven kazanmıştı. Böylece, verdiği eğitim sayesinde, sadece Osmanlı'da değil bütün Avrupa'da, Amerika'yı temsil eden ve Amerika'nın Doğu'daki tesirini yaymaya çalışan, başarılı bir kurum olarak biliniyordu. Başlangıçta oldukça mütevazı bir bütçeyle yola çıkılmış, zaman zaman da mali sıkıntılar yaşamıştı. Fakat Kolej, inancın, fedakârlığın ve kendini adamanın abidesi olarak ayakta kalmayı başarabilmiş, daha da ileri giderek, varlığını günümüze dek başarıyla sürdüren nadir eğitim kurumlarından biri haline gelmişti.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Kolej'in eğitim sistemi, kurucularından Cyrus Hamlin'in görüşleri ve idealleri doğrultusunda biçimlenmişti. Bu görüşlerin esasta, mütevellî heyetinin görüşleriyle çeliştiğini; onlar "yerli Protestan hizmetkâr yetiştirme" amacını ön plana geçirirken, Hamlin'in, daha geniş düşünüp ileriye görerek, Osmanlı İmparatorluğu'nda uzun süredir devam edegelmekte olan modernleşme sürecine katkı sağlayacak ve bu süreci şekillendirecek nitelikte elemanlar yetiştirme hedefini ileri sürdüğünü; dolayısıyla, RC ve eğitiminin, modernite programı çerçevesinde bir proje olarak değerlendirilmesi gerektiğini daha önce vurgulamıştık. Hamlin'in, İngilizce derslerine ve fen bilimlerinin/pozitif bilimlerin öğretilmesine ağırlık verilecek biçimde bir müfredat düzenlemesinin nedeni, bu hedefine ulaşmak içindir. Ancak, mütevellî heyetinin çoğu üyesi, bu tür bir eğitimin öğrencileri seküler/laik bir zihniyete alıştıracığı, dünyevî alanlara yönelteceği ve öğrencileri fazla Avrupaî (too Europeanized) ve fazla şehirli (too cityish) yapacağı, bu şekilde, fedakârlık yapmayı sevmeyen, ömrünü Anadolu'nun ücra köşelerinde misyonunun amaçlarını gerçekleştirmeye adanmak yerine, başkent ve büyük şehirlerde iş peşinde koşan bireyler haline getireceğini iddia ediyorlardı (Greenwood, 2003, s. 61-65). Hamlin'in görüşleri her ne kadar muhalefetle karşılandıysa da, 1903 yılından itibaren Kolej'i yöneten Dr. Gates (1903-1932), teknik ve dile dayalı liberal eğitimin artması yönünde artan talepler ve XX. yüzyılın ilerlemeci zihniyetinin tesiri altında, Kolej eğitim programını düzenledi. Bu düzenleme, arkasından Mühendislik Okulu'nun açılmasını getirdi (Greenwood, s. 224; Nurdoğan, 2009, s. 202-232). Zira II. Meşrutiyet'in getirdiği hürriyet havası ve İmparatorluğun ihtiyaçları, böyle bir okulun açılmasını adeta zaruret haline getirmişti (Freely, 2000, s. 172).

Kolej eğitimi en yüksek standartlarda ve uluslararası kabul görececek şekilde tasarlandı. Ders programı da, bu hedef çizgisinde ve öğrenciler için ağır ve fazla yüklü olmayacak fakat çalışmalarında ilerleme kaydedecek biçimde düzenlendi. Eğitimi desteklemek üzere Kolej kampüsünde kütüphane ve müze açıldı ve her ikisi de yıllar içinde yenilendi ve genişledi. Bahsi geçen müze, derslerde öğretim amaçlı kullanılmak üzere, bilimsel araştırmalar adına hazırlanmış bir koleksiyondur ve Kolej'in tarihi boyunca yenilenerek büyüdü. Daha Kolej açılalı 6 yıl olmuştu ki, fosil, kaya, çeşitli madenler, bazı kuş türleri ve Boğazdaki balık türlerinden örnekler bu koleksiyonda çoktan yerini almıştı (Washburn, 1896, s. 9). Kolej müzeye öyle önem veriyordu ki, sadece 4 yıl sonra, bahsi geçen kuş türü sayısının 580'e çıktığı bilinmektedir (Freely, 2014, s. 97). Derslere olan olumlu katkısı sebebiyle 1906 yılında müzede ayrı bir çalışma yapılmış, bitkibilim ve hayvanbilim dersi için, Suriye ve Anadolu'dan birçok yeni bitki türü getirilmiş, kuş ve sürüngen iskeletleri konulmuştur. Böcek ve sinekler bir sonraki çalışmaya bırakılmıştır (Report of The President and Faculty of Robert College, 1906-1907, s. 11, 12). 1907 yılında Napoli'den 80 ayrı deniz hayvanı türü (Report of The President and Faculty of Robert College, 1907-1908, s. 11); 1909 yılında ise köpek balığı iskeleti müzeye dâhil olmuştur (Gates, 1909, s. 15). İlginç olan ise Boyacıköy'de yakalanan vahşi yaban domuzunun müzeye eklenmesidir (Van Dyck Post, 1910, s. 31). 1910 yılı itibarıyla müze, hayvanbilim, bitkibilim ve jeoloji müzeleri olmak üzere üç bölüme ayrılmış; fosiller de ait oldukları bölümlerde sergilenmeye başlamıştır. Ancak bu yıl itibarıyla başlayacak Trablusgarp, Balkan ve Dünya Savaşından etkilenecek olan Kolej'in gelire ihtiyacı olacağından, kısa zamanda bu kadar gelişen müzeden faydalanmak isteyen biyoloji, bitkibilim, kimya ve fizik dersi öğrencileri için yıllık ücret alınması kararlaştırılmıştır. Aynı ücret, müzik dersi, daktilo ve stenografi dersi için de belirlenmiştir (Board of Trustees, 1910-1911, s. 20, 30). 1911 yılı itibarıyla Türkiye'deki kelebek çeşitlerinin yanı sıra, bir pelikan, bir de su aygırı iskeleti müzeye katılmıştır (Dewing, 1911-1912, s. 47, 48). 1914 yılında koleksiyona yeni kuş ve memeli türleri eklenmiş; bitki müzesi yeniden düzenlenmiş, doğudan 750 tür yeni bitki getirilmiştir (Gates, 1915, s. 14). 1921 yılında zooloji müzesinde 160 balık türü, 860 kuş türü, 50 memeli, sayısız deniz hayvanı ve kelebekler; botanik müzesinde 13.000 çeşit çiçek ve bitki; jeoloji müzesinde ise hem yerli hem yabancı fosillerin bulunduğu bilinmektedir (Board of Trustees, 1921, s. 21-22). Müzeye gösterilen bu ihtimam, okul kütüphanesine de gösterilmiştir. Kütüphanede, 1896 yılında 6.000 cilt kitap bulunmakta ve her öğrenciye ancak çarşamba ve cumartesi öğleden sonraları açılmaktaydı (Washburn, s. 9). Kütüphanenin geliştirilmesi için, geliri olan ve tanınan kurumlara başvurular yapıldı. En nihayetinde, 1902-1903 yıllarında İngiliz Hükümeti, İngiliz Müzesi ve Clerendon Basın-Yayın'dan (Oxford) kitap bağışları gerçekleşti. Bunlar haricinde, ABD Hükümeti, Smithsonian Kurumu ve John Hopkins Üniversitesi de eklemelerde bulundu (Washburn, 1903, s. 16). 1903 yılında kütüphanedeki 10.700 cilt kitaptan

3.590'nın alınıp okunduğu; daha 124 cilt kitabın beklendiği ve okuma salonlarının öğrenciler için yılın 200 günü açık olduğu bilinmektedir (Gates, 1904, s. 14). Sadece 1 yıl sonra, 1904'de, kütüphanedeki kitap sayısının 11.426'ya çıktığı, 3851'inin öğrenciler tarafından okunduğu tespit edilmiştir (Gates, 1905, s. 15). 1905 yılı itibarıyla kütüphanede 12.000 cilt kitap olduğu, 3007'sinin öğrenciler tarafından okunduğu, özellikle Doğu kültürü ile ilgili kitaplara ihtiyaç duyulduğu, kütüphanenin İngiliz ve Amerikalı hayırseverlerin bağışlarıyla gitgide geliştiği mütevelli heyeti raporlarına kaydedilmiştir. (Gates, 1906, s. 14; Board of Trustees, 1905, s. 14). 1906 ve 1907 yıllarında 686 yeni cilt kitap (Report of The President and Faculty of Robert College, 1907-1908, s. 12); 1908 rejim değişikliği ile 360 yeni eser eklenmiş, okuma salonları haftada 35 saat açık hale getirilmiştir (Gates, 1909, s. 13). 1909'da 13.432 cilt kitap rafta yerini almış (Van Dyck Post, 1910, s. 19); 1910'da bu sayı 14.000 cilde çıkmıştır (Gates, 1911, s. 18). Dünya Savaşının başladığı 1914'de 14.965 (Condensed Report of The President and Faculty of Robert College, 1913-1914, s. 12); 1915'te ise 15.764 kitap kütüphanede öğrenciler için hazır tutulmaktadır (Gates, 1916). 1920'de sayılan 17.457 kitabın üstüne, 1921 yılında ülkenin en zengin ve donanımlı kütüphanesi, 17.270 cilt kitapla RC kütüphanesi olmuştur (Gates, 1920, s. 28-30). Bu zengin kütüphaneye kitaplar ve öğrenciler sığmadığından, ek olarak, 1931 yılında yeni bir kütüphane açılması kararı alınır. Eski adı olan Alexander Van Millingen ismi yeniden verilen bu yeni kütüphane 1932 yılında kullanıma açılır (Freely, 2014, s. 20). Görüldüğü gibi RC Kütüphanesi, *Encyclopedia of Britannica*, *Encyclopedia of Education*, *Encyclopedia of Islam*, *Dictionary of Chemistry* gibi referans eserleri ile öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmiş; satın alma ve bağışlar yoluyla her yıl kitap sayısını artırmıştır. Kütüphane ve okuma salonu, öğrencilere istifade etmeleri için belli saatler arasında her gün açık bulundurulmuştur. Kütüphaneden istifade eden ve bunu anılarında kaleme alan öğrencilerden ACG 1935 mezunu Mina Urgan, okul kütüphanesini, canının istediği gibi yararlanabileceği çok büyük bir kitaplık olarak görmekte (Urgan, 1998, s. 149); 1970 mezunu Orhan Pamuk ise, okul kütüphanesindeki labirentlerde kaybolmanın ve saatlerce kitap karıştırmanın kendisine verdiği keyfe vurgu yapmaktadır (Pamuk, 2016, s. 282). Kütüphane, günümüzde Boğaziçi Üniversitesi Rektörlüğü'nde konferans salonu olarak kullanılmaktadır. Müze ve kütüphaneden bu kadar ayrıntılı söz etmemizin birkaç sebebi vardır. Birincisi, bahsi geçen ölçekte bir kütüphane veya müzenin henüz Osmanlı ülkesinde var olmaması, üstelik savaşlar devam ederken dahi, yıllar geçtikçe muhteviyatlarının artmasıdır. Müze, sadece ziyaret için değil, eğitim amaçlı kullanıma açıldığından, birçok fen öğrencisi bu müze sayesinde kendini geliştirme fırsatı bulmuştur. Kütüphane ise, bu zenginliği ve heyecan vericiliğini, bazı kurallarla taçlandırmıştır. Tezin ileriki bölümlerinde bu kurallardan bahsedeceğiz. Yukarıda yaptığımız ayrıntılı açıklama, bu kurallarla beraberce değerlendirildiğinde, Kolej'in eğitime verdiği önemin ölçüsü bir kez daha vurgulanmış olacaktır.

Kolej, sadece kütüphanesinde değil, her sahasında bir kurallar bütünlüğünü sağlamıştır. Zaman zaman ülkenin içinde bulunduğu siyasi duruma göre maruz kaldığı küçük değişiklikler haricinde, Kolej'e giriş şartları da, RC'nin ödün vermediği kurallar bütününe oluşturan parçalardan biridir.

3.1. KOLEJ'E GİRİŞ

Konu kural ve disiplin olunca, çizgisini bozmayan RC'ye girmenin de belirli şartları ve kuralları vardı. Yeni açıldığı yıllarda ve çok sonrasında Kolej'e müracaat, öğrenci velisinin niyet bildiren mektubuyla yapılıyordu.¹⁵ Öğrencilerin eğitim-öğretim yılı başı olan güz döneminde, Eylül ayı ortasında (15 Eylül haftası) Kolej'e başlamaları tercih edilirdi. Eğitim öğretime yıl boyunca sadece Noel ve Paskalya tatili verilmekte ve okul Haziran ayının son çarşambası kapanmaktaydı (Washburn, 1896, s. 12). Bahsi geçen tatil günlerine göre hazırlanmış akademik takvimler mütevelli heyeti tarafından yazılmış raporlarda mevcuttur (Board of Trustees, 1883, s. 32). Her ne kadar güz dönemi başında okula başlamaları tercih edilse de, yıl içinde değişen toplam öğrenci sayılarından, ara dönemlerde de okula kayıt yapan öğrenciler olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, RC'ye hem ilkokul sonrası eğitim için, hem de ara sınıflardan başvuru yapılabilirdi. Ancak öğrencinin başvuru yaptığı sınıfa uygun bir eğitim almış olması gerekirdi. Diğer bir ifadeyle, RC'nin koyduğu şartlara uymayan öğrenci, Kolej'e kabul edilmezdi. Herşeyden evvel, öğrencinin geldiği eğitim kurumundan sertifika, diploma ya da o okuldaki durumunu, aldıkları dersleri ve notlarını gösteren bir belge, günümüzdeki adıyla transkript, öğrencilerin sosyal, sağlık ve ruhsal durumlarını inceleme kayıt dosyası, mesleki ve teknik öğretim, orta öğrenim okulları ve köy enstitüleri öğrencilerine mahsus dosya isimli belgeleri getirmesi gerekirdi (Washburn, s. 11). Öğrencinin not durumlarına bakıldıktan sonra, tezin bir önceki bölümünde işaret ettiğimiz, aşılı olduklarına dair belge isteniyordu. Eğer öğrenci aşılıysa ve Kolej'e kabul edilmişse, Kolej'in doktoru tarafından aşılıyor ve ücreti talep ediliyordu. Yine bir önceki bölümde sözünü ettiğimiz gibi, başkentin haricinden gelen öğrencilerin İstanbul'da iskân eden bir velilerinin bulunması isteniyor, yazışmalar bu şahısla yapılıyordu. Öğrenci velisinin anne babası olmaması durumunda, velinin bilgilerini içeren bir veli kartı formu doldurulup velinin imzasıyla taahütname verilmesi gerekmekteydi. Bütün belgelerle birlikte, kişisel ve aile bilgilerinin yer aldığı bir de başvuru formu doldurmaları gerekiyordu.

¹⁵ Bu mektuplardan biri 5.5.1944 tarihli olup, meşhur ruh ve sinir hastalıkları uzmanı Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman tarafından, oğlunun kabul edilmesi talebiyle Kolej Müdürlüğü'ne yazılmıştı. Mektup aynen şöyle devam ediyordu: "Robert Kolej Müdürlüğü'ne, Bu sene Nişantaşı Erkek Lisesi'ni bitirecek olan oğullarımdan 1927 doğumlu Zeyni Mesut Uzman'ı ileride mühendislik öğrenmek üzere Kolej'inize leyli olarak vermek istiyorum. Pek çok rağbet gören şerefli mektebinizde Eylül ayında yer bulmak ihtimali ile şimdiden namzet edilmesini hörmetlerimle rica eylerim. İmza: Mazhar Uzman". Robert Kolej Arnavutköy kampüsü Arşivi, Zeyni Mesut Uzman Öğrenci Dosyası.

Kolej'in hazırlık kısmına (Preparatory Department) girmek isteyenlerin en az 10 yaşında olmaları, kendi anadillerini ve 4 işlemi biliyor olmaları gerekmektedir. Kolej eğitiminin ilk basamağını oluşturan hazırlık kısmı (preparatory department), içinde bulunulan yıla göre iki veya üç yıllık eğitimden oluşmaktaydı (Hazırlık kısmında 1896, 1911 ve 1940 yıllarında verilen derslerin listesi için bkz. Tablo 45, 48 ve 51). 1896 yılına ait verilerden bu yıllarda hazırlık sınıfının üç yıl, 1910 yılları ve sonrasındaki verilerden ise iki yıla indiğini biliyoruz. Tezin takip eden bölümlerinde 6 yıla çıktığını ve isminin değiştiğini de göreceğiz.

Hazırlık ve 1. sınıf arasında kalan 2 yıllık sınıfa verilen ad olan “sub-freshman” a girmek için¹⁶ öğrencinin 14 yaşında olması gerekiyordu. Hazırlık veya sub-freshmana girmek isteyen öğrencilerin geldikleri okullardan getirdikleri sertifikalarda/belgelerde başarılı oldukları görünüyorsa, bu öğrenciler sadece İngilizce ve İngilizce matematik sınavına tabi tutulurlardı. Eğer sertifikalarında Kolej'in istediği kadar iyi bir başarı notu yoksa, doğrudan hazırlık sınıfına alınırlar ve yoğun İngilizce'nin yanı sıra, ana dil, coğrafya, Fransızca, fen ve tarih dersleri, bu öğrencilerin programlarına eklenirdi (Washburn, 1896, s. 11). Doğrudan 1. sınıfa (freshman) başvuracak bir öğrencinin ise en az 14 yaşında olması ve Kolej'in en ihtimam gösterdiği hususlardan biri olarak, çok iyi bir ahlaki eğitime sahip olması gerekmektedir. Kolej'in koyduğu yaş sınırlamaları önemli bir kriter olup, 1900'lü yıllarda bir çok Türk öğrencinin başvuru yaptığı ancak yaşları kurallara uygun olmadığı için Kolej'e alınmadığı bilinmektedir (Washburn, 1901, s. 8). Daha üst sınıflara/ara sınıflara başvurmak isteyen adaylar ise, aday oldukları sınıfın öncesinde Kolej müfredatında yer alan bütün derslerden sınava tabi tutulmaktaydılar. Eğer tüm sınavlardan geçerlerse, talip oldukları sınıfa kabul edilirdi. Geçemedilerse, sınavdan aldıkları notlara göre, Kolej onları hangi sınıfa uygun görürse o sınıfta okumak durumundaydılar. Arşivde yer alan kayıt kartlarında zaman zaman öğrencilerin talip oldukları sınıfla, kabul edildikleri sınıf arasında 2'şer, 3'er derece fark olduğu görülmüştür. Öğrenci, alt sınıftan başlamayı kendisi de kabul ederse, Kolej'in uygun gördüğü sınıfa kayıt yaptırabilirdi. Örneğin, 1956 yılında RC'ye giren ve St. Michel Lisesinde okumuş olan Faruk Mehmet Sarç isimli öğrenci, RC'nin Teknik 2. Sınıfına talip olmuştur. Ancak Kolej tarafından yapılan sınavlar neticesinde kendisi, mühendislik 1'e kabul edilmiştir (Faruk Mehmet Sarç öğrenci dosyası).

Şartlar ve durum ne olursa olsun Kolej'in her adaydan beklediği değişmez birkaç kural vardı: Bunların biri, öğrencilerin kendi ana diline hakim olmalarıydı (Board of Trustees, 1883, s. 19, 20). Diğer ise, Kolej'e dışarıdan ve velilerden yiyecek getirilmesinin yasaklanmış olmasıydı. Kolej'de yeteri kadar yiyecek-içecek vardı. Diğer bir ifadeyle, bütün ihtiyaçları Kolej'de tatminkâr şekilde karşılanıyordu. Öğrencilerin para kullanmalarını gerektirecek ortamlar

¹⁶Sub-freshman sınıfının Türk eğitim sisteminde bir karşılığı olmadığı için bundan böyle orijinal haliyle kullanılacaktır. Takip eden bölümlerde bu sınıfın amacı ve ders içeriklerinden bahsedilmektedir.

mümkün olduğunca azaltılmış ve ailelere öğrencilere çok az miktarda harçlık vermeleri tavsiye edilmişti (Board of Trustees, 1905, s. 22). Kolej'e oğlunu gönderecek ailelerin bu şartları kabul etmiş olması gerekmektedir. İlk adımda bu aşamalardan geçerek kabul gören öğrenci, tezin takip eden kısmında açıklayacağımız, Kolej'in değerlerini kabul etmiş sayılmakta ve değişmez eğitim öğretim prensiplerine uymak durumundaydı.

1971 yılında alınan kararla, RC'ye girmek isteyen öğrencilerin önce aday olarak yazılması gerekmektedir. Aday kaydı her yıl 16 Şubat – 15 Haziran arasında yapılmaktaydı. Lise hazırlık sınıfına aday olabilmek için, 1 Eylül tarihinde 15 yaşını, lise 1'e aday olmak için ise 16 yaşını bitirmemiş olmak şarttı. Orta hazırlık adaylığı için 13 yaşını, orta 1 için 14 yaşını bitirmemiş olmak gerekmektedir. Aynı anda hem hazırlık hem birinci sınıfa aday olunamazdı. İngilizce öğretim yapan okullardan gelenlerin, hazırlık sınıfına aday olmaları mümkün değildi. Adayların giriş sınavına kabul edilmeleri için, geldikleri okullardan iyi derecede mezun olmuş olmaları; İngilizce öğretim yapan okullardan gelenlerin de giriş sınavında başarılı olmaları gerekmektedir (MEB TTKB, 1971, Karar Sayısı: 237).

Yıllar içinde küçük değişiklikler olsa da, RC'ye giriş şartları kesin kurullarla belirlenmiştir. Bu şartları yerine getiren ve RC'ye kabul edilen her öğrenci, RC'nin, aşağıdaki değer ve prensiplerini de kabul etmek durumundadır. Bu değer ve prensiplerin dışında davranan öğrenciler, okuldan çıkarılmışlardır.

3.2. KOLEJ'İN DEĞERLERİ VE EĞİTİM-ÖĞRETİM PRENSİPLERİ

Robert Kolej öncelikle bir Hıristiyan misyoner okuluydu ve Misyoner Cyrus Hamlin ile misyonerlere destek veren New York'lu işadamı Christopher Robert'in eseri idi. Amerika'dan çok uzak diyarlarda, Atlantik'in ötesinde laik bir okul kurma fikri, önceleri imkânsız gibi görünmüştü. Böyle bir okulun örneği yoktu. Teşebbüsün başarılı olması ve benzeri okullara örnek teşkil etmesi isteniyordu. Bu da ancak, inanç ve özveri ile olabilirdi. Kurucularının bu değerleri, zamanla Kolej'in değeri haline dönüştü.

Kolej'in en büyük iki değeri *inanç* ve *özveri* idi. Diğer bir ifadeyle Kolej inanç ve özverinin eseri idi. Kuruluşuna ve gelişmesine katkıda bulunanları bir araya getiren, insanların eğitim yoluyla aydınlanacağına olan inançtı. Bu ancak, mükemmel bir eğitim kurumu meydana getirilerek gerçekleştirilebilirdi. Bunun için ise, özveri ve sürekli mücadele ruhu gerekiyordu. Öyle ki, kurucusu Christopher Robert, maddi sarfiyatın yanı sıra o kadar çok manevi özveride bulunmuştu ki, arkadaşları, bu onun ömrünü kısalttığını söylemektedir. Diğer kurucu olan misyoner Hamlin ise, hayatının en güzel ve en tecrübeli yıllarını ve enerjisini Kolej'e adanmıştır. Hamlin'in Kolej öncesi ve sonrasında yaşadığı hayatını yazdığı otobiyografisi bile *Robert Kolej*

Uğrunda Bir Ömür olarak tercüme edilmiştir. Gerçekten de Hamlin, büyük bir inanç ve özveriyle hayatını RC'ye adanmış, eğitime olan inancıyla ayakta durarak ve büyük sıkıntılar atlatarak Kolej'i ayrıcalıklı okul pozisyonuna getirmiştir. Unutulmamalıdır ki, Kolej'in günümüzde bile devam eden kuralcı eğitim sistemi, Hamlin'in Bebek İlahiyat Okulundan taşıdığı eğitim anlayışıyla oluşmuştur.

Daha okulun ilk kurulduğu yıllarda Hamlin tarafından açıkça ifade edilen, Kolej'in kendine has ve misyonerlikten gelen sıkı disiplin sistemi, günümüzde halen süregelmektedir. Disiplin anlayışını Bebek İlahiyat Okulu'nda sistemleştiren Hamlin, kurallarını Robert Kolej'e de aktarmıştır. Diğer bir ifadeyle, Hamlin'in aslında misyoner oluşu ve misyoner okulunda uyguladığı disiplin anlayışı, eksiksiz, hatta katlanarak Robert Kolej'e yansımıştır. Bu disiplin anlayışı/sistemi Kolej'i, benzeri diğer okullardan ayıran özelliklerden biri olduğu için RC'ye, "Hamlin'in okulu" (Dr. Hamlin's College) adı da verilir. Hamlin, bu sistemini geliştirirken öğrencilerden uzak olmamayı tercih etmiş, onlarla birlikte günlük hayatını sürdürmüş, yemekleri bile onlarla birlikte yemiştir (Washburn, 2011, s. 67). Kısacası, öğrencilerin içinde yaşayarak disiplini korumayı başarmıştır. Hamlin, önceleri sözlü ifade ettiği disiplin sistemini, iki öğrenci arasında çıkan bir tartışma sonrası yazıya dökmüş, bir liste hazırlamış, öğrencilerin birbirlerine sarf etmemesi gereken sözcükleri tek tek bu listede belirtmiş, kurala uymayan öğrencilerin çeşitli cezalar alacağını söylemiştir. Zira konu disiplin olunca, kendisinin hiç taviz vermeyeceği, hem okul yönetimi hem de öğrenciler tarafından bilinmekteydi. Hatta, henüz RC ikinci eğitim yılındayken (1864), şehrin en iyi ailelerine mensup 4 öğrenciyi, bahsedilen kurallara uymadıkları için okulda uzaklaştırarak (Washburn, s. 49), bu konudaki duruşunu sağlamlaştırdı. Diğer bir ifadeyle, Hamlin'in kurallarına uymayan öğrenciler, ailelerinin kim olduğuna bakılmaksızın okuldan uzaklaştırılırlar. Yatılı öğrenciler için askeri disiplin uygulanırken, bütün öğrenciler için ortak kurallar vardır ve 1867 yılında Hamlin, kendi el yazısıyla, adalet, saygı ve ahlak temelli bu disiplin ve ceza metodunu yazılı hale dönüştürür (Washburn, s. 68). Ancak, cezaların diğer öğrenci ve öğretmenlerin önünde verilmemesi gerekliliğini de vurgular. Bundan böyle yazılı hale gelen kurallar, Hamlin'den sonraki bütün müdürler tarafından da aynı ciddiyetle uygulanmıştır. Washburn, Hamlin'den aldığı metodu, kendi disiplin ve ceza anlayışını ile birleştirdiğini anılarında yazmıştır (Washburn, s. 88). Örneğin, 1870 yılında, 1 İngiliz 1 İranlı iki öğrenci, huzursuzluk yaratmaları sebebiyle, öğrencilerden birinin ailesinin Washburn'un aile dostu olmasına rağmen, okuldan kovulmuşlardır. 1872 yılında bir Türk öğrenciye, yurttan izinsiz ayrıldığı için bodruma kapatma cezası verilmiştir (Washburn, s. 76, 88). İşte öğrencilerin hal-hareket kayıtlarının (deportment record) tutulmasının sebebi, Kolej'in köklerinden gelen bu disiplin anlayışının bozulmaması içindir. Muadili birçok okulda anlayışla karşılanabilecek birçok davranış, bu okulda kabul görmez. Örneğin, çizgi roman okumak, tuzluğa yemek masasında

kaydırarak kırılmasına sebep olmak, dolabını temizlememek, izinsiz konuşmak, üç kere derse gelmemek, çalışma salonundan izinsiz çıkmak, banyo saatleri haricinde duşa girmek. Hal-hareket kayıtlarında bu unsurlardan birinin yazıldığı öğrenciler evlerine gönderilmiş (Robert Kolej Arşivi, Öğrenci Dosyaları, Department Record belge türleri) ve Kolej'den kayıtları silinmiştir. Az sonra ayrıntısından bahsedeceğimiz kütüphane anayasasına uymayan ve ellerindeki imkânları ekonomik kullanmayan (örneğin, sınav kâğıdı bitmeden yeni kâğıt isteyememe) öğrenci de ceza alır. Komisyon önünde final sınavına girme stili de, okulun disiplin anlayışını gösteren unsurlardan biridir. Mütevelli heyeti ilk defa 1903 yılında, Kolej'in gelenekselleşmiş disiplin anlayışına raporlarında yer vermiş, yıl boyunca 11 öğrencinin RC'nin sistemine uymaması sebebiyle okuldan uzaklaştırıldığı, 10'u kolej, 17'si hazırlık sınıfından olmak üzere, 27 öğrencinin de fazla disiplini kaldıramadığı için okuldan ayrıldıkları belirtilmiştir. Aynı yıl, Kolej'in disiplin kurulu kurallarında düzeltmeye gidilerek, sadece öğrenciler için değil, öğretmenler için de bir liste dağıtılır. Okuldan atılan 11 öğrencinin ise, Kolej'de dengenin bozulmaması için okuldan uzaklaştırıldıkları raporlara geçer (Gates, 1904, s. 5-7). Takip eden yıl, 2 öğrenci hırsızlık, 1'i Türk 2'si Rum olmak üzere 3 öğrenci, diğer öğrenciler arasındaki uyumu bozdukları sebebiyle uyarı alır ve hemen akabinde aileleri tarafından okuldan alınır (Gates, 1905, s. 5). 1905 yılında, Hamlin'in vazgeçilmez iki prensibi olan, disiplin ve kendi kendine yetme (self help) birleştirilerek, üst sınıf öğrencilerinin alt sınıflardan sorumlu olması kararı alındı. Böylece öğrenciler kendi içlerinde, eğitimcilerden oluşan bir disiplin kurulu olmadan, uyum ve huzuru sağlayabilecekler ve kendi kendilerine yetebileceklerdi. Bu kuralla birlikte, 6 öğrenci kurallara uygun davranmadığı için okuldan uzaklaştırıldı. Uzaklaştırılan öğrenci sayısı artınca da, genç öğrenciler arasında disiplini sağlamak için özel bir komite kuruldu (Gates, 1906, s. 6, 7). 1906 yılında öğrenciler arasında kıskançlığın başladığı, Anadolu'dan gelen öğrencilerle, diğerleri arasında kardeşlik, uyum ve huzurun bozulduğu gerekçesiyle, huzur ve düzeni geri getirmek için birkaç öğrenci daha okuldan uzaklaştırıldı (Report of The President and Faculty of Robert College, 1906-1907, s. 14). 1909 yılında 2 öğrenci sınavda konuştukları için, diğer öğrencilere ibret olsun diye okuldan atıldılar (Van Dyck Post, 1910, s. 19). 1911 yılında, okula dil kuralı gelince (kampüste İngilizce konuşma kuralı), çalışma salonları dahil İngilizce konuşmadığı görülen öğrenciler tek tek uyarı aldılar (Dewing, 1911-1912, s. 41). 1912 yılında sınav sorusu çalma ve alkol kullanımı sebebiyle 4, huzuru bozan davranışlar gösteren 1, dil kuralına uymayan 3, toplam 8 öğrenci okuldan atıldı.¹⁷ Bunun üzerine okulda, yılda 12 kez toplanması kararlaştırılan bir disiplin komitesi kuruldu (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 9, 18, 22). Cumhuriyet döneminde de Kolej'in bu disiplin anlayışı aynen devam etmiştir. 1968

¹⁷ 1911 yılından 1912 yılına geçildiğinde, 8 öğrenci Balkan Savaşları sebebiyle askere gitmiş, 8 öğrenci okuldan atılmış, 5 öğrenci ailesi tarafından okuldan alınmış ve 6 öğrenci de hastalıktan okuldan uzaklaştırılmıştır. Okuldaki kayıtlı öğrenci sayılarındaki dalgalanmaların bir başka sebebi de budur. (Gates, 1920, s. 41).

yılında, Türk müdür başyardımcısının başkanlık etmesi şartıyla, disiplin olayları sadece disiplin kurulu tarafından incelenmeye başlanır. Kurul, müdür tarafından belirlenir ve üyeleri, en az ikisi Türk öğretmen olmak şartıyla, en fazla beş kişiden oluşur (MEB TTKB, 10.12.1968; Karar Sayısı: 351).

Sadece bahsi geçen disiplin ve kuralları değil, az sonra RC müfredatını analiz edeceğimizde de göreceğimiz gibi, matematik, fizik, kimya, felsefe, tarih, coğrafya ve İncil dersleri, Bebek İlahiyatın müfredatından RC'ye nakil olmuştur (Freely, 2014, s. 28). İnanç ve özveri değerlerini ön planda tutarak, Kolej eğitiminde yer alan öğretmenler de titizlikle seçilmiş, inançlı ve fedakâr olmalarına dikkat edilmiştir. Böylece Kolej, inançlı kişilerin katılımıyla, “inanç ve özveri” üzerine kurulmuş, öyle devam etmiş ve öğrencilerine ve etrafındaki dünyaya da bu inancı aşılamıştır. Bu iki değişmez değerle, kurucuları ve çalışanlarının bir tek ortak beklentileri vardı, o da, Kolej'i bütün milletlerin desteklediği, güvendiği ve inandığı bir eğitim kurumu haline getirmektir. Kolej'de en uzun dönem başkanlık yapan ve Kolej'deki değişimlerde en çok rolü olanlardan biri olan G. Washburn, 1896 yılında, Kolej'in eğitim teorisini anlatan bir yazı yazmıştı. Yazısına göre, Kolej'in eğitim sistemi, doğuda, daha önce hiç görülmemiş bir insan sınıfı yaratıyor ve geliştiriyordu. Mezunları ise hem batıda hem doğuda ayrıcalıklı insan kategorisine girecek mesleklere sahip oluyordu. Kolej'in eğitim prensibi, öğrencileri hem zihinsel hem ahlaki hem de bedenlen olarak eğitmek üstüneydi. İşte bu başarının temelinde inanç vardı (Washburn, 1897, s. 11, 12). Washburn, Kolej'in başarısındaki kaynağı, ilk önce bir Hıristiyan Okulu olmasına bağlıyor ve Tanrı'nın orayı kutsadığına inanıyordu. Bu dini bakışla beraber, RC'nin eğitim felsefesini öz olarak Platon ve Aristo'ya dayandırdıklarını ve esas olanın, öğrencileri mümkün olduğu kadar yüksek karakter düzeyine ulaştırmak olduğunu da vurguluyordu. Üzerinde durulan ana konu hep inanç ve disiplindi (Washburn, 2011, s. 222, 319). Kolej'i kuranların ve yönetenlerin inancı öğrencilerine de yansımıştı. İnançın başlangıcı “düşünmek” olarak algılanıyor, düşünme yoluyla inanma öğrencilere öğretiliyordu. Düşünmek, manevi değerler açısından olduğu kadar, eğitim ve yaşanılan hayat bakımından da önemliydi ve Kolej'in öğrencilerine aşıladığı değerlerden biriydi. Bu sebeple en iyi kural/altın kural (golden rule) olarak öğrencilere öğretiliyordu. Öğrenciler bu kuralı o kadar özümsemişlerdi ve günlük hayatlarına o kadar yansıtmışlardı ki, yılsonunda hazırladıkları öğrenci yıllıklarında bunu esprili bir şekilde şöyle dile getirmişlerdi: *Bizi düşünmeye sevk etmek üzere söylenen “beyninizi kullanın” ifadesi çok tatsız gelmişti ve öğretmenimizden biraz tatlandırmasını istedik. O da, birkaç gün sonra bize şöyle bir ifadeyle geldi: “Beynimize biraz benzin koyun/put some oil into your brains.”* Ertesi gün arkadaşlarımızdan biri, *“Düşün, düşün, 182 cm boyundasın, fakat 2,5 cm aklın yok /Think, think, you are six feet tall and you haven't got an inch of brain”* diye bir iltifat (!) aldığında, altın kuralın güzelliği zirveye ulaşmış ve tuzlu bir hal almıştı (Robert College Record, 1919 -1-, s. 85).

Görüldüğü üzere, öğretmenlerin ve öğrencilerin espiyle karışık halde ifade ettiği, düşünme yeteneğinin geliştirilmesi konusu, Kolej eğitiminin öncelikli hedefleri arasında yer almıştı. Washburn, RC'nin eğitim teorisinden bahsettiği raporlarından birinde “akıl kullanma”nın önemi üstünde durmuş, RC öğrencilerinin ayrıcalıklı olmalarının sebeplerinden birinin bu olduğunu vurgulamıştır (Washburn, 1897, s. 12). Kolej eğitiminin ilham aldığı “hümanist teori”, insan melekelerinin ve karakterinin eğitim yoluyla değiştirilebileceğini öngördüğü için, öğrencileri moral ve dini değerlerin yanı sıra, güzel tavır ve adab-ı muâşeret konularında da eğitmek üzere her türlü çaba sarf edilmiştir. Çünkü Kolej'in eğitim-öğretim prensibi, öğrencilerin en mükemmel bilgiyi öğrenmeleri ve kendilerini en güzel biçimde ifade etmeleriyle beraber, “usül adab” öğrenmeleri ve güzel tavırlar geliştirmelerini gerektirmektedir. Hatta, öğretmen Dr. Watson tarafından 1916 yılında bir kampanya başlatılarak öğrencilere güzel tavırlar ve hareketler öğretilmesine girişildi. Bu dönemde Dr. Gates tarafından “güzel tavırlar” üzerine bir konferans bile verildi. Ancak, bu çabalar pek de iyi sonuç vermedi. Çünkü söz konusu yıllar, I. Dünya Savaşı'na (1914-1918) denk gelen sıkıntılı dönemlerdi, bu sebeple konu üzerinde fazla durulmadı. 1919 yılı ise yeni bir başlangıç yapmanın tam zamanıydı; artık savaş yılları geride kalmış, Kolej sıkıntılarını atlatmıştı. Öyle inanılıyordu ki, güzel davranış geliştirme ve adab-ı muâşeret öğrenme yeri aile ve okuldu. Bu manada Kolej üzerine düşeni yapmalıydı. Düzenlediği balolar, resepsiyonlar, konserler, piknikler gibi sosyal aktivitelerle öğrenciler, toplum içinde davranışlarını kontrol etmeyi, yeni bir kişiyle tanıştıklarında, bir hanıma refakat ettiklerinde veya bir akşam yemeğine, bir konsere gittiklerinde nasıl davranmaları gerektiğini öğrendiler. Bunlar Avrupa'daki kolejlerin çoğunda zorunlu ders olarak öğretiliyordu. Neden Robert Kolej'de öğretilmesindi? İlaveten, bir kişinin iç güzelliği ve dürüstlüğü, bunun dışavurumu olan davranışlarına da yansımalıydı. Bu da ancak, eğitimle olabilirdi. 1919 yılında Kolej'de verilmeye başlanan bu “teaching good manners” kursları, zaman içinde RC eğitiminin bir parçası haline geldi. Kolej kayıtlarına bu kurs, “yaşama sanatı” adıyla geçmiştir (Robert College Record, 1919 -1-, s. 24, 25). 1935 yılında Kolej'deki öğrencilere, yapılacaklar ve yapılmayacakları içeren bir liste dağıtıldı: *Do or Do Not List*. Bu liste, derste nasıl söz alınması gerektiği, nasıl yemek yenmesi gerektiği, nasıl oturulup kalkılması gerektiğini gösteren bilgileri içeriyordu (Freely, s. 274). Davranışlarla ilgili verilen bu derslerin yanı sıra, çeşitli ortamlarda öğrencilerin nasıl davranacağına dair kurallar geliştirilerek, duvarlara ve kapılara asıldı. Bunların en güzel örneği Kütüphane Anayasası (Library Constitution) idi. Kapının yavaşça kapatılması; yağmurlu günlerde botların çıkartılarak torbanın içine konulup, terliklerin giyilip kütüphaneye öyle girilmesi; kitapların asla yere düşürülmemesi ve gününde iade edilmesi; kütüphanede gülünmemesi ve köşe yerlere oturulmaması Kütüphane Anayasasının kurallarındandı (Robert College Record, 1921, s. 49). Bu kurallar, güzel davranışın yanı sıra, eğitimin de ayrılmaz bir

parçasıydı. Bu açıdan baktığımızda, kütüphanenin muhteviyatı ve yıllar içindeki değişimini ve anayasasını, Kolej eğitimini (disiplin, kurallar, usul, davranış vb.) yansıtan bir sembol olarak değerlendirebiliriz. Diğer bir ifadeyle, kütüphanedeki kitap sayısının her yıl artırılması Kolej'in eğitime verdiği değeri; bu mekandaki kurallar da Kolej'in eğitimle beraber güzel ahlaka verdiği önemi bir arada göstermektedir.

Tavır ve hareket Kolej için o kadar önemliydi ki, 1911 yılından itibaren, 1920, 1930, 1940 ve 1950 yıllarına ait karnelerde görüldüğü gibi (Tablo 48, Tablo 49, Tablo 50 ve Tablo 51 ve Tablo 52), *Tavr-u Hareket* adı altında, öğrencilerin kampüs ve sınıf içerisindeki davranışları, kurallara uyumu ve arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı tutumları değerlendiriliyor ve not veriliyordu. *Tavr-u Hareket* dersi için, karnede verilen notların yanı sıra ayrıca "Department Record" (Hal hareket kaydı) isimli bir kart oluşturuluyor ve öğrencinin dosyasına ekleniyordu. Bu durum, yani öğrencilerin hal ve hareketlerinin karnedeki dersler arasına konularak not verilmesi ve özel kartlar hazırlanması, iyi ve güzel davranışların öğretilmesine önem atfedildiği ve takip edilmesinin sistemli hale getirildiğini göstermektedir.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Kolej'in değişmez iki değeri inanç ve özveri; değişmez eğitim prensibi de bu değerlerle beraber gelişen düşünme, özgüven ve tavır/hareketlerdir. Kolej'de verilen eğitimin niteliği ve kalitesi, bu eğitim kurumunun esasını oluşturmaktadır. Zira RC, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde varlığını sürdürmeyi, verdiği bu modern ve kaliteli eğitim sayesinde başarabilmiştir.

Aşağıda sorgulamalar yoluyla, önce öğrencinin yatılı mı gündüzlü mü okuduğuna; ardından da Kolej'e geldiğinde hangi sınıfa kabul edildiğine ve Kolej'e hangi okuldan geldiğine bakılacak, bu suretle, eğitimlerinin başlangıcına dair bilgi ortaya konulacaktır. Öğrencinin iyi ve aynı zamanda doğru düzeyde veya düzeyine uygun biçimde eğitim alması, hem öğrencinin hem de Kolej'de verilen eğitimin başarısı açısından önemli olduğundan, bu hususlara dikkat edilmektedir. RC'de verilen eğitim konusunda ise, öğrencilerin karneleri ve ilgili belgeler sorgulanarak, okutulan dersler, öğrencilerin yaptığı sporlar ve üye olduğu kulüpler, başarı durumları ve Kolej'de ders veren öğretmenler detaylı biçimde incelenecektir. Kolej'de okutulan derslerin yanında, harici faaliyetleri bilmek, eğitimi bir bütün halinde değerlendirmek için önem arz etmektedir. Diğer bir ifadeyle, ders programlarında hangi konulara ağırlık verildiği ve ders dışı faaliyetlerde neler yapıldığına bakılarak, başarılı bir eğitimin nasıl yapıldığına dair bilgi edinilecektir. Elde etmeyi beklediğimiz sonuç, bütüncül eğitim sistemi içinde, Kolej'in insan yetiştirirken izlediği yolu görebilmektir.

3.3. ÖĞRENCİLERİN YATILI-GÜNDÜZLÜ DAĞILIMI

Kolej'e öğrenci kaydının nasıl ve hangi şartlar altında yapıldığını, hangi belgelerin gerektiğini ve başkent dışından gelenlerin, İstanbul'da ikamet eden bir yakınının olması gerektiğini az önce ifade etmiştik. İfade etmediğimiz ise, RC'nin özel bir okul olması sebebiyle eğitimin ücretli olmasıydı. 1896 yılında ücret, yıllık 44 TL (200\$) idi ve okul kitapları ile kırtasiye malzemeleri bu ücrete dahil değildi. Bu ek harcamaların yıllık 1 ila 4 lira arasında; öğle yemeği için ise yıllık 18 lira olarak öğrenciye tahakkuk ettiği hesaplanmıştır. Ödemeler Eylül ve Şubat ayları olmak üzere 2 taksitte yapılabilirdi. Ancak, yatak, tıbbi ihtiyaçlar ve öğrencinin kıyafetleri Kolej tarafından karşılanmazdı (Washburn, 1896, s. 12). Yatılı öğrencilerin ücreti, gündüzlülerden fazla idi; 1905 tarihinde yatılılar 20, gündüzlüler ise 5 lirayı aylık ve peşin olarak ödüyorlardı. Ödemeler lira üzerinden yapılıyor, eğer Fransız parası üzerinden yapılırsa 1 Napolyon Frankı, 87 kuruş olarak hesaplanıyordu (Board of Trustees, 1905, s. 19). 1911 yılından itibaren, tüm yatılı öğrenciler, 2 liralık depozito ödemeye başladılar. Okul ücreti ise 50 TL'ye (220\$) çıktı. Türk lirası ile ödemelerde banka çeki kabuldü. Bu ücrete nevresim yıkaması dahil, ancak yatak, yorgan, yastık ve kitaplar dahil değildi (Board of Trustees, 1910-1911, s. 29, 31). Öğrenci yatılı kalıyorsa, 1 adet yatak, 1 adet yastık, 6 adet çarşaf, 6 adet yastık yüzü, 3 pamuklu battaniye, 6 adet havlu, 6 adet peçete, 1 adet kirli çamaşır torbası ve 1 adet yatağın yanına serilecek kilimi kendisi getiriyordu. Yine her öğrenci, yatılı veya gündüzlü fark etmeksizin okul kıyafetini kendisi temin ediyordu (Board of Trustees, 1905, s. 17, 18). Bu kural 1921 yılında hala geçerliliğini sürdürmekteydi (Board of Trustees, 1921, s. 28, 29).

1913 yılında, Trablsgarp ve Balkan Savaşlarından ötürü ekonomik sıkıntıya giren Kolej, okul ücretine zam yaptı ve ücret yıllık 225\$'a çıktı (Condensed Report of The President and Faculty of Robert College, 1913-1914, s. 10). Ödemelerini yapmış herhangi bir öğrenci okula gelmezse sağlık haricindeki durumlarda geri ödeme yapılmaz, sağlık söz konusu olduğunda ise, okul müdürünün takdiriyle, ödenenden daha az bir kısmı, örneğin aylık 5 lira ödendi ise 4 lira iade edilirdi. 1921 yılında fiyatlar sömestr başında 250\$ olmuş, revir, çeşitli laboratuvarların kullanımı ve bazı müzik aletlerini kullanma gibi durumlar için ayrı ücret belirlenmiştir (Board of Trustees, 1921, s. 34). Okulun ilk kuruluş yıllarında burs için özel bir fon ayırmadığı, ancak geliri az öğrencileri de kabul edebilmesi için, yıllık gelirinden 100\$'lık bir bütçe ayırdığı bilinmektedir. Bu ilk kuruluş yıllarında Kolej'in sağlayabildiği tek burs *The Newton Scholarships* adıyla bilinmekte ve Bayan Lois Newton'un çocuklarının, anneleri adına bağış yapmalarıyla sağlanmaktadır. Bu burs sadece 1 yıl için verilmekte, devamı için ise burs veren kişinin onayı gerekmektedir (Washburn, 1896, s. 12). Tezin II. Bölümünün son kısmında maddi yardıma ihtiyacı olan öğrencilerin sayılarını vermiş ve yardım isteme sebeplerini sıralamıştık. Kolej'in

eğitim öğretime devam ettiği süre boyunca, burs isteyen öğrenci sayısının arttığını ve verilen burslara, 1896 yılında verilen *The Newton Scholarships*'in öncülük yapıp örnek teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

1911 yılında yatakhanelerin kuruluş amacını, diğer bir ifadeyle yatılı öğrenci alımının sebebini anlatan bir rapor yazıldı. Sebep, aynı yaşta, ancak farklı milliyetlerdeki öğrencileri bir araya getirmektir. Yatakhanelerdeki her boş alan, yeni öğrenciler için değerlendiriliyordu, fakat ara ara çıkan kolera salgınları yatılı okulu tehdit etmekteydi. Bu sebepten birçok başvuru reddedildi, bir çok kişi de kolera tehdidi yüzünden yatılı okumaktan vazgeçti. Bütün yatakhanelerde toplam 244 yatak varken, yatılı öğrenci sayısı 1917'de kalmıştı. Öğrenci açığına neden olan bu durumda mağdur olmamak için okul yönetimi, önceden ayırılan yatakhanelerden onay alma/depozito alma yolunu seçtiler (Report of The President and Faculty of Robert College, 1911-1912, s. 40) Theodorus Hall isimli büyük ve yangına karşı korumalı olan bina Hazırlık Kısımına (yatılı hazırlık öğrencilerine) ayrılmış; müdür, eşi ve birkaç öğretmenin de bu binada kalması sağlanarak, yatılı öğrencilere sürekli olarak nezaret edebilmeleri için öğretmen odaları, öğrenci yatakhanesine yakın olacak biçimde düzenlenmiştir. Kolej yatakhanelerinde hiç tek kişilik oda olmazdı. 10-15 yaş arası hazırlık öğrencileri Theodorus Hall'da, 15 yaş üstü olanlar Anderson Hall'da, Kolej bölümü öğrencileri ise Hamlin Hall'da kalıyorlardı. Yatakhane mutfağı, yemek odası, çalışma salonu ve banyo bulunmaktaydı. İleride Kolej bünyesinde bir Mühendislik okulu açılınca, burada okuyan öğrencilerin yaşlarının büyük olması sebebiyle, tek kişilik odalara ihtiyaç olacaktı (Condensed Report of The President and Faculty of Robert College, 1913-1914, s. 4-8). 1921 yılına gelindiğinde, 3. sınıfların yatakhanesinin, sosyolojik bir araştırma yapılabilecek bir yer haline geldiği Kolej kayıtlarında belirtilmiştir. Şöyle ki, yatakhane 6 ayrı dil konuşuluyordu. Üstelik okulda tek dil konuşma kuralı (İngilizce konuşma kuralı) vardı.¹⁸ Akşam yemeğinden sonra öğrenciler yatakhane toplandıktan, sadece burada yapılan konuşmaları dinlemek bile, sosyolojik bir araştırmaya zemin hazırlayabilmekteydi. Dünyada süregelen siyasi konjonktür gereği de bu konuşmalar çoğunlukla ideolojik veya politik konuşmalar olmaktadır. Konuşmaların çoğunlukla, “ışıklar sönüyor” uyarısından önce “idealizm, babam, idealizm” şeklinde tamamlandığı kayıtlara geçmiştir (Robert College Record, 1921 -3/4-, s. 90).

Öğrencilerin yatılı/leyli veya gündüzlü/nehari olma durumu Kolej'de verilen eğitim bakımından önemliydi çünkü Kolej, yatılı öğrencilerin günlük hayatlarının tümünü kapsamakta, öğrencinin okul dışındaki hayatını da biçimlendirmekteydi. Eğitimle beraber özel hayatın biçimlenmesi anlamına gelen bu durumda Kolej, öğrencilerinin fikirlerine, hayat görüşlerine ve ideallerine yön verme fırsatı buluyor, öğrencileri adeta bir fanusun içerisinde yetiştirerek, bütün yönleriyle

¹⁸ RC'de yatılı okumuş olan 1946 mezunu Ali Neyzi, Kolej'deki anılarını yazdığı kitabında, Türkçe konuşana ceza verildiğinin altını çizmektedir. (Neyzi, 2005, s. 61).

şekillendiriyordu. Bu tür yönlendirmeler, yatılı öğrenciler üzerinde daha kolay ve başarılı olmaktadır. Eğitimin amacı insan yetiştirmek olduğuna, insan da bir bütün olduğuna göre, Kolej'in tesirinin en fazla yatılı öğrenciler arasında görülmesi tabiiydi. Bu gözle değerlendirdiğimizde aşağıdaki Tablo 39 daha anlamlı olmaktadır. Öğrencilerin gündüzlü ve yatılı olma durumlarını gösteren bu tablo, öğrenci dosyalarına bulunan ve genellikle her öğrenci için mevcut olan Eski Girişli Duhul Varakası, Duhul Varakası, Öğrenci Kayıt Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdının sorgulanmasıyla hazırlanmıştır. 337 öğrencinin ise bu konudaki durumu belli olmadığından tabloya dâhil edilmemiştir. Bu halde, PROSOPO veri tabanında mevcut olan 5.120 öğrenciden 3.373 tanesinin gündüzlü veya yatılı olma durumunu bilmekteyiz. Diğer bir ifadeyle, 1.747 öğrencinin durumuna dair elimizde bilgi mevcut değildir. Bu öğrencilerden 337'sinin ilgili evrakında durumları belirtilmemiş, kalanların ise ilgili evrakı bulunamamıştır. Elimizdeki öğrenci kitlesinin gündüzlü ve yatılı olma durumları yıllara göre aşağıdaki Tablo 39'da görülmektedir.

Tablo 39. Yıllara göre gündüzlü ve yatılı öğrenci sayıları.

Gündüzlü / Yatılı	Yıllar						Tarihsiz	Toplam
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971		
Gündüzlü	80	255	204	333	183	71	128	1.254
Yatılı	113	343	356	400	383	209	296	2.100
Gündüzlü/Yatılı	-	-	-	15	-	2	2	19
TOPLAM	193	598	560	748	566	282	426	3.373

Tabloda görüldüğü üzere, Osmanlı döneminde de, Cumhuriyet döneminde de, yatılı öğrenci sayısı gündüzlü sayısından fazladır. Tarihi belli olmayan kayıtlardaki durum da aynıdır. Tüm zamanlar için değerlendirildiğinde, yatılı öğrenci sayısının, gündüzlü sayısının iki katına ulaştığı görülür. Yatılı veya gündüzlü olma durumu bir tercih konusu olduğundan, incelenen bu rakamlardan, RC'nin öğrencilerinin tüm zamanlarda yatılı olmayı tercih ettiklerini, öğrencilerin çoğunluğunun İstanbul dışından veya Anadolu yakasından geldiğini söyleyebiliriz. Yatılı okullar Osmanlı ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında tercih edilmesine ve ilerleyen zaman içerisinde azalmasına rağmen RC'nin yatılı okul olarak devam etmesi okulun kimliği ile alakalıdır. Günümüzde ise, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı için RC'nin web sayfasından edinilen bilgiye göre, okulun mevcudu 1.041 kişi olup, yatılılık imkânı yalnızca 85 kız ve 100 erkek ve sadece İstanbul dışındaki öğrencilere

sağlanmaktadır. Dolayısıyla, 1971 sonrasında Kolej'in gündüzlü kısmında öğrenci sayısının artmaya başladığı ve zaman içerisinde sınırlandırma getirildiği söylenebilir.

Tezin bu bölümün ilerleyen kısımlarında, Kolej'e kayıt olan öğrencilerin geldikleri okulları analiz edeceğiz. Eğer ki, çoğunlukla İstanbul dışından geldiklerini tespit edersek, neden yatılı öğrenci sayısının gündüzlüden fazla olduğunu doğrulamış olacağız. Üstelik burada yaptığımız/yapacağımız tespitler, tezin bir önceki bölümünde (öğrencilerin geldikleri şehirler, ailelerinin adresleri) yaptıklarımızla uyum gösterirse, hipotezlerimizin doğrulandığı görülecektir. Yukarıda, öğrencilerin kabul şartlarından bahsederken, hazırlık sınıfından da, ara sınıflardan da başvuru yapabileceklerini, ancak bunlar için belli şartları yerine getirmeleri gerektiğini söylemiştik. İyi tanımlanmış grubumuzun, dolaşım alanı olan RC'ye hangi sınıflardan girdiği sorgusunun sonucunun, öğrencilerin geldikleri okullarla ilgili bölümde yapacağımız tespitlerle uyum sağlaması ve uyum sağlayan bu iki tespitin beraberce, tezin ikinci bölümündeki hipotezleri doğrulaması gerekmektedir.

3.4. ÖĞRENCİLERİN KABUL EDİLDİKLERİ SINIFLAR

Öğrenciler RC'ye değişik biçimlerde kabul edilmiş ve kayıt yaptırmışlardır. Normalde, okula kayıt ilk sınıftan yapılmakta, ara sınıflara ise nakiller yapılmaktadır (1971 sonrasında, orta 3 ve lise 3 sınıflarına naklen öğrenci kabul edilmez). Diğer okullardan RC'ye öğrenci kabulü ve ara sınıflara öğrenci alımı dolayısıyla, özellikle Osmanlı döneminde, bu çeşitlilik daha da artmıştır. Ancak, bir yandan RC'deki öğrenim sistemindeki, bir yandan da ülkenin eğitim sistemindeki değişimler dolayısıyla, kabullerde çeşitlilik olduğu görülür.

Öğrencilerin, kayıt esnasında kabul edildikleri sınıfları tespit etmek üzere, Duhul Varakası ve Kişisel Bilgiler Kartı sorgulanmış ve aşağıdaki Tablolar (40, 41, 42) hazırlanmıştır. Tablo 40 genel olup, RC'ye kabul edilen tüm öğrencilerle ilgilidir. Bu noktada hemen belirtelim ki, sorgulanan belgelerde toplamda 1.708 öğrenciye dair veri elde edilmiştir. Bunun 789 kişisi hazırlık sınıfına kayıt yaptırmış; 201 kişisi ise ara sınıflara kayıt yaptırmış, yani diğer okullardan RC'ye nakil olmuşlardır. 718 öğrencinin daha kaydı vardır fakat bunların hazırlık sınıfına mı ara sınıflara mı kayıt yaptırdığı belli değildir; tarihleri belli olduğundan tabloya ilave edilmiştir. Diğer yandan, 298 öğrenciye ait veri mevcut değildir. 36 öğrencinin verileri vardır fakat tarih olmadığından tabloya dâhil edilmemiştir. Bu grup öğrencinin miktarı az olduğundan, genel eğilimi bozacak mahiyette değildir.

Tablo 41'de görüldüğü üzere, RC'nin tüm hazırlık sınıflarına (akademi, kolej, orta ve mühendislik) toplam 789 öğrenci, diğer sınıflara ise, (lise 1, 2, 3, mühendislik 1 ve 2, orta 1, 2, 3, ticaret ve yüksek kısım) toplam 201 öğrenci kabul olmuştur. İlkinin miktarının yüksek olması

tabiidir, çünkü okula hazırlık sınıfından başlanır. İkincisinin miktarının dörtte bir oranında olması ise oldukça yüksektir ve RC'deki öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin ara sınıflardan girdiğini göstermektedir. Bahsi geçen tabloları daha iyi anlamak üzere RC'nin eğitim sistemi ve buna dayalı olarak sınıf sistemi hakkında bilgi vermenin doğru olacağı, ancak bu şekilde hem tabloların hem de okul sisteminin daha iyi anlaşılacağı düşüncesiyle, Kolej'in eğitim sistemi hakkında bilgi verilecek, zaman zaman da tablolara atıfta bulunulacaktır.

1863-1971 yılları arası, Robert Kolej'e kaydolun Türk öğrencilerin, kabul edildikleri sınıflara dair hazırladığımız Tablo 40'ı incelediğimizde, Osmanlı dönemine (1863-1922) ve 4 yıllık bir süreç olan 1967-1971 dönemine ait neredeyse hiç veri elde edemediğimizi görüyoruz. Elde ettiğimiz verilerin çoğunluğu, 1934-1966 yılları arasındaki döneme denk gelmektedir. Osmanlı dönemine dair veri elde edemememizin en önemli sebebi, bu dönemde kayıt altına alınan belge türlerinde, öğrencilerin kabul edildikleri sınıfı belirten bir kısım olmamasındandır. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı döneminde kaydı tutulan Duhul Varakasında, öğrencinin hangi sınıftan okula başlayacağı yazmamaktadır. 4 yıllık süren 1967-1971 döneminde veri elde edemememizin ise iki sebebi vardır: Birincisi, kendileri hakkında bilgi alamadığımız 298 öğrencinin bu kısma dâhil olma ihtimalinin yüksek olması; ikincisi ise, 1964 ve sonrası okula giriş yapan birçok öğrencinin dosyalarının arşivde bulunmamasıdır.

Tabloya baktığımızda, öğrencilerin kabul oldukları sınıfların, Türk eğitim sisteminden farklı adlandırmalar altında olduğunu görüyoruz. RC'nin eğitim bölümleri ve sınıfları, hem Amerikan eğitim sistemini sürdürmesi, hem de Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde farklı eğitim politikalarıyla eğitime devam etmesi sebebiyle, zaman zaman aşına olduğumuz zaman zamansa olmadığımız isimler altında gruplandırılmışlardır. Özellikle, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e aktarım sürecinde bu sınıfların bir kısmının hem adı hem içeriği aynı kalmış, bir kısmının ise adı devam etmiş fakat içeriği değişmiş; bir kısmı tamamen ortadan kalkmış, bir kısmı da Cumhuriyet döneminde tamamıyla yeni olarak ortaya çıkmıştır. Tablo 40, 41 ve 42'de Hazırlık, Akademi, Lise, Kolej, Mühendislik, Teknik, Ortaokul, Form, Ticaret, Yüksek, İktisat, İşletme başlıkları altında sınıflandırmalar görülmektedir. Bu sınıflandırmaların bir kısmı, aynı sınıf derecesine denk gelmektedir. Bu sebeple, tablolar hazırlanırken parantez içine, karşılığına denk gelen diğer derece de yazılmış ve veriler birleştirilmiştir.

Kolej, ilk kurulduğu yıllarda (1863) sadece iki aşamada eğitim vermiştir: Bu aşamaların ilki, 4 yıllık eğitimiyle "hazırlık" (preparatory department), diğeri ise "kolej" bölümüdür (Collegiate Department-School of Arts and Sciences). Okulun eğitim dili İngilizce'dir ancak hazırlık bölümünde her öğrenci ayrıca kendi ana dilini öğrenmekte; dil eğitimi haricinde aritmetik, cebir, tarih ve coğrafya dersleri de hazırlık müfredatına dahil edilmektedir. Hazırlık sınıfının esas kuruluş amacı, şehirdeki hiçbir okulda RC seviyesinde İngilizce eğitim verilmemesi sebebiyle,

öğrencilerin kolej bölümüne (collegiate) devam etmek istediklerinde, RC'nin eğitimine ayak uyduracak seviyede İngilizce öğrenmelerini sağlamaktır. Öğrenciler, Kolej'in eğitim sistemine benzer bir okuldan (yabancı veya azınlık okulları ya da Galatasaray Sultanisi) gelmiş olsalar bile, hazırlık bölümündeki derslerin tamamını almaları ya da hazırlık bölümü ders konularını içeren bir sınavdan geçmeleri gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, hazırlık aşamasında olan öğrencilerin yeterli seviyede İngilizce bildiklerinin belgelenmesi ve kolej bölümüne öyle geçmeleri beklenmektedir. Zaman içinde hazırlık sınıfına o kadar çok öğrenci kayıt yaptırmıştır ki, bu yoğun ilgi, RC'de, ayrı bir hazırlık binası ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Washburn, 1896, s. 10, 11). Bahsi geçen bu binanın inşası için, 1897 yılında hükümete başvuru yapılmış ve irade alınmıştır (Report of The President of Robert College, 1899-1900, s. 8, 9). 1900 yılına gelindiğinde, yeni hazırlık binasının tamamlanmasıyla, Kolej'in açılışından o güne kadar gerçekleşecek en büyük değişiklik olan, hazırlık bölümünü ayırma eylemine adım atılmış olunur (Washburn, 1901, s. 12). Theodorus Hall ismiyle açılan yeni hazırlık binası 1901-1902 öğretim yılında yatakhane ve derslik olarak açılır. Diğer bir ifadeyle, hazırlık binası öğrenci ve öğretmenleriyle birlikte tamamen ayrı bir yapı olur (Report of The President of Robert College, 1901-1902, s. 10). Öyle ki, bölüm, kendi kurallarını koyacak seviyeye gelir. Koyduğu kurallar çerçevesinde, var olan 4 yıllık eğitimine 1 yıl daha ekler ve sadece 10 yaşını doldurmuş çocukları kabul ederek, öğrencilerin, hazırlıktan sonra devam etmeye mecbur oldukları sub-freshman sınıfına 14 yaşında başlamalarını mecbur kılar (Report, s. 16). Bu yeni yapılanma, kendisi de hazırlık binasında yaşayacak olan özel bir müdürün atanmasıyla zenginleşir. Bu müdür, öğrencilerin ne şekilde para harcadıklarından, faydalı gıdalar yiyip yemediğine kadar herşeyi denetlenmekle görevlidir (Board of Trustees, 1905, s. 22). Oluşan bu yeni yapı/yapılanma, amacını, Robert Kolej ruhunu, değerlerini ve prensiplerini her öğrenciye aşlamak ve öğrencileri kolej bölümüne hazırlamak; bunu yaparken de ana dil seviyesinde İngilizce öğretmek olarak beyan etmiştir (Report of The President and Faculty of Robert College, 1907-1908, s. 13-17). Bu yapılanmaya zaman içinde o kadar çok talep olur ki, hem Theodorus Hall bu yoğunluğu kaldıramaz, hem de hazırlık müfredatı yenilenme ihtiyacı hisseder. Bölüm, önce bina sorununu çözerek, ileriki yıllarda "The Academy" adı verilecek yapıya zemin hazırlar. Müfredat yine, kolej bölümüne öğrenci hazırlamaya yöneliktir. Bina sorunu çözüldükten, içinde ayrı bir mutfak, yemek odası, çalışma odasının olmasına ve hazırlık binası olan Theodorus Hall'a gidemeyecek kadar yaşlı büyük çocuklara yatakhane temin edilmesine ve yine kontrolü sağlamak için öğretmen ve müdürün o binada kalmasına karar verilir. Böylece 100 yeni yatılı öğrenciye yer açılır (Report of The President and Faculty of Robert College, 1906-1907, s. 10). 1920 yılına kadar hazırlık eğitimi bu şekilde devam edecek; 1920'de bölüm, isim değiştirecektir.

Hazırlık sınıfını başarıyla bitiren herkesin kolej bölümüne (collegiate) geçmeye hakkı vardı. Kolej bölümünün sınıfları freshman (1.sınıf), sophomore (2.sınıf), junior (3.sınıf) ve senior (4.sınıf) şeklinde adlandırılırdı. Bu 4 yıllık Kolej'den mezun olan öğrenciler belirli dereceler almaktaydılar. Kolej'in ilk yıllarında, 1883-1896 yılları arasında, BA (Bachelor of Arts) ve BS (Bachelor of Science) derecesi¹⁹ almak isteyen öğrenciler, Kolej'e yeni eklenmiş olan kolej hazırlık (lise hazırlık) sınıfı da dahil olmak üzere, 5 yıllık kolej eğitimi almak ve bu dönemi başarıyla tamamlamak durumundaydılar (Washburn, 1896, s. 11; Board of Trustees, 1883, s. 20). Aynı durum 1905 yılı için de geçerli olup, BA ve BS diploması için 5 yıllık kolej eğitimi şarttır. Her iki alanda da ders içerikleri belirlenirken, seçmeli dersler konulmuş, haftada 24 saati tamamlayacak kadar kredi almaları şart konmuş ve öğrencilerin özellikle ticaret dersleri alması sağlanmıştır. Daktilo ve enstrüman çalma, bu müfredata dahil değildir; bunun için ekstra ücret istenmektedir (Board of Trustees, 1905, s. 27).

Az önce de ifade ettiğimiz gibi, 1920-1921 öğretim yılında Hazırlık Bölümü isim değiştirir ve Robert Academy adını alır. Eğitim yılı, 4'den 6 yıla çıkarılır. Diğer bir ifadeyle, hazırlık sınıfı 6 yıllık bir akademiye dönüşür (Tourist Guide to Constantinople, Robert College and Constantinople Woman's College, s. 29; Gates, 1920, s. 9). Eklenen son iki yıla, yani hazırlık 5. ve hazırlık 6. Sınıfa, "sub-freshman" sınıfı denilir. Bu iki sınıf, önceden Kolej'e ait olan sınıflardır. Diğer bir ifadeyle, Kolej'deki 2 yıl ve içeriğindeki dersler, hazırlık bölümünün 5. ve 6. sınıflarına aktarılır ve 6 yıllık Robert Akademi ortaya çıkar. 12 yaşını doldurmamış hiçbir öğrenci akademiye kabul edilmez. Ya da tersinden okursak, 12 yaşında, yetenekli ve yeterli donanıma sahip olan her çocuk akademiye girebilir. Bu öğrenciler içinde sadece hazırlık eğitimi almak isteyenler 4 yılı tamamlayıp sertifika alıp okuldan ayrılabilirler. Kolej bölümüne devam etmek isteyip yeterliliği kabul edilenler, 4 yılda Akademiyi bitirebilir; ancak, yeterliliği kabul edilmeyenler, eklenen 2 yıllık sub-freshman eğitimini almak zorundadırlar. Akademi programında, yoğun İngilizce için 3 ayrı ders olup (akademiye giriş için İngilizce bilme mecburiyeti yoktur), ana dil, aritmetik, cebir, geometri, temel fen, coğrafya, çizim, güzelyazı (5. ve 6. sınıfta yoktur) ve müzik dersleri de mevcuttur (Board of Trustees, 1921, s. 37, 38). Bu gidişata göre, 16 yaşını doldurmayan hiçbir öğrenci Kolej'in 1. sınıfına (freshman of the College) kabul edilmemektedir. Bu durumda, aşağıdaki tablolardaki "akademi hazırlık", "akademi hazırlık 1", "akademi hazırlık 2", "akademi hazırlık 3" satırları, bu bilgiler çerçevesinde değerlendirilmelidir. 1920 yılına kadar zaten "akademi" olmadığından, Osmanlı döneminde akademi sütunundan veri almak da mümkün değildir. 1923-1933 yıllarına ait bilgileri içeren belge türlerinde de, öğrencilerin girdikleri sınıfı gösteren bir bilgi olmadığından, yine bu yıllar arasında

¹⁹ RC mezuniyet dereceleri, tezin geri kalan kısmında, uluslararası alanda kabul edilen biçimde, BA, BS ve MA olarak kısaltılacaktır. RC hakkında yapılan araştırmalarda zaman zaman BA derecesi, Latince karşılığı olan Artium Baccalaureus'un kısaltılmışı olan AB şeklinde de gösterilir. Ancak biz, tez süresince BA olarak kullanacağız.

“akademi” hakkında veri almak mümkün olmamıştır. Ancak, 1923 yılında akademiye (hazırlık sınıfına) giren bir öğrenci, 6 yıllık eğitimin ardından ancak 1929 yılında buradan mezun olup, Kolej’e geçebilir. Eski tarihli belgelerden bu husus hakkında bilgi alamadığımız için, kaç kişinin hazırlık sınıfından okula girdiğini görememekteyiz. Bunun yanında, bir öğrenci, akademiye girmeden de Kolej’e geçiş yapabilir. Böyle bir öğrenci, 14 yaşında ve matematik, İngilizce, Fransızca, coğrafya ve ana dilinden gireceği sınavda başarılı olmalıdır. Akademi eğitimi ardından devam edilen kolej bölümü ise, lise ile aynı anlama gelmekte olup, eğitim süresi 4 yıldan oluşmakta ve dereceleri, 1. sınıf (freshman), 2. sınıf (sophomore), 3. sınıf (junior) ve 4. sınıf (senior) olarak adlandırılmaktadır. Bu sebeple Tabloda “kolej” ve “lise” olan her veri birleştirilmiştir. Zira Tablo 40 ve 42’ye bakıldığında, 1945 yılından sonra kolej (lise) bölümüne giriş sayısı artmaktadır. Bu demektir ki, verisini alamadığımız, ancak önceki dönemlerde hazırlık sınıfına (akademiye) girmiş öğrencilerin bir kısmı koleje (lise) geçmiştir. Bir başka öğrenci grubu ise, akademiye gitmemiş, doğrudan koleje başlamıştır.

RC bu iki ana bölümde eğitime devam ederken, 1910 yılında kolej bölümüne bağlı olarak eğitim veren ve güzel yazıdan, ticari aritmetiğe, sahafılıktan ticari kanuna kadar birçok dersi barındıran ayrı bir “ticaret bölümü” oluşturulur (Board of Trustees, 1910-1911, s. 57, 58). Ancak, tablo 42’den de anlaşıldığı gibi, pek tercih edilen bir bölüm olmaz. Orlin Sabev’in işaret ettiği üzere, Cumhuriyet döneminde Ticaret Bakanlığı tarafından bu bölüme gönderilmiş öğrenciler olduğu bilinmektedir. Sabev, Cevad Sami isimli öğrenciyi örnek olarak vermiş; kendisinin daha sonra Beyrut ve Varşova ticari ataşeliğine kadar yükseldiğini söylemiştir (Sabev, 2014a, s. 170). Bahsi geçen öğrencinin dosyası elimizde mevcuttur, ancak Sabev’in vurguladığı hususlar hakkında bir bilgiye rastlanılmamıştır. Bizim bildiğimiz, öğrencinin daha sonrasında RC’de öğretmenlik yaptığıdır.

Özetlemek gerekirse, kolej ve lise aynı anlama gelmekte olup, 1910 yılından sonra içinde ayrı bir ticaret bölümü barındırmakta, ancak bu bölüm pek rağbet görmemektedir. Bu bilgiler ışığında şunları söyleyebiliriz: Hazırlıktan koleje geçildiği için akademi hazırlık ve kolej hazırlık (lise hazırlık) aynı anlama geliyor olabilir. Veya Akademiye devam etmeden koleje girmek isteyen öğrenciler için ayrı bir “kolej hazırlık” sınıfı oluşturulmuş olabilir. Veya 1883 yılında kolej bölümüne ayrıca eklenen 1 yıl, “kolej hazırlık” olarak adlandırılıyor olabilir. Ancak bunlardan emin olamadığımız için her birini ayrı satırlarda değerlendirdik. Tablo 41’de “akademi hazırlık” ve “kolej (lise) hazırlık” dışında, 1934 yılından itibaren öğrenci sayısının arttığı ayrı bir “hazırlık” sınıfı daha görülmektedir. Bu bilgi, elimizdeki belgelerde yazdığı şekilde tabloya geçirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, bu “hazırlık” kısmının, akademiye mi, koleje mi ait olduğu bilinmemektedir. Bu sebeple, tabloda ayrıca belirtilmiştir. Bu durumda, “akademi hazırlık”, “lise (kolej) hazırlık” ve “hazırlık” sınıflarının aynı anlama geliyor olma olasılığı da bir başka ihtimaldir.

1912-1913 yılında okulda, ilk defa 1909 yılında sözü edilmiş, 1910 yılında ise öğretmenleri belirlenmiş olan Mühendislik Bölümü (School of Engineering) açılır. Bölümün diğer bir ismi de Teknik Bölümdür. Bu kısım, İnşaat, Elektrik ve Makine Mühendisliği alt bölümlerinden oluşur. İlk yılında sadece 9 öğrencisi olan bu bölüm, ikinci yılında 25, üçüncü yılda 29 öğrenciyi kabul etmiştir (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 30-32; Condensed Report of The President and Faculty of Robert College, 1913-1914, s. 7). Mühendisliğe girmek için kolej diploması ya da yabancı okullardaki eğitim sistemine benzer bir lise dengi diploması gerekir: English High School, Galatasaray Lisesi, Tarsus Amerikan, Üsküdar Amerikan, International School, Feyziye Lisesi gibi. Diğer bir ifadeyle, örneğin, akademiden mühendisliğe geçilmez; kolej diploması ve eğitimi şarttır. Daha açık ifade etmek istersek, bir öğrencinin mühendislik bölümüne başvuru yapabilmesi için, RC'den, BA ya da BS derecesine sahip olması gerekir. Üstelik kolej bölümündeki eğitimi sırasında, Almanca veya Fransızca, fizik, kimya ve matematik derslerini de seçmiş olması gerekir. RC mezunu olmayanlar, başka okuldan gelmek isteyenler ise, dekanlığa, yeterli eğitim aldığını gösteren bir sertifikayla başvuru yapmalıdır. Gösteremeyenler, sınava tabi tutulurlar. Müfredatın tamamı İngilizce verilmekte olup, öğrencilerin iyi derecede İngilizce biliyor olmaları gerekmektedir. Derslerin neredeyse tamamı atölyelerde yapılmakta, marangozluk, demir işleri, desen ve döküm atölyelerinde eğitim alınmakta, sadece teori değil, pratik de öğretilmektedir (Board of Trustees, 1912-1914, s. 84-90). Örneğin inşaat mühendisliği bölümünde hidrolikten duvarcılığa; makine mühendisliğinde termodinamikten makine çizimine; elektrik mühendisliğinde ise ölçümden tasarıma birçok teorik ve pratik ders verilmektedir. Ancak, laboratuvar kullanımları için öğrencilerden 1 TL ücret alınmaktadır (Board of Trustees, s. 92-97). Bütün mühendislik öğrencileri, bölümlerini seçmeden önce, ilk yıl ortak ders alır. İlk yılın sonunda az önce bahsettiğimiz bölümlerin birini seçmek durumundadır. Bir sömestrde 22 krediden fazlası almamaz. 1913 yılında mühendislik bölümüne maden mühendisliği bölümü de eklenir (Condensed Report, s. 9). Fazla talep olmadığı için 1921 sonrasında bölüm kapanacaktır (Board of Trustees, 1921, s. 94).

1914 yılında müfredat değişikliğine gidilerek, kolej bölümü öğrencilerine, eğitimlerinin son iki yılında mühendislik bölümünden ders seçebilme hakkı tanınmıştır ve kolej bölümü öğrencisi olan ve mezun olacağı zaman BS derecesi almak üzere dersler seçmiş olan her öğrenciye, artı 2 yıl daha eğitim alma şartıyla mühendislik diploması verilmesi kararlaştırılmıştır. Birçok öğrencinin bu yolu tercih ederek mühendislik mezunu olduğu bilinmektedir (Gates, 1915, s. 20). BA derecesi ile mezun olmak üzere ders seçmiş öğrenciler için bu durum geçerli değildir. Bu durumda, tabloda "mühendislik" sınıfı ile ilgili ilk verinin 1934-1944 aralığında olması doğaldır. Zira, 1923'de akademiye giren bir öğrenci, ancak 1929'da akademiye bitirecek, 1933'de de koleji bitirip, mühendisliğe geçecektir. Bilinen ilk Türk mühendislik öğrencileri ise, Hasan Halet (Işıkpınar),

Edib Mehmet, Emin Muzaffer ve Vecihi Ali'dir (Board of Trustees, 1912-1914, s. 100). Özetle, Osmanlı döneminde okulda sadece 3 bölüm eğitim vermektedir: Akademi (Hazırlık), Kolej ve Mühendislik.

Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde, RC'nin Türk liselerine uyum sağlaması için, sınıflandırma sisteminde değişikliğe gidilmiştir. Önce, 4 yıllık lise eğitimi 3 yıla indirilir. Tabloda liseye denk gelen (kolej), 1. sınıf (freshman), 2. sınıf (sophomore), 3. sınıf (junior) ve 4. sınıf (senior) derecelerinden 4. sınıf (senior) kalkar. Sadece ilk 3 sınıf kalır: 1. sınıf (freshman), 2. sınıf (sophomore), 3. sınıf (junior). İkinci ve üçüncü sınıflar fen ve edebiyat olarak kollara ayrılır (MEB TTKB, 17.12.1957, Karar Sayısı: 283). Tabloda, bu sınıflardaki sayıların Cumhuriyet döneminde artmasındaki en temel sebep, lise kısmının Türk eğitim sistemine uygun hale getirilmesidir. Bir öğrenci, lise 2 ya da 3'ten okul giriş yapmışsa, çok yüksek ihtimalle, benzer eğitim yapan dengi bir okuldan RC'ye geçiş yapmıştır.

1957 yılında Kolej bünyesinde, 4 yıllık BA veya BS diplomasının yanı sıra, lisans derecesi verecek olan, Yüksek Okul (RC Yüksek), iş idaresi/iktisat, mühendislik ve fen/dil olarak, üç alt bölümüyle açılır. İş idaresi/iktisat alt bölümü, işletme ve ekonomi derslerini; mühendislik, kimya, inşaat, elektrik ve makine derslerini; fen/dil ise, kimya, fizik, matematik, temel bilim ve dil derslerini okutmaktadır (Freely, 2014, s. 328, 329). Zira yüksek bölüme girişler, tablolarda da 1950'li yıllara denk gelmektedir. Bu bölüm, 1971 yılında, okulun Boğaziçi Üniversitesi'ne devriyle beraber kapanacaktır. 1950'li yıllarda, diğer sınıflardaki adlandırmalarda da bir değişikliğe gidilir ve önceki dönemlerde hazırlık sınıfını içeren "akademi", Türk okullarına uyum sağlamaya çalışarak hazırlık, orta ve lise bölümlerini kapsayan bir kavrama dönüşür. Diğer bir ifadeyle Robert Academy, bundan böyle sadece hazırlık sınıfını kapsamaz, yüksek eğitim dışındaki hazırlık, orta ve lise eğitimlerini de içine alır. Adlandırmalar ise: Hazırlık sınıfı, ortaokul (form), Lise/Kolej 1-freshman, 2-sophomore, 3-senior olarak isimlendirilir. Yeniden yapılanan Robert Akademi'ye, yüksek eğitimi de ekleyince okulun ismi Robert College olarak adlandırılır. Tabloda, "akademi hazırlık" kısmını ayrı bir değerlendirme içine almamızın, diğer "hazırlık" sınıflarıyla aynı satıra koymamızın sebebi, "akademinin" Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde farklı kavramları karşılamasıdır. Muhtemelen, Osmanlı dönemindeki 6 yıllık akademi eğitiminin ilk 3 yılı hazırlık olarak kalır. Sonraki 3 yılı da, Türk eğitim sistemine göre ortaokul olarak eğitim vermeye başlar. Tablo 40 ve 42'de gördüğümüz "form 1", "form 2" şeklinde yapılan adlandırmalar, New England tarzı kolej eğitim sisteminde, bütün sınıflar için kullanılan bir terimdir. Aslında her sınıf "form" olarak adlandırılabilir. Ancak, RC'de lise sınıfına kolej freshman, sophomore vb., Yüksek Okula Yüksek, Mühendislik sınıfına Teknik gibi adlandırmalar yapıldığı için, elimizde kalan "form" kavramı sadece ortaokula denk gelmektedir. Bu anlamda, form 1 ve ortaokul 1 aynı dereceyi karşılamaktadır. Az önce de vurguladığımız gibi,

Yüksek Okul 1971 yılında kapanarak Boğaziçi Üniversitesi'ne devrolur. RC de, hazırlık ve lise bölümleriyle eğitime devam eden bir kolej olarak anılmaya başlanır.

Tablo 40. Öğrencilerin kabul edildiği sınıflara göre dağılımı (Genel).

KABUL EDİLDİKLERİ SINIFLAR	YILLAR						
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	TOPLAM
Akademi Hazırlık	-	-	1	3	2	-	6
Akademi Hazırlık 1	-	-	1	185	54	-	240
Akademi Hazırlık 2	-	-	-	6	6	-	12
Akademi Hazırlık 3	-	-	1	-	-	-	1
Hazırlık 1	-	-	26	41	1	-	68
Hazırlık 2	-	-	9	-	-	-	9
Hazırlık 3	-	-	6	7	-	-	13
Hazırlık Özel (Special)	-	-	3	-	-	-	3
Kolej Hazırlık (Lise Hazırlık)	-	-	18	3	43	-	64
Kolej Hazırlık (Lise Hazırlık) 1	-	-	-	48	13	-	61
Kolej Hazırlık (Lise Hazırlık) 2	-	-	-	23	1	-	24
Kolej Hazırlık (Lise Hazırlık) 3	-	-	-	1	-	-	1
Lise 1 - Kolej 1 (Freshman)	1	-	3	26	50	-	80
Lise 2 - Kolej 2 (Sophomore)	-	-	-	6	9	-	15
Lise 3 - Kolej 3 (Junior)	-	-	-	-	1	-	1
Mühendislik 1 (Teknik 1)	-	-	7	48	6	-	61
Mühendislik 2 (Teknik 2)	-	-	-	1	-	-	1
Mühendislik Hazırlık (Teknik Hazırlık)	-	1	1	52	23	-	77
Mühendislik Hazırlık 1 (Teknik Haz. 1)	-	-	4	47	-	-	51
Mühendislik Hazırlık 2 (Teknik Haz. 2)	-	-	-	4	-	-	4
Orta 1 (Form 1)	-	-	1	11	4	-	16
Orta 2 (Form 2)	-	-	-	12	-	-	12
Orta 3 (Form 3)	-	-	2	8	2	-	12
Orta Hazırlık	-	-	1	1	-	-	2
Orta Hazırlık 1	-	-	11	105	22	-	138
Orta Hazırlık 2	-	-	5	5	5	-	15
Ticaret Bölümü	-	-	-	1	-	-	1
Yüksek Kısım (İktisat)	-	-	-	-	1	-	1
Yüksek Kısım (İşletme) 1	-	-	-	-	1	-	1
Kabul Edildiği Sınıf Belli Olmayanlar	-	9	473	213	22	1	718

TOPLAM	1	10	573	857	266	1	1.708
---------------	----------	-----------	------------	------------	------------	----------	--------------

Tablo 41. Hazırlık sınıfına kabul edilen öğrencilerin yıllara göre dağılımı.

HAZIRLIK SINIFLARINDAN KABUL EDİLENLER	YILLAR						
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	TOPLAM
Akademi Hazırlık	-	-	1	3	2	-	6
Akademi Hazırlık 1	-	-	1	185	54	-	240
Akademi Hazırlık 2	-	-	-	6	6	-	12
Akademi Hazırlık 3	-	-	1	-	-	-	1
Hazırlık 1	-	-	26	41	1	-	68
Hazırlık 2	-	-	9	-	-	-	9
Hazırlık 3	-	-	6	7	-	-	13
Hazırlık Özel (Special)	-	-	3	-	-	-	3
Kolej Hazırlık (Lise Hazırlık)	-	-	18	3	43	-	64
Kolej Hazırlık (Lise Hazırlık) 1	-	-	-	48	13	-	61
Kolej Hazırlık (Lise Hazırlık) 2	-	-	-	23	1	-	24
Kolej Hazırlık (Lise Hazırlık) 3	-	-	-	1	-	-	1
Mühendislik Hazırlık (Teknik Hazırlık)	-	1	1	52	23	-	77
Mühendislik Hazırlık 1 (Teknik Hazırlık 1)	-	-	4	47	-	-	51
Mühendislik Hazırlık 2 (Teknik Hazırlık 2)	-	-	-	4	-	-	4
Orta Hazırlık	-	-	1	1	-	-	2
Orta Hazırlık 1	-	-	11	105	22	-	138
Orta Hazırlık 2	-	-	5	5	5	-	15
TOPLAM	0	1	87	531	170	0	789

Tablo 42. Ara sınıflara kabul edilen öğrencilerin yıllara göre dağılımı.

ARA SINIFLARDAN KABUL EDİLENLER	YILLAR						
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	TOPLAM
Lise 1 - Kolej 1 (Freshman)	1	-	3	26	50	-	80
Lise 2 - Kolej 2 (Sophomore)	-	-	-	6	9	-	15

Lise 3 - Kolej 3 (Junior)	-	-	-	-	1	-	1
Mühendislik 1 (Teknik 1)	-	-	7	48	6	-	61
Mühendislik 2 (Teknik 2)	-	-	-	1	-	-	1
Orta 1 (Form 1)	-	-	1	11	4	-	16
Orta 2 (Form 2)	-	-	-	12	-	-	12
Orta 3 (Form 3)	-	-	2	8	2	-	12
Ticaret Bölümü	-	-	-	1	-	-	1
Yüksek Kısım (İktisat)	-	-	-	-	1	-	1
Yüksek Kısım (İşletme) 1	-	-	-	-	1	-	1
TOPLAM	1	0	13	113	74	0	201

Öğrencilerin geldikleri sınıflarla ilgili yapılan tespitlerde, 201 öğrencinin nakil yoluyla geldiği görülmüştür. Geriye kalan 789 hazırlık öğrencisinin de, RC’de ilkökul düzeyinde eğitim olmadığı için, başka bir okuldan geldiği açıktır. Diğer bir ifadeyle, RC’de okuyan bütün öğrenciler, bir başka okuldan gelmiştir. Az önce vurguladığımız gibi, ara sınıflardan gelenlerin RC dengi bir okuldan, hazırlık sınıfına gelenlerin ise, ya dengi ya da dengi olmayan bir okuldan geldiği görülmektedir. Bu tespitın doğrulanması için ise, öğrencilerin geldikleri okulları öğrenmemiz gerekmektedir.

3.5. ÖĞRENCİLERİN GELDİKLERİ OKULLAR

Öğrencilerin RC’ye hangi okullardan nakil oldukları ile ilgili yapacağımız tespitler, hem tezin ikinci bölümünde öğrencilerin RC’ye geldikleri şehirlerle, hem de bir üst kısımda öğrencilerin kabul edildikleri sınıflarla ve yatılı/gündüzlü olmalarıyla ilgili tespitlerimizle örtüşmelidir. Böylece, şimdiye kadar sunduğumuz hipotezlerin büyük bir kısmı doğrulanmalıdır. Örneğin, öğrencilerin adresleri hangi oranda İstanbul dışını gösteriyorsa, o orana yakın bir oranda yatılı öğrenci olması gerekmektedir. Veya, örneğin öğrencilerin RC’ye geldikleri şehirler hangi oranda herhangi bir Amerikan okulunun/RC dengi bir okulun bulunduğu şehre işaret ediyorsa, o orana yakın oranda, ara sınıflardan RC’ye giriş olmalıdır. Durumu tersinden okuyacak olursak, hangi oranda küçük ölçekli veya yabancı okulların bulunmadığı şehirden gelen varsa, o orana yakın oranda hazırlık sınıfına giriş olmalıdır. Öğrencilerin en son bulunduğu veya geldiği okullar Duhul Varakası, Namzet Öğrenci Müracaat Kartı ve Kişisel Bilgiler Kartı üzerinden sorgulanmış ve aşağıdaki Tablo 43, 44, Şekil 6 ve Harita 5 elde edilmiştir. Tablo 44 öğrencilerin geldikleri okulların genel dağılımını; Tablo 43 ise İstanbul’da geldikleri okulların ayrıntılı analizini gösterir. Şekil 6, İstanbul’daki herhangi bir okuldan nakil olan öğrencilerin geldikleri ilk 20 okulu

gösterirken; Harita 5, İstanbul dışındaki okullardan gelen öğrencileri göstermektedir. Tablo 44’de ayrıntılı olarak hangi şehirden kaç kişinin geldiği görülmemekte, ancak bu bilgi harita 5 üstünde gösterilmektedir. Genel tabloda İstanbul dışındaki bütün şehirler, büyük, orta ve küçük olarak gösterilmiş, ilçeler ise ayrı değerlendirmeye alınmıştır. Büyük şehirler Ankara, İzmir, Bursa ve Trabzon’u karşılamakta; diğer şehirler, orta ve küçük ölçek başlığına girmektedir. İlçeler tablo 44’de gösterilmiş, ancak harita 5’de ait oldukları illerin içinde verilmiştir. Tablolar tarihe göre oluşturulduğundan ve 324 öğrenciye ait verilerde tarih bulunmadığından, bu öğrenciler tarihsiz sütunu altında verilmiştir. 320 öğrencinin hangi okuldan geldiğine dair bilgi ve tarih yoktur. Yine, 511 öğrenciye ait tarih vardır fakat bilgi yoktur. Dolayısıyla, toplam 831 öğrenci hakkında veri mevcut olmadığından tabloya dâhil edilememiştir. Tablo 44’de görüldüğü üzere, toplam 3.341 öğrenci üzerinde sorgulama yapılmış ve elde edilen rakamlar, İstanbul için okul adlarına, İstanbul haricindeki okullar için ise, buldukları yerlere göre tasnif edilmiş; az önce de vurguladığımız gibi büyük şehirler, orta ve küçük ölçekli şehirler, ilçeler, yabancı ülkeler, özel ders/evde eğitim ve şehir bilgisi olmayanlar şeklinde 7 kategori oluşturulmuştur. İstanbul haricindeki okullardan gelen öğrenciler için Tablo 44 incelendiğinde 529 öğrenci ile en fazla kısmının Anadolu’daki Ankara, İzmir, Bursa, gibi büyük şehirlerden geldiği; bunu, 360 öğrenci ile Adana, Gaziantep, Amasya, Kayseri, Mersin, Kocaeli gibi orta ve küçük ölçekli şehirlerin takip ettiği; ilçelerden gelenlerin de 242’ye ulaşan sayıları ile epey bir yekün tuttuğu; yabancı ülkelere gelen öğrencilerin Kıbrıs dâhil 110 olduğunu; son olarak da, evde eğitim alarak gelen öğrenci sayısının ise 40 olduğunu görüyoruz. Nereden geldiği hakkında bilgi olmayan öğrenci sayısı ise 342’dir. Öğrencilerin geldiği okullar bütün olarak incelendiğinde, 3.341 öğrenciden 2607 öğrencinin İstanbul, büyük ve orta ve küçük ölçekli şehirlerden geldiğini, diğer bir ifadeyle öğrencilerin %79’unun, İstanbul dâhil büyük, orta ve küçük ölçekli şehirlerden geldiği; dolayısıyla, RC’nin asıl öğrenci potansiyelini şehirlerin oluşturduğu söylenebilir. Öğrencilerin belirlenen kategorilere göre dağılımı Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde değişen miktarlarda olmak üzere devam etmiştir. Tabloları incelediğimizde yaptığımız tespitler şu şekildedir:

Büyükşehirlerden gelen 529 öğrencinin büyük kısmının Ankara’dan (225) geldiği bilinmektedir. Bu, toplam sayının %42,53’üne, neredeyse yarısına denk gelmektedir. Tezin ikinci bölümünde analiz ettiğimiz, öğrencilerin adresleri sorgusunda, Osmanlı döneminde Ankara’dan gelen ne kadar az kişi varsa (4 kişi), geldikleri okullar sorgusunda da o kadar az kişi (3 kişi) vardır. Diğer bir ifadeyle, hem adres sorgusunda hem de geldikleri okullar sorgusunda yaptığımız tespit, Ankara’dan RC’ye nakillerin Cumhuriyet dönemine denk geldiğidir. Zira, Cumhuriyet döneminde artık başkent olan Ankara’nın ihtiyacına karşılık gelen okul Türk Maarif Cemiyeti olmuş, ancak okulun yüksek eğitimi olmadığı için RC’ye aktarımlar gerçekleştirilmiştir. Belgelere baktığımızda ilkokuldan sonra Ankara’dan RC’ye gelen öğrencilerin, Çankaya

İlkokulu, Namık Kemal İlkokulu, Bahçelievler İlkokulu, TED İlkokulu, Mimar Kemal İlkokulu gibi Ankara'nın kendi dönemlerinde en iyi eğitim veren ve Ankara'nın seçkin kısmının yaşadığı semtlerde açılan ilkokullarından nakil olduklarını görürüz. Başbakan Adnan Menderes'in oğlu Aydın Menderes de, Çankaya İlkokulu'ndan RC'ye nakil olan öğrencilerdendir. Ara sınıflardan RC'ye nakil ise (80 kişi) çoğunlukla Türk Maarif Cemiyeti'nden (TED Ankara Koleji) gerçekleşmiştir (Ahmed Özker Akad, Ahmet Tuğaç, Ali İlhan Vidinel öğrenci dosyaları). Tezin bir önceki bölümünde yaptığımız tespitleri, buradaki tespitlerle karşılaştırdığımızda, RC'ye, Ankara'nın elit semtlerinden ve buradaki okullardan çocukların gittiğini görmekteyiz. Benzer tespitleri diğer büyükşehirlerde de görmekteyiz. İzmir'den gelen 153 kişi, beklenildiği gibi İzmir Uluslararası Kolej (International College), St. Joseph Fransız Okulu, İzmir Amerikan Okulu, İzmir Türk Koleji ve Atatürk Lisesi gibi, günümüzde de seçkin eğitimi ile bilinen okullardan RC'ye geçmişlerdir. Ödemiş, Buca, Selçuk ilkokulu gibi daha küçük mahallelerdeki okullardan gelen öğrencilerin sayıları 3-5 arasındadır. Tezin ikinci bölümündeki hipotezlerle karşılaştırıldığında, öğrencilerin geldikleri şehirler ve doğum yerleri sıralamasında Ankara'dan sonra İzmir'in ikinci sırada olduğunu hatırlatmak isteriz. Bütün sorgularda, büyükşehir bazında Ankara ve İzmir'den sonra, üçüncü sırayı alan şehir Bursa'dır. Bursa'dan gelen öğrencilerin 1'i hariç, tamamı Cumhuriyet dönemine denk gelmektedir. Bu sebeple Bursa Amerikan Koleji'nden RC'ye geçiş yapan sadece 1 kişi vardır. 1917 yılında RC'ye gelen bu öğrenci, sadece Bursa Amerikan'da değil, Gedik Paşa Amerikan Okulunda da okumuş ve oradan RC'ye geçmiştir. Diğer bir ifadeyle, geçişlerin Amerikan kolejleri arasında olduğunun en güzel örneklerinden biridir. Bu öğrencinin dosyasında bulduğumuz Gedik Paşa ve RC arasında geçen iki sayfalık yazışma, öğrencinin hususi tavsiye edildiğini göstermektedir (Suha Mahmud öğrenci dosyası). Bursa Amerikan Koleji Cumhuriyet döneminde kapatıldığı için bu şehirden RC'ye gelen öğrencilerin geriye kalanları, Bursa Erkek Lisesi ve Mudanya İlmektebinden gelmektedir. Yaptığımız bütün sorgularda, büyükşehir bazında, şehirlerdeki yoğunluk aynı sırada devam etmekte, dördüncü sırayı Trabzon almaktadır. Trabzon'dan RC'ye nakil olan öğrencilerden sadece 1 tanesi Osmanlı dönemine, geri kalanlar Cumhuriyet dönemine denk gelmektedir. Tezin ikinci bölümünde, öğrencilerin geldikleri şehirleri incelerken de Osmanlı döneminde Trabzon'dan gelen sadece 1 kişi olduğu görülmektedir. Yine, yukarıda tezin ikinci bölümünde Trabzon mebusunun oğlunu RC'ye gönderdiğini söylemiştik. Ancak, bu öğrenci (Osman Kazım) Trabzon'da hiç okumamış, doğrudan Mekteb-i Sultani'ye gitmiş, oradan RC'ye geçmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin geldikleri okullar sorgusunda kendisine rastlamamız doğaldır.

Tablo 44'de, orta ve küçük ölçekli şehirlerden RC'ye transfer olan 360 kişi görünmektedir ve bu miktar toplam sayının %10,78'ini oluşturmaktadır. Bu sorgu sonuçlarının, aynı büyükşehirlerde olduğu gibi, diğer sorgularla örtüşmesi gerekmektedir. Tezin ikinci bölümündeki adres ve doğum

yerleri sorgusunda, orta ve küçük ölçekli şehir sıralamasında, Adana, Mersin, Samsun ilk üç sıradaydı; Kayseri, Konya ve Gaziantep ise onları takip ediyordu (Tablo 16 ve 24). Öğrencilerin geldikleri okullara belgelerden baktığımızda, yoğunlukların yine aynı şehirlerde; 34 kişiyle Adana, 29 kişiyle Samsun, 15 kişiyle Mersin, 18'er kişiyle Konya ve Gaziantep, 6 kişiyle Kayseri'de olduğu görülmektedir. Adana'dan gelen öğrencilerin tamamına yakını Adana Erkek Lisesi ve Namık Kemal İlkokulundan; Samsun'dakiler Cumhuriyet İlkokulu ve Samsun Lisesinden; Mersin'dekiler Mersin Lisesinden (Mersin'e bağlı Tarsus, ilçeler kategorisinde değerlendirildiğinden, Tarsus Amerikan Kolej'inden yapılan nakiller burada zikredilmemiştir), Kayseri'dekiler Kayseri Lisesinden (Talas, aynı Tarsus gibi ilçeler bazında değerlendirilmiş olduğundan Talas Amerikan Kolej'inden geçişler burada belirtilmemiştir) RC'ye nakil olmuşlardır. Konya muhafazakar bir şehir olarak bilirse de, bu şehirden RC'ye geçiş yapan çocukların (Ahmed İhsan, Remzi Fuad vb.) babalarının tüccar ya da mebus olduğu ve bu çocukların bazılarının Konya Lisesi sonrası, St. Joseph ya da Galatasaray Lisesi'ne gittikleri (Ahmed İhsan, Mustafa Celaledin) bilinmektedir: Örneğin hem Konya Lisesi hem Galatasaray Lisesinde okuyan Mustafa Celaledin'in babası Kara Hafız Mustafa Efendi, Konya mebusu olup, çocuğunu en son gönderdiği okul RC olmuştur. Öğrencinin belgelerine baktığımızda ise "hükümet tarafından gönderilmiş" ibaresi dikkat çekmektedir (Mustafa Celaledin öğrenci dosyası). Önde gelen kişilerin çocuklarını hem RC'ye hem Galatasaray'a gönderdiği, bugüne kadar yaptığımız tespitlerden de belli olmaktadır. Hatırlatmak gerekirse, Sultan Abdülmecid evlatlığını RC'ye, öz oğlunu ise Galatasaray'a göndermişti. Aynı şekilde, yukarıda işaret ettiğimiz şehirler olan Ankara (Hilmi Hadi), Adana (Nejdet Zamir), Trabzon (Osman Kazım), Samsun/Canik (Münir Necmi) ve Mersin (Hakkı Kayhan) vekilleri de çocuklarını RC'ye göndermiştir.

Tablo 44'de 242 kişinin çeşitli ilçelerden geldiği görülmektedir. Tahmin edildiği üzere, Talas ve Tarsus, ilçeler kategorisinde en ön sıralarda yer almakta ve buradan RC'ye nakil olan öğrencilerin tamamı Tarsus Amerikan ve Talas Amerikan Kolejlerinden gelmektedirler. Öğrencilerin doğum yerleri ile ilgili yaptığımız tespitlerde Adapazarı ön sıralarda yer alıyordu. Öğrencilerin geldikleri okullar sorgusunda da yine Adapazarı ön sırada yer almaktadır. Tarsus, Talas ve Adapazarı haricinde 2'şer, 3'er öğrenciyle, Anadolu'nun çeşitli ilçelerinden gelen öğrenciler bulunmaktadır. Örneğin doğudan Kahramanmaraş'tan 1, Artvin'den 2 olmak üzere sadece 3 öğrenci gelmiştir. Geriye kalanların tamamı Karadeniz, İç ve Batı Anadolu'daki okullardan gelmektedirler. Ancak, bu ilçe bazında yapılan tespitlerdir. Zira orta ve küçük ölçekli şehirler bazında baktığımızda doğudan, Gaziantep, Diyarbakır, Erzurum ve Erzincan'daki okullardan öğrenci geldiği de görülmektedir. Bu şehirlerden, örneğin Erzincan'dan gelen iki öğrenciyi incelediğimizde (Yılmaz Akkoyunlu ve Halil Rıza), Halil Rıza'nın babası Ali Rıza Bey'in, Divan-ı Mahsilat murakebesi,

Yılmaz Akkoyunlu'nun babası Sadık Bey'inde doktor olduğunu görmekteyiz. Veyahut Diyarbakır Ziya Gökalp İlkokulundan gelen 2 öğrenci olan Fethi ve Nejat Edip Pirinççioğlu'nun velileri olan amcaları Vefik Bey'in, İstanbul Defterdarlığı'nda maliye müfettişi olduğu göze çarpmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yine sosyal statüsü yüksek meslek grubu veyahut hükümet üyesi kişilerin çocukları RC'ye gitmektedir.

Tablo 44'de evde eğitim ve özel ders alanlar tek bir kategoriye toplanmıştır ve 1933 sonrasında bu alanda veri yoktur. Evde eğitim alanların tamamı Osmanlı dönemine aittir. Zira, Cumhuriyet'in kuruluşuyla beraber, bütün vatandaşların temel eğitim almaları zorunlu olduğundan, evde eğitim alma ortadan kalkmıştır. 1923-1933 tarih aralığındaki 21 sayısı ise evde eğitimi değil, aynı kategoride değerlendirilen özel ders alan öğrenci sayısını göstermektedir. Üstelik, özel ders alan bu öğrencilerin büyük kısmı, Fransız okulları, Feyziye Lisesi, Alman Okulu ve Galatasaray Lisesi'nden gelmektedir (Halid Fehmi, Hikmet Celal Tekeli ve Hasan Hilmi öğrenci dosyaları).

Son olarak, yabancı ülkelere baktığımızda, 110 kişinin yurt dışından RC'ye geldiğini, bunların büyük çoğunluğunun American Collegiate Institute ve Beyrut Amerikan Kolej'inden (Syrian Protestant College); Kıbrıs'tan gelenlerin de Kıbrıs Amerikan Akademisi'nden geldiği görülmektedir. Bu tespitler, Amerikan kurumları haricinde, Almanya'dan, Fransa'dan, Mısır'dan, Avusturya'dan, Şam'dan, İsviçre'den, Yunanistan'dan, Londra'dan ve Japonya'dan, diğer bir ifadeyle dünyanın her yerinde eğitim alarak RC'ye gelmiş öğrenciler olduğu göstermektedir. Amerika'dan Japonya'ya kadar adını duyurmuş olan RC'nin, dünya çapında tercih edilen bir okul olduğu, bu sorgudan anlaşılmaktadır. Osmanlı döneminde, Selanik ve Beyrut'ta eğitim görenlerin RC'ye geldiği göze çarpmaktadır. Tezin ikinci bölümde işaret ettiğimiz gibi, Beyrut Amerikan Okulu, Board teşkilatının ortadoğu misyonunun en önemli istasyonlarından biridir ve 1867'de RC örnek alınarak açılmış olup (Greenwood, 2003, s. 131), Washburn'un deyimiyle Robert Kolej misyonunun ilk meyvesidir (Washburn, 2011, s. 54). Okul, 1920'de lise eğitimini bırakmış üniversiteye dönüşmüştür. Bu durumda, orada yaşayan ve lise düzeyinde Amerikan eğitimi almak isteyen öğrencilerin gideceği tek muadil okul RC'dir. Cumhuriyet döneminde ise, en göze çarpan ülke Japonya olup, öğrencilerin RC'ye nakil oldukları okul Japonya Amerikan Mektebi (The American School in Japan), yani yine bir Amerikan okuldur. Bahsettiğimiz öğrencinin (Ali Faruk Gerede) babasının büyükelçi olması da, tabii bir sonuçtur.

Öğrencilerin geldikleri okulların genel dağılımını gösteren tablo 44'ü bu şekilde özetlerken, ayrıntısına inmemiz gereken bir satır vardır ki, o da İstanbul'daki herhangi bir okuldan eğitim alarak RC'ye gelen öğrencilerdir. İstanbul'da okuyup gelenlerin sayısı, toplam sayının yarısını içerdiğinden ayrıca bir çalışma konusu olmuştur. Diğer bir ifadeyle, toplam 3.341 kişiden 1.718'i, yani %51 ile yarısı İstanbul menşeli okullardan gelmiştir. RC'nin beslediği okulların yarısının

İstanbul'da oluşu, bu okulların isimlerinin tek tek verilerek Tablo 43'ü oluşturmamıza neden olmuştur. Bu tablodaki verilerden ilk 20'si ile de Şekil 6 ortaya çıkmıştır. Tablo 43'de görüldüğü gibi, Şişli Terakki Lisesi 128, English High School (EHS) 118, Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani) 91, Işık Okulları 67, Kabataş Erkek Lisesi 58, St. Joseph ve Yeni Kolej 53'er ve Boğaziçi Lisesi 32 ile en fazla öğrencinin geldiği okullar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu okullar içinde hala eğitime devam edenler (Şişli Terakki, Kabataş Erkek, St. Joseph, Galatasaray), günümüzde halen İstanbul'un en çok tercih edilen okulları arasındadırlar. Yine, tablo 43 incelendiğinde RC'ye, yakınlarındaki ve civar semtlerindeki okullardan rağbet edildiği görülür. Örneğin, Boğaziçi İlkokulu, Ortaokulu ve Lisesinden sırasıyla 28, 6 ve 32 öğrenci gelmiştir. Yine, Bebek İlkokulundan 39, Arnavutköy İlkokulundan 23, Beşiktaş İlkokulundan 32, Beşiktaş Ortaokulundan 13 öğrenci gelmiştir. RC'nin bulunduğu Bebek'in bağlı olduğu Beşiktaş'tan 134 öğrenci RC'yi tercih etmiştir. Diğer şehirlerde olduğu gibi, İstanbul'daki Amerikan okullarından, RC'ye geçen toplam 36 kişi bulunmaktadır. Öncesinde Fransız ya da Alman eğitimi almış olmasına rağmen, Amerikan eğitim sistemine geçmek isteyenlerin sayısı da epeyce fazladır. İlginç olan Musevi okulundan yapılan geçiştir. Zira bizim çalışmamız Türk öğrenciler üzerine yapılmıştır. Musevi cemaati ise kapalı bir cemaat olup, bünyesine dışarıdan kimseyi kabul etmez. Öğrencilerin milliyetlerini çalıştığımız tezin ikinci bölümünde yer alan sorgumuzda da Musevi Türklere rastlamıştık. Bu öğrencilerden biri, Azmi Halil, hem İzmir Uluslararası Kolej'de hem de Musevi okulunda okumuş bir Türk'tür. Kayıtlarda da kendisi Türk olarak geçmektedir. Ancak annesinin adı İfakat'tir ve muhtemelen Musevidir; bu da neden öğrencinin Musevi okuluna gittiğini açıklamaktadır. Bir başka ilginç geçiş ise İstanbul Üniversitesi'nden yapılan geçişlerdir. Bu öğrenciler, RC veya RC-Yüksek'in, üniversiteden daha iyi eğitim verdiğini düşünmüş olabilirler. Ayrıca, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, RC'nin belirli dönemlerde lisans diploması verdiğini de unutmamak gerekir. Üsküdar'da bulunan çeşitli okullardan RC'ye 28 kişi geçiş yapmıştır. Yakınlarındaki Üsküdar Amerikan'ı değil, RC'yi seçmeleri, yine Kolej'in ayrıcalıklı eğitiminin tercih edildiğini göstermektedir. Üstelik, Üsküdar, Anadolu yakasında bir ilçedir ve Avrupa yakasındaki bir okula ancak yatılı öğrenci olarak gidebilmektedir. Yine de ailelerin tercihleri RC'den yana olmuştur. Tabloda ilgi çeken ve sadece Osmanlı döneminde RC'ye 1 öğrenci gönderen Türk Akademisi'nin neresi olduğu bilinmemektedir. Fakat bu öğrenci (Ali Vecihi), bahsi geçen Akademi'den sonra, önce Mercan Koleji'ne (İstanbul Mekteb-i Mülkiye), oradan da 1912 yılında RC'ye nakil olmuştur ve mühendislik kısmına özel öğrenci olarak alınmıştır. Yukarıda, mühendislik kısmına girmek için gerekli şartlardan bahsetmiştik. Bu öğrencinin 1912 yılında o şartları karşılayan hangi Türk Akademisinden mezun olduğu merak konusudur. Benzer bir durum Hasan Halet isimli öğrenci için de geçerlidir. Öğrenci Misyon Türk Koleji isimli bir okuldan, aynı Ali Vecihi gibi önce Mercan Koleji'ne, oradan da 1922 yılında

RC'ye transfer olmuştur. Misyon Türk Koleji de, Türk Akademisi gibi merak uyandıran bir diğer okuldur.

İstanbul'un elit ailelerinden olup, temel eğitimini Fransız okullarında tamamlayanlar da, tercihini RC'den yana kullanmıştır. Bilinen Fransız okullarından, St. Benoît, St. Michel, St. Gabriel vb., öğrencileri, ileriki yaşamlarında Amerikan eğitimini tercih etmişlerdir. Sosyal sınıf olarak diğerlerinden daha düşük bir kesme hitap eden Samatya gibi semtlerde okuyan okullardan ancak 1-2 öğrenci gelmektedir. Zira Samatya İlkokulundan gelen bir öğrenci (Hasan Ünal Atay), RC'nin ara sınıfları için talep ettiği eğitim yeterliliğini oradan alamadığı için, RC'nin öngördüğü üzere doğrudan akademi hazırlıktan eğitimine başlamıştır. RC'de aldığı üst düzey eğitim sayesinde bu öğrenci, daha sonra Almanya'ya gidecek, eğitim alarak İstanbul'a dönecek ve kendine ait bir mühendislik ofisi açacaktır. Tezin ikinci bölümünde, öğrencilerin babalarının meslekleriyle ilgili yaptığımız tespitler esnasında bahsettiğimiz, kendileriyle sohbet etme imkanım olan, Maçka'da oturan aile, Maçka İlkokulu'ndan çok öğrencinin RC ya da muadili yabancı okullara nakil olduğunu söylemişti. Tabloya baktığımızda Maçka İlkokulu'ndan RC'ye geçiş yapıldığını görmekteyiz.

Tabloya genel olarak bakıldığında İstanbul'un hemen her semtinden RC'ye, ilk, orta ve lise düzeyinde kayıt olan öğrenciler olduğu görülür. Bu da, okula katılım yelpazesinin oldukça geniş olduğunu göstermektedir.

Tablo 43. Öğrencilerin geldikleri okulların yıllara göre dağılımı (İstanbul).

İSTANBUL'DAKİ OKULLAR	YILLAR						TOPLAM
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	TARİHSİZ	
Akaretler İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Aksaray Numune Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Alman Lisesi	4	3	11	-	2	3	23
Amerikan Koleji (Robert, Gedik Paşa ya da Üsküdar Amerikan olabilir)	-	5	-	-	-	1	6
Anadolu Hisarı İlkokulu	-	-	4	1	-	-	5
Arnavutköy İlkokulu	-	-	5	10	4	4	23
Ata Koleji	-	-	-	-	1	1	2
Bahariye İlkokulu	-	-	-	6	-	1	7
Bakırköy Fransız Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Bakırköy İlkokulu	-	3	1	1	-	-	5

Bakırköy Ortaokulu	-	-	-	1	-	-	1
Bebek Amerikan Okulu	-	-	-	-	-	1	1
Bebek Fransız Okulu	2	4	-	-	-	-	6
Bebek Güzin Okulu	1	-	-	-	-	-	1
Bebek İlkokulu	4	9	10	15	1	-	39
Bebek Yetimhanesi	3	-	-	-	-	-	3
Beşiktaş Barbaros Okulu	-	1	-	-	-	1	2
Beşiktaş İhlamur İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2
Beşiktaş İlkokulu	1	2	17	7	-	5	32
Beşiktaş Lisesi	1	2	-	-	-	-	3
Beşiktaş Nilüfer Hatun İlkokulu	-	-	-	3	-	-	3
Beşiktaş Ortaokulu	-	2	-	11	-	-	13
Beşiktaş Şair Nedim İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2
Beşiktaş Şemsi Mektebi Hazırlık Okulu	-	2	-	-	-	-	2
Beşiktaş Turgut Reis İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Beşiktaş Yıldız İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Beyazıt Numune Mektebi	-	1	-	-	-	-	1
Beyazıt Türk Okulu	1	-	-	-	-	-	1
Beykoz Ahmet Mithat İlkokulu	-	-	-	1	1	-	2
Beykoz Anadolu Kavak İlkokulu	-	-	1	-	-	-	1
Beykoz İlkokulu	-	1	3	-	-	1	5
Beykoz Ortaokulu	-	-	1	1	-	-	2
Beylerbeyi İlkokulu	1	5	-	3	-	1	10
Beylerbeyi Lisesi	-	-	-	-	-	1	1
Beylerbeyi Rüştüyesi	-	1	-	-	-	-	1
Beyoğlu İlkokulu	-	2	14	4	-	5	25
Beyoğlu Lisesi (Erkek)	-	-	-	3	-	-	3
Beyoğlu Ortaokulu	-	-	1	2	-	-	3
Beyoğlu Özel Aydın İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2
Beyoğlu Şişli İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Birinci İlkokulu (Cağaloğlu) Eminönü	-	1	1	-	-	-	2
Bitteyenia Lisesi	-	2	-	-	-	-	2
Boğaziçi İlkokulu	-	-	18	10	-	-	28
Boğaziçi Lisesi	-	-	19	2	-	11	32
Boğaziçi Ortaokulu	-	-	2	4	-	-	6
Bomonti İlkokulu	-	-	1	2	-	-	3
Bomonti Talat Paşa İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2

Bostancı İlkokulu	-	-	1	2	-	-	3
Burhan Turaki İstanbul	-	-	-	-	-	1	1
Büyükkada İlkokulu	-	1	2	1	-	-	4
Büyük Esmâ Sultan İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Büyük Reşit Paşa Mektebi	1	-	-	-	-	-	1
Büyükdere İlkokulu	-	-	2	-	-	-	2
Cağaloğlu Erkek Ortaokulu	-	-	2	-	-	1	3
Cibali Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Çamlıca İlkokulu	-	1	-	-	-	-	1
Çamlıca Kısıklı İlkokulu	1	-	-	-	-	-	1
Çapa Lisesi	-	-	-	-	-	1	1
Çengelköy Havuzbaşı İlkokulu	-	-	3	-	-	-	3
Çengelköy İlkokulu	1	1	-	1	-	1	4
Çiftelavuzlar Amerikan Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Dar'ül Müallim Tatbikat Mektebi	1	-	-	-	-	-	1
Darüşşafaka	-	1	-	-	-	-	1
Davutpaşa İlkokulu	1	-	-	-	-	-	1
Davutpaşa Ortaokulu	-	-	-	-	-	1	1
Elazığ İlkokulu	-	1	-	-	-	-	1
Eminönü Bayazıt İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Eminönü Büyük Reşit Paşa İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2
Eminönü İlkokulu	-	-	9	10	-	-	19
Eminönü Koca Ragıp Paşa İlkokulu	-	-	-	13	-	-	13
Eminönü Özel Yeni Nesil İlkokulu	-	-	2	16	2	1	21
Eminönü Vezneciler İlkokulu	-	-	-	1	1	-	2
Emirgan Hıdiv	-	1	-	-	-	-	1
Emirgan İlkokulu	1	5	5	2	-	2	15
Emirgan Ortaokulu	-	-	3	1	-	-	4
English High School (EHS)	9	5	33	35	19	17	118
Erenköy Güneş Koleji	-	-	-	-	1	-	1
Erenköy İlkokulu	-	3	-	5	1	3	12
Erenköy Türk Okulu	-	2	-	-	-	-	2
Erenköy Zihni Paşa İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Fatih Akşamsettin İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Fatih Çarşamba	-	1	-	-	-	-	1
Fatih Gelenbevi Sultanisi	1	-	-	-	-	-	1
Fatih Hazırlık Okulu	1	-	-	-	-	-	1

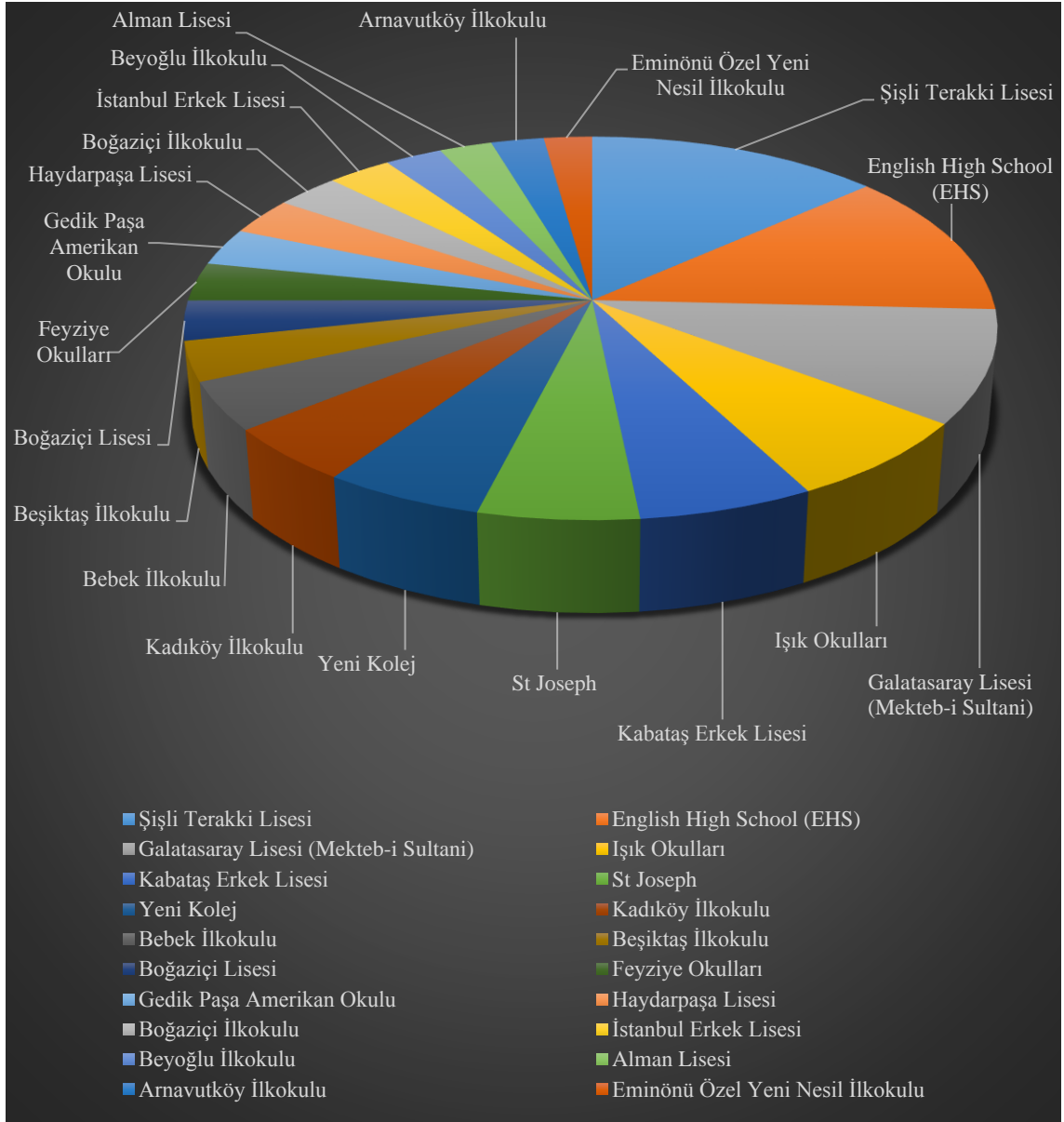
Fatih İlkokulu	2	1	2	9	2	-	16
Fatih Kalem Bevi	-	1	-	-	-	-	1
Fatih'te Bir Okul	-	1	-	-	-	-	1
Fener Fethiye İlkokulu	-	-	-	-	1	-	1
Feyzi Ati Lisesi	-	6	1	-	-	4	11
Feyziye Okulları	4	26	-	-	-	1	31
Fındıklı İlkokulu	-	1	3	-	-	-	4
Fındıklı İnönü İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Fındıklı Ortaokulu	-	-	-	-	1	-	1
Firuzaga İlkokulu	-	-	-	5	1	2	8
Fransız Okulu	1	2	-	-	-	-	3
Fransız Yüksek Mensucat Mektebi	-	-	1	-	-	-	1
Galata İnönü İlkokul	-	-	-	3	-	-	3
Galata Musevi Okulu (Allience School)	-	1	-	1	-	-	2
Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani)	8	30	18	18	2	15	91
Gaziosmanpaşa Okulu	-	3	-	-	1	-	4
Gedik Paşa Amerikan Okulu	5	22	-	-	-	3	30
Gelenbevi Ortaokulu	-	-	-	2	-	-	2
Göztepe Okulu	-	3	-	-	-	-	3
Göztepe Pansiyonlu İlkokulu	-	-	-	7	2	-	9
Harbiye	-	-	-	-	-	1	1
Haydarpaşa Lisesi	-	-	15	11	1	3	30
Hayriye Lisesi	-	-	-	-	-	1	1
Heybeliada İlkokulu	-	-	1	1	-	-	2
Heybeliada Ortaokulu	-	-	1	1	-	-	2
Hisar Ticaret Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Hisar Türk Okulu	4	1	-	-	-	3	8
Işık Okulları	-	-	14	36	10	7	67
İngiliz Ticaret Lisesi	1	-	-	-	-	-	1
İsmail Paşa Okulu	-	1	-	-	-	-	1
İstanbul Atatürk Lisesi	-	-	-	1	1	-	2
İstanbul Endüstri Lisesi	-	1	-	-	-	-	1
İstanbul Erkek Lisesi	-	-	7	20	-	1	28
İstanbul Erkek Sanat Ens.	-	-	-	2	-	-	2
İstanbul Fatih İlkokulu	-	-	1	-	-	-	1
İstanbul Fen Fakültesi	-	-	1	-	-	-	1
İstanbul Hadikatül-Maarif İlkokulu	1	-	-	-	-	-	1

İstanbul İlkokulu	1	3	8	-	-	4	16
İstanbul İmalatı Hayriye Sanayi Mektebi	-	-	1	-	-	-	1
İstanbul Kız Lisesi	-	1	-	-	-	-	1
İstanbul Lisesi	2	11	-	1	-	1	15
İstanbul Mahmutpaşa İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
İstanbul Muallim Yahya Efendi İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
İstanbul Namık Kemal İlkokulu	-	-	-	-	1	-	1
İstanbul Nilüfer Hatun İlkokulu	-	-	-	2	1	-	3
İstanbul Ortaokulu	1	-	-	-	-	-	1
İstanbul Sanat ve Doğa Okulu	-	1	-	-	-	1	2
İstanbul Teknik Okulu	-	-	-	-	2	-	2
İstanbul Ticaret Lisesi	-	1	-	2	-	1	4
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi	-	-	-	-	-	1	1
İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi	-	-	1	-	-	-	1
İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi	-	-	1	-	-	-	1
İstiklal İlkokulu	-	1	-	5	-	-	6
İstiklal Lisesi	-	2	-	1	-	3	6
Kabataş Erkek Lisesi	1	9	11	29	1	7	58
Kabataş İlkokulu	2	3	-	-	-	-	5
Kadıköy Aşıyan Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Kadıköy İlkokulu	3	3	26	11	-	2	45
Kadıköy Kemal Atatürk Ortaokulu	-	-	-	2	-	-	2
Kadıköy Lisesi	1	10	-	-	1	1	13
Kadıköy Numune İlk Okulu	1	1	-	-	-	-	2
Kadıköy Ortaokulu	-	-	4	5	1	1	11
Kadıköy Osmangazi İlkokulu	-	-	-	2	-	1	3
Kadıköy Yeldeğirmeni Ortaokulu	-	-	-	1	-	-	1
Kadıköy Zihnipaşa İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Kadıköy Zühtüpaşa İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2
Kandıllı İlkokulu	-	-	-	5	-	-	5
Kanlıca İlkokulu	-	3	1	3	-	-	7
Karagümrük Ortaokulu	-	-	-	-	1	1	2
Kartal Maltepe İlkokulu	-	-	1	-	-	-	1
Kınalıada İlkokulu	-	-	1	-	-	-	1
Kızıltoprak İlkokulu	-	-	-	1	1	-	2
Kızıltoprak Zühtüpaşa İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2
Kuleli Askeri Lisesi	-	-	-	1	1	-	2

Kumkapı Fransız Okulu	-	-	-	-	-	1	1
Kumkapı Ortaokulu	1	-	1	1	-	-	3
Kuruçeşme İlkokulu	-	-	1	-	-	-	1
Kuzi Bebek	-	1	-	-	-	-	1
Levent İlkokulu	-	-	-	2	-	1	3
Maçka İlkokulu	-	-	-	2	1	-	3
Mahmut Paşa İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Makriköy Türk Okulu	-	2	-	-	-	-	2
Maltepe Askeri Lisesi	-	-	1	1	-	-	2
Marmara Ortaokulu	-	-	-	-	2	-	2
Mecidiyeköy İlkokulu	-	2	-	-	-	-	2
Mercan (İstanbul Mekteb-i Mülkiye)	2	-	-	-	-	-	2
Misyon Türk Koleji	1	-	-	-	-	-	1
Moda Fransız Lisesi	2	-	-	-	-	-	2
Moda İlkokulu	-	-	-	13	1	2	16
Moda Maarif Koleji	-	-	-	-	1	-	1
Musevi Lisesi İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Namık Kemal	1	-	-	-	-	-	1
Nilüfer Hatun İlkokulu	-	-	-	2	4	-	6
Nişantaşı İhlamur İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Nişantaşı İlkokulu	4	2	3	5	-	-	14
Nişantaşı Lisesi	2	4	-	-	-	-	6
Nişantaşı Ortaokulu	-	-	-	2	1	-	3
Numune Mektebi	-	1	-	-	-	-	1
Oberreale Okulu, Pera	1	-	-	-	-	-	1
Ortaköy İlkokulu	-	3	-	-	1	-	4
Ortaköy Mecidiye	-	1	-	-	-	-	1
Pangaltı Mechitharite Koleji	1	-	-	-	-	-	1
Paşa Kapısı İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Pendik İlkokulu	-	-	-	1	1	-	2
Pera Teşvikiye Türk Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Pertevniyal Lisesi	-	-	2	6	4	-	12
Rehbiri Saadet İstanbul	-	1	-	-	-	-	1
Reşadiye Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Reşit Paşa Numune Mektebi	1	-	-	-	-	-	1
Robert Akademi (RA)	-	2	1	-	1	5	9
Rumelihisar Şair Nigar İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2

Rumelihisarı İlkokulu	-	2	9	-	-	1	12
Samatya İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Sanayi Mektebi İstanbul	-	-	1	-	-	-	1
Sankt Georg Avusturya Lisesi	-	-	2	1	1	3	7
Saraçhane Başı İlkokulu	-	-	-	1	-	1	2
Sarar İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Saray İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Sarıyer İlkokulu	1	4	5	-	-	2	12
Sarıyer Ortaokulu	-	-	-	-	2	1	3
St. Antoine	-	2	-	-	-	-	2
St. Benoit	1	4	4	3	1	1	14
St. Gabriel	2	4	-	-	-	-	6
St. Joseph	1	17	7	22	2	4	53
St. Louis	-	1	-	-	-	-	1
St. Michel	-	-	4	3	2	2	11
St. Pulcherie	-	1	-	-	-	-	1
Sultanahmet İlkokulu	-	-	-	2	1	-	3
Sultantepe İlkokulu	-	-	-	-	-	1	1
Süleymaniye İlkokulu	-	-	1	-	-	-	1
Şemsul Mektebi	-	1	-	-	-	-	1
Şişli 19 Mayıs İlkokulu	-	-	-	8	1	1	10
Şişli İlkokulu	-	-	2	3	-	1	6
Şişli Ortaokulu	-	-	-	5	4	2	11
Şişli Talat Paşa İlkokul	-	-	-	1	-	-	1
Şişli Terakki Lisesi	1	11	34	60	5	17	128
Taksim Aydın İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Taksim Erkek Lisesi	-	-	1	1	-	-	2
Taksim Fransız Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Taksim İlkokulu	-	1	-	10	3	-	14
Taksim Lisesi	-	-	1	-	-	-	1
Taksim Ortaokulu	-	-	1	-	-	1	2
Taksim Özel Aydın İlkokulu	-	-	-	4	-	-	4
Tatbikat Mektebi	-	1	-	-	-	-	1
Tophane Askeri Endüstri Okulu	-	1	-	-	-	-	1
Tophane Sanat Okulu	-	-	-	3	-	-	3
Topkapı İlkokulu	-	1	-	-	-	-	1
Türk Akademisi	1	-	-	-	-	-	1

Üsküdar 3. Selim İlkokulu	-	-	-	2	-	-	2
Üsküdar Ayazma İlkokulu	-	-	-	2	1	-	3
Üsküdar Fıstık ağacı Ortaokulu	-	-	-	1	-	-	1
Üsküdar Fransız Okulu	-	2	-	-	-	-	2
Üsküdar Gemi Mühendisliği Okulu	1	-	-	-	-	-	1
Üsküdar İlkokulu	1	2	2	-	-	2	7
Üsküdar Lisesi	-	2	-	-	-	-	2
Üsküdar Ortaokulu	-	-	2	1	3	3	9
Üsküdar Sultan tepe İlkokulu	-	-	-	1	-	-	1
Valide Sultan Mektebi	1	-	-	-	-	-	1
Vaniköy İdadisi	1	-	-	-	-	-	1
Vefa Lisesi	1	5	-	4	3	2	15
Vefa Ortaokulu	-	2	-	-	-	-	2
Yedikule İlkokul	-	-	-	1	-	-	1
Yelenbevi Sultanisi	1	-	-	-	-	-	1
Yeni Kolej	-	1	9	38	4	1	53
Yenikapı Ortaokulu	-	-	1	-	-	1	2
Yeniköy İlkokulu	-	-	1	1	-	-	2
Yeşilköy İlkokulu	-	-	1	1	-	1	3
Yeşilköy Pansiyonlu İlkokulu	-	-	-	1	1	-	2
TOPLAM	102	311	389	614	116	186	1718

Şekil 6. Öğrencilerin geldikleri okulların dağılımı (İstanbul)²⁰.

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi şekil 6'da, İstanbul'dan gelen ve yoğunluğu ilk 20'de olan okullar görülmektedir. İlk 20 okul sıralamasına, ancak dört tane yabancı okul girmiştir ki bunların biri İngiliz, biri Fransız, biri Amerikan biri de Alman okuludur. Diğer bir ifadeyle, çocuklarını bir yabancı okulda okutmak istemiş İstanbul'lu aileler önce diğer yabancı okulları denemiş, ancak çocuklarının diplomalarını RC'den almalarını istemişlerdir. Geriye kalanların tamamı Türk okullarıdır. Türk okulları içinde Galatasaray Lisesi, Şişli Terakki, Işık ve Kabataş Erkek bugün

²⁰ İlk 20 okul dâhil edilmiştir.

halen tercih edilen okullar arasındadır. Yeri gelmişken, şekilde görülen ve nakil yapılan ilk 20 okul arasında yer alan Işık Okulları ve Feyziye Okullarının günümüzde aynı çatı altında eğitim verdiğini söyleme gereği duyduk. Osmanlı döneminde Feyziye mektebinden mezun birçok kişi, aynen RC mezunları gibi önemli mevkilere gelmiştir. Şekil 6'da adı geçen 4 yabancı okuldan gelen öğrencilerle, adını saydığımız bu dört Türk okulundan gelen öğrencilerin, eğitim sistemleri benzeştiği için, RC'ye ara sınıflardan kabul edilme şansları vardır. Ancak geriye kalanların tamamına yakın kısmının hazırlık sınıfına alındığı düşünülmektedir. Tezin bir önceki kısmında, RC'nin sınıf sisteminden söz ederken, hazırlık bölümünün birkaç kez yeni binaya ihtiyaç duyduğuna işaret etmiştik. İstanbul'daki bu hazırlık bölümü adaylarına, Anadolu'dan gelen adaylar da eklenince, bu ihtiyacın zaruri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 44. Öğrencilerin geldikleri okulların buldukları yerler (Genel).

OKULLARIN YERİ	YILLAR							TOPLAM
	1863-1922	1923-1933	1934-1944	1945-1955	1956-1966	1967-1971	TARİHSİZ	
İstanbul	102	311	389	614	116	-	186	1718
Büyük Şehirler	13	74	140	196	55	1	50	529
Orta ve Küçük Ölçekli Şehirler	21	85	85	107	32	-	30	360
İlçeler	4	37	41	110	33	-	17	242
Yabancı Ülkeler (Kıbrıs Dâhil)	12	38	17	19	14	-	10	110
Evde Eğitim / Özel Ders	14	21	-	-	-	-	5	40
Şehir Bilgisi Yok	32	74	100	77	22	1	36	342
TOPLAM	198	640	772	1123	272	2	334	3341

Şu durumda, tezin ikinci bölümündeki tespitlerimizle RC'nin barındırdığı öğrenci profiline dair; bu bölümünde şimdiye kadar yaptığımız tespitlerle de, bu öğrencilerin hangi şartlarda RC'ye kabul edildiklerine dair genel bir bilgiye sahip olmuş olduk. Tespitlerimiz, ilk baştan beri sunduğumuz hipotezlerimizi doğrulamakta, RC'nin zaten elit olan aile çocuklarına hizmet verdiğini doğrularken, elit olmayanlara da ileride meslek sahibi olduklarında elit olma fırsatı sunduğunu göstermektedir. Profili hakkında bilgi sahibi olduğumuz bu öğrencilerin, RC'deki eğitim hayatları boyunca aldıkları dersleri ve içerikleri öğrenmek, ileride bulunacakları meslek platformunda, neden diğer meslektaşları arasından temayüz ettiklerini bilmemize fayda sağlayacaktır.

3.6. KOLEJ'DE OKUTULAN DERSLER VE KAPSAMLARI

Kolej'de okutulan dersleri ve kapsamalarını bilmek, iyi tanımladığımız öğrenci grubunun, nasıl bir eğitim aldıklarını bilmemize yarayacaktır. Ders programı, tezin birinci bölümünde vurguladığımız İstanbul'un genel atmosferi ve eğitim hayatı ile beraber değerlendirildiğinde, RC'nin eğitime verdiği önem daha çok ortaya çıkacaktır. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı ülkesinin içinde bulunduğu zor şartlar altında eğitim öğretime devam eden RC'nin öğrencileri, o şartlarda hazırlanan ve ihtiyaç duyuldukça yenilenen, muadili okullarda dahi bulunmayan ders içeriği ve eğitim imkanlarıyla, her daim ayrıcalıklı olacaklardır. Kolej'de verilen derslerle ilgili bilgiler teferruatlı biçimde aşağıda verilmiştir. Ders programları ve ders içerikleri, belirli yıllarda çıkarılan Kolej Katalogları, Kolej Kayıtları, Mütevelli Heyeti/Müdür Raporları ve RC Arşivi'nden edinilen öğrenci karnelerinden alınmıştır. Cumhuriyet döneminde meydana gelen radikal değişiklikler için, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB TTKB) arşivinden edindiğimiz kararlara başvurulmuştur. Bazı yıllara ait karne örnekleriyle, açıklamalarımız görsel hale getirilmiştir. Bu kapsamda, 1896 yılı ders programı Kolej kataloğundan; 1911, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960 ve 1970 yıllarına ait programlar ise, bu yıllara ait öğrenci karnelerinden aynen alınmıştır. Karnelerde geçen derslerin her biri ayrı bir başlık altında verilirken, öğretilen yabancı ve ana diller, Dünya Dilleri başlığı altında verilmiştir.

Dünya Dilleri:

Kolej'de eğitim dilinin İngilizce olduğunu bölüm başında vurgulamış; neden İngilizcenin eğitim dili olarak seçildiğini izah etmiştik. Altını çizdiğimiz bir başka husus ise mecburi İngilizcenin yanı sıra her öğrencinin, bir Avrupa dilini; ilaveten kendi ana dilini eski lehçesiyle beraber ve ileri derecede öğrenme mecburiyetiydi. Anadiller (Türkçe, Bulgarca, Ermenice, Rumca), öğrenci profilinin çoğunluğunu oluşturan milletlere göre belirleniyordu. Her bir öğrenci kendi ana dilini

ve o anadilin türediği eski dili ders olarak seçmek zorundaydı. Diğer bir ifadeyle, anadil (vernacular), zorunlu ders kapsamındaydı. Yabancı diller (Fransızca ve Almanca) ve arkaik diller (Latince) ise seçmeli idi (Board of Trustees, 1883, s. 20). Ders programı, öğrenciye öncelikle eğitim dili ve uluslararası dil olan İngilizceyi, müteakiben diploması dili olan Fransızca'yı ve öğrencinin kendi ana dilini, en iyi ve en etkili biçimde kullanmayı öğretecek biçimde düzenlenmişti. İngilizcenin, eğitim dili olması sebebiyle, ders saati ve öğrenim süresi olarak ağırlığı fazlaydı. 1896 yılı hazırlık sınıfı derslerinin yer aldığı Tablo 45'de görüldüğü üzere, İngilizce ve anadil üç yıl boyunca öğretiliyordu. İlaveten, Fransızca ve Almanca da yabancı dil olarak öğretiliyordu.

Anadiller: Ermenice kapsamında hem eski hem modern Ermeni dili ve Edebiyatı öğretilmekteydi. Ancak, bütün öğrencilerden modern Ermeniceye ihtimam göstermeleri beklenmekteydi. Modern yazarlardan kesitler okumaları, Ermeniceden İngilizceye (veya tersi) tercüme yapmaları istenirdi (Washburn, 1896, s. 17). Bulgarca kapsamında, Kolej'deki Bulgar öğrencilerin, Bulgaristan'da eğitimlerine devam etmek istemeleri halinde, hakim olmaları gereken seviyede, Bulgarca öğretilirdi. Hem hazırlık hem kolej bölümünde olan bu ders, hem eski hem modern Bulgarca'yı içermekte, Bulgar edebiyatı ve tarihini de müfredatına almaktaydı (Washburn, s. 17). Yunanca, aynı Bulgarca gibi hem hazırlık hem de kolej bölümlerinde devam eden derslerden biridir. Bütün Rum öğrenciler için ise zorunlu ders kapsamında olup, diğer öğrenciler için seçmelidir. Eski ve modern Yunan dili, edebiyatı ve sanatı konularını içeren ders, okul yöneticileri tarafından, öğrencinin entelektüel ve ahlaki özelliklerini ve kabiliyetlerini geliştirmesi açısından faydalı görülmekteydi. Öğrenciden iyi derecede tercüme yapması, kompozisyon yazması; ayrıca belge ve fotoğraf yorumlaması beklenirdi (Washburn, s. 19).

Anadillerle ilgili olarak genel kapsamda ilaveten şunları söyleyebiliriz: 1912 yılından itibaren "Bölgesel Departmanlar" başlığı altında Ermenice, Bulgarca, Yunanca ve Türkçe dersleri verilmeye başlanmıştır. Ermenice; son sınıflarda eski Ermenice ile klasik şiir ve yazma üstünedir. İkinci sınıflar eski Ermenice gramerini tamamlamış, modern Ermeniceye geçmişlerdir. Birinci sınıflar eski Ermeniceye başlamış; sub-freshmanlar ise gramer ve kompozisyon dersleri almışlardır. Bulgarca bölümü dersleri ile ilgili Balkan Savaşlarından çok etkilenmiş olmaları sebebiyle, pek bilgi verilmemektedir. Yunanca derslerinde son sınıflar *Antigone* okuyabilecek durumdadırlar. Dolayısıyla, Yunan Drama Tarihi dersi görmekteyler. Üçüncü sınıflar Lirik Şiir ve Tarihi, Yunan Sanat Tarihi ve Plato okumaktadırlar. İkinci sınıflar, *İlyada ve Odessa* okumakta, dolayısıyla Epik Şiir Tarihi ve Edebiyat Tarihi dersleri almaktadırlar. Birinci sınıflar Yunan Oratori Tarihi ve Herodot'tan seçmeler okumaktadırlar. Sub-freshmanlar Yunan Sentaksı, Konuşma ve Yazma dersleri almakta *Memorabilia* okumaktadırlar (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 59-65).

Türkçe dersleri 1896 yılında seçmeli idi ve dersin amacı, iyi şekilde Türk dili öğretmek olarak belirlenmişti. Bu dersi alan öğrenciler, ihtiyaç halinde Farsça ve Arapçaya yönlendirilmekteydiler. Hazırlık sınıfında Türkçe dersi alan öğrenciler okuma, tercüme, Türk tarihi ve Türkçe dilbilgisi yanında, Arapça ve Farsça kaligrafi dersi almaktaydılar (Washburn, 1896, s. 20). Ancak 1899 yılında, Türk öğrenci sayısının artışa geçmesi ve Türk hükümetine karşı olan bazı sorumluluklar sebebiyle, ayrı bir “Türkçe Bölümü-Turkish Department”²¹ hazırlamanın planları yapılmaya başlandı (Report of The President of Robert College, 1899-1900, s. 7) ve 1903 yılında bölüm, 6’sı Türk, toplam 82 öğrenciyle Tefvik Fikret’in önderliğinde açıldı (Washburn, 1903, s. 10). 2 yıl sonra, 1905 yılında, bölümün başındaki Tefvik Fikret’in yanına bir Türkçe öğretmenine daha ihtiyaç duyuldu. Öğretmeni uzaklarda aramaya gerek yoktu. RC’nin ilk Türk mezunu Hüseyin Efendi Türkçe öğretmenliğine getirildi ve Türkçe, seçmeli ders olarak yine müfredata kondu. Türkçeyi, Arapça ve Farsça desteğiyle öğrenmek isteyenler için bölümün ilgi çekici olduğu, Kolej katalog kayıtlarına geçmiştir (Board of Trustees, 1905, s. 39). Her anadil dersinde olduğu gibi Türkçe dersi, 1910 yılında Türk öğrenciler için zorunlu hale getirildi ve okuma, dil bilgisi, şiir, düzyazı ve güzel yazı yazma konularına ağırlık verildi. Türk olmayanlar için ise seçmeli olup, onlara Türk öğrencilerden daha farklı bir müfredat uygulandı: alfabe, cümle kurma, okuma şeklinde ilerleyen derslere, sonraki zamanlarda telafuz dersi de eklendi (Board of Trustees, 1910-1911, s. 45). Görüldüğü gibi, Türkçe Bölümünün açılmasıyla Türkçe dersleri daha detaylı hale getirilmiş; hatta yeni öğretmenler alınmıştır: Hüseyin Hulusi Bey, Salih Feridun Bey, İsmail Hikmet Bey²² ve Abdurrahman Celal Bey, RC’nin en çok bilinen Türkçe öğretmenleri olarak kayıtlara geçmiştir. 1911 yılında derste, ikisi Hıristiyan, 80’i Müslüman olmak üzere, 82 öğrencinin kayıtlı olduğu bilinmektedir. Bu öğrencilerden iki tanesi, dili layıkıyla öğrenemediği gerekçesiyle, biri tembellikten, biri de yaşının çok genç olması sebebiyle dersten çıkarılmışlardır (Dewing, 1911-1912, s. 20). Dersten çıkarmalar, bir yandan Kolej’in derslere ne kadar önem verdiğini, diğer taraftan da disiplinden taviz verilmediğini göstermektedir. 1912 yılındaki Türkçe öğrencilerinin (hem seçmeli, hem zorunlu alanlar), derste büyük başarı gösterdiği RC raporlarına geçmiştir; aynı yıl itibarıyla ders kitaplarının yenilenmesi gerektiğine karar verilir. Dersi seçmeli alanlar o kadar büyük başarı göstermiştir ki, 40 öğrenciye 3. sınıfta, ilaveten, haftada 2 kez olmak üzere Osmanlı Tarihi verilmesi kararı çıkar (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 60-62). Aynı yıl eğitim kadrosunun sayısı artar ve bölüm, coğrafya, tarih ve Türkiye’nin hukuku derslerini de bünyesine alarak genişler. Genişlemiş müfredatıyla Türkçe dersi, hem Türk, hem de Türk olmayan öğrenciler için, sub-freshmandan 4. sınıfa kadarki programda yer almaktadır (Board of Trustees, 1912-1914, s. 80). Görüldüğü gibi, 1912 yılı,

²¹ Osmanlı döneminde bu bölüme, Robert Kolej Osmanlı Şubesi denirdi.

²² 1912-1914 yılları Kolej kataloğuna göre, İsmail Hikmet Bey, Türkçenin yanı sıra, aritmetik dersi de vermektedir. Bu Türk öğretmenlerin tamamı, RC, Galatasaray Lisesi ve Mülkiye mezunlarıdır: (Board of Trustees, 1912-1914, s. 36).

Türkçe Bölümü için adeta bir dönüm noktası olur. 1915 yılında Tevfik Fikret'in ölümüyle, departmanının başkanı değişir; Hüseyin Hulusi bölüm başkanı olur. Ancak bölüm, bazı sıkıntılarla karşı karşıya kalır: askerlik. Yıl 1915'tir ve Osmanlı savaşın içindedir. Üstelik Çanakkale Muharebesinin yapıldığı yıldır ve askere gidecek gençlere ihtiyaç vardır. Zaten sayısı az olan Türklerin bir kısmı da, okuldan ve dolayısıyla bölümden ayrılınca, Osmanlı vatandaşı olan ancak Türk olmayanlara Türkçe öğretme ve öğrencileri kontrol altında tutamama sorunu baş gösterir. Askeri ihtiyaç öyle bir artmıştır ki, takip eden sene (1916), 3. sınıfta bir tane bile Türk öğrenci olmayacaktır (Gates, 1916, s. 19). Dünya savaşının sonuna kadar devam eden sıkıntılara rağmen bölüm kapatılmaz. Savaşın ardından gelen süreçte Türk öğrencilerin sayısının artışa geçmesiyle, 1921 yılının sonunda bölüme, dil derslerinin yanı sıra, Türk Edebiyatı Tarihi ve Osmanlı Tarihi de eklenir ve öğretim kadrosu, Hüseyin Bey, Feridun Bey ve Keramet Bey olarak açıklanır (Board of Trustees, 1921, s. 79).

Arkaik Diller: Latince, hazırlık sınıfında olmayıp, sub-freshman sınıfının 2. döneminde açılan bir derstir. Dilbilim ve gramer eğitiminin ardından, düz yazı okuma ve Cicer'o'dan alıntılar üstüne tartışmalar yapılır. Ders tamamen seçmeli kategoridedir (Washburn, 1896, s. 20). Ancak 1903 yılında, Latince dersi için RC bünyesine kalıcı bir öğretmen alınarak, bu derse daha çok önem verilmesi gerektiği düşünülür (Gates, 1904, s. 10) ve 1905 yılında sadece BA öğrencileri için zorunlu ders kapsamına alınır (Board of Trustees, 1905, s. 39). Washburn, Latinceyi müfredata koymalarının sebebini, bu dersi müfredatına koymayan okulların diplomalarının Avrupa üniversiteleri tarafından kabul edilmemesi olduğunu söylemiştir (Washburn, 2011, s. 126). Latince Osmanlı döneminde Kolej müfredatında varken, Cumhuriyet döneminde kaldırılmıştır (Tablo 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51).

Yabancı diller kategorisinde ele aldığımız Almanca ve Fransızca'ya gelince; Almanca, Kolej'in ilk yıllarında, dilbilgisi, tercüme, dilbilim ve Alman edebiyatını içererek, sadece lise bölümünde ilk üç sınıfta verilmekteydi (Washburn, 1896, s. 21). Fransızca ise, Kolej'in açılışından beri ve halen günümüzde de müfredata dahil olan bir dersti. 1896 yılında Fransızca, hem hazırlık, hem de kolej sınıflarının programına dahildi: hazırlıkta Bruno'dan ve Fleury'den kitaplar okunmakta, sub-freshmanda gramer derslerine başlanmakta; kolejde ise, dilbilim, şiir, edebiyat ve Fransız tarihi dersleri verilmektedir (Washburn, s. 18). Bilindiği üzere, hazırlık sınıfı programı, esasta dil öğrenme üzerine kuruluydu. Aşağıda verilen ders programı tablolarında da görüldüğü üzere (Tablo 48, 49, 50, 51, 52, 53), İngilizce, anadil ve Fransızca (1960 yılında lise ikinci sınıfta Almanca koyuluyor, fakat bu istisnadır), eğitimin esas kısmında yer alıyor ve ders saati olarak programın önemli bir kısmını kapsıyordu. Dünyayı tanıyan, dünyanın diğer köşesinde neler olup bittiğini bilen ve iletişim içinde olan bireyler yetiştirmek için dil ön şarttı. Cumhuriyet dönemine geldiğinde anadil (vernacular) kaldırılarak yerine Türkçe getirildi; yabancı dil olarak da

İngilizce ve Fransızca, bir ara da Almanca yabancı dil olarak öğretildi (Tablo 48, 49, 50, 51). 1946 yılında alınan bir kararla, RC'nin bütün bölümlerindeki öğrencilere, Fransızca ya da Almandan birini öğrenme mecburiyeti getirildi. Lise öğrencilerinin yapılacak seviye tespit sınavı sonucunda hangi dili alacağı belirlenirken, orta sınıfta İngilizceden en az 8 alan öğrencilerin Fransızca veya Almanca derslerine kabul edilmesi kararlaştırıldı (MEB TTKB, 18.4.1946, Karar Sayısı: 96). 1961 yılında MEB kararı gereği, RC'de, Almanca ve Fransızca ile ilgili, ders programlarında değişiklikler yapıldı. Dersler seçmeli hale getirildi ve daha önce sadece lise 2 ve 3. sınıfta verilirken, lise 1 de dahil edilerek lise 1, 2 ve 3 müfredatına seçmeli yabancı dil olarak yerleştirildi (MEB TTKB, 27.1.1961, Karar Sayısı: 21).

Tezimizin çalışma aralığının bitişi olan 1971 sonrasında ise, yabancı dille eğitim yapan herhangi bir okuldan gelen bir öğrenciye, yabancı dile olan hakimiyetinin sorgulanması için "Dil Sorğu Formülleri" başlıklı bir form doldurtulurdu (Talat Sözen öğrenci dosyası).

Astronomi:

Astronomi alanına giriş düzeyinde temel bilgilerin verildiği ve XX. yüzyılda müfredata konulan bu ders, öğrencilere bilimin temel prensipleri ve önemli olgularını öğretmeyi hedeflemektedir. Sınıfta verilen dersler, teleskop ve meridyenleri gösteren araçlarla desteklenmekte; Young Charles tarafından yazılan, *Elements of Astronomy* adlı ders kitabı okutulmaktadır (Board of Trustees, 1905, s. 33). 1910 yılında halen aynı kitaba devam edildiği görülmekle beraber, yıl sonunda ders kaldırılmıştır (Board of Trustees, 1910-1911, s. 53). Cumhuriyet döneminde, 1924 yılında ise Temel Astronomi olarak programa yeniden dahil edilmiştir (Board of Trustees, 1921, s. 62).

Siyasal Ekonomi:

Dersin amacı, öğrencileri alanın temel prensipleri ile tanıştırmak ve bu prensipleri özel ve devlet ekonomilerine uygulamaktır. Dört büyük servet kaynağı (üretim, tüketim, dağıtım ve değişim) insanın ihtiyaç ve istekleri ile bağlantılı olarak anlatılmakta ve insanın servet artırımındaki rolü ortaya konmaktadır (Board of Trustees, 1905, s. 34). 1910 yılında ders kaldırılmıştır (Board of Trustees, 1910-1911, s. 59).

Felsefe:

Bu ders oldukça kapsamlı olup 1896 yılından beri, psikoloji, felsefe tarihi, etik, mantık, siyasi ekonomi, parlamenter hukuk, uluslararası hukuk ve Hıristiyanlığın delilleri gibi alanlar dâhil edilmekte ve lisenin üçüncü ve dördüncü sınıflarında okutulmaktadır. Adı geçen konuların aynı adla anılan dersler kapsamında da ayrıca okutulduğu görülmektedir. Örneğin uluslararası hukuk, 1896 yılında, ayrı bir ders halinde lise 2. sınıfta; parlamenter hukuk ise lise 3. sınıfta okutulmaktadır (Tablo 47 ve 46). Felsefe dersinin hedefi, zihnin melekelerini disipline etmek ve geliştirmek, öğrenciye düşünmeyi ve muhakeme etmeyi öğretmektir. 1896 yılında bu dersi,

Kolej'in başkanı, Bizans mimarisi ve tarih alanında uzman olan ve 1878'den öldüğü tarih olan 1915'e kadar öğretmenlik yapan Prof. Alexander van Millingen (1840-1915) ve Kolej'e uzun yıllar hizmet etmiş C. Anderson veriyordu. Günlük gazete ve haftalık dergilerde yayımlanan felsefi soruların derslerde tartışılmasıyla, öğrencilerin kendilerini geliştirmesine fırsat tanınıyordu (Washburn, 1896, s. 13). XX. yüzyılda da ders aynı şekilde okutulmaya devam edilmiş olup, 3. ve 4. sınıfların müfredatına konulmuştur. 1910 yılında halen mantık, etik ve psikoloji alt dersleri ile eğitime devam edildiği görülmektedir (Board of Trustees, 1905, s. 30; Board of Trustees, 1910-1911, s. 72). 1912 sonrasında bu dersi ilgi çekici yapan *Ecce Homo*'nun ders kitabı olarak okutulması olmuştur (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 33). Mantık ve etik dersinin 3. sınıflarda felsefe grubundan çıkarılması ise, 1920 yılına denk gelmektedir (Robert College Record, 1920, s. 10). Ancak 1962 yılında, felsefe ve mantık dersi 3. sınıf programına, seçmeli ders olarak girmiştir (MEB TTKB, 12.4.1962, Karar Sayısı: 73).

Temel Fen Bilimleri:

Kolej'de öğretilen temel fen bilimleri, tabii bilimler, fizik, kimya, jeoloji ve madencilik olarak beş ders halinde, zooloji, botanik, biyoloji, fizyoloji ve astronomi dâhil edilerek İngilizce olarak veriliyordu (Washburn, 1896, s. 13). Okulun ilk kurulduğu yıllarda (1896) zooloji ve biyoloji dersleri için insan ve farklı hayvan türlerinin iskelet modellerinin edinilmiş olması (Washburn, s. 10), Kolej'in bilime verdiği önemin en önemli kanıtıdır. Temel Fen bilimleri dersinin temel kavramları, hazırlık kısmının ikinci ve üçüncü yılında veriliyor ve öğrencilerin gözlem yapmaları, ayırt etme kabiliyeti kazanmaları ve etraflarındaki nesnelere ilgi duymaları amaçlanıyordu. Kolej'in lise kısmında ise, genel müfredatı takip etmenin yanı sıra, üçüncü ve dördüncü yıllarda, özel dersler de veriliyordu. Bu kapsamda üçüncü sınıflara laboratuvar çalışmalarında çeşitli fizik ve elektrik deneyleri öğretiliyor ve ölçümler yaptırılıyor, botanikle ilgili tasnifler öğretiliyordu. Dördüncü sınıfta ise, temel biyoloji ve tek hücreli yaşam biçimi öğretiliyor, hücre üzerine ve mikroskopla çalışmalar yapıyordu (Washburn, s. 13, 14). 1905 yılında biyoloji dersi, bünyesine, insan psikolojisi, bitkibilim ve hayvan bilimi de alarak ayrı bir ders olmuştu. İnsan psikolojisi 1. sınıflara zorunlu, biyoloji 2. sınıflara seçmeli, bitkibilim 3. sınıflara seçmeli ve hayvanbilim 4. sınıflara seçmeli ders olarak müfredata konmuştu (Board of Trustees, 1905, s. 30). Biyolojinin ardından, kimya ve fizik dersleri de, XX. yüzyılla beraber ayrı bir ders oldu. 1910 yılında, zooloji ve temel fen bilimleri dersi aynı öğretime bağlandı (Gates, 1911, s. 31).

Fizik dersi, Osmanlı döneminde, 1896 yılında, lise 3'lerde seçmeli ders kategorisindedir (Tablo 46). 1896 yılından beri Kolej'de fizik laboratuvarı olduğu, değerli araç gereçlerle donatıldığı, bu araç gereçlerin, öğrencilerin termodinamik, statik ve dinamik elektrik ve optik çalışmalarını yapabilmeleri için ayarlandığı bilinmektedir (Washburn, 1896, s. 10). 1903 yılında fizik laboratuvarı iyileştirilmiş ve bölüm dersleri için yeterli ekipmanla donatılmıştır (Gates, 1904, s.

15). Bu donatım çalışmaları 1906 yılında hızlanmış, 8 parça yeni aparat getirilmiştir (Report of The President and Faculty of Robert College, 1906-1907, s. 12). Aynı zamanda, 3. sınıflara konulan Fizik dersinde, Ames'in *Theory of Physics* adlı kitabı okutulmaya başlanmış; öğrenciler ışık, ısı, ses, mekânîk ve manyetiğin genel kanunları ile tanıştırılmış ve öğrencilere teorinin yanı sıra, ölçüm aletlerini kullanabilmeleri için deneysel dersler verilmeye başlamıştır. Amaç, öğrencileri, çok sayıda sayısal problemi çözmeye yönlendirmektir (Board of Trustees, 1905, s. 31). 1911'de, artık, bu ders için müze ve laboratuvarların yeterli ekipmana sahip olduğu bilinmektedir (Dewing, 1911-1912, s. 48). İstanbul'da bir Kolej'in fizik dersi için yeterli ekipmana sahip olması, dönemin şartlarıyla beraber değerlendirildiğinde, o okulun bilime, eğitime ve nitelikli insan yetiştirmeye ayırdığı zaman, para ve emeğin kanıtıdır.

1950'li yıllarda lise ikinci sınıfın ikinci döneminde verilmeye başlanan kimya dersi, takip eden dört dönem boyunca okutuluyordu. İlgi duyan ve isteyen öğrenciler iki dönem daha derse devam edebilirlerdi. Öğretimde, ders kitabının yanı sıra deneysel yöntemler kullanılıyordu. Bilimin temel kuralları öğretildikten sonra, inorganik ve organik kimyaya sıra geliyor; öğrencilerden, temel bilim kurallarını tuz, çeşitli alaşımlar, madenler ve çözeltilerin analizlerine uygulamaları bekleniyordu. Öğrencilerin kullanmaları için araç-gereç yeterli düzeyde mevcuttu; kullandıktan sonra hemen dikkatlice yerine koymaları gerekmektedir. Laboratuvar ekipmanlarına gelecek zarar, öğrencilerden tahsil ediliyordu (Washburn, 1896, s. 14). Ders kitabı olarak 1905 yılında Remsen'in *Kimyaya Giriş*'i ve Ormiston'un *Niteliksel Analiz Elementleri* okutuluyordu. Kimya dersi de biyoloji gibi XX. yüzyıla beraber, 1. ve 3. sınıfların müfredatında yer alan tek başına bir ders olmuş (Board of Trustees, 1905, s. 31); 1910 yılında, 2. ve 3. sınıf müfredatına dahil edilmiş ve 3. sınıflar tamamıyla laboratuvara yönlendirilmişti (Board of Trustees, 1910-1911, s. 54).

Jeoloji dersinde, ders kitabını takip etmenin yanı sıra, kayalar ve minerallerin tanınması üzerinde duruluyor, bu maksatla, yerli ve yabancı fosil ve kaya koleksiyonlarından istifade ediliyordu (Washburn, 1896, s. 15).

Temel Fen bilimleri altındaki son ders olan Madencilik/Mineraloji ise, iki dönemlik ders olup, madenleri tanıma ve tasnifleme konularını kapsıyordu. Çevrede sıkça bulunan mineralleri tanımak için gerekli bilgi ve becerilerin verilmesi dersin ana hedefiydi. Çalışmalar Kolej'deki mineral örneklerinin bulunduğu koleksiyonlar, diyagramlar ve modeller üzerinden yapılıyordu. Bu ders 1905 yılında sadece 3. sınıflar için seçmeli ders olarak kalmıştır ve önceki gibi model ve diyagramlar üstünden çalışılmaktadır (Board of Trustees, 1905, s. 32). 1912 yılında kimya dersinde tek Türk öğrenci olduğu ve derse devam etmediği için dersten kaldığı bilinmektedir (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 43).

Matematik Dersleri:

Matematik dersleri, Kolej'in ilk yıllarında sub-freshman sınıfında başlayıp 3. sınıfın birinci döneminde sora eriyordu. Temel cebir, uzay geometrisi, trigonometri, analitik geometri, kalkülüs ve ticari aritmetik, bu kapsamda verilen derslerdi (Washburn, 1896, s. 15). 1905 yılından itibaren aşağıda kapsamını anlatacağımız aritmetik dersi de, İngilizce olarak, matematik dersi başlığı altında verilmeye başlanmıştır (Board of Trustees, 1905, s. 26). Aynı yıl matematik dersi sub-freshmandan başlayarak, 4. sınıf dahil olmak üzere bütün sınıflara seçmeli olarak konulmuştur (Board of Trustees, s. 32). 1910 yılından itibaren matematik dersi, cebirden, geometriye, kalkülüsten integrale kadar her alanı kapsamaktaydı (Board of Trustees, 1910-1911, s. 70, 71).

Aritmetik ve Geometri:

Hazırlık sınıfında başlayan aritmetik dersi, Kolej'in son sınıfının ilk dönemine kadar devam ediyor; ilk yılda ana dilde, sonraki yıllarda İngilizce olarak veriliyordu (Robert College Constantinople Catalogue 1905, s. 25). Ders, yüksek cebir, geometri, trigonometri, analitik geometri, kalkülüs ve ticari aritmetiği kapsıyor ve meşhur matematik hocaları tarafından anlatılıyordu. Dersin, Kolej eğitiminin her aşamasında yer almasının nedeni, öğrencilere temel matematik kurallarını, rasyonel ve soyut düşünmeyi öğretmektir (Washburn, 1896, s. 14; Board of Trustees, 1905, s. 26). Ders, 1910 yılında hem anadilde hem de İngilizce olarak verilmeye başlanmıştır (Board of Trustees, 1910-1911, s. 38). 1950'li yıllarda aritmetik dersinin aktif olarak orta hazırlık 1, 2 ve 3'te verildiğini ise, karnelerden de görmekteyiz (Tablo 52).

Geometri dersi (Hendese) ise, 1896 yılında sub-freshman, 1 ve 2. sınıflarda üç sene olarak verilirken (Tablo 46); trigonometri ve analitik geometri, 1896 yılında ayrı bir ders altında lise 2 (Tablo 46) programında yer almaktadır. Diğer yıllarda, aritmetik dersi dâhilinde verilir.

Tarih:

Tarih öğretimi, hazırlık sınıfının ikinci yılında (hazırlık sınıfının üç yıl olduğu dönemde) başlamakta ve son yılın son dönemine kadar sürmektedir. Bu kadar uzun süreli verilen başka bir dersin olmaması, tarihe verilen önemi göstermektedir. Dönemin hareketli siyasi ortamı, Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme sürecinde olması ve farklı etnik grupların milliyetçilik hareketlerinin tesiriyle İmparatorluktan ayrılması, tarihe verilen ağırlığın sebebini izah etmektedir. Dersin muhtevası incelendiğinde, farklı milliyetlerden olan Kolej öğrencilerine, geçmişi öğretmeninin yanı sıra kimlik aşlamak amacı güdüldüğü görülür. Doğu milletlerinin tarihi, eski Yunan ve Roma, ortaçağ ve yakınçağ tarihi dersinin müfredatına dâhil olmuştur. Tarih dersi konuları, hazırlık kısmında genel itibarıyla verilmekte, lise kısmında ise daha teferruatlı olarak öğretilmektedir. Bu konular arasında, Bizans tarihi, Avrupa tarihinin kritik dönemleri ve uygarlık tarihine özel bir yer ve ağırlık verilmiştir (Washburn, 1896, s. 15, 16). 1905 yılında tarih dersi, bütün kolej

bölümlerinin müfredatında, Modern Tarih, Mısır, Roma, Yunan, Avrupa ve Medeniyet Tarihi²³ gibi dallarla, geniş yelpazede tutulmaktaydı (Board of Trustees, 1905, s. 33). İkinci, üçüncü ve dördüncü yıllarda *Rumların Hikâyesi* adlı kitaptan okumalar ve sohbetler; *Romenlerin Hikâyesi* ve Green'in *Primer'in Tarihi* kitapları üzerinden tartışmalar yapılmaktaydı (Board of Trustees, s. 27). 1910 yılında, sub-freshmandan 4. sınıfa kadar seçmeli olan tarih dersi, bütün dünya tarihini içermekteydi (Board of Trustees, 1910-1911, s. 67). Tarih konusu, öğrencilerin de merak ettiği, bilgi edinmek istediği bir alandı. Bu sebeple, meşhur tarihçiler, konferans vermek üzere Kolej'e geliyorlardı. Örneğin, 1873 yılında RC'ye gelen tarihçi Bay Bancroft (Washburn, 2011, s. 104) ve 1920 yılında Londra Üniversitesi'nden Prof. Arnold Toynbee, Doğu ve Batı medeniyetlerinin ilişkisi üzerine bir dizi konferans vermek üzere, Kolej'i ziyaret etmişlerdi. Toynbee'nin verdiği konferansların başlıklarının bazıları şöyleydi; "Uygarlıkların ortak özellikleri", "Uygarlıkların etkileşimleri", "Batılı ve Modern Ortadoğu medeniyetinin (İslam) etkileşimi". Toynbee'nin Doğu ve Batı medeniyetlerinin etkileşimi gibi hassas bir konuya, kapsamlı bilgisi ve nesnel bir zihinle yaklaştığı, konferanslarının öğrenciler ve katılımcılar için teşvik edici ve bilgilendirici olduğu söylenmektedir. ACG 1901 mezunu Halide Edip'in anılarını kaleme alan İpek Çalışlar, okula, dünyanın değişik ülkelerinden tanınmış fikir insanları ve sanatkarların gelerek konferanslar verdiğine işaret etmektedir (Çalışlar, 2010, s. 32). Öğrenciler içinde yaşadıkları olaylara karşı duyarlıydılar; Kolejlerinin de olayların odağında olan İstanbul'da olması onları haliyle olayların içine çekiyordu. Bu sebeple ilgileri yoğun merakları fazlaydı. Öğrencilerin ilgisini tatmin maksadıyla, Çarşamba günleri yuvarlak masa toplantıları düzenleniyor ve burada yaklaşık yirmi kişilik öğrenci gruplarıyla, gündelik tarih ve siyasi problemler tartışılıyordu. Tarih eğitimine ayrı bir önem ve ağırlık verildiği için kapsamı ve amacı iyice belirlenmişti. Müfredatta, Yakındoğu tarihi olduğu kadar Amerikan tarihinin de öğretilmesi, İstanbul'u çevreleyen ülkeler ve medeniyetlerin tarihinin mümkün olduğunca tarafsız kanallardan gelen bilgilerle öğrenilmesi hedefleniyordu. Öğrencilerin kendi tarihleriyle birlikte komşu milletlerin tarihlerini bilmelerinin, onlara geniş bir perspektif sağlayacağı, çevrelerine karşı sempati duygusu kazandıracığı, nefret duygularını azaltacağı ve toleranslarını geliştireceği düşünülüyordu. Farklı milletlerden öğrenciler arasında, karşılıklı anlayışı geliştirmek için geniş bir fırsat ortamı sunmak Kolej'in amacıydı. Tarih eğitimi de bu amaca hizmet ediyordu (Gates, 1920, s. 24-26). 1915 yılında yayınlanan ve Cumhuriyet döneminde de uzun süre yürürlükte kalan *Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi* ve 1930 yılında Atatürk döneminde yayınlanan *Yabancı Okullar Yönergesi* uyarınca, Tarih dersinin Türk öğretmenler tarafından, Türkçe olarak verilmesi karara bağlandı. Bahsedilen yönerge ile yabancı okullarda okuyan öğrencilerin kendi tarihlerini kendi dillerinde

²³ Medeniyet Tarihi dersinin geliştirilmesi için, 1957 yılında Rockefeller Vakfı tarafından 10000 \$'lık bağış yapılmıştır. Ardından ders seçmeli değil, zorunlu ders kategorisine konmuştur: (Hortaçsu, 2013, s. 184, 189).

yazılmış kitaplardan öğrenmelerine izin verilmişti. Ancak, okutulacak tarih kitaplarının Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayından geçmesi gerekiyordu (Sezer Arıĝ, 2014, s. 25-29). 1967 yılında RC'nin tarih dersi müfredatının, Türk okullarındaki müfredatla aynı olmasına karar verildi (MEB TTKB, 3.1.1967, Karar Sayısı: 3).²⁴

Coğrafya:

Coğrafya dersi, sosyal konular ele alındığında, dil ve tarih öğretiminin ardından gelen önemli bir dersti. Ders, aşağıdaki tablo 45 ve 46'da görüldüğü üzere, 1896 yılında üç yıl olan hazırlık sınıfının her üç yılında coğrafya adı altında, İngilizce veya anadilde ve lise kısmının 1. sınıfında Fizikî Coğrafya adı altında veriliyordu. 1905 yılında Avrupa Coğrafyası ayrı bir ders, diğer kıtaların coğrafyaları da ayrı iki ders olmuştu (Board of Trustees, 1905, s. 26). İlerleyen zamanlarda coğrafyanın ağırlığı devam etti ve 1911'de 2 yıl süren hazırlığın her yılında (Tablo 48), 1920'de lise 2. ve 3. sınıflarda (Tablo 49), 1930 yılında lise 2'de (Tablo 50), 1940 hazırlık sınıfında tarih dersi ile beraber (Tablo 51) ve 1960 ve 1970 yıllarında sadece lise birinci sınıfta verilmiştir (Tablo 53 ve 54). Coğrafya dersi, daha iyi anlaşılması endişesiyle, ilk sınıflarda anadilde, ikinci ve sonraki sınıflarda ise İngilizce veriliyordu. Ders kapsamında, genel coğrafya olduğu kadar mahalli coğrafyaya da yer verilmişti. Avrupa, Asya, Afrika, Amerika ve Avusturya coğrafyaları yıllara dağıtılmış olarak öğretiliyor bu kapsamda ise endüstriyel, ticari ve fiziki özelliklere ayrı bir vurgu yapılıyordu. Ders kitabı olarak da, *Resimli Coğrafya Okumaları-Amerika, Afrika, Avrupa, Asya, Avusturalya* adlı, her cildi bir kıtaya ayrılmış olan resimli coğrafya kitabı okutuluyordu (Board of Trustees, s. 26). Cumhuriyet döneminde, 1935 yılında çıkarılan *Yabancı Okullar Yönergesi*'ne göre, yabancı öğrencilere, Türkiye coğrafyası, Türkçe olarak ve Türk öğretmenler tarafından okutulacaktır. Öğrencilerin kendi ülkelerinin coğrafyasının kendi dillerinde öğretilmesine, ayrıca izin verilmiştir. Derste okutulacak kitapların bakanlığın onayından geçmesi gerektiği de yönergede belirtilmiştir (Sezer Arıĝ, 2014, s. 42).

Edebiyat:

Kolej'in çok uluslu öğrenci profili sebebiyle edebiyat dersi geniş bir kitleye hitap etmekteydi. Özellikle Kolej'in ilk yıllarında Ermeni, Yunan ve Slav edebiyatı okutulmaktaydı. Bütün 3. sınıf öğrencileri, İngilizce ve Fransızca edebiyat dersi almak zorundaydılar. 4. sınıflara ise Yunan, Latin, Ermeni, Slav, Alman ve İtalyan edebiyatından kesitler okutulurdu (Washburn, 1896, s. 16). Derslerden bağımsız olarak, 1 saatlik Genel Edebiyat Dersleri adı altında etüd saatleri olurdu ve bu etüd, okunması önerilen kitaplar üzerine çalışmalara yönelikti. Bu genel edebiyat çalışmaları, diğer derslerin içine katılmış olarak, eğitim dili olan İngilizce, yabancı dil olan Fransızca ve ana dillerden olan Türkçe, Rumca, Ermenice ve Slav dilleri kapsamında veriliyordu. İngilizce ve Fransızca dillerindeki edebi eserler ve ana dillerdeki başlıca yazarlar ve edebi eserleri

²⁴ Aynı durum, aynı kararla coğrafya dersi için de geçerlidir.

üzerinde çalışmalar yapıyordu. Programdan da görüleceği üzere, dil öğretimi, özellikle de İngilizce, hazırlık sınıfından başlayarak, lise son sınıfa kadar devam ediyordu. İngilizce kompozisyon, İngilizce belagat, İngilizce yazarlar, direkt ve indirekt İngilizce dersleri adları altında, edebiyat kapsamına giren dersler veriliyordu. Dil derslerinin her sınıfta ve haftada 4 saat ve üzeri olması, dil eğitimi yoluyla edebiyata verilen ağırlığı göstermektedir (bkz. aşağıdaki tablolar).

Güzel Konuşma / Hitab (Rhetoric, Elocution, Oratory):

Sub-freshmandan 3. sınıfa kadar bütün öğrenciler, her çarşamba günü iyi tanınmış bir yazarın bir eserini almak ve okumak zorundaydı. 3. ve 4. sınıflar ise okudukları bu kitaplar hakkında konuşma yapmak durumundaydı. 3 ve 4'ün haricindeki sınıf öğrencilerine ise, ileride yapacakları konuşmalara hazırlanmaları ve cesaretlenmeleri için, okulun açılış haftasında yapacakları bir sunum karşılığında, önceden belirlenen bir ödül verilirdi. Zira 3. sınıf öğrencileri, güz dönemi sonunda, 4. sınıf öğrencileri ise takip eden dönemin ilk gününde güzel konuşma ve hitabeti öğrendiklerini sunum ve konuşmalarla kanıtlamalıydı (Washburn, 1896, s. 16). Dersin işleyişi, XX. yüzyıla da aynı şekilde yansımıştır (Board of Trustees, 1905, s. 35). Ders, Hitabet adı altında, 1954 yılında Edebiyat bölümü (BA) müfredatında seçmeli ders kategorisinde görünürken, aynı yıl Fen Bölümünün (BS) müfredatında görülmemektedir (MEB TTKB, 12.7.1954, Karar Sayısı: 157).

Müzik:

1883 yılında müzik dersi olmakla beraber, enstrüman çalmak tercihe bırakılmıştı (Board of Trustees, 1883, s. 20). Müzik dersleri kapsamında tüm öğrencilere flüt, mandolin ve gitar çalma öğretiliyordu. Piyanos ve keman ise öğrencilerin tercihine ve masrafını karşılamasına bırakılmıştı. Ders Osmanlı döneminde, 1896 yılında, ikinci sınıfta Müzik Teorisi adı altında veriliyordu (Tablo 46) (Washburn, 1896, s. 21). İlerleyen yıllarda, bu dersin sayısı ve süresi arttı; örneğin 1911 yılında her iki hazırlık sınıfında da veriliyordu (Tablo 48). 1905-1906 öğretim yılında, müzik öğretmenin bir Kolej şarkısı bestelediği; bir önceki yıl kurulan ve öğrencilerden oluşan kolej orkestrasının, yine bir kolej mezunu tarafından planlandığı ve orkestranın özel gün ve yıldönümlerinde konserler vermeye başladığı bilinmektedir (Gates, 1906, s. 15, 16). 1912 yılında müzik bölümüne, ses, müzik tarihi, piyano ve keman dersi eklenmişti (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 66). 1914 yılı, o tarihe kadar, müzik derslerinin en verimli yılı olarak tarihe geçmiştir. Dünya Savaşı başlamış olmasına rağmen, müziğe verilen değer geri plana itilmedi ve 4 org resitali, piyano ve keman resitaleri ve 3. sınıflar solo performansları dahil toplamda 11 konser verildi. Ancak savaş sebebiyle öğrenci sayısının düşmesi, orkestradaki sayıyı da düşürdü ve üye yetersizliğinden dolayı Kolej korusu ve orkestrası birkaç yıllığına geçici olarak dağıldı (Gates, 1915, s. 17, 18). Savaş sonrasında, koro ve orkestra

yeniden toplanmıştır. 1920 ve 1930 yıllarında müzik dersi, lise kısmı programında, her yıl yer almaktaydı (Tablo 49). 1940 ve 1950'li yıllarda ise müzik dersine, hazırlık ve son sınıfta yer verilmekteydi (Tablo 51 ve 52). Ders programına ve müfredatına bakıldığında, tüm dönemler boyunca, müzik dersinin 1 saat olarak kalmasına karşın, farklı sınıflarda, hazırlık ve lise kısmında, giderek artan sayıda verildiğini görüyoruz. Bu durum, müzik dersinin etkisinin uzun dönemde arttığını göstermekte ve okulun müzik bölümünün yıldan yıla geliştiğini göstermektedir. Müziğin tesirinin artması önemli ölçüde, bu dersi verecek hocaların varlığına bağlıydı. Örneğin, 1920'li yıllarda, Mr. Colcord'un gelmesiyle, önceki yıllarda ihmal edilen müzik alanına dair pek çok teferruat gündeme gelerek ders kapsamına dâhil edildi ve ders üç yılda da verilmeye başlandı (Tablo 49). Kolej'in hedeflerinden biri uyumdu ve müzik dersi bu uyumu yakalamak için en uygun derslerden biriydi (Uyumu sağlayabilecek bir diğer aktivite de spor dalları olarak görülmekteydi). Her öğrencinin müzik derslerine katılması gerekiyordu. 1923 ve sonrasında kolej orkestrasında 6 Türk, 4 Rum, 2 Rus, 2 Ermeni, 1 Amerikalı, 1 İtalyan ve 1 Bulgar öğrenci olduğu bilinmekte ve Kolej'in uluslararası birlik içinde olduğu görülmektedir (Tourist Guide to Constantinople, Robert College and Constantinople Woman's College, s. 29, 30). Derste öğrencilerin bireysel olarak şarkı söylemelerine izin veriliyordu. Bunda maksat, öğrencinin kendine güvenini sağlamaktı. Öyle ki, kendi başına şarkı söyleyerek güven kazanan öğrenciler, diğer derslerin günlük etüd saatlerinde, öğretmenden yardım almadan topluluk karşısında ders anlatmaya başladılar. Diğer bir ifadeyle, topluluk karşısında şarkı söyleyerek, özgüven ve tecrübe kazanmaları öğrencilere, topluluk karşısında daha rahat konuşma ve sunum yapma konusunda yardımcı oldu. Burada edindikleri güvenle, güzel konuşma dersine bağlı olarak yapacakları sunumdaki özgüvenin yerleşmesi eş zamanlı ilerlemekte, dersler bir bütün olacak şekilde belirlenmekteydi. Bir başka deyişle, ders programındaki dersler ve muhteviyatı, birbirinden bağımsız ve kopuk halde değil, birbirini tamamlayacak ve faydası olacak halde düzenlenmişti. Müzik dersinde de görüldüğü üzere, ders müzik zevki ve kulağı geliştirmekten ziyade, öğrencinin, özgüven kazanmasını sağlıyor ve diğer derslerine yardımcı olacak biçimde ve maksatla veriliyordu. Programdaki dersler ve muhtevaları örüntü halinde birbirine bağlanmış ve öğrencinin bilgisinin yanı sıra, melekelerini geliştirmesine hizmet edecek biçimde düzenlenmişti. Öyle ki, Kolej'de okutulan her ders, öğrenilen her bilgi, boşa gitmiyor, nihai amaç olan, ideal insan yetiştirmeye hizmet ediyordu. Müzik derslerinde kendilerine verilen özgüven ile öğrenciler, ileriki yıllarda, öğretmenlere de ihtiyaç duymadan koro çalışması yapmayı ve koro halinde şarkı söylemeyi öğrendiler. 1920 yılında verilen 8 org resitali 4800 kişi tarafından dinlendi. Onbinden fazla kişiye 21 ayrı konser verildi (Gates, 1920, s. 27). 1959 yılında, RC Lise bölümünde müzik dersi, haftada 3 saat olmak üzere, öğrencinin seçimine bağlı olarak ya lise 2 ya da lise 3'te verilmesi kararlaştırıldı (MEB TTKB, 20.5.1959, Karar Sayısı: 148). Tezin bir sonraki aşaması

olan mezunlarla ilgili saptamalar yaptığımız IV. bölümünde, temayüz eden mezunları anlatırken, RC'nin müziğe verdiği bu önemin meyvelerini topladığı ve Kolej öğrencileri arasından çok sayıda yetenekli müzisyenin çıktığı görülecektir.

Çizim ve Resim:

1883 yılında çizim dersi 2. sınıfta mecburi olup, diğer sınıflarda seçmeli idi (Board of Trustees, 1883, s. 20). Osmanlı döneminde, 1896'da, hazırlık sınıfı ve 1. sınıfta verilen temel çizim dersi, ileriki yıllardaki resim dersine temel oluşturmuştu (Washburn, 1896, s. 21). Aynı yıl (1896), çizim (Tablo 45) ve ileriki yıllardaki diğer adıyla resim (Tablo 49) dersi, sub-freshman sınıfında ve lise 1'de (Tablo 46) verilmektedir (Board of Trustees, 1905, s. 40). Ders Cumhuriyet döneminde de devam etmekte, orta hazırlık bölümlerinin programında da yer almaktadır (Tablo 52). 3. ve 4. sınıflara 1909 yılında mekanik çizim dersi eklenerek (Van Dyck Post, 1910, s. 32), bu ders 1910 yılında fizik dersi kapsamında verilmiş, ileriki yıllarda da mühendislik bölümüne eklenmiştir (Board of Trustees, 1910-1911, s. 59).

Parlamente Hukuk, Uluslararası Hukuk ve Sivil Hükûmet:

Osmanlı son dönemine rastlayan 1896 yılında, Parlamente Hukuk dersinin lise 2. sınıfta (Tablo 46), Uluslararası Hukuk dersinin lise 4. sınıfta (Tablo 47), Sivil Hükûmet dersinin ise, lise 3. sınıfta okutulduğu, bu üç ders bir arada değerlendirildiğinde, lise 2, 3 ve 4. sınıflarda art arda yer aldığı görülmektedir. 1910 yılında uluslararası hukuk sadece 3. sınıflara ve seçmeli olarak veriliyordu (Board of Trustees, 1910-1911, s. 60). Cumhuriyet döneminde ise dersler tamamıyla kaldırılmıştır. Bu derslerde okutulan kitapları ve derslerin kapsamlarını bilmememize rağmen, dönemin siyasi atmosferi ve bu atmosferde hızla yayılan milliyetçilik hareketlerinin mevcut imparatorlukların yıkılmasına ve yeni ulus devletlerinin kurulmasına yol açtığı bir ortamda verilmesi, öğrencileri, güncel olaylar ve konularda bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir. Bilgilendirme ve bilinçlendirmenin, ilgili alanlarda açılan ders dâhilinde ve hukuka dayalı olarak yapılması dikkate değerdir. Diğer bir ifadeyle, yeni gelişmelerin hukuk zemininde yerleşik düzen içinde ve sivil inisiyatif dâhilinde gerçekleşmesi ve bu kapsamlarda değerlendirilmesi istenmekte ve bu yönde yönlendirmeler yapılmaktadır. Kolej mezunlarının önemli bir kısmının siyasi veya toplumsal türlü liderler olmaları ve toplumda öncü konumda bulunmaları, bu dersleri çok manidar kılmaktadır.

Sosyoloji:

Osmanlı döneminde, 1896 yılında Kolej'in lise kısmı son sınıfında Sosyoloji dersi 3 saat olarak verilmekteydi (Tablo 47). Bu derse takip eden dönemlerde rastlanmaz, ta ki, 1960 yılına kadar. 1960 (Tablo 53) ve 1970 yılında (Tablo 54) ikişer saat olarak lise son sınıfta verilmektedir. 1935 yılında yayınlanan *Yabancı Okullar Yönergesi*'ne göre, sosyoloji dersinin Türkçe ve Türk öğretmenler tarafından okutulması kararı alınmıştır (Sezer Arıç, 2014, s. 42).

Yurttaşlık, Yurt Bilgisi:

Bu derse sadece Cumhuriyet döneminde rastlanmaktadır (Tablo 51). 1940 yılında hazırlık sınıfında verilmektedir. 1935 yılında yayınlanan *Yabancı Okullar Yönergesine* göre, bu dersin yabancı talebeye, Türk öğretmenler tarafından ve Türkçe olarak okutulması okul idaresinin tercihinde bırakılmıştır (Sezer Arıg, 2014, s. 42).

Antropoloji:

Osmanlı döneminde 1896 yılında, lise son sınıfta bir saat olarak verilmektedir (Tablo 47). Bu derse, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde bir daha rastlanmaz.

Mantık:

Osmanlı döneminde 1896 yılında, lise 3. sınıfta üç saat olarak verilmektedir (Tablo 47). Cumhuriyet döneminde de derse devam edilmiş, 1954 yılında lise 3 müfredatına, haftada 4 saat olarak konmuştur (MEB TTKB, 12.7.1954, Karar Sayısı: 157).

İncil:

Okulun kurucusu Cyrus Hamlin, Bebek İlahiyat Okulunda hazırladığı müfredatın benzerini RC'ye aktarırken, İncil derslerinin her daim verileceğini ancak kişilerin düşünce ve inanç özgürlüğüne sonuna kadar saygı duyulacağını vurgulamıştır (Freely, 2014, s. 49). 1896 yılında dini bilgiler adı altında bir ders verildiği, dersin amacının ise insanoğlunun vicdan özgürlüğü fikrinin yerleşmesi esasına dayalı olduğu, müteveli heyeti raporlarında yazılmıştır. Bu bilinçle, öğrenciler sabah yapılan dualara, Pazar günleri ise yatılı öğrenciler hem sabah hem akşam duasına, hem de akşamüstü yapılan İncil dersine çağrılmaktadırlar (Washburn, 1896, s. 22). Derslerde hiçbir dini inanişaya saldırmaz, Washburn, Dr. Long ve Prof. Grosvenor tarafından, Yeni Ahitle ilgili konular öğretilir ve pratik yapılır (Washburn, 2011, s. 115). 1903 yılında İncil dersinin devam ettiği, sabah duasının yatılılar için zorunlu olduğu, gündüzlülerin bu derse katılmadığı için dini eğitimden uzak kaldığı okul yöneticileri tarafından raporlanmıştır (Gates, 1904, s. 13, 14). 1905 yılında yazılan bir başka rapora göre, sabah ve akşam duaları için yapılan çağrılarının amacının, öğrencileri mensup oldukları dinden uzaklaştırmaya yönelik olmadığı vurgulanmaktadır (Gates, 1906, s. 11). Kolej'in değerlerini anlattığımız tezimizin bu bölümünün önceki kısımlarında, Kolej'in değişmez prensibinin inanç olduğundan bahsetmiş, okul yöneticilerinin, bu temelle yetiştirilecek bir öğrencinin ahlaklı olacağı tezi üstünde yoğunlaştığına işaret etmiştik. Kolej için hazırlanmış olan kataloglarda, bu prensibe destek olarak, sabah dualarının neden zorunlu olduğu açıklanmakta, en iyi ahlaki eğitimin, hem zihin hem beden eğitiminden geçtiği söylenmektedir. Bu eğitimin, insan vicdanının mutlak özgürlüğü prensibine dayandırılması gerektiği, bunun da sabah dualarıyla gerçekleştirilebileceği vurgulanmaktadır (Board of Trustees, 1905, s. 16). 1908 yılında İncil dersleri Pazar gününden alınıp, haftaiçlerine aktarıldı. Bu değişimin esas amacı, gündüzlü öğrencileri de bu derslere katabilmektir (Gates, 1909, s. 17).

1910 yılında yazılan rapora göre, Türk öğrenciler de, aynı diğer öğrenciler gibi, sabah duaları, İncil dersleri ve kilise çalışmalarına katılmaktaydılar. Ancak, eğer aileleri Pazar günlerini evde geçirmelerini talep ederse, buna izin verilmekteydi (Gates, 1911, s. 12). Aynı yıl, Biblical Litterature/Kitab-ı Mukaddes adıyla devam eden ders, sub-freshman sınıfından 4. sınıfa kadar programa konulmuştu (Board of Trustees, 1910-1911, s. 53). 1915 yılında çıkarılan ve yabancı okullara yeni kurallar getiren talimatnamede ilk kez, Hıristiyan olmayanların İncil derslerine gitmeleri yasaklandı (Gates, 1915, s. 20). Bu sebeple, Türkler için kilise çalışmaları ve İncil dersleri seçmeli hale getirildi (Gates, 1916). Kolej yönetimi, bu uygulamanın öğrenci birliğini bozduğunu ve en çok değer verdikleri uyumu yok etmeye başladığına inanmaktadırlar. 1920 yılındaki ders programında dersin adı yer almakta, fakat haftada kaç saat olduğu belirtilmemektedir (Tablo 49). Bu, muhtemelen dersin artık verilmediğini göstermektedir. Yabancı okullarda dini ve zararlı faaliyetlerin yapılmasını önlemek ve Cumhuriyet'in getirdiği prensiplere uygun biçimde eğitim vermelerini sağlamak üzere, 1924 yılında bir Tamim yayımlandı. Tamim'e göre, yabancı okullarda dini eğitim ve ibadet yapılabilecekti. Ancak, mabetlerinin dışında heykel, tasvir ve haç bulundurulması yasaktı. Aynı Tamimle yabancı okulların binaları içindeki dini alamet ve işaretler kaldırıldı, her türlü dini sembollerin kullanılması ve her türlü dini propagandanın yapılması yasaklandı. Okul ve kilisenin farklı yerler olduğu, okullardaki dini propagandanın hoş görülemeyeceği ve talimata uymayan okulların kapatılması karara bağlandı. Yabancıların kendi dinlerini öğrenmelerine ve ibadet yerleri dâhilinde ibadetlerini yapmalarına müsaade ediliyordu (Sezer Arıç, 2014, s. 32). Görüldüğü üzere, yasaklanan dini eğitim değil, dini propaganda idi.

Hıristiyanlığın Delilleri:

Osmanlı döneminde Kolej'in son sınıfı olan 4. sınıfın 1. döneminde verilen Hıristiyanlığın Delilleri (Evidences of Christianity) dersi (Tablo 47), Hıristiyan öğrenciler için olup, Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, resmi olarak, Kolej'deki diğer bütün dini ders ve ritüellerle beraber kaldırılmıştır (Tablo 50).

Ahlak:

Osmanlı döneminde 1896 yılında, lise 3. sınıfın ikinci döneminde verilmekte olan ders, 2 saattir (Tablo 47). Takip eden dönemlerde bu derse rastlanmamıştır. Cumhuriyet döneminde, Türk eğitim sistemine uygun olarak, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi adı altında eğitime devam edilmiştir.

Tavr-u Hareket:

Öğrencilerin sınıf içerisindeki ve Kolej'deki günlük hayatı esnasındaki davranışları, kurallara uyumu, arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı davranışları, Tavr-u Hareket dersi adı altında değerlendiriliyor ve not veriliyordu. 1920'li yıllarda "Genel Davranışlar" başlığında, bir konser

ya da toplantıya gidildiğinde nasıl konuşulması gerektiği ve ayakları zemine vurmaktan yürümenin önemi gibi davranış biçimlerinin tamamının görgü kuralları çerçevesinde öğretildiği bilinmekte ve Kolej'in bu konuda çok disiplinli olduğu görülmektedir (Robert College Record, 1920, s. 8). Bu derse, Cumhuriyet döneminde ve 1920, 1930, 1940, 1950 yıllarında (Tablo 49, 50, 51, 52) ve takip eden 1960 ve 1970 yıllarında rastlanmamıştır (Tablo 53 ve 54). Ders olarak karnelerde görünmese de, elimizde bulunan 1971 yılına kadar olan belgelerde, öğrencilerin hal ve tavırlarına dair notların bir "hal-tavır kartı"nda verildiği bilinmektedir. Diğer bir ifadeyle, karnede not olarak görünmese de, davranış biçimine çok önem veren Kolej yetkilileri, öğrencilerin her hareketini kaydetmekte ve bu kayıtları dekanlığa, bahsi geçen kartlarla iletmektedir. Örneğin, Aydın Koyuncu isimli öğrencinin dosyasında 1952'den 1958 yılına kadar, her yıl tutululan bir "hal-tavır kartı" bulunmaktadır. Bir başka örnek, Tanju Kurtarel'in 1953-1961 yılları arası mevcut olan kartıdır. Bu kartlarda sadece derslerdeki davranışları değil, yatakhane, tenefüste, kısacası kampüs içindeki her tavır kayıt altına alınmıştır. Zira, disipline çok önem veren Kolej yönetimi, bu kartlarda tutulan notlar aracılığıyla, öğrenciyi disiplin komitesine yönlendirmekte ve okula devam edip etmeyeceğine bu şekilde karar vermekteydi. Öğrenci dosyalarında bulunan bu kartlara bağlı olarak, gerek duyulduğunda, disiplin raporu, kart ilişkisine konulmaktadır. Ders kapsamı haricinde öğrencilere, hangi davranışların uygun olup olmadığı hakkında bir liste verildiğini (do or do not list), listenin kapılara asıldığını ve adab-ı muaşeretin ders kapsamı dışında da öğretildiğini yukarıda vurgulamıştık. Tutum, uygun yerde uygun davranış sergileme ve adab-edeb, RC'nin vazgeçilmez prensipleri arasındadır.

El işleri / Marangozluk (Woodwork):

1940 yılında hazırlık sınıfında ve 1951 yılında lise 3. sınıfta rastlanan bu ders, öğrencilerin el işlerine yatkınlığını geliştirme amaçlıdır (Tablo 51 ve 52). Dersin İngilizce adı woodwork olup, bazı karnelerde el işleri, bazı karnelerde ise, marangozluk olarak Türkçeleştirilmiştir. Dolayısıyla, el işleri ve marangozluk derslerinin beraberce değerlendirilmesi gerekir (Tablo 51 ve 52). RC 1946 mezunu Ali Neyzi, Theodorus Hall isimli binanın alt katının okulun marangozhanesi olduğunu söylemektedir. Okulun bütün marangoz işlerinin burada yapıldığı, müdürünün sert ve çalışkan bir kişiliğe sahip olduğu, her öğrenciye birer çalışma masası düştüğü ve herkesin oradaki alet edevatı kullanmayı öğrenmesi gerektiğini anılarında yazmış ve bu dersin önemini altını çizmiştir (Neyzi, 2005, s. 36).

Endüstriyel Eğitim:

Lise 2. ve 3. sınıflarda birer saat olarak verilmektedir.

Askerlik:

Cumhuriyet döneminde üç yıllık lise eğitiminin bütün yıllarında yer almaktadır (Tablo 53). 1970 yılında ise dersin adı Askerî Bilim olarak değiştirilmiştir (Tablo 54). Dersin II. Dünya Savaşından

(1939-1945) sonra konulması, düzenli olarak her sınıfta verilmesi ve dönem sonuna kadar verilmeye devam edilmesi, güvenliğe verilen önemi ifade etmektedir.

Ticaret Bilgisi ve Muhasebe:

1951 yılı lise 1. sınıfta Ticaret Bilgisi, lise 2. sınıfta ise Muhasebe dersi görülmektedir. Temel ticaret bilgisinin verildiği ve basit muhasebe işlemlerinin öğretildiği bu dersler, öğrencileri iş hayatına hazırlar niteliktedir. 1905 yılındaki raporlarda ilk kez karşılaştığımız Ticaret Bölümü altında verilen dersler de şu şekildedir: Güzel yazı, Sahaflık, Ticari Aritmetik, Ticaret Hukuku, Yazışma, Ticaret Tarihi, Ticari Coğrafya, Daktilo, İş Metotları, Muhasebe, Saymanlık, Finans, Muhaberat, Hukuk ve Bankacılık (Board of Trustees, 1905, s. 40-42). Güzel yazı, 1910 sonrasında 2, 3 ve 4. sınıflara konmuştur (Board of Trustees, 1910-1911, s. 43). Bu ders 1950’li yıllarda da devam etmiştir ve orta hazırlık bölümünün birinci sınıfında verilmek üzere müfredatta görülmektedir (Tablo 52). İkinci sınıf Aritmetik dersinde, Ticari Aritmetik anlatılır. İkinci sınıf Saymanlıkta, Dicksee ve Marshall’ın kitapları okutulur. Üçüncü sınıf Muhasebe dersinde İleri Muhasebe dersi verilir. İkinci sömestr ise Firma Finansı dersini içerir. Üçüncü sınıfta Finans, Ticaret ve Finans, Ticaret Tarihi, Para ve Bankacılık gibi dersler alınır. Üçüncü sınıf Muhabere dersinde Ticari Haberleşme dersi verilir. Öğrencilerin çok iyi İngilizce yazışmaları şarttır. Dördüncü sınıf Muhasebe ve Bankacılık derslerinde öğrencilerin çok başarılı olduğu kayıtlara geçmiştir. Aynı yıl, verilen derslere ek olarak, daktilo dersi programa konmuştur (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 48-51).

Hıfzısıhha/Hijyen:

Temzilik dersi ilk kez, psikoloji dersinin alt başlığı olarak 1910 yılında müfredata girmiş olup (Board of Trustees, 1910-1911, s. 54); Cumhuriyet döneminde ayrı bir ders olmuştur. 1944 yılındaki karnelerde görülen Hıfzısıhha/Hijyen dersi, öğrencilere temel sağlık kurallarını ve sağlıklı kalmanın yollarını öğretmekle ilgilidir. Kolej’in yatılı olması ve çok sayıda öğrencinin bir arada bulunması, bulaşıcı hastalıkların kolayca yayılabileceği ortamların oluşmasını kolaylaştırmaktadır. İlgili dönemler, salgın hastalıkların da kolayca yayıldığı yıllardır. Bu sebeple, öğrencileri sağlık konusuna duyarlı hale getirmek amacıyla bu ders konulmuştur. Kolej öğrencilerinin temizliğine çok dikkat etmektedir. Sırada yer alan beden eğitimi, jimnastik dersinin kapsamında bu konuya ayrıntılı yer verilmiştir.

Beden Eğitimi, Jimnastik:

Jimnastik dersi ilk defa 1958 yılında Ferdi Yüksel’e ait karnede görülmüştür. Ancak notlama sistemi harfler üzerinden değil “P” (passed-geçti), “F” (failed-kaldı) şeklinde yapılmaktadır. Öğrencilerin sağlıklı biçimde büyümelerini sağlamak ve bedensel kabiliyetlerini ortaya çıkarmak amacıyla olan bu ders, seçmeli olmayıp tüm öğrenciler tarafından alınmaktadır. Ders, Osmanlı döneminde kültür-fizik adıyla verilmekte olup, öğrencilerin atletik kondüsyonunun gelişmesi için

açılmıştır. Hamlin'in bir eğitimci olarak, ileri görüşlü olduğu ve zihin eğitimi kadar beden eğitiminin de önemli olduğu fikriyle, RC'nin hemen açıldığı yıl (1863), kültür fizik derslerini müfredata koyduğu bilinmektedir (Fincancı, 2001, s. 15). Okulda 1896 yılında dahi bir spor salonu olup (makeshift gymnasium), bar, dambıl ve sopalar eşliğinde öğrencilerin hizmetine sunulmuştur (Washburn, 1896, s. 21). Daha kapsamlı bir spor salonunun yapımı için izin anca 1903 yılında alınmış olup, bu salon düzenlenirken, hususi olarak atletizm için ayrılmış bölümlerin olması istenmiştir (Gates, 1904, s. 11). Tezin ileriki bölümlerinde mezunlarla ilgili analizleri yaptığımızda, atletizm alanında önemli yerlere gelmiş Kolej mezunları olduğu, hatta bir kısmının olimpiyatlara katıldığı görülecektir. Kolej, her spora önem vermektedir. Ancak atletizm, Kolej için ayrı önem arz etmektedir. Zira Türkiye'nin ilk ulusal atletizm şampiyonası (1929) RC'de düzenlenmiştir (Irak, 2013, s. 252). Takip eden bölümde öğrenci kulüplerini anlatacağımız zaman, Kolej'in spora ve beden gelişimine verdiği önem daha iyi anlaşılacaktır. 1904 yılı, Kolej'in sosyal hayatına olumlu katkısı olan tam teşekküllü Dodge Gymnasium'un açılışına sahne olur. 1911 sonrasında bu mekan, akşamları da öğrencilerin kullanımına açılır (Report of the President and the Faculty of Robert College, 1912, s. 50). Jimnastik salonunun açıldığı yıl, sorumlu öğretim görevlisi tarafından, bütün öğrencilerin fiziki sağlık durumlarını ölçmek için testler yapılmaya başlanır (Gates, 1905, s. 7). Jimnastik dersine girmeden önce, yatılılar öncelikli olarak, bütün öğrenciler bu sağlık testinden geçirilirler. Bu test daha sonraki yıllarda (1912) bütün öğrenciler için geçerli olacaktır (Board of Trustees, 1912-1914, s. 81). Öncelikle kalp ve ciğerler kontrol edilir. Bu kontrol sonunda, öğrencilere temizlik konusunda özel bir kurs verilir ve her jimnastik dersinden sonra duş almaları öğütlenir. Bu öğüt, yaptıkları diğer sporlar için de geçerlidir (Board of Trustees, 1910-1911, s. 46). Evinde su akmadığı için RC banyosundan faydalanırken bir öğretmenle karşılaşan ve Galatasaray Lisesinden RC'ye transfer olan bir öğrenci, öğretmenin banyoda ne işi olduğunu sorması üzerine; “spor yaptım, duş alıyorum” diyerek, orada olmasının sebebini öğretmeninden ceza yemeyecek bir sebebe bağladığı da, anılar arasındadır (Irak, s. 251). Zira, yönetim tarafından belirlenen duş saatleri dışında banyoyu kullanmak yasak; ancak, spor sonrası duş yapmak şarttır. Dolayısıyla öğrenci, kurallara uymamış, belirlenen saatlerin dışında banyoyu kullanmıştır. Bu olaydan ceza almamak için, Kolej'in kabul edeceği, diğer bir ifadeyle okulun koyduğu şartlardan birini öne sürerek, doğruyu söylememeyi tercih etmiştir. Yeri gelmişken, Kolej'de temizlik kurallarından bahsetmek istedik. Kolej'in temizliğe verdiği önem, sadece hıfzıssıha dersinde kalmayıp, öğrencilerin hem diğer derslerinde, hem de günlük hayatlarında uygulanmaktadır. Örneğin, cumartesi akşamı banyo saatidir. Banyo ziline çalmasıyla beraber öğrencilerin bornoz ve başlarına sardıkları havluyla yatakhane numarasına göre banyolara girdiği bilinmektedir. Burada önemli olan ve temizliğin gerekliliğini vurgulayan husus ise, banyoda yoklama alınmasıdır. Banyodan sorumlu öğretim elemanı kabinin

önünde durarak öğrencilerin isimlerini söylerken, öğrenci kendini tanıtarak orada olduğunu beyan etmeye mecburdur. Öğrencilere verilen banyo süresi dolunca sular kapatılır ve öğrenciler banyodan çıkarken yoklama alan öğretmene bir kez daha kendilerini göstererek ikinci bir yoklamadan geçerler (Robert College Record, 1919 -1-, s. 82). Yatılı öğrenciler için ise, her yıl düzenli sağlık taraması gerçekleştirilir. Ciğer, kalp, dişler ve gözler özellikle kontrol edilmektedir. Birçok test yapılır. Öğrencilerin sağlık durumlarıyla ilgili çözümlerimizi, tezin ikinci bölümünde vermiş olsak da, bu bölümde de, sağlık karnesi ve testlere ne kadar ihtimam gösterildiğinin bir kez daha altını çizmek istedik. Çünkü, sağlık testinden geçirilen her öğrenci, jimnastik salonundaki kültür fizik hareketlerini yapmak durumundadır. Kolej'in doktorundan rapor almadığı sürece de her yatılı öğrenci bu hareketlere düzenli katımalıdır. Gündüzlü öğrenciler için bu hizmet, ücret karşılığında verilmektedir (Board of Trustees, 1905, s. 15, 16). 1907 yılı itibarıyla az önce bahsettiğimiz zorunlu uygulama, gündüzlüler için de yapılmış olup (Report of The President and Faculty of Robert College, 1907-1908, s. 11), bahsi geçen ücret, 1910 yılında, yıllık 1 TL olarak belirlenmiştir (Board of Trustees, 1910-1911, s. 30). Diğer bir ifadeyle, gündüzlü yatılı farketmeksizin her öğrenci Kolej'in doktorundan teste girmeye mecburdur. Tezin ikinci bölümünde öğrencilerin sağlık durumlarını analiz ettiğimiz kısımda bahsettiğimiz, kayıt sonrası sağlık raporları ve ortaya çıkan fiziki rahatsızlıklar, bahsi geçen bu test sonucu belirlenmektedir. Kolej'in öğrencilerinin sağlığına ne kadar çok önem verdiği yine buradan belli olmaktadır. Kolej'in binaları içinde ayrıcalıklı bir yere sahip olan ve az önce bahsi geçen Dodge Gymnasium, açıldığı yıldan itibaren (1904), hem iç mekan hem de dış mekan sporları için yapılan toplantılara ev sahipliği yapmış (Gates, 1905, s. 6), bu toplantılar geleneksel hale döndürülmüş ve sonucunda, 1923 yılı itibarıyla Kolej'de her bir öğrenci 12 iç mekan, 9 dış mekan sporu ile ilgilenir hale gelmiştir (Tourist Guide to Constantinople, Robert College and Constantinople Woman's College, s. 31). Şu çok iyi bilinir ki, Kolej'i diğer okullardan ayıran en önemli özellik, jimnastik, beden eğitimi ve kültür fizik dersleridir. Bu dersler Kolej'in kız bölümü olan ACG'de de verilmiş olup (1890), Osmanlı ülkesinde bir okulda ilk defa kız öğrencilerin beden eğitimi dersi yapmış oldukları okul olarak tarihe geçmiştir. ACG 1901 mezunu Halide Edib, anılarında, bir bedeni olduğunu farketmesine ve onu hareket ettirmenin keyfini Kolej günlerinde keşfettiğine; Doğulu kızlar için yeni olan bu durumun, basketbol, tenis ve uzun yürüyüşlerle tamamlandığına ve böyle bir ortamda kendisinin “özgürleştiğine” vurgu yapmaktadır (Çalışlar, 2010, s. 30). Diğer bir ifadeyle, kuruluşundan günümüze RC, öğrencilerinin sadece zihinsel gelişimine değil, aynı anda bedensel gelişimine de önem vermiştir. Öyle ki, Cumhuriyet döneminde, spor bölümünün başına öğretmen olarak, defalarca Türkiye ve Balkan şampiyonu olan başpehlivan Abbas Sarıkaya getirilmiştir (Irak, s. 253). Yeri gelmişken, Abbas Sarıkaya'nın öğrencilere olan sevgisinin, okul dergilerinde kendisiyle ilgili yazılan şiirlerle

taçlandığına ve öğrencilerine sadece sporu değil, disiplin, sevgi, eğitim ve saygıyı da öğrettiğini ve öğrencilerin gönüllerine taht kurduğuna işaret etmek isteriz (RC Quarterly, 2008, s. 56).

Sahaflık:

Bir dönem Ticaret Bölümü altında verilen bu ders, lise 3. sınıfın üçüncü döneminde seçmeli ders olarak verilmektedir (Tablo 47). Özellikle eski basım ve el yazımı kitaplara ulaşılması, muhafaza edilmesi ve satılması ile ilgili olan bu dersin, öğrencilerin kitaba olan ilgisini ve sevgisini geliştirmek amacıyla konulduğu düşünülmektedir.

Hattatlık / Güzel Yazı (Penmanship):

Güzel ve okunaklı biçimde yazı yazmanın önemine binaen, hattatlık dersi hazırlık 1 ve 2 boyunca (Tablo 45), 1. sınıfta ve 1930 yılında üç yıl boyunca lisede verilmektedir. Farklı dönemlerde farklı sınıflarda verilen bu ders, öğrencilerin el yazılarının biçimlendirilmesini sağlamaktadır (Board of Trustees, 1905, s. 41). Dersin İngilizce ismi “penmanship” olup Türkçe ismi bazı karnelerde Hattatlık, bazı karnelere ise de Güzel Yazı ismiyle geçmektedir. Dolayısıyla ders değerlendirmesi yaparken bu iki durum göz önünde bulundurulmalıdır (Tablo 45, 48, 49). RC 1946 mezunu Ali Neyzi, bu derste, sadece kalem tutma üstüne bir hafta çalıştıklarından söz etmekte; hangi parmağın, kalemin neresine geleceği üstüne pratik yapılmadan yazı yazmaya geçemediklerinden ve bir kelime yazmanın tam bir ay sürdüğünden bahsetmektedir. İlginç olan ve bizim daha önceki çalışmalarda görmediğimiz ise, yılın sonunda ayrı bir güzel yazı yazma diploması aldıklarına işaret etmesidir (Neyzi, 2005, s. 66).

Tercüme:

1896 yılında 2. sınıflara verilen bu ders, 1910 yılında, İngilizceden anadile çeviri şeklinde olup, sadece 3 ve 4. sınıflarda yer almaktadır (Board of Trustees, 1910-1911, s. 44). 1954 yılında lise 3 ve lise 4 müfredatında haftada 4 saat olarak derse devam edilmektedir (MEB TTKB, 16.3.1960, Karar Sayısı: 31).

Tablo 45. Robert Kolej hazırlık kısmı ders programı (1896): (Washburn, 1896, s. 23).

(1960 yılında, Türk eğitim sistemine uyum sağlaması için, RC Hazırlık sınıfının müfredatı, haftalık 3 saat Türkçe, 27 saat İngilizce olmak üzere değiştirilecektir: MEB TTKB, 16.3.1960, Karar Sayısı: 31).

	1. YIL	Haftalık Ders Saati	2. YIL	Haftalık Ders Saati	3. YIL	Haftalık Ders Saati
1. DÖNEM	İngilizce	6	İngilizce	4	İngilizce	4
	Anadil	6	Anadil	4	Anadil	4
	Hattatlık	1	Tercüme	3	Fransızca	4
	Çizim	2	Fransızca	4	Tercüme	3
	Aritmetik (Anadilde)	6	Hattatlık	1	Çizim	2
	Coğrafya (Anadilde)	3	Çizim	2	Aritmetik (İngilizce)	4
			Aritmetik (İngilizce)	4	Coğrafya (İngilizce)	2
			Coğrafya (Anadilde)	2	Yunan Tarihi (İngilizce)	2
			Eskiçağ Tarihi (Anadilde)	2	Temel Bilim (İngilizce)	2
	1. YIL	Haftalık Ders Saati	2. YIL	Haftalık Ders Saati	3. YIL	Haftalık Ders Saati
2. DÖNEM	İngilizce	6	İngilizce	4	İngilizce	4
	Anadil	6	Anadil	4	Anadil	4
	Fransızca	4	Tercüme	3	Fransızca	4
	Hattatlık	1	Fransızca	4	Tercüme	3
	Çizim	2	Hattatlık	1	Çizim	2
	Aritmetik (Anadilde)	6	Çizim	2	Aritmetik (İngilizce)	4
	Coğrafya (Anadilde)	2	Aritmetik (İngilizce)	4	Coğrafya (İngilizce)	2
			Coğrafya (Anadilde)	2	Yunan Tarihi (İngilizce)	2
					Temel Bilim (İngilizce)	2
	1. YIL	Haftalık Ders Saati	2. YIL	Haftalık Ders Saati	3. YIL	Haftalık Ders Saati
3. DÖNEM	İngilizce	6	İngilizce	4	İngilizce	4
	Anadil	6	Anadil	4	Anadil	4
	Fransızca	4	Tercüme	3	Fransızca	4
	Hattatlık	1	Fransızca	4	Tercüme	3
	Çizim	1	Hattatlık	1	Çizim	2
	Aritmetik (Anadilde)	6	Çizim	2	Aritmetik (İngilizce)	4
	Coğrafya (Anadilde)	3	Aritmetik (İngilizce)	4	Coğrafya (İngilizce)	2

			Coğrafya (Anadilde)	2	Roma Tarihi(İngilizce)	2
					Temel Bilim (İngilizce)	

Tablo 46. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1896): (Washburn, 1896, s. 24).

	Birinci Sınıf Öncesi (Sub-freshman)	Haftalık Ders Saati	Birinci Sınıf (Freshman)	Haftalık Ders Saati	İkinci Sınıf (Sophomore)	Haftalık Ders Saati
1. DÖNEM	İngilizce Gramer	5	İngilizce- Kompozisyon	3	İngilizce-Belagat	3
	Anadil	3	Anadil	3	Anadil	3
	Fransızca	4	Fransızca	4	Fransızca	4
	Tercüme	2	Tercüme	2	Müzik Teorisi	1
	Hattatlık	1	Çizim	1	Latince	3
	Çizim	2	Latin	3	Trigonometri	4
	Temel Cebir	5	Geometri	5	Ortaçağ ve Yakınçağ Tarihi	3
	Fiziki Coğrafya	2	Eskiçağ ve Yunan Tarihi	3	Fizik	5
Avrupa Tarihi	3	İnsan Fizyolojisi	4			
2. DÖNEM	İngilizce Gramer	4	İngilizce- Kompozisyon	3	İngilizce-Yazarlar	3
	Anadil	3	Anadil	3	Anadil	4
	Fransızca	4	Fransızca	4	Fransızca	4
	Tercüme	2	Tercüme	2	Latince	3
	Çizim	2	Çizim	1	Analitik Geometri	4
	Latince	3	Latince	3	Yakınçağ Tarihi	3
	Geometri	5	Yüksek Cebir	4	İnorganik Kimya	3
	Avrupa Tarihi	3	Yunan ve Roma Tarihi	3	Fizik	3
Zooloji	3	Fizyoloji	4			
3. DÖNEM	İngilizce Gramer	4	İngilizce- Kompozisyon	3	Parlamentar Hukuk	3
	Anadil	3	Anadil	3	Anadil	4
	Fransızca	4	Fransızca	4	Fransızca	4
	Tercüme	2	Tercüme	2	Müzik Teorisi	1
	Çizim	1	Çizim	1	Latince	3
	Latince	3	Latin	3	Analitik Geometri	4
	Geometri	5	Yüksek Cebir	4	Yakınçağ Tarihi	3
	Avrupa Tarihi	3	Roma Tarihi	3	İnorganik Kimya	3
Zooloji	3	Bitki Fizyolojisi	4	Fizik	3	

Tablo 47. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1896): (Washburn, 1896, s. 25).

	Üçüncü Sınıf (Junior)	Haftalık Ders Saati	Dördüncü Sınıf (Senior)	Haftalık Ders Saati
1. DÖNEM	İngiliz Edebiyatı	4	Psikoloji	6
	Anadil	3	Anadil	3
	Sivil Hükümet (Fransızca)	3	Hıristiyanlığın Delilleri	2
	Latince	3	Uygarlık Tarihi (Fransızca)	3
	Bizans Tarihi	3	Jeoloji	4
	Analitik Kimya	4	Biyoloji/Analitik Kimya (Seçmeli)	2
	Kalkülüs/ Ticari Aritmetik (Seçmeli)	3	Sosyoloji	3
			Antropoloji	1
			Genel Edebiyat Dersleri	1
			Okunması önerilen kitaplar üzerine çalışmalar	
2. DÖNEM	İngiliz Edebiyatı	2	Felsefe Tarihi	6
	Anadil	3	Anadil	3
	Fransız Edebiyatı	4	Uluslararası Hukuk	1
	Ahlak	2	Uygarlık Tarihi (Fransızca)	3
	Siyasal Ekonomi	5	Astronomi	5
	Avrupa Tarihinin Kritik Dönemleri	3	Genel Edebiyat Dersleri	1
	Organik Kimya	4	Okunması önerilen kitaplar üzerine çalışmalar	
	Mineraloji	3		
	Latince/Fizik (Seçmeli)	2		
3. DÖNEM	Anadil	3	Pedagoji üzerine Dersler	
	Fransız Edebiyatı	4	Sanat Tarihi üzerine Dersler*	
	Mantık	3	Eleştiriler	
	Avrupa Tarihi	3	Derece Sınavları	
	Mineraloji	3	Diploma Törenine Hazırlık	
	Seçmeli Ders - Sahafılık/Latince/Analitik Kimya/Fizik/Botanik	6		

*1960 yılında sanat tarihi dersi, ayrı bir ders olarak lise 2 ve lise 3. sınıf müfredatına seçmeli ders olarak eklenmiştir (MEB TTKB, 8.12.1960, Karar Sayısı: 304).

Tablo 48. Robert Kolej hazırlık kısmı ders programı (1911): (Ahmet Cafer'e ait karneden alınmıştır).

1. YIL	2. YIL
Tavr-u Hareket	Tavr-u Hareket
Devam Katılım	Devam Katılım
Aritmetik	Aritmetik
İngilizce, Direkt Metod	İngilizce
İngilizce, İndirekt Metod	İngilizce Konuşma
İngilizce Konuşma	Temel Fen Bilimleri
Temel Fen Bilimleri	Fransızca
Fransızca	Anadil
Anadil	Coğrafya
Coğrafya	Hattatlık
Hattatlık	Müzik
Müzik	

Tablo 49. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1920): (Vedat Nazif'e ait karneden alınmıştır).

Birinci Sınıf	Haftalık Ders Saati	İkinci Sınıf	Haftalık Ders Saati	Üçüncü Sınıf	Haftalık Ders Saati
Tavr-u Hareket	-	Tavr-u Hareket	-	Tavr-u Hareket	-
Devam Katılım	-	Devam Katılım	-	Devam Katılım	-
Aritmetik	8	Aritmetik		Aritmetik, Cebir	7
İngilizce, Direkt Metod	6	İngilizce	8	İngilizce	7
İngilizce, İndirekt Metod	7	Tercüme	9	Fransızca	6
İngilizce, Konuşma		Fransızca	6	Coğrafya	3
Fransızca	5	Coğrafya	6	Resim	-
Anadil	6	Anadil	9	Anadil	-
Uygulamalı Ders	8	Coğrafya (Türkçe)	8	İncil	-
Müzik		Müzik	1	Müzik	-
		Türkçe, İndirekt	9	Güzel Yazı	8
		Güzel Yazı	1	Genel Fen Bilimleri	7
				Tercüme	9

Tablo 50. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1930): (Yekta Ahmet'e ait karneden alınmıştır).

Birinci Sınıf	Haftalık Ders Saati	İkinci Sınıf	Haftalık Ders Saati	Üçüncü Sınıf	Haftalık Ders Saati
Tavr-u Hareket	-	Tavr-u Hareket	-	Tavr-u Hareket	-
Devam Katılım	-	Devam Katılım	-	Devam Katılım	-
Aritmetik	4	Aritmetik	4	Aritmetik	2
İngilizce, Direkt Metod	5	İngilizce	4	İngilizce	4
İngilizce, İndirekt Metod	5	Türkçe	5	Fransızca	5
İngilizce, Konuşma	4	Fransızca	5	Fonetik	1
Türkçe	5	Coğrafya	3	Türkçe	5
Fransızca	-	Tercüme	2	Tercüme	2

Tablo 51. Robert Kolej hazırlık kısmı ders programı (1940): (Alpdoğan Daldaloğlu'na ait karneden alınmıştır).

Hazırlık Sınıfı	Haftalık Ders Saati
Tavr-u Hareket	-
Devam Katılım	-
Türkçe	-
Yurt bilgisi	-
Tarih, Coğrafya	-
İngilizce, Okuma	5
İngilizce, Yazma	5
İngilizce, Konuşma	3
İngilizce, Tercüme	2
Hesap	-
Resim	5
Hendese	-
Fen Bilgisi	-
Musiki	1
Yazı	-
Elişleri	-

Tablo 52. Robert Kolej orta hazırlık ders programı (1950): (Akın Balkan'a ait karneden alınmıştır).

Orta Hazırlık 1	Orta Hazırlık 2	Orta Hazırlık 3
Tavr-u Hareket	Tavr-u Hareket	Tavr-u Hareket
Devam Katılım	Devam Katılım	Devam Katılım
Türkçe	Türkçe	Türkçe
İngilizce	İngilizce	İngilizce
Aritmetik	Aritmetik	Aritmetik
Müzik	Müzik	Fen Bilgisi
Güzel Yazı	Resim	Müzik
Resim	Marangozluk	Resim
Marangozluk		

Tablo 53. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1960): (Metin Kılıçlı'ya ait karneden alınmıştır).

Birinci Sınıf (7 Ders)	Haftalık Ders Saati	İkinci Sınıf (8 Ders)	Haftalık Ders Saati	Üçüncü Sınıf (8 Ders)	Haftalık Ders Saati
İngilizce	5	Türkçe	4	Türkçe	4
Türkçe	4	İngilizce	5	İngilizce	5
Matematik	5	Matematik	5	Matematik	5
Biyoloji	4	Kimya	5	Fizik	5
Coğrafya	5	Tarih	3	Tarih	3
Askerlik	1	Askerlik	1	Askerlik	1
Beden Eğitimi	2	Almanca	4	Sosyoloji	2
		Jimnastik	2	Türkçe Kompozisyon	1

Tablo 54. Robert Kolej lise kısmı ders programı (1970): (Orhan Barlas'a ait karneden alınmıştır).

Birinci Sınıf (7 Ders)	Haftalık Ders Saati	İkinci Sınıf (8 Ders)	Haftalık Ders Saati	Üçüncü Sınıf (8 Ders)	Haftalık Ders Saati
Türkçe	4	Türkçe	4	Türkçe	4
İngilizce	7	İngilizce	4	İngilizce	6
Matematik	5	Matematik	5	Matematik	5
Biyoloji	4	Kimya	5	Fizik	5
Coğrafya	5	Tarih	3	Tarih	3

Askeri Bilim	1	Askeri Bilim	1	Askeri Bilim	1
Beden Eğitimi	2	Fransızca	4	Sosyoloji	2
		Jimnastik	2	Dünya Edebiyatı	4

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, RC, öğrencilerinin hem zihinsel hem fiziki eğitimine önem vermiş; bu sebeple, tarihi boyunca, teorik derslerinin yanında, spor derslerine de yönelmiş; öğrencilerin ders harici bir gününü kaliteli geçirmeleri için fırsatlar sunmuştur. Yukarıda da görüldüğü gibi, dersler belirli yıllarda, ülkenin durumu ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Ancak eğitim dili olması sebebiyle İngilizce ve çok ihtimam gösterilmesi sebebiyle jimnastik hiçbir zaman müfredattan kalkmayan iki ders olmuştur. Jimnastik dersi ve teorik derslere bağlı olarak Kolej, tarihi boyunca bünyesinde spor kulüpleri öncelikli olmak üzere, öğrenci kulüpleri barındırmış ve öğrencilerini buralara üye olmaları için teşvik etmiştir. Bu, günümüzde de halen devam eden bir gelenektir. Spor kulüpleri öncelikli olduğundan, elimizdeki belgelerde de veri mevcut olduğundan, öğrencilerin spora merakı konusu ayrıca incelenmiş ve RC öğrencilerinin spora karşı tutumunu öğrenmek üzere PROSOPO veri tabanı sorgulandığında aşağıdaki Tablo 55’deki sonuç ortaya çıkmıştır. Sorgulamaya konu olan bilgiler sadece, 1950’li yıllardan itibaren tutulmaya başlanan Namzet Öğrenci Müracaat Kartında bulunmaktadır. Elimizdeki bilgiler ise 1958 yılından başlamakta ve 1963 yılına kadar olan beş yıllık süreci kapsamaktadır. Aşağıdaki Tablo 55 ve 56, yukarıdaki tablolardaki (45-54) bilgilerle beraber okunduğunda, RC öğrencilerinin hem toplum içinde, hem de mesleki platformlarında, neden ve hangi özellikleriyle ayrıcalıklı yerlerde olduğu anlaşılabilir olacaktır.

3.7. ÖĞRENCİLERİN SOSYAL AKTİVİTELERİ

RC’nin muadili okullardan farklı bir yerde durmasına neden olan özelliklerden bir tanesinin, öğrenciyi spora yönlendirmesi, diğer bir ifadeyle, öğrencinin beden sağlığına önem vermesi olduğunu daha önce ifade etmiştik. Öğrencilerin, RC’ye kabul edilme aşamasında doldurmaları gereken formlardan biri olan Namzet (Aday) Öğrenci Bilgi Formunda, “Spora merakınız var mı?” başlıklı bir kısım bulunmaktadır. Bu sorunun sorulma sebebi, öğrencinin spora önem verip vermediğini, veriyorsa RC bünyesinde hangi spor kulübüne dahil olabileceğini saptamak içindir. Ancak, bahsi geçen kartlar, 1950’li yıllardan sonra hazırlanıp öğrenciye sunulduğu için, bu yıl öncesi için veri toplayamayız. Ancak, daha önce, RC’deki derslerin kapsamını anlatırken, jimnastik ve beden eğitimine verilen önemden söz etmiştik. Oradaki bilgiler, şimdi vereceğimiz bilgilerle eklenip, az sonra ayrıntısına ineceğimiz öğrenci kulüpleriyle ilgili bilgilerle bir araya

getirilince, eksik kısımların tamamlanacağı düşünülmektedir. “Spora merakınız var mı?” sorusuna verilen cevaplarla aşağıdaki Tablo 55 hazırlanmıştır. 563 adet namzet öğrenci kartında öğrencinin spor merakına dair alan boş olduğundan, veri derlenememiştir. Tablodan görüldüğü üzere cevaplar arasında 35 çeşit spor bulunmaktadır. Bunlar arasında futbol 68, basketbol 56, yüzme 54 (deniz sporları 12), voleybol 38, atletizm 18 ve tenis 12 kişi tarafından en fazla ilgilenilen spor olmaktadır. Kolej’in eğitim anlayışı hem zihin hem beden eğitimine yönelik olduğundan, tablo 55’deki spor çeşitlerinden en az birini yapan ve aynı anda üst bölümdeki RC müfredatından eğitim alan farklı milliyetlerdeki öğrencilerin, Kolej’in eğitim prensibine ve ulaşmak istediği öğrenci profiline uygun yetiştiğini söyleyebiliriz.

Öğrenciler, Osmanlı döneminden beri öğretmenler denetiminde, entelektüel ve kültürel yönlerinin gelişmesi amacıyla haftalık toplantılar yaparlardı. Bu toplantılar, zaman içinde öğrenci kulüplerine dönüştü. Kurulan kulüpler, RC yönetimi tarafından desteklendi ve ilgili öğretim görevlisi tarafından denetim altında tutulmaya başlandı (Washburn, 1896, s. 22). Öğrencilerin, RC’ye kabul edildikten sonra, bilgilerinin yazıldığı kalıcı kayıt kartında, öğrencinin üye olduğu bu kulüpler yıl yıl belirtilmektedir. Bu belge aracılığıyla topladığımız verilerle de Tablo 56 oluşturulmuştur. Her iki tabloyu (tablo 55 ve 56) beraber değerlendirmemizin sebebi, birbirlerini destekler nitelikte bilgiler içermeleridir. Diğer bir ifadeyle, iki tablonun berberce okunması, RC öğrencilerinin sosyal hayatlarının resmini çizmektir.

Tablo 55. Öğrencilerin ilgilendiği sporlar.

SPORLAR	YILLAR						TOPLAM
	1947	1958	1959	1961	1962	1963	
Aletli Jimnastik	-	-	-	-	-	1	1
Amerikan Futbolu	-	-	-	1	-	-	1
At Binmek	-	1	-	-	-	2	3
Atletizm	-	-	1	2	3	12	18
Avlanmak	-	1	-	-	-	-	1
Badmington	-	-	-	-	1	-	1
Barfiks	-	-	-	-	-	1	1
Basketbol	-	1	2	12	14	27	56
Beyzbol	-	-	-	3	-	-	3
Bisiklet	-	-	-	1	1	1	3
Boks	-	-	-	-	1	1	2
Deniz Sporları	-	-	-	2	3	7	12
Futbol	-	-	1	12	20	35	68
Golf	-	-	-	-	1	-	1

Güreş	-	-	-	1	1	2	4
Hentbol	-	-	-	-	-	1	1
Hokey	-	-	-	-	-	1	1
İzcilik	-	-	-	-	1	-	1
Jimnastik	-	-	-	-	2	1	3
Kayak	-	-	-	1	2	1	4
Koşu	-	-	-	-	1	2	3
Kürek	-	-	-	-	1	1	2
Masa Tenisi	-	-	-	1	3	7	11
Model Uçak Yapma	-	-	-	1	-	-	1
Paten	-	-	-	1	1	-	2
Rugby	-	-	-	-	-	1	1
Satranç	-	-	-	-	1	-	1
Serbest Dalış	-	-	-	-	-	1	1
Silah Kullanma	-	-	-	-	-	1	1
Tenis	-	-	-	4	6	2	12
Voleybol	1	-	-	5	8	24	38
Yelken	-	-	-	-	-	1	1
Yer Jimnastiği	-	-	-	1	-	2	3
Yürüyüş	-	-	-	1	-	-	1
Yüzme	-	1	-	13	17	23	54
TOPLAM	1	4	4	62	88	158	317
GENEL TOPLAM							

Tablo 56. Öğrencilerin üye olduğu sosyal kulüplerin yıllara göre dağılımı.

ÖĞRENCİLERİN ÜYE OLDUKLARI KULÜPLER	YILLAR				TOPLAM
	1945-1955	1956-1966	1967-1971	1972 +	
Almanca Kulübü	-	12	5	-	17
At Binme Kulübü	1	-	-	-	1
Atletizm Kulübü	-	6	-	1	7
Badminton Kulübü	-	-	1	-	1
Balık Tutma Kulübü	-	1	-	-	1
Basketbol Kulübü	2	8	18	-	28
Beyzbol Kulübü	-	-	1	-	1
Bilim Kulübü	-	4	-	-	4
Bisiklet Kulübü	1	-	-	-	1
Boğaziçi Dergisi Kulübü	-	1	-	-	1

Bosphorus Üyesi *	1	15	10	-	26
Caz Kulübü	1	-	-	-	1
Dağcılık Kulübü	-	1	-	-	1
Dalış Kulübü	-	1	-	-	1
Dans Kulübü	1	1	-	-	2
Drama Kulübü	-	22	17	-	39
Edebiyat Yıllığı Kulübü (Okul Dergisi)	-	4	2	-	6
Fikir ve Düşünce Kulübü	-	8	4	-	12
Fizik Kulübü	-	1	2	-	3
Folklor (Halk Oyunları) Kulübü	-	5	34	1	40
Fotoğrafçılık Kulübü	3	33	43	1	80
Fransızca Kulübü	-	1	4	-	5
Futbol Kulübü	5	14	18	-	37
Gezi Kulübü	1	1	-	-	2
Görsel İletişim Kulübü (Audio Visual)	-	-	2	-	2
Halter Kulübü	-	2	6	-	8
İngilizce Konuşma Kulübü	-	1	-	-	1
İzcilik Kulübü	-	17	37	-	54
Judo Kulübü	-	1	16	-	17
Kır Koşusu (Cross Country) Kulübü	-	1	5	-	6
Kimya Kulübü	-	11	10	-	21
Kitap Okuma Kulübü	1	4	1	-	6
Klasik Müzik Kulübü	-	15	10	-	25
Koro	-	-	10	-	10
Koşu Kulübü	-	-	2	-	2
Kültürel Aktiviteler Kulübü	-	23	2	-	25
Kütüphanecilik Kulübü	-	2	1	-	3
Marangozluk Kulübü	1	-	-	-	1
Masa Tenisi Kulübü	-	2	1	-	3
Matematik Kulübü	-	4	30	-	34
Mızıka Çalma Kulübü	-	1	-	-	1
Müzik Kulübü	7	5	1	-	13
Öğrenci Konseyi	1	10	2	-	13
Piyano Çalma Kulübü	2	-	-	-	2
Pul Koleksiyonu Kulübü	4	14	2	-	20
RAAREC Üyesi **	-	-	9	-	9
Radio Elektronik Kulübü	2	14	32	-	48

RA/BA Üyesi ***	-	22	5	-	27
RAMAC Üyesi ****	-	17	2	-	19
Reflections Üyesi *****	3	12	3	-	18
Resim Kulübü	-	2	-	-	2
Sanat Kulübü	1	5	6	-	12
Satranç Kulübü	3	20	11	1	35
Sosyal Hizmetler Kulübü	-	35	26	-	61
Sosyoloji Kulübü	-	-	2	-	2
Spectrum Üyesi*****	-	3	4	-	7
Şiir Okuma Kulübü	-	1	-	-	1
Tarih Kulübü	-	1	-	-	1
Tenis Kulübü	2	2	-	1	5
Trekking Kulübü	-	2	3	-	5
Türk Kültür Örgütü	-	12	22	-	34
Voleybol Takımı	1	2	4	-	7
Yarış Kulübü	-	-	1	-	1
Yayıncılık Kulübü (Broadcasting)	-	-	3	-	3
Yüzme Kulübü	1	4	1	-	6
Zooloji Kulübü	-	3	10	-	13
YILLARA GÖRE TOPLAM	70	789	603	5	900
GENEL TOPLAM					

*RC bünyesinde çıkarılan bir okul dergisi.

**Robert Academy Alumni Records (Araştırmalarım sonucu bulduğum ve açılımının bu olduğunu tahmin ettiğim veri).

***Robert Academy Business Administration.

****Robert Academy Master of Arts Club olabilme ihtimali yüksektir.

*****Lise Yıllığı.

*****Ortaokul Yıllığı.

Tablo 55'e baktığımızda öne çıkan sporların (atletizm, yüzme, basketbol, futbol, tenis) beklenin dışında bir bilgi vermediği; tezin bir önceki kısmında vurguladığımız birçok hususun karşımıza geldiği görülmektedir. Tabloda, 1960 öncesinde veri olmaması, bu sporların önceki dönemlerde yapılmadığı anlamına gelmez. Tam tersine, önceki zamanlardan beri bu spor dallarına o kadar çok ihtimam gösterilmiştir ki, başta basketbol, atletizm ve futbol olmak üzere, bir çok dalda RC öğrencileri ve öğretmenleri, önemli yerlere gelmişlerdir. Bir örnek vermek istersek, RC

öğretmenlerinden Reşat Danyal, futbola o kadar merak sarmıştır ki, bir arkadaşıyla ortak olarak ilk Türk futbol takımını (Black Stocking) kurmuş, ancak takım Abdülhamid sansürüne takıldığı için, kendisi yurt dışına sürülmüştür (Irak, 2013, s. 243). Diğer bir ifadeyle, RC öğretmeni Reşat Danyal'ın futbol merakı, Osmanlı ülkesinde Türkler arasında futbolun yayılmasına yol açmıştır. Basketbol 1907 yılına kadar pek ilgi çeken bir spor değildi. Öğrenciler nasıl oynandığını dahi bilmiyorlardı. RC'ye Amerika'dan gelen öğretmenler, öğrencilerin bu sporla tanışması için ilk kez 1907 yılında kendi aralarında basketbol maçı yaptılar (Report of The President and Faculty of Robert College, 1907-1908, s. 19). Bu maç öğrenciler tarafından o kadar ilgiyle izlendi ki, takip eden yıl (1908), RC öğrencileri kendi aralarındaki ilk basketbol maçını yapacak seviyeye geldiler. I. Dünya Savaşının bittiği yıllarda Kolej'deki spor takımları içinden en iyisinin basketbol takımı olduğu, 1919 yılı ve sonrasında bu maçların çok heyecanlı geçtiği ve RC'nin bu alanda şampiyonluk maçına 3 yarışmacı çıkardığı bilinmektedir. Basketbol maçları genellikle, 2., 3. ve 4. sınıflar arasında yapılmakta, 2 ve 3'ler arasındaki maçın bir yarışmadan daha çok, heyecanlı bir film geçtiği söylenmektedir (Robert College Record, 1919 -1-, s. 78). RC'de okuyan ve basketbol sporuna adını yazdıran Kamil Ocak (RC 1935), 1936 Berlin olimpiyatlarındaki basketbol takımındadır. Ocak, daha sonra spordan sorumlu devlet bakanı olacaktır. Berlin olimpiyatlarındaki basketbol kadrosundaki bir diğer RC'li ise, Türkiye basketbol milli takımının ilk pivotu Sadri Usoğlu'dur (RC 1930). Basketbol ve RC denildiğinde akla gelen bir diğer isim de 1953 yılında Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanlığı yapan Bedii Yazıcı'dır (1960'da tasdikname aldı) (Irak, s. 258). RC 1946 mezunu Ali Neyzi, RC'deki anılarını yazdığı kitabında, basketbolun ülkede pek bilinmediğine ve Kolej dışında kapalı basket alanı olan hiçbir okulun ve spor kulübünün olmadığına özellikle vurgu yapmaktadır (Neyzi, 2005, s. 32).

Atletizm, RC bünyesinde yapılan ilk spor dallarından biridir. Öğrencilerin bu dala ilgisi ise 1900 yılında artmaya başlamıştır (Washburn, 1901, s. 3). 1902 yılında RC'de, 2 tanesi atletizm olmak üzere 3 spor dalında gösteri yapılmış olup, aynı yıl öğrencilerin ilgisi, futbol ve beyzbola yönelmeye başlamıştır (Washburn, 1903, s. 9). Öğrencilerin favorisi olmaya başlayan bu iki yeni dal içerisinde beyzbolun en gözde olduğu yıl 1912 olarak kayıtlara geçmiş ve aynı yıl 21 beyzbol oyunu oynandığı, bunların 2 tanesinin şampiyonluk getirdiği okul müdürü tarafından rapor edilmiştir (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 15, 28). Savaş dönemlerinde dahi, beyzbol maçları Kolej'de hiç duraksamamıştır. Milli mücadele dönemine gelindiğinde de, beyzbol takımının, basketbol takımı kadar iyi olabilmeyi hedeflediği gözlemlenmektedir (Robert College Record, 1919 -1-, s. 79). Öğrencilerin favorisi olmaya başlayan ikinci dal olan futbol, 1905 yılı itibarıyla, öğrenciler tarafından takımı kurulmuş ve başarı gösterilmeye başlayan bir dal haline gelmiştir (Gates, 1906, s. 9). 1910 yılında ise, İngiliz okulu ile RC arasında yapılan iki futbol maçının ikisi de RC öğrencileri tarafından kazanılmıştır

(Gates, 1911, s. 25). 1919 yılında futbol takımının mali işlerinin bir Türk öğretmene (Ahmed İzzet) verildiği bilinir (Robert College Record, 1919 -2-, s. 20). 1921 sonrasında da sınıflar arası maçlar devam etmiş, mühendislik sınıfı da maçlara dahil edilmiştir. Kolej futbol takımının yaptığı bir çok maç içinden en ilgi çekici olan 1921 yılında Galatasaray Lisesi öğrencileriyle yaptıklarıdır. İlk defa iki Türk öğrenci, Şekip Bey ve Ahmed İzzet, maçta oynamış, maç berabere bitmiştir (Robert College Record, 1921, s. 53, 54). Galatasaray Lisesi ile yapılan bu maç sonrasında RC futbol takımı artık sadece Kolej içinde değil, dışarıdaki okullarla maç yapmaya başlamıştır (Robert College Record, 1921 -3/5-, s. 132).

Tablo 55'te sayı yoğunluğuyla ilgi çeken bir diğer spor dalı yüzmedir. Yüzme sporu RC öğrencileri ve öğretmenleri tarafından çokça tercih edilmiş olup, özellikle bu sporu yapmak için Göksu'dan Bebek koyuna kadar olan kısımda öğrencilerin öğretmen kontrolünde denize girdikleri bilinmektedir (Tourist Guide to Constantinople, Robert College and Constantinople Woman's College, s. 14). Ayrıca, her yüzme öncesi, öğretmenler, öğrencilerin velilerinden izin almak durumundadırlar. Bunun için Kolej tarafından düzenlenen izin kağıtları bulunmaktadır. Kağıtlarda, öğrencilerin ailelerine, öğretmen nezaretinde denize girmelerine izin verilip verilmediği sorulur ve bu kağıdı anne veya babanın imzalaması şartı koyulur. Anne veya baba *oğlumun öğretmen nezaretinde denize girmesine izin veriyorum* yazısına imza atarsa öğrenci denize girebilir (Baskın Necip Hüdaioğlu öğrenci dosyası). Yüzme, Kolej'de o kadar çok sevilen bir spor olmuştur ki 1913 yılında ilk kez, kampüste bir yüzme havuzu ihtiyacından söz edilmiştir (Condensed Report of The President and Faculty of Robert College, 1913-1914, s. 12). Zira bahsi geçen yıl Dünya Savaşına doğru giden çalkantılı bir süreç olduğundan, deniz tehlike arz etmektedir ve Boğazda artık denize girmek imkansız hale gelmiştir. Öğrencilerin yüzme sporundan geri kalmamaları için, tek çare yüzme havuzu olmuştur.

Masa tenisi ve tenis 11 ve 12 kişi tarafından yapılmaktadır. 1906 yılında Kolej'e 2 tenis kortu yaptırıldığı, Kolej'in öğretmen ve öğrencilerinden oluşan bir Tenis Kulübünün oluşturulduğu, bunu yapmalarının en önemli sebebinin ise sağlıklı yaşama katkıda bulunmak ve Kolej'deki öğretmen, öğrenci ve idarecileri daha çok bir araya getirmek olduğu raporlarda belirtilmiştir (Report of The President and Faculty of Robert College, 1906-1907, s. 6). Tenis, 1903 yılından beri en çok tercih edilen sporlardan biri olmuştur; öyle ki, 1921 yılına gelindiğinde kortlar yetmemiş, yeni kort ihtiyacı duyulmuştur (Robert College Record, 1921 -4/1-, s. 10). Şimdiye kadar ismini zikrettiğimiz spor dallarının (tenis, futbol, beyzbol ve basketbol) takımları 1921 yılına gelindiğinde altın çağlarını yaşamışlardır. Kış geldiğinde ise spordan vazgeçmek yerine, iç mekan sporlarına ağırlık verilmiştir (Robert College Record, s. 15).

Diğer sporları yapanların sayısı ise 1 ile 11 arasında değişmektedir. RC'ye kayıt yaptırdıktan sonra öğrencilerin bu sporları yapma fırsatı oldu mu bilmiyoruz, çünkü bunu takip etmek

elimizdeki veriler üzerinden mümkün olmamaktadır. Ancak, yapılan sporları, bu sporlara bağlı oluşturulan kulüplerle (tablo 56) birlikte değerlendirecek ve ilgilenilen sporlarla, oluşturulan kulüpler aynı dalda ve yaklaşık oranlarda çıkarsa, ilgili sporlara öğrencilerin devam ettiklerini söyleyebiliriz.

Görüldüğü gibi, kurulduğu 1863 yılından beri, disiplinli bir beden eğitimi programının okulda var olması, RC öğrencilerinin spora önem vererek yetişmesine sebep oldu. 1896 yılında, Osmanlı toprakları içindeki ilk spor derneği olan Robert Kolej Spor Derneği kuruldu. Dernek, sporun, ülkeye açılmasında önemli rol oynadı. Takip eden yılda, 1897’de, RC ilk kez, bugün bir Kolej geleneği haline gelen ve olimpiyatları aratmayan, spor bayramını (field day) atletizm alanında gerçekleştirdi. 1904’de Türkiye’nin ilk spor salonu olan Dodge Gymnasium yine bu okulda açıldı. Dodge Gymnasium, Osmanlı topraklarında bazı ilklere imza attı: 1908 yılında ilk defa basketbol maçı yapılan yer olurken, Avrupa’daki ilk modern jimnastik salonu unvanını aldı (Fincancı, 2001, s. 38). 1897’den sonra geleneksel hale gelen ve günümüzde halen devam eden Field Day, 1905 yılında İngiliz büyükelçisine, Amerikan maslahatgüzarına ve Rum büyükelçisine ev sahipliği yapacak kadar ününü duyurmuştu (Gates, 1906, s. 10). Bu ün, özellikle atletizm alanında olmuştu. Öyle ki, öğrencilerin bir kısmı dünya rekoru kırarak uluslararası çapta ödüller kazanmıştı (Freely, 2014, s. 127). Bahsi geçen Field Day’den deneyim kazanan iki Ermeni RC öğrencisi, 1906 ve 1912 yılında olimpiyatlara katıldı (Irak, 2013, s. 240-254). Üstelik, RC’de eğitildikleri üzere, olimpiyatlarda bile kendi giderlerini kendileri (self help) karşılamıştı. 1907 mezunu olan bu öğrencilerden biri (Mihail Dorizas) olimpiyatlarda, atletizm ve gülle atma alanında bronz madalya kazandı. Aynı öğrenci 1908’de cirit atmada gümüş madalya aldı; ardından 1912’de de Amerikan futbolu ve güreşi spor hayatına ekleyerek, ABD’de çok tanınan bir sporcu oldu (Irak, s. 248). 1912’de RC öğrencilerinden ayrıca iki ayrı şampiyonluk haberi daha geldi (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 28). 1909’da gerçekleştirilen field day’de yüksek atlama birincisi olan bir öğrenci, daha sonra dünya rekoruna imza attı (Van Dyck Post, 1910, s. 25). 1919 yılına gelindiğinde, artık, spor alanında öğrencilere ödül verilmesi gerektiği Kolej yöneticileri tarafından savunulmuş, sporun herhangi bir dalında başarı gösteren öğrencilere “Bristol kupası” verileceği duyurulmuştu. Bahsi geçen kupa ilk kez 1921 yılında, aynı yıl düzenlenen field day sonunda hak sahiplerine verildi (Robert College Record, 1921 -3/5-, s. 135). Ödül, sadece başarıyı ödüllendirmek için değil, diğer öğrencileri cesaretlendirmesi açısından da önemli görülmüştü (Robert College Record, 1919 -2-, s. 20). 1920 yılında Kolej’de yapılacak veya denenecek tüm rekorların olimpiyat standartlarında olması kararlaştırıldı (Robert College Record, 1920, s. 3). 1921 yılında Kolej tarihinde ilk kez, 4 sınıf birden basketbol alanında şampiyonluk aldı (Robert College Record, 1921 -3/4-, s. 88).

RC eğitiminin spora verdiği bu önemin somut örnekleri şu şekilde özetlenebilir:

1896 yılında kurulan atletizm kulübü, 1897 yılında gerçekleştirilen ilk Field Day (olimpiyat tarzında), 1904’de Dodge Gymnasium’un açılışı, 1926’da RC Basketbol takımının İstanbul şampiyonu oluşu, 1929’da yapılan field day’in bütün sporlara ve Türkiye’den gelen bütün sporculara açık olması ve bu sayede field day’in Türkiye çapında ün salması, Türkiye’nin hiçbir yerinde atletizm sahası yokken RC’de bu sahanın açılması (Irak, 2013, s. 260), 1924 yılında Türkiye Cumhuriyeti’ni temsilen Paris’teki olimpiyata Şekip Engineri adlı Türk öğrencinin katılması (Freely, 2014, s. 127, 159), ardından aynı öğrencinin 1928’de Türkiye’nin ilk 110 m engelli rekorunu kırması (Irak, s. 250) ve 1952 yılında, 4 RC mezununun Helsinki’de olimpiyatlara katılması (Fincancı, 2001, s. 39).

Az önce adı geçen ve kendi çağındaki en donanımlı salon unvanına sahip jimnastik salonunda (Dodge Gymnasium) öğrenciler diledikleri sporu yapabilmekte, yeteneklerini geliştirebilmekte ve Tablo 56’da görülen kulüpler faaliyetlerini burada yürütebilmektedir (Fincancı, 2001, s. vii). Spora olan bu ilgi, okul bünyesinde çeşitli öğrenci kulüpleri açılmasına vesile olmuştur. Öğrenci dosyalarındaki Kalıcı Kayıt Kartlarının “açıklamalar” kısmında öğrencinin hangi kulübe üye olduğu yazmaktadır. Bu kısımlar sorgulandığında karşımıza bir veya birkaç satırlık metin çıkmıştır. Bu metinlerin tasniflenerek, kaç öğrencinin hangi tür faaliyetin yürütüldüğü kulübe üye olduğunun tespit edilmesi oldukça güç olmuştur. Neticede yukarıdaki Tablo 56 oluşturulmuştur. Sorgulanan Kalıcı Kayıt Kartlarının 567’sinde bilgi mevcut değildir. Bu sebeple tabloya dâhil edilmemiştir. Haklarında bilgi mevcut olan 900 kişinin dağılımı ise Tablo 56’da görülmektedir. Türlerine bakıldığında, atletizm, yüzme, basketbol, futbol gibi Tablo 55’te görülen en çok ilgi duyulan sporların kulüplerinin kurulduğu; sporun yanı sıra, kitap okuma, yayıncılık, Türk kültür örgütü, izcilik ve yıllık komiteleri (Bosphorus, Reflections vb.) gibi kültürel konularla ilgili; İngilizce konuşma, sosyoloji, tarih, matematik, kimya gibi eğitimle ilgili; koro, klasik müzik, dans gibi sanatla ilgili kulüplerin olduğu, öğrencilerin boş vakitlerini bu tür faaliyetlerle geçirerek bütüncül bir eğitim aldıkları görülür. Diğer bir ifadeyle, kulüplerin faaliyet alanları sadece spor ile sınırlı olmayıp, derslerle ve hobilerle de ilgilidir. Kalıcı Kayıt Kartındaki bilgilerden edindiğimize göre, bir öğrenci birden fazla kulübe üye olabilmektedir. Bu da öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri ve farklı uğraşlar edinmelerini görmek bakımından önemli olmaktadır. Örneğin 1968 yılında öğrenci olan Mehmet Tahsin Hüdayioğlu, hem basketbol kulübü, hem de matematik kulübü üyesidir. RC’de okuyan öğrencilerin karneleri incelendiğinde, sporla ilgili olarak jimnastik ve kültür fizik derslerinin olduğunu görmekteyiz. Kolej’in tarihi boyunca bu derslere özel ilgi gösterdiğine işaret etmiştik. Bu derslere, Tablo 56’daki kulüplerin eklenmesiyle, öğrencinin özgüveninin gelişeceği, çabuk karar verme yeteneğinin oluşacağı ve öğrencinin daha azimli olacağı düşünülmektedir (Robert College Record 1920 -2/2-, s. 49).

Tablo 55’le bir bütün oluşturması açısından önceliği spor kulüplerine vermek istedik. Nasıl ki öğrencilerin en çok ilgi duydukları sporlar basketbol, futbol, atletizm ve tenis ise, öğrenci kulüplerinde de öncelik bu alanlarda olmuştur. Osmanlı döneminde bu dallara verilen önemi Tablo 55’in altında izah etmiştik. Tablo 56’da da bu kulüplerin, 1945-1955 itibarıyla artarak 1971 yılına ulaştığını görüyoruz. Örneğin 1900 yılında kurulan RC futbol takımı, futbol kulübü ile beraber çalışır. Tablo 56’da bu takım ve kulübün üyelerinin, sayılarını çoğalarak 1971’e geldiğini görmekteyiz. 1907 yılında RC beyzbol takımı; 1920’de ise RC basketbol takımının ülke çapında başarılarını sergilediği bilinmektedir ve bu takımlar, adı geçen sporların kulüplerine bağlı olarak çalışmaktadır. Tablo 56’da basketbol takımına üye öğrenci sayısının, diğerleri arasından sıyrıldığını görmekteyiz. Yeri gelmişken şunu ifade etmek gerekir ki, basketbol topu Osmanlı ülkesine ilk defa RC öğretmenleri sayesinde girmiştir. Diğer bir ifadeyle, RC sayesinde, Osmanlı ülkesi basketbolu tanımıştır (Irak, 2013, s. 254). Bu sebeple, basketbol kulübü üyelerinin sayılarının fazla olması pek tabiidir. Tabloda görülmeyen, diğer bir ifadeyle veri alamadığımız, ancak Kolej bünyesinde çok önemli bir yer tutan eskrim kulübü, 1940’lı yıllarda kurulmuş ve yurt dışından özel eğitimci getirilmiştir (Freely, 2014, s. 255). Tabloda çok az sayıda olduğu görülen kürek kulübünün (Rowing Club), 1931 yılında, kürek yarışmasına katılmak için kurulduğu ve bunun için özel toplantılar yapıldığı bilinmektedir (Freely, s. 258). 1912 yılından beri var olduğunu bildiğimiz Jimnastik Kulübünün 16 üyesi olduğunu tabloda gözükmemektedir. Ancak bu kulübün haftada iki kez bir araya geldiğini ve yarışmalara hazırlandığını, müdür raporlarından öğrenmekteyiz (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 25). 1919 sonrasında izcilik İstanbul’da çok moda olmuştur. Bu kulüp, izciliğin kardeşliği güçlendirdiği, açık havada ortak yapılan işler, aynı tip kıyafetleri giyme, fizik kondisyonunu sağlama, kendi kendine yetmeyi öğrenme, kişilik ve karakter gelişimine faydası, yardımlaşma, başkasına faydalı olma duyusunun gelişmesi ve izci kurallarına göre yaşamayı öğrenme gibi sebeplerle Kolej yöneticileri tarafından çok desteklenen kulüplerden biri olmuştur (Robert College Record, 1919 -2-, s. 28, 29). Hatta kulüp o kadar çok destek almıştır ki, 1921 yılında İzcilik Kulübüne üye olan her öğrenci artık, yemek yapmayı öğrenmiş, dağlara tırmanabilen, yağmur altında hayatını sürdürebilmeyi öğrenen öğrencileri olmuşlar; aynı yıl RC İzcilik kulübü, tam ekipmanlı olarak, üniforma, çadır ve yemek takımlarıyla kampa hazır hale gelmiştir (Robert College Record, 1921 -3/4-, s. 91). Böylece, kulüp, tam ekipmanla tam hazır olarak, Kilyos sahilinde kamp kurabilecek seviyeye gelir. Tablo 56’ya baktığımızda izcilik kulübüne üye öğrenci sayısının diğerlerine oranla yüksek olduğu görülmektedir (54 öğrenci). Bu kulübün kontenjanı dolunca da aynı hedef doğrultusunda bir başka kulüp kurulduğu bilinmektedir. İzcilik kulübü haricinde de kamp kuran ve 60 kişiden oluşan bu kulübün (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 27) bilinen ilk kampları, İzmit körfezinde Derince’de kurulan kampdır. Haydarpaşa’ya

yakın olduğu, deniz kenarı olduğu ve önemli bir kent olduğu için İzmit seçilmiştir (Robert College Record, 1919 -2-, s. 10). İkinci kampları bir platoda kurulan ve Wilson kampı adı verilen kamplarıdır (üçüncü kamp Suadiye’de yapılacaktır). İzcilik kulübüye birlikte aynı amaç doğrultusunda kurulan bu kamp kulübü, çadır kurma ve çadır numaralandırma işlemleri sayesinde, zor şartlarda kendi kendini idare etmeyi ve hayatta kalabilmeyi öğrencilerine öğreten iki kulüp olmuştur (Robert College Record 1920 -2/2-, s. 50-53).

RC’nin spor kadar sanata da önem verdiği bilinmekte ve Tablo 56’da görülen Sanat Kulübünün kurulması 1912 yılına denk gelmektedir. Sanat yeteneği olan öğrencileri cesaretlendirmek amacıyla kurulan bu kulüpte hem teorik hem pratik çalışmalar yapılmaktadır. Ayda iki kez buluşarak sanatın değeri ve hayattaki yeri hakkında konuşmalar yapılır; çalışmalar, yıl sonunda gerçekleştirilen resim sergisi ile taçlandırılırdı (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 68). Sanata dahil olan ancak sanat kulübünden ayrı kurulan Tablo 56’da verisini göremediğimiz, ancak Kolej bünyesinde özel bir yere sahip olduğunu bildiğimiz bir başka kulüp ise, Tiyatro Kulübüdür. Tezin IV. Bölümü (Mezunlar) altında adı geçen tiyatro sanatçılarının isimlerine bakıldığında, bu kulübün önemi daha net anlaşılabilir. Kolej’in ilk tiyatro grubu, 1919 yılında Dr. Watson tarafından, her yıl oyun sergilemeleri şartıyla Hisar Oyuncuları/Hamlin Oyuncuları adı altında kurulmuş olup, Kolej’de kız öğrenci olmaması sebebiyle, bu rollerin de erkek öğrenciler tarafından oynandığı ve II. Dünya Savaşı zamanında bile perdelerini kapamadan oyunlara devam edildiği bilinmektedir (Freely, 2014, s. 220, 378). 1921 yılında bu kulüp üyeleri tarafından oynanan *Pygmalion* adlı oyun çok ses getirmiş olup aynı yıl bir oyun daha sergilenmiştir (Robert College Record, 1921, s. 56, 57). Ancak daha sonra sergiledikleri *The Great Divide* isimli oyun, bir öncekinin üstüne çıkmış, tam bir profesyonellik içinde oynanmıştır (Robert College Record, 1921 -3/5-, s. 128). Kulübün, 1926 yılında oynadığı oyuna, ilk kez bir ziyaretçi kadın oyuncu gelmiştir (Freely, s. 241). 1930’lu yıllarda, Türk öğrencilerin de tiyatroya ilgisinin artmasıyla, adı geçen kulübün ikinci başkanı Galip Fırat isimli Türk öğrenci olmuştur (Nutku, 2013, s. 278). 1935-1971 arası bu kulübün yönetiminde çoğunlukla Türk öğrencilerin olması (Nutku, s. 282) ve 1942 sonrasında sahneye çıkan bir çok öğrencinin günümüzün en ünlü Türk tiyatro sanatçıları arasında olması, RC’nin bu kulübe ve çalışmalarına verdiği önemin kanıtıdır. Bahsi geçen öğrencilerden, tezin bir sonraki bölümünü oluşturan “Mezunlar” başlığı altında söz edilecektir. Kulübün ismi sonradan, Tablo 56’da görüldüğü şekliyle Drama Kulübü olarak adlandırılmış olabilir. Bahsi geçen drama kulübüne üyeliklerin 1956 yılı itibarıyla yapıldığını görmekteyiz. Çalışmamızın Türk öğrenciler üstüne olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, Türkler arasında sonradan (1940 sonrası) popüler olan bir dal olduğu kanaatine varabiliriz. Günümüzde, RC öğrencileri halen bu kulüpte yer almakta ve oyun sergilerken halen Hamlin oyuncuları ismini kullanmaktadırlar. Sanatın bir başka

dalı olan dans kulübüne de üye sayısının çok az olduğu görülmektedir. Ancak, dansın 1920 ve 1921 yıllarında öne çıktığı, bir kişinin bir başkasıyla aynı anda ve kontrollü hareket etme duygusunu geliştirdiği için, yöneticiler tarafından desteklendiği bilinmektedir (Robert College Record, 1920, s. 7). RC eğitiminde müziğin ne kadar önemli olduğuna, ders içeriklerini anlattığımız kısımda işaret etmiştik. RC korusu ve orkestrası üstünde de özellikle durmuştuk. Bu kadar ihtimam gösterilen koro ve müzik kulübü ile ilgili, 1967 öncesi için veri alamamamız hayli ilginçtir. Koro, RC eğitim sistemindeki yeri itibarıyla, üzerinde durulması gereken bir sosyal aktivitedir. Zira 1905 yılında okulda ilk defa Kolej Korusu kurulmuş olup, kendisi de Kolej mezunu olan Bay Floros önderliğinde, korodan orkestraya doğru yükselişe geçilmiş ve orkestra, 1906 yılında ilk konserini vermiştir (Freely, s. 159, 160). 1907 yılında orkestra ve çok sesli koro beraber konserler vermeye başlamış; 3. ve 4. sınıflar ise piyano, viyola ve viyolonsel konserleri vermeye başlamışlardır (Report of The President and Faculty of Robert College, 1907-1908, s. 21). 1910'da birçok konser ve resitalde yer almışlardır (Gates, 1911, s. 20). Öyle ki, 1919 yılında RC Korosunun konserleri, artık Kolej'in bir geleneği haline gelmiştir. Aynı yıl verilen 8 ayrı org resitali, Kolej'in müziğe verdiği önemin ve koro ve müzik kulübün RC'deki öneminin kanıtı olmuştur (Robert College Record, 1919 -2-, s. 23).

Tabloda ilgi çeken bir diğer kulüp ise Öğrenci Konseyi olup, ilk kez 1908 yılında oluşturulmuştur. Öğrencilerin tamamını temsil etmesi, okul müdürü veya öğretmenlerine iletilecek konularda bir aracı olması için kurulan bu konsey, yemeklerden, temizliğe her konuda öğrencilerle yönetim arasında aracı olmuştur. Kurulduğunda 8 kişiden oluşmakta olup, 1'i Türk öğrencidir (Gates, 1909, s. 18, 19). Bu konseyin adı, 1921 yılında "öğrenci senatosuna" dönecek ve öğrencilerin tamamının kendi kendilerini idare etme düzeyini ölçme yetkisine sahip olacaktır. Öğrenci senatosunun 1931 yılında almış olduğu kararlardan en önemlisi, RC yöneticilerinin çok ihtimam gösterdiği sağlıkla ilgilidir. Senato, "Sağlık için altın kurallar" listesi hazırlayıp, listeyi yazdıkları haftayı "sağlık haftası" ilan etmiştir (Fincancı, 2001, s. 41). Ayrıca, çalışmalarıyla öğrencilerin fikirlerini özgürce ifade etmelerine zemin hazırlamış, bu özgürlüğün ise RC'nin muadili diğer okullarda olmadığını altını çizmiştir. Senato, her bir Kolej sınıfındaki (1'den 4'e) öğrencileri temsil etse de, en son karar her zaman Kolej müdüründen çıkmaktaydı. Amaç, her türlü yanlış anlamının önüne geçmek ve öğretim elemanlarıyla öğrenciler arasında bağ ve samimiyet kurmaktı (Robert College Record, 1921 -4/1-, s. 20). Bu senato haricinde bir de öğrenci mahkemeleri (student government) bulunmaktadır. Bu birliğin kurulma sebebi, öğrenciye küçük yaşlarda kendi kendilerini yönetmeyi ve sorumluluk almayı öğretmeye yöneliktir (Ergüder, 2013, s. 128).

Sosyal hizmet kulübündeki 61 öğrenci, okuma bilmeyen çocuklara okuma-yazma öğretme, yaşlılara kitap okuma gibi konularda içinde yaşadıkları topluma hizmet etmekte, bu suretle diğer

insanlara yardım etmelerinin vazifeleri olduğunu öğrenmekte ve toplumun bir bütün olduğunu kavramaktadır. Bu kulübe katılımın zorunlu olmamasına rağmen, öğrenciler arasında rağbet görmesi, öğrencilerin topluma hizmet faaliyetlerini kendilerini sorumlu hissederek yapmaları bakımından önemlidir. Fotoğrafçılık kulübüne 80 ve sosyal hizmet kulübüne 61 öğrencinin üye olmasıyla bu kulüplerin en popüler kulüpler olduğu tablo 56'dan gözlemlenmektedir.

Tablo 56'da göremediğimiz Bilardo Kulübü ve bilardo odası 1915'ten beri RC'de kampüsünde öğrencilere hizmet vermektedir (Gates, 1916, s. 25). Öyle ki, 1921 yılında Kolej'de ayrı bir bilardo salonu inşa edilmiştir (Robert College Record, 1921 -4/1-, s. 21). Bilardo kulübü, 1947 yılından itibaren elimizde var olan verilerle oluşturduğumuz tablo 56'da görülmediği gibi, 2016-2017 RC Clubs & Teams listesinde de görülmemektedir ("Kulüp Listesi", 2017). Muhtemelen, bu kulübe ilgi devam etmemiştir.

Her mühendislik öğrencisinin zorunlu dersi olan (Tablo 52) marangozluk/elişleri (woodwork) dersine bağlı olarak kurulan Marangozluk kulübü listede yer almayan kulüpler arasındadır. Halbuki kulüp, öğrencilerin her türlü alet edevatı kullanmayı öğrenmeleri için kurulmuş olup, ayda 20 model üstünden çalışma yapan aktif bir kulüptür (Robert College Record, 1919 -2-, s. 26). Kulübe üye olmak için mühendislik öğrencisi olma şartı yoktur. Diğer bir ifadeyle bu kulüp, mühendislik öğrencisi olmayan ancak bu işe meraklı olan öğrencilerin de marangozluk işlerini öğrenmesi için açılmıştır.

Tabloda verisine rastlayamadığımız ve Cumhuriyet döneminde aktif olduğunu bildiğimiz Münazara Kulübünün en önemli aktivitesinin, ortaokul ve lise öğrencileri arasında gerçekleşen, tartışmalı konuşma yarışması hazırlamak olduğunu, mezun anılarından öğrenmekteyiz (Neyzi, 2005, s. 71).

Veri alamadığımız ve o yıllar için oldukça ilgi çeken bir başka kulüp ise, 1960'lı yıllarda aktif olan, model uçak ve roket kulüpleridir. Ünlü sanatçı merhum Cem Karaca'nın da roket kulübüne üye olduğu, arkadaşlarıyla model roket yaptıkları ve modellerin bazılarının başarılı olup, öğrenciler tarafından okul bahçesinde ateşlendiği, sınıf arkadaşı Cem Kozlu'nun anılarında yer almaktadır (Kozlu, 2013, s. 417).

Edebiyat Kulübü, tabloda göremediğimiz kulüpler içindedir. 1910 yılı itibarıyla, birinci sınıftan başlayarak, her milletten öğrencinin kendi ülkelerinin edebi eserlerini tartıştıkları bir edebiyat kulübü kurdukları bilinmektedir (Board of Trustees, 1910-1911, s. 23). Kulüp her hafta toplanmakta ve edebiyata ilgiyi artırmaya çalışmaktadır (Dewing, 1911-1912, s. 53). Bu kulübe binaen 1915 yılında oluşturulan sınıf topluluklarının, yıl içinde çeşitli toplantılar yaptıklarını, bu toplantılar sonucunda çoğunlukla müzikli gösteriler hazırladıklarını ve bu gösterilerin 1920 yılına kadar devam ettiğini bilmekteyiz (Gates, 1916, s. 30). 1921 yılında, kulüpte yer alan öğrenciler tarafından yazılması planlanan hikayelere iki ayrı ödül verilmesi kararlaştırılmıştır. Bunun sebebi,

bahsi geçen yıl bu kulübe olan ilginin zayıflamasıdır. Ödül sistemiyle bu kulüp yeniden canlandırılmak istenmiştir ve başarılı da olunmuştur (Robert College Record, 1921 -3/4-, s. 68). Türkçe bölümünün oluşturduğu edebiyat kulübü aynı zamanda, Tevfik Fikret'in kurduğu RC Türk Talebe Cemiyetini ile ortak çalışan bir kulüp olmuştur. Kulüp ve cemiyet, 1926 yılında *RC Türk Talebe Hayatı* dergisini çıkarmıştır.

Yeri gelmişken, RC yöneticilerinin, öğrencilerini, yazma, yayımlama, yıllık ve dergi çıkarma konusunda desteklediğini ve çıkarılan dergilerin adıyla kurulmuş öğrenci kulüplerini teşvik ettiğini de söylemek isteriz. Öğrenci kulüplerinin çıkardığı dergilerin büyük bir kısmı, halen Kolej bünyesinde basılmaya devam etmektedir. Tabloda da görülen, *Bosphorus*, *Spectrum*, *RAAREC* gibi mezun dergileri ve ilki 1919 yılında yayınlanan *Robert College Record*, ilki 1929 yılında yayımlanan *İzlerimiz*, ilki 1931 yılında çıkarılan *The Robert College Herald* gibi edebi dergiler, Kolej bünyesinde çıkarılmaktadır. Dergiler çıkarılırken, tabloda görülen Yayıncılık Kulübünün de (Broadcasting) zaman zaman desteği alınmıştır. *Robert College Record* ilk çıkarıldığında, RC'nin Türk öğrencisi Kenan Abdi'nin bu dergide kısa makalesi yayınlanmış olup, devam eden sayılarda da yazıları çıkmaya devam etmiştir (Freely, 2014, s. 216). Öğrenci yıllığı başlığı altında değerlendirebileceğimiz bir yayın olan *Record*'un yayına hazırlandığı ikinci yıl, tanıtım yazıları müdürü Celaleddi Avni (1920) olmuştur. 1919 tarihli *Record*'da Rahmi Koç, Haldun Dormen, 1953'te Cevat Çapan, 1955'te Sina Akşin gibi öğrencilerin yazıları basılmıştır. Yıllık kapsamında değerlendirilebilecek bir diğer yayın *Reflections*'ın başarısı, yeni öğrenci kulüplerinin açılmasına vesile olacak *Echo* isimli okul gazetesine zemin hazırlamıştır. *The Theodorus Prodigy*, *The Anderson Hall Megaphone*, *Campus News*, *The College Times* ve *Campus Chronicle*, öğrenci kulüpleri tarafından yayına hazırlanan dergi ve gazetelerden sadece birkaçıdır (Çolakoğlu, 2013, s. 337-370).

İngilizce konuşma, dağcılık, mızıkça çalma, serbest dalış, avcılık gibi birer kişinin üye olduğu kulüplerin bulunması, çeşitliliği korumak ve öğrencilerin faaliyet alanını geniş tutmak açısından önemli görünmektedir. 1971 sonrasında Kolej bünyesinde Birleşmiş Milletler Kulübü, Braille Kulübü, kardeş okullar kulübü gibi yeni kulüpler kurulmuştur (Fincancı, 2001, s. 165). Günümüzde ise (2016-2017), RC bünyesinde aktif devam eden 109 öğrenci kulübü vardır. Basketbol, futbol, voleybol ve tenis kulüpleri halen popülerliğini korumaktadır. Orkestra ve tiyatro da halen RC için önemli bir yere sahiptir. Ancak, değişen dünyanın ihtiyaçlarını karşılamak adına, Yoga kulübü, dijital medya tasarımı kulübü, DJ kulübü, Radyo Robert kulübü, jazz kulübü ve modern dans gibi yeni kulüpler açılmıştır ("Kulüp Listesi", 2017).

RC öğrencilerinin aldığı dersler hakkında ayrıntılı bilgi verdiğimiz bir üst bölümle, ders harici hayatlarını geçirme şekillerini izah ettiğimiz bu bölüm bir arada değerlendirildiğinde, RC'den mezun olmuş veyahut RC'de okumuş bir öğrencinin yetiştirilme tarzı ortaya çıkmaktadır. Bu

eğitim prensibi, Kolej'in sınav sistemine de yansımıştır. Diğer bir ifadeyle, ne kadar eğitildiklerini ölçecek olan sınavlar da bir o kadar ayrıcalıklı ve zordur.

3.8. SINAVLAR

Kolej'de bilinen ilk sınav, 1868 yılında “*Annual Examinations of Robert College, July 27 – August 21, 1868*” başlığı ile Hamlin tarafından içeriği yazılarak yapıldı. Sınav, okulun geçmiş 4 yılını kapsayacak ve okulun eğitiminin benzersiz (unique) olduğunu gösterecek şekilde olacaktı. Belirlenen tarihlerde sabah 9.00’da başlayacak, akşam 17.00’ye kadar sürecekti. İlk kez yapılacak bu sınav sisteminde, yabancı dil ağırlıklı sorular sorulacak, aritmetik, coğrafya, kimya ve felsefe soruları da içeriğe alınacak ve sınav 1 hafta sürecekti. Sınavın 4/5’i dil sorularına ayrılmıştı (Greenwood, 2003, s. 91-93). Bu ilk sınavın sonrasında Kolej tarihi boyunca yapılacak olan bütün sınavlar, müfredata göre belirlenecek; diğer bir ifadeyle müfredat değişimlerine uygun olarak sınav ve not sistemi de değişecekti. Kolej’in ilk yıllarında (1896), öğrencilerin bilgi düzeylerini ölçmek üzere, her dersten, her ayın sonunda yazılı sınavlar yapılıyordu. Hiçbir sınavdan kalmayan öğrenci, ya okumaya devam eder ya da BA derecesi alırdı. Anadil dersi (vernacular) sınavları, önem arz ediyordu. Yıl sonunda yapılan sınavlara ilaveten, Noel ve gerekli görülürse yaz tatili öncesinde sözlü sınavlar yapılırdı (Washburn, 1896, s. 26). Küçük yazılı sınavlar (quiz) ve sözlüler (oral exam), öğretmenin uygun gördüğü zamanda, haber vererek veya vermeden (pop-up) de yapılabilirdi. Osmanlı döneminde notlar 100 üstünden veriliyordu. Her dönem sonunda, ortalama karneye yazılır ve öğrencinin ailesine rapor edilirdi. Not ortalaması 80’in altında olan hiçbir öğrenci Kolej’in herhangi bir aktivitesine katılamaz, yazılı sınavlarda 60’in altında alan hiçbir öğrenci bir üst sınıfa geçemezdi. BA diploması almak isteyen bir öğrencinin yazılı sınavlarının genel ortalaması 70’in altında olmamalıydı (Washburn, s. 26). 1903 yılına gelindiğinde BA derecesi için “classical course”, BS derecesi içinse “scientific course” sınıfları açıldı. Her ikisinin de vakit, zorluk ve öğrencinin sarfetmesi gereken efor miktarı eşit tutulmaktaydı. Her iki sınıf öğrencileri de seçmeli ders alabiliyor, istedikleri takdirde ticaret derslerine, dolayısıyla da sınavlarına girebiliyorlardı. (Gates, 1904, s. 7). 1910’lu yıllardan itibaren Kolej’e aylık test (monthly test) usulü geldi. Bu aylık testler hem öğrencinin hem de öğretim elemanının o ana kadar yapılan derslerdeki seviyesini değerlendirilmesine imkan veriyordu. Ancak kısa bir süre sonra, aylık testlerin, derslerin konu bütünlüğünü bozduğu gerekçesiyle gerekli olup olmadığı tartışması gündeme geldi. Üstelik her ay tekrarlandığı için öğrencinin psikolojisini bozacağı düşünöldü. Bu sebeben bu sınav şekli tercihe bırakıldı (Robert

College Record, 1919 -1-, s. 74, 75). 1912 yılı itibarıyla BA, BS ve MA'ya, BE'de²⁵ eklendi (Board of Trustees, 1912-1914, s. 31). Az önce de ifade ettiğimiz gibi, müfredat ve sınav sistemi birbirleriyle paralel olarak değişmekteydi. 1912 yılında eklenen bu yeni derece (BE) ve MA derecesi, lisansüstü eğitim sırasında dikkate değer etkinlik gösteren öğrencilere, BA derecesi ise Kolej'de 2 yıl kesintisiz lisansüstü okuduktan sonra tez sunarak sözlü sınavdan geçenlere verilmeye başlandı. MA derecesi almak için ileri düzey derslerin sınavlarından geçmiş olmak mecburi idi. Bu derslerin haftada 15 saatten az olmaması, sözlü sınav için öneri metninin 8 ay önce verilmiş olması ve önerinin akademik kurul tarafından onaylanmış olması gerekmektedir (Board of Trustees, 1912-1914, s. 82). Sınav sisteminde bir başka değişiklik, 1920 yılı müfredat değişimiyle geldi. Yıl sonunda girilen sınavlar, ona bağlı olarak da alınan dereceler değişti: Var olan derecelere (BA, BS vb.), BCS (Bachelor of Commercial Science) da eklendi. İlâveten, 2. sınıf öğrencilerine mühendislik ve kolej derslerini bir arada alarak ve gereken sınavı geçerek "mühendis" derecesi alabilme hakkı tanındı. Dolayısıyla, not sistemi de değişti, 10'luk sisteme geçildi: 10-9: mükemmel; 8: iyi; 7: orta; 6: geçebilir; 6'nın altındaki her not kalırdı. Değişmeyen ise, her ay bitiminde, kayıt işleri tarafından not dökümünün alınması, aileye gönderilmesi ve ailenin imzası ile geri getirilmesi idi (Board of Trustees, 1921, s. 30). BA derecesi, bütün kolej derslerinden (collegiate courses) geçen ve yazılı/sözlü sınavların tamamında başarılı olan öğrencilere verilirdi. Bu dereceden diploma alan bir kişi aynı zamanda, başka branşlar üstünde çalıştığını gösteren sertifikayı da almaya hak kazanırdı. Mezun olamayan sertifika alamazdı. MA derecesi ise, kendilerini "edebiyat adamı" (man of literature) olarak tanımlayan, diğer bir ifadeyle edebiyat ağırlıklı dersler seçerek mezun olan öğrencilere verilirdi (Washburn, s. 27). Kolej'in amacı, İngilizce, tarih, mühendislik ve ticaret alanında doktora derecesine kadar çıkabilmektir (Gates, 1920, s. 16). Özetle, Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, gerekli zorlu sınavları veren her öğrenci, RC'den, BA, BS, BCS, BE, MA, BSc.E dereceleri alabilmekteydi.²⁶ Kolej'in içeriği, "School of Arts and Sciences" olarak geçtiği için kolej (collegiate) sınavlarından geçerek mezun olabilen her öğrenci, BA, BS ve BCS derecesi alabiliyordu. Az önce de işaret ettiğimiz gibi, iki yıl mühendislik dersleri alarak sınavlarda başarılı olan öğrenci "mühendis" diploması alabiliyordu. MA ve BSc.E diplomaları yüksek lisans seviyesinde diplomalar olmaktadır. 1957 yılından sonra alınan bu dereceler sadece Türkiye'de değil, ABD'de de tanınmaya başlanmıştır (Fincancı, 2001, s. 58). Bahsi geçen bu derecelere sahip olabilmek için yapılan bütün yazılı ve sözlü sınavların sonuçları 6 gruba ayrılmıştı: pekiyi, iyi, orta, geçer, zayıf, kötü. Değişmeyen uygulama ise, öğrencinin aldığı puanların her ayın sonunda bir karne ile eline verilmesi ve velisine imzalatılarak geri getirmesiydi. Dönem sonunda ise, öğrencinin bir dersten her ayın sonunda

²⁵ Bachelor of Engineering

²⁶ Uluslararası kabul görülen şekilde, sırasıyla: Bachelor of Arts, Bachelor of Science, Bachelor of Commercial Science, Bachelor of Engineering, Master of Arts, Bachelor of Science in Engineering.

aldığı notların ortalaması alınır, final notu ile birleştirilerek o dönemin notu belirlenirdi. Genel ortalamayı belirlemek için ise bütün derslerin ortalaması alınırdı. Her bir dersin ortalaması, genel ortalama ve devam durumu, dönem sonunda veliye bir karne ile bildirilirdi. Hal-tavır (deportment) ve devam notu (attendance) dekan tarafından belirlenir ve karnede ayrı notlanırdı. Üç ya da daha fazla dersten 3'ün altında kalan, o sınıfı geçemezdi. Final sınavları her dönemin sonunda yazılı olarak yapılırdı. Özel bir sınav yapılması gerekiyorsa bu ücrete tabi idi (Board of Trustees, 1910-1911, s. 27, 28). Üç veya daha fazla dersten 6'nın altına not alan veya genel ortalaması 6'nın altında olan öğrenci sınıfta kalıyordu. Bir veya iki dersten 6'nın altında notu olan öğrenci ise, belirlenen bir süre zarfında bu derslerden tekrar sınava alınıyordu. Dönem sonu sınavları, o dönemde alınan derslerden yazılı veya muadili olarak, her dönemin sonunda yapılıyordu. Bütünleme sınavları ise, yaz dönemi sonu, yılbaşı ve Paskalya'da olmak üzere yılda üç defa yapılıyordu. Kolej'e giriş sınavları, yılda iki defa olarak, Haziran ayında ve Eylül'de okulun açılışını müteakiben (Board of Trustees, 1905, s. 21, 22); final sınavları ise her sömestrin sonunda yazılı veya sözlü olarak, öğretmenin belirlediği şekle göre yapılıyordu (Board of Trustees, 1921, s. 31). RC'yi bitiren her öğrencinin, bir devlet okulunda olgunluk sınavına girmesi gerekiyordu. ACG 1935 mezunu Mina Urgan, bu sınavın 15 gün sürdüğünü; hem sözlü hem yazılı sınav yapıldığını ve içeriğinin çok zor olduğunu anılarında vurgulamıştır (Urgan, 1998, s. 169). Mühendislik bölümünün sınav sistemi, 1959 yılında haftalık, aylık, yarı-yıl ve diploma imtihanı olarak dört ayrı şekilde belirlendi. Haftalık sınavı öğrenciden habersiz; aylık sınavı son 1 aylık ders konularından, yarı yıl sınavını 2 hafta önceden öğrencilere haber vererek ve diploma sınavı bir ay önce öğrenciye haber vererek yapılmak durumundaydı. Diploma sınavı, öğrencinin rehber öğretmeni başkanlığında bir komisyon tarafından yapılmalıydı. Üstelik mühendislik sınıflarında notlama sistemi de değişmiş, harf sistemine dönüşmüştü: A-Pekiyi, B-İyi, C-Orta, D-Geçer, E-Bütünlemeli, F-Kaldı (MEB TTKB, 28.1.1959, Karar Sayısı: 39). Mühendislik bölümünde harf sistemi olmasına rağmen kolej bölümü halen 10'luk sistemde not vermeye devam etmekteydi ve kolej bölümünü bitirebilmek için en az 6 almak gerekiyordu. Bütün notların ortalamasının ise en az 7 olması gerekirdi. 7 ortalamasını tutturamayan öğrencileri, 6 aldığı derslerden Eylül'de; Eylül'de başaramayanların da Haziran'da yeniden sınava girme hakkı vardı. Eylül'de 7 ortalama tutturamayan öğrenci, bütün derslerden geçmiş olsa bile sınıfı tekrar etmek zorundaydı (MEB TTKB, 7.10.1952, Karar Sayısı: 208). 1962 yılında, BA ve BS dereceleri, Türk eğitim sistemine uygun olarak, Edebiyat Diploması (BA) ve Fen Diploması (BS) şeklinde adlandırılmaya başlandı. Diğer bir ifadeyle RC artık, BA ve BS diploması vermemekteydi.²⁷ Her iki diploma için de, öğrencinin 140 saatlik programı tamamlaması ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği

²⁷ BA ve BS diplomaları esasen, Robert Kolej Yüksek kısmı kurulduğundan beri verilmemekteydi (1958). Zira 4 yıllık kolej, 3 yıla inmişti ve mezunlar lise diploması alıyorlardı.

Hümaniter Bilimler (BA için), İktisat Prensipleri (BS için) ve Türk İnkılap Tarihi (hem BA hem de BS için) derslerinin sınavlarını vermiş olması gerekmektedir (MEB TTKB, 31.3.1962, Karar Sayısı: 54). 1968 yılında sınavlara, lise bitirme imtihanı eklendi. Lise son sınıf öğrencileri o yıl okudukları bütün derslerden yıl sonunda sınava tabi tutuldular. Öğrencilerin komisyon önüne çıkarak her dersten en az 45 alması ve bu notla beraber sınıf geçme ortalamasının 50 olması gerekti. Lise bitirme sınavında başarılı olamayanlar bir daha okula devam edemezlerdi (MEB TTKB, 1968, Karar Sayısı: 351). 1971 sonrasında ise not sisteminde yeniden 100'lük sisteme geçildi.

Robert Kolej arşivinde, bazı öğrencilere ait Sınav/İmtihan Defteri ve Sınav Kâğıtları bulunmaktadır. Bu belgelere baktığımızda, defterlerin en az dört sayfadan oluştuğunu, soruların dikkatli ve ayrıntılı hazırlandığını, öğrencinin elindeki defterin sayfaları bitmeden ikinci bir defter alamayacağını ve en önemlisi, yanıtlarını tamamladığında, imtihan kâğıdını/defterini, sınav komisyonun gözü önünde kapatması gerektiğini görürüz. Bahsi geçen bu komisyon, Kolej'e giriş imtihanlarındaki komisyon değildir. Buradan, dönemlik/yıllık sınavların da komisyon önünde yapıldığını, diğer bir ifadeyle sınavlara ihtimam gösterildiği sonucunu çıkarabiliriz.

3.9. ÖĞRETMENLER

RC, öğrencilerini seçerken ne kadar ihtimamlı davranıyorsa, eğitimcilerini seçerken de aynı ihtimamı göstermiştir. Yabancı okullarda öğretmenlik yapan kişiler, ilk dönemlerde yurt dışından gönderilen, özel seçilmiş misyonerlerden oluşmaktadır (Ertuğrul, 2010, s. 209). Ancak, Kolej'in kurucularından Christopher Robert, Kolej'in eğitimcilerinde bulunmasını istediği nitelikleri liste halinde, yedi maddede sıralamıştır. Öncelikle eğitimcilerin 22-26 yaşları arasında, erkek, samimi, ölçülü dindar, zor işler yapmaya gönüllü, başkalarıyla beraber çalışma kabiliyetine sahip, kararlı, bilinçli biçimde mukavemetli, Kolej'in menfaati ne gerektiriyorsa onu yapan, karmaşık kalkülüs problemlerini çözmede üstün yetenekli ve öğrencilere alfabe öğretmeye gönüllü biri olmalıdır. Sağlıklı bir bedende, iyi bir zihin yapısına, sağduyuya sahip olmalı; kuvvetli fakat yumuşak huylu, yumuşak kalpli ve başka insanları kolay anlayan ve empati kuran, mesafeli ve önyargısız hüküm verebilmeli; kendini olduğu gibi başkalarını da, güce ve zora dayanmadan, sevgi ile yönetme kabiliyetine ve güzel huylara ve duygulara sahip olmalıdır. İyi bir eğitim almış ve eğitimi esnasında sınıfında en iyiler arasında yer almış, öğrenmeye ve öğretmeye meyilli, öğrendikleriyle yetinmeyen ve her zaman daha fazlasını öğrenmek ve öğretmek isteyen; işine sıkı sıkıya bağlı, öğrencilerine örnek olabilen biri olmalı; para kazanmayı kendisine hedef edinen tüccar asla olmamalıdır (Fincancı, 2001, s. 22, 23; Greenwood, 2003, s. 85, 86). Kolej'de eğitim veren öğretmenlerin tamamına yakını yabancı uyruklu idi. Çok sayıda Amerikalının yanı sıra, Rum ve

Ermeni öğretmenler bulunuyordu. Kuruluş yıllarında okula öğretmen olarak gelen profesör Djedjian'ı, Washburn, “olağanüstü nitelikli” olarak tanımlamıştı (Washburn, 2011, s. 97). RC'nin ilk yıllarında matematik derslerine Hamlin'in kendisi giriyordu. Diğer öğretmenler ise Yale ve Cambridge'den getirilmişti (Sabev, 2014b, s. 137). Kolej, 1865 yılından itibaren geçici öğretmen/sözleşmeli okutman (hiring tutors) uygulamasını kullandı.²⁸ Bunun sebebi hem daha uygun fiyata gelmesi, hem Hamlin'e daha az karşı gelmeleri, hem de yerli olmayan²⁹ öğretmenleri, Kolej'in bünyesine dâhil etmemek içindi (Fincancı, s. 20; Greenwood, s. 157). 1868 yılında Kolej, daimi kadroda olan profesörlere ilaveten 4 Amerikalı “tutor”la eğitime başladı (Freely, 2014, s. 90). 1872 yılında, “tutor” sayısı artırıldı, buna paralel olarak da müfredatta yeniliğe gidildi (Washburn, s. 97). 1884 yılında, Atina Üniversitesi'nden Yunanca dersleri vermek için bir öğretim görevlisi getirildi. Zira o zamana kadar Yunanca bölümünde dersleri Ermeni ve Bulgar öğretmenler sürürüyordu. Böylece ilk kez bir Rum öğretim görevlisi “tutor” olarak alındı (Washburn, s. 205). Kolej'de eğitim veren profesör ve “tutor”ların isimleri, yıl yıl, mütevelli heyeti tarafından yazılan ve *Robert College Reports* olarak anılan raporlarda mevcuttur. Örneğin, 1896 raporunda, 4 profesör, 32 “tutor” olduğu isimlerle listelenmiştir (Washburn, 1896, s. 28). 1892 yılında RC, daha önce Almanca bölümündeki öğretmeninde başına gelen durumu bu kez, baş Fransızca öğretmeninde yaşar ve okulun Fransızca bölümü öğretilmez kalır. Bu kaybediş vefatla değil, Sultanın bu öğretmeni sarayına, çocuklarına ders vermesi için çağırması sebebiyle gerçekleşmiştir (Washburn, s. 248). Bu durum bir yandan RC öğretmenlerinin kalitesinin herkes tarafından duyulduğunu kanıtlamakta, diğer yandan RC'nin öğretmen açığı vermesine yol açmaktadır. Bu sebeple, olabilecek en çabuk şekilde RC'nin öğretmen kadrosunda yeniliklere gidilir. Önce, kalıcı bir öğretmen atanarak Fransızca bölümü sağlanmalıdır. Almanca bölümünün başına Berlin Üniversitesi'nden yeni öğretmen getirilir. Türkçe bölümü ise Tevfik Fikret'le taçlanır. Bölüm, Tevfik Fikret'in kurduğu, yukarıda işaret ettiğimiz RC Türk Talebe Cemiyeti ve yine yukarıda bahsettiğimiz Edebiyat Kulübü ile ortak çalışmalar yürütür. Bu çalışmalardan alınan en verimli sonuç, 1926 yılında *RC Türk Talebe Hayatı* dergisinin çıkarılmasıdır. Ardından matematik, fizik ve biyoloji bölümüne arka arkaya profesörler atanır. Mütevelli heyeti, ardı ardına yaptığı bu atamaların sebebini, Kolej'i hakkıyla, materyal açısından, müfredat bakımından ve personel olarak çağa uygun, çağdaş bir Kolej haline getirmek olarak açıklar (Washburn, s. 304, 305). 1911 yılında, 8 Amerikalı, 1 İsviçreli, 1 Türk (Hikmet Bey) olmak üzere 10 yeni öğretmen RC'ye alınmış olup, hepsi özel bir testten geçirilir (Dewing, 1911-1912, s. 12-17). 1913'de ise “tutor”ların Amerika'dan geldiği ve artık sadece sınıflarda değil,

²⁸ Kolej'in ilk “tutor”ları, Moniser Lador, James Rodgers, Luther Ostrander'dir (1865). Robert ve Luther Ostrander'in yazışmaları, Columbia University Libraries, Archival Collections, RC Records 1858-1986, box 5, folder 50-51'de yer almaktadır.

²⁹ Yerli (native), misyonerlerin Protestanlığı kabul ettirdikleri kişiler anlamında kullanılmaktadır (Hamlin, 2012, s. 197), çevirmen notu.

çalışma odası, okuma odası, bahçe vb., kısacası kampüs içinde her yerde öğrencilere eğitim vermekle görevli oldukları bilinmektedir (Condensed Report of The President and Faculty of Robert College, 1913-1914, s. 5). Bunun sebebi RC yöneticilerinin, öğretmenlerin derslere girmek dışında üstüne düşen görevleri listelemesiydi. Diğer bir ifadeyle, Kolej'in öğretmenlerle ilgili çok ihtimam gösterdiği bir husus vardı: Öğrenci üzerindeki etki. Öğrencilerin ahlaki ve ruhani eğitiminde en önemli hususun öğretmenlerin öğrenciler üzerinde bıraktığı kişisel etki oldu söyleniyor, her öğretmenin Tanrı'nın adamı (man of God) olması gerektiği savunuluyordu (Gates, 1904, s. 14). Öyle ki, bir öğretmenin, öğrencisi üzerindeki etkisinin sadece derste değil, dersten çıktığında da halen devam ediyor olması gerektiği savunuluyordu. RC 1957 mezunu Üstün Ergüder, anılarını yazdığı makalesinde, öğretmenlere özel bir kısım ayırmış ve eğitimin dersten sonra da devam ettiğini, hocalarla her zaman konuşup dertleştiklerini, zaman zaman beraber sinema ve tiyatroya gittiklerini, adalarda piknik yaptıklarını, plaja gittiklerini, hasta olduklarında öğretmenlerin öğrencileri ziyaret ettiklerini anlatır. Ergüder, *Kolej'in ayrıcalığı öğretmenleriydi: yaratıcılığı, girişimciliği, hoşgörüyü, özgürlüğü, dürüstlüğü, sorumluluk bilincini aşlayan öğretmenler...* satırlarına can vererek, RC'nin kurucularının hayal ettikleri öğretmen tipinin, Kolej'de eğitim verdiğini kantılar (Ergüder, 2013, s. 129-132). RC 1970 mezunu Orhan Pamuk, Amerikalı hocaların bir yandan Batı medeniyeti öğretmek için çabaladıklarına, diğer yandan da öğrencilerle arkadaş olmak için gayret gösterdiklerine vurgu yapmaktadır (Pamuk, 2016, s. 291). RC 1946 mezunu Ali Halim Neyzi de, Kolej'deki anılarına kaleme aldığı kitabında, aynı Pamuk gibi, Amerikalı öğretmenlerin çok candan olduğundan ve öğrencilerle arkadaş gibi konuştuklarından söz etmektedir. Ayrıca, öğretmenlerini ayrıntılarıyla anlatmakta; gençlerin özgün ve yaratıcı olması için özel çaba sarfettiklerine işaret etmektedir (Neyzi, 2005, s. 77, 106). Kolej'deki anılarını yazan bir diğer kişi, Kanat Emiroğlu ise, öğretmenlerini her zaman barışsever, insan sever ve toplum bilinci olan genç beyinler olarak gördüklerini; öğretme, gözetim, yön gösterme ve sevgileriyle öğrencilerin yaşamlarında olumlu izler bıraktıklarını vurgulamıştır (Emiroğlu, 2013, s. 440).

1913 yılında Kolej'de özel seçilmiş, 8 Ermeni, 3 Bulgar, 9 Rum, 5 Türk, 1 Arnavut, 4 Fransız, 2 Alman öğretmen bulunmaktaydı (Condensed Report of The President and Faculty of Robert College, 1913-1914, s. 4). Zaman içerisinde Türk öğretmenler, Türkçe ve Türkçe tercüme derslerini vermek üzere istihdam ediliyordu. Bunlar arasında en meşhuru az evvel adı geçen şair Tevfik Fikret, Kolej'in ilk mezunu Hüseyin Hulusi, Salih Feridun, İsmail Hikmet (Aritmetik ve Türkçe) ve Abdurrahman Cemal beyler idi (Robert College Record, 1920, s. 36). 1931 yılında, açık fikirli olarak tanımlanan, 1925 yılından beri RC'de Türkçe dersleri veren ve Hüseyin Hulusi'nin asistanlığını yapan Mehmet Cevdet (Muallim Cevdet), "tutor"luktan kalıcı kadroya alındı. Mehmet Cevdet, açık fikirliliği, vatanperverliği ve Türk öğrencilere Hristiyan kültürünü

anlatmaya karşı olmasıyla tanınırdı (Sabev, 2014b, s. 113). 1930’lu yıllarda “tutor” sistemiyle RC’ye gelip öğretmenlik yapan en önemli isimlerden biri, cebir çalışmalarıyla ününü dünyaya duyuran matematikçi Cahit Arf’tır. Fransa ve Almanya’da lisansüstü eğitim yapan Arf, RC Mühendislik’te matematik dersleri vermiş; *Arf Değişmezi*, *Arf Halkaları* adlı çalışmaları ve *Hasse-Arf* isimli kendi adıyla anılan matematik teoremini bilime kazandırmıştır (Hortaçsu, 2013, s. 197, 198). Türkçe, edebiyat ve tarih derslerinden en az birinde ders vermiş olan, gazeteci Selim N. Gerçek, Faruk Nafiz Çamlıbel, Behçet Kemal Çağlar, Necip Fazıl Kısakürek gibi isimlere bakıldığında, RC’nin Türk öğretmen kadrosuna verdiği önem görülmektedir. Belki de bu yüzden 1950 ve sonrasında mezun olan ve Türk edebiyatının unutulmazları arasında yer alan bir çok kişi RC mezunudur. Bahsi geçen isimlerden, tezin dördüncü bölümünü oluşturan “Mezunlar” başlığı altında söz edeceğiz.

Meşhur edebiyatçı, şair, yazar ve alanında uzman olan kişiler Kolej’e davet ediliyor ve konuşma yapıyorlardı. Böylece, öğrenciler hem bu kişileri yakından tanıyıp bilgilerini artırırken, güncel olaylar hakkında da fikir sahibi oluyorlardı. 1923 yılı itibarıyla Kolej’de 70 profesör ve asistan olduğu, 25’inin RC mezunu olduğu, geri kalanın da ABD’nin ileri gelen kolej ve üniversitelerinden mezun öğretmenler olduğu bilinmektedir (Trustees of Robert College, 1871, s. 29). Burada yeri gelmişken belirtmek isteriz ki, Cumhuriyet dönemindeki öğrenci karnelerinde, derslerin adlarının hemen yanında, dersi veren öğretmenlerin isimleri de yazmaktadır. Bu sayede, yıllar içinde, hangi öğretmenin hangi dersi verdiği izlenebilmektedir. Cumhuriyet döneminde çıkarılan tamimlerle, önce 1924 yılında, tarih, coğrafya, yurt bilgisi ve sosyoloji derslerinin Türk öğretmenler tarafından verilmesi ve Türk öğretmenlerin hazırladıkları sınavdan geçilmesi zorunluluğu geldi. İki dersten başarılı olamayanların ise, sınıfta kalması gerektiği, tamimin 7. maddesinde yer aldı. 1926 genelgesinde, Türkçe, tarih ve coğrafya öğretmenlerini Milli Eğitim Bakanlığı’nın atayacağı yazıyordu. Aynı genelgenin 625. maddesinde, okuldaki Türk kültürü dersleri veren Türk öğretmenlerinden birinin, müdür baş yardımcısı olarak göreve getirilmesi zorunluluğu geldi. Dahası, TC uyruklu bir yabancı öğretmenin, yeteri kadar Türkçe biliyor olma gerekliliği 625 sayılı kanunun 13. maddesi c bendinde yayınlandı (Okan, 1971, s. 6-11). 1925 yılı itibarıyla, RC’de verilecek Türk kültürü dersleri için, Yusuf Akçura, Faik Sabri, Ali Cenab, Fuad Köprülü, Reşat Nuri ve Kemal Zaim gibi Avrupa pozitivisminden etkilenmiş ve meşrutiyet döneminde görüşleri şekillenmiş entelektüel kişiliklere başvurulmasının gerekliliği gündeme gelmiştir (Sabev, 2014b, s. 123). 1926 yılından itibaren, Türk kültür derslerini verecek Türk öğretmenlerinin “Öz Türk” olması gerektiği, öğretmenlerin ehil kişiler olması, özellikle Türkçe öğretmenlerinin Dar’ül Fünûn veya yüksekokul mezunu olması şartı getirildi. Yapılan teftişlerde bu kurallara uymayan öğretmenlerin yıl sonunda sınava tabi tutulacağı, başarılı olamayanların görevlerine son verilmesi gerektiği kararı çıktı (Sezer Arığ, 2014, s. 60). 1935 yılında çıkarılan

yabancı okullar yönergesinde ise, Türkçe okutulacak derslerin Türk öğretmenlerinin, yabancı okulların disiplin kurulunda bulunması şartı geldi (Sezer Arığ, s. 42). 1960 yılında az önce sözü edilen Türk baş müdür yardımcısının görevleri belirlendi: Resmi makamlarla yapılacak bütün yazışmalarda görevli kişi Türk başmüdür yardımcısı oldu. Tasdikname, diploma ve askerik işlemleri yine bu başmüdür tarafından yapılacaktı (MEB TTKB, 10.12.1968, Karar Sayısı: 351). Bu durumda, Cumhuriyet sonrasında, RC'deki Türk öğretmen sayısı hızla artmaya başladı. Günümüzde yabancı ve Türk öğretmenlerin sayılarının aşağı yukarı eşit sayıda olduğu sanılmaktadır. Konu hakkında ayrıntılı çalışma yapan Orlin Sabev, RC mezunu olup, Kolej'de öğretmen olarak kalan 7 Türk olduğunu bildirmektedir: Hüseyin Hulusi (1903), Mehmed Rıdvan (1915), Vamik Aziz (1915), Hazım Atıf (1917), Şekip Engineri (1923), Cemil Hikmet (1925) ve Mustafa Santour (1930) (Sabev, 2014a, s. 189). 1930 sonrasında RC'de öğretmenlik yapmış mezunlar içinde bizim ulaşabildiğimiz isimler ise, Soli Özel (1976), Gündüz Vasaf (1964), Ayşe Kulin (ACG 1961), Rina Onur (2004), Ayşen Zamanpur (1976), Semahat Demir (1984), Hülya Uçansu (1971), Metin Bonfil (1979) ve Seda Binbaşigil (1979)'dir (RC Quarterly, 2013, s. 34). Yeri gelmişken, RC'nin 1932 yılında girdiği büyük mali krize çözüm bulmak için, okulun müdürü olan Monroe tarafından, öğretmen sayısını azaltmak ve ortak öğretmen kullanma yoluyla mali önlemler alınmaya çalışıldığı; ancak, RC'nin eğitim prensibine uymaması sebebiyle, bu davranıştan hemen dönüldüğü ve akademik personelin seviyesinin yükseltilmesine çalışıldığını da vurgulamak istedik (Fincancı, 2001, s. 54, 55).

Bu bölümde elde ettiğimiz sonuçların en önemli kısmını Kolej eğitimi kaplamaktadır. Daha detaylı bir ifadeyle, bu bölümde, Kolej'e kayıt yaptırmak isteyen öğrencilerin giriş şartları (sistemin girdilerinden beklenen özellikler), Kolej'in eğitim-öğretim prensipleri ve bu prensiplere bağlı olarak oluşturulan müfredat, sınav sistemi, eğitim tarzı, öğretmen seçim kriterleri, öğrencilerin hangi okuldan geldikleri ve ders harici sosyal aktiviteleri ile ilgili tespitler yapılmıştır. Tespitlerimiz, sistemin "işlem" ögesini oluşturmaktadır.

Bulgularımızı kısaca değerlendirdiğimizde şu sonuçları elde etmekteyiz:

İyi tanımladığımız çalışma grubumuzun dolaşım alanı olan Robert Kolej'de okumuş olan her öğrenci, belirli şartlar altında okula seçilmektedir. Seçilen öğrencilerden, alacakları ayrıcalıklı eğitim sayesinde doğacak ortak bilinç ve aidiyet duygusunu kabul etmeleri ve bu duyguyu her daim canlı tutacak kişiler olma özelliği taşımaları beklenmektedir. Dolayısıyla bir RC mezunu, yukarıda işaret ettiğimiz, RC'nin eğitim değerlerini ve ayrıcalıklı özelliklerini özümsemeli ve sosyal yaşantılarına ve mesleki hayatlarına bunu yansıtmalılardır. Özellikle, yabancı dil eğitimine verilen önem ve öğrencilere bilgi yüklemekten ziyade sorgulayıcı ve düşünmeye sevk edici modern eğitim-öğretim yaklaşımlarının uygulanması, Kolej'i ve öğrencilerini diğerlerinden farklı

kılmaktadır. RC'nin, yukarıda ayrıntılarını verdiğimiz kendine özgü türden modern eğitim programı ve sisteminin, ders içeriklerinin yanındaki tamamlayıcısı ise, öğrencilere özgüven aşılmasıdır. Bunun yanında, kişilerin bireysel özgürlükleri ve bu özgürlüğün gerektirdiği sorumluluk da öğretilmektedir. Diğer bir ifadeyle, RC'nin eğitim-öğretim prensibinin, yabancı dil bilme, özgür iradeyle karar verebilme ve özgüven sahibi olma üzerine kurulduğunu; öğrencilerin ahlaki yönlerinin geliştirilmesi, usul-adab öğrenmeleri ve güzel tavırlar geliştirmelerinin ise göz ardı edilmediğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Kısacası, Kolej sadece sınıf içi eğitime değil, öğrencilerin davranış biçimlerinin eğitime; buna ek olarak, öğrencilerinin vücut sağlığına ve beden terbiyesine de önem vermektedir. Kolej'in hedefi, bilgi sahibi, kişiliği güçlü ve kendi toplumlarına katkıda bulunan insanlar yetiştirmek olduğundan, istenen profildeki bu insanın davranışlarının diğer insanlara da örnek olması gerekmektedir. Bunun için ise, sadece öğrencilerin seçilmiş olması değil, onları şekillendirecek öğretmen kadrosunun da, hem bilgi hem de ideal olarak çok güçlü olması, yani seçilmiş olması gerekmektedir. Kolej öğretmenleri seçilirken özverili, idealist ve kendini eğitime adanmış olmalarına ve öğrenciyi etkileri altında bırakmalarına dikkat edilmektedir.

Görüldüğü gibi, RC, rakip tanımayan eğitim prensipleri ile zihin, ruh ve beden üçlemesinin terbiyesini beraber gerçekleştirmekte ve öğrenciler şekillendirilirken, bir bütün olarak ele alınmaktadır. Bu yol izlenerek gelişen bir öğrencinin, ilaveten, toplum içinde sosyal olması, hobilerinin olması veya ileride edineceği meslekler için ayrıca bir alt yapısı olması gerekmektedir. Bu alt yapı, ağır ders müfredatı ve zorlu sorulardan oluşan sınav sistemine ilaveten öğrencilerin sosyalleşmesine ağırlık verilerek sağlanmaktadır. Bu maksatla Kolej, bünyesindeki sosyal kulüplerle öğrencilerinin sosyalleşmesi için ortam hazırlamaktadır. RC'nin bütüncül eğitim anlayışının gereği olarak öğrencilere kadın-erkek eşitliği, enternasyonalizm gibi değerler; resitaller, konserler, konferanslar, tiyatro gibi sosyal etkinlikler ve jimnastik, kültür-fizik gibi beden terbiyesi veren dersler eğitim programına dahil edilmiştir (Çalışlar, 2010, s. 28, 29).

Bölümün başında vurguladığımız modernite projesi çerçevesinde değerlendirildiğinde, eşsiz ve rakip tanımayan eğitim sistemiye RC, kendi başına bir öncü olmuş ve Cumhuriyet'e geçişte, Osmanlı'dan kalan bilgi tanımını değiştirmiştir. Öncü olmuştur; müfredatıyla, kendi yakınında açılan ve sistemini RC'den örnek alarak oluşturan bir Türk okuluna, Galatasaray Lisesi'ne, model olmuştur. Bilgi tanımını değiştirmiştir; tanım, dini bilgidен, pozitif bilgiye dönüşmüştür.

Sistemin ilk ögesi ile tanımladığımız öğrenci profili ile, sistemin ikinci ögesi olan, hem teorik hem de pratikte alınan eğitimle ilgili saptadığımız tespitler bir araya getirildiğinde ortaya çıkan bulgular, öğrenci profilinin neden ve nasıl kendi toplumlarında önde giden insanlar olduklarını anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Bir araya getirilen bu tespitlere, RC eğitiminin bir bütün olarak,

ders içi eğitimle beraber, öğrenciye zđüven sağlama, kendi kararlarını alma, sorumluluk sahibi olma, ruh gelişimi, disiplin, kendini kontrol etme, kurallara uyma, nazik ve kibar olma, pratik düşünme ve kendi kendine yetme duygularını aşıladığını ve bir insanı tepeden tırnağa şekillendirdiğini söyleyebiliriz (Robert College Record, 1920, s. 49, 50). Tezin IV. bölümünde, RC'ye giren ve bahsi geçen eğitim şekliyle yoğurulan/şekillenen/yetişen öğrencilerin bu mekandan çıkışını, diğer bir ifadeyle, RC'nin mezunlarını değerlendirmeye alacağız.

4. ÇIKTILAR: MEZUNLAR

Robert Kolej'i bir sistem olarak tanımladığımız çalışmamızın önceki bölümlerinde, girdileri teşkil eden öğrenci grubu ile, bu grubun, RC'de aldıkları eğitimle şekillenmesinin ele alındığı süreç aşamaları üzerinde duruldu. Bu bölümde ise, sistem analizinde “çıkıtlar”ı teşkil eden RC mezunu öğrenciler üzerinde durulacaktır. Diğer bir ifadeyle, RC'den mezun olan öğrenciler ve mezuniyet sonrasındaki meşguliyetleri ve meslekleri bu bölümün kapsamında incelenecektir.

Cumhuriyet döneminin ilerleyen yıllarında mezunların bir kısmı yurtiçi veya yurtdışında yükseköğrenime devam ederken, Cumhuriyet'in ilk yıllarında ve Osmanlı döneminde mezun olanlar RC'den mezuniyetlerinin hemen ardından hayata atılmaktaydı. Çünkü lise mezunu olmak, özellikle de Robert Kolej'den mezun olmak, iyi bir işte çalışmak için yeterli oluyordu. Bu şekilde iş hayatına atılanlardan gösterebileceğimiz en iyi örnek Bülent Ecevit'tir. Ecevit, 1944 yılında, RC'den mezun olur olmaz, Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çevirmenlik yapmaya başlamış; 2 yıl sonra, 1946'da ise Londra elçiliğinin basın ataşeliğinde katip olarak çalışmıştır. Diğer bir ifadeyle, 1957 yılında çalışmalar yapmaya gittiği Harvard'dan önce, zaten mesleki kariyerine başlamıştır. Ecevit'in daha sonra başbakan olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, RC mezunlarının, seçtikleri mesleklerde hep önde giden insanlar olduğunu ve mesleklerinde üst pozisyonlarda yer aldıklarını söyleyebiliriz. Tezin bu bölümünde, birçok örnek üstünden bu hipotezimizi doğrulamaya gayret edeceğiz.

Mezunların uğraşı alanları ve meslekleri PROSOPO veritabanına yüklenen bilgilerin sorgulanması yoluyla elde edilmiştir ve çeşitli biçimlerde tasniflenerek aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Sorgulamalar, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri için ayrı ayrı yapılmış ve değişimi görmek amacıyla aynı tabloda gösterilmiştir. Diğer bir ifadeyle, mezunların topluma yaptıkları katkılar/katılımlar ve kazandırdıkları katma değerleri ortaya koymak, bu bölümün amacını oluşturmaktadır. Bu katkıyı daha belirgin hale getirmek için, alanlarında ilk olanlara bakılmış ve mezunlar arasında, örneğin Türkiye'nin ilk büyükelçisi, ilk otomobil kulübü kurucusu ya da Broadway'de ilk oyun sergileyen sanatçısı gibi kişiler tespit edilerek, topluma en üst düzeyde katkı sağlayan kişiler ayrıca incelenmiştir. Bu suretle, RC'deki eğitimlerini tamamlayarak mezun olan veya mezun olmadan ayrılan öğrenciler, standart mezunlar, temayüz eden mezunlar ve mezun ilkler olarak üç grup halinde incelenmiştir. Bu üç grup içinde, en kalabalık olanını, mezunların genelini temsil eden standart mezun grubu oluşturmuştur. RC mezunları grubunun tipolojisini ve karakteristiğini ortaya koyduğu için, bu grup önemli olup, prosopografinin, yani grup biyografisinin esasını oluşturmaktadır. Diğer iki gruptakiler daha azınlıkta olmakla beraber önemlidir. Bu bölümden elde edilen bilgiler sonuç kısmında, Kolej'de verilen eğitimin amacına ulaşıp ulaşmadığını tespit etme konusunda değerlendirme yapılırken kullanılacaktır. Bu grup

incelenirken, bireylerden ve isimlerden sıyrılmaya çalışılsa da, RC'nin standart mezunlarının dahi hep mesleklerinde önce çıkan şahıslar olmasından dolayı, zaman zaman isimlere başvurulmak durumunda kalınmıştır. Mezun olan ve mezun olmadan Kolej'den ayrılan öğrencileri, iki farklı grup halinde incelemenin konuyu daha karmaşık hale getireceği düşünüldüğünden, tamamen pratik amaçla, mezun olmayanları da mezun kategorisine dahil ettiğimizi de belirtelim.

Mezun mesleklerine dair bilgiler *Alumni Magazine*, *Alumni Registers*, *Who is Who in RC* ve RC Mezuniyet Ofisi kayıtlarından derlenen bilgilerin PROSOPO veritabanında ilgili yerlere girilmesi ve bunların sorgulanarak geri çağırılması ile elde edilmiştir. Aşağıda, Türk mezunlarla karşılaştırma yapmak ve konuyu bağlamına oturtmak maksadıyla, önce Kolej'in 1863'de kuruluşundan, 1971 tarihine kadar olan tüm mezunlar ve mezuniyet sonrası durumları hakkında bilgi verilecektir. Ardından, Türk mezunlar arasından yükseköğrenim görenler, RC'den sonra devam ettikleri okullarla beraber ayrı bir grup olarak incelenecektir. Bunu müteakiben de, tüm Türk mezunlar, yükseköğrenim görenler ve görmeyenler dâhil, ele alınacak ve üç başlık altında incelenecektir: Standart mezunlar, temayüz eden mezunlar ve mezun ilkler.

4.1. MEZUNLARIN GENEL DURUMU (1863-1971)

Bilindiği üzere RC, Eylül 1863'de, üç İngiliz ve bir Amerikalı, toplam dört öğrencisi ile, önceki yıllarda kurucu Hamlin'in eğitim verdiği American Board'a ait bir binada eğitime başladı. Yeni binaların inşası için Osmanlı Devleti'nden izin alınması yedi yıl sürdü. Daha sonraki yıllarda eğitime devam edeceği binası 1871'de, diğer ilave binalar da 1873 ve sonrasında tamamlandı. Zaman içinde, tezin üçüncü bölümünde üstünde durduğumuz kütüphane, laboratuvar ve müze inşa edildi. Bu esnada, 1871'de Kolej'deki öğrenci sayısı 215 iken, 1872'ye gelindiğinde 257'ye yükseldi (Tablo 57). Bu ilk dönemlerde Türk öğrencilerin Kolej'e teveccühü pek yoktu ancak Kolej'de on altı ayrı milletten, farklı din ve bölgelerden müteşekkil bir öğrenci grubu oluşmuştu. 1877 yılına gelindiğinde Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) başlamıştı. Anadolu'da kıtlık baş göstermiş, Balkanlardaki en zengin topraklar kaybedilmiş, Avrupa'da yeni krallıklar kurulmuş, milliyetçilik akımı yükselerek yeni milletlerin dünya sahnesine çıkmasına zemin hazırlamıştı. İstanbul'da ise kıtlık ve salgın hastalıklar baş göstermiş ve sadece kolera ve tifodan yedi yüz bin kişi ölmüştü. Rus ordusu İstanbul surlarına kadar dayanmış; şehre akın eden üç yüz bin sivil sığınmacı ve başıboş asker sokaklarda terör estirmiş, salgın hastalıklar yayılmıştı. İstikrar ve zenginliğin yerine, şehir giderek fakirleşiyor ve sıkıntıya düşüyordu. Ülkenin içinde bulunduğu bu çalkantılı dönemde dahi RC'de, 1876 yılında öğrenci sayısı 110 idi. Takip eden 1877 yılında ise 128'e çıktı. 1878'de, savaşın hemen ardından toplam öğrenci sayısı 162'ye; ertesi yıl, 1879'da

209'a yükseldi (Tablo 57). 1876 yılındaki düşük öğrenci sayısını Washburn, hususi olarak anılarında yazmış ve sebebini, ülkenin içinde olduğu politik şartlara değil, ülkenin ekonomik şartlarına bağlamıştı. Diğer bir ifadeyle, ülkede nakte çevrilemeyen kâğıt para yönteminin (*kaime*) yayılması, vatandaşların kredi alamamasına yol açıyordu. Kolej'in, ücretli bir okul olması ve vatandaşların içinde buldukları bu ekonomik darlık, öğrenci sayısını düşürmekteydi (Washburn, 2011, s. 144, 145). Fakat, bütün bu olumsuz şartlara rağmen Kolej istikrarlı bir gelişme çizgisi yakalamıştı. Barış ve huzurun sağlanmasına katkıda bulunmaya çalışırken, Kolej bir yandan da, Tanrı'ya hizmet etmek adına, yeni yükselen milletlerin gençlerini destekliyor, onlara farkındalık ve bilinç aşıyordu. Bu tutumu sayesinde pek çok milletin sempati, takdir ve güvenini kazanmıştı. Çeşitli millet ve dinlerden çok sayıda öğrenciyi bir arada tutmak ve her birinin taleplerine uygun bir eğitim vermek pek de kolay bir iş değildi. Daha önce de vurguladığımız gibi İngilizce, Osmanlı milletler topluluğundaki herkese eşit derecede uzak, herkesin anlayabileceği tek ortak dil olduğu için, eğitim dili olarak seçildi ve ders kapsamı tezin bir önceki bölümünde işaret ettiğimiz şekilde düzenlendi. Hocaları da, yine aynı bölümde vurguladığımız gibi, kendini mesleğine adanmış başarılı kişiler arasından titizlikle seçildi. Zira okyanus ötesi, uzak bir dünyada açılan bir okulun başarılı olma şansı ancak böyle mümkün olabilirdi. Kolej mezunlarının diplomaları, kısa sürede Avrupa'da kabul görmeye başladı ve mezunlar, yurtdışındaki üniversitelere giderek iyi derecelerle mezun oldular. Kolej'de alınan eğitimin pratik, pragmatik ve gerçek hayatta kullanılabilir olması, mezunlarını ön plana geçirdi, üst düzey pozisyonları ve önemli meslekleri icra etmelerini sağladı. Kolej sadece Amerika'dan değil İngiltere, Almanya ve Rusya'dan övgü almaya başladı; bu da, Kolej'in gelişmesine olumlu katkılar sağlayacaktı.

Hem Kolej'e olan inancıyla, hem de maddi desteğiyle hayatının büyük kısmını RC'ye adayan Christopher Robert 1880 yılında vefat edince, Kolej maddi sıkıntıya düştü. Kendisi hayattayken yaptığı bağışlarla, Kolej ancak temel ihtiyaçlarını karşılayabiliyordu. 1882 yılında, Kolej en fakir zamanını yaşarken, bünyesinde 11'i Türk olmak üzere, 243 öğrencisi mevcuttu. Öğrencilerden gelen gelirler de azalmış, ülkede baş gösteren sıkıntılar Kolej'i etkilemiş ve o yıl sadece 9 öğrenci mezun olabiliyordu. Bu sıkıntılı zamanlarda dahi mezun olan bu 9 öğrenci, öğretmen, devlet memuru, diplomat, banker, üst düzey devlet memuru, politikacı ve tüccar olmuşlardı (Washburn, 2011, s. 80). Diğer bir ifadeyle, RC mezunları ve hatta sadece birkaç yıl okuyanlar bile, her koşulda, prestijli mesleklere sahip olmuş, mesleklerinin önde giden kişileri arasında yer almışlardır.

Tablo 57'de görüldüğü üzere, kurulduğu 1863 yılından 1906 yılına kadar Kolej'e 8.795 öğrenci kaydolmuştur. Bu öğrencilerden ancak 487'si, bu dönemde (1863-1906) Kolej'den mezun

olmuştur (Tablo 58). Bu, yaklaşık %5.54'e tekabül etmekte ve oldukça düşük bir mezuniyet oranına işaret etmektedir. Rakamlar tersinden okunduğunda, 8.795 öğrenciden 8.308'inin mezun olamadığı görülür. Bu, öğrencilerin %94,46'sına tekabül etmekte ve oldukça yüksek bir rakama ulaşarak, mezun olamadan Kolej'den ayrıldıkları anlamına gelmektedir. Hamlin, Kolej'in eğitim verdiği ilk yıllarda, çok az sayıda öğrencinin derslerini tamamlayıp mezun olmasının sebebini, "öğrencilerin bir müddet dersi takip edip, sonra tam istifade etmeden okulu bırakmaları" olarak açıklamıştı (Washburn, 2011, s. 54). Diğer bir ifadeyle, çoğu öğrenci, mezun olmayı hedeflemeyerek Kolej'e kaydolmuştu.

Kolej'e kayıt olan öğrencilerle, Kolej'den mezun olan öğrenciler arasında neredeyse uçurumun olması, kayıt olanların sadece %5,54'ünün mezun olması, öğrencilerin büyük bir kısmının bahsettiğimiz o çok iyi eğitimi almadığı anlamına gelmektedir ve bu doğrudur. Kolej'in açılışını takip eden 43 yıl içerisinde 487 öğrencinin mezun olması, bir yılda yaklaşık on öğrencinin mezun olduğu anlamına gelmektedir ki bu, çok düşük bir rakamdır. Tablo 57'de görüldüğü üzere, 1907 ile Cumhuriyet'in ilk yıllarına, 1925 yılına kadar olan dönemdeki 18 yıl zarfında, yukarıda incelediğimiz 43 yıl zarfindakinden daha fazla, 9.521 öğrenci Kolej'e kayıt yaptırmıştır. Fakat mezun olan öğrenci sayısı 432 olup, önceki 43 yıllık dönemdeki mezun sayısı olan 487'ye çok yakındır. Diğer bir ifadeyle, ikinci dönemde kayıtlı öğrenci sayısı bin civarında artarken, mezun sayısı sadece yirmi üç kişi artmıştır. Her iki dönem karşılaştırıldığında, ikinci dönem daha kısa olduğundan Kolej'in öğrenci ve mezun sayısında, görünenden daha fazla artış olduğu söylenebilir. 1907-1925 arası, zincirleme savaşların cereyan ettiği, İmparatorluğun çöktüğü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu sıkıntılı yıllara tesadüf ettiğinden, bu arka planla düşünüldüğünde, öğrenci ve mezun sayılarının oldukça iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Yine, Tablo 57 ve 58'de görüldüğü üzere, Balkan Savaşları (1912-1913) ve I. Dünya Savaşı (1914-1918) yıllarına tesadüf eden dönemlerde, öğrenci ve mezun sayılarında ciddi bir düşüş meydana gelmemiştir. Kolej bir Hıristiyan misyoner mektebi olduğu için, Türk öğrencilerin rağbet etmesi ancak 1900'lerin başlarına tesadüf etmiştir. O sebeple, Osmanlı döneminde Kolej'den istifade edenler çoğunlukla gayrimüslimler olmuştur. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı son dönemlerinin sıkıntılı şartlarında (I. Meşrutiyet (1876-1878) ve II. Meşrutiyet (1908-1918) dönemleri, Trablusgarp Savaşı (1911), Balkan Savaşları (1912-1913) ve I. Dünya Savaşı (1914-1918)), Türk öğrencilerden ziyade gayrimüslim öğrenciler Kolej'e devam etmiş ve Kolej'den istifade etmiştir. Kurulduğu ilk yıllardan 1925 yılına kadar olan 62 yıl içerisinde, toplam 18.316 öğrenci RC'de okumuş, bunlardan sadece 919'u mezun olabilmıştır.³⁰ Bu ise %5,02 gibi çok düşük bir orana

³⁰ Tezin ikinci bölümünde vurguladığımız bir hususu burada yeri gelmişken hatırlatmak istedik: Tablo 57'de zikredilen sayılar, her yıl yeni kayıt olan öğrenci sayısını değil, kayıtlı toplam öğrenci sayısını vermektedir. Örneğin 1910 yılının karşısında yazan 427 sayısı, o yıl 427 yeni öğrencinin kayıt olduğunu göstermez. 1910 yılında toplam 427 öğrencinin kayıtlı olduğunu gösterir. Bu 427 kişinin sadece 29'u yeni öğrencidir. Ya da, tabloda, 1908 yılında toplam 33 Türk öğrenci olduğu görülmektedir ancak bunun sadece 14'ü yeni öğrencidir. PROSOPO'da toplam 5120 öğrenci olduğuna

tekabül etmektedir. Öğrenci sirkülasyonunun çok hızlı olduğu, ancak öğrencilerin çok az bir kısmının mezun olduğunu gösteren bu durumun çeşitli sebepleri vardır. Salgın hastalıklar, savaşlar ve siyasi karışıklıklar ve okulda kaydı olmasına rağmen devam etmeyen öğrenciler olmasının bilinen bir sebebidir. Diğer bir ifadeyle, Kolej'in açıldığı ve eğitime devam ettiği dönem, İmparatorlukların yıkıldığı, ulus devletlerin kurulduğu döneme tekabül etmektedir. Öğrenciler siyasetle iç içe yaşamaktadır, bundan da uzak duramamışlardır. Kolej'in kurucuları, herşeyin Tanrı için olduğunu, okulun siyasi bir amaç gütmemediğini ve öğrencilerini siyasetten uzak tutacaklarını vurgulamışsa da (Gates, 1915, s. 30) bu öğrenciler, ileriki hayatlarında da siyaseti yönlendiren kişiler olmuşlardır. Bu bilinen sebep bir yana, kayıt olan ve mezun olan öğrenci sayısı arasındaki uçurumu en iyi özetleyen durum, tezin III. Bölümünde ayrıntılarıyla üzerinde durduğumuz, Kolej'in misyonerlikten kaynaklanan sıkı disiplin anlayışı ve sistemidir.

Kolej'in hem ilk, hem de devam eden yıllarında, sıkı disiplin anlayışına uyarak okula devam edebilen öğrenci sayısı azdır. Diğer bir ifadeyle, Kolej'den mezun olabilen her kişi, Hamlin'in disiplin anlayışından geçebilen kişidir. Hamlin'in ardından gelen bütün müdürler, onun disiplin anlayışını geliştirerek devam ettiklerinden, yıl kaç olursa olsun hiçbir öğrencinin, Hamlin'in etkisinde kalmadan mezun olamayacağı söylenir (Greenwood, 2003, s. 93-95). Burada yeri gelmişken, tezin üçüncü bölümündeki bir tespitimizi de doğrulamak isteriz. Hem Hamlin'in, hem de Washburn'un öğretmen seçiminde dikkat ettiği bir husus vardı: öğretmenin öğrenci üzerindeki etkisi. RC'nin kurucularına göre bir RC öğretmenin, sınıf içinde öğrenciyi etkisi altında bırakması ve bu etkinin, sınıf dışında da devam etmesi gerekiyordu. Aynen, Hamlin'in öğrencilerin üzerinde bıraktığı etki gibi... Öğrencilerin, Hamlin'in etkisi altında mezun oldukları ve sonraki hayatlarındaki başarının sebeplerinden birinin halen ondan öğrendikleri disiplin anlayışı olduğu söylenmekte, bu da, Kolej'in yıllar içindeki başarı seviyesinin neden değişmediğini göstermektedir. Bu sebeplerle, Kolej az sayıda mezun vermiş ancak, bu az sayıda öğrenci hep üst düzeyde meslekler edinmişler, toplumda ayrıcalıklı pozisyonlarda olmuşlar ve donanımlı biçimde, meslek hayatlarına atılmışlardır (Greenwood, s. 94).

RC'den mezun olamayanların hangi işlerle uğraştığını takip etmek bu dönem için mümkün değildir. Fakat iyi pozisyonları işgal ettikleri ve içinde yaşadıkları toplumda öncü kişiler olduğu tahmin edilmektedir. Bu kişiler içinde meşhur olanlara ve adlarını tespit edebildiklerimiz, takip

ve bunların yeni kayıt olan öğrenciler olduğuna ise daha önce işaret etmiştik. Ayrıca, RC'nin ilk yıllarında kayıtlı olan öğrenci sayıları hakkında farklı kaynaklarda farklı bilgiler olduğunu da daha önce vurgulamıştık. Öyle ki, RC arşiv belgelerinde bile sayılar farklılık gösterir. Örneğin, 1910 yılında mütevelli heyetinin yazdığı raporda kayıtlı sayı 427 iken, aynı heyetin 1920 yılında yazdığı raporda, 1910 yılında 427 değil, 432 öğrencinin kayıtlı olduğu yazmaktadır: (Gates, 1911) ve (Gates, 1920, s. 41). Zira, Washburn da, *okulun kurulduğundan beri geçen sürede, okula giriş yapan öğrencilerin sayısını tam olarak alsaydık..* şeklinde başlayan cümlesiyle, kayıt sayılarında tutarsızlık olduğunu dile getirmiştir: (Washburn, 2011, s. 105)

eden kısımda, temayüz eden mezunlar başlığı altında yer verilmiştir.³¹ Mezunlar ise, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ve yeni devletlerin kurulmasında önemi roller oynamışlardır. Özellikle, Bulgaristan'da en üst düzey devlet makamlarını işgal etmişler, ülkelerinin Osmanlı'dan kopmasına, entelektüel ve politik yönlerden gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Öyle ki, 1871 yılı mezunu beş Bulgar öğrenci, Geşav (bakan yardımcısı), Panaretov (ilk Bulgar başbakanı), Stoilov (devlet adamı), Slaveikov (eğitim bakanı, edebiyatçı) ve Taptcheleshoff (tüccar), ilerleyen yıllarda belediye başkanı, parlamento üyesi, büyükelçi, bakan, milletvekili ve başbakan olarak yeni kurulan Bulgaristan'a hizmet etmişlerdir (Ertuğrul, 2010, s. 274).

Kolej'de 1890'lı yıllarda, on yedi ayrı milletten öğrenci bulunduğunu (Amerikalı, Ermeni, Bulgar, Kafkaslı, Hollandalı, İngiliz, Fransız, Alman, Rum, İtalyan, Yahudi, Rus, Sırp, İranlı, Romanyalı, Suriyeli ve Türk) ve bu milletler arasında en fazla sayıdaki öğrencinin Ermeni, Bulgar ve Rumlar olduğunu daha önce ifade etmiştik. Kuruluşundan 1928 yılına kadar değerlendirildiğinde ise, Kolej'de 28 farklı milletten öğrencinin eğitim aldığı görülmektedir (Millas, 2013, s. 156). Aşağıda 1863-1971 arası Kolej mezunlarının milliyetleri ve sayıları Tablo 59'da; Türk mezunlar ve diğer mezunların sayılarının karşılaştırması ise Tablo 60'da verilmiştir. Tablo 57'de görüldüğü gibi, Cumhuriyet kurulduktan sonra, Türk öğrencilerin Kolej'deki sayıları gitgide artmaktadır. Zira, Cumhuriyet'le beraber Kolej, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve daha sıkı denetim altına alınmıştır. Misyoner okulu olma özelliğinden büyük ölçüde sıyrılan Kolej, Türk kanunlarına tabi oldukça Türk öğrencilere daha cazip gelmeye başlamıştır. İmparatorluğun dağılması ve eskiden Kolej'e devam eden milletlerin İmparatorluk sınırları haricinde kalması da, Kolej'in daha az millietli, ağırlıklı olarak Türk öğrencilerin devam ettiği bir okul haline gelmesinde etkili olmuştur.

Kolej'den çok sayıda meşhur ve ilkleri gerçekleştiren Türk öğrenci mezun olmuştur. Özellikle, Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde çeşitli alanlarda ilkleri Türkiye'ye getiren, girişimci ruhlu, dünyayı tanıyan ve dünya ile bütünleşik biçimde düşünen ve yaşayan kişiler Kolej'den yetişmiştir. Bunlar da, tarım toplumundan oluşan Anadolu'nun sanayi toplumuna dönüşmesi için ilk kıvılcıkları çakmışlardır.

Burada şunu ifade etmemiz gerekir ki, Kolej'e kayıt olan ve Kolej'den mezun olan öğrencilerin sayılarıyla ilgili bilgi sahibi olabileceğimiz birçok kaynak mevcuttur. Ancak, bu veriler dağınık haldedir. Bu sebepten dolayı, tarafımızdan, uzun süren bir çalışmanın ardından, değerlendirmeye aldığımız tüm veriler bir araya getirilerek Tablo 57'den 65'e kadar 9 ayrı tablo oluşturuldu.

³¹ Temayüz eden mezunlar kısmında bahsedeceğimiz bu meşhur şahısların kimileri RC'den mezun olmuş, kimileri de mezun olmadan ayrılmışlardır. Mezun olanların isimlerinin yanlarında parantez içinde mezun oldukları yıl yazmakta; mezun olmayanların isimlerinin yanlarında ise, parantez içinde "mezun olmamıştır" şeklinde bir uyarı bulunmaktadır. Örneğin: Orhan Pamuk (1970), Abidin Dino (mezun olmamıştır).

Böylece, okulun açılış yılı olan 1863 yılından, üniversiteye dönüştüğü 1971 yılına kadar kayıt olan ve mezun olan öğrencilerin sayıları ve muhteviyatı ile ilgili ayrıntılı ve karşılaştırmalı tablolar hazırlandı. Kayıtlı olan öğrenciler ve mezunları içeren bu ölçekli bir çalışmaya, Kolej’le ilgili bugüne kadar yapılan diğer çalışmalarda rastlanmamıştır. Daha önce yapılanlar ise, çoğunlukla belirli dönemleri (ya Osmanlı, ya da Cumhuriyet) kapsamaktadır.³²

Tablo 57. Robert Kolej’e kayıtlı öğrencilerin milliyetleri ve sayıları (1863-1971).*

KAYIT YILI	TÜRK	ERMENİ	RUM	BULGAR	DİĞER+	TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI	TÜRK ÖĞRENCİ YÜZDESİ
OSMANLI							
1863	0	-	-	-	4	4	0,00%
1864	0	0	13	0	2	15	0,00%
1865	0	20	6	9	16	51	0,00%
1866	3	22	16	13	20	74	4,05%
1867	0	14	33	16	0	63	0,00%
1868	0	11	17	41	26	95	0,00%
1869	0	8	10	35	18	71	0,00%
1870	0	-	-	-	-	103	0,00%
1871	0	-	-	-	-	215	0,00%
1872	5	-	-	-	-	257	1,95%
1873	1	-	-	-	-	215	0,47%

³² Bu çalışmada kullandığım, mezunlarla ilgili verilere ulaşmamı sağlayan, Robert Kolej Arnavutköy Kampüsü Mezunlar Derneği yönetici ve çalışanlarına ve RC 1962 mezunu Nuri Yıldırım’a, arşivlerini kullanmama izin verdiği için teşekkür edilmektedir. Tablolar, tarafımızdan şu kaynaklar kullanılarak oluşturulmuştur:

George Washburn, *İstanbul’da Elli Yıl*, Meydan Yayınları, İstanbul, 2011; John Freely, *A Bridge of Culture: Robert College – Boğaziçi University*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2009; Orlin Sabev, “A Muslim/Turkish Minority in Ottoman Constantinople: The Muslim/Turkish Students of Robert College (1866-1925)”, <http://osmanliistanbulu.org/tr/images/osmanliistanbulu1/11_orlin-sabev.pdf>, Erişim Tarihi: 01.12.2016; Robert College Catalogue of Students 1913-1972, Robert Kolej Arnavutköy Kampüsü Arşivi, Erişim Tarihi: 30.05.2015; Report of the President of the Faculty of Robert College 1899-1921, Hathi Trust Library, Erişim Tarihi: 02.03.2014; Catalogue of Students 1886-1890, Columbia University Rare Books And Manuscripts Library Collections, Robert College Records 1858-1986, Box 32; Alumni Register Robert College 1931, Robert Kolej Arnavutköy Kampüsü Arşivi, Erişim Tarihi: 21.01.2015; Robert College of Constantinople, Graduate of the College Of Arts And Science 1863-1930, Classification According to National Groups, Columbia Libraires Archival Collections, Rare Books And Manuscripts, Records 1858-1986, Box 32, Folder 37; Alumni Bulletins, Columbia University Rare Books and Manuscripts Library, 1858-1986, Box 4, 15, 20, 21, 23, 24, 32, Erişim Tarihi: 19.6.2016; Reflections of Robert College 1951, 1953, 1954, 1955, 1956, 1958, 1961, 1962, 1968 Nuri Yıldırım (RC 1962) Arşivi, Erişim Tarihi: 23.05.2015; Spectrum of Robert College 1962, Nuri Yıldırım (RC 1962) Arşivi, Erişim Tarihi: 23.05.2015; Reflections of Robert Academy 1959, Nuri Yıldırım (RC 1962) Arşivi, Erişim Tarihi: 23.05.2015; The Record of Robert College 1956, Nuri Yıldırım (RC 1962) Arşivi, Erişim Tarihi: 23.05.2015; The Record of Robert College 1955, 1957, 1961, Nuri Yıldırım (RC 1962) Arşivi, Erişim Tarihi: 23.05.2015; İstanbul American Colleges, Bulletin of Information, 1951, Nuri Yıldırım (RC 1962) Arşivi, Erişim Tarihi: 23.05.2015; İstanbul American Colleges Alumni Bulletin, Nuri Yıldırım (RC 1962) Arşivi, Erişim Tarihi: 23.05.2015; Robert Kolej Mezunları Data Listesi, Robert Kolej Arnavutköy Kampüsü Mezunlar Derneği Özel Çalışması, Erişim Tarihi: 24.08.2016.

1874	6	55	48	45	53	207	2,90%
1875	2	-	-	-	-	167	1,20%
1876	1	-	-	27	-	110	0,91%
1877	1	35	11	50	31	128	0,78%
1878	1	-	-	-	-	162	0,62%
1879	6	74	27	77	25	209	2,87%
1880	9	85	28	89	21	232	3,88%
1881	10	94	24	105	26	259	3,86%
1882	11	83	26	110	13	243	4,53%
1883	5	82	29	91	8	215	2,33%
1884	2	63	28	71	9	173	1,16%
1885	0	64	37	71	10	182	0,00%
1886	1	48	36	68	29	182	0,55%
1887	1	55	22	60	32	170	0,59%
1888	1	43	34	43	22	149	0,67%
1889	2	53	40	43	24	162	1,23%
1890	2	59	39	41	18	159	1,26%
1891	3	70	47	52	22	194	1,55%
1892	0	73	46	60	24	203	0,00%
1893	0	68	65	44	23	200	0,00%
1894	0	63	80	36	26	205	0,00%
1895	4	69	92	37	19	221	1,81%
1896	9	61	77	38	16	200	4,50%
1897	10	87	88	49	16	250	4,00%
1898	14	105	198	45	20	382	3,66%
1899	14	108	112	39	15	288	4,86%
1900	14	108	127	34	28	311	4,50%
1901	15	98	131	29	35	308	4,87%
1902	17	101	145	28	27	318	5,35%
1903	6	94	168	23	30	321	1,87%
1904	10	97	171	34	28	340	2,94%
1905	16	88	195	37	37	373	4,29%
1906	24	85	229	39	32	409	5,87%
1907	31	73	254	54	34	446	6,95%
1908	33	66	255	67	33	454	7,27%
1909	52	61	196	70	29	408	12,75%
1910	61	62	198	68	38	427	14,29%
1911	67	69	178	57	37	408	16,42%
1912	72	76	203	65	58	474	15,19%
1913	91	93	223	64	79	550	16,55%
1914	24	-	-	-	-	441	5,44%

1915	62	133	182	55	47	479	12,94%
1916	70	147	204	47	80	548	12,77%
1917	39	-	-	-	-	394	9,90%
1918	55	180	216	19	51	521	10,56%
1919	102	179	257	34	89	661	15,43%
1920	68	179	258	34	131	670	10,15%
1921	73	177	236	21	98	605	12,07%
1922	72	-	-	-	-	592	12,16%
TOPLAM	1.198	3.838	5.355	2.384	1.609	16.873	7,10%
CUMHURİYET							
1923	125	81	125	53	87	471	26,54%
1924	110	-	-	-	-	287	38,33%
1925	297	79	102	78	129	685	43,36%
1926	367	92	117	69	124	769	47,72%
1927	372	94	111	62	107	746	49,87%
1928	365	99	101	56	95	716	50,98%
1929	396	96	109	57	96	754	52,52%
1930	378	114	107	54	94	747	50,60%
1931	347	94	98	53	84	676	51,33%
1932	289	78	110	39	63	579	49,91%
1933	249	-	-	-	-	496	50,20%
1934	224	-	-	-	-	433	51,73%
1935	222	-	-	-	-	414	53,62%
1936	205	-	-	-	-	375	54,67%
1937	152	-	-	-	-	453	33,55%
1938	389	-	-	-	-	554	70,22%
1939	478	-	-	-	-	779	61,36%
1940	526	65	127	3	137	858	61,31%
1941	597	68	158	5	157	985	60,61%
1942	589	72	150	5	144	960	61,35%
1943	497	-	-	-	-	889	55,91%
1944	492	114	157	3	185	951	51,74%
1945	509	116	145	0	199	969	52,53%
1946	502	-	-	-	-	889	56,47%
1947	547	-	-	-	-	902	60,64%
1948	609	-	-	-	-	911	66,85%
1949	638	-	-	-	-	967	65,98%
1950	670	-	-	-	-	944	70,97%
1951	691	-	-	-	-	972	71,09%
1952	741	-	-	-	-	991	74,77%
1953	713	-	-	-	-	970	73,51%

1954	781	-	-	-	-	1.050	74,38%
1955	817	-	-	-	-	1.183	69,06%
1956	1.020	-	-	-	-	1.153	88,46%
1957	825	-	-	-	-	1.092	75,55%
1958	743	-	-	-	-	960	77,40%
1959	747	-	-	-	-	894	83,56%
1960	701	46	38	2	84	871	80,48%
1961	698	-	-	-	-	905	77,13%
1962	710	-	-	-	-	926	76,67%
1963	852	-	-	-	-	1.023	83,28%
1964	850	-	-	-	-	1.077	78,92%
1965	915	-	-	-	-	1.142	80,12%
1966	1.020	-	-	-	-	1.308	77,98%
1967	1.133	-	-	-	-	1.333	85,00%
1968	1.092	57	38	-	170	1.357	80,47%
1969	1.130	-	-	-	-	1.352	83,58%
1970	1.208	41	41	-	115	1.405	85,98%
1971	875	-	-	-	-	1.034	84,62%
TOPLAM	29.403	1.406	1.834	539	2.070	43.157	68,13%
GENEL TOPLAM	30.601	5.244	7.189	2.923	3.679	60.030	50,98%

Tablo 58. Robert Kolej'e kayıtlı olan öğrencilerin milliyetleri ve sayıları (1863-1971) – Genel**

KAYIT YILI	TÜRK	ERMENİ	RUM	BULGAR	DİĞER	TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI
OSMANLI TOPLAM	1.198 (%7,10)	3.838	5.355	2.384	1.609	16.873
CUMHURİYET TOPLAM	29.403 (%68,13)	1.406	1.834	539	2.070	43.157
GENEL TOPLAM	30.601 (%50,98)	5.244	7.189	2.923	3.679	60.030

Tablo 59. Robert Kolej'de okuyan ve mezun olan öğrenci sayısı (1863-1971).

MEZUNİYET YILI	TÜRK	ERMENİ	RUM	BULGAR	DİĞER+	TOPLAM MEZUN SAYISI	MEZUN TÜRK ÖĞRENCİ YÜZDESİ
OSMANLI							
1863	0	-	-	-	-	0	0,00%
1864	0	-	-	-	-	0	0,00%
1865	0	-	-	-	-	0	0,00%

1866	0	-	-	-	-	0	0,00%
1867	0	-	-	-	-	0	0,00%
1868	0	1	0	1	0	2	0,00%
1869	0	1	0	5	0	6	0,00%
1870	0	1	0	0	0	1	0,00%
1871	0	0	0	5	0	5	0,00%
1872	0	0	1	6	1	8	0,00%
1873	0	0	0	1	0	1	0,00%
1874	0	0	0	5	0	5	0,00%
1875	0	3	1	7	0	11	0,00%
1876	0	7	1	7	0	15	0,00%
1877	0	6	2	5	1	14	0,00%
1878	0	2	0	3	3	8	0,00%
1879	0	5	0	5	1	11	0,00%
1880	0	3	0	4	0	7	0,00%
1881	0	2	0	9	1	12	0,00%
1882	0	4	0	5	0	9	0,00%
1883	0	4	1	5	0	10	0,00%
1884	0	7	1	13	1	22	0,00%
1885	0	3	1	10	1	15	0,00%
1886	0	8	0	12	0	20	0,00%
1887	0	9	1	14	2	26	0,00%
1888	0	11	0	15	2	28	0,00%
1889	0	7	1	6	1	15	0,00%
1890	0	3	4	3	1	11	0,00%
1891	0	4	1	3	0	8	0,00%
1892	0	3	1	1	0	5	0,00%
1893	0	4	1	6	2	13	0,00%
1894	0	8	4	6	3	21	0,00%
1895	0	4	0	6	5	15	0,00%
1896	0	2	1	3	0	6	0,00%
1897	0	4	4	5	2	15	0,00%
1898	0	2	1	5	6	14	0,00%
1899	0	4	3	3	2	12	0,00%
1900	0	8	5	2	3	18	0,00%
1901	0	1	5	5	2	13	0,00%
1902	0	6	4	2	1	13	0,00%
1903	1	6	5	7	0	19	5,26%
1904	0	6	9	1	1	17	0,00%
1905	0	3	3	1	3	10	0,00%
1906	0	12	11	2	1	26	0,00%

1907	0	5	5	4	0	14	0,00%
1908	0	4	4	4	1	14	0,00%
1909	0	8	6	4	1	19	0,00%
1910	0	4	18	3	3	28	0,00%
1911	1	5	7	7	1	21	4,76%
1912	0	6	10	2	2	20	0,00%
1913	0	6	9	2	3	20	0,00%
1914	0	1	6	6	1	14	0,00%
1915	2	6	7	7	0	22	9,09%
1916	2	4	7	2	0	15	13,33%
1917	2	4	6	1	3	16	12,50%
1918	0	2	4	1	3	10	0,00%
1919	1	8	9	6	7	31	3,23%
1920	1	6	13	3	9	32	3,13%
1921	2	9	19	4	8	42	4,76%
1922	1	15	17	1	5	39	2,56%
TOPLAM	13	257	219	261	93	844	1,54%
CUMHURİYET							
1923	1	10	11	1	4	27	3,70%
1924	3	2	8	2	8	23	13,04%
1925	2	3	10	2	8	25	8,00%
1926	6	2	2	2	2	14	42,86%
1927	6	7	6	4	12	35	17,14%
1928	9	3	8	3	11	34	26,47%
1929	4	6	9	2	15	36	11,11%
1930	19	5	12	4	8	48	39,58%
1931	18	5	9	6	3	41	43,90%
1932	15	-	-	-	-	23	65,22%
1933	21	7	9	9	4	50	42,00%
1934	10	-	-	-	-	24	41,67%
1935	18	-	-	-	-	53	33,96%
1936	19	-	-	-	-	51	37,25%
1937	17	-	-	-	-	53	32,08%
1938	16	-	-	-	-	28	57,14%
1939	16	-	-	-	-	40	40,00%
1940	11	4	12	0	6	33	33,33%
1941	13	1	11	1	4	30	43,33%
1942	23	2	11	1	8	45	51,11%
1943	28	-	-	-	-	60	46,67%
1944	28	8	15	0	16	67	41,79%
1945	28	9	12	0	16	65	43,08%

1946	44	6	22	1	28	101	43,56%
1947	42	11	24	1	25	103	40,78%
1948	49	12	18	0	27	106	46,23%
1949	85	-	-	-	-	120	70,83%
1950	74	-	-	-	-	100	74,00%
1951	74	-	-	-	-	102	72,55%
1952	77	-	-	-	-	110	70,00%
1953	85	-	-	-	-	109	77,98%
1954	88	-	-	-	-	114	77,19%
1955	80	-	-	-	-	117	68,38%
1956	106	-	-	-	-	139	76,26%
1957	101	-	-	-	-	131	77,10%
1958	192	-	-	-	-	218	88,07%
1959	149	-	-	-	-	187	79,68%
1960	154	-	-	-	-	176	87,50%
1961	204	-	-	-	-	234	87,18%
1962	198	-	-	-	-	242	81,82%
1963	189	-	-	-	-	222	85,14%
1964	248	-	-	-	-	279	88,89%
1965	166	-	-	-	-	204	81,37%
1966	172	-	-	-	-	218	78,90%
1967	267	-	-	-	-	307	86,97%
1968	234	-	-	-	-	269	86,99%
1969	199	-	-	-	-	271	73,43%
1970	230	-	-	-	-	280	82,14%
1971	324	-	-	-	-	423	76,60%
TOPLAM	4.162	103	209	39	205	5.787	71,92%
GENEL TOPLAM	4.175	360	428	300	298	6.631	62,96%

Tablo 60. Robert Kolej'e kayıt olan ve mezun olan Türk öğrencilerle, diğer öğrencilerin karşılaştırmalı tablosu (1863-1971).

YILLAR	KAYIT OLAN		MEZUN OLAN	
	TÜRK ÖĞRENCİLER	TÜM ÖĞRENCİLER	TÜRK ÖĞRENCİLER	TÜM ÖĞRENCİLER
<i>OSMANLI</i>				
1863	0	4	0	0
1864	0	15	0	0
1865	0	51	0	0
1866	3	74	0	0
1867	0	63	0	0

1868	0	95	0	2
1869	0	71	0	6
1870	0	103	0	1
1871	0	215	0	5
1872	5	257	0	8
1873	1	215	0	1
1874	6	207	0	5
1875	2	167	0	11
1876	1	110	0	15
1877	1	128	0	14
1878	1	162	0	8
1879	6	209	0	11
1880	9	232	0	7
1881	10	259	0	12
1882	11	243	0	9
1883	5	215	0	10
1884	2	173	0	22
1885	0	182	0	15
1886	1	182	0	20
1887	1	170	0	26
1888	1	149	0	28
1889	2	162	0	15
1890	2	159	0	11
1891	3	194	0	8
1892	0	203	0	5
1893	0	200	0	13
1894	0	205	0	21
1895	4	221	0	15
1896	9	200	0	6
1897	10	250	0	15
1898	14	382	0	14
1899	14	288	0	12
1900	14	311	0	18
1901	15	308	0	13
1902	17	318	0	13
1903	6	321	1	19
1904	10	340	0	17
1905	16	373	0	10
1906	24	409	0	26
1907	31	446	0	14
1908	33	454	0	14
1909	52	408	0	19
1910	61	427	0	28
1911	67	408	1	21
1912	72	474	0	20

1913	91	550	0	20
1914	24	441	0	14
1915	62	479	2	22
1916	70	548	2	15
1917	39	394	2	16
1918	55	521	0	10
1919	102	661	1	31
1920	68	670	1	32
1921	73	605	2	42
1922	72	592	1	39
TOPLAM	1.198	16.873	13	844
<i>CUMHURİYET</i>				
1923	125	471	1	27
1924	110	287	3	23
1925	297	685	2	25
1926	367	769	6	14
1927	372	746	6	35
1928	365	716	9	34
1929	396	754	4	36
1930	378	747	19	48
1931	347	676	18	41
1932	289	579	15	23
1933	249	496	21	50
1934	224	433	10	24
1935	222	414	18	53
1936	205	375	19	51
1937	152	453	17	53
1938	389	554	16	28
1939	478	779	16	40
1940	526	858	11	33
1941	597	985	13	30
1942	589	960	23	45
1943	497	889	28	60
1944	492	951	28	67
1945	509	969	28	65
1946	502	889	44	101
1947	547	902	42	103
1948	609	911	49	106
1949	638	967	85	120
1950	670	944	74	100
1951	691	972	74	102
1952	741	991	77	110
1953	713	970	85	109
1954	781	1.050	88	114
1955	817	1.183	80	117

1956	1.020	1.153	106	139
1957	825	1.092	101	131
1958	743	960	192	218
1959	747	894	149	187
1960	701	871	154	176
1961	698	905	204	234
1962	710	926	198	242
1963	852	1.023	189	222
1964	850	1.077	248	279
1965	915	1.142	166	204
1966	1.020	1.308	172	218
1967	1.133	1.333	267	307
1968	1.092	1.357	234	269
1969	1.130	1.352	199	271
1970	1.208	1.405	230	280
1971	875	1.034	324	423
TOPLAM	29.403	43.157	4.162	5.787
GENEL TOPLAM	30.601	60.030	4.175	6.631
KAYIT OLAN ÖĞRENCİLER ARASINDA MEZUN OLMA YÜZDESİ	13,64%		TÜM ÖĞRENCİLER ARASINDA MEZUN OLMA YÜZDESİ	11,05%

*Tablo 57, 58, 59 ve 60'da kısa çizgi (-) ile gösterilen hücreler, hakkında bilgi sahibi olmadıklarımızı, sıfır (0) ile gösterilenler ise, o yılda, ilgili olan milliyete ait öğrenci kaydı olmadığını göstermektedir.

**Tablo 58'de yer alan sayılar hakkında doğru bilgi edinmek için, bir üstteki açıklamayı (*) yinlemek gerekir. Tablo 57, 58, 59 ve 60'da yer alan sayılardan Türk öğrencileri ve toplam sayıyı gösteren rakamlar kesin rakamlardır. Ancak diğerleri, veri elde edebildiğimiz kısmını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, Türkler hariç diğer milliyetlerdeki toplam veriler, sadece tespit edebildiklerimizdir. Kayıt ve mezun öğrencilerin milliyetleri arasında bir karşılaştırma yapmak istersek, kesin sayı olan toplam sayıdan, yine kesin sayı olan Türk öğrencilerin sayısını çıkarıp, Türkler ve diğerleri şeklinde karşılaştırma yapılabilir.

+ Tablo 57, 58, 59 ve 60'da "Diğer" olarak adlandırılan milletler: İngiliz, İtalyan, Amerikalı, Fransız, Rus, Suriyeli, İsviçreli, Yahudi, Hollandalı, Alman, Polonyalı, Dalmaçya Adalarından gelenler, Hint, Macar, İranlı, Romen, Arap, Hırvat, Arnavut, Mısırlı, Ukraynalı, Azerbaycanlı, Karadağlı, Slovenyalı, Iraklı, Çekoslovakyalı, Tatar, İskoçyalı, Maltalı, Sırp, Boşnak, Ürdünlü, İsveç, Lübnanlı, Kıbrıslı, Kanadalı ve Afgan'ı karşılamaktadır.

Yabancı okulların Müslüman Türk öğrenciler arasında yaygın olması ancak XX. yüzyılın sonlarına rastlar. Bu da, çoğunlukla iyi bir yabancı dil eğitimi vermelerinden ve mezunlarının üst düzey pozisyonlara gelmelerindedir. Çocuklarını bu tür okullara gönderenler de zaten Osmanlı elit tabakasına mensup kişilerdir ve sayıları da fazla değildir (Tablo 20). Üstelik 1908 öncesi, Müslüman öğrencilerin yabancı okullara gitmesi yasaktır. Örneğin, 1902 yılında toplam 17 Türk öğrenci RC'ye kayıtlıken, bu sayı, 1903'te 6'ya düşmüştür. Bunun en önemli sebebi de 1902 yılında çıkarılan ve Türk öğrencilerin yabancı okullara gitmesini engelleyen yasaklardır (Washburn, 1903). Yabancı okullardan mezun olan ilk Müslüman Türk olarak, Tevfik Paşa'nın kızı, ACG mezunu Gülistan Hanım ve Halide Edip Hanım bilinmektedir (Davison, 2012, s. 672). Robert Kolej'den ise ilk Türk öğrenci Hüseyin Hulusi Pektaş'ın 1903 yılında mezun olması da, ihtiyatla yaklaşılmalı ve daha tarafsız olarak kabul edilen Robert Kolej'in bile Türkler arasında ancak 1900'lerin başlarında yaygınlaşmaya başladığı şeklinde yorumlanabilir. O dönemlerde faaliyet gösteren yabancı okullar arasında Türklerin en çok tercih ettiği, Amerikan okulları olmuştur. Bu, büyük ölçüde Amerikan eğitim sisteminin modern eğitim programından kaynaklanmaktadır. Okul kayıtları incelendiğinde, genel intiba itibarıyla, Osmanlı döneminde, başta Ermeni, Rum ve Bulgar olmak üzere, daha ziyade gayrimüslimler Kolej'e devam ederken, Cumhuriyet döneminde Türk öğrencilerin ağır bastığı görülmektedir.

RC'nin eğitime başladığı 1863 yılında sadece dört öğrencisi vardır: Julius Robert Millingen, Edwin Millingen, David Henry Porter ve John Marton. Bir yıl sonra 1864 yılında öğrenci sayısı 15'e çıkmış; 1868 yılında ise 95 yeni öğrenci kaydolmuştur. 1874 yılında ise ilk defa olarak 6 Türk öğrenci kaydolmuştur (Tablo 57). 1878'de Kolej'e kayıtlı öğrenci sayısı 162, 1902 yılında ise 318'dir (Tablo 57). Zaman ilerledikçe kayıtlı öğrenci sayısında hızlı artış gözlenmiştir. Öyle ki, 1903'de Kolej'de toplam 321 öğrenci eğitim alırken, otuz yıl sonra 1933 yılında bu sayı 496'ya yükselmiştir (Tablo 57). Bu esnada, uzun süren savaşlar yaşandığı, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılarak yerine ulus devletlerin kurulmasıyla öğrencilerin ait olduğu milletlerin Osmanlı'dan ayrıldığı düşünülürse, sayının ilgili dönem için makul bir miktarda olduğu görülür. Tablo 57'de, 1863-1971 yılları arasında kayıt olan Türk öğrencilerin toplam öğrenci sayısına yüzdelik oranı görülmektedir. Tablo 59'da ise, aynı yıllar arasında (1863-1971) mezun olan Türk öğrencilerin toplam mezun sayısına yüzdelik oranı görülmektedir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, başlangıçta, Osmanlı hükümetinin Türk öğrencilerin yabancı okullarda okumasını kesinlikle yasaklamasından dolayı, ancak 1903 yılında, ilk Türk öğrenci RC'den mezun olabilmıştır. Tezin önceki bölümlerinde, RC'nin, kuruluş yıllarından itibaren, ağırlıklı olarak 1871-1877 yılları arasında Ermenilere; 1877-1890 yılları arasında Bulgarlara ve 1894-1923 yılları arasında Rumlara hizmet verdiğine işaret etmiştik (Sabev, 2014b, s. 170-185). "Hürriyet'in İlanı" olarak adlandırılan Meşrutiyet ile (1908), Türklerin yabancı okullara gitme yasağı kalmış, buna binaen,

Kolej'e kayıt olan Türklerin sayıları artmaya başlamıştır. Fakat Kolej'in Türk öğrencileri desteklediği dönem 1923'te başlamıştır ve günümüzde de halen devam etmektedir. Buradan da, Kolej'in farklı zamanlarda, farklı milletleri desteklediği sonucuna varabiliriz. Savaş yıllarının araya girmesiyle, Osmanlı döneminde Türklerin Kolej'den istifadesinin minimum düzeyde, gayrimüslimlerin ise maksimum düzeyde olduğu söylenebilir. Örneğin, 1903 yılına baktığımızda, Türk mezun, toplam mezun sayısının %5,26'sını karşılamaktadır. Sadece 1 Türk mezun verilmiş olmasına rağmen, aynı yıl toplam 19 mezun olduğu için yüzdelik oran %5'e denk gelmektedir. Yeri gelmişken vurgulamak istediğimiz çok önemli bir husus vardır. RC'den ikinci Türk mezununun 1911 yılında verildiği (Orhan Halid), hem tablo 59'da, hem de RC ile ilgili yapılan bütün araştırmalarda yazmaktadır. Ancak, günümüzde Halikarnas Balıkcısı ismiyle tanınan meşhur yazar Cevat Şakir Kabaağaçlı (Musa Cevad), 1907 RC orta mezunudur ve kendisi Türk'tür. Bilindiği gibi, 1950'lerden sonra RC'de orta bölüm mali sebeplerle aşamalı olarak kaldırılmış, 11-14 yaş arası gençler RC'ye kabul edilmemeye başlanmıştır (Fincancı, 2001, s. 58). Kaldırılan ortaokuldan mezun olduğu için mi, mezunları gösteren çizelgelerde 1907 yılında hiç Türk mezun görülmez bilemiyoruz; ancak, yine de, ortaokul da olsa, yazar RC'den mezun olmuştur ve RC hakkında yapılan araştırmalarda ortaya konulan RC mezunları ile ilgili tablolarda, 1907 yılı sütununda kendisinden bahsetmek gerekir diye düşünmekteyiz. Diğer bir ifadeyle yazarın, RC'nin ikinci Türk mezunu olarak anılması gerektiğine inanmaktayız. 1911-1925 yılları arasında Kolej'den sadece 18 Türk öğrenci mezun olmuş, bu sayı 1926-1938 yılları arasında 178'e çıkmıştır. 1931 (1863-1931) yılında Kolej'in toplam mezun sayısı 885 öğrencidir (Tablo 59). Aynı tabloya baktığımızda, Tevhid-i Tedrisatın getirildiği 1924 ve sonrasında, Türk mezunların, diğer mezunlara oranının aşamalı olarak arttığını görürüz. Örneğin bu oran, 1924'te %13,04'ken; 1926'da %42,86'ya çıkmıştır. 1932'de %65,22; 1952'de %70 ve 1964'de %88,89 şeklinde istikrarlı olarak artmaktadır. Muhtemelen bu oran günümüzde daha yüksektir. 1912 yılında Mühendislik mektebi açıldığında ise, bölümün onbir öğrencisinin beşinin Türk olduğunu görürüz. Bu bölümün ilk Türk mezunu ise (1916) Hasan Halet (Işıkpınar) olup, arkasından, Mustafa Santur, Feyyaz Berker, Nihat Gökyiğit, Mete Yalçın, Mete Sözen, Sabih Tansel, Dünsar Kocaoğlu, Hasan Subaşı ve Yavuz Nutku ileriki zamanlarda, kendi alanlarında öne çıkmış isimler gelmiştir (Hortaçsu, 2013, s. 199, 207). Alanında öne çıkan bu mezunlarla Kolej, Türkiye Cumhuriyeti'ne en büyük katkısını, Osmanlı'dan kalma geleneksel tarım toplumunu modern sanayi toplumuna dönüştürmede rol oynayarak yapmıştır (Bulut, 2010, s. 141-160). Bunu da, Cumhuriyet'e sağladığı yetişmiş insan gücü ve bilimsel ilerlemeye yaptığı katkılarla gerçekleştirmiştir. Cumhuriyet'in kurulmasıyla, bilim, teknoloji ve endüstriyel organizasyon konularında acilen iyi yetişmiş insan gücüne ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Türkiye'de hammadde, toprak, enerji ve insan gücü yeterince bol miktardadır, ancak bunların verimli bir

üretim dönüşümü henüz yeterli düzeyde gerçekleşmemiştir. Bu da, bilimsel gelişmelerin endüstriyel üretime uygulanması ve iyi yönetimle mümkün olabilmektedir. Bilimsel alanda iyi yetişmiş insan gücü, sanayinin dinamik gücüdür. Fakat, bilim insanları teknolojik gelişmeyi kendi başlarına gerçekleştiremezler. Onların düşüncelerini uygulamaya koyacak mühendislere ihtiyaç vardır. Bilim insanı ve mühendislerin ise, idari yetenekleri olan kimseler tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Yapılan bilimsel icatların sanayi ürününe dönüştürülmesi ve başarılı biçimde piyasaya sunulması sürecine Kolej, Türk ekonomisinin ihtiyacı olan bilim insanı, mühendis ve idarecileri yetiştirerek katkıda bulunmuştur. Kolej'in imkânları ve öğrencilerinin İngilizce başta olmak üzere birkaç yabancı dili iyi bilmeleri, onların dünya standartlarında eğitim almalarını sağlarken, en donanımlı şekilde yetişmelerini, bu suretle, standart bilim insanı ve mühendislerin önüne geçmelerini sağlamıştır.

Tablodaki rakamlar beraber değerlendirildiğinde, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk öğrencilerin 1/5'den daha az oranda olduğu, artışın ancak 1925 sonundan itibaren yükselişe geçtiği görülmektedir. Öyle ki, 1911-1920 yılları arasında Kolej'de eğitim gören Türk öğrencilerin oranı %12.63 iken, 1930-1938 yılları arasında bu oran %51.94'e yükselmiştir. Bu istatistikler değerlendirildiğinde, Kolej'in, Osmanlı döneminde ağırlıklı bir Hıristiyan okulu olduğu, Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise Türk öğrencilerin giderek arttığı, ağırlık kazanmalarının ise 1925 sonuna tesadüf ettiği görülür.

Tablo 60'da kayıt olan ve mezun olan Türk öğrencilerin sayıları yıllara göre görülmektedir. Diğer öğrenciler için ise, Tablo 57 ve 59 arasında bir karşılaştırma yapılabilir. Her tablodan çıkan sonuç ise, kayıt olan öğrenci ile mezun olan öğrenci sayısındaki uçurumdur. Yukarıda izah etmeye çalışsak da, bu sayı farkının en önemli sebebini Washburn "*nasıl bir kariyere sahip olabileceklerini gösteren sıradışı yetenekleri olan öğrencileri okulu bitirmeleri için teşvik ediyorduk. Çünkü kendi toplumlarında lider olabilecek tarz insanlara ihtiyacımız var*" (Washburn, 2011, s. 106) diyerek dile getirmiş; lider vasıflı öğrencilerin RC'yi bitirmeleri için, yöneticilerin ihtimam gösterdiğini imâ etmiştir. Diğer bir ifadeyle, yöneticilerin desteğini alan, RC'nin disiplin anlayışına uyan, zorlu sınavlarından geçen ve RC'nin değer ve prensiplerini benimseyen öğrencilerin RC'den mezun olabildikleri açıktır. Zira, mezunlar, RC'nin sosyal ortamdaki temsilcileri olduğundan, Kolej yönetimi tarafından mezunlara ihtimam gösterilmektedir. Hatta, yetenekli öğrenciler, RC'nin de desteğiyle, yurtdışına gönderilmiş; ancak, kendi kontrol ve idealleri doğrultusunda eğitime devam etmeleri için sürekli kontrol altında tutulmuşlardır. Özellikle Cumhuriyet döneminde, RC mezunu gençler, gittikleri ülkelerde, okul idaresi tarafından takip edilmiş ve RC'den aldıkları hayat anlayışından sapmamaları için hususi gayret gösterilmiştir (Ertuğrul, 2010, s. 264, 265). RC'den mezun bir çok öğrenci,

yükseköğrenime devam etmiştir. Bizim çalışmamız Türk öğrencilerle ilgili olduğundan, RC sonrası yükseköğrenime devam eden Türk öğrenciler hakkındaki tespitlerimiz aşağıda verilmiştir.

4.2. YÜKSEKÖĞRENİM GÖREN MEZUNLAR

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, Kolej mezunlarının bir kısmı, mezuniyetlerinden sonra yüksek tahsile devam etmişler ve daha ileri düzeyde eğitim almışlardır. Tablo 61’de yüksek tahsil gördükleri bölgeler ve öğrenci sayıları yıllara göre özet halinde verilmiştir. Takip eden Tablo 62’de ise, ilaveten, gittikleri okulların isimleri verilmiştir. Her iki tabloda da görüldüğü üzere, yüksek tahsil görülen okullar dünyanın farklı bölgelerine yayılmış haldedir. Türkiye haricinde, Avrupa, Amerika, Kanada, Ortadoğu ve Uzakdoğu’daki üniversitelerde yüksek tahsil gören öğrenci sayısı, Kolej’in kurulduğu yıllardan 1972’ye kadar olan dönemde, 1.159 kişi olarak tespit edilmiştir. Yukarıda tablo 59’da, 1907 ile 1925 tarihleri arasında 432 öğrencinin mezun olduğunu görmüştük. Bu sayıyı tablo 61’le karşılaştırdığımızda, yaklaşık tarihler (1908-1922) arasında, $(1+7+3=11)$ sadece 11 kişinin yüksek tahsiline devam ettiğini, diğer bir ifadeyle, mezunlar içinde çok az kişinin yüksek tahsile devam ettiğini tespit etmekteyiz. Bu kişilerin sayısının zaman içerisinde arttığı, özellikle 1945-1955’den sonra hızla yükseldiği (266 öğrenci), 1956-1966 döneminde en fazla miktarına ulaştığı (463 öğrenci) ve takip eden 1967-1971 döneminde ise yarıya yakın miktarda (284 öğrenci) düştüğü aynı tabloda (tablo 61) gözlemlenmektedir. Ülkeler arasında ise en fazla öğrenci %51.08 ile Amerika Birleşik Devletleri’ndeki üniversitelere yüksek tahsil görmeye gitmiştir (592 öğrenci), ki bir Amerikan okulundan mezun olduktan sonra orada tahsile devam etme isteği tabii bir durumdur. Bunu sırasıyla %36,15 ile Türkiye (419 öğrenci), %12.17 ile Avrupa (141 öğrenci), %0.26 ile Kanada ve Ortadoğu (3’er öğrenci) ve %0.09 ile Uzakdoğu (1 öğrenci) takip etmiştir. Tablo 62’den tespit ettiğimiz gibi, yurt dışına giden ilk öğrenciler, Avrupa’da Berlin, Paris ve Zürih’e, ABD’de New York, Ithaca, Boston, Los Angeles’a ve Davis’e gitmiş; Osmanlı ülkesinde ise 3 öğrenci yüksek tahsil görmüştür.

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri beraberce düşünüldüğünde Türkiye’de tercih edilen ilk üç üniversite sırasıyla İstanbul Üniversitesi, 1959 yılında mezunlarına yüksekokul derecesi vermeye başlayan Robert Kolej Lisans Bölümü ve ODTÜ’dür. Türkiye’de yüksek eğitime devam eden öğrencilerin sayısı, Cumhuriyet’le birlikte artışa geçmektedir. 1923 sonrası en çok devam edilen okullardan biri olan İstanbul Üniversitesi’nde, 1934 ve sonrasında öğrenci sayısının arttığını görmekteyiz. 1933 üniversite reformu ile Dar’ül Fünûn, İstanbul Üniversitesi’ne dönüştürülmüş olduğu için, daha önceki yıllarda bu okul hakkında veri almak zaten mümkün değildir. Zira 1933 yılının Avrupa’daki, özellikle Almanya’daki kasırgasını göz önünde bulundurduğumuzda, Hitler idaresinden kaçan birçok bilim insanının Türkiye’ye sığındığını ve bu kişilerin çoğunun İstanbul

Üniversitesi'nde eğitimci olarak kaldığını bilmekteyiz. Dolayısıyla, 1933 ve sonrasında, RC'den sonra İstanbul'da yaşamaya devam etmek isteyen bir öğrencinin, yükseköğrenim için burayı seçmesi şaşırtıcı bir durum değildir. 1956 yılından sonra, yükseköğrenim gören öğrenci profili aynı yıl açılan ODTÜ'ye kayar. Üniversitenin 1956 yılında açıldığını göz önünde bulundurursak, iki öğrencinin, Musa Soysal ve Asım Yeginobalı, 1945-1955 tarih aralığında, henüz açılmamış olan ODTÜ'yü nasıl tercih ettikleri merak konusu olmuştur. Her iki öğrencinin dosyalarına baktığımızda, tarihlerin 1955 olduğunu görmekteyiz. Diğer bir ifadeyle, okulun açılma tarihine 1 yıl kala bu okulu tercih ettikleri görülmektedir. Çok yakın bir tarih olduğu için, genel yargımızı bozmayacağı düşünülmektedir. Türkiye'de yükseköğrenimin en çok arttığı devir ise, Demokrat Parti iktidarının süregeldiği (1950-1960), yani, ODTÜ, Ege Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi dahil olmak üzere birçok üniversitenin açıldığı dönemdir. Parti, kendi programına, en çok üstünde durduğu eğitim kademesi olan “yükseköğrenim meselesinde niteliğe önem verilmesi” maddesini koymuş, yüksek öğrenim kurumlarını bu esasa göre belirlemeyi hedeflemiş ve en sonunda kendi dönemini, toplam 3 üniversite ve 8 yüksekokulla tamamlamıştır (Tangülü, 2012, s. 392, 393, 397). DP döneminin bitişinden birkaç yıl sonra, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan Kalkınma planına göre, ülkenin eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve Türk toplumunun ihtiyaç ve şartlarına uygun insan yetiştirilmesi öncelik arz etmektedir (Kalkınma Planı, 1963, s. 441). Bu sebeple, ülke çapında üniversite sayıları hızla artırılmaya başlanmıştır. Tablo 62'ye baktığımızda, yeni açılan ve adlarını az önce zikrettiğimiz bu üniversitelere, mezunların devam ediş tarihleri hep 1956 ve sonrasında denk gelmekte; ancak tercih, büyük çoğunlukla, halen ayrıcalıklı eğitimini sürdüren ODTÜ'den yana olmaktadır. Özellikle 1960'lı yıllarda çok popüler olduğunu gördüğümüz ODTÜ, yöneticileri, öğretim üyeleri ve öğrencileriyle ülkenin batıya açılan perdesi olarak tanımlanmakta ve liberal eğitimin kalesi olarak görülmektedir (Kuran A. , 2013, s. 20, 21). Tabloda ilgi çeken bir diğer kurum, Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'dur. DP döneminde bu okul, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne dönmüştür (Tangülü, s. 397). Tablo 62 hazırlanırken ise, bu iki okul beraber değerlendirmeye alınmıştır. Bu anlamda bu kuruma ait görünen 14 sayısının, 1950 öncesini Ticaret okuluna gidenler, 1950 sonrasında ise, akademiye gidenler olarak yorumlamak gerekir. RC'nin kampüsünü devrettiği Boğaziçi Üniversitesi'ne ise, açıldığı yıl olan 1971'de 15 kişi kayıt olmuştur. Türkiye'deki diğer üniversitelerdeki dağılım, 1 ila 5 kişi arasında değişmektedir.

Tablo 62'den Avrupa'da yükseköğrenime devam eden öğrencilerin sayılarına baktığımızda, RC mezunlarının Fransa'dan İsveç'e kadar yayıldığını, ancak Avrupa'daki şehirlerin herhangi birinde bir yığılma olmadığını, sayıların çoğunlukla 1'er 2'şer olarak, toplam 68 üniversite arasında dağıldığını görmekteyiz. RC'den mezun olup eğitimine Avrupa'da devam etmek isteyen öğrenciler çoğunlukla, Lozan Üniversitesi, Londra Üniversitesi ve Berlin Üniversitesi'ni tercih

etmişlerdir. Lozan Üniversitesi'nde 1910 yılından itibaren Türk öğrencilerin dernekler kurduğu, hem Lozan, hem de Berlin Üniversitesinin, sadece RC mezunlarının değil, diğer okullardaki Türk mezunların da gönderilmesi için Atatürk tarafından tercih edilen bir üniversite olduğu da bilinmektedir. Örneğin, Atatürk, manevi kızı Afet İnan'ı Lozan Üniversitesi'ne, Türkiye'nin ilk çalışma bakanı Sadi İrmak'ı da Berlin Üniversitesi'ne göndermiştir (Yıldırım, 2005, s. 51, 52). Dönemin en ünlü ve gözde üniversitesi olan Lozan Üniversitesi'ne gidenlerin çoğunlukla hukuk eğitimi için gittikleri bilinmektedir (Memet Selçuk Gerede öğrenci dosyası). Berlin Üniversitesi'ni çoğunlukla mühendis olmak isteyenler (Can Nafiz Paker öğrenci dosyası), Londra Üniversitesi'ni ise, ileride sanayici, iş adamı, tüccar ve fabrikatör olmak isteyenler tercih etmiştir (Saffet Arın, Necati Dölay öğrenci dosyaları). Aşağıda, mezunların mesleklerini verdiğimiz tablo 64'de de görüleceği üzere, en çok tercih edilen üniversitelerin, en çok tercih edilen bölümleri ile (Tablo 62), mezunların en çok tercih ettikleri meslekler (Tablo 64) birbirleriyle örtüşmektedir. Diğer bir ifadeyle, mezunların geneline bakıldığında, gittikleri okullardaki popüler bölümleri bitirmişler ve o meslekleri devam ettirmişleridir.

Uzun yıllar boyunca RC'de aldıkları ve alıştıkları Amerikan eğitim sistemini devam ettirmek isteyen çok sayıda öğrenci vardır. Toplam 592 kişi, RC sonrası ABD'de eğitim almayı tercih etmiştir ki, bu toplam sayının %51,08'i, yani yarısıdır. Bu durumda, RC'den sonra öğrencilerin çoğunluğunun yükseköğrenim için ABD'yi tercih ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Burada bir hususu daha dile getirmek isteriz. Amerikan okulları arasında, başarılı öğrencilerin bursla transferleri yapılmakta ve gidilmek istenen okulla RC arasında, seçilmiş başarılı öğrencilerle ilgili yazışmalar yapılmaktadır. Örneğin, 1961 yılında Erol Kırayoğlu isimli öğrenci, Kaliforniya'ya gitmek istemiş, öğrenci için burs talep edilmiş ve ABD'deki kayıt kabul dekanı ile RC arasında yazışmalar yapılmıştır (Erol Kırayoğlu öğrenci dosyası). Ancak, yurt dışında eğitime devam etmek isteyen RC'lilere verilen esas burs, American Field Service tarafından sağlanmakta olup, zaman zaman yükseköğrenim için, zaman zaman da birkaç yıl süreliğine, öğrencilerin ABD'deki okullara gitmesi için imkan yaratılmıştır (Cem Kozlu, Sedat Özmen öğrenci dosyaları). ABD'yi tercih edenler, dağınık olarak, ülkedeki 114 üniversiteye kayıt yaptırmışlardır. Bu 114 okulun 72'sinde yığılma olmamış; 1'er ve 3'er kişi arasında tercih edilmiştir. Yığılmanın bir kısmı, Michigan Üniversitesi, Purdue Üniversitesi ve Columbia Üniversitesi'ne; diğer kısmı da Stanford, Illinois, Harvard ve Yale Üniversitelerine doğru olmuştur. Bu kurumların tamamı halen günümüzde en çok tercih edilen üniversiteler arasındadır.

Kanada'da McGill, Toronto ve Waterloo Üniversiteleri 1'er kişiyle tercih edilmiş olup, belli bir meslek grubuna hitap etmemektedir. Bu okullardan mezun olanlar mühendis, öğretim üyeliği ve iletişim alanında çalışmaktadır. Örneğin, 1957 mezunu Hayri Birol, Kanada'da iletişim alanında öğrenim yapmış ve Türkiye'ye dönmüştür. 1947 mezunu Şahap Yalçın, mühendis olmuş RC

Mühendislik inşaat kısmına müdür olarak Türkiye'ye dönmüştür. Kendisi sadece Kanada'da değil ABD'de de eğitim almıştır. 1964 mezunu Ahmet Akıncı da diğerleri gibi Türkiye'ye dönmüştür. Bu durumda Kanada'ya gidenlerin tamamının Türkiye'ye dönüş yaptığını söyleyebiliriz (Alumni Registers).

Ortadoğu'da Beyrut, Hayfa Teknik ve Tahran Üniversitelerine giden öğrencilerden 1947 mezunu Hamdi Dürüst, Beyrut Üniversitesi'nden doktora almış bir eczacıdır. RC ile Beyrut Amerikan Üniversitesi'nin bağlantısını tezin çeşitli bölümlerinde vurgulamış, RC ile bağlantılı açıldığını, RC kurucularının bu okulu gezdiklerini ve okulun müfredatını RC'ye göre belirlediğini daha önceleri ifade etmiştik. Beyrut Amerikan Üniversitesi, eczacılık okulunu 1871 yılında açmış bir üniversite olup, Türkiye'de henüz bu eğitim verilmemekteydi. Tıp okullarında eczacı sınıfı vardı, fakat, eczacılık ana bilim dalı yoktu. Fakülte olarak ise ancak 1960 yılında Ankara Üniversitesi'ne bağlı Eczacılık Fakültesi açılmıştı. Bu durumda, eczacı olmak isteyen bir RC mezununun, anabilim dalı olarak eğitim veren bir okulu tercih etmesi, üstelik RC ile köklü bağlantıları olan Beyrut'u tercih etmesi şaşırtıcı değildir. Hamdi Dürüst'ün Beyrut'ta yaptığı araştırmalar günümüzde halen eczacılar tarafından kullanılmaktadır.³³ 1968 mezunu Jak Katalan, Musevi bir Türk'tür. Yükseköğrenim için İsrail'deki Hayfa Teknik Üniversitesi'ni seçmesi de tabiidir.

Tablo 61 ve 62'nin genel bir değerlendirmesini yaptığımızda, RC mezunlarının yükseköğrenim yaptığı üniversiteler, Türkiye'de İstanbul Üniversitesi ve ODTÜ; Avrupa'da Londra, Lozan, Berlin; ABD'de, Columbia, Illinois, Harvard ve Yale gibi uluslararası tanınırlığı olan üniversitelerdir. Bir yandan teknoloji ve mühendislik, diğer yandan da hukuk ve öğretmenlik alanlarının ağırlıklı tercih edildiği dikkati çekmektedir. Tezin üçüncü ve dördüncü bölümündeki tablo ve tespitlerimizi bir araya getirerek, RC'den BA derecesi ile mezun olanların hukuk ve öğretmenlik; BS derecesiyle mezun olanların da mühendislik ve teknoloji alanlarına yönelmiş olduğunu söyleyebiliriz.

Osmanlı döneminde, 2 Türkiye, 3 Avrupa, 6 ABD ile, sadece 11 kişinin yükseköğrenime devam ettiği ve eğitimdeki bu atılımın da, yine "Hürriyetin İlanı" olarak kabul edilen 1908 ve sonrasına denk geldiği tabloda görülmektedir. 1908 öncesinde, 1903 yılında, yurtdışına, Paris Üniversitesi'ne kabul edilen tek öğrenci Hulusi Y. Hüseyin, ya da bilinen adıyla RC'nin ilk Türk mezunu Hüseyin Hulusi Pektaş'dır. Tanzimat döneminden başlayarak 1908 yılına kadar geçen sürede, Osmanlı ülkesine Fransız etkisinin nüfuzundan tezin birinci bölümünde söz etmiştik. Bahsi geçen öğrencinin 1908 öncesinde Paris Üniversitesi'ni tercih etmesinin sebebinin bu olması kuvvetle muhtemeldir. Tabloda, yükseköğrenimine Osmanlı döneminde Türkiye'de devam

³³ Bkz. Şeref Etker, "Ecz. Hamdi Dürüst'ün 'İstanbul'da bir Reçete İncelemesi'" 1950, Beyrut Amerikan Üniversitesi Eczacılık Okulu, 10. Eczacılık Tarihi Toplantısı, 09.05.2012; Hamdi Dürüst, "Türk İlaç Sanayii'nin Yabancı Sermayeye Açılışı," 3. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı (Bildiri Özetleri). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, 1996: 11-12.

edenlerin tercih ettikleri kurumlar Osmanlı Üniversitesi ve RC olarak geçmektedir. Osmanlı Üniversitesi'nin, Dar'ül Fünûn olduğu sanılmaktadır. Çünkü, Osmanlı döneminde RC mezunu olan ve yüksek eğitime devam etmiş öğrenci Ahmet Hazım Atıf'tır ve kendisinin Dar'ül Fünûn Hukuk şubesi mezunu olduğu bilinmektedir. 1917 yılındaki belgelerde geçtiği şekilde Osmanlı Üniversitesi'nde tahsiline devam eden Ahmet Hazım Atıf (Kuyucak)'ın öğretmen olarak meslek hayatına girdiğini, sonra Turizm Bankası'nda danışmanlık yaptığını ve Sınai Bankası'nın kurucularından biri olduğunu vurgulamak isteriz; ki, kendisini birçok alanda Türkiye'ye çok katkısı vardır, bu sebeple tezin bu bölümünün sonuna kadar sıklıkla adı geçecektir. Osmanlı döneminde, özellikle de I. Dünya Savaşı devam ederken yüksek eğitim yapmış bu özel öğrencinin, 1929-1936 yılları arasında mebus olduğunu ve 1945 yılında BM San Fransisco Kongresinde Türk temsilciliğini yaptığını da söylemeden geçemeyeceğiz (Ahmet Hazım Atıf öğrenci dosyası). Yine 1916 yılında yüksek eğitime devam eden ve devam ettiği okul yine RC olan Hasan Halet'in (Işıkpınar), RC'nin master derecesi verdiği mühendislik mektebine devam ettiği ve bu bölümün ilk Türk mezunu olduğu bilinmektedir. Osmanlı döneminde, RC'den sonra yüksek eğitim için Avrupa'ya giden Türk öğrencilerin Berlin, Paris ve Zürih Üniversitelerini tercih ettiklerine yukarıda işaret etmiştik. Milli mücadelenin süregeldiği yıl olan 1920 yılında, önce Columbia Üniversitesi'nde eğitim alan, ardından da Berlin Üniversitesi'ni tercih eden Celal Avni Kent, kendi kliniğini açan bir doktor; 1916 yılında Zürih Üniversitesi'nde eğitim alan Fuad Necati (Çobanoğlu) ise profesör olmuş ve hatta ODTÜ'de bir süre dekanlık yapmıştır. Görüldüğü gibi, Osmanlı döneminde dahi, yurtdışı eğitiminde tercih çoğunlukla ABD olmuştur. Az önce de ifade ettiğimiz gibi, Amerikan okulları arasındaki bu öğrenci transferleri tabii bir durumdur. 1912 yılında RC'den sonra ABD'ye okumaya giden Cevad Eyüb (Taşman), Türkiye'den, ABD'ye okumaya giden ilk Türk öğrencilerden biri olarak, RC tarihine geçmiştir. Kendisi, bu ayrıcalıklı eğitiminin ardından petrol kongresi başkanlığı yapmıştır (Cevad Eyüb öğrenci dosyası). Günümüzde halen prestijli eğitimiyle popüler olan MIT'in (Massachusetts Institute Of Technology) kabul ettiği RC mezunu, mühendislik bölümünün özel öğrencisi Hasan Halet'tir. 1919 yılında mezun olan, 1931'de Columbia Üniversitesini bitiren ve Atatürk'ün özel kalem müdürlüğünü yapan Süreyya Anderiman ise daha sonra Oslo Türk Büyükelçiliğine kadar yükselmiştir. Kendisi Türk siyasi hayatında önemli bir yere sahiptir ve Hicaz kumandanı Münir Paşa'nın oğludur (Münir Süreyya ve Süreyya Anderiman öğrenci dosyaları). Tezin ikinci bölümünde, tablo 20'yi açıklarken, Osmanlı döneminde ancak üst düzeydeki kişilerin, elitlerin çocuklarını RC'ye gönderdiği hipotezimizi doğrulayan bir başka örnek de işte budur. Süreyya Anderiman, RC'ye, Mechitariste Ermeni kolejinden gelmiş (günümüzde Pangaltı Ermeni Lisesi), RC'den de Columbia Üniversitesine gitmiştir. Bu açıdan da, azınlık/yabancı okullar arasındaki transferin en güzel örneklerinden birini teşkil etmektedir. Burada ilgisimizi çeken bir diğer konu da

Mechitariste Kolejlerinin, RC'ye gelen öğrencilerin en çok tercih ettiği iki şehir olan (tablo 43) İstanbul ve İzmir'de ve yurt dışında da Beyrut'da olmasıdır. Türkiye'deki Amerikan kolejlerinin en çok olduğu iki şehir, yurtdışında ise RC bağlantılı kurulan Amerikan okulunun Beyrut'ta oluşunun (tablo 44) tesadüf olup olmaması merak konusudur.

Cumhuriyet döneminde, 1945-1966 arasında, yurtdışına yükseköğrenime giden çok sayıda öğrenci olduğu görülmektedir. Örneğin, ABD'ye bu yıllar arasında toplam 440 öğrenci gitmiştir ki, bu toplam sayı olan 592'nin yarısından fazlasını, %74,32'sini karşılamaktadır. Diğer bir ifadeyle, tercih yine ABD'den yana olmuştur. Ancak, bu dönemin tam ortası DP iktidarına denk gelmektedir ki, Türkiye'nin Marshall yardımı aldığı bu dönemin (1948) devamında, Türk-Amerikan ilişkilerin geliştiğini bilinmektedir. Aynı yıllarda, DP'nin yükseköğrenim faaliyetlerine önem göstermesinin neticesinde, Türkiye'de eğitime devam edenlerin sayısı artmaya başlamıştır. Toplamda 419 olan sayının 184'ü, yani %43,91'i, bu döneme denk gelmekte, tercihin yavaş yavaş Türkiye'ye kaydığını göstermektedir. Avrupa'ya gidenler de yine aynı yıllar (1945-1966) arasında ağırlıktadır. Tabloya baktığımızda 100 öğrencinin, toplam sayının %70,92'sinin, bu dönemde Avrupa'ya okumaya gittiği görülmektedir. 1967 sonrasında ise, açılan üniversiteler sebebiyle, yükseköğrenim tercihi Türkiye'den yana olmaya başlamıştır. 1967 sonrasında Türkiye'de 199 kişi yükseköğrenimine devam etmiş; Avrupa'ya 20, ABD'ye ise 73 kişi yüksek eğitim almaya gimiştir. Diğer bir ifadeyle 1967 sonrası toplam 293 öğrencinin yükseköğrenime devam ettiği, bunların 199'unun Türkiye'de olduğu, bu sayının toplamın %67,92'sine, yani yarısından fazlasına denk geldiği görülmektedir. Bu durumda, 1967 sonrasında Türkiye'de yükseköğrenim kalitesinin artmış olduğunu söyleyebiliriz.

Yukarıda verdiğimiz örneklerden de görüldüğü gibi, Osmanlı döneminde yüksek eğitime devam etmiş her Türk öğrenci, mesleklerinin en üst düzeylerinde olan ve RC'deki öğrenciliği sırasında da yüksek başarı gösteren öğrencilerdir. Yüksek tahsil görmek, Cumhuriyet sonrası, özellikle de Türkiye'de üniversite reformunun yapıldığı 1930'lu yıllardan sonra yaygınlaşmaya başlamış ve zaman içerisinde hızla artmıştır. Değişmeyen ise, aynı Osmanlı döneminde olduğu gibi, Cumhuriyet döneminde de RC mezunu olmuş birçok kişinin, prestijli mesleklere sahip oldukları ve alanlarında aranan insanlar konumuna gelmiş olmalarıdır.

Aşağıdaki Tablo 61, yükseköğrenim yapan öğrencilerin gittikleri bölgeleri; tablo 62 ise, bu bölgelerde tercih ettikleri okulları göstermektedir. Yükseköğrenim yaptığı bilinen ancak hangi tarihlerde bu eğitimi aldıkları bilinmeyen 22 kişi de bu tabloya "tarihsiz" başlığı altında eklenmiştir.

Tablo 61. Kolej öğrencilerinin mezuniyetlerinden sonra gittikleri yüksekokulların bölgelere göre dağılımı.

GİTTİKLERİ OKULLAR	YILLAR											GENEL TOPLAM	YÜZDE
	1863 - 1908	1909 - 1913	1914 - 1918	1919 - 1922	1923 - 1933	1934 - 1944	1945 - 1955	1956 - 1966	1967 - 1971	1972 +	Tarihsiz		
TÜRKİYE	-	-	2	-	11	17	44	140	193	6	6	419	36,15%
AVRUPA	1	-	1	1	7	11	33	67	19	1	-	141	12,17%
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	-	-	4	2	10	47	187	253	71	2	16	592	51,08%
KANADA	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	3	0,26%
ORTA DOĞU	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	3	0,26%
UZAK DOĞU	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	0,09%
GENEL TOPLAM	1	-	7	3	28	76	266	463	284	9	22	1.159	100,00%

Tablo 62. Mezun öğrencilerin Kolej'den sonra gittikleri okullar.

GİTTİKLERİ OKULLAR	YILLAR								GENEL TOPLAM
	1863 - 1922	1923 - 1933	1934 - 1944	1945 - 1955	1956 - 1966	1967 - 1971	1972 +	TARİHSİZ	
TÜRKİYE									
İstanbul Üniversitesi, İstanbul	-	7	16	31	44	22	1	1	122
RC, Lisans Bölümü, İstanbul	1	1	-	1	24	64	-	5	96
ODTÜ, Ankara	-	-	-	2	22	54	2	-	80
Ankara Üniversitesi, Ankara	-	2	-	4	15	15	-	-	36
Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul	-	-	-	-	1	15	3	-	19
İTÜ, İstanbul	-	-	-	2	11	5	-	-	18
Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu (İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi), İstanbul	-	1	-	3	9	1	-	-	14
Hacettepe Üniversitesi, Ankara	-	-	-	-	1	4	-	-	5
RC Mühendislik, Yüksek Lisans Bölümü, İstanbul	-	-	-	-	3	2	-	-	5
Ege Üniversitesi, İzmir	-	-	-	-	1	2	-	-	3
İzmir Üniversitesi, İzmir	-	-	-	-	-	3	-	-	3
Ankara Devlet Konservatuvarı, Ankara	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Galatasaray, İstanbul	-	-	1	-	-	1	-	-	2

Marmara Üniversitesi, İstanbul	-	-	-	-	1	1	-	-	2
RC İşletme, İstanbul	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Ankara Yükseliş Mühendislik Mimarlık, Ankara	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Beşiktaş Özel Bilim Okulu, İstanbul	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Deniz Harp Akademisi, İstanbul	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Devlet Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, İstanbul	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Osmanlı Üniversitesi, İstanbul	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Uludağ Üniversitesi, Bursa	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Toplam	2	11	17	44	140	192	6	6	419
AVRUPA									
Lozan Üniversitesi, Lozan	-	-	-	2	8	-	-	-	10
Londra Üniversitesi, Londra	-	-	3	1	5	-	-	-	9
Berlin Üniversitesi, Berlin	1	4	-	-	2	-	-	-	7
Manchester Üniversitesi, Manchester	-	-	1	-	4	2	-	-	7
Bradford Üniversitesi, Bradford	-	-	-	3	2	1	-	-	6
Paris Üniversitesi, Paris	1	-	-	4	1	-	-	-	6
Heidelberg Üniversitesi, Frankfurt	-	1	-	-	4	-	-	-	5
LSE, Londra	-	-	-	2	2	-	-	-	4
Oxford Üniversitesi, Oxford	-	-	-	-	2	2	-	-	4
Münih Technic Hochschule, Münih	-	-	-	-	3	-	-	-	3
Queen Mary College, Londra	-	-	-	-	1	2	-	-	3
Sorbonne Üniversitesi, Paris	-	-	-	2	1	-	-	-	3
Stuttgart Üniversitesi, Stuttgart	-	-	-	-	3	-	-	-	3
Zürih Üniversitesi, Zürih	1	-	-	2	-	-	-	-	3
Birmingham Üniversitesi, Birmingham	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Cenova Üniversitesi, Cenova	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Darmstadt Üniversitesi, Darmstad	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Freiburg Üniversitesi, Freiburg im Breisgau	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Hendon College, Londra	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Kings College, Londra	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Köln Üniversitesi, Köln	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Leeds Üniversitesi, Leeds	-	-	-	1	-	1	-	-	2
Münih Üniversitesi, Münih	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Newark College, Sheffield	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Peterhouse Üniversitesi (Cambridge), Cambridge	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Reutlingen Üniversitesi, Reutlingen	-	-	-	-	2	-	-	-	2

Royal Academy, Londra	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Viyana Üniversitesi, Viyana	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Ashridge College, Ashridge	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Belçika Üniversitesi,	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Berlitz School,	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Borough Polytechnic, Londra	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Brüksel Libre Üniversitesi, Brüksel	-	-	-	-	1	-	-	-	1
City Guild Eng. School	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Cranfield Institute, Cranfield	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Danimarka Teknik Üniversitesi, Kopenhag	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Delft Üniversitesi, Den Haag	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Downing College, Cambridge	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Edinburgh Üniversitesi, Edinburgh	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Eingenössische Tech., Zürih	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Eni Corporate Üniversitesi, Milan	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Etudes Politiques	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Glasgow College, Glaskov	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Goethe Institute	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Hamburg Üniversitesi, Hamburg	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Handel Okulu	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Heriot Watt Üniversitesi, Edinburgh	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Holtech, Rosenheim	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Högskolan Üniversitesi, Halmstad	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Kiel Üniversitesi, Kiel	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Kungl Tech., Stockholm	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Liverpool College, Liverpool	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Loughborough Üniversitesi, Loughborough	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Lüksemburg Üniversitesi, Lüksemburg	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Mainz Üniversitesi, Mainz	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Marburg Philips Üniversitesi, Marburg	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Mennheim Üniversitesi, Mennheim	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Newcastle Üniversitesi, Newcastle	-	-	-	-	-	1	-	-	1
North Stafford Tech. College, Stafford	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Northampton Üniversitesi, Northampton	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Poitiers Üniversitesi, Poitiers	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Southampton Üniversitesi, Southampton	-	-	-	-	1	-	-	-	1
St Andrews Üniversitesi, St Andrews	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Stevens Ins. Of Tech., Hoboken	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Surrey Üniversitesi, Guildford	-	-	-	-	1	-	-	-	1

Swansea Üniversitesi, Sketty	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Tekstil Ingen Schule,	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Uppsala Üniversitesi, Uppsala	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Toplam	3	7	11	33	67	19	1	-	141
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ									
Michigan Üniversitesi, Ann Arbor	-	-	6	23	11	2	-	-	42
Purdue Üniversitesi, Indiana	-	2	4	11	12	-	-	3	32
Columbia Üniversitesi, New York City	2	-	4	10	11	4	-	-	31
Teksas Üniversitesi, Austin	-	-	-	15	6	1	-	-	22
Stanford Üniversitesi, San Fransisko	-	-	2	10	8	-	-	-	20
Harvard Üniversitesi, Cambridge	-	2	2	3	11	1	-	-	19
Illinois Üniversitesi, Champaign	-	1	4	5	7	2	-	-	19
Missouri Üniversitesi, Columbia	-	-	1	10	7	-	-	-	18
Yale Üniversitesi, New Haven	-	1	2	6	4	4	-	-	17
California Üniversitesi, Berkeley	-	-	-	2	7	3	-	2	14
Cornell Üniversitesi, Ithaca	1	-	-	6	4	3	-	-	14
Massachusetts Institute of Technology, Boston-Cambridge	1	-	3	3	4	2	-	-	13
New York Üniversitesi, New York City	-	1	1	5	4	-	2	-	13
Northwestern Üniversitesi, Evanston	-	-	2	-	4	6	-	1	13
Georgia Üniversitesi, Atlanta	-	-	1	1	6	3	-	1	12
Princeton Üniversitesi, Princeton	-	-	1	1	8	1	-	-	11
Virginia Üniversitesi, Charlottesville	-	-	-	-	6	5	-	-	11
UCLA, Los Angeles	1	-	1	2	5	1	-	-	10
Worcester Polytechnic Institute, Worcester	-	-	-	-	9	-	-	1	10
Southern California Üniversitesi, Los Angeles	-	-	1	5	1	2	-	-	9
Kansas Üniversitesi, Lawrence	-	-	-	3	5	-	-	-	8
Maryland Üniversitesi, Collegepark	-	-	1	3	2	2	-	-	8
Maxwell School (Syracuse University), Syracuse	-	-	-	1	5	2	-	-	8
Wharton Üniversitesi, Philadelphia	-	-	-	3	4	1	-	-	8
Duke Üniversitesi, Durham	-	-	-	-	5	1	-	1	7
Ohio State Üniversitesi, Columbus	-	-	-	1	6	-	-	-	7
Pennsylvania State Üniversitesi, Old Main	-	-	-	3	3	1	-	-	7
Pittsburgh Üniversitesi, Pittsburg	-	-	-	1	4	2	-	-	7
Minnesota Üniversitesi, Minneapolis	-	-	-	5	1	-	-	-	6
Tennessee Üniversitesi, Knoxville	-	-	-	-	5	1	-	-	6
Wisconsin Üniversitesi, Madison	-	-	2	-	3	1	-	-	6
Chicago Üniversitesi, Şikago	-	2	-	1	2	-	-	-	5
Delaware Üniversitesi, Newark	-	-	-	1	3	-	-	1	5
Florida Üniversitesi, Gainesville	-	-	-	1	1	3	-	-	5

Lousiana State Üniversitesi, Baton Rouge	-	-	-	3	2	-	-	-	5
Oklahoma Üniversitesi, Norman	-	-	-	-	5	-	-	-	5
Pennsylvania Üniversitesi, Philadelphia	-	-	2	2	1	-	-	-	5
Rensselaer Polytech Institute, Troy	-	-	1	2	1	1	-	-	5
Tufts Üniversitesi, Madford	-	-	-	3	-	-	-	2	5
Case Ins of Tech, Cleveland	-	-	-	2	2	-	-	-	4
Lehigh Üniversitesi, Bethlehem	-	-	-	1	3	-	-	-	4
Miami Üniversitesi, Oxford	-	-	1	2	1	-	-	-	4
Boston Üniversitesi, Boston	-	-	-	1	2	-	-	-	3
Clemson Üniversitesi, Clemson	-	-	-	-	-	3	-	-	3
Colorado Üniversitesi, Denver	-	-	-	2	1	-	-	-	3
Indiana Üniversitesi, Bloomington	-	-	1	-	2	-	-	-	3
Iowa Üniversitesi, Iowa City	-	-	2	-	-	1	-	-	3
Oklahoma State Üniversitesi, Stillwater	-	-	-	-	3	-	-	-	3
Oregon State Üniversitesi, Corvallis	-	-	-	2	1	-	-	-	3
Rochester Üniversitesi, Rochester	-	-	-	-	3	-	-	-	3
Wyoming Üniversitesi, Wyoming	-	-	-	2	-	-	-	1	3
Arizona Üniversitesi, Tucson	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Bennington Üniversitesi, Bennington	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Brooklyn Polytech. Ins., New York City	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Brown Üniversitesi, Providence	-	-	-	-	-	1	-	1	2
Cambridge Üniversitesi, Cambridge	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Carolina State Üniversitesi, Raleigh	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Cincinnati Üniversitesi, Cincinnati	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Colby Üniversitesi, Waterville	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Colorado State Üniversitesi, Fort Collins	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Davis School of Agriculture, Davis	1	-	1	-	-	-	-	-	2
Depaul Üniversitesi, Şikago	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Fletcher School, Medford	-	-	-	2	-	-	-	-	2
John Hopkins Üniversitesi, Baltimore	-	-	-	1	-	1	-	-	2
Knox College, Galesburg	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Lowell Üniversitesi, Lowell	-	-	-	1	1	-	-	-	2
Maine Üniversitesi, Orodo	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Nebreska Üniversitesi, Lincoln	-	-	-	1	-	1	-	-	2
New Mexico Üniversitesi, Albuquerque	-	-	-	-	2	-	-	-	2
North Carolina Üniversitesi, Chapel Hill	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Southern College, Lakeland	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Tusculum College, Knoxville	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Villanova Üniversitesi, Philadelphia	-	-	-	-	-	2	-	-	2

Alfred Üniversitesi, New York City	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Atlanta Üniversitesi, Chamblee	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Berkeley Üniversitesi, San Fransisko	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Bridgeport Üniversitesi, Bridgeport	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Clark Üniversitesi, Worcester	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Contra Costa College, San Pablo	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Dartmouth Üniversitesi, Hanover	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Denison Üniversitesi, Granville	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Denver Üniversitesi, Denver	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Drexel Ins of Tech, Philadelphia	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Fresno Üniversitesi, Fresno	-	-	-	-	1	-	-	-	1
George Washington Üniversitesi, Washington	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Goddard College, Vermont	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Leland Stanford Üniversitesi, Serra Mall	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Mercersburg Academy, Mercersburg	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Michigan State Üniversitesi, Ann Arbor	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Milwaukee Üniversitesi, Milwaukee	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Montana State College, Bozeman	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Montana Üniversitesi, Missoula	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Nevada Üniversitesi, Reno	-	-	-	-	1	-	-	-	1
New Bedford Üniversitesi, New Bedford	-	-	-	-	1	-	-	-	1
New England Konservatuarı, Boston	-	-	-	-	1	-	-	-	1
New Hampshire Üniversitesi, Durham	-	-	-	-	-	-	-	1	1
North Carolina State College, Raleigh	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Occident College, Los Angeles	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Pasifik Üniversitesi, Forest Grove	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Philadelphia College, Philadelphia	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Rhode Island Üniversitesi, Providence	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Roosevelt Üniversitesi, Şikago	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Royal School, Honolulu	-	-	-	1	-	-	-	-	1
San Francisco State Üniversitesi, San Fransisko	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Southern Carolina Üniversitesi, Columbia	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Southern Colorado Üniversitesi, Pueblo	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Southern Dakota College, Vermillion	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Temple Üniversitesi, Philadelphia	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Wake Forest Üniversitesi, Winston	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Washington Üniversitesi, Seattle	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Wayne State Üniversitesi, Detroit	-	-	-	-	1	-	-	-	1
West Virginia Üniversitesi, Morhantown	-	-	-	1	-	-	-	-	1

Western Reserve Üniversitesi, Cleveland	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Williams College, Williamstown	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	6	10	47	187	253	71	2	16	592
KANADA									
McGill Üniversitesi, Monreal	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toronto Üniversitesi, Toronto	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Waterloo Üniversitesi, Ontario	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	-	-	-	1	2	-	-	-	3
ORTA DOĞU									
Beyrut Üniversitesi, Beyrut	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Hayfa Teknik Üniversitesi, Hayfa	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Tahran Üniversitesi, Tahran	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Toplam	-	-	1	1	-	1	-	-	3
UZAK DOĞU									
Bangkok Asian Institute of Technology, Bangkok	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	-	-	-	-	1	-	-	-	1
GENEL TOPLAM	11	28	76	266	463	284	9	22	1159

Yukarıdaki Tablo 62 ile mezunların kaçının yükseköğrenime devam ettiği ve devam edenlerin tercih ettikleri okullar gösterilmiştir. Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, bir RC mezununun, içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik konjonktüre göre, yükseköğrenim yapmadan da prestijli mesleklere sahip olduğunu bilinmektedir. Aşağıda, yükseköğrenim yapsın yapmasın, RC mezunlarının edindikleri mesleklerini gösteren Tablo 63 (genel) ve 64 (tafsilatlı) görülmektedir. Yukarıdaki tablo 62 ile, aşağıdaki tablo 64 beraber değerlendirmeye alındığında, mezunların RC sonrası durumları daha çok anlam kazanmaktadır. Zira tablo 63 ve 64’de görüldüğü üzere, toplam 2.586 mezunun mesleği tespit edilmiştir. Yukarıdaki tablo 62 ile karşılaştırma yapıldığında ise, mezunların yaklaşık yarısının (1.159) yüksek tahsil gördüğü sonucuna varılmaktadır. Bu netice, özellikle ilk dönemlerde, uzun süren Kolej eğitiminin mezunlara yeterli mesleki donanımı sağladığını ve uzunca bir dönem için, 1950’li yıllara kadar, sadece RC mezuniyetinin iyi bir pozisyona gelmek için yeterli olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, 1950’li yıllardan itibaren Türkiye’nin her yerinde üniversitelerin açılmaya başlamasıyla beraber üniversite sayısının artmasıyla bu yeterliliğin etkisinin ilerleyen zamanda azaldığı, Kolej mezuniyetinin üzerine üniversite tahsilinin gerekli olduğu ve Kolej’in iyi üniversitelerde okumak için basamak oluşturduğu gözlemlenmektedir.

4.3. STANDART MEZUNLAR VE MESLEKLERİ

1863-1971 yılları arasında RC'de okuyan öğrencilerin mesleklerine dair bilgiler, *Alumni Magazines*, *Alumni Registers*, *Who is Who in RC?* ve RC mezunlar ofisi kayıtlarından derlenmiş verilerin PROSOPO veritabanına girilmesi ile elde edilmiş ve aşağıdaki Tablo 63 ve Tablo 64 oluşturulmuştur. Tablo 64 tafsilatlı, dolayısıyla değerlendirmesi güç olduğundan, veriler özet halde önce tablo 63'de sunulmuştur. Bu durumda, PROSOPO'daki 5.120 öğrenci arasından, 2.856 öğrencinin mesleğine dair elimizde bilgi mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Bu da, Kolej'de okuyan öğrencilerin yarısına dair bilginin mevcut olduğu, diğer yarısına dair ise olmadığı anlamına gelmektedir. Bilindiği üzere, tarihi veriler eksiktir ve tarihçi çoğu zaman bu eksik veri üzerinden çalışmak zorundadır. Elimizdeki yarıdan fazla öğrenciye dair bilginin, tüm grubu temsil edici mahiyette olduğu düşünülmektedir. Verilerin hemen tamamını elde ettiğimiz yayınlar, Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarına aittir. Diğer bir açıdan bakıldığında, Kolej'in mezunları takip etme ve haklarında bilgi toplayarak kitap, dergi halinde yayınlama fikri ileriki dönemlere aittir. Bu sebeple, ilk dönemlere dair elimizde bilgi oldukça yetersizdir. Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında RC'de okuyan Türk öğrenci sayısı ve mezununun çok az olması ise, bu eksikliği bir derece telafi etmektedir. Bir başka telafi yöntemi de, tezin bir önceki kısmında Osmanlı döneminde yükseköğrenime devam etmiş Türk mezunların mesleklerini zikretmemiz ve aşağıda takip eden kısımda temayüz eden ve bazı alanlarda ilk olma özelliği taşıyan mezunlardan bahsedecek olmamızdır. Osmanlı döneminde zaten çok az Türk öğrenci olduğundan, aradaki fark bu şekilde kapatılmaya çalışılacaktır. Diğer bir ifadeyle, prosopografi iyi tanımlanmış bir grubu tahlil etmek olduğundan, elimizdeki verilerin, grubun genel manzarasını görmek için yeterli olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin eğitimlerini tamamlayıp hayata atılınca icra ettikleri mesleklerin özet halinin tablo 63'de sektörlere göre tasniflendiğini az önce ifade etmiştik. Tabloda görüldüğü üzere, en büyük sektörü toplamda 1.149 kişi ve %44,43 ile özel sektör kaplamakta, bunu 936 kişi ve %36,19 ile devlet sektörü takip etmektedir. Mezuniyetinden sonra henüz meslek sahibi olmamış ve halen yükseköğrenime devam eden (395 öğrenci, %15,27) ve yeni bitirenlerin (62 öğrenci, %2,40) sayısı toplamda 457 olup %17,67'ye tekabül etmektedir. RC'den mezun olanlar arasında 44 kişi vefat etmiş olarak kaydedilmiştir. Bu kişiler, kayıtların tutulmuş olduğu yılda hayatını kaybetmiş olanlardır. Bu sebeple, hayattayken hangi mesleği icra ettikleri bilinmemekte ve genel toplam içinde %1,70 oranında olup, geneli bozacak kadar yüksek sayıda değillerdir.

Özel bir okuldan mezun olanların ileriki hayatlarında özel sektörde çalışmayı benimsemeleri ilk bakışta tabii görünmektedir. Özel sektör kendi içinde değerlendirildiğinde, en fazla miktarı 265 kişi ve %10,25 ile yönetici grubu; 148 kişi ve %5,72 ile serbest meslek sahibi; 138 kişi ve %5,34

Üst Düzey Devlet Memuru	2	1	5	5	27	40	12	8	2	-	2	104	4,02 %
Devlet Memuru	1	-	9	4	19	32	91	88	26	-	2	272	10,52 %
Askeri Personel	-	-	-	-	1	1	13	19	7	-	-	41	1,59 %
Mesleki Profesyonel	-	-	3	1	13	56	145	212	70	2	3	505	19,53 %
Emekli	-	-	-	-	1	7	6	-	-	-	-	14	0,54 %
DEVLET SEKTÖRÜ TOPLAM	3	1	17	10	61	136	267	327	105	2	7	936	36,19 %
ÖZEL SEKTÖR													
Özel Sektörde Yönetici	-	-	-	1	15	43	95	90	20	1	-	265	10,25 %
Özel Sektörde Çalışanlar	-	1	-	1	5	12	46	38	9	-	-	112	4,33 %
İş Adamı ve Sanayici	-	1	-	-	13	28	35	47	14	-	-	138	5,34 %
Bankacılık ve Finans	-	-	2	1	9	20	15	32	15	1	-	95	3,67 %
Esnaf ve Zanaatkâr	-	-	-	-	4	3	13	11	-	-	1	32	1,24 %
Sanatkâr	-	-	-	1	1	10	30	20	3	-	1	66	2,55 %
Sporcu	-	-	-	-	1	-	-	7	-	-	-	8	0,31 %
Tüccar	-	-	-	-	3	4	25	24	6	-	1	63	2,44 %
Tarım ve Hayvancılık	-	-	-	-	-	3	4	1	-	-	-	8	0,31 %
Serbest Meslek	-	-	-	2	16	25	46	46	13	-	-	148	5,72 %
Basın-Yayın	-	-	2	-	2	17	26	13	3	-	-	63	2,44 %
İşçi	-	-	-	-	-	1	12	10	2	-	-	25	0,97 %
Yabancı Şirketlerde Çalışanlar	-	-	-	-	5	7	30	22	5	-	-	69	2,67 %
Yurtdışında Çalışanlar	-	-	-	-	1	4	19	29	2	-	2	57	2,20 %
ÖZEL SEKTÖR TOPLAM	-	2	4	6	75	177	396	390	92	2	5	1.149	44,43 %

Aşağıdaki tafsilatlı Tablo 64’de, tablo 63’deki gruplar, miktara göre değil, mesleğin hiyerarşideki pozisyonuna göre sıralanmıştır. Devlet sektörünü mercek altına aldığımızda, üst düzey memurlar arasında yer alan meslekler ataşe, bakan, başbakan, belediye başkanı, Birleşmiş Milletler delegasyonunda üst düzey mevkiide olanlar, büyükelçi, cumhurbaşkanı, diplomat, konsolos, sekreter, mebus, müdür, yönetim kurulu üyesi, politikacı, TÜSİAD başkanı ve vali olarak tabloda alfabetik olarak sıralanmaktadır. 1908 öncesi Türk öğrencilerin yabancı okullara gitmesinin yasak olduğu dönemde Kolej’e devam ederek mezun olabilmiş tek Türk öğrenci Hüseyin Hulusi’nin,

Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlık belgesinin imzalandığı Lozan Konferansı'na giden heyette yer alması, RC hakkında Osmanlı döneminde duyulan endişelerin tam aksine, Türk öğrencilerin de, kendi değerlerinden uzaklaşmadan yabancı okullarda okuyabilecekleri ve üst düzey eğitim alabileceklerinin en olumlu örneğidir. Bir başka örnek ise, yine Hüseyin Hulusi'nin, Musul müzakerelerine katılarak Türkiye lehine bir kamuoyu oluşturmasıdır (Soysal, 2013, s. 104). 1914-1918 arası mezunları arasında hem mebusluk yapan, hem de San Fransisco Kongresi'nde Türk temsilciliği yapan kişi aynıdır: Hazım Atıf Kuyucak, RC'nin Osmanlı döneminde mezun olmuş ve ardından Türkiye Cumhuriyeti'ne hizmet etmiş en önemli mezunlarından biri olup, tezin bu bölümünün her kısmında adından söz ettirmiştir. Bu meslek grubuna dâhil kişilerin miktarının 1923-1933 ile 1934-1944 yılları arasına rastlaması tesadüf değildir. Cumhuriyet'in kurulduğu dönem ve ilk yıllarındaki üst düzey yönetici ihtiyacına binaen Kolej öğrencilerinin bu kapsama giren meslekleri tercih ettiği düşünülebilir. Diğer yandan da, adı geçen dönemlerde bahsi geçen mesleklerde yer alacak eğitimi veren okul sayısının az olması da önemli bir husustur. O dönem, devletin üst düzeyine eleman yetiştirme hedefiyle yola çıktığı bilinen ve RC'ye rakip olabilecek okul kategorisine bir tek Galatasaray Sultanisi girmektedir. Diğer bir ifadeyle, eğer Galatasaray Lisesi mezunları hakkında bir çalışma yapıyor olsaydık, bu sayı kuvvetle muhtemel ikiye katlanmış olurdu. Üst düzey devlet memurları arasında, 6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Kolej'in orta kısmından, başbakan Bülent Ecevit Kolej'in üniversiteye denk olan lisans kısmından ve başbakan Naim Talu ise lise kısmından mezun olmuştur. Üstelik her üçü de aynı dönem aralığında (1934-1944) RC'yi bitirmişlerdir. Cumhuriyet'in kuruluşu ve bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin dış ülkelerde tanınmaya başlamasıyla, dış ilişkilerde uyumlu olma konusuna önem gösterilmiş ve dünyanın dört bir yanına ataşeler gönderilmiştir. Türkiye ile gittikleri ülke arasında bağ kurma görevi olan ataşelerin neredeyse tamamı 1923-1933 mezunları arasından çıkmıştır. Amerika'dan Beyrut'a, Hamburg'dan Varşova'ya, dünyanın dört bir yanına gönderilen bu şahısların, özellikle ticari ataşe olarak gönderildiği tablo 64'de görülmektedir. Türkiye'nin, Cumhuriyet'le birlikte, dış ülkelere yapılacak ticarete ne kadar önem verdiği ve dış ülkelerle olan dengeyi sağlam tutmaya çalıştığı buradan anlaşılmaktadır. Tabloda, 1945 sonrasında RC mezunu ataşe olmadığını ve hatta üst düzey devlet memuru sayısında dramatik bir düşüş olduğunu görmekteyiz. Zira 1945 ve sonrası, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, Türkiye'de yükseköğrenime ağırlık verildiği dönem olmakla birlikte, açılan yeni okullardan mezun kişilerin de üst düzey mesleklerde yer almaya başladıkları düşünülebilir. Zannımızca, Mekteb-i Mülkiye'nin 1934 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesine dönüşmesi, 1936'da Ankara'da eğitime başlaması ve başkentte konumlanan devlet daireleri ve bakanlıklara üst düzey devlet adamı yetiştirmede bir ekol olması, 1945 ve sonrasında sadece ataşelerde değil, üst düzey devlet memuru kategorisinde RC mezunlarının sayısının azalmasının en önemli sebebidir. Diğer bir ifadeyle 1945 sonrasında

üst düzey devlet memuru kategorisine eleman yetiştirecek okul Mekteb-i Mülkiye (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi) olmuştur ve bu ekol halen devam etmektedir. Bu kategoride yer alan önemli mesleklerden biri de, Birleşmiş Milletlerde Türk delegasyonu başkanlığı yapan 1935 mezunu Turgut Menemencioğlu'na aittir ve kendisinin babası da eski vekildir. Diğer bir ifadeyle, baba mesleklerini içeren Tablo 20 ile mezun mesleklerini içeren tablo 64 bir araya getirildiğinde, tablo 20'deki vekillerden biri, tablo 64'deki, Birleşmiş Milletler'deki Türk delegasyonu başkanının babasıdır. Buradan çıkarılacak sonuç, üst düzey devlet memuru olan birinin, oğlunu RC'ye göndererek, onun da üst düzey devlet memuru olmasına zemin hazırlamış olduğudur. Bu durumda, bir nevi, babadan oğula statü devri gerçekleşmiştir. Turgut bey daha sonra kendi oğlunu da (Vahit Ekber Menemencioğlu) RC'ye gönderecektir. Buradaki devir daim, tezin beşinci bölümü olan "Geribildirim: Mezun Yakınları" başlığı altında ayrıntılarıyla verilecektir. Buradan yola çıkarak, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerini, üst düzey devlet memuru kategorisinde karşılaştığımızda, ilginç bir tabloyla karşılaşmaktayız. Öğrencilerin babalarının mesleklerini gösterdiğimiz Tablo 20'de, bahsi geçen kategori, ağırlıklı olarak Osmanlı dönemine denk gelmekteydi. Cumhuriyet döneminde babası üst düzey devlet memuru olan öğrenci sayısı azdı. Öğrencilerin mesleklerine baktığımızda da (tablo 64), bu kez, Osmanlı değil, Cumhuriyet döneminde ağırlık olduğunu görmekteyiz. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz: Osmanlı döneminde üst düzey devlet memurları çocuklarını RC'ye göndermeyi tercih etmişler; ancak Cumhuriyet döneminde bu kategorideki babalar, RC'yi daha az tercih eder olmuşlardır. Öğrencilerin mesleklerini incelediğimizde (Tablo 64), Osmanlı döneminde zaten az sayıda olan öğrencilerin tercihi üst düzey devlet memuru kategorisinde değil, daha ziyade yükseköğrenime devam eden öğrenci kategorisinde olduğunu görmekteyiz. Diğer bir ifadeyle, bu öğrenciler halen eğitime devam etmektedirler. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, yeni kurulan devletin ihtiyacına uygun nitelikli eleman yetiştiren okul sayısı az olduğu için ise, eğitimini bitirmiş olan RC mezunları ağırlıklı üst düzey pozisyonlara gelmişlerdir; ancak 1950 sonrası ülkenin yükseköğrenim kurumlarının sayısı yükselişe geçince, RC mezunlarının üst düzey devlet memuru olma sayısı düşmüştür.

Devlet sektöründeki, orta ve ortanın üstü memurlar arasında müdür, birim yöneticisi, çeşitli memurlar, uzmanlar ve öğretim üyesi, dekan, profesör ve asistan gibi üniversite mensupları yer almaktadır. Bu grubun miktarının 1923'den başlayarak artması ve 1934 ve 1966 yılları arasında sayının en çok olması dikkati çekmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz üst düzey memurlarla ilgili değerlendirmemizde olduğu gibi, bu dönemlerde yeni kurulan devletin ihtiyacına binaen memurluk, Kolej mezunları için cazip meslek haline gelmiş olabilir. Zira memur kategorisine Tablo 64'den baktığımızda, bu mesleği seçen şahısların yeni kurulan bir devleti yapılandıran işlerde çalıştıkları görülmektedir. Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığı'nda çalışan bir memur, 1923

sonrası yeniden yapılandırılan milli, çağdaş ve laik değerlere bağlı bir eğitim sistemini benimsetmekle görevli olabilir. Liman inşaat kontrolörünü örnek olarak aldığımızda ise, az önce ifade ettiğimiz gibi, dış ticarete önem vermeye başlayan ve bu anlamda dünyanın dört bir yanına ticari ataşe gönderen Türkiye Cumhuriyeti'nin, ticaretin can damarı olan limanları yeniden yapılandırmada, iyi eğitim almış kişileri seçmiş olması tabiidir. Buna bağlı olarak verebileceğimiz bir diğer örnek, turizm bakanlığı çalışanı ise, yeni kurulan, üstelik hem iklim hem de coğrafi koşullar açısından avantajlı olan bir devletin turizmden de gelir sağlaması için çalışmaktadır. Bu anlamda, orta düzey devlet memuru kategorisinde yer alacak kişilerin batı vizyonu ile yetişmiş olanlardan tercih edilmesi ve 1923 sonrasında bu sayıda sistematik bir artış görülmesi tabiidir. Aynı kategoride yer alan öğretim üyesi sayısının 1934 ve sonrasındaki artışı, 1933 üniversite reformuna; 1945 sonrasında da hızla yükselişe geçişi de DP'nin yukarıda vurguladığımız yükseköğrenim alanındaki eğitim hedeflerini gerçekleştirmesiyle doğru orantılıdır. Öğretim üyeleri arasında 1916 mezunu ODTÜ dekanı Fuat Necati, 1942 mezunu Ali Bülent Çambel, 1947 mezunu Aptullah Kuran, Ahmet Mete Işıkara'nın kardeşi 1950 mezunu Baki Işıkara, Barış Manço'nun kardeşi 1945 mezunu Oktay Kaan Manço, 1955 mezunu İsmail Sina Akşin, RC 1921, mühendislik 1930 mezunu Mustafa Santur ve günümüzde Boğaziçi Üniversitesi'nde mesleğine devam eden tarihçi/sosyolog Çağlar Keyder'i sayabiliriz.

Askerî personel, devlet sektöründeki en az grubu teşkil etmektedir. Bu grup içinde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nde memur olan sadece 2 kişi vardır ve ikisi de Cumhuriyet dönemine denk gelmektedir. TSK'nın 1920 yılında kurulmuş olması, daha öncesinde neden askeri personelin olmadığını da açıklamaktadır. TSK personeli olan iki kişiden biri olan 1961 mezunu Tevfik Osman Uran, RC sonrası deniz harp akademisinde okumuştur; babası ise Türkiye'nin 5. Deniz Kuvvetleri Komutanı Necdet Uran'dır (Tevfik Osman Uran öğrenci dosyası). Dolayısıyla, bu prestijli mesleği babasından devraldığı söylenebilir. Tabloda geriye kalan 31 kişi mecburi askerlik görevini yapmaktadır. 8 kişi de, Kore Savaşı'na asker olarak gitmiş kişilerdir. Savaşın 1950-1953 yılları arasında süregeldiğini bildiğimize göre, bu kişilerin sayılarının 1945-1966 zaman diliminde olması da doğaldır. Bunlar gerçekte askerî personel kategorisinde değillerdir veya askerlikleri süresince, geçici olarak öyle kabul edilebilirler. Bu şekilde düşünüldüğünde, askerlik mesleğinin Kolej mezunları için hiç cazip olmadığı, askerlik görevlerini yerine getirmelerinin haricinde askerî mesleklerle ilgilenmediklerini göstermektedir.

Mesleki profesyoneller grubunda avukat, savcı, avukat ya da hakim olup olmadığını bilmediğimiz hukukçular, bilgisayar programcısı, doktor, diş hekimi, eczacı ve çeşitli alanların mühendisleri yer almaktadır. Bu grubun sayısının artışı Cumhuriyet dönemi ile başlamakta ve 212 ile en yüksek olduğu dönem, 1956-1966 yılları arasına denk gelmektedir. Takip eden dönemde, bu sayının 70'e inmesi ilginç olup, veri yetersizliği ile açıklanabilir. Bunun yanında, bu kategorideki sayı artışı

ve azalışının belirleyicisinin mühendisler olduğunu vurgulamak isteriz. RC Mühendislik Mektebi'nin ilk açıldığı tarih olan 1910'da Osmanlı ülkesinde, İstanbul Teknik Üniversitesi dışında mühendislik mektebi yoktu. Tablo 64'de görülen Osmanlı döneminde mezun olmuş ve bu mesleği seçmiş üç kişinin de, aynı kişi, yani 1916 RC Mühendislik mezunu Hasan Halet olduğu önemli bir ayrıntıdır. Kendisi Osmanlı döneminde ilk ve tek Türk mezun olduğu için, ileriki hayatında hem elektrik hem de makine mühendisliği yapmıştır. Birkaç alanda birden mühendis olduğu için tabloya üç kişi olarak yansısı da, aslında tek kişiyi karşılamaktadır. Geriye kalan 417 mühendisin tamamı Cumhuriyet dönemine denk gelmektedir. Sayının en çok artışa geçtiği 1945-1955 dönemi, 1954 sonrasında RC mühendislik bölümünün müfredatının genişletilmesi ve var olan bölümlere kimya mühendisliğinin de eklenmesiyle (Hortaçsu, 2013, s. 189), ülkedeki en iyi mühendislik eğitiminin zeminin hazırlanması olarak yorumlanabilir. 1967 sonrasında mühendislerin sayısı aniden 177'den 62'ye düşmüştür. Bunun sebebi, önceden sadece RC ve İTÜ'nün mühendislik eğitimi verirken, o tarih itibarıyla artık ODTÜ'nün de mühendislik eğitimi veriyor olmasına bağlanabileceği gibi, zannımızca daha önemli sebep, 1992'den beri Yıldız Teknik Üniversitesi adıyla eğitime devam eden, ancak, 1969 yılında İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi olarak İstanbul'da mühendislik eğitime başlayan üniversitenin açılışı ile ilgilidir. Bu durumda 1967 sonrasında mühendislik mezunlarının sayısının düşmesi tabiidir. Üstelik bahsi geçen okul, RC gibi paralı eğitim vermemekte, dolayısıyla maddi imkanı az olan ve mühendis olmak isteyen öğrencileri bünyesine almaktadır. Hukukçu ve avukat sayısının diğer mesleklere göre az ilerlemesi ise hiç şaşırtıcı bir sonuç değildir. Zira hem Osmanlı hem Cumhuriyet döneminde bu mesleğin ileri gelenlerini yetiştiren okulun Galatasaray Sultanisi olduğu, Cumhuriyet'le birlikte Sultani'ye, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinin de eklendiği ve bu iki okulun halen hukuk alanında birer ekol oldukları bilinmektedir. Yukarıda yükseköğrenim gören mezunlardan söz ederken, yurt dışında Lozan Üniversitesi'nin hukuk alanında aranan bir okul olduğunu ve hukukçu olmak isteyen RC mezunlarının sonrasında bu okula devam ettiğini ifade etmiş, 1946 mezunu Memet Selçuk Gerede'yi de örnek olarak vermiştik. Bahsi geçen bu öğrenci, RC'deki eğitiminin ardından Lozan Üniversitesi'ne gitmiş ve avukat olmuştur. Kendisi, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet tarihinin en önemli isimlerinden olan Hüsrev Gerede'nin oğlu, ünlü oyuncu Bennu Gerede'nin de babası olup, sadece hukukçu değil aynı zamanda doktordur. Bu örnekle yine, tezin başından beri savunduğumuz hipotezimiz olan, elit ailelerin çocuklarını RC'ye göndermesi ve bu ailelerin Türkiye'nin ayrıcalıklı kesimini oluşturuyor olması, doğrulanmış olmaktadır. Son yıllarda yabancı okullar hakkında yaptığı çalışmalarıyla bilinen Halit Ertuğrul, yabancı okul mezunlarının, Türk toplumunun elit kesmi içinde, ayrı bir elit grup oluşturduklarının altını çizmekte ve bu kişilerin, sanayi, ticaret, bürokrat,

eğitimci ve özellikle sanatçı olduklarını vurgulamaktadır (Ertuğrul, 2010, s. 267). Bu bölümdeki bulgularımızın neredeyse tamamı, Ertuğrul'un bu tespitiyle örtüşmektedir.

Özel sektör, yönetici, özel sektör çalışanı, işadamı ve sanayici, bankacılık ve finans, esnaf ve zanaatkâr, sanatkâr, sporcu, tüccar, tarım ve hayvancılık, serbest meslek, basın-yayın, işçi, yabancı şirket çalışanı ve yurtdışında çalışanlar olarak on dört ayrı kategoride toplanmıştır. Özel sektörde çalışanlar hakkında yapacağımız ilk değerlendirme, Osmanlı döneminde sayının çok az, 1945-1955 arası dönemde ise, gruba dâhil olan mesleklerin hemen tamamında en yüksek sayıda kişinin olmasıdır. Osmanlı dönemindeki az sayının Abdülaziz dönemi (1861-1876) ile ilgisi olabilir. Bu dönemde hafif sanayi girişimlerinin olduğunu, ancak bu girişimlerde, 1838 İngiliz- Osmanlı Ticaret Antlaşması sebebiyle yabancıların çalıştığını, tezin birinci bölümünde ayrıntılarıyla anlatmıştık. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı döneminde yapılan girişimlerin yabancıların tekelinde olduğunu; Cumhuriyet dönemindeyse, hem ekonomik bağımsızlığın kazanılmış olması, hem de milli ekonominin benimsenmiş olması sebebiyle, yerli yatırıma ve yerli çalışana ağırlık verilerek ilerlemeye çalışıldığını söyleyebiliriz. Bu olumlu girişimlerin yanı sıra, 1945-1955 yılları arasında sayının artışı, II. Dünya Savaşı (1939-1945) sonrasında dünyada ve Türkiye'de görülen liberalleşme ile ilgili olması kuvvetle muhtemeldir. II. Dünya Savaşı'nı demokrasilerin kazanması, siyasetle birlikte ekonomide de liberalleşmeye yol açmış, Türkiye'de, siyasette çok partili hayata geçişle (1946) birlikte özel teşebbüsün de önü açılmıştır. İlgili dönemde özel sektördeki büyüme de bu açılma ve liberalleşme dolayısıyladır. Diğer bir ifadeyle DP döneminde devletçilik yerine liberal ekonomi, dışa kapalılık yerine de serbest dış ticaret benimsenmiştir (Yücel, 2015, s. 51). Bu savımızı doğrulamak için, özel sektörün alt başlıklarını incelemek gerekmektedir. Zira Tablo 64'de meslekler detaylı gösterilmiş olduğundan, mezunların çalıştıkları firmaların isimleri önem arz etmektedir. Görülecektir ki, bu firmaların tamamına yakını önemli sanayi şirketleridir. Özel sektör grubunun içinde, yönetici ve özel sektörde çalışanlar, 377 kişi ile en kalabalık ilk sırayı almaktadır. Aralarında firma, şirket ve çeşitli kurum ve kuruluşların sahipleri, yöneticileri ve müdürlerinin yanı sıra, bu kurum ve kuruluşlarda çalışanların da yer aldığı bu grupta büyük şirketlerin CEO'sundan, un değirmeninde müdüre kadar geniş yelpazede yöneticiler bulunmaktadır. Bu kategoride Osmanlı döneminde mezun olmuş tek bir kişi vardır; o da, RC 1910 mezunu Bahar Ebeoğlu Bey'dir. 1909 yılında kurulan BP Akaryakıt, 1910 yılında mezun olmuş bir RC mezununu işe alarak tercihini göstermiştir. Sadece Osmanlı döneminde değil, Cumhuriyet döneminde de, BP'nin yönetici ve çalışanlarını RC'den seçtiği tablo 64'de görülmektedir. Yöneticilere baktığımızda, yönettikleri şirketlerin çoğunun Koç grubuna ait olduğu, bunun yanında Mobil Gaz, Opar ve Oyak gibi şirketlerin başı çektiği görülmektedir. Özellikle Oyak Grubu'nun başı çeken firmalardan biri olması, az önce II. Dünya Savaşı sonrasında gelişen sektörlerden söz ederken ortaya koyduğumuz hipoteze örnek teşkil

etmektedir. Oyak (Ordu Yardımlaşma Kurumu) grubu, ordu mensuplarının ihtiyaçları için açılmış; sonrasında 1961 yılında resmileşerek günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir (“1961’den Günümüze”, 2017). Koç Holding’in de 1926 yılında kurulduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, ağırlıklı sayının Cumhuriyet sonrasında denk gelmesi doğaldır. 1956-1966 yılındaki artış, fabrikaların sayılarının artması ile de doğru orantılıdır. Örneğin, Otosan yöneticilerinin sayısının en çok olduğu dönem bu dönemdir ve firma 1959 yılında açılmıştır (Yücel, s. 58). 1950’li yıllar, Demokrat Parti dönemi (1950-1960) yani özel sektörde açılışın dönemi olduğundan, öncelikle otomotiv sektöründe atılımlar gerçekleşmiş, ardından halı, yakıt, gıda, turizm vb. alanında birçok firma açılmıştır. Tabloda ilgi çeken firmalardan biri de yakıt alanında önde gelen firmalardan olan Tüpraş ve İpraş olup, 1960’lı yıllardan itibaren işletim alanları genişlemiştir (Yücel, s. 57). Keza 1960’lı yıllarda alanında öne çıkan Tat Şirketler Grubu’ndaki yöneticiler yine RC çıkışlı olmuştur. İlginç olan, bahsi geçen Tat, Otosan vb. şirketlerin de Koç Grubuna bağlı olmasıdır. Tablo 64 oluşturulurken ilgimizi çeken en önemli hususlardan biri, Koç Grubu’nun 1970 öncesi yöneticilerinin neredeyse tamamını RC mezunlarından seçmesidir. Bildiğimiz gibi Rahmi Koç 1952 RC mezunudur ve şirketlerin yönetimini, babası Vehbi Koç’tan devralmıştır. Aynı kategoride yer alan Sınai Bankası’nın da yöneticilerini RC’den seçtiğini tablo 64’de görmekteyiz. Bankanın kurucusunun 1917 RC mezunu Ahmet Hazım Atıf Kuyucak olduğunu hatırlatmak isteriz. Bir diğer örnek de, Tablo 64’de görülen Eczacıbaşı grubun yöneticileridir. Bilindiği gibi kurucu Nejad Eczacıbaşı 1932 RC mezunudur (Ferid Nejad Eczacıbaşı öğrenci dosyası). Verebileceğimiz bir başka örnek de Komili şirketlerinin yöneticisi Halis Komili’nin RC 1965 mezunu olması ve çalışanlarını da RC’den tercih etmesidir (Tablo 64). Aileden olan 1955 mezunu Hasan Oskay Komili’de şirkette yöneticilik pozisyonunda yer almıştır. Bu durumda, RC mezunu iş adamlarının, kurdukları şirketlerin yönetim kadrosunu, yine “ait oldukları” kurumdan seçtiklerini söyleyebiliriz. Aynı şirketlerde henüz yönetici pozisyonuna gelmemiş çalışanlar da 94 kişiyle, o firmaların yöneticilerini takip etmektedirler. Tam yeri gelmişken, bu firmaların sahiplerini gösteren işadamı ve sanayici grubunun 138 kişi ile, yöneticileri ve çalışanları grubunu takip ettiğini söyleyebiliriz. Armatör, fabrika sahibi, işadamı, firma sahibi, sanayici, yatırımcı vb. kişiler bu gruba dâhil olmaktadır. 1956-1966 döneminde bu gruptakilerin sayıları en yüksek miktarda olmakla birlikte, diğer dönemlerdeki sayıları yaklaşık aynı düzeydedir. Özel sektörde çalışanlar grubunda, firma yöneticisinden, Eczacıbaşı, Good Year ve Çanakkale Seramik gibi büyük şirketlerde çalışanlara ve hatta satış elemanına kadar geniş yelpazedeki kişiler bulunmaktadır. Koç Grubu ve Eczacıbaşı Grubu’ndan az önce söz etmiş ve firma kurucularının, çalışanlarını da RC’den seçtikleri tespitinde bulunmuştuk. Bu kategoride önemli bir diğer firma da, az önce adı geçen Çanakkale Seramiktir. RC 1935 mezunu İbrahim Bodur tarafından kurulan şirket, çalışanlarını da yine RC’den

seçmektedir (Tablo 64). Örneğin, 1964 mezunu Ender Dilmen, Çanakkale Seramik'te organizasyon bölümünde idareci pozisyonuna gelmiştir. Üst düzey yönetiminde RC mezunlarını tercih eden bir diğer firma da Tam Sigorta'dır. 1923-1955 yılları arasında tam 7 RC mezunu Tam Sigorta'da üst pozisyonlara gelmişlerdir. 1945-1955 yılları arasında iki RC mezununun okul sahibi olduğunu görmekteyiz. Bunlardan biri Özel Moran Lisesi, diğeri ise İzmir Ege Koleji'nin kurucularındandır (Ethem Uz ve Tosun Moran öğrenci dosyaları). Bu kategoride sanayicilerin sayısının, özel sektör yöneticilerinin sayılarındaki artış gibi, 1956-1966 yılları arasında birden yükseldiğini görmekteyiz. Sanayideki gelişimin, fabrika ve tersane açarak, özellikle petrokimya ve otomotiv sanayinde hızlı adımlarla ilerlediğini tezin birinci bölümünde vurgulamıştık. Dolayısıyla, özel sektör yönetici ve çalışanları kategorisini, tezin birinci bölümüyle beraber okumak gerekmektedir. Zira bahsedilen sektörlerin neredeyse tamamı sanayi kuruluşlarıdır ve bu kuruluşlar ve çalışanlarının sayılarının anlam kazanması için, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş ve sonrasındaki sanayi atılımlarını bilmek ve o kapsamda değerlendirmek gerekmektedir.

Bankacılık ve finans grubundakilere çeşitli bankalarda müdür, memur, yönetici olarak çalışanlar ile mali işlerle uğraşanlar, finans uzmanları ve ekonomistler dâhil olmuştur. Toplamda 95 kişi olan bu grubun sayısının fazla olmaması, bankacılık ve finans konularına ait mesleklerin Kolej mezunları arasında pek cazip olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bu 95 kişiden sadece 2'si Osmanlı dönemine denk gelmektedir. Bunların biri yine Ahmet Hazım Atıf Kuyucak, diğeri ise Cemal Afif Esen'dir. Osmanlı döneminde bahsi geçen banka ise Türk Turizm Bankasıdır. Yine tezin birinci bölümünde, Osmanlı döneminde bankacılık sisteminin, dış devletlere bağımlılıkla ayakta durmaya çalıştığına (Işın, 2006, s. 94) işaret etmiş, bu sektördeki esas gelişmenin Cumhuriyet dönemindeki ekonomik bağımsızlıkla başladığını dile getirmiştik. Bu durumda, bu sektörde çalışanların Cumhuriyet sonrasındaki sayı artışları tabiidir. Bankacılık sektörü, 1924 yılında, tablo 64'de de adı geçen İş Bankası ile yükselmeye başlamış; 1944 yılında açılan Yapı ve Kredi Bankası da özel bankacılığın öncüsü olmuştur ("Türkiye'de Bankacılık", 2017). Tablo 64'de adı geçen Türk Sınai Bankası'nın kurucusunun da bir RC mezunu olduğunu az önce ifade etmiştik. Bu durumda kurucu, yönetici ve çalışan üçlemesinin yine RC mezunlarında oluşuyor olduğu görülmektedir.

Esnaf ve zanaatkâr grubu, özel sektör içerisinde en renkli kitleyi oluşturmaktadır. Öyle ki, çiçekçilikten konfeksiyona, şarapçılıktan seramikçiliğe çeşitli imalat ve satış işlerini kapsamaktadır. Ancak sayısı 32 ile sınırlı kalmıştır. Diğer bir ifadeyle, RC mezunları esnaflık yapmayı tercih etmemiş, daha prestijli mesleklere yönelmişlerdir. Örneğin, 1956-1966 yılları arasında bir adet seramikçi görülmektedir. Bu kişi, bir mağazada seramik satan bir esnaf değil, Sanat Seramik Üretim şirketinin sahibidir (İsmet Çini, *Who is Who?*). Bu kategoride yer alan bir mezunu daha örnek göstermek ve bu örnek üstünden, bu zamana kadar öne sürdüğümüz bazı

iddiaları doğrulamak istedik: 1962 mezunu Burak Erman, Heybeliada'da doğmuş ve burada ilkokulu bitirmiştir. RC'den sonra RC Yüksek Kısımda okumuş, sonra da ABD'ye Stanford Üniversitesi'ne gitmiştir. Buradaki eğitiminin ardından, öğretim üyesi olduktan sonra çalıştığı kurumlardan biri Koç Üniversitesi olmuştur. Üniversite harcindeki vaktini, kendisine ait bir bağda şarap yaparak geçirmektedir (Reflections, 1962-2012, 50. Yıl Anı Albümü, 2012 , s. 32). Tezin ilk bölümünden beri sunduğumuz hipotezleri Burak Erman örneği üstünden değerlendirirsek, İstanbul'un elit kesminin ikamet yeri olduğunu söylediğimiz Heybeliada'da büyümüştür. RC'den sonra yüksek öğrenim görmeyi tercih etmiş, ABD'de okumuş ve prestijli bir meslek olan öğretim üyeliğini tercih etmiştir. Bu meslek dahilinde çalıştığı kurumlardan biri Koç Grubudur, ki kurucusunun RC mezunu olduğunu ve çalışanlarını da RC'den seçtiğini ifade etmiştik. Boş zamanlarında ise elit bir uğraşla vaktini geçirmekte ve şarap üretmektedir. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin doğum yerleri (tablo 13), sosyal arka planları (tablo 25), geldikleri okullar (tablo 43), ilgilendikleri sosyal aktiviteler (tablo 56), yükseköğrenim görüp görmedikleri (tablo 62) ve mezun olduktan sonraki meslekleri (tablo 64) sorgularındaki savlarımızın tamamı bu örnek üstünden doğrulanmaktadır.

Sanatkar grubunda ise, radyocu, müzisyen, tiyatro sanatçısı, yönetmen, oyun yazarı, aktör, şarkıcı, dansçı, şair ve yazarlar yer almaktadır. Bunlardan sadece biri Osmanlı dönemine denk gelmektedir. Kendisi 1920 mezunu Nusret Kemal Köymen'dir ve yazardır. Geriye kalan sanatkar grubunu tamamı 1923 ve sonrasına denk gelmektedir ve bu tabii bir sonuçtur. Cumhuriyet'in sanata verdiği önemi, Atatürk'ün, *Sanatsız kalan bir milletin can damarlarından biri kopmuş demektir* söylemi açıkça göstermektedir. Tablo 64'e baktığımızda özellikle müzik ve tiyatro sanatçılarının sayıca çoğunlukta olduğu görülmektedir. Tezin üçüncü bölümünde RC'nin ders içeriklerini izah ederken vurguladığımız, RC yöneticilerinin müziğe, koro ve orkestra çalışmalarına verdiği önem ve yine aynı bölümde işaret ettiğimiz Hisar Oyuncuları ve Tiyatro Kulübü ile RC'nin Türk öğrencilerinin tiyatroya verdiği önemin sonuçları tezin bu kısmında ortaya çıkmaktadır. Ders içeriklerinden söz ederken bahsetmediğimiz, ancak yeri gelmişken vurgulamak istediğimiz bir husus ise, modern Türk tiyatrosununun 1908 yılında RC'de Hisar Oyuncuları ile başladığıdır (RC Quarterly, 2010, s. 32). Zira bu kategoride bahsi geçen insanların tamamına yakını sonraki hayatlarında tiyatro alanında meşhur olmuşlardır. Bu kategoride yer alan kişilerden ayrıntılarıyla, tezin sıradaki kısmı olan temayüz eden mezunlar başlığı altında söz edilecektir.

Sporculuk mesleğini 8 kişinin tercih ettiği görülür. Bunlar atlet, basketbolcu, dalgıç, eskrimci, satranç oyuncusu ve yüzücüdür. Bir kişi de, Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) başkanı olmuştur. Yine tezin üçüncü bölümünde önemine işaret ettiğimiz beden eğitimi ve jimnastik derslerinin meyveleri, bu kategorideki isimlerle alınmıştır. Sporcular içinde sadece 1 kişinin 1923-1933

döneminde denk geldiği görülmektedir ve bu kişi yine 1923 mezunu Şekip Engineeri'dir. Geriye kalan 7 kişinin de, 1956-1966 yılları arasında RC'den mezun olduğu görülmektedir. Aynı sanatkarlar gibi, sporculardan da, temayüz eden mezunlar ve mezun ilkler başlığında ayrıntılı söz edilecektir. Zira, bu sporcuların hemen hemen hepsi alanlarında rekor kırmış kişilerdir.

Özel sektörün açılım alanı olan ticaretteki kişilerin sayısı, 63 ile makul düzeydedir. Bu kişiler, ithalat ihracat işi ile uğraşanlar, tütün, yağ, sabun, yün, pamuk, ipek ve ağ tüccarıdır. Öğrencilerin babalarının mesleklerini analiz ettiğimiz Tablo 20'de bu durumun tam tersi görülmekteydi. 360 tüccar baba, oğullarını RC'ye göndermeyi tercih etmişlerdi. Üstelik 1923-1933 yılları arasındaki sayı 206 ile neredeyse tüm sayıyı karşılamaktaydı. Bahsi geçen Tablo 20, buradaki Tablo 64 ile karşılaştırıldığında öğrencilerin, babalarının mesleklerini, bazı istisnalar hariç, devam ettirmedikleri sonucu çıkmaktadır. Bahsettiğimiz istisnalara en güzel örnek Halis Komili'dir. RC 1965 mezunu Halis Komili, babası M. Necmettin Komili gibi ticarete devam etmiş olup (Halis Komili öğrenci dosyası), halen günümüzde yağ ve sabun işlerini devam ettirmektedirler. Bir diğer örnek de, yine babası tüccar olan RC 1963 mezunu Mehmet Alev Atakan'ın sahibi olduğu Nova Dış Ticaret Grubu'nu geliştirerek ticarete devam etmesidir (Mehmet Alev Atakan öğrenci dosyası). 1957 mezunu ipek tüccarı Osman Akkök, Hacı Resul İpekçi'nin torunu olup, mesleği aileden devralmıştır. Bu durumda genel bir değerlendirme yaparsak, Osmanlı döneminde okuma imkanı daha az olan ancak Osmanlı'nın son dönemlerinde yeni palazlanmaya başlayan tüccar ailelerin RC mezunu çocukları, eğitim kurumlarının açılması ve yurt dışı imkanlarının da artmasıyla, eğitimini aldıkları meslekleri yapmayı tercih etmişlerdir. Diğer bir ifadeyle, mesleki profesyonel olarak adlandırdığımız avukat, doktor, mühendis ve eczacı gibi eğitimlerini aldıkları meslekleri yapmayı tercih etmişlerdir. Bu kategoride, 1955 sonrasında meydana gelen sayı düşüşünü, 1954 sonrasında doğan ticari dengesizlik ve ithalat-ihracat azalmalarına bağlayabileceğimiz gibi, 1958 sonrasındaki devalüasyonla da ilişkilendirebiliriz (Tangülü, 2012, s. 392).

Tarım ve hayvancılık kategorisine girenler 8 kişi olarak sayıca az olmasına rağmen, bunların bir kısmı büyük çiftlik sahibi ve yöneticisi, pamuk tarlası sahibi ve ziraat ve tavukçulukla uğraşan kişilerdir. Bu kategorideki kişilerin tamamı, 1934 ve sonrasında bu meslekleri icra etmişlerdir. Örneğin 1947 mezunu Hüseyin Necdet İnceoğlu, tavukçulukla ilgilenmektedir ve İnceoğlu tavuk çiftliğinin sahibidir (Hüseyin Necdet İnceoğlu öğrenci dosyası). 1942 mezunu Halil Özbaş, pamuk tarlası sahibidir (Halil Özbaş öğrenci dosyası). Bu kişiler geçimlerini sadece tarım ve hayvancılıktan sağlamazlar. Örneğin Halil Özbaş, aynı zamanda otel sahibidir. Hüseyin Necdet İnceoğlu ise, ayrıca konserve işiyle uğraşmaktadır. 1944 mezunu Ahmet İsvan, tabloda, tarımla uğraşan tek kişiyi karşılamaktadır. Memleketi olan Yalova'da çiftlik sahibi olan İsvan, ayrıca, 1973-1977 yılları arasında İstanbul belediye başkanlığı yapmıştır (Ahmet İsvan öğrenci dosyası).

Tabloda 1945-1955 tarih aralığına denk gelen üç çiftçinin isimleri, Can Güner (1952), Nejat Edip Pirinççioğlu (1945) ve Özbek Özler (1953)'dir. Pirinççioğlu, babasına ait çiftlikte çalışmakta ve babasına yardım etmekte; Tarsus Amerikan Koleji'nden, Kasım Gülek referansıya RC'ye geçiş yapan Özler ise, Özcan ve Özbek Özler Zirai İşler Firması müdürlüğü yapmaktadır (Nejat Edip Pirinççioğlu ve Özbek Özler öğrenci dosyaları). Can Güner ise, Eskişehir'de çiftçilik yapmaktadır fakat aynı zamanda, İstanbul'da bir çivi fabrikasında uzman olarak çalışmaktadır (Can Güner öğrenci dosyası). Dolayısıyla, bu kategorideki kişiler, bir tarlada çalışan sıradan işçi değildirler. 148 kişilik kalabalık bir grubu oluşturan serbest meslek sahipleri kendi işlerinde çalışan kişilerden olduğu gibi, başkalarının işlerinde çalışan pazarlamacı, danışmanlık gibi işlerde çalışan kişiler de bu gruba dahildir. Bu grubun sayısının oldukça yüksek olması ve iş garantisinin olmaması, Kolej mezunlarının girişimci ruha sahip, iş geliştirmeye yönelik kişiler olduğunu göstermektedir. Ancak, bu kategorinin içinde olan mimarların ayrıca değerlendirmesi gerekmektedir. Tablo 64'e göre, 1947 yılı ve sonrasında RC mezunu mimarların sayısının artmaktadır. İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin 1944 yılında açıldığını bildiğimize göre, buraya gidecek ve mezun olacak bir mimar adayının en erken 1948'de mezun olması gerekmektedir. RC'den sonra en çok tercih edilen okullar arasında saydığımız (tablo 62) ODTÜ Mimarlık Bölümünün 1956 yılında açılması, bu sayının artmasına sebep olmuş olabilir. Zira mezun mimarların içinde adını muhakkak zikretmemiz gereken RC 1947 mezunu ve Boğaziçi Üniversitesi'nin kurucu rektörü olan Aptullah Kuran da, daha sonraları ODTÜ Mimarlık bölümünde öğretim üyeliği yapacaktır (Aptullah Erdoğan Kuran öğrenci dosyası). 1956 sonrası mezun olarak mimarlık mesleğini tercih etmiş RC mezunlarının neredeyse tamamı ODTÜ Mimarlık'ta okumuştur (Metin Susan, Ahmet Kubilay Dörter, Erkal Saran öğrenci dosyaları). Önceki mezunların neredeyse tamamı da, RC eğitimine benzeyen bir mimarlık eğitimi alacak okulları olmadığı için yurt dışına gitmiştir (Merih Kazmirci, Aptullah Erdoğan Kuran, Zeyn Nasut Uzman öğrenci dosyaları). Bu durumda mimarlık mesleğindeki sayıların artması ve azalmasında ODTÜ'nün açılışının bir dönüm noktası olduğunu söyleyebiliriz.

63 kişilik basın-yayın grubu altında, basın mensubu ve danışmanı, spiker, kanal müdürü, televizyoncu, tercüman ve gazeteci yer almaktadır. Bunlar arasında gazetecilik, *Milliyet*, *Cumhuriyet*, *Posta*, *Ulus ve Vatan* gibi gazetelerde çalışan 28 kişiyi kapsamakta ve 1934-1944 tarih aralığında sayıları oldukça yüksek olup en fazla icra edilen mesleği oluşturmaktadır. Kasım Gülek, Yusuf Mardin, Bülent Ecevit, Cem İpekçi, Cevat Çapan, Türkkaya Ataöv, Ülkü Tamer, Metin Ergin, Naci Karacan ve İbrahim Çamlı gibi duayen isimler 1926-1970 arasında RC'den mezun olmuş ve mesleklerinde öncül olan gazetecilerdir. Sadece Türk basını değil, *Newsweek*, *London Sunday Press*, *BBC Postası* ve *Pakistan Postası* gibi dünyanın çeşitli yerlerinde mesleğini

icra eden RC mezunu gazeteciler bulunmaktadır. Bu isimlerden, sporcu ve sanatkarlar gibi, temayüz eden mezunlar kısmında söz edilecektir.

Çeşitli bedensel işlerde çalışanlar, işçi grubu altında toplanmıştır. 25 kişilik bu grupta, cam, çimento ve demir-çelik, ipek gibi çeşitli fabrikalarda çalışanları, konserve işi, taşımacılık ve elektrikçi gibi meslekleri icra edenler bulunmaktadır.

Yabancı şirketlerde çalışanlar, 69 kişi olup, bu şirketlerin Türkiye'deki şubelerinde çalışanları kapsamaktadır. Bu şirketler arasında NASA, Pan-American, Daily News ve Philips gibi büyük ve uluslararası firmalar yer almaktadır ancak, çalışanların sayıları, diğerlerinden farklı olarak 1923-1933 yıllarında artışta değildir. Bunun muhtemel sebebi, yabancı yatırımcıların iflası ile sonuçlanan, 1929 yılında çıkan dünya ekonomik buhranı olabilir (Yücel, 2015, s. 31). Yabancı şirketlerde çalışanların sayısı, demokrasilerin kazandığı II. Dünya Savaşı sonrasında artışa geçmiştir. Bu kategoride yer alan OECD isimli firma dikkatimizi çekmiş olup, bu firma, ekonomik işbirliği ve kalkınma teşkilatını karşılamaktadır. 1936 yılında bu şirketin yayınladığı el kitabıyla, Türkiye'deki ekonomik gelişmelerin ölçülmesi ve geliştirilmesine yön verilmiştir (Yücel, s. 55). Bir başka ilgi çeken kurum ise NASA'dır. Ali Arman isimli mezunun, 1961 yılında NASA'da, sallanan kanat modelleri üzerine yazdığı raporu, önemli teknik notlar içermekte ve halen NASA teknik raporları içinde geçerliliğini korumaktadır. ("Study of Flow", 2017).

Yurtdışında çalışanlar 57 kişi olup, meslek yelpazesi oldukça geniştir. Bu gruptakilerin sayısı 1956-1966 döneminde 29 kişi ile en yüksektir. Bir önceki 1945-1955 döneminde 19 olan sayı, önceki ve sonraki dönemlerde birkaç tanedir. Bu dalgalanmanın sebebini, 1956-1966 yıllarında bir anda açılan çok sayıda yabancı şirket sayısına bağlayabilir; 1960 sonrası düşüşü de, 27 Mayıs askeri müdahalesinin ardından ülkedeki siyasi atmosfer ve uygulamaya konulan karma ekonomi sonucu doğan kargaşaya başlayabiliriz. Zira karma ekonomi ile, kamu ve özel sektörün birbirini dengelemesi gerektiğine karar verilmiştir (Yücel, 2015, s. 53). Bu dengeyi sağlamak için, yabancı firmaların bir kısmının kapatılmış olma ihtimali yüksektir.

Yurtdışında çalışanlar, Dünya Bankası çalışanı, göçmenlik bakanlığı memuru, NASA'da üst düzey yöneticilik, Niagara projesi çalışanı, öğretim üyesi, bankacılık departmanı Ortadoğu temsilcisi gibi görevler icra etmektedirler. Niagara şelalesi gibi, dünyaca tanınan bir doğa harikasına yapılacak enerji santrali için iki RC mühendislik mezunun uygun görülmesi (Teoman Bekir Peköz, 1958 ve Çetin Soydemir, 1957), Kolej'in bu bölümündeki eğitim seviyesinin yüksekliğini göstermektedir. Öğrencilerin her ikisi de burs alarak (Fulbright ve Albert Long bursları) Harvard'a gitmiş ve lisansüstü eğitimlerini tamamlamışlardır (Teoman Bekir Peköz ve Çetin Soydemir öğrenci dosyaları).

Genel bir değerlendirme yapıldığında, Kolej mezunlarının Türkiye'nin dönemsel ihtiyaçları doğrultusunda mesleklere temayül ettiği; bu suretle, hem devlet hem de özel sektörde iyi pozisyonlarda yer aldıkları; çok az bir kısmının ise, bedensel güç gerektiren işçilik gibi mesleklerde bulunduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, mezunların meslek tercihlerinin ülkenin ihtiyacına göre biçimlendiği ve bu ihtiyaç içerisinde en seçkin olanlarının mezunlar tarafından icra edildiği görülür. Eğitimleri esnasında edindikleri donanım ve özgüven sayesinde mezunlar, özel sektörde yöneticilik ve çalışan olarak yer alırken, işadamı ve sanayici olmakta ve çeşitli serbest meslekleri icra etmektedir. Yabancı dili çok iyi bilmeleri sayesinde hem Türkiye'deki yabancı şirketlerde, hem de yurtdışında çalışmaktadırlar. Devlet sektöründe ise, üst düzey yöneticiliğin yanı sıra orta düzey yönetici, memurluk ve mesleki profesyoneller olarak yer almışlar; özellikle de Cumhuriyet'in ilk yıllarında tercih ettikleri devlet sektörü ile devletin ihtiyacını karşılamışlardır. Bunun yanında, sayıları kalabalık olan firma çalışanları, firma yöneticileri, yabancı şirket çalışanları ve yurt dışında çalışanlar vb. gibi kategorilerin, 1923-1933 yıllarındaki sayılarının, 1934-1944 aralığındaki sayıdan daha düşük olduğu görülmektedir. 1950'li yıllardan sonra, kategorilerdeki ani sayı değişimlerinin, doğrudan Demokrat Parti'nin hem eğitim hem ekonomi politikalarıyla bağlantısı olduğu söylenebilir. Mesleki profesyonel (doktor, mühendis, eczacı vb) kategorilerindeki sayı dalgalanmalarının da, ilgili dönemlerde, ülkedeki eğitim sistemi ve açılan yüksek okullar dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu iniş çıkışlar, RC'den mezun olan öğrenci sayısına bağlanabileceği gibi, 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile benimsenen milli iktisat ve milli eğitim politikasına da bağlanabilir. İktisat açısından baktığımızda; devletçilik ilkesi, 1929 yılı dünya ekonomik buhranı, Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1934), II. Dünya Savaşı, Milli Korunma Kanununun getirileri ve bu yıllar arasında dış ülkelerle yapılan ikili ticari antlaşmalarının getirilerinin dikkate alınması gerekmekte; eğitim açısından baktığımızda da, 1924 Tevhid-i Tedrisat ve sonrası, 1933 Üniversite Reformu, 1946 Üniversiteler Kanunu, 1950 sonrasında DP eğitim faaliyetleri, 1961 Anayasasının doğurduğu özgürlükçü ortam ve zikredilen bu yıllar süresince yabancı okullar ve yüksek okullarla ilgili çıkarılan yasaların dikkate alınması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, bir yandan devletçilik, liberalizm, karma ekonomi ve 1980 sonrası serbest ekonomiye yönelme çizgisini takip etmek; diğer yandan da, milli eğitim, yükseköğrenim ve eğitim yasaları gelişmelerini göz önünde bulundurmak ve mezunların seçtiği meslekleri bu şekilde değerlendirmek gerekmektedir.

Tablo 64. Kolej'den mezun olan öğrencilerin meslekleri ve yıllara göre dağılımı (Tafsilatlı).

MESLEKLER	YILLAR											GENEL TOPLAM
	1863 - 1908	1909 - 1913	1914 - 1918	1919 - 1922	1923 - 1933	1934 - 1944	1945 - 1955	1956 - 1966	1967 - 1971	1972 +	TARİHSİZ	
DEVLET SEKTÖRÜ												
Üst Düzey Devlet Memuru												
Ataşe - Amerikan - Zirai (Hüseyin Kasapoğlu)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ataşe - Beyrut, Varşova ve Kahire - Ticari (Sami Özelsel)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Ataşe - Hamburg - Ticari (Faik Ahmet Poroy)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Ataşe - Londra - Ticari (Ekrem Geriş)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Ataşe - Ticari (Nejat Aytaman)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Ataşe - Washington - Mali (Bülent Yazıcı)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Ataşe - Washington - Ticari (Nahit Alpar, Ahmet Cemil Conk)	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Ataşe - Ticari (Muzaffer Yeşim)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Atatürk ve İnönü'nün Eski Sekreteri (Selim Adil Aru)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Atatürk ve İsmet İnönü'nün Eski Özel Sekreteri (Haldun Derin)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Bakan - Devlet, Ulaştırma ve Bayındırlık (Kasım Gülek)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Bakan - Dış İşleri (Turgut Menemencioğlu, Selim Sarper)	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2
Bakan - Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bülent Ulusu Hükümeti (M. Fahri İlkel)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Bakan - Kültür (Talat Ümit Halman)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Başbakan (Bülent Ecevit)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Başbakan (Naim Talu)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Başbakanlık Kıbrıs İşleri Başkanı (Sezer Türktan)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Belediye Başkanı - İstanbul (Ahmet İsvan)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Belediye Başkanı - İzmir (Osman Kibar)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Belediye Başkanı - Rize (A. Ekrem Orhan)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
BM Genel Sekreteri	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
BM Protokol Müdürü, Genel Müdür Yardımcısı, New York ve San Francisco Temsilcileri, Türk Delegasyonu Başkanı ve Başkan Yardımcısı	-	-	1	-	-	6	-	-	-	-	-	7

Büyükelçi (Orhan Fikri Eralp)	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2
Büyükelçi - Belgrad Türk Büyükelçisi (Orhan Fikri Eralp)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Büyükelçi - Kıbrıs Cumhuriyeti (Emin Dirvana)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Büyükelçi - Moğolistan (Nuri Yıldırım)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Büyükelçi - Oslo Türk Büyükelçisi (Süreyya Anderiman)	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Büyükelçi - Romanya Türk Büyükelçisi (Osman Muzaffer Derinsu)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Büyükelçi - Trablus Türk Büyükelçisi (Erdim Tüzel)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Büyükelçi - Yugoslavya Türk Büyükelçisi (Orhan Fikri Eralp)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Cumhurbaşkanı (6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Dış İlişkiler Danışmanı	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Diplomat	-	-	-	-	1	2	1	2	1	-	1	8
Elçilik Başkâtibi, Danışmanı, Sekreteri, Genel Sekreteri, Editörü	-	-	-	-	1	9	2	2	1	-	-	15
Halk partisi Genel Sekreteri (M. Bülent Ecevit)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Konsolos - Pakistan (Nuri Cerrahoğlu)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Kurucu Meclis Üyesi (Orhan Mersinli)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Lozan Konferansında Sekreter ve Tercüman (Hüseyin Hulusi Pektaş)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Mebus - 1929-1936 arası (Hazım Atıf Kuyucak)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Mebus - Burdur (Şekip Engineri)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Mebus - Eski (Hüseyin Sedat Dikmen)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Mebus - Halk Partisi Ankara (M. Bülent Ecevit)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Mebus - Manisa (Orhan Ocakoğlu)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Meclis Üyesi - Gaziantep (Cenani Ekrem)	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Memur (Başkentin İnşasından Sorumlu, Dış İşleri Bakanlığı Bölüm Müdürü, Memuru, Üyesi, İTO Başkanı, 2. Başkanı, Müdür Yardımcısı, Karayolları Genel Müdürü, Mütevelli Heyeti Bşk. Yard. Üyesi, Özel Kalem, Turizm Genel Müdürü, Yönetim Kurulu Üyesi, Mütevelli Heyeti Üyesi)	1	-	-	1	5	6	4	1	-	-	-	18
Müsteşar - Almanya Türk Konsoloslugu (Akın Kocagil)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Müsteşar (Basın, Ticaret) (Nejati Sönmez, Sami Özelsel)	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	4
Petrol Kongresi Başkanı	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Politikacı (M. Bülent Ecevit)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1

Türk Delegasyonu Başkanı (Selim Sarper)	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Türk Delegasyonu Sekreteri (Ahmet Suphi Kadri, Mustafa Akşin)	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2
TÜSİAD Başkanı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Vali - Gaziantep (Kamil Ocak)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Toplam	2	1	5	5	27	40	12	8	2	-	2	104
Devlet Memuru												
Birim Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Bayındırlık İşleri Satın Alma Başkanı, Et Balık İhracat Müdürü, Ortak Pazar Birim Müdürü, Petrol Ofisi Teknik İşler Müdürü, Tasarım Bölümü Müdürü, Toplu Konut İdaresi Teknik Müdür, TRT'de Yönetici, Tütün Bölümü Müdürü, Dış İşler Arazi Ölçüm Müdürü, Bayındırlık Müdürü, Elektrik Bölümü Müdürü, Devlet Tekelinde Genel Müdür, Karayolları Genel Müdürü, MKE Müdür Yardımcısı, Personel Müdürü, Satış Müdürü, TPAO Üretim Müdürü, DDY Personel Müdürü)	-	-	-	1	2	3	9	1	2	-	-	1
Eğitim (Öğretmen, Kütüphane Müdürü, Uzmanı, Bölüm Başkanı, Eğitim Memuru, Öğrenci Aktiviteleri Direktörü, Mezunlar Derneği Yöneticisi, Müdür Yardımcısı, Okul Müdürü)	1	-	4	1	4	8	14	11	2	-	1	46
Memur (Ankara Su İşleri Memuru, Ayasofya Çalışanı, Başbakanlık Personel Konseyi, Bayındırlık Memuru, Belediyede Departman Şefi, Bilgisayar Merkezi Çalışanı, BM Çalışanı, Çalışma ve Planlama Bakanlığında Memur, Dış İşleri Bakanlığı Çalışanı, Dış İşleri Bakanlığı Çalışanı, DPT Memuru, DSİ Çalışanı, Eğitim Bakanlığı Memuru, İzmit Tersane Çalışanı, Karayolları Çalışanı, Komite Üyesi - Bilirkişi, Laboratuvar Çalışanı, Liman İnşaat Kontrolörü, MKE Çalışanı, Müfettiş, Pazarlama Araştırmacısı, Sekreter, Su İşlerinde Araştırmacı, Memur, Şehir Planlama Memuru, Tarım Kurumu Çalışanı, Tekel Genel Müdürlüğü, Kontrol Bürosu Şefi, TİKA Başkan Yardımcısı, TPAO Satış Departmanı, Çalışanı, Trafik Koordinatörü, Turizm Bakanlığı Çalışanı, TÜBİTAK Çalışanı, Elektrik Etüt Çalışanı, Dekan Sekreteri, Yatırım Danışmanı, Yönetici Danışmanı)	-	-	1	2	5	8	19	15	5	-	-	55

Öğretim Üyesi (Araştırma Asistanı, Araştırma Görevlisi, Asistan, Bölüm Başkanı, Dekan, Dekan Sekreteri, Doçent, Öğretmen, ODTÜ Dekanı, Okutman, Öğretim Görevlisi, Öğretim Üyesi, Profesör, Rektör, Siyaset Bilimci, Yard. Doç.)	-	-	4	-	8	13	49	61	17	-	1	153
Toplam	1	-	9	4	19	32	91	88	26	-	2	272
Askeri Personel												
Askeri Personel (Subay, TSK Memuru)	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2
Askerlik Yapıyor	-	-	-	-	-	1	8	15	7	-	-	31
Kore'de Askerlik Yapanlar	-	-	-	-	-	-	5	3	-	-	-	8
Toplam	-	-	-	-	1	1	13	19	7	-	-	41
Mesleki Profesyonel												
Avukat	-	-	-	-	4	3	6	6	-	-	-	19
Bilgisayar Programcısı	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Diş Hekimi	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	3
Doktor	-	-	-	-	1	2	11	8	4	1	-	27
Klinik Sahibi	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Psikiyatr	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Eczacı	-	-	-	-	-	1	2	7	-	-	-	10
Hukukçu	-	-	-	-	-	4	3	4	-	-	-	11
Kimyager, Baş Kimyager, Kimya Teknisyeni, Kimyacı, Biyokimya Uzmanı	-	-	-	-	-	1	-	6	4	-	1	12
Mühendis (Araştırma, Arazi, Başmühendis, Bilgisayar, Çevre, Çizim, DDY Başmühendis, Dizayn, Elektrik , Elektronik , ELKA'da Başmühendis, ELKA'da Hava Mühendisi, Endüstri , Hava , İnşaat , İnşaat Yüksek , İşletme , Jeoloji , Kimya , Koç Grubu Endüstri, Kontrol , Makine , Mekanik , Mühendis, Mühendis Asistanı, Nükleer , Otomotiv , Petrol , Planlama , Proje , Saha , Seramik , Sungurlar Üretim , Şantiye , Şef Mühendis, Tasarım , Tekfen'de Mühendis, Tekstil ve Makine, Tekstil Kimya , Toprak , Uçak , Uzay , Üretim , Yapı , Yüksek Elektronik)	-	-	3	-	8	45	122	177	62	1	2	420
Toplam	-	-	3	1	13	56	145	212	70	2	3	505
Emekli												
Emekli (İşçi, Kaptan, Reklamcı, Röpresant)	-	-	-	-	1	7	6	-	-	-	-	14
Toplam	-	-	-	-	1	7	6	-	-	-	-	14
DEVLET SEKTÖRÜ TOPLAM	3	1	17	10	61	136	267	327	105	2	7	936

ÖZEL SEKTÖR												
Özel Sektörde Yönetici												
Birim Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Anadolu Cam Pazarlama ve Satış Müdürü, Arthur Anderson Denetim Müdürü, Atalar Genel Müdür, Müdür Yardımcısı, ATAŞ Operasyon Müdürü, BP Ege Bölgesi Personel Müdürü, BP Personel Müdürü, British Petroleum Destek Bölümü, Gümrük Bölümü, Halkla İlişkiler, İthalat Bölümü, Satış Müdürü, Chrysler Kalite Kontrol Müdürü, Coca Cola İthalat Müdürü, Çukurova Müdür Yardımcısı, Satış Müdürü, Eczacıbaşı Satış Müdürü, Ereğli Demir Çelik Satış Müdürü, Federal Traktör Satış Müdürü, Fitaş Film Satış Müdürü, Ford Müdür Yardımcısı, Teknik Müdür, Satış Müdürü, Garanti Bankası IT Müdürü, General Elektrik Kalite Kontrol Müdürü, Goodyear Malzeme Kontrol ve Genel Satış Departmanı Müdürü, İthalat İhracat Müdürü, Justmatta Satış Müdürü, Karaoğlu Satın Alma Şefi, Koç Grubu Birim Müdürü, Endüstri Müdürü, Lastik Grup Müdürü, Ofis Makinaları Bölümü Başkanı, Koordinatör Yardımcısı, Mataş Genel Müdür Yardımcısı, Reklam Müdürü, Mobil Gaz Satış Müdürü, Mobil Oil Müdürü, Operasyon Müdür Yardımcısı, Satış Müdürü, Üretim Müdürü, Mobil Türk Müdür Yardımcısı, Organizasyon Müdürü, Pan American Satış Şefi, Pazarlama Müdürü, Personel Müdürü, Pfizer Satış Müdürü, Philips Elektronik Kısım Müdürü, Proje Müdürü, Royal Dutch Personel Müdürü, Royal Lastik Satış Müdürü, Sandoz Pazarlama Müdürü, Satış Müdürü, Shell Bölüm Şefi İkmal Müdürü, Personel Müdürü, Sınai Bankası Personel Müdürü, STFA Proje Müdürü, Targa Satış Müdürü, Tatco Satış Müdürü, Teknik Müdür, THY Bakım Onarım Şefi, Destek Müdürü, İkmal Müdürü, Servis Müdürü, Teknik Müdür, Üretim Müdürü, Verdi Kardeşlerde Satış Müdürü, Laboratuvar Şefi, Tatko Temsilcisi, Tekstil Üreticileri Temsilcisi)	-	-	-	1	4	17	34	27	-	-	-	83
Firma Sahibi, Ortağı	-	-	-	-	1	5	14	9	-	-	-	29

Firma Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Dynaplast'da Başkan, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı, Koç Genel Sekreteri, Müdür, Yönetici, Artaş Başkanı, Atlantik Sigorta Genel Müdür, Aygaz Trakya Bölge Müdürü, Aygaz Yönetici, Aziz İsvan Yönetim Kurulu Başkanı, Başkan, Bilpa Genel Müdürü, BP Karadeniz Bölge Müdürü, Building Ground'da Yönetici, Cam Pazarlama Müdürü, CEO - Prizma, Çiftçiler Tic. Yönetici, Çukurova Müdürü, Yönetici Yardımcısı, Dasa Genel Müdürü, Demaş Genel Müdürü, Demirci Konserve Yönetici Müdür, Desa Çelik Başkanı, Dilberler Tekstil Genel Müdürü, Dupont Yönetim Departmanı, Eczacıbaşı Holding Yön. Kurulu Üyesi, Yönetici Müdür, Efes Pilsen Genel Müdür, Endüstri Yönetimi, Et Balık Müdürü, Firma Yöneticisi, Müdürü, Ford Yönetici Yardımcısı, Genel Direktör, Genel Müdür, General Elektrik Müdürü, Geotek ve Sammer Ticaret Genel Müdür, HDM Fulmarda Genel Müdür, Hereke Tekstilde Şef, Hisar Vakfı Başkanı, İdareci, İnşaat Bölge Başkan, İpraş Yöneticisi, İşletme Müdürü, Klimasan Müdürü, Koç Grubu Ankara Müdürü, Genel Müdürü, İstanbul Anadolu Bölge Müdürü, İstanbul Bölge Müdürü, OPAR Genel Müdürü, Kibrit Fabrikası Genel Müdürü, Laboratuvar Müdürü, Masis Yönetim Kurulu Üyesi, Mataş Yönetici, Mobil Gaz Genel Müdürü, Müdürü, Mobil Şirketleri Pazarlama 2. Başkanı, MTK İnşaat Yönetici Müdür, Muhatas Başkanı, Müdür, Müdür Yardımcısı, Nitrogen Plant'te Yönetici Yardımcısı, Otel Müdürü, Otosan Anadol Genel Müdürü, Oyak Genel Müdürü, Paktor'da Müdür, Plastam Genel Müdürü, Platisfy Başkan Yard., Potor Genel Müdürü, Prefa Teknik Müdür, Proje Müdürü, Satış Müdürü, Sesa Yönetici Müdür, Söke Un Yönetici, Spor Toto Müdürü, Şube Müdürü, Tam Sigorta Genel Müdür, Targan Yönetici Müdürü, Tasaş ve Tapa Müdür ve Başkan Yardımcısı, Tat Konserve Genel Müdürü, Tek-Ar Başkanı, Tekfen Ampül Genel Müdürü, Yönetici Müdür, Tek-Ser Yönetim Kurulu, Tekstipil'de Müdür, Turizm Acentası Sahibi, Turyağ	-	-	-	-	10	21	47	54	20	1	-	153
--	---	---	---	---	----	----	----	----	----	---	---	------------

Genel Müdürü, Tüpraş Gen. Md. Yrd., UNIVAC Müdür , Üretim Müdürü, Wyeth Genel Müdürü, Yasinler Un Değirmeninde Müdür, Yatırımcı, Yönetici, Yönetici Yardımcısı, Yönetim Kurulu Başkanı)													
Toplam	-	-	-	1	15	43	95	90	20	1	-	265	
Özel Sektörde Çalışanlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Firma Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Afex Müdür Yard., Fiat Korr. Yardımcısı, Genel Direktör, Genel Müdür, Karabük Demir Çelik Genel Müdür Yardımcısı, Tetico Müdürü)	-	-	-	1	-	2	-	3	2	-	-	8	
Birim Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Akhisar Havaalanı Ekip Şefi, Ereğli Demir Çelik Kontrol Şefi, Uzmanı, GoodYear Halka İlişkiler Müdürü, Organizasyon Müdürü, Pirelli Teknik Müdür)	-	-	-	-	-	-	4	1	1	-	-	6	
Danışman (Pfizer, Chrysler)	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	4	
Memur (Adil Gabby, Aklar İnşaat, Alco Food, American Aid Club, Aygaz, Board, British Petroleum Org. ve Metod Dep., Burla Kardeşler, Caltex, Chevrolet, Çanakkale Seramik, Çukurova, Dilberler Tic., Dyo, Eczacıbaşı, Egemak, Federal Traktör, Gama İnşaat, Garanti İnşaat Araştırma Dep., General Electric, Has Holding, Int. Drilling Temsilcisi, İpraş, İstanbul'da Çalışıyor, İzmir'de Çalışıyor, İzmit İstanbul Petrol, JV, Koç Holding, Koçtuğ, Komili, Libay, Metalurji Alanında Çalışır, Mobil Oil, Moris Austind, Morrison Knudson, Motor Distribütörü, Motor Ltd, Mutfak Malzemeleri Yapı İşi, Nükleer Reaktör İşinde, Otomotiv Endüstrisi, Otosan ve Ford, Öztaş, Planlama Uzmanı, Satış Danışmanı, Satış Elemanı, Satış Geliştirme, Shell, Singer, Stadar, Şark Dizgi Mak., Tanıtıcı, Temsilci, Targan, Tatco, Tekfen, Tekfende İmalatçı, Termofax Temsilcisi, Turyağ Çalışan, Tusek, Türk Inter Mak. , Türk Otomotiv, Türk Petrol, UBP, Unilever, United Aircraf, Veziroğlu, Westinghouse)	-	1	-	-	5	10	40	33	5	-	-	94	
Toplam	-	1	-	1	5	12	46	38	9	-	-	112	
İş Adamı ve Sanayici	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Armatör	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	3	

Fabrika Sahibi, Fabrikatör (KOÇ Holding Kurucusu, ELKA Kurucusu, Tekfen Kurucusu, Eczacıbaşı Kurucusu, Çanakkale Seramik Kurucusu)	-	-	-	-	5	8	9	8	-	-	-	30
Fabrika Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Koç Grubu Fabrika Müdürü, Yöneticisi)	-	-	-	-	-	2	7	4	1	-	-	14
Firma Sahibi, Ortağı, Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (ETO Kurucusu, Şen Ulaşım Şirket Sahibi, Tam Sigorta Firma Sahibi, Ortağı, Kültür Sanat Vakfı Başkanı, Şirket Genel Müdürü)	-	-	-	-	5	8	6	5	1	-	-	25
İş Adamı	-	1	-	-	2	4	6	6	1	-	-	20
İş İdaresi, İşletmecilik, İşletme Yöneticisi, İşletme Müdürü	-	-	-	-	-	1	2	11	10	-	-	24
Okul Sahibi	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Organizatör	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Sanayici	-	-	-	-	1	1	3	12	1	-	-	18
Yatırımcı	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Toplam	-	1	-	-	13	28	35	47	14	-	-	138
Bankacılık ve Finans												
Bankacı (Banka Departman Müdürü, Banka Memuru, Banka Müdürü, City Bank Yönetici Stajyeri, Denizcilik Bankası Müdürü, Dünya Bankası Çalışanı, Emlak Kredi Bankası Genel Direktörü, Endüstri Gelişim Bankası Gn. Asistanı, Gn. Md. Yard., Etibank, Garanti Bankası Genel Müdürü, Kurucularından, Sınai Bankası Kurucularından, IMF, Ind. Dev. Bank Genel Md. Yard., İller Bankası Grup Şefi, İş Bankası Uzman Yardımcısı, Müfettiş, Osmanlı Bankası Şişli şb Müdür., Pamukbank Gen. Müd. Yrd., Sınai Bankası Müdürü, Yönetim Kurulu Üyesi, Sistem Analisti, Ticaret Bankası, Turizm Bankası Danışmanı, Gen. Md. Yrd., Türk Sınai Bankası Teknik Departmanı, Türkiye Endüstri Gelişim Bankası Büro Müdürü, Veznedar, Yapı Kredi Bankası Temsilcisi, Yabancılar Bölümü, Yöneticisi, Müdürü, Ziraat Bankası Müdürü)	-	-	2	-	8	16	4	13	3	1	-	47
Finans Uzmanı	-	-	-	1	-	-	2	1	1	-	-	5
İktisatçı, Ekonomist	-	-	-	-	-	2	4	11	7	-	-	24
Mali İşler (Bütçe Analisti, ELKA'da Muhasebeci, Muhasebeci, THY Şef Kontrolör, Mali İdare Müdürü, Mali Kontrolör)	-	-	-	-	1	2	5	7	4	-	-	19
Toplam	-	-	2	1	9	20	15	32	15	1	-	95

Esnaf ve Zanaatkâr												
Esnaf (Ahşap Sektöründe, Çiçekçi, Dükkân Sahibi, Eğilmez Baby Mağaza Sahibi, Esnaf, Giyim İşi, İşletmeci, Kablo Yapım İşi, Kıyafet Sektörü, Konserve İşinde, Kumaş İşi, Mack Truck Bayi, Market Sahibi, Otomotiv İşi, Sabun İşi, Sinema Salonu Sahibi, Tamirci, Tekstil İşi, Toptancı, Un İşinde)	-	-	-	-	4	2	10	6	-	-	1	23
İmalatçı, Üretimci	-	-	-	-	-	1	3	3	-	-	-	7
Seramikçi	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Şarapçılık	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	-	-	-	-	4	3	13	11	-	-	1	32
Sanatkâr												
Radyocu (Radyo Yayıncısı)	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	8
Sanatçı (Aktör, Dansçı, Müzisyen, Opera Sanatçısı, Ressam, Seramik Sanatçısı, Sanat İşleri, Sanatçı, Şarkıcı, Tiyatro Sanatçısı)	-	-	-	-	-	3	9	9	1	-	1	23
Şair, Yazar, Yönetmen, Film İşleri (Senaryo Yazarı, Oyun Yazarı, Rejisör)	-	-	-	1	1	3	14	7	2	-	-	28
Tasarımcı (Grafik Uzmanı, Dekoratör)	-	-	-	-	-	-	3	4	-	-	-	7
Toplam	-	-	-	1	1	10	30	20	3	-	1	66
Sporcu												
Atlet	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Basketbolcu	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Dalgıç	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Eskrimci	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Satranç Oyuncusu	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
TFF Başkanı	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Yüzücü	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	-	-	-	-	1	-	-	7	-	-	-	8
Tüccar												
Tüccar (İthalat İhracat, Tütün, Yağ, Sabun, Yün, Pamuk, İpek, Ağ)	-	-	-	-	3	4	25	24	6	-	1	63
Toplam	-	-	-	-	3	4	25	24	6	-	1	63
Tarım ve Hayvancılık												
Çiftçi	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3
Çiftlik Sahibi, Yöneticisi	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Pamuk Tarlası Sahibi	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Tarım	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Tavukçuluk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Zirai İşler, Ziraatçı	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	-	-	-	-	-	3	4	1	-	-	-	8

Serbest Meslek													
Danışman (Basın Yayın, Danışman, Eğitim, Ekonomi, İdari Danışman, Özel Danışman, Saha Araştırması, Sanat, Satış, Sigorta, Ticari Danışman, Üretim, Yasal Danışman)	-	-	-	1	7	3	9	4	1	-	-	25	
Mimar, Müteahhit	-	-	-	-	2	5	9	17	4	-	-	37	
Reklamcı	-	-	-	1	1	-	1	2	1	-	-	6	
Satış, Pazarlama	-	-	-	-	1	1	1	4	3	-	-	10	
Turizm ve Otelcilik	-	-	-	-	-	6	3	7	-	-	-	16	
Aracılık İşleri, Acente (Sigorta, Nakliye)	-	-	-	-	5	10	23	12	4	-	-	54	
Toplam	-	-	-	2	16	25	46	46	13	-	-	148	
Basın-Yayın													
Basın Mensubu	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Basın Yayın Danışmanı	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	
Spiker	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	
Editör	-	-	-	-	1	2	4	1	-	-	-	8	
Gazeteci (BBC Türk, Londra Türk Basını, Milliyet, Cumhuriyet, Newsweek, Pakistan Postası, Politik, Tanin, Turkish Press, Ulus, Yeni İstanbul, London Sunday Press, Vatan, İstanbul News)	-	-	-	-	1	10	8	7	2	-	-	28	
Kanal Müdürü	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
Televizyoncu	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
Tercüman	-	-	1	-	-	3	14	2	1	-	-	21	
Toplam	-	-	2	-	2	17	26	13	3	-	-	63	
İşçi													
İşçi (Çayırova Cam Fabrikası Çalışanı, Çimento Fabrikası Çalışanı, Demir Çelikte İnşa Kısım, Elektrikçi, Fabrika Çalışanı, Fabrikada Operatör, Florya Sahil Yolu İçin Çalışıyor, Hastane Çalışanı, Hidrolik İşinde, İpek Fabrikası Çalışanı, İş Makinaları Servis Bölümü, Konserve İşi, Deniz Taşımacılığı, Fabrika Çalışanı)	-	-	-	-	-	1	12	10	2	-	-	25	
Toplam	-	-	-	-	-	1	12	10	2	-	-	25	
Yabancı Şirketlerde Çalışanlar													
Firma Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Boronkay Genel Koordinatör, Coates'de Müdürü, Firma Sahibi, Ortağı, Fishermenda Yönetici, E. R. Squibb Yönetim Kurulu Başkanı, Genel Müdür Yard., Hunting Cartridge Müdür, Ingersol Genel Müdürü, N. Electric Yönetici, NASA'da Üst Düzey Yönetici, Parker Quint Plant'de Müdür, Schendley	-	-	-	-	1	3	7	5	-	-	-	16	

Yönetici, Time Study'de Müdür, United Way 2. Başkanı, Yönetici, Yönetici Yardımcısı)													
Birim Yöneticisi, Müdürü, Direktörü (Daily News'da Ofis Şefi, E R Squibb Satış Müdürü, Halkla İlişkiler Müdürü, Hidroloji Bölümü Şefi, Müdür Yardımcısı, Pan American Satış Müdürü, Servis ve Kontrol Müdürü, Sistem Müdürü, Southline ARGE Başkanı)	-	-	-	-	-	2	4	2	1	-	-	-	9
Memur (AID, Air Forces, Air France, American Aid, American Oil, American Overseas, Ari Contracting, Arthur Anderson, Atlantic Richfields, Citicop Manag, Danışman, Dow Chemcial Sistem Analisti, English Electric, Foster Wheeler , Garry Tobacco , IBM , Sistem Uzmanı, Satış Sorumlusu, Int. Harvester, Boeing, JP Ticaret, Genel Sekreter, Livermore, Mack Truck, US Sir Force, Morrison, OECD, Pan Amerikan, Peace Corp, Personel Teknisyeni, Philips, US Corps of Engineers, Westinghouse)	-	-	-	-	4	2	19	15	4	-	-	-	44
Toplam	-	-	-	-	5	7	30	22	5	-	-	-	69
Yurtdışında Çalışanlar													
Belediye Genel Müsteşarı - Labor Belediyesi (Faruk Kardam)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
BM Avrupa, Orta Doğu, Asya Bölüm Şefi, Teknik Asistan	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2
Dünya Bankası Çalışanı	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Göçmenlik Bakanlığı Memuru	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Muhtelif Yerlerde Çalışanlar (Danışman, Demir Çelik İşleri, Teknik Satış Elemanı, Sistem Analisti, Telekomünikasyon Uzmanı, Soruşturma Bürosu Şefi, Yabancı Öğrenci Danışmanı, Boston'da, Cleveland'de, Hollanda'da, Washington'da, Arthur D. Little ve West, Badger Co., Arizona Merkez Bankası, Barrett Ass., Bayındırlık İşleri, Blaw Knox, Chemistran'da, Elektro Watt, Telepixon'da Başkan, Gelmart İcra Komitesi, Ford, Ralph Parson, Libay, Massy Harris, Maxon Doğu Yakası, National Carbon, Norther Electric, Norton Ortadoğu, Singer, Irving Trust Avrupa, Bankacılık Departmanı, Orta Doğu Temsilcisi, Union Carbi, US Robber, USIE)	-	-	-	-	-	2	14	22	1	-	1	-	40

NASA'da Üst Düzey Yönetici ve Araştırma Asistanı (Ali Arman)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Niagara Projesinde Çalışıyor	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Öğretim Üyesi (Araştırma Görevlisi, Araştırmacı, Asistan, Öğretim Görevlisi, Öğretim Üyesi, Profesör, Yar. Doç.)	-	-	-	-	-	1	2	5	1	-	1	10
Toplam	-	-	-	-	1	4	19	29	2	-	2	57
ÖZEL SEKTÖR TOPLAM	-	2	4	6	75	177	396	390	92	2	5	1.149
Yüksek Öğretimini Yeni Bitirenler												
Yüksek Eğitimini Yeni Bitirenler	1	-	1	-	1	1	12	32	8	-	6	62
Toplam	1	-	1	-	1	1	12	32	8	-	6	62
Yüksek Öğretime Devam Edenler												
Öğrenci	-	1	1	2	7	3	55	122	188	1	15	395
Toplam	-	1	1	2	7	3	55	122	188	1	15	395
Vefat Edenler												
Vefat	-	-	-	-	5	10	14	11	2	1	1	44
Toplam	-	-	-	-	5	10	14	11	2	1	1	44
GENEL TOPLAM	4	4	23	18	149	327	744	882	395	6	34	2.586

RC'nin yükseköğrenim yapan mezunları ile ilgili tespitlerimizi sunduğumuz yukarıdaki tablo 61 ve 62'yi, mezunların meslekleri ile ilgili bilgileri içeren yukarıdaki tablo 63 ve 64'le beraber okuduğumuzda, mezunların Kolej'den sonraki yaşamlarıyla ilgili edindiğimiz bilgilerin daha anlamlı olacağını ifade etmiştik. Zira tablo 62'yi analiz ederken, yani yükseköğrenim görenlerin RC sonrası gittikleri okullardan söz ederken, zaman zaman bu kişilerin mesleklerinden söz etmek durumunda kalmış, bir nevi öğrencilerin mesleklerini gösteren tablo 64'e giriş yapmıştık. Yukarıdaki tablo 64'ün analizini yaparken de, bir nevi sıradaki bölüme, yani temayüz eden mezunlara da giriş yapmış olduk. RC mezunlarının tamamının Kolej sonrasındaki hayatlarını inceleyen tezin dördüncü bölümündeki her bir tablo, kendisinden sonra gelene hazırlık yapmakta olup, her birini analiz ederken, bir sonraki hakkında bilgi vermiş olmaktadır. Bu durumda, yukarıdaki Tablo 64'ün açıklamasını yaparken de, az sonraki tablo 65'in içeriğine de girmiş olduk. Diğer bir ifadeyle, tablo 62, 63, 64 ve 65, mezunlar hakkında eksiksiz bilgi almak için beraberce okunması gereken tablolardır. Yukarıdaki açıklamalarda sözünü etmek durumunda kaldığımız mezunlardan birkaçını da dahil ederek, RC'den mezun olup temayüz edenler ve alanlarında ilk olan mezunlar aşağıda daha ayrıntılı incelenmiştir.

4.4. TEMAYÜZ EDEN MEZUNLAR

RC mezunlarının büyük bir kısmı, seçtikleri mesleklerde, meslektaşları arasından sıyrılmışlar, hatta zaman zaman o mesleği ilk yapan kişiler olmuşlar; ilk olmadıklarında da ödüllere layık görülmüşler ve Türkiye’de tanınmış/meşhur kişiler olmuşlardır. Bu kısımda, Türkiye’nin kalkınmasına katkı ve katma değer sağlayan RC mezunları aşağıda alanlara göre tasniflenerek verilmiştir. Yeri geldikçe bir önceki kısımda adından söz ettiğimiz kişilerin bazılarından yeniden bahsedecek oluşumuz, o kişilerin birkaç alanda birden öne çıkması sebebiyledir. İlk Türk mezun Hüseyin Hulusi Pektaş üzerinde bireysel olarak durulmasının ardından, bahsi geçen alanlar ve o alanlara katkı yapan mezunlar sırasıyla verilecektir.³⁴

Kolej’in ilk Türk mezunu Hüseyin Hulusi Pektaş’dan (1903) yukarıda birkaç kez söz etmiştik. Söz etmediğimiz ise, RC arşivinden, Pektaş hakkında bilgi toplamak istediğimizde bazı hususlara dikkat edilmesi gerektiğidir. Öncelikle, Osmanlı döneminde RC’de okuduğu ve okul kayıtları İngilizce tutulduğu için, kendisi hakkında bilgi ararken, Hussein Houloussi adıyla arşive bakmak gerekmektedir. Mezun olduğunda (1903), kayıtlara adı, Hulusi Yusuf Hüseyin; soyadı kanunundan sonra da Hüseyin Pektaş olarak geçmiştir. Diğer bir ifadeyle arşivdeki bu üç isim de, RC’nin ilk Türk mezununa aittir. RC Bebek kampüsünün hemen yukarısındaki tepedeki Bektaş tekkesinde büyüyen Pektaş, 12 yaşında RC hazırlık bölümüne girmiş, 1903’de 20 yaşında RC’yi bitirdikten hemen sonra aynı okulda İngilizce öğretmenliği yapmaya başlamış, Tefik Fikret’in hastalık günlerinde de yerine Türkçe derslerine girmiş; ardından da okulun mütevelli heyetine üye olmuştur. Ticaret okulu ve Mülkiye’de İngilizce dersleri vermiştir. İstanbul Üniversitesi’nde 2 yıl (1910-1912) okuduktan sonra, Paris Sorbonne Üniversitesi’nde (1912-1913) eğitimine devam etmiştir. Öncelikle 1919 yılında Sivas’ta, Atatürk ve Amerikan general James Harbord arasında geçen konferansta tercümanlık yapmış,³⁵ ardından, Türkiye Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını kazanma mücadelesinin sonunda, Kurtuluş Savaşı’nın bitiminde, ileri düzey İngilizcesiyle 1922 yılında Mudanya Konferansı’nda tercüman olarak, Türkiye’nin geleceğinin belirlendiği Lozan Konferansı’na giden İsmet Paşa riyasetindeki heyette de hem sekreter ve hem de tercüman olarak yer almıştır. 1935-1951 yılları arasında Robert Kolej’in Türk başkan yardımcılığını yapmış, 1951’de emekli olmuştur. 57 yıl boyunca Kolej’le, öğrenci, öğretmen ve yönetici olarak bağlantı halinde kalmıştır. İstanbul Belediye Meclisi üyeliğinin yanı sıra, İsmet

³⁴ Bu bölümdeki bilgilerin tamamı *RC Alumni Registers* ve *Alumni Magazine*’den PROSOPO’ya aktarılan verilerden ve takip eden makale ve kitaptan derlenmiştir: (Acun, 2015, s. 151-157) ve (Ertuğrul, 2010, s. 286-305).

³⁵ 3 saat süren görüşmede konuşulanlara takip edilen adresten ulaşılabilir: <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-10/mustafa-kemal-pasa-general-harbord-gorusmesi-tanik-ve-tercumani-prof-dr-hulusi-y-huseyin-pektas>. (Erişim Tarihi: 04.05.2017).

İnönü'nün yakın arkadaşı olarak da bilinir. 1947-1950 arasında BM Kadın hakları komisyonunda Türk delegeliği yapmış olup, Etiler Ata Koleji'nin de kurucularındandır.³⁶ ACG 1916 mezunu ve 12 yıl meclis üyeliği yapmış olan Mihri Beha Pektaş ile evlidir (Freely, 2014, s. 151, 309; Sabev, 2014b, s. 267, 268; Guckert, 1968, s. 63, 64).

Osmanlı'nın yıkılıp, Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin her alanda yeniden yapılandığından tezin birinci bölümünde söz etmiştik. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, ulus devlet olmanın getirileriyle, milli eğitim, milli iktisat vb. konularına ağırlık verilmiş, ekonomide devletçilik, eğitimde ise laiklik prensipleri ön plana alınmıştır. 1950 sonrasında çok partili yaşama geçince, Demokrat Parti iktidarı kendi parti tüzüğünde eğitim (özellikle üniversitelerin niteliği) ve ekonomi alanlarında ulaşmak istedikleri hedefleri belirlemiş, bu alanda faaliyetlerini gerçekleştirirken, iktidarının sonunda 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı devreye sokulmuştur. 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen askeri müdahale ile ülke yeniden bir değişim sürecine girmiş, DP'nin liberal ekonomisi karma ekonomiye dönüştürülmüş, 11 yıl sonra (12 Mart 1971), Türkiye bir askeri muhtırayla daha karşı karşıya kalmıştır. Aşağıda adı zikredilen RC mezunları, bu atmosferde eğitim görmüşler ve bu köklü değişimlere maruz kalan Türkiye'nin yeniden yapılandırılmasında önemli roller üstlenmişlerdir. İlk Türk öğrencinin mezun olduğu 1903 yılından 1971 yılına kadar, birçok kırılma noktası yaşayan Türkiye'nin değişimlerine ve yeniden yapılanmasına (1908 Meşrutiyet, 1914 I. Dünya Savaşı, 1922 Saltanatın Kaldırılması, 1923 Cumhuriyet'in İlanı, 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü, Halifeliğin ilgası ve inkılaplar dönemi, 1950 çok partili hayata geçiş, 1960 askeri müdahalesi ve sonrası, 1971 askeri muhtırası) katkıda bulunan RC mezunları, temayüz ettikleri alanlara göre aşağıdaki gibidir.

Ülkenin Elektrikle Aydınlanması:

I. Dünya Savaşı'ndan (1914-1918) önce Türkiye'deki belli başlı büyük şehirlerin aydınlanmasını bir Belçika şirketi üstlenmişti. Atatürk ise, bu işin Türk mühendisler ve Türk şirketler tarafından yapılması gerektiğini düşünüyordu. Bu tarihe kadar, elektrik mühendisliği eğitimi yalnızca Robert Kolej'de veriliyordu. Bu sebeple, 1916 yılı RC Mühendislik Okulu'nun ilk Türk mezunu olan, ardından da eğitimine MIT'de devam eden Hasan Halet Işıkpınar göreve çağrıldı. İki yüzden fazla elektrik santralinin tasarlanması ve kurulumu işi Işıkpınar'a havale edildi. Işıkpınar, Türkiye'nin kendi otomobilini yapması gerektiğini savunan yazılar da yazmış, aynı zamanda Türkiye için

³⁶ Bu bilgi, sadece John Cecil Guckert'in, *The Adaptation of Robert College to its Turkish Environment, 1900-1927*, The Ohio State University, 1968, adlı yayınlanmamış doktora tezinde geçmektedir (Guckert, 1968, s. 64). Teze takip eden adresten ulaşılabilir:

https://etd.ohiolink.edu/!etd.send_file?accession=osu1486646311372206&disposition=inline. (Erişim Tarihi: 05.05.2017).

elektriklenme planı üzerine incelemeler kaleme almıştır.³⁷ Etibank müdür yardımcılığı görevini yürüten Salim Öker (1930) de, Türkiye’deki bütün elektrik santrallerin yöneticisi konumuna getirilmiştir.

Ekonomi:

1933 yılında ekonomi uzmanlarından oluşan bir Amerikan heyetine, Türkiye’nin ekonomik ihtiyaçları hakkında araştırma yapmak işi havale edildi. Bu heyete yardımcı olması için Maliye Bakanlığı üç kişi görevlendirdi; Resai Ali Bengür (1933), Kasım Gülek (1926) ve Muzaffer Yeşim (1918). Bu üç kişi de Robert Kolej mezunuydu ve ülkenin ekonomik bakımdan kalkınmasının planlanmasında önemli rol oynadılar. Muzaffer Yeşim yurtdışına giden (ABD) ilk ataşe oldu. Kasım Gülek (Nebioğlu) 1940 yılında TBMM’ye girerek politikaya atıldı ve Devlet Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı ve Bayındırlık Bakanlığı görevlerini yürüttü. Uzun siyasi kariyerinde senatör oldu ve ülkesine hizmet etti. Aynı zamanda *Tanin* gazetesinde yazılar yazdı. Resai Ali Bengür ise, yirmi yıldan fazla IMF (International Monetary Fund) ile çalıştı. Bahsi geçen Amerikan heyetinin önündeki Türkiye’nin ekonomisi ile ilgili en önemli soru, ne tür bir para sistemine sahip olması gerektiğiydi. Robert Kolej mezunlarından Nihat Alpar (1931) ve Bülent Yazıcı (1932) heyete dâhil olarak para politikalarının oluşturulmasına katkıda bulundular. RC’den sonra İstanbul Üniversitesi’nde eğitimine devam eden Alpar, daha sonra, Washington Türk Büyükelçiliğinde mali danışman oldu; RC müteveli heyeti başkan yardımcılığı ve Tam Sigorta’nın Müdürlüğü yaptı. İstanbul Üniversitesi hukuk fakültesi mezunu Yazıcı ise, bankacılık ve finans sektöründe kariyer yaptı. Önce Afganistan’da bankacılık üzerine çalıştı; daha sonra Dünya Bankasında kariyerini ilerletti ve İş Bankası müdürlüğü yaptı. Industrial Development Bank’ın genel müdür yardımcısı oldu. Aynı Alpar gibi, Yazıcı da Washington’a gitti, mali ataşe oldu, RC müteveli heyeti üyeliği ve büyükelçilikte danışmanlık yaptı.

Devlet Tekeli:

Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki hızlı sanayileşme programı devleti, işleri kendi yürüteceği pozisyona koyuyordu. Ayrıca, büyük çaplı işleri yürütecek araç-gereç ve sermaye birikimine sadece devlet sahipti. Bu konuda ilk ihtiyaç duyulan mühendislerdi. Bu ihtiyacı karşılayan da Robert Kolej oldu. Tezin bir önceki kısmında tablo 64’deki “mühendisler” başlığı altında adlarını zikrettiklerimiz dışında, Kenan Yalter (1927) tütün eksperisi oldu; Ömer Refik Yaltkaya (1929) ve Hayrullah Gürtan (1930), Kenan Yalter ile birlikte Devlet Tekelinde genel müdürlük yaptılar. Adnan Taşpınar (1919) da, 1939-1943 döneminde Tekel Genel Müdürlüğünü yaptı. Tekel, daha sonra Ticaret Bakanlığı bünyesine dâhil edildi. Kolej mezunu Ahmet Cemil Conk (1930) da burada ticaret genel sekreteri, Washington ticari ataşesi ve müsteşar olarak görev yaptı.

³⁷ Işıkpınar’ın inceleme ve araştırmaları şu adreslerde bulunmaktadır: <http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/00000294.pdf>; <http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/5229.pdf>

İnşaat:

Ankara, yeni kurulan Cumhuriyet'in başkenti ilan edildiğinde (13 Ekim 1923), bu küçük ölçekli şehrin inşası gündeme geldi. Devlet öncülüğünde gerçekleştirilen bu geniş kapsamlı inşa planının başarıyla neticelenmesinde RC'den 1928, 1930 yılında da RC Mühendislikten mezun olan Galip Rıfat Kardam'ın katkısı önemliydi. Kardam, başkentteki binalarının, hipodrom, stadyum ve benzeri binaların yapımından sorumluydu. Başkent inşasının ardından, Karabük Demir-Çelik fabrikası, Zonguldak limanı ve kömür ocağı yapımında yer aldı. Tablo 64'de serbest meslek kategorisinde değerlendirdiğimiz müteahhitler ise, 1945 sonrasında, en çok da 1956-1966 arasında inşaat sektöründe yer aldılar. 17 RC mezunu bu alanda önemli yerlere geldiler. Örneğin, 1933 RC mühendislik/inşaat mezunu Necdet Bengi eğitime Harvard'da devam etti. Devlet Demir Yolları şube şefliği yaptı ve inşaat sektöründe önemli isimlerden biri oldu. Uzun yıllar boyunca demiryollarını devlet işletmişti, RC 1950 mezunu Hayrullah Gürtan da başmühendis olarak yer almıştı. RC 1959 mühendislik mezunu ve Kalkavan İnşaat'ın sahibi Hüseyin Kalkavan, Purdue'da aldığı eğitimin ardından Indiana'da yol projesinde çalıştı. 1951 mezunu Ahmet Enis Keseroğlu, Yale ve Columbia Üniversitelerinde aldığı eğitimin ardından ETO İnşaat'ın kurucusu oldu.

Yol Yapımı:

Türkiye ancak II. Dünya Savaşı'ndan (1939-1945) sonra modern otoyol yapım sistemine ağırlık verdi. 1950 sonrasında da, nüfus artışına bağlı olarak başta İstanbul olmak üzere, deniz doldurulma yöntemiyle yollar açılmaya başlandı. Bu konuda tecrübesi olan ve meşhur Alaska otoyolunu inşa etmiş olan E. O. Hills'den istifade edildi. Hills'in ilk işi, bir Amerikan okulu olan Robert Kolej'den mezun mühendisleri yol yapım programına dâhil etmektir. Öyle ki, Hills "Tanrıya şükür ki Robert Kolej var" demişti. Karayolları Müdürlüğü 1947'de kuruldu ve 1950 yılında ise Karayolları Genel Müdürlüğü'ne dönüştü. Kolej'den 1932 yılında mezun olan Necmi Diker 1949'da genel müdür oldu. Diker, Türkiye'yi traktör imalatı işine sokan ve artan mühendis ihtiyacı karşısında Türk hükümetini, Ortadoğu Teknik Üniversitesi'ni kurmaya ikna eden kişiydi. Daha sonra yine bir Kolej mezunu ve aynı zamanda kurucu meclis üyesi olan Orhan Mersinli'ye (1933) görevini devretti. Kurulan karayollarında sadece üst düzey yöneticiler değil, çalışanlar da RC'den seçildi. 1953 mezunu Hakkı Sürücü, hidrolik uzmanı ve karayollarında çalışan bir RC mezunu idi.

Birleşmiş Milletler:

1945 yılında II. Dünya Savaşı sonunda, Mihver Grubuna sembolik savaş ilan eden Türkiye, bu sayede Birleşmiş Milletler teşkilatına kurucu üye olmuştur (Tangülü, 2012, s. 391). Bu teşkilatta yer alan ve öne çıkan kişiler yine RC mezunları olmuştur. Nisan 1945'de San Francisco'da delegeler Birleşmiş Milletler Anlaşması'nı yapmak üzere toplandığında, Türkiye'yi temsil eden,

tablo 64'ün yorumunda da sıklıkla kendisinden söz ettiğimiz 1917 mezunu Hazım Atıf Kuyucak'tı. RC mezunları BM toplantılarında öyle önemli yerdediler ki, Suriye (Nurettin Kale) ve İran'ı da (Dr. Şafak) Robert Kolej mezunları temsil etmişti (Freely, 2014, s. 299). Diğer bir ifadeyle, 1947'den itibaren Birleşmiş Milletler önemli pozisyonlarına Robert Kolej mezunlarını getirdi. Bunlardan ilki olan Selim Sarper (1919), 1947'den 1960 yılına kadar BM Türk delegasyonuna başkanlık etti. 1960 yılında gerçekleşen askeri müdahale sonrasında Türkiye'ye döndü ve Dışişleri Bakanı oldu. Onu takiben, yukarıda yine adından söz ettiren Turgut Menemencioğlu (1935) altı yıl süreyle dışişleri bakanlığı yaptı, akabinde Amerika, İngiltere ve CENTO'ya Büyükelçi oldu. New York'daki Birleşmiş Milletler Protokol Müdürü ve genel sekreteri olan Sinan Korle de, RC 1936 mezunu idi.

Bankacılık ve Finans:

Kolej mezunları iki dilli olmaları sebebiyle, bankacılık sektöründe aranan kişiler olarak yer almış ve üst pozisyonlara gelmiştir. İş Bankası genel müdürlüğünü yapan Bülent Yazıcı (1932) Kolej mezunudur. Garanti Bankası, RC 1933 mezunu Tarık Hakkı Koyutürk'ün dâhil olduğu bir grup tarafından kurulmuştur. Turgut Erdem (1932), Yapı Kredi Bankası danışmanlığını yapmıştır. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası 1950 yılında Dünya Bankası tarafından, özel sektöre verilecek kredilerin akışını kontrol etmek üzere kurulmuştur. Dünya Bankası ve diğer yabancı kredi kuruluşlarından özel sektöre kredi akışını düzenlemektedir. Bu rolü dolayısıyla çok sayıda Kolej mezununu istihdam etmiştir. Devletin büyük çaplı projelerini gerçekleştirmek üzere, farklı sektörler için farklı bankalar kuruldu. Bu bankalarda da Robert Kolej mezunları önemli görevler aldılar. Örneğin, Salim Öker (1930) Etibank'ta, Ferdi Tuğmen (1932) Denizcilik Bankası'nda önemli görevler üstlendiler. Tablo 64'de yer alan Bankacılık-Finans kategorisini analiz ederken, bu alanda önemli yerlere gelmiş mezunlardan söz etmiş; bankacılık ve finans konularına ait mesleklerin Kolej mezunları arasında pek cazip olmadığı tespitini yapmıştık. Bu sektörde adı geçen kişi yine Ahmet Hazım Atıf Kuyucak, diğeri ise Cemal Afif Esen'di. O bölümde adını zikremediğimiz 1964 mezunu İbrahim Betil'in Garanti Bankası genel müdürü olduğunu, 1936 mezunu Baha Kayalıoğlu'nun Endüstri Gelişim Bankasında Genel Müdür Yardımcısı olduğunu, Demokrat Parti döneminde TBMM başkanlığı yapan Refik Koraltan'ın oğlu 1942 mezunu Mesud Orhan Koraltan'ın Denizcilik Bankası Müdürü olduğunu, günümüzde Fiba Holding yönetim kurulu başkanı olan 1963 mezunu Hüsnü Özyeğin'in önce bankacılık sektöründe adını duyurduğunu, 1936 mezunu Davut Giresunlu'nun Ziraat Bankası müdürlüğü yaptığını yeri gelmişken vurgulamak istedik. Bunun yanında, 1938 mezunu ve dünyanın en ünlü sopranolarından Leyla Gencer'in eşi İbrahim Gencer de, Zürih'te Yapı ve Kredi Bankasının temsilciliğini yapmıştır.

Eğitim:

Tablo 64'e baktığımızda, 1945-1955 yılları arasında iki RC mezununun okul sahibi olduğunu görmekteyiz. Bunlardan biri Tosun Moran (1951) Özel Moran Lisesi, diğeri ise Ethem Uz (1945) İzmir Ege Koleji'nin kurucularındandır. Günümüzde ise, Suna (Koç) Kıraç'ın kurucu heyetinde yer aldığı Koç Lisesinin ders programını, RC programını örnek alarak hazırlandığı söylenmektedir (Ertuğrul, 2010, s. 285). ENKA Koleji kurucu heyetinde İbrahim Betil (1965), Korkmaz İlkorur (1967) ve Can Nafiz Parker (1961); 1971 yılında kurulan Hisar Eğitim Vakfı kurucu heyetinde ise Feyyaz Berker (1946) önde gelen isimdir (Ergüder, 2013, s. 141, 149). Robert Kolej müteveli ve mezunlarının kurduğu Hisar Eğitim Vakfı, RC eğitim sistemini yaygınlaştırmak amacıyla kurulmuştur. Berker dışında, Oğuz Dağdelen (1947), Halis Komili (1965), Hasan Subaşı (1965) ve Nuri Çolakoğlu (1962), vakfın kurucu temsilcileri ve yönetim kurulu üyeleri arasındadır. Adları zikredilen bu kişilerin de içinde bulunduğu 34 RC mezunu ve mütevellisinin, vakfın kurucuları arasında olduğu bilinmektedir (Subaşı ve Çolakoğlu, 2005). 1932 mezunu Nejat Eczacıbaşı Türk Eğitim Vakfının kurucuları arasındadır. Hüseyin Hulusi, Etiler Ata Koleji'nin kurucularındandır. TED Üniversitesi kurucu rektörü Öktem Vardar (1971) ve Özyeğin Üniversitesi'nin kurucusu Hüsnu Özyeğin (1963), eğitim alanında adını öne çıkaran RC mezunlarıdır. Bu alandaki mezunların, "Robert'li olmaya" dayanan vizyonlarının, bu okulların kuruluşunda ve kaliteli eğitim vermelerinde önemli rolü olduğu söylenebilir.

Özel Sektör:

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında kendi tekelinde olan işleri devlet, II. Dünya Savaşı'ndan, yani 1945 yılından sonra özel sektöre devretmeye başladı. 1950 sonrası Demokrat Parti iktidarıyla da liberal ekonomiye geçildi. Devletin sahip olduğu birçok işi devralan en önemli kişi Vehbi Koç'tu. Tablo 64'ü yorumlarken Koç Holding'le RC arasındaki bağı kurmuş, konuya giriş yapmıştık. Bu kısımda ise, konuyu daha ayrıntılı işleyeceğiz. Vehbi Koç, Robert Kolej mezunu değildi. Ankara'da küçük bir tüccardı. Türkiye'nin pek çok maddeye ihtiyacı olduğunu, bunların yurtdışından ithal edilmesi gerektiğini düşündü ve Robert Kolej mezunlarından oluşan bir grup kurarak, ithalat işine girişti. Bu kişiler, Türkiye'ye lokomotiften büro malzemesine kadar her tür malzemenin ithalinden sorumlu oldular. Bunlardan biri, Amerika'da okuyan ilk Türk öğrenci olan Kenan İnal (1921) idi. İnal, 19 yıl Socony Vacuum tecrübesinden sonra Koç tarafından Lastik Bölümü'nün başına getirildi ve oğlunu da RC'ye gönderdi (Ahmet İnal, 1961). Birkaç yıl sonra bu bölüm büyüdü ve İstanbul ve Ankara'da şubeleri açıldı. Ankara şubesinin müdürü Hüseyin Sermet (1928) ve şirketin genel sekreteri Hüseyin Kırkibir (1936) Kolej mezunuydu. 1965 RC Mühendislik mezunu Hasan Subaşı, Koç Holding'in çeşitli alanlarında çalıştıktan sonra holding idare komite üyeliğine kadar yükseldi. Ofis Makinaları Bölümü'nün başında olan Behçet Osmanağaoğlu (1935) ise Türk iş dünyasında öncü roller üstelendi. Üstelik, kendisi, ABD'ye

davet edilen ilk 14 Türk'ten biri oldu. Tam Sigorta müdürlüğü ve İstanbul Ticaret Odası Başkanlığı yaptı. En son Koç Ticaret'te genel müdür oldu. 1950'li yılların sonuna doğru devlet, özel sektöre üretim izni verince, Kolej mezunu Fazıl Zobu (1934), Purdue Üniversitesindeki eğitiminin ardından, Koç'un kibrit fabrikasının genel müdürü oldu. Fabrikadaki baş kimyager olan İsmail Türegin (1937) yine Kolej mezunuydu. 1966 yılında Koç, otomobil işine atılıp Anadolu'yu üretmeye başladığında, Otosan genel müdürü olan Ahmet Binbir (1949) ve Anadolu Fiber-glass'ın müdürü Nihat Atasagun (1950) da Kolej mezunlarıydı. Koç şirketler grubu, Ortadoğu ve Balkanların en büyük beyaz eşya üretim fabrikasını kurduğunda, çeşitli bölümlerinde Kolej mezunlarını istihdam etti ve Bülent Ulusu hükümeti döneminde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olan Fahir İlkel (1943), 1966 yılında Koç Grubu genel müdürlüğünü yaptı. 1950 mezunu Mehmet Güngör Turla, Koç Grubu ofis araçları müdürü idi. 1935 mezunu Sami Vecihi Baykal Ankara Koç grubunda çalışmaktaydı. 1965 mezunu Ferdi Hüsnü Yüksel, grubun fabrika müdürlüğünü yaptı. 1944 mezunu Sırrı Hıtaç ise çalışanlardan biri idi. Koç Şirketler grubu, altmıştan fazla şirketiyle Türkiye'de ilk holdingi 1961 yılında kurduğunda, bu fikri ilk kez, Kolej'in 1951 mezunu, Vehbi Koç'un oğlu, Rahmi Koç gündeme getirmişti. Holdingin genel sekreteri ve Vehbi Koç'un kızı Suna Koç Kıracı, ACG'den 1960 yılında mezun olmuştu. Görüldüğü gibi, Koç Holding bünyesindeki Kolej mezunları oldukça fazla sayıdadır. Vehbi Koç'un şirketinin organizasyonunda bir grup Robert Kolej mezununu istihdam etmesi, onun ileri görüşlülüğünü göstermektedir. Oğul Rahmi Koç, 1952 yılında RC'den mezun olduktan ve babasından işleri devraldıktan sonra da bu geleneği devam ettirdi. Tablo 64'de verdiğimiz bilgileri, burada verdiklerimizle birleştirerek, Koç Holding'in çalışanlarını ve yöneticilerini çoğunlukla RC mezunları arasından seçtiğini söyleyebiliriz.

İlaç ve Silah Sanayii:

Türkiye'nin zenginleri arasında bulunan ve yine yukarıda kendisinden söz ettiğimiz Nejat Eczacıbaşı 1932; aileden Şakir Eczacıbaşı ise 1949 RC mezunudur. İzmir'li bir eczacının oğlu olan ve İstanbul'da kiralık bir apartman katında ecza laboratuvarı ile iş hayatına başlayan Eczacıbaşı, Türkiye'nin en büyük özel ilaç şirketini kurdu. Daha sonra kâğıt, tuvalet malzemeleri ve seramik üretimine geçti ve şirketi holdinge dönüştü. Topluma ve toplumun ihtiyaçlarına yönelmiş bir birey olan Eczacıbaşı, eğitime de ağırlık verdi ve Türk Eğitim Vakfının kurucuları arasında yer aldı. Ailenin bir diğer üyesi Şakir Eczacıbaşı ise, Eczacıbaşı İlaç Kuruluşunun Genel Müdürlüğünü yapmasının yanı sıra, fotoğraf sanatçısıydı. Koç Holding kadar bariz olmasa da çalışanlarını RC mezunlarından seçtiler. 1958 mezunu Ahmet Tunç Aziz Erem, grup bünyesinde asistan, 1944 mezunu Hakkı Şükrü Bayraksan ise Eczacıbaşı satış müdürü idi. Eczacıbaşı, RC mezunlarını sadece bünyesinde barındırmakla kalmamış, mezunlara araştırma ödülü de vermiştir. 1952 mezunu Aydın Bilgütay bu ödüle layık görülenlerden biridir.

1950'lerin başlarında, 1935 yılı mezunu armatör Enver Nadir Yelkenci, fişek ürünleri ithalatı yaparken, New York'lu bir şirket tarafından fişek yapımı teklifi alınca, on bir RC'li arkadaşıyla beraber İstanbul'da bir fişek fabrikası açtı. Fabrikadaki çeşitli görevler için çok sayıda Robert Kolej mezunu istihdam edildi.

İmalat ve Tekstil Sanayii:

Kolej'den 1937 yılında mezun olan Yavuz Selek, Sınai Kalkınma Bankası'nda müdür olarak çalıştı ve 1950'li yılların sonlarına doğru Türkiye'deki ilk tam otomatik imalathaneyi kurdu. Kurduğu ELKA şirketi inşaat malzemeleri üretimi yapan önemli bir şirket haline geldi ve bünyesinde Kolej mezunlarını istihdam etti. 1943 mühendislik mezunu Celal Başara'yı başmühendis olarak, 1927 mezunu Hikmet Nuri Anter'i de teknik danışman ve başmühendis olarak şirket bünyesine aldı. 1951 yılı Kolej mezunu olan İbrahim Bodur, önce babasıyla beraber tütün işiyle uğraştı, ardından pamuk ipliği üretimine geçti. 1961 yılında seramik fabrikası açtı. Çanakkale Seramik adını alan bu fabrika ileride Türkiye'nin en büyük seramik fabrikası haline dönüştü. Tekstil sektöründe çok sayıda Kolej mezunu yer almıştır. Bu konuda, en eski ve en büyük firma olan Mensucat Santral'in genel müdürü Ahmet Şeci Edin (1947) ve Dilber Tekstil genel müdürü İbrahim Sıtkı Dilber (1930) zikredilebilir. Dilber ailesinden beş kişi de Kolej mezunu olmuş ve şirketlerinde yönetici pozisyonunda bulunmuştur. Şirket halen Dilberler Tekstil adıyla çalışmaya devam etmektedir. Dört tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye'de balıkçılık, dolayısıyla da ağ imalatı önemlidir. Kolej mezunu Fevzi Halil Özbilen (1954), Amerika Massachusetts'deki Lowell Technical Institute'de master tapmış ve Türkiye'de bu sektörde öncü rol oynamıştır. Zaman içerisinde, Türkiye'nin mühendislik potansiyeli ve mühendislerin ürettiği eşyalar artmış ve yurtdışına ihraç edilir hale gelmiştir. İhracat işinde de Kolej mezunları önemli yer almıştır. Tekfen İmalat ve Mühendislik Şirketi'nin kurucuları arasında Feyyaz Berker (1946) bulunmaktadır. Berker önce, RC'den sınıf arkadaşı Nihat Gökyiğit ile kurduğu bir danışmanlık şirketinin ardından Tekfen'i kurmuştur. Afrika'dan Avrupa'ya büyük başarılar kazanan şirkete ait ampul fabrikasının genel müdürü Kamran Hakkı Sertel (1945) de Kolej mezunudur. 1955 mezunu Önel Bilkur, 1953 mezunu Hayri Adanalı, 1955 mezunu Cengiz Ertuna ve 1961 mezunu Veysel Özoğuz'u da bünyesine alan şirket, aynen Koç Holding gibi çalışanlarını da RC mezunlarından tercih etmektedir. Koç, Eczacıbaşı ve Tekfen Holding kurucularının ortak özellikleri, sadece bünyelerinde RC mezunlarını barındırması değil, mezun oldukları okula yaptıkları katkılarla da adlarından söz ettirmeleridir. Günümüzde Kolej'in Arnavutköy kampüsündeki binaları Feyyaz Berker Hall (fen binası), Nejat Eczacıbaşı Hall (jimnastik binası) ve Suna (Koç) Kıraç Hall (tiyatro binası) olarak adlandırılmaktadır. Bunun yanında, Çanakkale Seramik'in kurucusu İbrahim Bodur'un (1935) adı da kütüphaneye, İbrahim Bodur Kütüphanesi olarak verilmiştir.

1955'den önce traktör ithal edilmekteydi. Hatta 1933 mezunu Muammer Refik Erzan ve 1934 mezunu Ziya Atamer, Federal Traktör'de satış müdürü idiler. 1955 yılında Ankara'da Ziraat Bankası ortaklığıyla Minneapolis-Moline Fabrikası'nın kuruluşuyla, Türkiye traktör üretimine başladı ve Türk –Traktör'ün kurucusu 1932 RC mezunu Vecdi Diker oldu. Fabrika daha sonra Koç Holding'e bağlı Türk Traktör ve Ziraat Aletleri A.Ş.'ye dönüşmüştür. British Motor Company'de İzmir'de traktör üretimine başlamış olup, günümüzde sahibi yine bir RC mezunu olan Mehmet Emin Karamehmet'in sahibi olduğu Çukurova Holding bünyesindedir. Holding, çalışanlarını da RC'den seçmiş olup, 1958 mezunu Mete Soyoguz, 1950 mezunu Ali Atilla Selcen, 1950 mezunu Ercüment Seber (ithalat satış müdürü), 1952 mezunu Cem Talip Everi ve 1953 mezunu Haluk Furtun, Çukurova Holding'de üst düze pozisyonlarda yer almışlardır. 1934 mezunu Özdemir Atman müdür; 1963 mezunu Necati Karan ise yönetici yardımcılığına kadar yükselmiştir.

Sanayi:

Tablo 64'ü yorumlarken iş adamı ve sanayici kategorisinde toplam 138 kişi olduğundan ve bu kişiler içinde armatör ve fabrika sahiplerinin, Türk sanayiindeki yerinden bahsetmiştik. Nejad Eczacıbaşı, Hüsnü Özyeğin, Halis Komili, Rahmi Koç ve Mehmet Emin Karamehmet, yukarıda bahsettiğimiz isimlerdi. Bahsetmediklerimiz de, Boyner ve Altınyıldız gruplarının kurucusu 1958 mezunu Necmettin Boyner ve 1974 mezunu Cem Boyner'di. Boyner'ler haricinde, Nasuh Mahruki'nin babası 1962 RC mezunu Cem Mahruki, hayatına sanayicilikle devam edenlerdendir. 1956 mezunu Osman Nihat Akıllıoğlu, Karabük'te Akıllıoğlu demir-çelik fabrikasının kurucusu ve sahibidir. 1944 mezunu Mahmut Şevket Kızılkaya, eski gemilerin işlendiği bir çelik fabrikası sahibi idi. 1957 RC Mühendislik mezunu Mete Yalçın, TEKSER İnşaat Sanayiinin kurucusu olup, dünya çapında atıksu arıtma tesisleri kurmuştu.

Otel ve Moteller:

Kolej mezunları Türkiye'de otel ve motel fikrini geliştirmiştir. Bunlardan biri ve en büyüğü, aralarında 1923 kolej mezunu Memduh Mopan'ın bulunduğu bir grup tarafından inşa edilmiştir. İzmir'deki bazı oteller, örneğin Kısmet Oteli, Kolej mezunu Halil Özbaş (1942), Şükrü (1940) ve Haluk Kilimci (1950) tarafından yönetilmektedir. Yine İzmir'de, 1937 mezunu Hilmi Keresteci'nin sahibi olduğu, İzmir Atlas Atlantik Palas adlı bir otel bulunmaktadır. 1935 mezunu Mahmut Gültaş, Konak Otellerinin ortağıdır. 1942 mezunu Alaeddin Güneysu, Giresun Sahil Palas Otelinin sahibidir. 1958 mezunu Ata Tuğrul Etik, Türkiye Otelciler Birliğinin kurucularındandır. Koç Şirketi'nin sahip olduğu İstanbul'daki Divan Otel'de de, ağırlıklı olarak Kolej mezunları istihdam edilmiştir.

Ulaşım:

İki dilli olmaları sebebiyle Robert Kolej mezunları, uluslararası ulaşım sektöründe büyük ölçüde yer almışlardır. Bunlardan biri olan uçak mühendisi Samih Arif Şinik (1958), İstanbul'daki Pan American Havayolları'nda danışmanlık yapmıştır. 1958 mezunu Ergun Çağatay, 1952 mezunu Ferit Şakir Noylan, 1943 mezunu Semih Bülent Durusan ve 1937 mezunu Mustafa Birol, hayatlarına Pan American'da devam eden RC mezunlarıdır. 1953 mezunu Cengiz Osken ise, Şen İzmir Genel Ulaşım Şirketi'nin sahibidir.

Sigortacılık:

Türkiye'deki sigorta şirketlerinin bazıları bankalara aittir, bazıları ise uluslararası sigorta şirketleri ile bağlantılıdır. Yapı Kredi Bankası tarafından kontrol edilen Halk Sigorta'nın genel müdürlüğünü yapan ve aynı zamanda Tam Sigorta müdürü olan kişi, 1946 RC mezunu Ali Halim Neyzi'dir. İki RC mezunu, Bedii Yazıcı (1937) ve Behçet Osmanağaoğlu (1935), Tam Sigorta'nın genel müdürlüğünü yapmışlardır. Tam Sigorta hakkında Tablo 64'ün analizinde ayrıntılı bilgi vermiş ve üst düzey yönetiminde RC mezunlarını tercih ettiklerini vurgulamış, 1923-1955 yılları arasında 7 RC mezununun Tam Sigorta'da üst pozisyonlara geldiğinden söz etmiştik. Kendisi de firmasında RC mezunlarını tercih eden Nejat Eczacıbaşı'nın Tam Sigorta'nın ortaklarından biri olduğunu da söylemeden geçmek istemedik. 1951 RC mezunu Engin Asal ise, Doğan Sigorta Şirketi ve Amerikan bağlantılı Atlantik Sigorta Şirketi genel müdürüdür.

Pazarlamacılık:

Türkiye'deki ilk pazar araştırma şirketi, 1969 yılında FEVA adıyla 1944 RC mezunu Nezhil Halim Neyzi tarafından kurulmuştur. Türk İdare Kurumu'nun genel sekreteri, Faik Ahmet Poroy (1930) ve çalışanlarının büyük bir kısmı Kolej mezunudur. Pazarlamacılık konusunda Türkiye'deki ilk girişimciler Robert Kolej'liler olduğu için, bu alandaki pek çok irili ufaklı firmada onlar istihdam edilmişleridir. 1960 mezunu Fuat Ürkün, 1958 mezunu Gündüz Kösemen ve 1967 mezunu Hüseyin Salim Şenkut bu alanda öne çıkan isimlerdir. Gündüz Kösemen yine Koç Grubuna bağlı çalışmaktadır.

Sanat:

Tablo 64'de mezunların mesleklerini mercek altına aldığımızda sanatkar başlığı altında RC'nin müzik ve tiyatroya verdiği önemin altını çizmiştik. Tezin üçüncü bölümünde de hem bu alanlardaki öğrenci kulüplerinden hem de ders müfredatındaki önemlerinden söz etmiştik. RC mezunu olan ya da mezun olamamış ancak burada okumuş olanlar arasında sayısız sanatkar bulunmaktadır ve herbiri kendi alanlarının önde gelen isimleridir. Sanatkar başlığı altında önemli birçok ismin RC'de eğitim görmüş olması, RC'nin, dört duvar arasındaki ders dışında, öğrencilerinin sosyal yaşamlarına verdiği önemin meyveleridir. Aşağıda, çeşitli başlıklar altında sanata yönelmiş RC'lilerin adları sıralanmıştır:

Radyocu: Mahmut Tali Öngören (1951), İsmail Hakkı Torun (1937), Salih Akgöl (1937), Vedat Demircioğlu (1949).

Tiyatro Sanatçısı/Sinema Oyuncusu/Aktör/Aktris: Haldun Dormen (1949), Ali Nüvit Özdoğru (1946), Refik Erduran (1947), Ali Taygun (1961), Esen Sel (1958), Genco Erkal (1957), Engin Cezzar (1955), Levend Tekoğlu (1940), Zeki Alasya (1963), Yağız Mehmet Tanlı (1959), Asaf Çiğiltepe (mezun olmamıştır), Yavuzer Çetinkaya (1965), Feridun Çölgeçen (mezun olmamıştır), Ahmet Niyazi Levendoğlu (1964), Tunç Yalman (1944), Can Gürzap (1962). Kadın oyuncular içinden 1965 mezunu Nevra Şirvan (Serezli), ACG 1965 mezunu Meral Çetinkaya, ACG 1946 mezunu Şirin Devrim, Jale Kövenklioğlu (Parla) (ACG 1945), 1955 mezunu Oya Kaynar Başak, 1957 mezunu Esin Eden ve Robert Kolej sonrası Fulbright bursu alarak ABD'ye giden 1955 mezunu Göksel Kortay sayılabilir. 1945-1971 arası mezunların ekseriyetle sanat ve kültür alanında boy göstermesi önemli bir ayrıntıdır.

Dansçı: Ersin Seyhan (1966).

Müziyen: Yusuf Emed (1955), Türkiye'nin ilk kadın konser piyanisti ACG 1928 mezunu Ferhunde Erkin.

Opera Sanatçısı: Nurhan Rüçhan (1938).

Ressam ve Seramik Sanatçısı: Orhan Salim Taylan (1960), Abidin Dino (1925'de koleje girmiş ancak mezun olmamıştır), Özer Kabaş (1957).

Sanat İşleri ve Sanat Danışmanı: Osman Özcan Ergüder (1949), Özer Rıfat Esen (1949).

Şarkıcı: Mahmut Kemal Ebcioğlu 1968 (Semiha Yankı'nın "Seninle Bir Dakika" Şarkısını Besteleyen Kişi).

Şair: Talat Ümit Halman (1951), Ülkü Tamer (1958).

Yazar: Abdülhak Hamit Tarhan (1864 sonrasında RC'ye girmiş ancak okulu bitirmemiştir), Necip Fazıl Kısakürek (Meşrutiyet sonrası bir süre RC'de okumuş, mezun olmamıştır), Halide Edip Adıvar (ACG 1901), Cahit Armağan Davran (1950), Orhan Pamuk (1970), Yusuf Mardin (1936), Tahir Hakkı Sur (1946), Nusret Kemal Köymen (1920), Metin Ergin (1946), Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkçısı) (1907-ortaokul), Mina Tahsin (Urgan) (ACG 1935), Cevat Çapan (1933), Tomris Gedik (Uyar) (ACG 1961), Ahmet Altan (mezun olmamıştır), Pınar Kür (ACG 1963), Aydın Arif (mezun olmamıştır), Fikret Arif (1935), Sermet Çağan (1943), Aziz Çalışlar (1961), Refik Erduran (1947), Kerim Kami Key (1932), Annesi Piraye Hanım Nazım Hikmet'le evlenince, Nazım'ın hayatını kaleme alan Memet Fuat (Mehmet Fuat Engin Bengü) (mezun olmamıştır), İpek Ongun (1942), Şavkar Altınel (1953).

Yönetmen/Tiyatro Sanatçısı: *Makbet* oyununun yönetmeni Mehmet Beklar Algan (1953), Ömer Kavur (1964-ortaokul), *Üç Kuruluşluk Opera* oyununun yönetmeni Tuncay Çavdar (1953); Nurettin Haydar (Sevin) (1917).

Film İşleri: Abdurrahman Sermet Cemali (1968), Hüseyin Oğuz Aktolga (1953).

Tasarımcı: Mahmut Dayı (1956), Hüsamettin Özsoy (1956), Ergun Necat Baharoğlu (1955).

Yukarıda adı geçen sanatçıların, özellikle tiyatro sanatçıları ve yazarların hayatları ve Türk sanatına katkıları ayrı bir çalışma konusunu teşkil etmelidir. Zira her biri kendi alanlarında öne çıkan, ödüllere layık görülen ve ortaya çıkardıkları eserleriyle adları bütünleşen kişilerdir. Örneğin, *Bir Delinin Hatıra Defteri* oyunu, Genco Erkal'la bütünleşmiştir. Genç kızların hayallerini kağıda döken yazar dendiğinde akla ilk İpek Ongun gelmektedir. Türk tiyatrosunun duayenlerinden biri Haldun Dormen'dir. Mavi edebiyat denince akla Halikarnas Balıkcısı gelir. Nazım Hikmet'in hayatı Memet Fuat'tan okunur. Broadway'de adı geçen ilk Türk sanatçı Tunç Yalman'dır. Kurtuluş Savaşı romanları Halide Edip'le; "Mutluluğun resmini çizmek" ise Abidin Dino ismi ile bütündür. Türkiye'de komedi dendiğinde akla ilk gelen isimlerden biri Zeki Alasya'dır. Bu ve bunun gibi, ismiyle bütünleşen alanlar ortaya çıkaran RC sanatkarlarının hayatlarında Kolej eğitiminin getirilerinin yadsınamaz olduğu düşünülmektedir.

Politika, Devlet Hizmetleri:

Kolej mezunları arasında, siyasete atılıp üst düzey politikacı olanlar da bulunmaktadır.³⁸ Burada sadece en meşhurları zikredilecektir. Kolej'den bir cumhurbaşkanı ve üç başbakan yetişmiştir: 1934 yılı Kolej orta mezunu olan Fahri Korutürk 6. Cumhurbaşkanı olmuştur (1973-1980). Türkiye'nin ilk kadın başbakanı Tansu Çiller ACG 1963, RC Yüksek'ten ise 1967 yılında mezun olmuştur. Bülent Ecevit (1944) ise, RC mezunlarının en meşhurlarındandır. Cumhuriyet Halk Partisi genel başkanlığı görevini de yürütmüştür. Diğer başbakan ise, Naim Talu (1938)'dur. Başbakanlığın yanı sıra Ticaret Bakanlığı da yapmıştır. 1926 yılı mezunu olan Kasım Gülek 1940 yılında TBMM'ye girerek politikaya atılmış ve Devlet Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı ve Bayındırlık Bakanlığı görevlerini yürütmüştür. Uzun siyasi kariyerinde senatörlük de yapmıştır. Cumhuriyet döneminde bakanlık yapmış RC mezunları arasında Ulaştırma ve Bayındırlık Bakanı (Kasım Gülek), Dış İşleri Bakanı ve Türkiye'nin BM'deki ilk elçisi (Selim Sarper), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı (M. Fahri İlkel), Kültür Bakanı (Talat Ümit Halman), Başbakanlık Kıbrıs İşleri Başkanı (Sezer Türktan), Atatürk ve İsmet İnönü'nün Eski Özel Sekreteri (Haldun Derin) ve Atatürk ve İnönü'nün Eski Sekreteri (Selim Adil Aru) bulunmaktadır (Tablo 64).

Bu isimler haricinde siyaset ve üst düzey devlet sektöründe yer almış şu isimler tespit edilmiştir: İbrahim Betil 1974 (Diplomat), Cem Boyner (Diplomat), Behice Boran (Politikacı), Fethi Çelikbaş, Rahşan Ecevit 1944 (Politikacı), Orhan Eralp (Diplomat), Nuri Eren 1934 (Diplomat), Ersin Faralyalı (Diplomat), Emre Gönensay (Bakan), Sait Halman 1951 (Devlet Adamı), Algan Hacaloğlu (Bakan), İsmail Cem İpekçi 1962 (Bakan), Cem Kozlu (Politikacı), Sinan Karle

³⁸ Kolej'den mezun olan ve siyasete atılan kişilerin listesi oldukça kabardır. Yukarıda sadece en meşhurları verilmiştir. Siyasete atılan şahıslar hakkında bilgi, takip eden belgede bulunmaktadır: Robert College Records, Alumni, Box no: 67, Folder No: 25, s. 1-2. Columbia University, Rare Books and Manuscripts Library, New York.

(Politikacı), Altemur Kılıç (Politikacı), Aydın Menderes (Politikacı), Turgut Menemencioğlu 1967 (Diplomat), Sıtkı Mardin 1940 (Diplomat), Nurver Nureş 1953 (Diplomat), Fikret Doğanç 1921 (Büyükelçi), Mehmet Taşar 1967 (Diplomat), Sadun Terem 1949 (Politikacı), Metin Toker 1942 (Politikacı), Bedrettin Tuncel 1932 (Bakan), Daniş Tunalıgil 1933 (Diplomat), Cevad Ulunay 1909 (Politikacı), Ruşen Ünaydın 1911 (Politikacı), Ahmet Üstel 1948 (Politikacı), Osman Ünsal 1961 (Politikacı) (Ertuğrul, 2010, s. 286-289). Politika sahasında ilk yer alan erkek mezunlardan olan Kasım Gülek, Fuat Necati Çobanoğlu ve Şekip Engineri; kız mezunlardan Mihri Hanım ve Mebrure Hanım, Freely tarafından, Kolej'in "asil mezunları" olarak adlandırılmaktadır (Freely, 2014, s. 292).

Genel bir değerlendirme yapacak olursak, RC'nin kuruluşunda hedeflediği amaca ulaştığını söyleyebiliriz. Hatırlatmak gerekirse, 1896 yılında yazılan Kolej kataloğunda RC'nin hedefinin, dünyayı tanıyan, iletişimde başarılı, bilgi sahibi, kişiliği güçlü bireyler; amacının ise, öğrencileri, kendi milletlerinde faydalı birer vatandaş olarak yetiştirmek olduğu belirtilmişti (Washburn, 1896, s. 11). Yukarıda yaptığımız tespitlerden yola çıkarak, RC mezunlarının kendi milletine ve toplumuna faydalı kişiler olduğu görülmektedir. Öyle ki, bazıları, alanlarında diğerleri arasından sıyrılmakla kalmamış, Türkiye tarihinde, aşağıdaki gibi (Tablo 65) ilklere de imza atmışlardır.

4.5. MEZUN İLKLER

Kolej'den başarılı öğrenciler çıktığı gibi, Türkiye'de belli sahalarda ilkler de çıkmıştır. Bu kişiler aşağıda Tablo 65'de sırasıyla, üst düzey devlet memurları, sanat, spor, çeşitli alanlarda ödül alanlar, kurucular, eğitim ve basın - yayın olarak yedi ayrı grupta tasniflenmiştir. 46 kişilik bu grup arasında en kalabalığını 10 kişi ile eğitim oluşturmakta, bunu 9'ar kişi ile üst düzey devlet memurluğu ve ödül alanlar kategorileri takip etmektedir. Sanat grubunda 7, sporda 5 ve son olarak basın-yayın grubunda 1 kişi yer almaktadır. İlklerin 1956-1966 döneminde, diğer dönemlere oranla en yüksek sayıda olduğu Tablo 65'de görülmektedir. Bu artışın sebebini, 1957 yılında RC Yüksek bölümünün açılmış olmasına bağlayabiliriz. Zira tabloda da görüleceği gibi, bazı alanlarda, örneğin, ataşe, büyükelçi vb., ilk olabilmek için yükseköğrenim görmek şarttır. Bu sebeple RC Yüksek mezunlarının, standart mezunlardan daha çok, ilk olma şansı olabilir.

Tablo 65'deki dağılımdan, mezunların en çok, eğitim alanında ilklere imza attıklarına az önce işaret etmiştik. Amerika'da eğitim almış ilk halka ilişkiler uzmanı Metin Ergin (1946); ABD'ye okumak için giden ilk Türk öğrenci Cevad Eyüb Taşman (1912); New Brunswick Institute of Technology'nin ilk Türk öğrencisi İltan Akgüneş (1958); RC Fizik Bölümü'nden ilk mezun olan Şerif Ayhan Sümerli (1965); RC ilk Türk mezunu Hüseyin Hulusi Pektaş (1903); RC Mühendislik

İlk Türk mezunu Hassan Hallett Işıkpınar (1916); Texas Üniversitesi'nde ideal Öğrenci seçilen Zafer Olgaç (1966); Türkiye'de insan kaynakları üzerine doktora yapan ilk kişi olan Cüneyt Ülsever (1970), Boğaziçi Üniversitesi kurucu rektörü Aptullah Kuran (1948) ve Political Science'da Çağdaş Türkiye Çalışmaları kürsüsü ilk başkanı Şevket Pamuk (1968), ilkler arasındadır. Tezin diğer bölümlerindeki analizlerimizden destek alarak, burada yine ABD ile ilişkilerde ilklerin yaşandığını söyleyebiliriz. Adı geçen öğrencilerden, Cüneyt Ülsever 2015 tarihine kadar gazetelerde yazı yazmakta olan bir gazeteciydi. RC Fizik Bölümünün ilk Türk mezunu Şerif Ayhan Sümerli, bugün City Farm olarak bilinen organik gıda firmasının kurucusudur. Şevket Pamuk ise Yale ve Berkeley'deki eğitiminin ardından iktisat tarihi uzmanı oldu. Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmaya devam etmektedir.

Devletle ilgili işler arasında şu alanları ve kişileri sayabiliriz: Türkiye'nin İlk "First Gentleman" unvanını alan, Başbakan Tansu Çiller'in kocası Özer Uçuran (1961); 1957 yılında İsveç'teki ilk Türk Büyükelçisi Orhan Fikri Eralp (1933); RC'den mezun ilk ve tek Cumhurbaşkanı olan 6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk (Orta Kısım-1934); Türkiye'nin ilk Kültür Bakanı ve Kültür Bakanlığı'nın kurucusu Talat Halman (1951); yurtdışına giden ilk ticari ataşe Muzaffer Yeşim (1918); Washington'da RC mezunu ilk büyükelçi Ali Haydar Görk (1926) ve ilk Çin Büyükelçisi Nuri Eren (1934). Bu grup içerisinde, büyükelçiler, bakanlar ve cumhurbaşkanının en üst düzey görevliler olduğu görülür.

Ödül alan mezunlar ve alanları şöyle sıralanabilir: 1952 Yılında ABD'de en iyi spiker ödülünü alan ilk Türk Cüneyt M. Dosdoğru (1944); Albert Long ödülünü alan Özer Ertuna (1963); American Society of Civil Engineers'dan araştırma ödülü'nü alan Mete Sözen (1951); Eczacıbaşı araştırma ödülü'nü alan Aydın Bilgütay (1952); New England Müzik Konservatuarı'ndan ilk ödül alan kişi Yusuf Emed (1955); ekonomi dalında en iyi öğrenci ödülünü alan Ahmet Seden (1957); şiir alanında ödül alan Ülkü Tamer (1958); tıp alanında TÜBİTAK ödülü kazanan Uğurtan Derman (1956); Türkiye-Fransa ilişkilerinde kültürel katkılarından dolayı ödüle layık görülen Cemal Afif Esen (1920) ve 2011'de Erdal Öz edebiyat ödülüne layık görülen Şavkar Altınel (1953).

Sanat alanındaki başarılar şöyle sıralanabilir: İstanbul Uluslararası Kültür Festivalinde plastik sanatlarda resim alanında ödül alan Özer Kabaş (1956); Stockholm'da düzenlenen ve Türkiye'nin ilk defa katıldığı Eurovision şarkı yarışmasında Türkiye'yi temsil etme hakkı kazanan "Seninle Bir Dakika" adlı şarkının bestecisi Mahmut Kemal Ebcioğlu (1968); Nobel Edebiyat Ödülü alan ilk Türk Orhan Pamuk (1970); Broadway'de oyun sahneleyen ilk Türk tiyatro sanatçısı Tunç Yalman (1944); Türkiye'deki ilk sendika tiyatrosu kurucusu Sermet Çağan (1948); Türkiye'de batılı anlamda ilk müzikali olan *Sokak Kızı İrma*'yı sergileyen Haldun Dormen (1949) ve Açık

Radyo'nun kurucusu Ömer Madra (1964). Görüldüğü üzere, bu başarıların çoğu tiyatro, müzik ve edebiyatla ilgilidir.

Spor alanlarında, RC'de 17 yıl süresince 100 metre engelli rekorunu elinde tutan Raşit Temel (1936); Türkiye'nin ilk 100 metre engelli rekorunu alan ve Paris'te 1924'de olimpiyatlarda atletizm dalında Türkiye'yi temsil eden ilk atletlerden biri Şekip Engineri (1923); yüzme dalında 32 Türkiye rekoru kıran ve 1960 Roma Olimpiyatları'nda Türkiye'yi temsil eden Mehmet Engin Ünal (1932); Türkiye eskrim şampiyonu Oktay Orton (1959) ve Türkiye Futbol Federasyonu'nun ilk ve tek onursal başkanı Şenes Erzik (1961); 1952 olimpiyatlarında yer alan Turhan Göker (1950), Emin Doybak (1955) ve Samim Mehmet Uygun'un (1962) (Irak, 2013, s. 268) isimlerini sayabiliriz.

Tabloda yer almayan ve kendileri hakkında daha sonra bilgi topladığımız şu mezunlardan da bahsetmek isteriz: 1955 mezunu Nuri Sabuncu, açık deniz bot şampiyonasında dünya şampiyonu olmuş bir sporcu olup aynı zamanda da en başarılı mühendis ödülünü almıştır. Şekip Engineri, 1928 yılında Türkiye'nin ilk 110m engelli rekorunu elde etmiş sporcusudur; kendisi aynı zamanda İsmet İnönü'ye İngiliz siyaseti dersi vermiş ünlü bir iktisatçıdır (Irak, 2013, s. 250). Gaziantep valisi Kamil Ocak (1935), 1936 Berlin olimpiyatında basketbol takımında yer alan RC'lilerden biridir. Aynı takımdaki diğer RC'li Türkiye Basketbol milli takımının ilk pivotudur (Irak, s. 257, 258). Eski basketbolcular arasında yer alan 1937 mezunu Bedii Yazıcı, Türkiye'deki sigortacıların duayenlerinden biridir (Irak, s. 259). Boğaziçi Üniversitesi'nin ilk kadın rektörü, ACG 1971 mezunu Ayşe Soysal'dır. Bu ve bunun gibi örnekler, RC'nin çok yönlülüğünü ortaya koymakta; aynı anda hem spor/sanat alanında, hem de iş dünyasında öne çıkan şahıslar yetiştirdiğini göstermektedir.

Kurucu olmak, belli kurumları ilk defa kurmak girişimcilik ruhuyla ilgili olup, mezunların bu konudaki duyarlılıklarını göstermektedir. Bu kapsamda şu kişiler sayılabilir: 1968 mezunu Ahmet Erol Göktuna, Türk Öğrenciler Federasyonu'nun kurucu üyesi ve başkanı olmuştur. 1962 mezunu Demir Bükey, Türkiye'deki ilk otomobil kulübü'nün kurucusu; Asya Orhon (1962) Türkiye'nin ilk motosiklet grubunun kurucusu; İbrahim Bodur (1935), Türkiye'nin ilk penye ve pamuk ipliği fabrikası'nın kurucusu ve Mehmet Emin Karamahmet (1961) Türkiye'deki İlk GSM Operatörünün (Turkcell) kurucusu ve sahibi olmuştur.

Mezunları basın-yayın alanındaki başarısı konusunda ise, Türkiye'den ABD'ye davet edilen ilk Türk gazeteci Bülent Ecevit'i (1944) sayabiliriz.

Tablo 65. Alanlarında ilk olan mezunlar.

ALANINDA İLKLER	YILLAR									GENEL TOPLAM
	1863	1909	1914	1919	1923	1934	1945	1956	1967	
	1908	1913	1918	1922	1933	1944	1955	1966	1971	
<i>Üst Düzey Devlet Memuru</i>										
Türkiye'nin İlk "First Gentleman" Unvanını Alan Kişi (Özer Uçuran) – 1961	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
1957 Yılında İsveç'teki İlk Türk Büyükelçisi (Orhan Fikri Eralp) - 1933	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
6. Cumhurbaşkanı (Fahri Korutürk) RC'den Mezun İlk ve Tek Cumhurbaşkanı (Orta Kısım) - 1934	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Türkiye'nin İlk Kültür Bakanı ve Kültür Bakanlığının Kurucusu (Talat Halman) - 1951	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Yurtdışına (ABD) Giden İlk Ticari Ataşe (Muzaffer Yeşim) - 1918	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
BM'de Türkiye'nin İlk ve Daimi Delegesi - 1919	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Washington'da RC Mezunu ilk Büyükelçi (Ali Haydar Görk) - 1926	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
İlk Çin Büyükelçisi (Nuri Eren) - 1934	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	-	-	1	1	2	2	1	2	-	8
<i>Sanat</i>										
İstanbul Uluslararası Kültür Festivali Plastik Sanatlarda Resim Alanında Ödül Aldı (Özer Kabaş) - 1956	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

Stockholm'da Düzenlenecek Eurovision Şarkı Yarışmasında Türkiye'yi Temsil Etme Hakkı Kazandı (Mahmut Kemal Ebcioğlu-Semiha Yankı, "Seninle Bir Dakika" adlı şarkının bestecisi) Türkiye ilk defa Eurovision'a katılıyor. - 1968	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Nobel Edebiyat Ödülü Alan İlk Türk (Orhan Pamuk) - 1970	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Broadway'de Oyun Sahneleyen İlk Türk Tiyatro Sanatçısı (Tunç Yalman) - 1944	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Türkiye'deki İlk Sendika Tiyatrosu Kurucusu (Sermet Çağan) - 1948-Son Sınıfta RC'yi bırakmıştır.	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Türkiye'de Batılı Anlamda İlk Müzikali (Sokak Kızı İrma) Sergileyen Kişi (Haldun Dormen) - 1949	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Açık Radyo'nun Kurucusu (Ömer Madra) - 1964	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Toplam	-	-	-	-	-	1	2	2	2	7
<i>Spor</i>										
RC'de 17 Yıl Süresince 100 m Engelli Rekorunu Elinde Tutan Kişi (Raşit Temel) - 1936	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Türkiye'nin İlk 100 m Engelli Rekorunu Aldı. Paris'te 1924'de Olimpiyatlarda Atletizm Dalında Türkiye'yi Temsil Etti. (Şekip Engineeri) - 1923	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1

NBIT'in (New Brunswick Ins of Tech.) İlk Türk Öğrencisi (İltan Akgüneş) - 1958	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
RC Fizikten İlk Mezun Olan Kişi. (Şerif Ayhan Sümerli) 1965	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
RC'nin İlk Türk Mezunu (Hüseyin Hulusi Pektaş) 1903	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
RC Mühendislik İlk Türk Mezunudur. (Hassan Halet) - 1916	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Tektaş Üniversitesi'nde 1966 yılında İdeal Öğrenci Seçilmiştir (Zafer Olgaç) - 1966	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Türkiye'de İnsan Kaynakları Üzerine Doktora Yapan İlk Kişi (Cüneyt Ülsever) - 1970	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Boğaziçi Üniversitesi Kurucu Rektörü / İlk Rektörü (Abdullah Kuran) – 1948	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Political Science'da Çağdaş Türkiye Çalışmaları Kürsüsü İlk Başkanı (Şevket Pamuk) - 1968	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Toplam	1	1	1	-	-	-	2	3	2	10
<i>Basın-Yayın</i>										
Türkiye'den ABD'ye Davet Edilen İlk Türk Gazeteci (Bülent Ecevit) - 1944	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Genel Toplam	1	1	2	2	3	7	8	17	5	45

Yukarıda sıraladığımız ilklerin haricinde, ilk olmamakla birlikte önemli işler yapmış veya Türkiye'nin gelişimine katkıda bulunmuş mezunlar da bulunmaktadır. Bunları da şöyle sıralayabiliriz: 1935 mezunu Behçet Osmanağaoğlu ICA (Institute of Cultural Affairs) tarafından ABD'ye çeşitli fabrikaları gezmesi için Avrupa'dan davet edilen 14 kişiden biridir. 1956 mezunu

Engin Asal, altı haftalık bir oryantasyon programı için Bennington College'a gönderilen 3 Türk'ten biridir. 1934 mezunu Nuri Eren, Celal Bayar'ın Amerika'ya gidişinde, ülkeye bayrak getirme sorumlusu olmuştur; aynı zamanda Kolej'in ilk Türk mütevelli heyeti üyelerindendir. 1957 mezunu Çetin Soydemir, Niagara Santralinin yapımına katılmıştır. 1947 mezunu Mehmet İzzet Özmay, yardım programlarıyla 5 hafta süreyle ABD'ye giden 12 Türk sanayici adamından biridir. Aynı zamanda, OECD tarafından Londra'da bir hafta süreyle İş Güvenliği Problemleri Konferansı'na Türkiye'den çağrılan 4 kişiden biri olmuştur. 1944 mezunu Bülent Ecevit Yunanistan'da Selim Sarper'e eşlik eden gazetecilerdendir. 1956 mezunu Bülent Ezal, Michigan Üniversitesinde inşaat mühendisliği eğitimin ardından, Ayasofya üstünde akademik araştırma yapan kişilerden biri olmuştur. 1958 mezunu Tosun Sezen, tarihe Üsküdar vapuru faciası veya Körfez Faciası olarak geçen, Türk denizcilik tarihindeki en büyük deniz faciası olarak adlandırılan ve yaklaşık 500 yolcunun hayatını kaybettiği faciaya ulaşan ilk kurtarıcılardan biridir. Kendisi, günümüzde modern dalgıçlığın kurucusu ve yaşayan efsane olarak tanınmaktadır (Aktar, 2016). Hakkındaki bilgiye sonraları ulaştığımız, bu sebeple de ilkler tablosunda yer almayan 1930 RC Mühendislik mezunu Mustafa Santur'un, çeşitli üniversitelerde yaptığı görevler dışında, üstünde durulması gereken özelliği, Türkiye'de transistörü bulan ilk mühendis olmasıdır (Hortaçsu, 2013, s. 199).

Temayüz etsin etmesin, ya da herhangi bir alanda ilk olsun olmasın, bütün RC mezunlarının, ortak özellikler taşıyarak yarattıkları ve üstlerinde taşıdıkları "Robert'li olma" statüsünün canlı kalmasını sağlayan, diğer bir ifadeyle, dünyanın dört bir yanına dağılan binlerce mezununu bir araya getirme misyonunu üzerine alan Robert Kolej Mezunlar Derneği (RKMD) ve mezunlar ofisinden bahsetmeden bu bölümü bitirmek istemedik.

1900 yılında RC müdürleri tarafından yazılan rapora göre, ilk defa o yıl, sayısı 389 olan mezunlar, Kolej'in etkilerinin mezuniyetle bitmediğini kanıtlamak için bir araya gelmeyi düşündüler ve toplayabildikleri kadar çok mezunu bir araya getirerek bir akşam yemeğine gittiler. Yılın 1900 olduğunu düşündüğümüzde, dünyanın her yerine yayılan mezunlara ulaşma ve kendi başlarına organize olup, buluşmanın oldukça zor şartlar altında olduğunu tahmin etmek zor olmasa gerek. Sadece 60 mezuna ulaşılsa da, planlanan bu yemek gerçekleşti (Washburn, 1901, s. 9). 2 yıl sonra, 1902 yılında, eski öğrenciler, bu buluşmaları geleneksel hale getirmek istediler ve ilk defa RC mezunlarının birbirlerinden haberleri olması için *Alumnus* isminde bir kitapçık çıkardılar. Dünyada henüz, mezun dergilerinin pek yaygın olmadığı, Harvard'ın bile 1897'de kendi mezun kitapçığını yayınladığı bir dönemde gerçekleşen bu adım, yine RC'nin bir konuda öncü olmasına sebebiyet verdi (Çolakoğlu, 2013, s. 397). Bu yıldan itibaren her yıl, okulun başlama tarihinde (Eylül ayı) birleşme kararı aldılar. Bu karardan sonraki ilk Eylül ayında bir araya geldiklerinde,

buldukları yerleri RC'ye borçlu olduklarını vurgulayacak bir konuşma ile açılış yapmaları, RC'nin hayatlarındaki yeri ve öneminin mezunlar tarafından bilindiğini göstermektedir (Washburn, 1903, s. 12, 13). 1909'da, o güne kadarki buluşmaları ayarlayan kişilerden bir mezunlar derneği kuruldu; buluşma yerlerini ilk defa Tokatlıyan Otelini olarak belirlediler ve yıllar boyunca mezunlar burada toplandılar (Report of The President and Faculty of Robert College, 1910, s. 20). Tezin birinci bölümünde, İstanbul hakkında bilgi verirken, Tokatlıyan otelinden söz etmiş ve buranın elit ve zengin kısmı ağırlayan iki otelden biri olduğuna (diğeri Bristol Otel) işaret etmiştik. RC mezunları gibi elit bir kesmin, toplantı mekanı olarak bu oteli seçmesi çok da şaşırtıcı olmamakla beraber, mezunların toplumun seçkin kesimini oluşturduğunu söylediğimiz hipotezimizi de doğrulamaktadır. 1920 yılında halen bu otelde devam eden buluşmalara, artık eşler de gelmeye başlamıştır (Robert College Record, 1920, s. 94). Bu ayrıntıyı vurgulamamızın sebebi, tezin takip eden bölümünde daha iyi anlaşılacaktır. Mezun yakınlarını mercek altına aldığımız sıradaki bölümde, RC mezunlarının evlilikte de ekseriyetle birbirlerini tercih ettikleri görülecektir. Amerika'da yaşayan mezunların, uzaklık sebebiyle bu toplantılara katılamasalar da, kendi aralarında toplanmaya devam ettiklerini de söylemek isteriz (Report of The President and Faculty of Robert College, 1911-1912, s. 11). Zira günümüzde RC'nin iki mezun ofisi vardır: Biri İstanbul'da kampüste, diğeri ise New York'ta. 1912 yılında ilk defa, mezunların RC sonrasındaki hayatlarını anlatan ve bizim de tezin bu kısmında oldukça fazla başvurduğumuz, *Alumni Registers* isimli kitapçıklar çıkmaya başladı (Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913, s. 23). 1949'da, hem ACG hem de RC için, kendi geleneklerini ve kendi kimliklerini korumak adına buluşmaların beraber yapılmasına karar verildi ve 1948 yılında İngilizce öğretmeni Herbert Lane tarafından bir ofis kuruldu. Bu ofiste, RC öğrencilerinin kişisel evrakı ve kayıtları düzenlenmeye ve dosyalanmaya başladı. Uzakta olanların iletişim adresleri alındı. Bahsi geçen bu ofis, 1971 birleşiminden sonra Arnavutköy kampüse taşındı. Derneğin en önemli organizasyonu, 1979 yılında, mezunların bir araya gelebileceği, kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerin devam ettiği bir lokal açmak oldu. Freely'nin tespitlerine göre, lokale maddi katkıyı RC'nin tanınan mezunları Feyyaz Berker, Cem Boyner, Ömer Çavuşoğlu, Şakir Eczacıbaşı, Muzaffer Gazioğlu, Suna Koç Kırac, Hüsnü Özyeğin ve Alp Yalman yaptı (Freely, 2014, s. 377). Bizim tespit ettiğimiz 20 mezun ise, yaptıkları 50.000 TL'lik bağış ile lokali ayakta tutmaktadır.³⁹ Lokal 1983'ten beri Bizim Tepe (B.T.) adıyla, yüzme havuzu ve tenis kortu ile Arnavutköy kampüste hizmet vermektedir. Derneğin ikinci önemli projesi, yine bizim tezin bu bölümünde faydalandığımız 2 ciltlik *Who is Who in RC?* adlı mezunlar yıllığına çıkartmak oldu. 1985'te

³⁹ Nigar Alemdar 1966, Özger Arnas 1957, İnal Avcı 1959, Selahattin Bereket 1965, Ömer Erul 1960, Ayla Gümüşlügil 1955, Fahir İlkel 1944, Oya Karamızrak 1957, Süheyla Kunt 1937, Yaşar Malta 1953, Zeynep Man 1957, Meral Müminoğlu 1962, Ali Neyzi 1946, Nihal Pulat 1947, Mehmet Seven 1969, Gürsan Şeyhun 1962, Ergin Nadir Telci 1957, Korkut Toğrol 1969 ve Deniz Uslu 1956: (RC Quarterly, 2008, s. 47).

eyleme geçirilen bu fikir, alfabetik olarak, mezunların isimleri, meslekleri ve eşleri ile ilgili bilgiler içermektedir. 1970’li yıllarda, RC mezunu olan Ankara’lı gençler, Ankara’da bir dernek kurup lokal açtılar (Kuran A. , 2013, s. 32). 1991 yılından beri ise, bu dernek tarafından yaz kampları düzenlenmektedir (Fincancı, 2001, s. 149-151).

Mezuniyet ofisi ile RC’nin ortak organize ettiği mezunların buluşma geleneği, 1988 yılından bu yana, “Homecoming” adı altında her yıl Kasım ayında Arnavutköy Kampüste düzenlenmektedir. Dünyanın dört bir yanından, RC mezunları İstanbul’a gelir ve bütün gün süren faaliyetlere katılırlar. Ek 6’da, 2010 yılında yapılan Homecoming’in giriş kartı ve program akışı görülebilir. Homecoming gününde 50. yıllarını kutlayan mezunlara, öğrencilik zamanlarında, kendi kişisel dosyalarındaki belgelerin birer fotokopisinin anı olarak kalması için kendilerine verildiği, edindiğimiz bilgiler arasındaydı.

Robert Kolej ve Galatasaray Lisesi başta olmak üzere, yabancı okullar hakkında son yıllarda yapmış olduğu çalışmalarıyla tanınan Halit Ertuğrul, bu iki okul mezunlarının oluşturduğu elit kitle üstünde durmakta ve bu kişilerin ortak özelliklerini, belirli yıl aralıklarında incelemektedir. Örneğin: 1923-1949 arası mezunların Atatürk’ün ilkeleri yolunda giden inkılapçı, devletçi-liberal elit olduğunu; 1950-1960 arası mezunların devletçi-hürriyetçi elit olduğunu; 1960-1980 arası mezunların devletçi-merkeziyetçi olduklarını; ancak aynı dönem aralığında yer alan 1965 sonrasının, 68 kuşağının etkisiyle yollarına devam eden mezunlar olduklarını söylemektedir. Hangi akımın içinde olursa olsun bütün mezunların güçlü olduklarını ve bu gücün kendilerini destekleyen batılı ülkelerden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Dikkatimizi en çok çeken cümlesi ise, Tanzimat’tan bu yana doğmaya başlayan elit/seçkin kısmı yaratma çizgisinin Robert Kolej ve Galatasaray Lisesi’nin elinde olduğunu söylemesidir (Ertuğrul, 2010, s. 268-271). Ertuğrul’un bu tarih sırlaması ve sınıflandırması doğrultusunda tablo 64’e yeniden baktığımızda, ilk tarih aralığı olarak verdiği 1923-1949 arasında üst düzey devlet memurlarının sayısının fazla olduğunu görmekteyiz. Ertuğrul, Cumhuriyet’in kurulmasıyla oluşan devletçi-liberal kesme asker ve bürokratları koymaktadır (Ertuğrul, s. 71). Tablo 64’de de bürokratların en çok bu döneme rastladığını görmekteyiz. İkinci aralık olarak verdiği 1950 sonrasında daha ziyade, devletin özel teşebbüsü desteklemeye başlamasıyla özel sektördeki sayının yükselişe geçtiğini ve önceki dönemdeki elitlerde gözle görülür değişim yaşandığını söylemektedir (Ertuğrul, s. 72). 1960 sonrasında ise, her sektörde düşüş yaşandığını görmekteyiz.

1950’li yıllarla birlikte, Türkiye’de, RC mezunlarının, global olarak sosyal ve ekonomik elit sınıfı oluşturduğu, mesleklerindeki şöhretleri ve özellikle de sanatkâr mezunlarıyla, Türkiye’nin entelektüel kesmini oluşturdukları söylenmektedir. Bunun sebebi de, RC’nin her yönüyle insanı şekillendirerek (educating the whole man) eğitim vermesine bağlanmaktadır (Greenwood, 2003,

s. 233). Her yönüyle şekillendirilen kişilerin, sınıf içi eğitimin yanında, güçlü birer insan olarak yetiştirildiklerini Washburn şöyle açıklamaktadır: *Sadece iyi bir insan olmaları için değil, aynı zamanda güçlü bir insan olmaları için gerekli olan temel fiziki ve entelektüel hiçbir şeyi yapmaktan geri durmadık* (Washburn, 2011, s. 307). Washburn'un bu söylemini Sabev, *kolej müdürleri ve eğitimcilerinin en büyük hedefi güçlü karakterler yaratmaktı* diyerek desteklemektedir (Sabev, 2014b, s. 130). Kolej mezunlarının, icra ettikleri mesleklerde aranan ve tercih edilen insanlar olmasının en önemli sebebi, Kolej'in eğitim değerleri, diğer bir ifadeyle, eşsiz müfredatla zihni geliştirme, yeni spor dallarıyla bedeni geliştirme ve sosyal aktiviteleri destekleyerek ruhu geliştirmenin bir bütün olarak ele alınması sonucu, güçlü bireylerin ortaya çıkmasıdır.

Bu bölümde edindiğimiz bulguları şöyle özetleyebiliriz:

İlk ve en önemli bulgumuz, RC'nin Cumhuriyet döneminde, hem kayıt, hem de mezun olan öğrenci miktarına bakıldığında, Türk öğrencilere hizmet ettiği. İkinci önemli bulgu ise, RC mezunlarının, Türk toplumunda elit bir grup meydana getirdiğidir.

Bu elit gruba dahil olmak ve elit mesleklere sahip olabilmek, sahip olduktan sonra da meslektaşları arasından temayüz edebilmek için Kolej, disiplinli eğitim sisteminin üstesinden gelebilecek zeka, kabiliyet ve beceriye sahip öğrencileri şekillendirmiş; gerek Türkiye'de gerekse yurt dışında sanayi, sanat ve bürokrat, diplomat gibi üst düzey memurların yetişmesine fırsat tanımıştır. Kolej yöneticileri, bahsi geçen bu meslekleri layıkıyla yerine getirebileceğine inandığı lider vasıflı öğrencilerin RC'yi bitirmeleri için, özel ihtimam göstermiştir. Diğer bir ifadeyle, RC'nin disiplin anlayışına uyan, zorlu sınavlarından geçen ve RC'nin değer ve prensiplerini benimseyen öğrenciler, yöneticiler tarafından da desteklenmiştir. Gerek Osmanlı, gerek Cumhuriyet döneminde RC'den mezun olmuş birçok kişi, prestijli mesleklere sahip olmuş ve alanlarında aranan insanlar konumuna gelmişlerdir.

Kolej mezunlarının bir kısmı, mezuniyetlerinden sonra yüksek tahsile devam etmişler ve daha ileri düzeyde eğitim almışlardır. Türkiye'de İstanbul Üniversitesi ve ODTÜ; Avrupa'da Londra, Lozan, Berlin; ABD'de, Purdue, Michigan, Stanford, Columbia, Illinois, Harvard ve Yale; Kanada'da McGill, Toronto ve Waterloo; Ortadoğu'da ise Beyrut, Hayfa Teknik ve Tahran gibi uluslararası tanınırlığı olan üniversiteler, RC mezunları tarafından tercih edilen yükseköğrenim kurumlarıdır. Mezunlar, tercih ettikleri bu okulların, o okulla özdeşleşmiş, popüler bölümlerinde okumayı tercih etmişler ve mesleklerini bu yönde icra etmişlerdir.

Yükseköğrenim görsün görmesin, RC mezunlarının büyük bir yüzdesi, kendi toplumlarına hizmet etmiş kişilerden oluşmaktadır. Kolej mezunlarının Türkiye'nin dönemsel ihtiyaçları doğrultusunda mesleklere yöneldiği; bu suretle, hem devlet hem de özel sektörde iyi

pozisyonlarda yer aldıkları edindiğimiz bulgular arasındadır. Üst düzey yöneticiliğin yanı sıra, orta düzey yönetici ve memurluk ve avukat, doktor, diş hekimi, eczacı gibi mesleki profesyoneller olarak mesleklerini icra etmişlerdir. Devlet, siyaset ve politika alanlarına yönelen mezunlar, özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında, kurucu kadroda yer alarak, devletin ihtiyacını karşılamışlardır. Sadece devlet ve politika alanlarında değil, Cumhuriyet'le birlikte, her yönüyle baştan şekillenen ulus devletin mühendis, ekonomist, bankacı, eğitimci, sanayici, turizmci, sporcu, sanatçı, sigortacı, iş adamı ve fabrikatör ihtiyacı RC mezunlarınca karşılanmıştır. Diğer bir ifadeyle, eğitimleri esnasında edindikleri donanım, özgüven, disiplin ve yabancı dil bilgisi, mezunların meslek tercihlerinde yüksek profile yöneldiği; çok az bir kısmının ise, düşük profilli mesleklerde bulunduğu söylenebilir. Özellikle işadamı, sanayici, fabrikatör gibi, bünyesinde çalışan sayısı yüksek kurumların kurucuları olan RC mezunlarının, çalışma arkadaşı olarak yine RC mezunlarını tercih ettiği, bu bölümdeki bulgularımız arasındadır. Koç Grubu, Eczacıbaşı Grubu, Çanakkale Seramik, Tam Sigorta, Komili gibi farklı alanlarda kurulan ve alanlarında en çok tercih edilen isimler olmayı başarmış markalaşmış bu grupların, üst düzey yöneticilerinin büyük çoğunluğu RC mezunlarından oluşmaktadır. Ayrıca, mezunlar, sanat, spor, basın-yayın, eğitim ve politika alanlarında birçok ilke imza atmışlar; RC'de aktif olarak yer aldıkları sosyal kulüplerdeki faaliyetler sayesinde edindikleri tecrübelerle, Türkiye'deki birçok sosyal kulübün kurucuları olmuşlardır. Alanlarında ödül almış birçok yazar, sanatçı ve sporcu yine bu okuldan yetişmiştir.

Görüldüğü gibi, RC kurucularının da ısrarla üstünde durduğu, amaç, fikir ve gönül birliği içinde olmak, iyi organize olmak, topluma yönelik faaliyetlerde yer almak, bazı dernek ve kuruluşlarda aktif yer almak; bunları yaparken de eşitlik, hak, bilimsellik, demokrasi ve çağdaşlık yolundan ilerlemek, birkaç istisna hariç, RC mezunlarının tarih içinde değişmeyen ortak özellikleri olmuştur. 1904'de Nobel ödülü alan Sir Wiliam Ramsay, RC mezunlarının ortak özelliklerinden şu şekilde söz etmiştir: *Farklı din ve farklı ırklardan olan RC mezunlarının tek tip olduklarını gördüm. Hepsi, doğrudan iletişim kurabilen, dürüst ve mağrur insanlardı* (Freely, 2014, s. 127).

Tezin bu bölümüyle beraber, prosopografide gerekli olan, kuruma girenler, o kurumda dolaşanlar ve kurumdan çıkanlar hakkında veri toplanmış oldu. Girdi ve dolaşım analizleri yapılırken ortaya konulan hipotezlerin tamamının çıktığı analizinde doğrulandığı görüldü. Örneğin, girdi analizi yaparken zikrettiğimiz, 1923 sonrası, RC'ye giren Türk öğrenci sayısının arttığı; baba mesleklerinden söz ettiğimiz vakit, bazı babaların çocuklarına mesleklerini devrettiği (yukarıda Tevfik Osman Uran örneği), bazı çocukların ise ülkenin şartları gereği baba mesleklerinden çok farklı alanlara kaydığı (yukarıda Osman Akkök örneği); öğrencilerin adresleri ile ilgili yaptığımız tespitlerde, İstanbul'daki bazı elit semtlerinde oturan aileleri çocuklarını RC'ye gönderdiği

(yukarıda Burak Erman örneği) şeklindeki hipotezlerimiz, RC mezunları ile ilgili araştırmalarımız sırasında, bir kez daha doğrulanmış oldu. Dolaşım, diğer bir ifadeyle, dahili girdi analizlerindeki şu hipotezlerimiz, yine dördüncü bölümde bir kez daha doğrulananlar arasındadır: Öğrencilerin ders dışı sosyal aktivitelerini gerçekleştirdikleri öğrenci kulüplerindeki faaliyetleri, bu kişilerin ileriki hayatlarında, bazı mezunların hobisi, bazılarının ise doğrudan meslekleri olmuştur. Örneğin yukarıda, temayüz eden mezunlar başlığı altında adları geçen sanatçılardan Haldun Dormen, Nevra Serezli, Tunç Yalman gibi isimler, öğrencilikleri esnasında tiyatro kulübüne üye olmuş ve RC Hisar Oyuncuları arasında sahneye çıkmışlardır. Bir diğer örnek ise, 1956 mezunu Sedat Pakay'dır. Kendisi, RC'deki öğrenciliği süresince sanat ve fotoğrafçılık kulüplerinde yer almış, aynı zamanda Lise 2'deyken fotoğrafçılık ödülüne layık görülmüştür. Pakay, hayatının geri kalan kısmında da, aynı alanda devam etmiş duayen bir fotoğrafçı ve sinemacıdır.

Bütün mezunların kendi alanlarında temayüz etmelerini sağlayan; diğer bir ifadeyle, tezin bu bölümündeki öncü ve ilkler listelerine girmelerini sağlayan, RC'nin eğitim prensibi ve değerleri, diğer bir ifadeyle, zihin, beden, ruh üçlemesini bir bütün olarak ele alıp insanı tepeden tırnağa şekillendirmesi olarak özetlenebilir. İşte bu şekillendirme, mezunları, buldukları ortamlarda ve kendi toplumlarında hep bir adım öne çıkarmaktadır.

Tez süresince sözünü ettiğimiz sistemin işlediğini doğruladığımızda göre; işler durumda olmasının yanı sıra, aynı zamanda sistemin aktif olduğunu, diğer bir ifadeyle durağan olmadığını göstermek için, sistemin çıktılarında geri bildirim almamız gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, eğer mezunlar için söylediklerimiz doğruysa, mezunların, diğer aile üyelerinin de aynı eğitimi almalarını istemesi doğaldır. Bu istek bir yana, ortak bilinçte buluşma, yani "Robert'li olmak" için, bu devinimin sürmesi bir gelenek haline gelmiştir. Tezin takip eden beşinci bölümü, RC içindeki bu devinimin nasıl gerçekleştiğini göstermektedir.

5. GERİBİLDİRİM: MEZUN YAKINLARI

Tezimizin önceki bölümlerinde incelediğimiz iyi tanımlanmış grubun/elitlerin, kendilerini yeniden üretmesi; diğer bir ifadeyle, sistemin son faktörü olan geribildirim süreci, bu bölümün kapsamına girmektedir. Geribildirim döngüsünü çalışmaktaki maksadımız, Kolej’de okuyanların çocuklarının veya akrabalarının da Kolej’de eğitim alıp almadıklarını, bunların miktar ve genel içerisindeki oranını tespit ederek, Kolej eğitiminin aynı aile içerisindeki sürekliliğini, böylece de, Kolej’e gelenler arasında, eğitim konusunda, nesiller arası aktarımın ne derece gerçekleştiğini tespit etmektir. Diğer bir ifadeyle, Kolej mezunlarının arasında RC’li olma geleneğinin ne ölçüde yerleştiğini, elitler kendilerini yeniden üretirken, RC’nin bundaki rolünü tespit etmektir.

Konuyu bütün öğrenciler için takip etmek, veri yetersizliği dolayısıyla mümkün değildir. Elimizde ise bu konuda oldukça az miktarda veri bulunmaktadır. Bu sınırlı veriye rağmen, iki veya daha çok neslin Kolej’de okuduğunu tespit etmek, elit grupların kendilerini yeniden üretmeleri hakkında bilgi sahibi olma açısından önemlidir. Bu da elit grupların, nesilden nesle hangi okullarda eğitim aldıkları, hangi kurumlarda dünya görüşlerinin şekillendiği, nesiller arasında bir fark olup olmadığı ve nihayet, eğitim konusunun, farklı nesillere ait elit gruplar arasında aynı çizgiyi takip edip etmediği konusunda bize fikir verecektir.

Konuyu çalışmak üzere PROSOPO veritabanında depolanmış olan Kalıcı Kayıt Kartları, Veli Kartları ve Öğrenci Kayıt Varakaları sorgulanmıştır. Sorulan soru, belgelerde zaten var olan ve kayıt esnasında öğrencilere sorulan “Daha önce RC veya ACG’de okuyan akrabanız var mı?” ya da “Anne veya babanız RC’de veya ACG’de okudu mu?” sorusudur. Alınan cevaplar, aşağıda Tablo 66’da verilmiştir.

Tablo 66. Mezunların yakınlarının yıllara göre dağılımı.

HANGİ OKULLA BAĞLANTISI OLDUĞU	YILLAR							
	Bağlantı Derecesi	1923-1933	1945-1955	1956-1966	1967-1971	1972 +	Tarihsiz	TOPLAM
RC (Robert College)	Anne	-	-	1	2	-	-	3
	Baba	-	-	13	14	-	1	28
	Amca	-	-	4	5	1	1	11
	Dayı	-	-	9	4	-	2	15
	Erkek Kardeş	-	-	12	7	-	1	20

	Kız Kardeş	-	-	1	1	-	1	3
	Enişte	-	-	3	2	-	2	7
	Kuzen	-	-	25	21	-	3	49
	Yeğen	-	-	2	-	-	-	2
TOPLAM		-	-	70	56	1	11	138
ACG (American College for Girls)	Anne	-	-	19	14	-	-	33
	Kızı	-	-	-	1	-	-	1
	Kız Kardeş	-	-	14	8	1	4	27
	Hala	-	-	3	3	-	-	6
	Kuzen	-	-	11	6	-	1	18
	Teyze	-	-	3	3	-	-	6
	Yeğen	-	-	1	-	-	-	1
	Yenge	-	-	2	1	-	-	3
TOPLAM		-	-	53	36	1	5	95
Hangi Okul Olduğu Belirlenemeyenler (RC de Olabilir ACG de Olabilir)	Kuzen	-	-	8	3	-	1	12
	Yenge	-	-	2	-	-	-	2
TOPLAM		-	-	10	3	-	1	14
İki Okulla da Bağlantısı Olmayanlar		-	-	10	-	-	-	10
GENEL TOPLAM				143	95	2	17	257

Yukarıda sorgulanan belgeler 1222 adet olup, 965'inde soruya cevap olacak kısım boş bırakılmıştır. Diğer bir ifadeyle, sadece 257 öğrenci hakkında bilgiye sahip bulunmaktayız. Bu miktar, PROSOPO veritabanında bulunan beş binin üzerindeki öğrenci kitlesine nispeten çok azınlıkta kalmaktadır. Yine de, RC mezunları ile okumakta olan öğrenciler arasındaki akrabalık bağlantısı konusunda fikir verecek düzeydedir. Öncelikle belirtilmelidir ki, aradığımız türden bilgi Osmanlı döneminde mevcut değildir. Cumhuriyet döneminde ise ancak 1956 yılından itibaren veri mevcuttur. Diğer bir ifadeyle ilgili kayıtlar, yani kayıt yaptırmaya gelen öğrenciye, daha önce RC'de okumuş akrabasının olup olmadığı sorusu, 1956 tarihinden itibaren sorulmaya başlanmıştır. Bu dönemler Kolej kayıtlarının daha sıkı ve çeşitli olacak biçimde tutulmaya başlandığı dönemlerdir.

Tablo 66'da görüldüğü üzere, yeni kayıt olan öğrencilerin RC veya ACG ile bağlantısı mevcuttur. RC mezunlarının akrabalık bağlarının en yükseği, 49 kişi ile kuzen bağlantısıdır. Yani, bu miktar öğrencinin kuzeni RC'de okumuş, mezun olmuş ya da halen okumaktadır. Babası RC'de okumuş

olan 28 öğrenci vardır. Erkek kardeşi, dayısı, amcası RC’de okumuş olan öğrenci sayısı sırasıyla 20, 15 ve 11 kişidir. Eniştesi RC’de okumuş 7, annesi ve kız kardeşi okumuş 3 kişi, yeğeni okumuş olan ise 2 kişi bulunmaktadır. Bu verilerin önemi, doğrudan RC’den mezun olan akrabaları bulunan öğrencilerin sayısını göstermesindedir. Toplamda 138 kişinin, birinci dereceden yakını anne, baba, kardeş ve ikinci dereceden yakını dayı, amca, yeğen ve kuzeni RC’de eğitim almıştır. Bu durum, eğitim döngüsünün yakın aile fertleri arasında mevcut olduğunu göstermektedir.

RC’nin kız okulu olan Amerikan Kız Koleji’nden mezun olanların sayısı toplamda 95 kişi olup, annesi mezun olanların sayısı 33 ile en fazla miktardadır. Bunu, 27 ile kız kardeş, 18 ile kuzen takip etmektedir. Burada bir noktaya dikkat çekmek gerekmektedir: Bu örneklem grubunda, bir erkek okulu olan RC’den mezun babaların sayısı, kuzenden sonra ikinci sırada gelmektedir. Kız okulu olan ACG’den mezun annelerin sayısı ise ilk sırada ve en yüksektir. Buradan hareketle, annelerin, nesiller arası eğitim döngüsünü sağlamada daha etkili olduğu sonucuna varılabilir. Daha da ileri gidilerek, annelerin sayısını kız kardeşler takip ettiğinden, eğitimin ve eğitimde yönlendirme konusunun daha ziyade kadınlar tarafından yapıldığı, anne veya kız kardeşi Kolej’e giden bir öğrencinin RC’ye gitme ihtimalinin diğerlerine oranla çok daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu görüşümüzü aşağıda örnekler üstünden doğrulamaya çalışacağız.

RC veya ACG’den hangisinden mezun olduğu bilinmeyenlerin sayısı 14 kişi olup, bunların 12’si kuzen, 2’si de yengedir. Yeri gelmişken bir küçük hatırlatma yapmakta fayda görmekteyiz. Yengelerin, kadın olmasından dolayı, doğrudan ACG öğrencisi/mezunu olması beklenmektedir. Ancak, RC’nin 1960’li yıllardan itibaren kız öğrencilerin kayıtlarını da kabul ettiğini belirtmek gerekmektedir (Robert College Catalogue 1960, s. 10). Dolayısıyla, belgede ACG yazmadığı sürece, 1960 sonrasında kadınların hangi kısımda eğitim aldıklarını bilememekteyiz. Her iki okulla da bağlantısı olmayıp, başka okullardan mezun olanların sayısı ise 10 kişidir. Bu gruptakilerin akrabalık bağlantısı da bilinmemektedir.

Okullar, eğitim alınan kurumlar olmalarının yanı sıra, bir takım değerleri nesilden nesle aktarmanın araçlarıdır. Başka bir bakış açısından, eski nesiller kendi değerlerini yeni nesillere aktarmak için, çocukları veya yakınlarını kendi gittiği okullara göndermektedir. Bu suretle değer aktarımı daha kolay ve nesiller arası çatışmaya yol açmadan gerçekleşmektedir. Daha geniş düşünüldüğünde, elit gruplar kendi aralarında bilgi ve değer aktarımını yapmak için aynı okula veya benzeri türden okullara gitmektedir. Bu suretledir ki, elit olma özelliklerini koruyabilmekte ve kendi yerlerine koyacakları nesilleri de yetiştirmektedirler. Eğitim elit olmanın çok önemli bir unsuru ve göstergesi olduğundan, eğitim döngüsünün iyi çalışması, diğer bir ifadeyle, aile ve akrabalar arasında aynı iyi okuldan, bizim örneğimizde RC’den mezun olanların bulunması ve sayılarının da yüksek olması gerekmektedir. İncelediğimiz küçük örneklem grubunda bahsedilen

türden bağlantıların mevcut olduğu ve RC'deki nesiller arası eğitim bağlantısının özellikle anne, kız kardeş ve kuzen üzerinden sağlandığı görülmüştür.

PROSOPO veritabanında, verileri aldığımız belgelerin Cumhuriyet dönemine ait belgeler olduğuna az önce işaret etmiş; tablo 66'nın da, 1955 ve sonraki sürece denk gelen bilgileri ortaya koyduğunu söylemiştik. RC'de okumanın nesilden nesle geçen bir gelenek haline dönüştüğünü örnekler üzerinden göstermek ve tablo 66'daki bazı eksiklikleri tamamlayabilmek için birkaç belgeye daha başvurduk. Robert Kolej mezunlar derneği dataları, Kolej'de 1989 yılından bu yana her yıl yayınlanan *RC Quarterly* adlı mezunlarla ilgili bilgileri içeren kitapçık ve bu iki yerden aldığımız verilerden yola çıkarak yaptığımız kısa internet taramaları sonucunda, tezin geribildirim aşaması için başka bilgiler de edindik. Bu bilgiler, hem tablo 66'yı desteklemekte, hem tabloda eksik olan Osmanlı dönemine gönderme yapmakta, hem de üzerinde çalıştığımız öğrenci miktarını arttırmaktadır. Yaptığımız bu son taramalar ile tablo 66'daki verileri birleştirdiğimizde ise, Robert Kolej'li olmanın bir aile geleneği olduğu, bir mezunun çoğunlukla eşini de RC'den seçtiği, dahası, çocuğunu da RC'ye göndermeyi ve bu suretle de, edinilen kültürün bütün ailede devam ettirilmek istendiği ortaya çıkmaktadır.

Bu görüşümüzü tanınmış kişiler üzerinden örneklendirerek doğrulamak istersek, RC'nin ilk Türk mezununa bakmamız bile yeterli olacaktır: İlk Türk mezun Hüseyin Hulusi Pektaş, ACG 1916 mezunu Mihri Beha Pektaş'la evlidir ve çocukları Necla Soyak 1939 ACG mezunu olup, onun kızı, yani Hüseyin Pektaş'ın torunu, Gülgün Soyak Canlı da ACG 1968 mezunudur. Daha ilk Türk mezundan başlayan bu gelenek, tezin dördüncü bölümünde adını zikrettiğimiz birçok tanınmış şahsın ailesinde de devam etmektedir:

1907 mezunu meşhur yazar Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkcısı), ACG 1946 mezunu ünlü tiyatro sanatçısı ve İstanbul Şehir Tiyatrolarının ilk kadın yöneticisi Şirin Devrim Trainer'in dayısıdır. 1921 RC mezunu ve Amerika'da okuyan ilk Türk öğrencilerden olan Kenan İnal'ın oğlu Ahmet İnal, 1961 RC mezunudur. 1952 RC mezunu ve Koç Holding'in kurucusunun oğlu Mustafa Rahmi Koç'un kızkardeşi Suna Koç Kırac ACG 1960; Rahmi Koç'un oğlu Ömer Koç ise, RC 1980 mezunudur. İlaç sektörünün duayenlerinden Eczacıbaşı ailesinden iki kişi, Ferit Nejat (1932) ve Şakir (1949) Eczacıbaşı, RC mezunlarıdır. RC 1916 mühendislik bölümünün ilk Türk mezunu Hasan Halet Işıkpınar'ın iki oğlu da, Ertürk Mehmet Işıkpınar (1957) ve Şevket Öztürk Işıkpınar (1956) RC mezunudur. BM Türk delegasyonu başkanı 1935 RC mezunu Turgut Menemencioğlu'nun oğlu Vahit Ekber Menemencioğlu RC'de okumuştur. 1947 mezunu, Boğaziçi Üniversitesi kurucu rektörü Aptullah Kuran'ın oğlu Timur Kuran RC 1973 mezunudur. 1955 mezunu hukukçu/tarihçi Sina Akşin ile 1950 mezunu Mustafa Akşin kardeş olup, 1967 mezunu iktisat profesörü Cem Somel'in dayılarıdır. 1968 mezunu Galip Yalman'ın annesi Melike

Babacan ACG'de okumuş olup; ünlü oyuncu Tunç Yalman (1944), Osman Nur Yalman (1950) ve Alp Yalman (1959) ile kuzenlerdir. Bu kuzenlerden Osman Nur Yalman, ACG 1949 mezunu Gülen Olgil ile evlidir. RC öğrencisiyken 1962 yılında hayatını kaybeden Kaya Kaynar'ın kızkardeşi ünlü tiyatro sanatçısı Oya Başak Kaynar, 1955 mezunudur. 1961 mezunu yazar Ayşe Kulin'in annesi Sitare Mahir Kulin 1937 ACG mezunu olup; Kulin'in annesinin teyzesi de 1929 mezunudur. ACG 1963 mezunu, Türkiye'nin ilk kadın başbakanı Tansu Çiller, 1961 mezunu Özer Uçuran ile evlidir. Nobel ödüllü yazar Orhan Pamuk (1970) ve Şevket Pamuk (1968) kardeşlerin her ikisi de RC mezunu olup; Şevket Pamuk, 1975 mezunu Yeşim Arat'la evlidir ve kızları Zeynep Pamuk RC 2007 mezunudur. 1944 mezunu başbakan Bülent Ecevit, ACG 1944 mezunu Rahşan Ecevit ile evlidir. Duayen tiyatrocusu Haldun Dormen'in kız kardeşi Güler Yiğit ACG 1952 mezunudur. Tiyatro sanatçısı ve ACG 1965 mezunu Nevra Şirvan Serezli'nin babası RC mezunudur. Türkiye'nin ilk kadın konser piyanisti Ferhunde Erkin 1928 ACG mezunudur ve iki kızı da, Sevin Erkin Akçar (ACG 57) ve İçten Erkin Sar (ACG 60), RC mezunudur. Bahsi geçen İçten Erkin Sar ise, 1953 mezunu Cem Mehmet Sar ile evlidir. Eski bakan Ersin Faralyalı (RC 1958) ve kardeşi Hikmet Faralyalı (RC 1964) Kolej mezunları olup, babaları Haluk Faralyalı 1937 RC, anneleri Dilek Tekeli 1940 ACG mezunudur. THY'nin uzun yıllar genel müdürlüğünü yapan 1965 mezunu Cem Kozlu'nun annesi Emel Erk Kozlu 1942 ACG mezunudur. ACG 1939 mezunu Neşet Eren ile, emekli büyükelçi Nuri Eren (1934) evlidir ve Neşet Hanımın aile üyelerinin çoğunluğu Kolej'lidir. Ünlü ressam 1962 mezunu Gül Derman'ın ailesi dört kuşak RC'de eğitim görmüştür: Anneannesi, babası Muzaffer Harunoğlu RC 1937, annesi Emel Tör Harunoğlu ACG 1939, kardeşi⁴⁰, eşi Uğur Derman RC 1956 ve oğlu Emre Derman RC 1984 mezunlarıdır. Bir diğer ressam, BM Altın Balon ödülü sahibi Can Göknül ise ACG 1966 mezunudur ve 1963 mezunu Recep Göknül ile evlidir. Türkiye'nin ilk kültür bakanı mezunu Talat Sait Halman (RC 1951) ve ablası Leyla Halman Göksel (ACG 1947) RC mezunlarıdır. 1963 mezunu yazar Reha Parla'nın ikiz kardeşi 1963 mezunu Taha Parla ile, 1964 mezunu yazar ve edebiyat teorisyeni Jale Kövenklioğlu Parla evli olup, kızları Ayşe Parla 1991 mezunudur. Hem Osmanlı hem Cumhuriyet dönemlerinde bürokrasinin önde gelen isimlerinden olan Mustafa Abdülhalik Renda'nın yeğeni ACG 1945 mezunu Suzan Renda'nın torunlarından Ali Donat 1998 RC mezunu, onun eşi Yakut Seyhanlı ise 1999 RC mezunu olup, diğer torunu Ömer Donat 1995 RC mezunudur. Renda ailesinden Yavuz Renda ile evlenerek aileye gelin olarak gelen, sanat tarihçisi/akademisyen ACG 1956 mezunu Günsel Alpsoy Renda ile 1965 mezunu Mehmet Arda, 1961 mezunu Aziz Çalışlar, 1961 mezunu Ali Güvenir ve 1961 mezunu Hakkı Ögelman kuzenlerdir. Bu örneklerden yola çıktığımızda, tezimizin dördüncü bölümünde adlarından söz ettiğimiz meşhur kişilerin, bir çoğunun, iki veya daha çok nesildir RC'li olduklarını görmekteyiz.

⁴⁰ Kesin olmamakla birlikte, 1964 mezunu Servet Harunoğlu olması kuvvetle muhtemeldir.

Meşhur olmayan, standart mezunlardan takip eden örnekleri verebiliriz:

ACG 1970 mezunu Ümran Üngün ve 1973 RC mezunu Atilla Uras'ın gelinleri Duygu Yıldız, 2002 RC mezunudur. 1953 mezunu Lütfü Balıkçioğlu'nun eşi Yüksel Hanım ACG 1953 mezunu olup, oğulları Cüneyt RC 1980 mezunudur. RC 1959 mezunu Selahattin Sabuncuoğlu, ACG 1966 mezunu Rabia Sabuncuoğlu ile evlidir ve kızları Hande Erenler (RC 1987) ve Neşe Çelebi (RC 1988) RC mezunlarıdır. 1909 yılında ACG'ye kayıt yaptıran Belkıs Asım (Rona)'nın kızkardeşi Neriman Subaşı ACG 1939 mezunu olup, kızı Gülseren Hanım RC 1946 mezunudur. Bahsi geçen Gülseren Hanım ise yine 1938'de RC'ye kayıt olan Midhat Yelkenci ile evlenmiştir. 1974 mezunu Bülent Şenver'in oğlu Kaan (RC 1994) ve kızı Nil (RC 2006) de RC'lidir. 1971 mezunu olan ikiz kardeşler Servisimin Cömert ve Piyale Cömert'in erkek kardeşleri Mehmet Cömert de, 1974 RC mezunudur. ACG 1971 mezunu Ferda Tarzın'ın annesi 1914, teyzesi 1903 ve kızı Esra 2001 RC mezunlarıdır. ACG 1971 mezunu Leyla Onan'ın iki oğlu da, Selim (RC 1996) ve Sinan (RC 2003) Onan RC mezunu olup, oğlu Selim'in eşinin erkek kardeşi Emir Baruh RC 2000 mezunudur. ACG 1941 mezunu Fatma Nedret Erker'in oğlu Emre Nişancı RC 1964, onun eşi Zeynep Ata Nişancı RC 1970 mezunudur. 1968 mezunu Nasır Abdalbaki Baykara'nın annesi Mutahhara Türe Baykara 1949, annesinin kuzenleri Mührizafer Köstem 1937, Yavuz Selek 1937, Sutude Selek Aras 1941 mezunudur. 1935 mezunu Necati Dölay'ın oğlu Faruk 1965 RC mezunudur ve 1965 mezunu Belgin Pektaş ile evlidir. 1934 mezunu Bülent Gönensay'ın oğlu Emre Gönensay, 1957 RC mezunudur. 1965 mezunu Nur Ener, ACG 1935 mezunu Ferzan Ener'in oğludur. 1933 mezunu Suad Kadri Erim'in oğlu Haşim Erim 1962 RC mezunudur. 1928 mezunu Hüseyin Sedat Dikmen, ACG 1952 mezunu Meral Dikmen'in babası ve ACG 1929 mezunu N. Hasan Dikmen'in kocasıdır.⁴¹ 1930 mezunu Mehmet Emcet Ağış, RC 1965 mezunu İlhan Ağış'ın babasıdır. 1928 mezunu Hüseyin Sermet'in kızı Emine Sermet RC 1970 mezunudur. 1938 mezunu Ragıp Gönen'in kızı Zeynep Gönen, ACG 1963 mezunudur. 1933 mezunu Muammer Refik Erzan'ın kızı Ayşe Erzan, ACG 1968 mezunudur. Enver Adil ve Mücahit Akıncı kardeşlerin ikisi de RC'de okumuş, Mücahid Akıncı 1973'te mezun olmuştur. ACG 1969 mezunu Aygen Karanis'in kardeşi Bülent Karanis 1973 RC mezunudur. RC 1974 mezunu Ali Dirilgen'in annesi Işık Sağmanlı Dirilgen ACG'den 1948'de, dayıları Ziya ve Murat Sağmanlı ise 1946 ve 1966 yıllarında RC'den mezun olmuşlardır. 1945 mezunu Mehmet Sefa Balcıoğlu ile 1942 mezunu Halil Özbaş kuzenlerdir. 1966 mezunu Ferize Tatari Gözüm'ün her iki oğlunu da, Sait ve Mehmet Tevfik Gözüm, RC'de okutmuştur. 1968 yılında RC'ye kayıt olan Murat Erduran'ın babası Refik Erduran 1947 ve annesi Melda Yesavul 1949 RC mezunudur. 1967 mezunu Mete Nayman'ın babası Mehmet Ali Bey 1932, ablası Oya Nayman ise 1956 mezunudur. 1965 mezunu Mehmet Gökhan Şahin'in teyzesi Esin Aldıkaçtı ACG 1956, ağabeyi Mustafa Şahin 1962 ve babası Rüştü

⁴¹ İsim, belgelerde N. Hasan Dikmen şeklinde yazmaktadır. Şahsın tam ismine ulaşılammıştır.

Şahin 1934 RC mezunlarıdır. 1944 mezunu Azmi Suntekin, 1966 mezunu Osman Baran'ın eniştesidir. 1965 mezunu Ahmet Çullu ve kardeşi Naziye Çullu Emeç ACG 1963 mezunu olup, RC 1961 mezunu M. Gün Birsnel ise, babalarının kuzenidir. RC'de okumuş Aydın, Ayten, Alsan ve Altan Meriç kardeş olup; 1966 mezunu Ömer Faruk Saylam ile kuzenlerdir. 1972 mezunu Nükhet Sirman'ın annesi Nora Barzilyay ACG 1946, kızı Feride Eralp ise RC 2009 mezunudur. 1954 mezunu Atilla Çelikiz, 1965 mezunu Bige Çelikiz ile evli olup; ağabeyi⁴² ve kızı Ayşem Çelikiz (RC 1984) de RC mezunudur. Özer (1957) ve Vedat Kabaş (1947) kardeşlerin ikisi de RC mezunudur. 1962 mezunu Ahmet Yiğit Kerimol'un annesi Aysu Kerimol ACG 1965 mezunudur. RC 2001 mezunu Kerem Turgay'ın annesi Sülün Bilgin Turgay RC 1976, amcaları Ömer İltan Bilgin (RC 1966) ve Mehmet Emin Bilgin (RC 1968) Kolej mezunlarıdır. 1947 mezunu Ahmet Şeci Edin'in kızı Leyla Aktay RC 1972, oğlu Esat Edin 1978 RC mezunlarıdır.

Kayıt belgeleri doldurulurken, yaş itibarıyla öğrencilerin evli olması mümkün olmadığı için, arşivdeki belgelerden, RC veya ACG'lilerin evlilik yolunda birbirlerini tercih edip etmediklerini bilememekteyiz. Dolayısıyla, Tablo 66'da, eş ile olan yakınlık hakkında bilgi bulunmamaktadır. Ancak, tezin dördüncü bölümünde istifa ettiğimiz *Alumni Registers* ve bu bölümde istifa ettiğimiz *RC Quarterly* isimli kitapçıklarda bu bilgi mevcuttur. Çoğunlukla bu son kitapçıktan faydalanarak evlilik yolunda birbirlerini tercih etmiş olan kişilerden örnekler vermek istedik. Ayrıcalıklı eğitim almış, üstelik toplumun seçkin kesimini oluşturan kişilerin, hayatlarına beraber devam etmek istemesi tabii bir durumdur. Bu kişilerin çoğunluğunun çocukları da RC'de okumuştur. Hayat ve evlilik yoluna beraber devam etmek isteyen mezunlardan birkaçı aşağıdaki gibidir:

ACG 1970 mezunu Ümran Hanım, RC 1973 Atilla Uras ile; 1954 mezunu Atilla Çelikiz, 1965 mezunu Bige Çelkiz ile; 1957 RC mezunu Asım Çavuşoğlu, 1957 ACG mezunu İnci Türe ile; RC 1964 mezunu Taner Özgen, ACG 1959 mezunu Candan Savguç ile; 1964 mezunu Erdiñ Karüzüm, ACG 1964 mezunu Oya Akanlar ile; 1939 mezunu N. Sabih Üstel, ACG 1944 mezunu Yeta Cromo ile; 1946 mezunu Ahmet Haris Akıncı, ACG 1945 mezunu Perihan Eken ile; 1946 mezunu Avni Refiğ, ACG 1952 mezunu İclal Güçer ile; 1948 mezunu Melih Özakat, ACG 1952 mezunu Filiz Akçor ile; 1949 mezunu Ali Bülent Öktem, ACG 1949 mezunu Bingül Gülseven ile; 1952 mezunu İsmet Nesimi Öber, ACG 1955 mezunu Günsel Baban ile; 1958 mezunu Hüseyin Güven Osma, ACG 1961 mezunu Candan Yazar ile; 1956 mezunu Altuğ Onor, ACG 1957 mezunu Güzey Kamozut ile; 1965 mezunu Nedim Ahmet Göknil, 1965 mezunu Ayşe Benler ile; 1948 mezunu Mehmet Bülent Garan, ACG 1948 mezunu Sevinç Sarp ile; 1959 mezunu

⁴² Tam emin olamasak da 1950 mezunu Gültekin Çelikiz olması kuvvetle muhtemeldir.

Akon Burduroğlu ACG 1962 mezun Belkıs Abidadol ile; 1951 mezunu Vedat Asım Yerlici, ACG 1955 mezunu Esen Ögelman ile; 1953 mezunu Hüseyin Hikmet Börekçi, ACG 1961 mezunu İpek Kıyası ile; 1946 mezunu Fazıl Amal, ACG 1946 mezunu Ayhan Bayraktar ile; 1960 mezunu Gündüz Erkan ACG 1960 mezunu Sayra Kulen ile; 1964 mezunu Taner Özgen, ACG 1959 mezunu Candan Savguç ile ve 1952 mezunu İsmet Seymen, ACG 1954 mezunu Sema Akay ile evlidir. 1990'lı yıllardan itibaren evlilik yapan RC'liler için (RC Quarterly, 2005)'e bakılabilir. Elimizde bunun gibi çok fazla örnek vardır. Ancak bu kadar örneğin bile, RC mezunlarının hayat yolunda birbirlerini seçtiğini söylemeye yeterli olduğu düşünülmektedir.

Yıllar içinde, “Robert’li olmak” bir sosyal sınıf, bir statü belirtisi olmuştur; buna bağılı olarak RC, bir yere “ait olmak” fikrinin süreklilik içinde canlı tutulduğu bir kurumdur. Bu aidiyet duygusu ve bu duyguyu öğrencilerine aşılama, Türkiye’de açılan yabancı dille eğitim yapan Türk okullarına da örnek teşkil etmiştir. En büyük rakibi olarak tanımlanan Galatasaray Lisesi ve TED Ankara Koleji’nde de bu ve benzer durumlar yaşanmaktadır. Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi, Robertliler arasında aynı ekolün devamı olma döngüsü, aile içinde yaşatılmaya çalışılmaktadır. Böylece, aile içinde nesiller boyunca, “biz ailece Robert’liyiz”, ya da “biz ailece Galatasaray’lıyız” cümlesi dönmeye devam etmektedir. Herhangi bir şekilde son kuşak RC’ye giremediyse, bu durumun aile içinde üzüntüyle karşılandığı, sohbet etme imkanı bulduğumuz RC’lilerden edindiğimiz bilgiler dahilindedir. Bu savımızı güçlendirmek için bir meşhur, bir de standart mezunların söylemlerine bakabiliriz:

Ayşe Kulin, Sadece annemin değil, annemin teyzesinin de 1929 yılında mezun olduğu bu okula girmek ve ailenin bu okuldaki üçüncü kuşağı olmak, ailede bir şeref meselesi haline gelmişti (Kulin, 2013, s. 401) diyerek, RC’de okumanın ve bir aile geleneği haline gelmesinin önemini vurgulamaktadır. 1909 yılında ACG’ye kayıt yaptıran ve 1918’de mezun olan Belkıs Asım (Rona)’ın kızkardeşi Neriman Subaşıoğlu ACG 1939 mezunu olup, kızı Gülseren Rona ise RC 1946 mezunudur. Gülseren Rona, yine 1938’de RC’ye kayıt olan ve 1946’da mezun olan Midhat Yelkenci ile evlenmiştir. Ancak bu çiftin çocukları RC’ye devam etmemiştir. Belkıs Hanım, torunlarının RC’yi kazanamamasından dolayı büyük üzüntü duyduğunu röportajında özellikle dile getirmektedir (Robert Kolej, s. 125). Bir başka mezundan daha örnek vermek istersek: ACG 1966 mezunu Nigar Alemdar’ın büyük amcası Salih Keramet Nigar ve dedesi Feridun Nigar RC’de öğretmenlerdi. Bu aileden RC’ye giren ilk öğrenci 1930’da kayıt olup 1935’de mezun olan Metin Nigar oldu. Daha sonra, Nigar Alemdar’ın babası ve diğer amcası da RC’ye girdi. Bir sonraki kuşak olan ağabeyi Amil Kunt (RC 1952) ve kendisi (Nigar Alemdar) de RC’den mezun oldular. Alemdar, 1965 mezunu Sevinç Alemdar’a evlendi ve aile içinde RC kültürü almış kişiler genişledi. Bu iki mezunun kızları Melis Alemdar da, geleneğe uyarak 1995’te RC’yi bitirdi.

Ailenin en küçüğü ise Selin Alemdar'dır ve ailenin verdiği röportajda, Selin Hanımın da RC'ye girmesini beklemediklerini ve bütün ailenin Kolej kültürünü kuşaktan kuşağa sürdürmesini arzu ettiklerini dile getirmektedirler (Robert Kolej, s. 140).

Robert Kolej müdürleri de, RC'li olmanın bir aile geleneği haline dönmesi için kardeşlere indirim yapıldığını dile getirmişlerdir (Robert Kolej, s. 126). Örneğin, RC 1946 mezunu Ali Neyzi, Kolej'deki anılarına yer verdiği kitabında "*babam üçüncü oğlunu da Kolej'e yazdırdı diye, benim ücretimden yüzde on indirim yapmışlardı*" cümlesiyle, bu durumu doğrulamaktadır (Neyzi, 2005, s. 126). Buradan yola çıkarak, bir öğrenciye, Kolej'e kayıt esnasında, RC'li bir akrabaları olup olmadığının, müdürler tarafından özellikle sorulduğunu söyleyebiliriz. Diğer bir ifadeyle, hem yöneticiler hem mezunlar tarafından, Robert'li olmak aile geleneğine dönüşmüş; bir başka açıdan bakarsak, Robert'li olmayı bir aile geleneğine dönüştürmek de, Robert'liler arasında bir gelenek olmuştur.

Bu aile geleneğini sürdürebilmek için iki nesilden daha uzun RC'li olan ve tespit edebildiğimiz örnekler şunlardır: Yukarıda sözünü ettiğimiz Ali Neyzi, RC 1946 mezunudur. Ağabey ve erkek kardeşinin de RC'de okuduğunu yukarıda ifade etmiştik. Kendisi, ACG 1946 mezunu Olcay Ataman Neyzi ile evli olup, kızı Leyla Neyzi 1978, oğlu Mehmet Ali Neyzi 1976 mezunudur. ACG 1941 mezunu Sütude Selek'in kızı Gülsevil Aras Nalbantoğlu (1967), oğulları Osman (1991) ve Ali (1996) RC mezunları olup, Gülsevil Hanım'ın kuzenleri Önder Evrenol (1952), Oya Karamızrak (1957), Alp Evrenol (1959), Sevinç Eken (1964 ACG), Gülru Paksoy (ACG 1970), Bülent Paksoy (1966), Ayşe Arıtürk (ACG 1968) ve Zeynep Muskara (1975) ile RC mezunu olma geleneği devam etmiştir. RC'de okumuş ancak mezun olamamış Necati Kavadarlı'nın oğlu Şirzat Kavadarlı 1977; kuzeni Güngör Kavadarlı 1960 RC mezunu olup; Güngör Kavadarlı'nın oğlu Mehmet Kavadarlı 1986, kızı Didem Kavadarlı Sağıroğlu 1960; Güngör Bey'in eşi Betil Orgun Kavadarlı ACG 1964 mezunudur. Kavadarlı ailesi ile kuzen olan Özvardar ailesinden de RC mezunları (Bülent Özvardar) olduğu bilinmektedir.⁴³ ACG 1946 mezunu Şermin Haydaroğlu Özgen'in kız kardeşi Fatma Haydaroğlu Alpengin ACG 1942, kocası Ömer Faruk Özgen RC 1948, kızı Gül Özgen İğdirli ACG 1970, damadı Hüseyin İğdirli 1970, torunu Deniz İğdirli Şahbaz RC 1996, yeğeni Gülnar Haydaroğlu Smith ACG 1971 ve diğer yeğeni Mine Haydaroğlu RC 1977 mezunudur. RC 1990 mezunu Giray Pultar'ın babası Mustafa

⁴³ Bu bilgi, Kavadarlı ailesinden İstanbul Alman Lisesi'nde okumuş olan Nevzat Kavadarlı'dan alınmıştır. Buradan, aynı aile içinde, RC'li olmasalar da eğitimde yabancı okulların tercih edildiği sonucuna varabiliriz. Nevzat Bey'in bir ağabeyi Alman Lisesi, diğer ağabeyi Avusturya Lisesi mezunu olup, ablası, tablo 43'de Fezziye Lisesi olarak geçen bugünün Işık Okullarından mezundur. Avusturya Lisesi mezunu olan ağabeyin bir oğlu Alman, diğer oğlu ise Avusturya Lisesi mezunudur. RC'de okuyan ve yukarıda adı geçen çocukların babaları ile Nevzat Kavadarlı'nın babaları kardeş olup, baba meslekleri tüccardır. Bu sonuç, tezimizin ikinci bölümündeki hipotezleri de doğrulamaktadır.

Pultar RC 1960, annesi Gönül Ayda Pultar ACG 1962, kızkardeşi Eren Pultar RC 1993, teyzesi Gülnur Ayda Üçok ACG 1964 ve kuzeni Ayşe Şahin Kutlu RC 1983 mezunudur. RC 1944 mezunu S. Rafet Tanyıldız'ın iki kızı, Binnur ve Arcu, sırasıyla 1971 ve 1976 RC mezunları olup, iki torunu Burak ve Melis de 2000 ve 2003 RC mezunlarıdır.

1989-1990 mezunlarından 20 kişinin ailesinin RC'li olduğu; en çok 1967 mezunlarının çocuklarını RC'ye gönderdiği, bahsi geçen 20 kişi haricindeki grubun da 3 kuşak RC'li olduğu Kolej yöneticileri tarafından tespit edilmiştir (RC Quarterly, 1990, s. 12). Bu gruptaki 3 kuşak RC'liler şu örnekleri verebiliriz: Feridun Özgür 1935 mezunudur, onun oğlu Nuri Özgür 1970, onun da oğlu, Feridun Özgür'ün torunu Eren Özgür 1995 mezunudur. 1933 mezunu İbrahim Acar'ın oğlu Seymur Acar 1964, onun kızı Neylan Acar 1990 mezunlarıdır. 1963 mezunu Ahmet Kutman ile 1969 mezunu Estelle Susan Rodrigez evlidir, kızları Sibel Kutman Oral 1992 RC mezunudur. 1963 mezunu Ali Yalman ile 1966 mezunu Ahu Selçuk Zobu'nun kızları Alev Yalman RC 1991 mezunudur. 1967 mezunu Cenk Özgen ile aynı yıl mezun olan Işın Mutluay evlidir ve oğulları Tolga Özgen 1990 mezunudur (RC Quarterly, 1990, s. 12).

Yukarıdaki örnekler çoğaltılabileceği gibi, RC'li olmanın bir aile geleneği olduğunu, RC'lilerin çoğunlukla evlilikte de birbirlerini tercih ettiklerini ve mezunların, çocuklarının da kendileri gibi RC'li olmalarını arzu ettiklerini söylemek için yeterli sayıda olduğu düşünülmektedir. Bu geleneğin sürdürülmesiyle, bir yere ait olma duygusu pekişmekte; nesiller boyu aile içindeki kültür seviyesi aynı yerde tutulmaya çalışılmakta, dünyaya aynı pencereden bakan kişilerden oluşan bir çevrenin içinde hareket ederek, RC'de alınan eğitim, sosyal ve özel hayatta da devam ettirilmekte, diğer bir ifadeyle, belirli bir kültür seviyesiyle belirli bir toplumsal sınıfın içinde neslini yaşatma arzusu gerçekleşmektedir.

Kısaca değerlendirecek: RC mezunları, eğitimin, elitlerin kendilerini üretmede ve değerlerini nesilden nesle aktarmada bir aracı olduğu fikriyle, nesiller arasında "Robert'li olma" döngüsünü canlı tutmuş ve bunu gelenek haline getirmişler; diğer bir ifadeyle, mezunların, değerlerini kendilerinden sonraki nesle aktarmalarında RC bir aracı kurum olmuştur. Bu aktarım, evlilik yolunda yürümeyi tercih ettikleri kişilerin de RC'li olmasıyla sağlanabileceği gibi; esas olarak, çocuklarının da bu kurumda eğitim almasını istemeleriyle işlev kazanmaktadır. Böylece, aile içinde Robert'li olma geleneği yaşatılmakta, ailenin belirli bir sosyal sınıfta ve kültür seviyesinde kalması sağlanmakta ve elitler kendilerini yeniden üretmektedirler. Bu döngüde kadınların öncü oluşu, ilgi çeken bir husustur. Diğer bir ifadeyle, nesiller arası değer aktarımını eğitim aracılığıyla gerçekleştirerek sosyal statüyü koruma, erkeklerden daha çok, kadınlar tarafından yönlendirilmektedir. Böylece, bir aile, ortak paydada buluşmakta, aynı kuruma ait olmakta ve

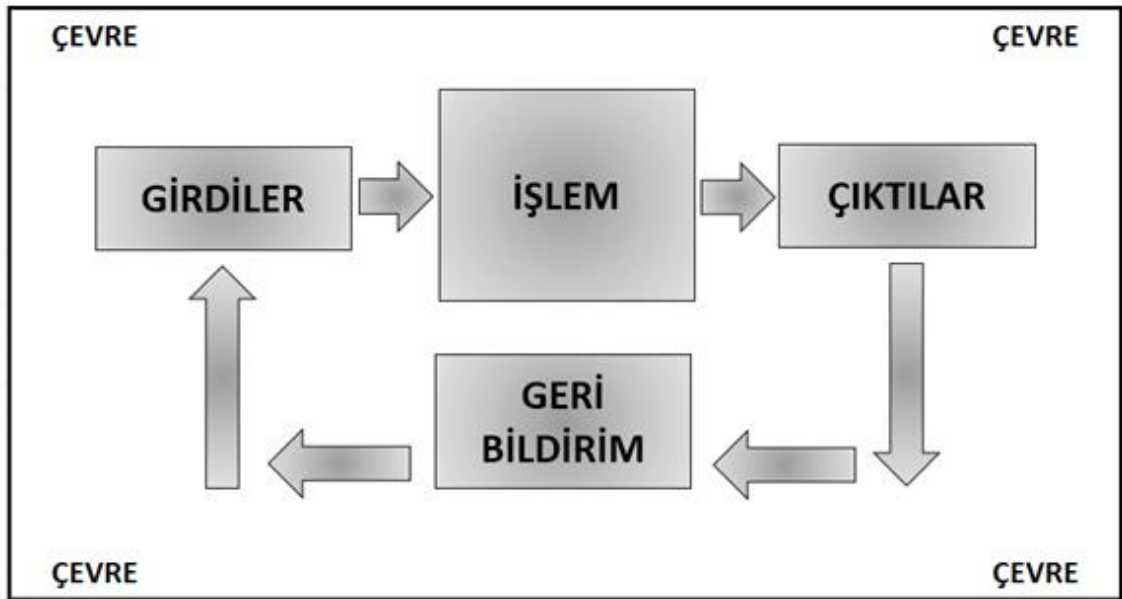
nesiller boyu benzer kültürle yoğrulmaktadır. Tarafımızdan, kültürün ve değerlerin geri dönüşünü bu Şekilde sağlayan, en az iki, en fazla beş nesil RC'li aile olduğu tespit edilmiştir.

Tezin bu bölümüyle birlikte, geribildirim faktörü ile sistemin bütün parçaları tamamlanmış olup; sıradaki VI. Blmle sistem analizi, diğer bir ifadeyle, girdi-çıktı karşılaştırması yapılacak; ardından sonuç ve değerlendirme kısmına geçilecek ve tez nihayete erecektir.

6. SİSTEM ANALİZİ:

Tez çalışmamızda sistem yaklaşımını benimseyerek, girdi çıktı analizi yaptığımızı Giriş kısmında belirtmiştik. Aşağıda Şekil 7’de de görüldüğü üzere, sistem, geribildirim yoluyla işlemekte, bu da sisteme dinamik bir yapı kazandırmaktadır. Bu işleyiş, öğrencilerin kayıt yaptırdığı her yıl için döndürülebilirlikte, tekrar edilebilirlikte, Bizim ise, çalışmamızda sistemi ancak iki sefer, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri için döndürmemiz mümkün olabilmiştir. Her yıl için döndüremememizin sebebi, her yıl için veri bulunamaması ve girdiler/kayıt yaptıran öğrenciler ile çıktılar/mezun öğrencilerin aynı şahıs üzerinden takip edilememesidir. Daha açık bir ifadeyle, Kolej’e kayıt yaptıran öğrenciler ile Kolej’den mezun olan öğrencilerin büyük bir kısmı, veri eksikliği dolayısıyla aynı şahıslar değildir. Halbuki sistemi her yıl döndürebilmek için, Kolej’e kayıt yaptıran bir öğrencinin mezun olup olmadığını takip etmek gerekmektedir. Öğrenci kayıt yaptırmıştır; mezun da olmuştur, fakat belgesi bize ulaşmadığından mezun olmamış gibi görünmektedir. Bu tür öğrencilerin sayısı oldukça fazladır. Diğer bir ifadeyle, kayıt yaptıran öğrencilerin, kabaca %30’u, mezun/çıktı olarak takip edilebilirlikte. Bu oran oldukça düşüktür. Bu düşük orana dayanarak sistemi her kayıt yılı için çalıştırma doğru netice vermeyeceğinden, ayrıca, sistemi, çalıştığımız 108 yıl için, 108 kere döndürmek gerektiğinden, bu da baş edilmesi güç neticeler vereceğinden, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri için toplu değerlendirme yoluna gidilmiştir.

Tezin bölümleri sistem analizi ile bağlantılı biçimde ve analizi gerçekleştirecek şekilde düzenlenmiş, bu kapsamda, I. Bölüm sistemin içinde işlediği çevrenin tasvirine ayrılmıştır (Şekil 7). Buna göre, çevreden sisteme girdiler girmekte ve sistemin çıktıları yine çevreye çıkmakta, geribildirim yoluyla da yeniden girdi olarak sisteme girmektedir. Bu anlamda, çevre çok önemli olmakta ve sistemin içinde fonksiyon ettiği ortamı oluşturmaktadır. Bilindiği gibi, tezin II. Bölümü Kolej’e kayıt yaptıran öğrencilere, yani girdilere; tezin III. Bölümü ise, girdilerin sisteme girmesi ve burada işlenmesinin gerçekleştiği kısım olan işlem sürecine yani Kolej eğitimine ve öğretmenlerine ayrılmıştır. IV. Bölüm, mezun adı altında topladığımız, Kolej’den mezun olarak veya olmayarak çıkan öğrencilerin; V. Bölüm ise sistemin döngüsünü oluşturan geribildirim sürecinin incelenmesine ayrılmıştır. VI. Bölüm olan bu bölüm ise, diğer bölümlerde yapılan sorgulamaların neticelerinin, sistem dahilinde karşılaştırmasını içermektedir. Diğer bir ifadeyle bu bölüm, sistemin işletildiği bölümdür.

Şekil 7. Sistem analizi diyagramı.

Tezimizin bu kısmında, eğitilmiş elit bir grubu oluşturan Robert Kolej öğrencileri, eğitimi, mezunları ve mezun yakınları hakkında girdi-çıkı analizini yapılacağına az önce işaret etmiştik. Diğer bir ifadeyle, sistem çalıştırılarak, girdiler ile çıktılar karşılaştırılacak, karşılaştırmanın sonuçları işlem süreci ile açıklanacaktır. Sistem analizi yapılırken, öğrencilerin tamamı bir grup olarak ele alınacak ve elde edilen sorgulamaların neticeleri sırasıyla bir araya getirilecek ve değerlendirilecektir. Aynı şekilde, işlem sürecindeki sorgulama sonuçları ve çıktıları teşkil eden mezunlarla ilgili sorgulama sonuçları da bir araya getirilerek değerlendirilecektir. Mezunların yakınlarına ilişkin sorgulama sonuçları ise geribildirim olarak yorumlanacaktır. Ardından, girdilerle çıktılar karşılaştırılacak ve işlem sürecinde nasıl bir değişime uğradıklarına bakılacaktır. Sistemin dinamizmini göstermek ve döngüyü tamamlamak üzere geribildirim neticeleri de, sistemin yeni girdileri olarak değerlendirmeye katılacaktır. Böylece, öğrencilerin aile ve sosyal sınıf yapılarının, mezuniyetlerine ve yeni mezunların gelmesine ne derece etkili olduğu da geribildirim yoluyla tespit edilmeye çalışılacaktır. Neticede, öğrencilerin milliyetleri, dini, sosyal arka planları, sağlık durumları, baba mesleği vb. durumların; mezun olanların mesleklerine ve başarısına katkıları hakkında bilgi edinilmeye çalışılacaktır. Amacımız, öğrencilerin sınıfsal ve entelektüel nitelikleri ve mezuniyetlerinden sonra toplumda üstlendiği roller gibi konularda veriye dayalı, grup davranışını açıklayan bilgiye sahip olmaktır. Böylece, Osmanlı son dönemi ve Cumhuriyet'in kuruluşunun ilk dönemlerinde, yani bir imparatorluğun yıkılıp yerine ulus devletinin kurulduğu geçiş döneminde ve sonrasında, aydın/elit grubu temsil eden Robert Kolej mezunlarının lider, girişimci, öncü ve yönetici olarak oynadığı roller belirgin biçimde ortaya konulmaya çalışılacaktır. Elde edilen bu bilgiler, bir eğitim kurumu olarak Robert Kolej'in her

iki devlet (Osmanlı ve Cumhuriyet) ve toplumun eğitim sistemindeki yerini daha iyi belirlemek ve mezunlarının buldukları topluma hangi alanlarda hangi tür ve nitelikte katkılar yaptığını ortaya koymak üzere kullanılacaktır. Bu bilgiler nihayetinde, elit ve aydın sınıfın yapısını, toplumdaki fonksiyonunu ve bu elit grubun eğitim gördüğü Robert Kolej'in elit grup yaratmadaki fonksiyonunu daha iyi değerlendirmek üzere yorumlanacaktır.

Sistemin içinde işlediği çevre, Kolej'in açıldığı İstanbul'un, daha geniş çapta da Osmanlı ve Cumhuriyet'in siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik atmosferi ile ilgilidir ve değişkendir. Sisteme yansıtılmış olan tezin konusu uzun bir dönem, 108 yıl dahilinde incelenirken, durağan değil değişen konjonktüre göre değerlendirmeler yapılmıştır. Şöyle ki, RC'nin açıldığı ve yeni yeni tanınmaya başladığı dönem, Osmanlı'nın köklü değişimler yaşadığı ve hızla çöküşe geçtiği döneme denk gelmektedir. Çözümlerin başladığı, hatta yönetim şeklinin değiştiği bu dönemdeki olaylar sisteme dinamik biçimde yansıtılmıştır. Bu bağlamda, RC'nin kurulduğu ve eğitime devam ettiği şehrin ve ülkenin atmosferini bilmek gerekmekte, bu suretle, sistemin hangi şartlardaki bir çevre içinde fonksiyonunu yerine getirdiği bilinmesi gereken bir durum olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, XIX. ve XX. yüzyıllarda, RC'nin kurulduğu İstanbul'da, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel manzaranın, aynı zamanda da, İstanbul'daki eğitim atmosferinin incelenmesi, Kolej'in nasıl bir ortamda açıldığı, önemli siyasi ve sosyal değişimler eşliğinde hangi evrelerden geçtiği ve hangi şartlar altında eğitim-öğretime devam ettiği hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olmuştur. Anılan dönemler, Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme ve yıkılma; Türkiye Cumhuriyeti'nin ise kuruluş sürecine denk gelmektedir. Dolayısıyla, bu hassas süreçte, bir Amerikan kolejinin kapılarını hiç kapatmadan eğitim ve öğretime devam etmesi oldukça ilgi çekici bir durum olup, bu durumun, çevresel şartların da dahil edilmesiyle açıklanması gerekmektedir. Tarihi olaylar boşlukta cereyan etmediği gibi, Robert Kolej'in de boşlukta kurulup, fonksiyonunu icra etmediğinden, dönem şartlarından ve İstanbul'un fiziki ve diğer ortamlarından etkilendiği muhakkaktır. Çalışmamız da bu etkilenmeyi göstermiştir.

Kolej'de eğitim alan ve okuldan mezun olarak veya olmayarak çıkan kişiler belirli bir düzen içerisinde sisteme girip çıkmışlardır. Mezunların yakınları da bu okulu tercih etmiş ve tespit edebildiklerimizin büyük bir yüzdesi de RC'de eğitimlerine devam etmiştir. RC, tarihi boyunca bu yerleşik sistemini bozmamış, duraklatmadan devam ettirmiştir. Bu, Kolej'in değişen çevre şartlarından etkilenmediğini değil, çevredeki olumsuz şartlara da uyum sağlayarak, hatta bazen öngörüle bulunarak, içinde yaşadığı toplumun ihtiyaçlarını görerek vizyoner bir durum içerisinde olduğunu göstermektedir. Belirttiğimiz üzere, ülkenin atmosferinden etkilenmemesi mümkün olmadığından, Kolej, bazı değişikliklere de maruz kalmıştır. Örneğin, her dönemde, Kolej'de girdilere/öğrencilere rastlanır, hiçbir dönemde Kolej'e kayıt yaptırmama durumu olmamıştır.

Ancak, ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve sosyal duruma göre bu girdilerin yani öğrencilerin niteliğinde değişimler olmuştur. Örneğin, ilk dönemlerden itibaren, sırasıyla, ağırlıklı olarak Ermeniler, Bulgarlar, Rumlar veya Türkler Kolej'e kayıt yaptırmış ve sayıları çoğunlukta olmuştur. Diğer bir ifadeyle, Kolej'e, her zaman öğrenci girişi olmuş, ancak konjonktüre/çevreye göre, kayıt yaptıran öğrencilerin milliyetleri ve yoğunlukları değişiklik göstermiştir.

Aşağıda, öğrenciler, Kolej'in eğitimi, mezunlar ve mezun yakınlarıyla ilgili tezin önceki bölümlerinde yapılan sorgulamaların sonuçları değerlendirilecek, en sonunda ise girdi-çıkıtı karşılaştırması yapılacaktır.

6.1. GİRDİLER: ÖĞRENCİLER

RC'de öğrenim gören Türk öğrencilerin miktarı, büyüklüğü ve sosyal arka planları, sistemin ilk faktörü olan "girdileri" oluşturmaktadır. PROSOPO veritabanındaki öğrencilerin milliyetleri, tâbiyetleri ve dinleri sorgulandığında, tamamına yakınının Türk, Osmanlı ve TC tabiiyetinde ve Müslüman olduğu görülmüştür. Netice itibarıyla, Türk grubu ile uğraştığımızı ve bunun veritabanı sorgulamaları neticesinde teyid edildiğini söyleyebiliriz. Genelde tüm öğrenci grubunun, özelde ise Türk öğrenci grubunun miktarı ve büyüklüğünün, RC'nin kurulduğu 1863 yılından üniversiteye dönüştüğü 1971'e kadar olan 108 yıllık dönemde cereyan eden olaylara göre değiştiğini; tüm öğrenci grubunun ve bunun içerisinde Türk öğrencilerin ve mezunların miktarının baştan sona, 1863 yılından 1971 yılına, ilk defa olarak tespit edildiğini yukarıda tezin II. ve IV. bölümlerinde söylemiştik. Bu çok önemli bir tespit olup, Kolej öğrencilerinin tamamını görmemizi ve bu öğrenci grubunun içerisinde Türk öğrencilerin sayısını ve bunlardaki artış ve azalmayı güvenli biçimde belirlememizi sağlamıştır. Tüm zamanlar için, 1863-1971 arasındaki toplam öğrenci sayısı 60.030 kişi olup, bunun 30.601'ini Türk öğrenciler oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, toplamda RC'de okuyan öğrencilerin yarısı Türk'tür. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri için ayrı ayrı bakıldığında ilkinde %7.10 olan Türk öğrenci miktarı, ikincisinde %68.13'dür. Cumhuriyet'in ilan edildiği 1923 yılında %26.54 olan Türk öğrenci sayısı, RC'nin Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüştüğü 1971 yılında %84.62'ye yükselmiştir. Aradaki elli yıllık dönemde tedrici artış sağlanarak bu miktara ulaşılmıştır. Osmanlı döneminde Türk öğrencilerin azlığına karşın, Cumhuriyet döneminde giderek artan bir Türk öğrenci kitlesi ile karşı karşıya olduğumuzu söylemeliyiz. Öğrencilerin kayıt edildikleri yıllara göre dağılımına bakıldığında bu yükselme eğilimini destekleyen verilerin karşımıza çıktığı görülür. Öyle ki, Tablo 57'ye göre, 1863-1922 yılları arasında RC'de toplam 1.198 Türk öğrenci kayıtlı iken, Cumhuriyet'in ilk on yılında bu sayı 3.295'e yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle, başlangıçta tüm milletleri içermesine

karşın, çok az sayıda Türk öğrenci bulunan Kolej'deki Türk öğrencilerin artışı ve nihayetinde Türklerin ağırlıklı olduğu bir okul haline dönüşümü, verilerden elde edilen bulgular dahilindedir ve bu bulgular, incelenen 1863-1971 döneminde meydana gelen siyasi ve sosyal olaylarla yakından ilişkilidir. Bahsedilen bulgulardan Cumhuriyet'in kuruluşunun ardından, yabancı okulları kontrol altına alma süreci ile öğrenci sayısındaki artış arasında olumlu bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu olumlu ilişki, yani Türk öğrenci artışının kaydedilmesi ve bu artışın sürdürülebilir bir hale gelmesi, Kolej'in Türkleştiği, Cumhuriyet'in bir kurumu haline geldiği ve kontrolünün sağlandığı biçiminde yorumlanabilir. Bu durum Cumhuriyet'in sınırları dahilinde yaşayan bir okul olarak tabii gibi görünse de, Osmanlı dönemindeki konumuyla karşılaştırıldığında, tersi bir durum olduğuna işaret etmek gerekir. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı döneminde RC Osmanlı sınırları dahilindedir fakat, Müslüman Osmanlılara değil, gayrimüslimlere hizmet etmektedir.

Öğrencilerin doğum tarihlerine bakıldığında, toplam öğrencinin % 31'inin Osmanlı, % 69'unun Cumhuriyet döneminde doğduğu görülür. Bu da, öğrencilerin eğitim hayatlarını biçimlendiren atmosferi anlamakta bize yardımcı olmaktadır. Osmanlı döneminde doğan öğrencilerin büyük bir kısmının, özellikle 1910'lu yıllarda doğan öğrencilerin, savaş ortamında doğduğu, zorluk, kıtlık vb. ile karşı karşıya kaldığı; 1930'larda doğan öğrenci neslinin Cumhuriyet'in yeni açılımlar sağladığı bir dönemde doğduğu söylenebilir.

Öğrencilerin doğum yerlerine dair bilgiler, Osmanlı ve Cumhuriyet'in hangi bölgesinden geldiklerini; buradan da öğrencilerin arka planlarını tespit etmemize yaramaktadır. Bu bağlamda, genelde öğrencilerin çok büyük bir kısmının İstanbul'un çeşitli semtlerinden geldiği, bunu sırasıyla büyük ölçekli; küçük ve orta ölçekli şehirlerin; ilçelerin ve çok az miktarda da yabancı ülkelerin takip ettiği görülür. Bu haliyle RC'nin beslediği kitlenin ağırlıklı olarak şehirli olduğu; tek tük sayıda ve serpiştirilmiş halde küçük ilçelerden gelen öğrencilerin de bulunduğu, çok az kısmının ise Balkanlar başta olmak üzere, Avrupa ülkeleri ve ABD'de doğarak geldiği görülür. Bu bulgular, Kolej'deki insan coğrafyasının esasta İstanbul ve büyük şehirli olduğu, bu şehirler arasında da Ankara, İzmir ve Bursa'nın öncülük ettiğini, yelpazenin bir miktar ilçelere kaydığını göstermektedir. Bu ilçelerin, daha önce buralarda Amerikan okullarının bulunduğu yerler olması, Kolej ile bağlantısını açıklamakta ve ilçelerin Türkiye'nin pek de ücra köşeleri olmadığını ortaya koymaktadır. Bu kişilerin, alıştıkları eğitim anlayışını Cumhuriyet'le birlikte yıldızı daha çok parlayan ve Türk öğrenciler arasında prestiji yükselen Robert Kolej'de devam etmek istedikleri yaptığımız tespitlere dahildir. Bu tip okullardan gelmeyenlerin ise, az sonra sözünü edeceğimiz bulgularımız sayesinde, doğdukları şehirlerdeki tanınan ailelerden oldukları ya da babalarının meslekleri sebebiyle maddi durumlarının çok iyi olduğu gözlemlenmiştir. Genelde, büyük şehirlerdeki öğrencilerin Kolej'e geldikleri, mezun olduktan sonra da büyük şehirlerde

kaldıklarına dair yaygın bir kanı bulunmaktadır. Burada bahsettiğimiz, öğrencilerin doğum yerlerine dair bulgular, bu kanının ilk kısmını desteklemektedir. Diğer kısmı için mezunların durumuna bakılacaktır. Şimdiden söyleyelim ki, mezuniyet sonrasında yaşadıkları şehirler, meslekleri dolayısıyla tahmin edilmiş ve büyük şehirler olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, zikredilen kanının genelde doğru olduğu; az miktarda orta ve küçük ölçekli şehirler ve ilçelerde yaşadığı tahmin edilen mezunlar olduğu, bunun da genel kanıyı bozmadığı sonucuna varılabilir. Bu geniş coğrafyada doğan öğrencilerin RC'nin çok kültürlü ortamını oluşturduğu ve kuruluş amacına da hizmet ettiği söylenebilir.

Öğrencilerin sosyal arka planları hakkında bilgi edinmek üzere, Kolej'de okuyan öğrencilerin halihazırda elit gruptan gelip gelmedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Kolej mezunlarını elit bir grup olarak başlangıçta tanımlamıştık. Buradaki çabamız, bu elit olma durumunun aileden gelme bir durum olup olmadığını araştırmaktır. Bunu tespit etmenin en kolay ve güvenilir yolu da baba mesleklerine ve ev adreslerine bakmaktır. Baba meslekleri ve ikamet ettikleri semtler dolayısıyla, zaten elit gruba dahil iseler, sosyal statülerini devam ettirdikleri; elit gruba dahil değil iseler de, Kolej eğitiminin öğrencilere elit olma şansı verdiği sonucuna varılacaktır. Öğrencilerin babalarının mesleklerine bakıldığında, ortanın üstü ve üst düzey mesleklere sahip oldukları, bunun da genel meslek oranını içinde %91'i teşkil ettiği görülür. Geri kalan %9'luk grup alt düzey mesleklerdir. Görüldüğü gibi, az bir miktar öğrencinin babalarının meslekleri düşük profildedir ve Kolej, bu öğrencilere sosyal açılım sağlayarak onlara elit gruba girme şansı vermektedir. Yani, öğrencilerin büyük çoğunluğu zaten elit gruba dâhildir; Kolej eğitimi ise bu elit olma durumunu devam ettirmenin eğitimsel bir aracıdır. Tespitlerimize göre, Osmanlı döneminde ailelerin, RC'ye çocuklarını göndermesi, daha çok 1909 yılı itibarıyla başlamış ve çoğunlukla da, orta üstü ve üst düzey devlet memurları çocuklarını Kolej'e göndermiştir. Cumhuriyet döneminde ise, yabancı okulları denetim altına alma çabalarıyla birlikte, yine devlet görevlilerinin çocuklarının ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Bu durum göstermektedir ki, üst düzey devlet memuru olan babalar, hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde, batıya açık olmanın getirisini görmüşler ve oğullarının da bundan istifade etmesini istemişlerdir.

İkamet adresleri üzerine yaptığımız çalışmanın neticesinde, öğrencilerin yarıdan fazla kısmının İstanbul'da ikamet ettiği görülmüştür. Bu da, ağırlıklı olarak, İstanbul merkezli bir ikamet olduğunu göstermektedir. Bunu, büyük, orta ve küçük ölçekli şehirlerde ikamet edenler takip etmektedir. İlçelerde ikamet edenlerin oranı oldukça düşük olup, yabancı ülkelerde ikametinin azınlıkta olması zaten tabiidir. Dolayısıyla, İstanbul merkezli ve şehir eksenli bir ikamet söz konusu olduğu, buradan da öğrencilerin ailelerinin şehirli olduğu bulgusuna ulaşılabilir. Hem baba meslekleri, hem de ikamet adresleri bir arada değerlendirildiğinde, Kolej öğrencilerinin sosyal arka plan bakımından halihazırda şehirli ve elit ailelerden geldiği sonucuna ulaşılır. Bu

bulgunun çalışmamız açısından önemi ise, RC'nin, zaten elit olan grubun çocuklarını eğitim almak üzere gönderdikleri, elitlerin kendilerini ve değerlerini yeniden ürettikleri ve yeni nesillere elit olma bilincini verdikleri bir okul olması ve Kolej eğitiminin, öğrencilerin az bir kısmına sonradan elit olma şansını sağladığıdır. Diğer bir ifadeyle, RC, öğrencilerinin elit olma durumunun devam etmesini yani kendilerini yeniden üretmelerini sağlamaktadır. Sonradan elit olma şansı, küçük bir grup için geçerlidir. Bu, öğrencilerin sosyal arka planları ile ilgili önemli bir bulgudur.

Öğrencinin ebeveynlerinin bildiği dillere dair yapılan sorgulamaların sonucu, onların elit sosyal arka planları ile ilgili tespitlerimizi güçlendirmektedir. Ebeveynlerin bildiği diller arasında İngilizcenin en fazla bilinen dil olarak ortaya çıkması, ailelerin Anglo-sakson dünyası ve kültürüne aşina oldukları sonucuna bizi götürmektedir. Belki de bu sebeple çocuklarını, kendi tanıdıkları dünyaya yakın bir okula göndermeyi tercih etmişlerdir. Ebeveynlerin bildiği diğer diller İngilizceden sonra, sırasıyla Fransızca, Almanca ve İtalyancadır. Bunlar Avrupa dilleri olup, ailelerin kültürel bakımdan Avrupayı tanıdıkları ve aşina oldukları, bir Batı diline hakim olmanın, mesleklerinde açtığı kapıları bildikleri, dolayısıyla, çocuklarını yabancı bir okula göndermede tereddüt etmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Zira özellikle Osmanlı döneminde, ailelerin, İngilizce öğrenmeleri için oğullarını RC'ye gönderdiği bilinmektedir. Bu tespit, öğrencilerin RC öncesinde de nasıl bir aile yapısı içinde büyüdüklarinin göstergelerinden biridir. Öğrencilerin aileleri ve sosyal arka planlarını belirlediğimiz yukarıdaki bulgularla özetle, öğrencilerin büyük çoğunluğunun İstanbul'dan, İstanbul dışından geliyorsa çoğunlukla büyük şehirlerden geldiği, küçük ve orta ölçekli şehirlerden geliyorsa çoğunlukla buldukları şehirlerdeki yabancı okullarda okudukları ve başta üst düzey devlet memurlarından oluşan üst sınıfın, çocuklarını RC'ye gönderdiği şeklindedir.

Çalışmamızda öğrencileri girdiler olarak aldığımızdan, öğrencilerle ilgili belgelerde mevcut bulunan tüm bilgiler değerlendirme yoluna gidilmiştir. Öğrencilerin sağlık durumları ve maddi durumlarına dair belgelerdeki veriler incelendiğinde şu neticeye varılmıştır: öğrencilerin büyük çoğunluğunun sağlıklı olduğu, herhangi bir vücut arızası veya akıl/ruh hastalığı olanların sayısının çok az veya hiç olmadığı, olanların ise Kolej'de okurken olduğu söylenebilir. Salgın hastalıklar konusunda Kolej idarecilerinin aşırı hassasiyetinin olduğu, verem, kolera vb. hastalığı olanların tedavi olup tam iyileşmeden okula alınmadığı bilinmektedir. Netice itibarıyla, öğrencilerin, arızı durumlar haricinde, sağlıklı, sıhhatli ve eğitim almaya hazır oldukları söylenebilir. Diğer yandan, öğrencilerin maddi durumlarının genelde iyi olduğu, velilerin maddi bakımdan çocuklarını okutacak birikime sahip oldukları edindiğimiz bulgular arasındadır. Zira Kolej paralı ve okul ücretleri de oldukça yüksek olduğundan, ancak varlıklı ailelerin çocukları kayıt yaptırabilmektedir. Bir kısım öğrenci ise burslu okumaktadır. Maddi yardım talep

sebeplerinin bir kısmı, ara dönemlerde meydana gelen ölüm, kaza, iflas gibi durumları kapsamaktadır. Osmanlı döneminde Türkleri teşvik amacıyla, üst düzey devlet memurları ve din adamlarının çocuklarından ücret alınmamıştır, fakat bu tür öğrencilerin sayılarının düşük düzeyde seyrettiği bilinmektedir. Yukarıdaki aktardığımız bulgulardan, az sayıda öğrencinin, Anadolu’da doğup, Robert Kolej’e geldiğini biliyoruz. Bu az sayıdaki kişilerin de, Kolej’in ücretli bir okul olmasından dolayı maddi yardım talebinde bulduklarını söyleyebiliriz.

6.2. İŞLEM SÜRECİ: KOLEJ EĞİTİMİ

Bu kısım, girdilerin işleme tabi olduğu kısmı ve aşamayı kapsamaktadır. Bu da, öğrencilerin Kolej’de aldığı eğitime karşılık gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, girdiler/öğrenciler, sisteme girdiğinde burada değişime uğramakta ve çıktılar/mezunlar olarak sistemden çıkmaktadır. Öğrencilerin değişime uğraması olan bu aşama eğitim yoluyla olmakta, bu sebeple detaylı çalışmayı gerektirmektedir. Tezin III. Bölümünde bu konular detaylı biçimde incelendiğinden burada sadece elde edilen neticeler bir araya getirilecek ve Kolej, eğitim almaya gelen öğrencileri değiştiren mekanizma olarak değerlendirilecektir. Bu manada Kolej’e kayıt yaptırmak isteyen öğrencilerin giriş şartları, Kolej’in eğitim-öğretim prensipleri ve bu prensiplere bağlı olarak oluşturulan müfredat, sınav sistemi, eğitim tarzı, öğretmen seçim kriterleri, öğrencilerin hangi okuldan geldikleri ve ders harici sosyal aktiviteleri önem arz etmekte ve “dahili girdiler” olarak sistemin ikinci faktörünün/işlem sürecinin kapsamına girmektedir.

Kolej’in eğitim prensipleri, verdiği eğitimin kaliteli olması ve modern eğitim ve öğretim yaklaşımlarını benimsemesi etrafında biçimlenmişti. Bu tür bir benimseme, bir yandan Kolej eğitimine hedef koyarken, diğer yandan da, onu diğer okullardan farklı kılan özelliğini yaratıyordu. Bu manada, Kolej’in, öğrencilere vereceği “özgüvenin” öneminin çok büyük olduğu bilinmektedir. Özgüvenin aşılmasıyla birlikte, öğrencilere özgürlüğün hakiki manasının ve bireysel “özgürlüğün gerektirdiği sorumluluğun” öğretilmesi hedefleniyordu. Bu manada, Kolej’in en ileri hedefi, kendi özgür iradesiyle karar verebilen nitelikli gençler yetiştirmekti. Özgüven ve özgürlük kavramlarının Kolej’deki önemi, mezunlar tarafından da dile getirilmektedir. RC 1946 mezunu Ali Neyzi, RC’yi sevmesinin en önemli nedeninin, önceki eğitim hayatında, öğrencilere isimleriyle değil okul numaralarıyla hitap edildiğini, buna bağlı olarak öğrencilerin robot yerine konulduğunu; RC’de ise, öğrencilere isimlerle hitap edildiğini ve kendi adıyla anılmasının öğrencinin kişiliğinin geliştirilmesine ve dolayısıyla özgüveninin yerleşmesine yardımcı olduğunu söylemektedir (Neyzi, 2005, s. 35). ACG 1935 mezunu Mina Urgan anılarını yazarken, “benim için en önemlisi, okulumda özgürlük vardı” (Urgan, 1998, s. 149); 1901 mezunu Halide Edib’in hayatını yazan İpek Çalışlar, “Kolej’de yatılı okumak

Halide'yi özgürleştirmişti" (Çalışlar, 2010, s. 30); 1970 mezunu Orhan Pamuk ise "okuldaki özgürlük düşüncesi, Kolej'e taşradan gelen çocukların hayallerinden biri idi" (Pamuk, 2016, s. 292), cümleleriyle, Kolej'in bu özelliğini öne çıkarmaktadır. Bulgularımızla, mezunların anılarını bir araya getirdiğimizde, RC'nin eğitim-öğretim prensibinin, yabancı dil bilme, özgür iradeyle karar verebilme ve özgüven sahibi olma üzerine kurulduğunu ve bu amacın tamamlayıcı ögesinin, öğrencilerin ahlaki yönlerinin geliştirilmesi, usül-adab öğrenmeleri ve güzel tavırlar geliştirmeleri olarak belirlendiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunlara ilaveten, öğrencilerin moral ve dini değerlerle de işlenmesi gerekiyordu. Kolej eğitimi, "eğitimin insan melekelerini, kabiliyetini, özellikle de karakterini eğitmeyi ve geliştirmeyi" hedefleyen hümanist teoriye dayandırılmıştı. Diğer bir ifadeyle RC, eğitim yoluyla insan karakterini biçimlendirmekteydi. İnanç ve özveri de Kolej eğitiminin benimsediği prensiplerdi. Kolej eğitimi ve müfredatı bu idealler etrafında biçimlendirilmiş, öğretmenler de buna uygun olarak seçilmişti. Dolayısıyla, sadece öğrencilerin değil, Kolej'in öğretmen kadrosunun da, hem bilgi hem de ideal olarak çok güçlü olması, yani seçilmiş olması gerekmektedir. Kolej öğretmenleri seçilirken genç, özverili, idealist ve kendini eğitime adanmış olmalarının yanı sıra, öğrenciyi etkileri altında bırakacak özelliklere sahip şahıslar olmalarına dikkat edilmektedir. Öyle ki, Kolej, öğretmenlerin öğrencilerle sadece sınıf içinde değil, sınıf dışında da iletişimde olmalarını istiyor ve öğrencisinin, sosyal hayatını şekillendirirken, öğretmenlerine danışmasını sağlamaya çalışıyordu.

Kolej müfredatına dahil olan dersler ve okutulan kitaplar, döneminde göre en modern dersleri ve bilgileri kapsamaktaydı. Fen ve sosyal konular ile beden eğitimi ve hobi geliştirme derslerinin saatleri de dengeli biçimde dağıtılmıştı. Spor ve hobiler konusunda, ilgili derslerin yanı sıra, öğrenci toplulukları da faaliyet gösteriyordu. Derslerde kazanılan bilgiyi ölçme aracı olan sınavlar konusunda ise, içinde bulunan döneme göre not sistemi değişmekteydi. Dönemin şartlarına göre belirlenen baraj notu, başarıyı sağlamada önemliydi.

Bu idealleri gerçekleştirmek için, Osmanlı döneminde öğrencilerin Kolej'e erken yaşta başlaması ve uzun süreli eğitim alması gerekiyordu. Bu kadar uzun süren eğitimi tamamlamak, Osmanlı döneminde pek mümkün görünmüyordu. Takip eden kısımda da görüleceği üzere Kolej'de okuyanların çok az bir kısmı mezun olabiliyordu. Yine de, kısa süreli de olsa alınan eğitimin kalitesi, öğrencilerin meslek hayatlarında başarılı olmalarına yardımcı oluyordu. Kolej'in başarısında, yatılı olmasının da payı büyüktür. Genelde ve tüm zamanlar için bir değerlendirme yapıldığında, öğrencilerin 2/3'ünün yatılı olduğu görülür ki, bu oldukça yüksek bir rakamdır. Yatılı okuyan öğrencilerin özel hayatının da Kolej'de geçtiğini gösteren bu durum, öğrencinin fikirlerini, hayat görüşünü ve ideallerini de biçimlendirme anlamına da gelmekte ve bu tür biçimlendirmeler, yatılı öğrenciler üzerinde daha kolay ve başarılı olmaktadır.

Kolej'e genelde hazırlık sınıfından başlansa da, ara sınıflara kabul edilen öğrenci sayısının, öğrencilerin yaklaşık dörtte birine tekabül etmesi ilginçtir. Öyle ki, Osmanlı döneminde, özellikle ilk zamanlarda, ara sınıflardan öğrenci kabulü, öğrencilerin kısa süreli eğitim alarak veya eğitimlerini tamamlamadan ayrılmaları, Kolej'in öğrencileri tam manasıyla eğitime konusunda yetersiz kaldığını, bizim ifademizle, işlem veya dönüştürme sürecinin, öğrencilerin büyük bir kısmı için tamamlanmadan sona erdiğini göstermektedir. Ara sınıflardan gelen öğrencilere bakıldığında bunların çoğunluğunun, English High School ve Mekteb-i Sultani gibi İstanbul'daki iyi okullardan geldiği görülür. İstanbul dışından RC'ye gelen öğrencilerin, çoğunlukla buldukları şehirlerdeki yabancı okullardan RC'ye geçiş yaptıklarını daha önce zikretmiştik. Bu öğrencilerin yaşadığı şehirlerin ve geldikleri okullarda önceliğin, İzmir, Kayseri, Mersin gibi İzmir Amerikan Koleji, Talas (Kayseri) Amerikan Koleji ve Tarsus (Mersin) Amerikan Koleji'nin bulunduğu yerlerden olduğu edindiğimiz bulgular arasındadır. Belki bu sebeple, RC'nin başarısında düşüş gözlemlenmemektedir.

Bahsi geçen kendine özgü kurallarıyla, RC, her dönemde ayrıcalıklı eğitimini kanıtlamış bir kurum olmuştur. ACG 1935 mezunu, Mustafa Kemal Atatürk'ün yakın arkadaş Hasan Cemil Bey'in kızı Halet Cemil Çambel, bir röportajında, Türk eğitim sisteminin ezbere dayalı olduğunu, oysa RC'nin bu yöntemi hiç denemediğini, RC'yi diğer okullardan ayıran en önemli özelliğinin bu olduğunu dile getirmiştir (RC Quarterly, 2010, s. 44). RC 1962 mezunu Nuri Çolakoğlu, RC'nin felsefesini, akademik mükemmeliyet, İngilizce hakimiyeti, kişilik geliştirme, açık olma, fikrini söyleme, sorgulama, öğrenmeyi bilme ve özgüvenden oluşan "character building" (karakter inşası) olarak tanımlamakta ve Cyrus Hamlin'den günümüze kadar uzanan bir disiplin olduğunu bildiğimiz "tek başına kalsan da kendi ihtiyaçlarını karşılayacaksın" prensibi ve eğitiminin altını çizmekte; 1965 mezunu Hasan Subaşı ise, akşam yemeğine giderken nasıl giyinilmesi gerektiği, yemekte nasıl oturulacağı ve sofrada adabı eğitimiyle beraber "sağlam" bir eğitim aldıklarını vurgulayarak (Subaşı ve Çolakoğlu, 2005, s. 46-48), bulgularımızı doğrulamaktadır. Görüldüğü gibi, Kolej, sıradan bir okul gibi sadece sınıf içi eğitime değil, öğrencilerin davranış biçimlerinin eğitilmesine de önem vermektedir. Zira Kolej'in hedefi, kendi toplumlarına katkıda bulunan insanlar yetiştirmek olduğundan, bu profildeki bir insanın davranışlarının diğer insanlara örnek olması gerekmektedir. Kolej, ders ve davranış eğitimine ek olarak, öğrencilerinin vücut sağlığına ve beden terbiyesine de önem vermektedir. Böylece, öğrencisini, zihin (ders içi eğitim), davranış (usul-adab eğitimi) ve görünüş (fiziksel eğitim, beden terbiyesi) üçlemesi ile baştan aşağıya şekillendirmektedir. Bu çizgide şekillenen bir insanın, ilaveten, toplum içinde sosyal olması, hobilerinin olması veyahut ileride edineceği meslekler için bir alt yapısı olması gerekmektedir. Bu alt yapı, ağır ders müfredatı ve zorlu sorulardan oluşan sınav sisteminin dışında olmalıdır. Diğer bir ifade ile, laboratuvar ve müze eğitiminin de dahil

olduğu, felsefeden mantığa, uzay geometrisinden, kalkülüse, marangozluktan güzel yazıya uzanan geniş müfredatın yanında, okulda açılan sayısız sosyal kulübün amacı, öğrenciye mesleki alt yapı hazırlamak, özgüven aşılama ve öğrencinin sosyalleşmesi için ortam hazırlamaktır. 1962 mezunu Nuri Çolakoğlu, bu sosyal kulüpleri ve kulüplerdeki çalışmaları “extra-curricular activities” olarak tanımlamakta ve farklı parçaların bir araya getirilerek bir insanı tamamlaması amacına ulaşmak için, her öğrencinin bu kulüplerde çalışması için teşvik edildiğini vurgulamaktadır (Subaşı ve Çolakoğlu, s. 49). Yaptığımız tespitlere baktığımızda, özellikle tanınmış tiyatro sanatçıların, öğrencilik zamanlarında RC'nin tiyatro kulüplerinde ilk sahne deneyimlerini yaşadıklarını; günümüzün tanınmış yazarlarının RC'nin kompozisyon yarışmalarında birinci geldiklerini; ünlü şarkıcıların ilk önce RC'nin müzik kulüplerinde sahne aldıklarını görmekteyiz: Haldun Dormen, Orhan Pamuk, Nevra Serezli, Özer Kabaş, Tunç Yalman vb.

RC'de verilen eğitimin niteliği ve kalitesi, bu eğitim kurumunun esasını oluşturmaktadır. Bu nitelikteki bir eğitim, öğrenciye özgüven sağlama, kendi kararlarını alma, sorumluluk sahibi olma, ruh gelişimi, disiplin, kendini kontrol etme, kurallara uyma, nazik ve kibar olma, pratik düşünme, sosyal olma, kendini ifade edebilme ve kendi kendine yetme duygularının aşılandığı bir bütündür. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde varlığını sürdürmeyi, Kolej, verdiği bu modern ve kaliteli eğitimle başarabilmiştir. Bu kaliteli ve özgün eğitim sayesinde, iyi tanımladığımız öğrenci profili, her dönemde, kendi toplumlarında önde giden insanlar olmuşlardır.

Hepsi Türk ve ağırlıklı olarak elit ve eğitim görmüş ailelerden gelmiş olsa da, bu tür bir grubu eğiterek belli standartlara sahip insan yetiştirmek, bilgiyle birlikte onlara alışkanlıklar ve hayat görüşü kazandırmak, Kolej açısından hiç de kolay bir iş olmasa gerekir. Osmanlı döneminin sıkıntılı yılları, Cumhuriyet döneminin yeni uygulamaları Kolej idarecilerini sıkıntıya soktuğu kadar, eğitim programlarını yenilemek için de yeni fırsatlar da sunmuştur. Bunları aşabilen RC, günümüzde de eğitimini sürdüren nadir yabancı okullardandır. Eğitim-öğretim yaklaşımı ve programları konusundaki Türkiye'de diğer okullara da örnek olacak uygulamaları, başarısının anahtarı olmuştur. Bütün bunlar, dönüştürme mekanizması olarak aldığımız Kolej eğitiminin nitelikleri olup, öğrencileri eğitirken, zihinlerini ve hayat görüşlerini biçimlendirmiş ve onları, kendine güvenen bireyler olarak hayata hazırlamıştır. Bu manada Kolej'in dönüştürücü ve biçimlendirici etkisinin yüksek olduğunu söylemeliyiz.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, RC'nin ayrıcalıklı, eşsiz (unique) ve rakip tanımayan eğitim sisteminde şekillenmiş öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğu, hem Osmanlı hem Cumhuriyet döneminde, gerek kendi ülkelerinde, gerekse dünya çapında tanınmış, mesleklerinde üst düzeyde olan ve aranan insanlardır. Bu çıkarım, sistemin sıradaki faktörünün (çıktılar) işleme girmesiyle

gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle, işlem süreciyle edindiğimiz bulgular nedeniyle, sistemin çıktıları/mezunları büyük oranda kendi alanlarında öne çıkan insanlar olmuşlar ve yaşadıkları topluma katma değer sağlamışlardır.

6.3. ÇIKTILAR: MEZUNLAR

Kolej'den mezun olan öğrenciler sistemin çıktılarını oluşturmakta olup, mezuniyet sonrasındaki meşguliyetleri ve meslekleri konu kapsamında önem arz etmektedir. Mezunlar konusunda belirtmemiz gereken ilk nokta, Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında mezun olanların hemen meslek hayatına atılırken, ileriki dönemlerde mezun olanların yükseköğrenime devam etmeleridir. Robert Kolej'den mezun olmak, ilk dönemlerde iyi bir işte çalışmak için yeterli oluyordu. Cumhuriyet döneminin ilerleyen yıllarında ise, mezunlar ancak yurtiçi veya yurtdışında yüksek öğretime devam ederlerse ayrıcalıklı pozisyonlarını koruyabiliyorlardı. Mezunlar hakkında daha ileri değerlendirmeler yapmadan önemli bir noktaya temas etmek gerekir, bu da mezun olma durumudur. Öyle ki, Kolej'in eğitim süresi uzun olduğundan ve ilk dönemlerde uzun eğitimin önemi anlaşılmadığından, öğrencilerin büyük çoğunluğunun eğitimlerini tamamlamadan RC'den ayrıldıkları tespit edilmiştir. Ancak, bu tür öğrencilerin kaç yıl süreyle Kolej'e devam ettiklerine, kaçınıcı sınıfta iken eğitimlerini yarıda bırakıp ayrıldıklarına dair elimizde bilgi mevcut değildir.

Kayıt olan ve mezun olan öğrencilere dair oluşturduğumuz tablo, şimdiye kadar mevcut olmayıp tarafımızdan yapılmıştır (Tablo 57). Kolej'in 1863'de kuruluşundan, 1971'de üniversiteye dönüştürülünceye kadar geçen 108 yıl içinde, toplamda 60.030 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Bunlardan, 16.873'ü Osmanlı, 43.157'si ise Cumhuriyet dönemine aittir. Bu miktar öğrencinin içindeki Türk öğrencilerin sayısı toplamda toplamda 30.601'dir. Bunun 1.198'i Osmanlı, 29.403'ü ise Cumhuriyet dönemine aittir. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı döneminde azınlıkta olmasına karşın, Türk öğrencilerin sayıları Cumhuriyet döneminde hızla artmış ve uzun dönemde, toplam öğrenci sayısının yarısına ulaşmıştır. Mezun sayısına baktığımızda çok daha ilginç bir tabloyla karşılaştığımızı söylemeliyiz. Osmanlı döneminde bütün milletler dahil mezun sayısı sadece 844'dür. 16.873 olan toplam öğrenci sayısı ile karşılaştırıldığında, bu sayının aşırı derecede düşük olduğu ve sadece %5'e tekabül ettiği görülür. Yani, Osmanlı döneminde RC'de okuyan yüz öğrenciden ancak beşi mezun olabilmıştır. Osmanlı döneminde mezun olan Türk öğrenci sayısı ise sadece 13 kişi olup, %1,54'e tekabül etmektedir. Çıktı olarak kabul ettiğimiz mezunların sayısının bu derece düşük olması, hem Türk, hem de diğer milletlerden öğrencilerin mezuniyet yüzdelerinin en düşük düzeyde seyretmesi, Kolej'in öğrenci mezun etme konusunda verimsiz olduğu şeklinde yorumlanabilir. Kolej'in bu konuda daha verimli hale gelmesi ancak

Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemde toplamda kayıtlı 43.157 öğrenciden 5.787'si mezun olabilmıştır. Bu da %13,41'e tekabül etmektedir ki, Osmanlı dönemindeki %5'e bakıldığında iki katından fazlaya ulaştığı görülür. Cumhuriyet döneminde Türk öğrenci sayısı 29.403 olup 4.162'si mezun olmuştur. %14,16'ya tekabül eden bu miktar %1,54 olan Osmanlı dönemiyle karşılaştırıldığında oldukça iyi düzeyde kalmaktadır. Fakat, hem toplam, hem de Türk öğrenci sayısı bakımından değerlendirildiğinde mezunların yüzdesinin en fazla %14,16'ya çıkması, Kolej'in Cumhuriyet döneminde daha verimli olmasına rağmen, genel manada verimsizliğine işaret olarak yorumlanabilir. İncelediğimiz rakamlar Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri için toplam rakamlar olup, yıl esasında bakıldığında Cumhuriyet dönemi için ilerleyen yıllarda öğrenci sayısında artış gözlemlenmektedir. Fakat genelde mezuniyet oranı düşük düzeyde seyretmektedir.

Az sayıda mezun ve çok sayıda Kolej okuyanın meslekleri konusunu değerlendirdiğimizde, çok daha iç açıcı bir tablonun karşımıza çıktığını söylemeliyiz. Standart mezunlar, temayüz edenler ve ilkler olarak tasniflediğimiz RC okuyanları ve mezunlarını incelediğimizde, mezun sayılarıyla ters orantılı biçimde, başarılı olduklarını ve içinde yaşadıkları topluma çeşitli alanlarda katkı ve katma değer sağladıklarını görüyoruz. Öğrencilerin eğitimlerini tamamlayıp hayata atılınca icra ettikleri meslekler en yüksek oranda %44,43 ile özel sektörü kaplamakta, bunu %36,19 ile devlet sektörü takip etmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, Kolej mezunlarının Türkiye'nin dönemsel ihtiyaçları doğrultusunda mesleklere temayül ettiği; bu suretle, hem devlet hem de özel sektörde iyi pozisyonlarda yer aldıkları; çok az bir kısmının ise, bedensel güç gerektiren işçilik gibi mesleklerde bulunduğu söylenebilir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Kolej'e kayıt olan öğrencilerin çok az bir kısmı mezun olabilmekte, diğer bir ifadeyle, çıktılar girdiyi karşılayamamaktadır (Tablo 67). Çıktıların sayılarının az olması, Kolej'in eğitim sistemi hakkında zikrettiklerimizi yanlışlamamakta, tam tersi, daha da güçlendirmektedir. Şöyle ki, RC'nin, giriş yapan öğrenci sayısına göre çok az mezun verdiği doğrudur. Ancak, verdiği mezunların çok büyük bir kısmının kendi alanlarında önde giden insanlar olduğu ve ait oldukları toplumda adlarını duyurarak aranan kişiler haline geldikleri de bir gerçektir. Bu aranan kişiler arasında, birçok alanda ilk olma unvanını taşıyan mezunların sayısı da oldukça yüksektir. Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında, yeni kurulan ulus devletinin ihtiyacı olan meslek gruplarını karşılayan birçok ilk, bu okuldan çıkmış olup, aldıkları eğitimle diğer meslektaşlarının aralarından sıyrılmaktadırlar. Örneğin, yeni kurulan Cumhuriyet'in politikalarına uygun bir atmosfer hazırlanırken mühendislik alanında başvuru alan kişiler, ülkenin ekonomisi ile ilgili alınan kararlarda üst pozisyonlarda yer alanlar, şehir planlamaları yapılırken fikirlerine başvuru alan mimar, müteahhit, yol mühendisleri ve uzmanlar, Birleşmiş Milletler gibi bir platformda Türkiye'yi temsil edenler, ülkedeki birçok özel bankanın kurucuları, devlet

bankalarının yöneticileri, eğitim kurumları açanlar, Çukurova, Koç, Eczacıbaşı ve Komili gibi birçok alanda Türkiye'nin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan holdinglerin kurucuları ve üst düzey yöneticileri, Türk turizm ve sanayinin çıtasını yükselten kişiler ve Türkiye'de sigortacılığın yerleşmesindeki öncüler, RC mezunlarından oluşmaktadır. Özellikle sanat alanında, çok sayıda tiyatro sanatçısı ve yazarın bu okuldan yetiştiği bilinmektedir. RC'nin beden terbiyesine verdiği önem, Kolej'den sayısız sporcunun yetişmesine neden olmuş, bu kişiler alanlarında ilk olma onurunu taşımış ve çoğunluğu ödüle layık görülmüş meşhur ve dünya çapında tanınan sporcular olmuşlardır.

Sistemin işler halde olduğunu göstermek için, sadece RC'den mezun olan öğrencilerin/çıktıların sayı ve oranlarını saptamak değil, mezunların RC sonrasında gittikleri okulları ve edindikleri meslekleri de incelemek gerekmektedir. Buna binaen, mezunların sadece mesleki kariyerleri değil, RC'den sonra tercih ettikleri okullar hakkında da saptamalar yapılmıştır. Az önce de ifade ettiğimiz gibi, Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet'in ilerleyen dönemlerine, 1950'li yıllara kadar Kolej mezuniyeti, standart bir mezunun iyi bir meslek sahibi olması için yeterli olmaktadır. Doktor, mühendis, avukat vb. mesleki profesyonel olmak için yüksek eğitime devam etmenin gerekliliği aşıkardır. 1923'lerden itibaren 11 kişi ile başlayan yüksek eğitime devam eden öğrenci sayısı 1961-1971 arasında 193'e çıkmıştır. Rakamlar olduğu gibi yorumlandığında düşük olsa da, bir yükselmeye işaret ettiği gözlemlenmektedir. RC sonrası yüksek eğitimi tercih eden mezunların çoğunluğunun yurt dışına gittiği görülmüştür. Türkiye'de kalanların ise önce İstanbul Üniversitesi; açıldığı yıl ve sonrasında ise çoğunlukla ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitesi'ni tercih ettikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin RC'ye geldikleri okullarla ilgili tespitlerimizden söz ederken, çoğunlukla yabancı okullar ya da RC'nin benzeri eğitim yapan okullardan Kolej'e geldiklerini söylemiştik. Bu durumun, RC sonrası eğitimlerinde de geçerli olduğunu, benzer eğitimle hayatlarına devam etmeyi tercih ettiklerini söyleyebiliriz. RC sonrasında, eğitimin muhteviyatı sebebiyle yurt dışına gidenler ya da Boğaziçi Üniversitesi'ni tercih edenler için bunu söylemek daha tabiidir. Ancak, İstanbul Üniversitesi'ni tercih edenlerin yüksek miktarını gördüğümüzde, bu sonuç biraz şaşırtıcı olmaktadır. Burada da yardımımıza, İstanbul Üniversitesi'ni tercih eden 1935 mezunu Mina Urgan yetişmekte ve bu üniversitede okumanın büyük bir talih olduğuna işaret etmektedir. Üstelik kendisi, RC sonrası Massachussettes'den (MIT) burs kazanmıştır; ancak İstanbul Üniversitesi dışında bir yerde okumak istemediğini ısrarla vurgulamıştır. Urgan, İstanbul Üniversitesi'ndeki hocalarıyla olan sosyal ilişkilerini anlatmakta, beraber denize açıldıklarını, Moda Deniz Kulübüne gittiklerini (ki burası dönemin elit ailelerini ağırlayan bir mekandır), hocaları sadece kürsüde ders verirken değil, insan olarak tanımanın mutluluğunu ve ayrıcalığını dile getirmektedir (Urgan, 1998, s. 174, 175). Urgan'ın bu vurguları, bizi doğrudan, RC hakkında yaptığımız tespitlere yönlendirmekte, RC'deki öğretmen öğrenci

ilişkilerinin aynen İstanbul Üniversitesi'nde devam ettiğini ve bir RC mezunun, bu açıdan, alıştığı yöntemle öğrenciliğine devam ettiğini söyleyebiliriz.

RC mezunları hakkında belirteceğimiz son nokta, özellikle fabrika veya holding kurucularının, üst düzey olsun olmasın, beraber çalıştıkları insanları da RC mezunlarından seçtikleri yönündedir. Kolej dayanışması olarak ifade edeceğimiz bu durumu, tezimizin II. Bölümünde yer verdiğimiz Özer Uçuran Çiller röportajıyla örneklendirebiliriz. RC sonrasındaki hayatıyla, önceki hayatı arasındaki maddi ve sosyal durumdaki uçurumları dile getiren Uçuran, RC sonrasında ABD'ye gittiğini söylemekte ve kendisini Türkiye'ye dönmesi ve RC'nin yukarıda sözünü ettiğimiz eğitim değerleri ve prensibi doğrultusunda ülkesine katkıda bulunacak bir pozisyonda çalışması için ikna eden ismin, RC 1961 mezunu ve Çukurova Holding'in kurucusu Mehmet Emin Karamehmet olduğunu dile getirmektedir. Aynı röportajda bir başka ilgi çekici unsur ise, Çukurova Holding'in başına geçmiş olmasına rağmen, kendisinin, büyük başarıları imza atmadığını söylemesi ve "*bir Hüsni Özyeğin değilim mesela*" diyerek tevazu göstermesidir (Uçuran Çiller, 2008). Başarılı olmanın seviyesi, 1963 RC mezunu olan Hüsni Özyeğin'dir. Diğer bir ifadeyle, bir RC'li, diğer RC'liler üstünden hayat, iş ve başarı seviyesini belirlemektedir.

Özetle, sistemin girdileri/öğrenciler ve çıktıları/mezunlar arasında büyük sayı farkları bulunmaktadır. Çıktıların sayıları, girdilere oranla çok düşük olsa bile her bir mezun, Kolej'in kendine has eğitim anlayışı sebebiyle, mesleklerinde önemli pozisyonlara gelmiş ve ülkesine katkıda bulunan kişiler olmuşlardır. Mezunlar arasında temayüz edenler, çeşitli sektör ve alanlarda Türkiye'nin ihtiyacını karşılamaya yönelik işlerde çalışmış veya girişimlerde bulunmuşlardır. Bu kişiler içinden, birçok alanda ilklere imza atmış, ödüle layık görülmüş ve meşhur olmuş sayısız mezun bulunmaktadır.

6.4. GERİBİLDİRİM: MEZUN YAKINLARI

Kolej'i sistem olarak ele aldığımızda, mezun yakınları geribildirim döngüsünü oluşturmaktadır. Bu döngü, Kolej'de okuyanların yakınlarının da Kolej'de okuyup okumadıklarının tespit edilmesiyle çalışılmıştır. Kolej'de okuyan veya mezun olanların, aldıkları eğitimden memnun kalarak, kendi çocukları ve/veya akrabalarının da aynı eğitimi almalarını ne ölçüde sağladıklarının tespiti, aynı aile içerisinde eğitimde sürekliliği sağlayarak, kendi sosyal sınıfını yeniden üretme konusunda Kolej'in ne derece etkili olduğunu belirlemektir. Diğer bir ifadeyle, Kolej mezunları arasında RC'li olma geleneğinin ne ölçüde yerleştiğini, elitler kendilerini yeniden üretirken, RC'nin bundaki rolünü tespit etmektir. Bu tür bir çalışma, sınırlı veriye

rağmen, öğrencileri takip ederek nesiller arası bağlantı kurarak elit grupların kendilerini yeniden üretmelerini anlamamıza yardımcı olmuştur. Aslında, böyle döngüsel bir çalışmanın tek sefer için değil; çok sefer, hatta, veri ölçüsünde her yıl için yapılması daha anlamlı olurdu. Fakat verilerin sistematik olmamasından dolayı bu pek mümkün olamadı. Bir yılda Kolej’den mezun olanların kaç tanesinin akrabasının ertesi yıl Kolej’e kayıt olduğunu tespit etmek ve bunu her yıl için tekrar etmek, geri bildirim çalışmak için gereklidir. Ancak, veri azlığında bu döngü iki sefer için tekrar edilmiştir. Verilerdeki bu yetersizliğe rağmen, incelediğimiz küçük örneklem grubunda akrabalar arasında en fazla sayıda mezunların annelerin, ardından da kız kardeşlerin bulunduğunu, bunu kuzenlerin takip ettiği görülür. Diğer bir ifadeyle, sırasıyla anne, kız kardeş ve kuzen bağlantısının Kolej’e yeni öğrenci kaydında etkili olduğunu ve RC’nin bir erkek okulu olmasına rağmen, eğitim konusunda ailedeki kadınların etkisinin yönlendirici ve ağırlıklı olduğunu söyleyebiliriz. Konuyu bir ileri aşamaya götürürsek, nesillerin kendi değerlerini yeni nesillere aktarmada ve sosyal sınıfların kendilerini yeniden üretmelerinde kadınların daha etkili olduğu söylenebilir. Buradan da, elit grupların kendi aralarında bilgi ve değer aktarımını yapmak için, aynı okula veya aynı türden okullara gittiği sonucuna, dikkatlice varılabilir.

Beklediğimiz ve edindiğimiz sonuçların tamamı, sistemin geribildirim döngüsünü görmemize fırsat vermiştir. Bir yandan, mezunların diğer aile üyelerinin de aynı eğitimi almalarını istemesi, diğer yandan da, ortak bilinçte buluşmak, yani “Robert’li olmak” için, bu devinimin bir gelenek haline getirildiği tespit edilmiştir. Gerek meşhurların, gerekse standart mezunların yakın akraba ve çocuklarını RC’ye gönderdiği hipotezimiz doğrulanırken, mezunların evlilikte de birbirlerini tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Böylece, aynı kültürde yetişmiş kişilerin hayat yolunda beraber yürümeyi tercih ettikleri ve çocuklarını da bu kültürde büyüterek elitlerin kendilerini yeniden ürettikleri sonucuna varılmıştır. Buna bağlı olarak, bir yere ait olma duygusu pekişmekte; nesiller boyu aile içindeki kültür seviyesi aynı yerde tutulmaya çalışılmakta, aynı kültürde yoğurulan kişilerden oluşan bir çevrenin içinde hareket ederek, RC’de alınan eğitim, sosyal ve özel hayatta da devam ettirilmekte; diğer bir ifadeyle, belirli bir kültür seviyesiyle, belirli bir toplumsal sınıfın içinde yaşam sürdürülerek, neslini yaşatma arzusu gerçekleşmektedir.

6.5. GİRDİ ÇIKTI KARŞILAŞTIRMASI

Bu kısımda, yukarıdaki değerlendirmelerimiz doğrultusunda, girdiler çıktılarla karşılaştırılacak ve dönüştürme mekanizması olan eğitimin bundaki tesiri belirlenmeye çalışılacaktır. Kolej’e giren öğrencilerin mezun olarak çıkmaları konusunda söyleyeceğimiz ilk nokta, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, girdilerin çok fazla olmasına rağmen çıktılarının çok az olmasıdır. Osmanlı döneminde sisteme giren toplam öğrencilerin sadece %5’inin ve Türk öğrencilerin %1,09’unun

sistemden mezun olarak çıkması; Cumhuriyet döneminde ise bu miktarın sırasıyla %13,41 ve %14,16 olması, Kolej'in eğitim sistemini sorgulamayı ve üzerinde düşünmeyi gerektirmekte ve bu durumu, dönemindeki siyasi, sosyal, kültürel vb. olayların etkisiyle açıklamak yeterli görünmemektedir. Zira, Osmanlı son dönemi çalkantılı geçmiş olsa da, Cumhuriyet dönemi, eğitim için gayet istikrarlı bir ortam ve yetişmiş insan gücüne olan ihtiyaç ile, Kolej için gereken motivasyonu sağlamıştır. Diğer yandan, düşük mezuniyet seyrinin, siyasi olaylarla açıklanmayacak kadar uzun dönemi, hatta Kolej hayatının tamamını kapsaması, bu faktörün yeterince etkili olmadığını da göstermektedir. Dolayısıyla, başka açıklamalar bulma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu da, Kolej eğitiminin kendisidir. Bir misyoner tarafından kurulması ve bu misyoner disiplininin eğitime yansması, sivil öğrencilere ağır gelmiş olsa gerektir. Kolej eğitiminin öğrencilere sadece bilgi vermek değil, bir takım örnek davranış kazandırma, zihin dünyasını ve hayat görüşünü biçimlendirme aracı olarak algılanması, bunun da uzun süreye yayılarak verilmesi, haliyle yüklü bir müfredatı ve uyulması gereken bir dizi kuralları gerektirmektedir. Kuralların uygulamasında ise toleransın çok az olması, Kolej eğitimini daha da güçleşmiştir. Bu derece disiplinli bir okula öğrencilerin alışması ve sonuna kadar devam etmesi, zor görünmekte, bu da mezun olma sayısını etkilemektedir.

Tez çalışması kapsamında yaptığımız tüm analizlere, 1863-1971 yılları arası RC'ye yeni kayıt olan 5.120 Türk öğrenci dahil edildiğinden, girdi-çıkı analizinde de, PROSOPO veri tabanındaki bu 5.120 Türk öğrenci üstünden yapılmıştır. Tezin dördüncü bölümünde yer alan ve girdilerin sayı ve oranlarını gösteren tablo 57, 59 ve 60, girdi-çıkı analizinde yapabilmemiz için bize yardımcı olan tablolar olup; özellikle tablo 60, kayıt olan ve mezun olan (girdiler ve çıktılar) Türk öğrencilerin ve bütün öğrencilerin yıllara göre dağılımını göstermektedir. Ancak daha önceden de ifade ettiğimiz gibi, bu tablolardaki sayılar her yıl yeni kayıt olan öğrenci sayısını değil, her yıl kayıtlı olan toplam öğrenci sayısını göstermektedir. Tablo 57'de, 1863-1971 yılları arasında toplam 30.601 Türk öğrenci RC'de kayıtlı görünmektedir. Tablo 60'a baktığımızda ise bu sayının 4.175'inin yani %13.64'ünün mezun olduğu görülmektedir. Genel sayıya baktığımızda da, aynı yıllar arasında toplam 60.030 öğrenci kaydı varken, 6.631 toplam mezun sayısı, yani %11.05 oranında mezun öğrenci görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, tablo 60'da, genelde kayıt ve mezun olan bütün öğrencilerin, özelde ise Türk öğrencilerin yıllar içindeki girdi-çıkı sayıları ayrıntılı olarak görülmektedir. Bahsi geçen bu tablolar (tablo 57, 59, 60) yardımıyla oluşturduğumuz ve girdi-çıkı analizinde kullanacağımız aşağıdaki tablo 67'de ise, 1863-1971 yılları arasında kayıt olan toplam Türk öğrenci sayılarının, mezun olanlara oranı görülmektedir. Aşağıdaki Şekil 8, kayıt olan Türk ve toplam öğrenci sayısının; Şekil 9 ise, mezun olan Türk ve toplam öğrenci sayısının grafiklerini yansıtmaktadır. Şekil 10 ise tablo 67'nin grafiğini yansıtmakta; yıllara göre

RC'ye kayıt olan ve mezun olan Türk öğrencilerin sayıları ve bu sayıların birbirlerine oranları (girdi-çıkı karşılaştırması) görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, aşağıdaki tablo ve şekiller tezin bu bölümünün sayısal ifadelerini; yukarıdaki Şekil 7 ise sistem analizinde izlenen yolu göstermektedir.

Tablo 57'de görüldüğü gibi, 1863-1971 yılları arasında kayıt olmuş toplam 60.030 öğrencinin 30.601'i, yani %50.98 ile yarısı, Türk öğrencilerden oluşmaktadır. Tablo 59'da ise, aynı yıllar arası mezun olmuş toplam öğrenci sayısı 6.631 iken, mezun Türk öğrenci sayısı 4.175, yani %62.96'dır. Diğer bir ifadeyle, toplam sayı üstünden değerlendirme yaptığımızda, girdilerin yarısı; çıktılarının ise yarısından fazlası Türk öğrencilerden oluşmaktadır. Tablo 57 ve 59'da tespit ettiğimiz bu sayıları Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri olarak ayırarak incelemeyi daha doğru bulduk. Çünkü, her iki dönemdeki girdilerin ve çıktılarının arasındaki sayıların tutarsızlığının ortak sebepleri olduğu gibi, ortak olmayan sebepleri de vardır. Zira farklı yapılarıdaki iki oluşumda da (Osmanlı ve Cumhuriyet) eğitim öğretime devam edebilen bir kurum olan RC, hem İmparatorluğun hem de Cumhuriyet'in kurallarına uymuş; ancak bunu yaparken kendi değerlerinden ödün vermediği için, hiçbir dönemde kapılarını eğitime kapatmamış ve her dönemde tercih edilen bir kurum olarak kalabilmiştir. Daha farklı bir ifadeyle, RC'nin vazgeçmediği kendine has değerleri, hem Osmanlı, hem de Cumhuriyet dönemlerindeki girdi-çıkı sayılarının arasındaki "uçurum" olarak adlandırılabilinecek tutarsızlıkların ortak sebebi olurken, Osmanlı ve Cumhuriyet yöneticilerinin tercihleri ve yabancı okullar için getirdikleri kuralları da, iki dönem için ortak olmayan sebepleri oluşturmaktadır.

Tablo 57, 58 ve 59'a göre, Osmanlı dönemindeki toplam girdilerin sadece %7.10'u, yani 16.873 öğrencinin 1.198'i Türk öğrenciler iken, Cumhuriyet döneminde bu sayı, 43.157 öğrenci içinden 29.403 ile hızlı bir yükselişe geçmiş ve oran %68.13'e çıkmıştır. Osmanlı dönemindeki çıktılardan toplam 844 öğrenciden sadece 13'ü yani %1.54'ü Türk öğrencilerden oluşurken, Cumhuriyet döneminde bu oran, toplam 5.787 öğrenciden 4.162 ile, %71.92'ye çıkmaktadır. Bu durumda, Cumhuriyet sonrasında Kolej'in, Osmanlı döneminden farklı olarak gayrimüslimlere değil, Türk öğrencilere hizmet veren bir okul halinde döndüğü yolundaki hipotezimiz bir kez daha doğrulanmış olmaktadır. Girdi-çıkı analizinin yapıldığı tablo 67'ye baktığımızda, daha önceki söylemlerimizi doğrulayan bir veriyi daha görmekteyiz: 1903 yılına kadar, çıktılarda (mezunlarda) hiçbir Türk öğrenciye rastlanmamaktadır. Dolayısıyla bu yıla kadar mezun olan Türk öğrenci sayılarının, kayıt olanlara oranı %0'dır. Halbuki 1866 yılından 1899'a kadar 124 Türk öğrenci girdisi olduğu, fakat o tarihe kadar giriş yapan 124 öğrencinin sadece 1'inin mezun olduğu, yine aynı tabloda görülmektedir. Bu tarih aralığının bitişinden, yani 1900 yılından, ikinci Türk mezunun verildiği 1911 yılına kadar, 346 Türk öğrenci kaydı (girdisi) olduğu yine aynı tablodan izlenmektedir. Diğer bir ifadeyle, 1863-1911 arası 470 Türk öğrenci girdisi varken, buna

karşın, aynı yıllarda sadece 2 çıktı bulunmaktadır. %0.43 oran ile bu sayının çok düşük olduğu görülmektedir. İkinci Türk mezunun verildiği 1911 yılında, toplam kayıt sayısı (girdi sayısı) 67 olan Türk öğrencilerin, lisenin 4 yıllık bir eğitimden oluştuğu varsayılarak, 1915'te mezun olması beklenirken, bahsi geçen yıl ve devamındaki iki yıl (1915, 1916, 1917) süresince yine sadece 2'şer Türk mezun verildiği tablodan izlenmektedir. Bu durumda, girdi-çıkıtı sayısı arasında ciddi bir tutarsızlık görülmektedir; üstelik çıkıtı sayıları oldukça düşüktür. Tezin daha önceki bölümlerinde, Osmanlı döneminde, yabancı okullara giden Türk öğrencilerin sayılarının hızla arttığı dönem olan II. Meşrutiyet ve sonrasını, bir çözülme dönemi olarak ele almış ve bazı gözlemlerimizi 1909 öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırarak teze yansıtmıştık. Burada da aynı yöntemi izlemenin doğru olduğunu düşündük ve Osmanlı döneminde Türk öğrenci girdilerinin çoğalmaya başladığı 1909'dan, I. Dünya Savaşı'nın bittiği 1918'e kadar, toplam 593 Türk öğrenci girdisi olduğunu tespit ettik. Bu öğrencilerin 1913 ve 1922 yılları arasında mezun olabileceği beklenirken, bahsi geçen yıllarda çıkıtı sayısı, 0, 1 ve 2 arasında değişmektedir. Hemen akabinde, yani, Milli Mücadele'nin başladığı 1919 yılındaki toplam girdi sayısının 102 olmasına karşın, bu öğrencilerin Kolej'den çıkmaları beklenen 1922-1923 yıllarında mezun sayısı ise yine sadece 1'dir. Tabloyu (tablo 67) hazırlarken bizi oldukça şaşırtan bu durum, diğer bir ifadeyle, Osmanlı dönemi süresince 1.198 girdi kaydı görülen Türk öğrenciye karşın, aynı dönemdeki sadece 13 çıkıtı kaydı arasındaki uçurumun önce veri eksikliğinden kaynaklandığını düşündük. Ancak, çıkıtı sayılarının tamamı arşiv belgelerinden derlendiği için, veri eksikliğinin, bu tutarsızlığın sebebi olmadığını düşündük. Bu sebepten, konu üstünde çalışmalarımızı derinleştirdik ve bu durumun düşündüğümüz sebepten kaynaklanmadığını, tablonun gerçekte olan durumu yansıttığını tespit ettik. Şöyle ki, 1909 yılına kadar kuruma girdisi olan toplam 290 Türk öğrencinin, II. Abdülhamid'in, Türk öğrencilerin yabancı okullarda okuması hakkındaki yasağına rağmen RC'ye kayıt olduklarına; bu kişilerin ancak bazı Osmanlı üst düzey idarecilerinin çocukları olabildiğine, padişahın Kolej'e ajan göndererek burada kayıtlı olan Türk öğrenciler hakkında bilgi topladığına ve kayıtlarının silinmesini salık verdiğine, tezin önceki bölümlerinde vurgu yapmıştık. Dolayısıyla 1909 öncesi RC'ye giren Türk öğrencilerin mezun olarak çıkmaları pek de mümkün olmamıştır. İçlerinden bir tek Hüseyin Hulusi 1903'te mezun olabilmıştır. 1911 mezunu Orhan Halid ise, Abdülhamid'in padişahlığının son dönemlerinde RC'ye kayıt olduğundan, 1911'de mezun olması şaşırtıcı değildir. Özetle, 1909 öncesi kayıt olan Türk öğrencilerin mezun olamama sebebi, yani çıktılarının girdiyi karşılamaması, doğrudan hükümet yasaklarına bağlıdır. Bu sebepten, Osmanlı dönemi için, 1909 sonrasında kayıt olan öğrenci verileri üzerinden girdi-çıkıtı analizi yaparsak, Meşrutiyet'le birlikte özgürlüklerin gelmesi ve bu konudaki hükümet yasağının kaldırılması sebebiyle, daha verimli sonuçlar elde edebiliriz. Zira tablo 67'ye bakıldığında, yasakların bitmesiyle, o zamana kadar en yüksek girdi sayısının, 52 kişi ile 1909 yılına ait olduğu

görülmektedir. Bu kişilerin 1913 yılında mezun olması beklenirken, o yıl ve takip eden yıl, Kolej hiç Türk mezun vermemiştir. Mezun olmaları beklenen 1913 yılında ise 91 Türk öğrenci kaydı/girdisi bulunmakta ancak bu kişilerin de 1916 veya 1917’de Kolej’den çıkması beklenirken, bahsi geçen yıllar, 2’şer mezunla sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla, 1909 sonrasında da girdi-çıkıtı arasında tutarlı bir sayı görülmemektedir. Bu tutarsızlıkların sebebini araştırırken, bahsi geçen durumun sadece Türk öğrencilerle mi alakalı olduğu sorusu aklımıza takılmış ve bu soru, tablo 57 ve 59’a yeniden dönmemize vesile olmuştur. Tablo 57’ye baktığımızda, Osmanlı dönemi boyunca toplamda 16.873 öğrenci RC’ye girmiş, bunun karşılığında tablo 59’a baktığımızda, aynı dönemlerde sadece 844 öğrenci mezun olmuş, yani kayıtlı öğrencinin sadece %5’i Kolej’den çıkmıştır. Bu durumda, bahsi geçen tutarsızlığın Türk öğrencilere özgü olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bakış açısıyla, girdi-çıkıtı sayılarındaki eşitsizliğin sebeplerini araştırmak daha kolay olmuş ve aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır:

RC’nin kurucusu Cyrus Hamlin’in 1863-1877, damadı George Washburn’un 1877-1903, Caleb Gates’in ise 1903-1932 yılları arasında Kolej’in müdürleri oldukları bilinmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu üç kişi, RC’nin Osmanlı döneminde müdürlük yapmışlar (Gates, Cumhuriyet’e de tanıklık etmiştir) ve üst düzey katı disiplin anlayışlarıyla Kolej tarihine geçmişlerdir. Örneğin Hamlin, henüz RC ikinci eğitim yılındayken (1864), şehrin en iyi ailelerine mensup 4 öğrenciyi, disiplin kurallarına uymadıkları için okulda uzaklaştırmıştır (Washburn, 2011, s. 49). İkinci müdür Washburn’un 1872 yılında bir Türk öğrenciyi, yurttan izinsiz ayrıldığı için bodrumda kapalı kalma cezası verdiği bilinmektedir ve hatta kendi değimiyle “bazı öğrenciler meşe sopasının ağırlığını” hissetmişleridir. Daha da ileri giderek, kırbaç cezası verilmesinin, diğer öğrencileri suç işlemekten caydıracak bir yol olduğuna hep inandığını anılarında dile getirmiştir. Bunların yanında, Washburn, aileleri kendi arkadaşı olmasına rağmen, iki öğrencinin tartışmasının ardından, bu öğrencileri okuldan kovmuştur (Washburn, s. 76, 88). 1903 yılı mütevelli heyeti raporlarında, o yıl boyunca 11 öğrencinin RC’nin davranış sistemine uymaması sebebiyle okuldan uzaklaştırıldığını, 10’u kolej, 17’si hazırlık sınıfından olmak üzere, 27 öğrencinin de fazla disiplini kaldıramadığı için okuldan ayrıldıklarını belirtilmektedir (Gates, 1904, s. 5-7). 1906 yılında öğrenciler arasında kıskançlığın başladığı, Anadolu’dan gelen öğrencilerle, diğerleri arasında kardeşlik, uyum ve huzurun bozulduğu gerekçesiyle, huzur ve düzeni geri getirmek için birkaç öğrencinin daha okuldan uzaklaştırıldığı, yine raporlarda kayda geçmiştir (Report of The President and Faculty of Robert College, 1906-1907, s. 14). RC 1946 mezunu Ali Neyzi, derse kitapsız gelindiğinde veya sorulan sorulara yanıt verilmediğinde, kızcılık dalı ile avuç içine atılan dayaktan söz etmektedir (Neyzi, 2005, s. 62). Ayrıca, tezin IV. Bölümünde ayrıntılarıyla işlediğimiz, çizgi roman okumak, tuzluğu yemek masasında kaydırarak kırılmasına sebep olmak, dolabını temizlememek, izinsiz konuşmak, üç kere derse gelmeyen

okuldan uzaklaştırılması, çalışma salonundan izinsiz çıkmak, belirlenen banyo saatleri haricinde duşa girmek gibi davranışların tamamı ceza ile karşılık görmekte ve bu ceza yöntemleri her öğrenci ya da aile tarafından kaldırılamamaktadır. Osmanlı döneminde girdi-çıkta arasındaki uçurumun bilinen en önemli sebebinin, Kolej'in ve müdürlerinin bu ağır disiplin anlayışı ve kuralları olduğu söylenebilir. Diğer bir sebep ise, 1868 yılında açılan Mekteb-i Sultani'ye yapılan geçişlere bağlanabilir. Zira Mekteb-i Sultani, açılışında, Türk ailelerine, çocuklarını kendi okullarına verilerse, ileride, çocuklarının Avrupa'ya gitmeden, sadece bir Türk okulu olan Sultani'den mezun olarak, iyi birer hukukçu, mühendis, öğretmen, ekonomist, dil bilimci vb. olacaklarının garantisi vermiştir (Berkes, 2007, s. 243). Bu durumda, bazı ailelerin yabancı okullara olumsuz bakışı ve bu okulları misyoner okulu olarak görmeleri sebebiyle, çocuklarını, benzer eğitimi alacağı bir Türk okuluna göndermek istemeleri tabiidir. Görüldüğü gibi, Osmanlı döneminde, 1909 öncesinde Abdülhamid yasakları, aynı dönem ve sonrasında ise, RC müdürlerinin ağır disiplin anlayışı ve muadil bir Türk okulu olan Mekteb-i Sultani'nin açılması gibi sebeplerle, RC'ye giren Türk öğrencilerle, buradan çıkan Türk öğrencilerin sayıları arasındaki uçurumun sebebi açıklanabilir. Osmanlı dönemi boyunca hiçbir yıl, mezun sayısında artış görülmediği gibi, en çok sayı 2'de kalmıştır (tablo 67). Bu dönemde mezun olduğunu bildiğimiz az sayıdaki Türk mezunlar, Hüseyin Hulusi Pektaş (1903), Orhan Halid (1911), Aziz Namık İsvan (1915), Mehmed Rıdvan (1915), Fuad Necati (1916), Nüzhet Abbas (1916), Ahmet Hazım Atıf Kuyucak (1917), Hüseyin Kasapoğlu (1917), Muzaffer Yeşim (1918), Selim Sarper (1919), Süreyya Anderiman (1919), Celal Avni Kent (1920) ve Kenan İnal (1921) gibi isimlerdir. Bu kişilerin isimlerini zikretmemizin sebebi, sayıları çok az olmasına rağmen tamamının tezin dördüncü bölümünde yer alan temayüz eden mezunların içinde olduğunu hatırlatmak içindir. Görüldüğü gibi, Osmanlı dönemindeki %1.09'luk düşük çıktı oranı, çok az olmakla beraber, çıkan kişilerin neredeyse tamamı öne çıkmış, adlarını mesleklerinin önde gelenleri listesine yazdırmış, Türkiye'yi çok önemli yerlerde temsil etmiş, üst düzey devlet memurluğu ve üst düzey yöneticilik yapmış ve ülkesine önemli hizmetlerde bulunmuş kimselerdir. Diğer bir ifadeyle, Osmanlı döneminde, RC'nin ilk kuruluş yıllarında, Abdülhamid'in yasaklarına karşı gelebilmiş, Abdülhamid dönemi (1876-1909) sonrasında, RC'nin ağır disiplin sistemine katlanabilmiş, eğitim ve sınav sisteminden geçebilmiş az sayıdaki her bir Türk mezun, hem kendi alanlarında önemli yerlere gelmişler, hem de ülkelerine büyük katkılarda bulunmuşlardır. Kısacası, Osmanlı dönemindeki girdilerin karşılığında çok az, %1.09'luk, çıktı oranı olsa da, çıkanların tamamı önemli yerlere gelmiş RC mezunlarıdır. Daha açık ifade etmek gerekirse, Lozan heyetindekiler, meclis üyeleri, Türkiye'deki banka kurucuları, yurt dışı ataşeleri, büyükelçiler, San Fransisco Kongresindeki Türk temsilcileri ve kurulacak üniversitelere dekan olacak kişiler, bu gruptan çıkmıştır. Osmanlı döneminde mezun olan kişilerle ilgili dikkati çekmek istediğimiz bir husus

daha vardır: Tezin dördüncü bölümünde, günümüzde Halikarnas Balıkcısı ismiyle tanınan meşhur yazar Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın (Musa Cevad), 1907 RC-orta mezunu ve Türk olduğuna; ancak, bugüne kadar bu konuda yapılan çalışmalarda tablolarla 1907 yılının karşısında mezun olan bir Türk'e tarafımızdan rastlanılmadığına değinmiştik. Değinmediğimiz ise, aynı durumun, Bahar Ebeoğlu (1910) için de geçerli olduğudur. İsminden dolayı kendisi kız öğrenci zannediliyor olabilir ancak kendisi erkek öğrencidir. RC arşivinde kendisine ait dosyaya tarafımızdan rastlanmamış ancak mezun kayıtlarında kendisinden bahsedildiği görülmüştür ve bu kayıtlarda kendisinden İngilizce "he" diye söz edilmektedir. Bu durumda, RC'den mezun olan ilk Türk 1903, ikincisi ise 1911'de yılındadır demek yerine; 1907 ve 1910'da da, RC'den iki Türk mezun verildiğini; diğer bir ifadeyle, 1907 ve 1910 yıllarında da Türk öğrenci çıktısı olduğunu söyleyebiliriz.

Girdi-çıkıtı analizini, Türk öğrencilerin sayılarının arttığı ve Sabev'in değimiyle "Türklerin Dönemi" (Sabev, 2014b, s. 182) olarak adlandırılan, 1923 ve sonrası için yaptığımızda ise şu bulgulara rastlamaktayız:

Tablo 67'de görüldüğü üzere, 1923 ve sonrasında kayıt olan Türk öğrenci sayısında (girdilerde) hızlı bir yükseliş görülmektedir. Şöyle ki, 1923 yılında kayıtlı olan toplam Türk öğrenci sayısı 125 kişi olup, bu sayı 1925'te 297'ye, 1927'de 372'ye, 1929'da 396'ya çıkmaktadır. Daha farklı bir ifadeyle, Türk öğrenciler, aynı yıllarda toplam öğrenci sayısının %26.54, %43.36, %49.87 ve %52.52'sini karşılamaktadır (tablo 57). Bu durumda, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, kayıtlı Türk öğrencilerin sayıları yıldan yıla artarken, bu sayının toplam öğrenci sayısının da neredeyse yarısını karşılayacak düzeye geldiğini söyleyebiliriz. Öyle ki, 1920'li yıllardan çıkıp, 1930'lu yıllara, diğer bir ifadeyle, 1931 yılında ilkokul düzeyindeki Türk öğrencilerin yabancı okullara girmesinin yasaklanması, 1935 yılında çıkarılan *Yabancı Okullar Yönergesi* ve 1938 yılında çıkarılan tamim ile yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe sınavına tâbi tutulması gibi yasalarla Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı okullar üzerindeki hakimiyetinin arttığı yıllara geldiğimizde, çıkarılan en son tamim yılı olan 1938'de toplam 554 öğrenci içinden 389'unun, yani RC öğrencilerinin %70.22'sinin Türk öğrencilerden meydana geldiği tablo 57'den izlenmektedir. Diğer bir ifadeyle, Cumhuriyet döneminde girdilerin büyük bir kısmı Türk öğrenciler tarafından oluşturulmaktadır. 10'ar yıllık aralıklarla tablolara baktığımızda, 1940'lı yıllar 526 Türk öğrenci girdisiyle açılırken; 1950 yılı ise, 670'i Türk olmak üzere toplam 944 öğrenci ile açılmaktadır. Yani, 1950 yılında Türk öğrencilerin oranı, toplam öğrencinin %70.97'sini karşılamaktadır (Tablo 57). 1960 yılında bu oran %80.48'e, 1970 yılında ise, %85.98'e kadar çıkmıştır (Tablo 57). Çıktılara, yani mezunlara baktığımızda ise (tablo 59), 1923 yılında 27 mezun içinden sadece 1 Türk mezun olmuşken, 1925'te bu sayı 25'e çıkmış ve toplam mezun (çıkıtı) sayısının %8'ini karşılamıştır. 1927'de toplam mezun sayısının %17.14'ünü Türkler karşılarken, 1938 yılında

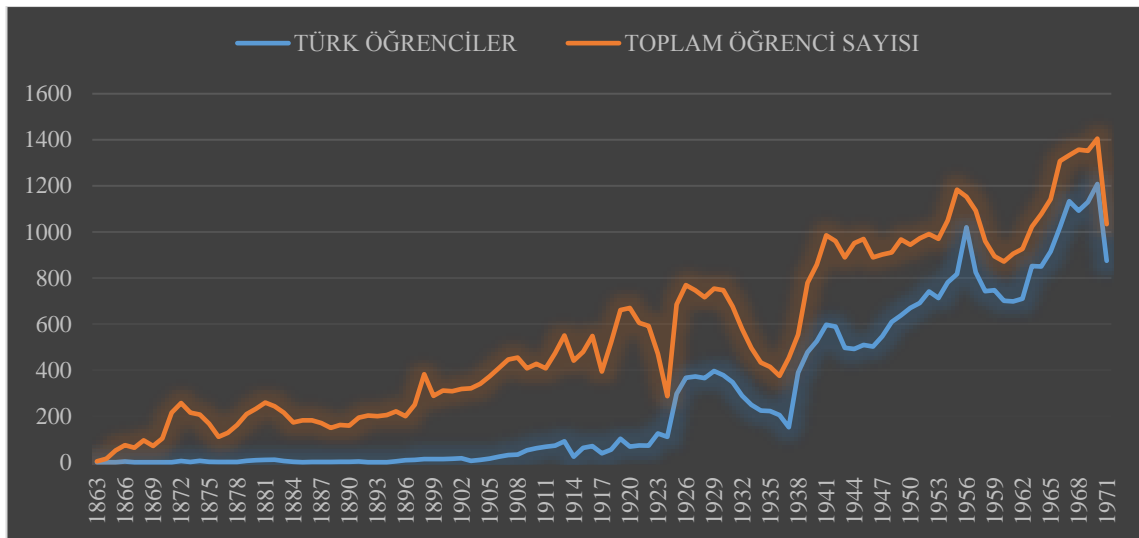
%57.14 oran ile mezunların (çıkıtların) yarısı Türk öğrencilerden meydana gelmiştir. Yine 10'ar yıllık aralıklarla bakarsak, 1940 yılında, 11 Türk öğrenci mezun olmuş (%33.33); 1950'de bu sayı 74'e çıkmış (%74); 1960 yılında 176 mezundan 154'ünün Türk öğrencilerden oluşmasıyla, oran %87.50'yi bulmuştur. 1970 yılında ise toplam 280 mezunun, 230'unun, yani %82.14'lük bir oranının, Türk öğrencilerden oluştuğu görülmektedir (Tablo 59). Tablo 67'ye baktığımızda, 1923 ve sonrasındaki sayıların tamamına yakınında Türk öğrencilerin miktarının arttığı daha açık görülmektedir. Dolayısıyla, Cumhuriyet döneminde Türk öğrencilerin girdi sayıları artarken, çıktı sayıları da beraberinde artmaktadır. Ancak, girdi-çıkıtı analizini yaparken, aynı yıllara değil, öğrencinin giriş yılının üstüne 4 yıllık lise eğitimi eklenerek analizin yapılması gerekmektedir. Daha farklı bir ifade ile, İngilizce bilmeden RC'ye geldiğini tahmin edebileceğimiz bir öğrencinin, hazırlık sınıfıyla beraber en az 5 yıl RC'de okuduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, örneğin, 1923 yılında toplam kayıtlı Türk öğrenci sayısı olan 125 kişinin, 1928 yılında mezun olması gerekmektedir. Dolayısıyla, Cumhuriyet döneminde girdi-çıkıtı analizi yapılırken, girdiler, öğrencinin giriş yılı; çıkıtlar ise üstüne 5 yıl eklediğimizdeki yıl olarak alınmalı ve analiz bu şekilde yapılmalıdır. Bu durumda, az önce örnek olarak verdiğimiz 1923 yılı girişli 125 kişinin, 1928 yılındaki çıkışları ele alınarak girdi-çıkıtı analizi yapılmalıdır. Ancak, 1928 yılına baktığımızda, sadece 9 Türk öğrencinin mezun olduğu görülmektedir. 125 kişiden 9'unun mezun olması demek, %7.20'lik bir orana denk gelmektedir, ki bu çok düşük bir orandır. Bu öğrencilerin bir kısmının İngilizce eğitim yapan bir okuldan gelerek RC hazırlık sınıfını atladığını düşünürsek, giriş yıllarına 4 yıl eklemeli, yani 1927'de mezun olmalarını beklemekteyiz; ancak 1927 yılında mezun olmuş yine sadece 6 Türk öğrenci ile karşılaşmaktayız (tablo 67). Türk öğrenci girdisinin en yoğun olduğu yıllardan biri olan 1939 yılına baktığımızda 478 Türk öğrenci olduğunu ve bu öğrencilerin 1944'de mezun olmalarını beklemekteyiz. Ancak tablo 67'ye göre 1944 yılında mezun olan sadece 28 Türk öğrenci bulunmakta; yani, giren öğrenci sayısının sadece %5.86'lık bir oranının çıktığı görülmektedir. Yine 10'ar yıllık aralıklarla tabloyu takip edersek, 1950'de giriş yapan 670 öğrencinin 1955'te çıkması gerekirken bu sayı 80'de; 1960 yılında giriş yapan 701 Türk öğrencinin ise 1965'te çıkması gerekirken, yine bu sayının az miktarda, 166'da kaldığını görmekteyiz. Diğer bir ifadeyle, 1950'de giriş yapan öğrencilerin %11.94'ünün; 1960'ta giriş yapanların ise %23.68'inin çıkış yaptığı görülmektedir. 1970 yılında ise 230 Türk mezun (çıkıtı) olduğu görülmektedir. Hazırlık okuduklarını varsayarak 5 yıl önceye gittiğimizde, 1965 yılında 915 Türk öğrenci olduğu görülmekte (%25.14'ü mezun olmuş); hazırlık okumadıklarını varsaydığımızda ise 4 yıl öncesinde, 1966 yılında, giriş yapan 1.020 Türk öğrenci olduğu görülmektedir. Görüldüğü gibi, örneklerimizin neredeyse tamamı benzerlik göstermektedir. Yani, girdilerin sayısı fazla, çıkıtların sayısı oldukça azdır ve aralarındaki sayı

farkı çok yüksektir (tablo 67). Ancak, giriş çıkış sayıları tutmasa bile, giren sayı da, çıkan sayı da yıllar ilerledikçe artmaktadır.

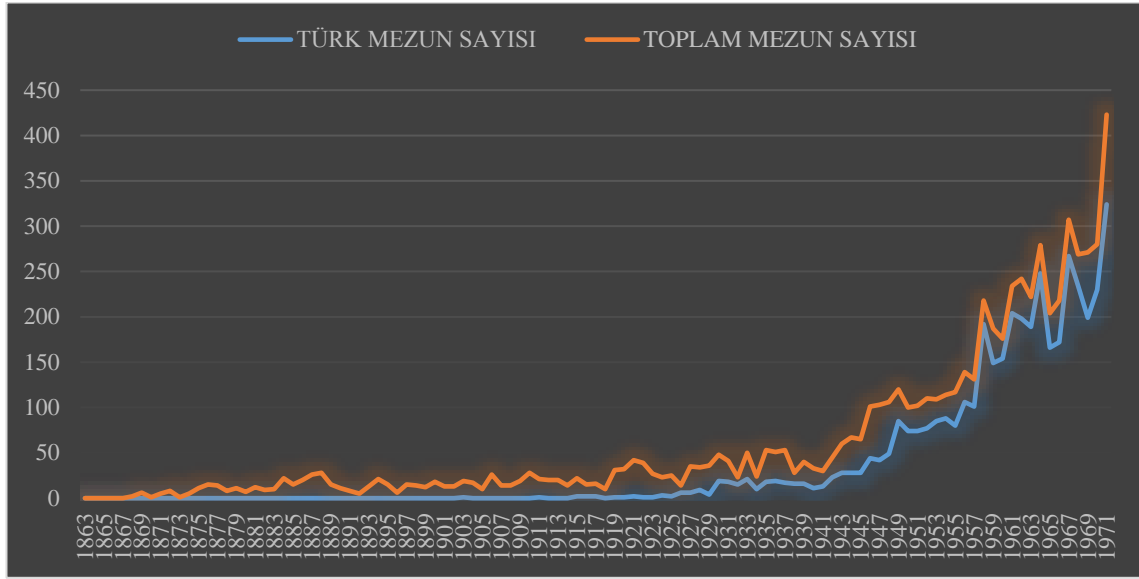
Osmanlı dönemindeki sayı farklarını analiz ederken değindiğimiz RC'nin misyonerlikten gelen katı disiplin anlayışı aynen Cumhuriyet döneminde de devam etmektedir; üstelik, Osmanlı dönemine ek olarak, öğrencilerin karnelerine iliştirilen, hal-hareket kartı (deportment card) uygulaması gelmiştir. Bu kartlar, olumsuz davranışların not olarak düşüldüğü belgelerdir ve bu belgeye düşülen notlar baz alınarak bazı öğrencilerin, davranışın boyutuna göre okuldan atılmalarına kadar giden ciddi boyutlarda cezalar aldığı ve bu sebepten de çıktı grubunun içinde olmadıkları bilinmektedir. Dolayısıyla, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde, girdi-çıkış sayılarının aynı ya da yakın olmamasının ortak sebebi, RC'nin yıllar boyunca değiştirmedığı kendine özgü kurallarıyla ilgilidir. Ortak olmayan sebepler ise, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerindeki yönetim biçimine uygun olarak çıkarılan kanunlar ve yönetimin eğitime yaklaşımlarıdır. Örneğin, Cumhuriyet dönemindeki çıktı sayılarındaki azlığının disiplin kurallarından dolayı okuldan uzaklaştırılan öğrenciler haricindeki sebebi, Cumhuriyet'in eğitim öğretim ilkelerine dayanan, aynı anda da batı müfredatını uygulayacak olan ve yabancı dille eğitim yapılan yeni Türk okullarının açılmış olmasıdır. İstanbul dışında yaşayan ve uzak bir şehirde çocuğunu okutmak istemeyen ailelerin, açılan bu alternatif okullara çocuklarını gönderdiği bilinmektedir. Bahsi geçen bu okullar önce büyük şehirlerde açılmıştır ki, tablo 21 ve 13'deki bulgularımızla, öğrencilerin ekseriyetle büyükşehirlerden RC'ye geldiğini vurgulamıştık. Bu durumda, bahsi geçen şehirlerde yeni açılan alternatif okullara devam etmek isteyen öğrenciler olabileceği tabii bir durumdur. Ankara (TED Ankara Koleji) ve İzmir'in (İzmir Türk Koleji), bu konuya öncülük eden iki şehir olduğu tahmin edilmektedir. İstanbul için muadil okulun ise Galatasaray Lisesi olduğunu söyleyebiliriz. Bu söylediklerimize ilaveten, çeşitli sebeplerle ailelerinin maddi durumları bozulan (III. Bölüm, tablo 38) ve RC'den burs almaya hak kazanamayan öğrencilerin, RC'den ayrılıp başka okullara geçmesi durumu vardır ki, bu durumun da girdi-çıkış karşılaştırmasında sayı farklarına sebep olduğu söylenebilir. Bu bilinen sebepleri sıraladıktan sonra, Cumhuriyet dönemi girdi-çıkış analizlerinde bizi en çok zorlayan ve girdi-çıkış sayılarındaki tutarsızlığa sebep olan en önemli hususun, RC'nin, yıllar içinde değişen eğitim sistemi ve sınıf derecelendirmeleri olduğunu söyleyebiliriz: RC'nin eğitim sistemini incelerken, diğer bir ifadeyle, tablo 40, 41 ve 42'nin analizi esnasında verdiğimiz bilgiler sebebiyle, tezin bu bölümünde, Kolej'e giren ve çıkan öğrenci sayılarının analizini yapmamız çok zor bir hale geldi. Tezin bahsi geçen bölümünde yer alan ve RC'nin sınıf derecelendirmelerini gösteren tablolar 40, 41 ve 42'de, Hazırlık, Akademi, Lise, Kolej, Mühendislik, Teknik, Ortaokul, Form, Ticaret, Yüksek, İktisat, İşletme başlıkları altında sınıflandırmalara rastlamış ve her birinin içeriğinden ayrıntılarıyla söz etmiştik. Burada hatırlatmak istediğimiz ise, Kolej'in ilk kurulduğu yıllarda

sadece iki aşamada (hazırlık-preparatory department ve kolej-collegiate department) eğitim verdiği ve 1920 yılı itibarıyla bu düzenin değiştiğidir. 1920 yılından sonra, diğer bir ifadeyle, mezunlarının Cumhuriyet döneminde çıkacağı bu kayıt yılından itibaren (1920 girişli biri en iyi ihtimalle 1924’de mezun olabilir), RC’nin eğitim sistemi, az önce işaret ettiğimiz iki aşamalı eğitim sisteminden çıkarak belirli zaman aralıklarında değişiklik göstermeye başlar. Örneğin, 1919 yılında giriş yapan bir öğrenci, 5 yıllık bir eğitimin ardından, yukarıda işaret edilen hazırlık ve kolej bölümlerini bitirerek 1924 yılında mezun olabilir. Ancak 1920 sonrası girişliler için bu genellemeyi yapmak doğru olmamaktadır. Şöyle ki, 1920 sonrasında “girdi” grubuna dahil olan bir öğrencinin, girdiği sınıf derecesine göre mezuniyet yılı (çıktı yılı) da değişmektedir. 1920 yılında hazırlık sınıfına başlayan bir öğrenci, tezin III. Bölümünde de zikrettiğimiz gibi, 6 yıllık hazırlık eğitimi almakta, ardından koleje geçmektedir. Daha farklı bir ifadeyle, 6 yıl hazırlık+4yıl kolej eğitimi alırsa, bu kişi ancak, 1930 yılında okulu bitirecektir. Aynı yıl RC’ye giren bir başka kişi, hazırlık sınavını geçerse, 1924 yılında da mezun olabileceği gibi; sadece İngilizce öğrenmek için RC’ye gelmiş ve akademiden sonra 1926 yılında mezun olmuş da olabilir. Ve hatta aynı kişi, 1914 yılında kolej diplomalılarına tanınan bir hakla (Gates, 1915, s. 20), kolej sonrası 2 yıl daha eğitim alarak mühendislik diploması alabileceği için, bu kişi artı 2 yıl daha okuyarak 1932 yılında da mezun olabilir. Bir başka örnekle açıklamak istersek, 1923 yılında giren ve RC’nin bütün haklarından faydalanmak isteyen bir kişi, akademi+kolej+mühendislik üçlemesine devam ederek, girdiği okuldan ancak 1935 yılında çıkacaktır. Bunun tersi durumlar da söz konusu olabilir. Örneğin, RC’nin muadili bir okuldan gelen bir öğrenci, arasınıfların birinden, örneğin Lise 2’den Kolej’e girip, 2 yıl sonra mezun olabilir. Diğer bir ifadeyle, 1923 yılı girişli bir öğrenci, duruma göre, 1924’te de, 1929’da da, 1933’te de, 1935’te de mezun olabilir. 1950’li yıllardan sonra ise, girdi-çıktı analizi daha da zor hale gelmektedir. Zira 1950 sonrası, 6 yıllık akademi eğitimi, hazırlık, orta ve liseyi kapsamaya başlar. Bu durumda hazırlık artık 6 yıl olarak kalmamakta, 3 yıla düşmektedir. Üstüne bir de, 1957 yılında RC Yüksek bölümü açıldığı için, orta sınıf kapatılır ve bu sınıfa bağlı olan orta hazırlık da pek tabii ki ortadan kalkar. Bir RC mezunundan edindiğimiz bilgiye göre, kendisi lisedeyken, orta 3. sınıfta hiç okuyan öğrenci olmadığı, ancak orta 2’lerin eğitime devam ettiğini, takip eden yıl onların hangi sınıfta eğitime devam ettiklerinin ise bir muamma olduğunu bilmekteyiz. 1957 yılında RC Yüksek açıldıktan sonra, akademiden beri RC’de okuyan bir öğrenci, yüksek eğitimini de RC’de yapmayı tercih ederse (ki tablo 62’de bu örneğe rastlamıştık), o öğrenci RC’ye girdikten uzun yıllar sonra çıktılar listesinde yer alacaktır. Örneğin RC’ye 1961 yılında giren Ali Necip Soyak, RC’de yüksek eğitim de aldığı için, okulu ancak 1970’de, 9 yılda bitirmiştir (Ali Necip Soyak öğrenci dosyası). Oysa biz kendisini, hazırlık ve lise okuyan bir öğrenci olarak genellersek, 1961’deki girdiler listesinde ve 1966’daki çıkılar listesinde aramız gerekmektedir. 1958 yılında RC’ye giren Hasan Yavuz Veyisoğlu,

Nilüfer Hatun İlkokulundan geldiği için İngilizce bilmemektedir ve hazırlık sınıfından RC'ye başlamıştır. Yüksek eğitimini de RC'de tamamlamak isteyen bu öğrenci okuldan mezun olduğunda, tarihler 1967'yi göstermektedir. Diğer bir ifadeyle öğrenci, 9 yıl RC'de okumuştur (Hasan Yavuz Veyisoğlu öğrenci dosyası). Diğer bir örnek, Özer Kabaş, 1946 yılında İngilizce bilmeden RC'ye girmiş, 1957'de mezun olmuş, tam 11 yıl RC'de eğitim almış, İstanbul uluslararası kültür festivalinde plastik sanatlarda resim dalında ödül almış bir sanatçıdır (Özer Kabaş öğrenci dosyası). Daha kısa süreli okuyan bir öğrenciye örnek vermek istersek İngiliz Lisesinden gelen Cemil Ahmet Demil isimli öğrenci, 1965 yılında RC'ye girmiş, İngilizcesi yeterli olduğundan hazırlık okumamış ve 3 yıl içinde, 1968'de RC'den mezun olmuştur (Cemil Ahmet Demil öğrenci dosyası). Örneklerden de anlaşılacağı gibi, Cumhuriyet döneminde RC'ye girmiş her öğrencinin, okula başladıktan 4 ya da 5 yıl sonra çıktılar listesinde olmasını bekleyemeyiz. Maalesef ki bu sistem düzensizliği 1971 yılında sona ermiştir. Diğer bir ifadeyle, bizim çalışma tarihimizin dışında kalan 1971 sonrasında, sistem ve buna bağlı olan veriler daha düzenli seyretmektedir. Aynı yıl kız ve erkek kısımların birleşmesi, yüksek kısmın kapanıp, Boğaziçi Üniversitesi'ne devrolması ve yabancı okulların özel liselere dönüştürülmesi ile (MEB TTKB, 1971) Kolej eğitimi, 1971 sonrasında 1 yıl İngilizce hazırlık, 3 yıl ortaokul ve ardından 4 yıl lise olarak belirlenmiştir. 1997 yılına kadar da bu düzen devam etmiştir. 1997 yılında çıkarılan 8 yıllık eğitim yasası sonrasında ise sadece İngilizce hazırlık ve 3 yıl lise eğitimi verilmeye devam edilmiştir. Son yıllarda ise, lise eğitimi Türk okullarında da 4 yıla çıktığından, RC'de de aynı durum uygulanmıştır. Diğer bir ifadeyle, verilerin en düzgün olduğu zaman, yani 1971 ve sonrası, bizim çalışmamızın tarih dilimine girmemekte; çalıştığımız tarih aralığı, verilerin en düzensiz olduğu, RC'nin sınıf derecelendirmelerinin sık aralıklarla değişikliğe uğradığı yıllara denk gelmekte; bu sebepten tam tanımıyla sistem analizi yapmamıza fırsat vermemektedir.

Şekil 8. Kayıt olan Türk öğrenci sayısı ve kayıt olan toplam öğrenci sayısı grafiği (girdi).

Şekil 9. Mezun olan Türk öğrenci sayısı ve mezun olan toplam öğrenci sayısı grafiği (çıktı).

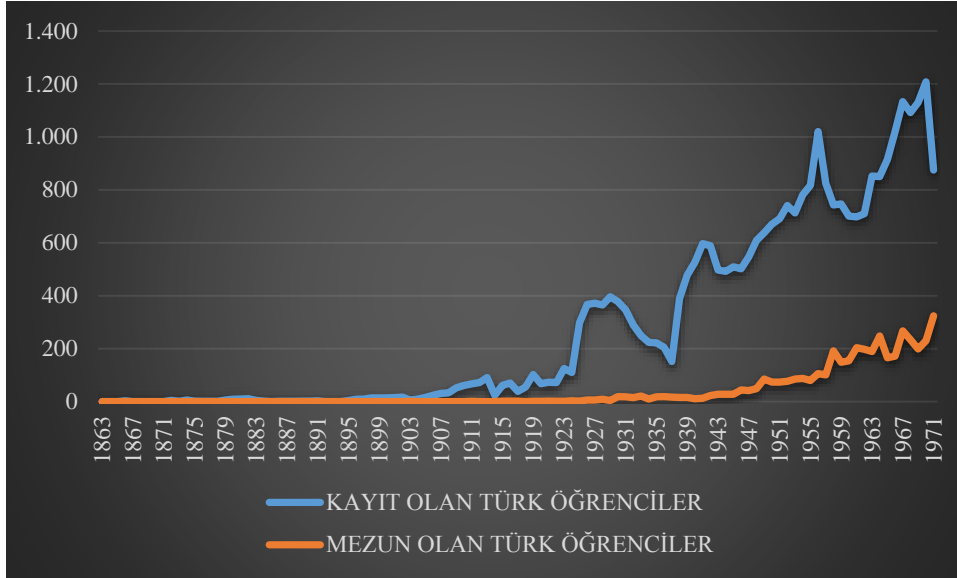
Tablo 67. Kayıt olan Türk öğrenci sayısı ile mezun olan Türk öğrenci sayısı ve oranlarını gösteren tablo (Girdi-Çıktı Tablosu).

	KAYIT OLAN TÜRK ÖĞRENCİLER	MEZUN OLAN TÜRK ÖĞRENCİLER	MEZUN OLAN TÜRK ÖĞRENCİLERİN KAYIT OLANLARA ORANI
OSMANLI			
1863	0	0	0,00%
1864	0	0	0,00%
1865	0	0	0,00%
1866	3	0	0,00%
1867	0	0	0,00%
1868	0	0	0,00%
1869	0	0	0,00%
1870	0	0	0,00%
1871	0	0	0,00%
1872	5	0	0,00%
1873	1	0	0,00%
1874	6	0	0,00%
1875	2	0	0,00%
1876	1	0	0,00%
1877	1	0	0,00%
1878	1	0	0,00%

1879	6	0	0,00%
1880	9	0	0,00%
1881	10	0	0,00%
1882	11	0	0,00%
1883	5	0	0,00%
1884	2	0	0,00%
1885	0	0	0,00%
1886	1	0	0,00%
1887	1	0	0,00%
1888	1	0	0,00%
1889	2	0	0,00%
1890	2	0	0,00%
1891	3	0	0,00%
1892	0	0	0,00%
1893	0	0	0,00%
1894	0	0	0,00%
1895	4	0	0,00%
1896	9	0	0,00%
1897	10	0	0,00%
1898	14	0	0,00%
1899	14	0	0,00%
1900	14	0	0,00%
1901	15	0	0,00%
1902	17	0	0,00%
1903	6	1	16,67%
1904	10	0	0,00%
1905	16	0	0,00%
1906	24	0	0,00%
1907	31	0	0,00%
1908	33	0	0,00%
1909	52	0	0,00%
1910	61	0	0,00%
1911	67	1	1,49%
1912	72	0	0,00%
1913	91	0	0,00%
1914	24	0	0,00%
1915	62	2	3,23%
1916	70	2	2,86%
1917	39	2	5,13%
1918	55	0	0,00%
1919	102	1	0,98%
1920	68	1	1,47%
1921	73	2	2,74%
1922	72	1	1,39%
TOPLAM	1.198	13	1,09%

CUMHURİYET			
1923	125	1	0,80%
1924	110	3	2,73%
1925	297	2	0,67%
1926	367	6	1,63%
1927	372	6	1,61%
1928	365	9	2,47%
1929	396	4	1,01%
1930	378	19	5,03%
1931	347	18	5,19%
1932	289	15	5,19%
1933	249	21	8,43%
1934	224	10	4,46%
1935	222	18	8,11%
1936	205	19	9,27%
1937	152	17	11,18%
1938	389	16	4,11%
1939	478	16	3,35%
1940	526	11	2,09%
1941	597	13	2,18%
1942	589	23	3,90%
1943	497	28	5,63%
1944	492	28	5,69%
1945	509	28	5,50%
1946	502	44	8,76%
1947	547	42	7,68%
1948	609	49	8,05%
1949	638	85	13,32%
1950	670	74	11,04%
1951	691	74	10,71%
1952	741	77	10,39%
1953	713	85	11,92%
1954	781	88	11,27%
1955	817	80	9,79%
1956	1.020	106	10,39%
1957	825	101	12,24%
1958	743	192	25,84%
1959	747	149	19,95%
1960	701	154	21,97%
1961	698	204	29,23%
1962	710	198	27,89%
1963	852	189	22,18%
1964	850	248	29,18%
1965	915	166	18,14%
1966	1.020	172	16,86%

1967	1.133	267	23,57%
1968	1.092	234	21,43%
1969	1.130	199	17,61%
1970	1.208	230	19,04%
1971	875	324	37,03%
TOPLAM	29.403	4.162	14,16%
GENEL TOPLAM	30.601	4.175	13,64%

Şekil 10. Kayıt olan Türk öğrenci sayısı ile mezun olan Türk öğrenci sayısı ve oranlarını gösteren grafik (girdi-çıkıktı).

Yukarıda Şekil 10'da görüldüğü gibi, 1863-1971 yılları arasında Türk öğrencilerden oluşan girdiler ve çıktılar arasında büyük sayı farkları vardır ve giren kişi sayısı ile, çıkan kişi sayısı birbirini tutmamakta, hatta birbirlerine yakın sayılar bile gözlemlenmemektedir. Grafikte (şekil 10), mavi renkle girdiler, turuncu renkle ise çıktılar görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, çıktının girdiden daha yüksek olduğu ya da eşit olduğuna hiçbir dönemde rastlanılamamaktadır.

Genel bir değerlendirme yaparsak, öğrencilerin bedensel ve ruhsal yönlerden sağlıklı, maddi durumu yerinde olan ve üst sosyal tabakaya mensup ailelerden gelmesi, ağırlıklı olarak İstanbul ve şehirlerde doğup büyümeleri ve anne-babalarının sağ ve gelirlerinin iyi olması, girdilerin, yani öğrencilerin eğitim alma konusunda bir sıkıntılarının olmadığı şeklinde yorumlanabilir; buna bağlı olarak da, kayıt olan öğrencilerin büyük kısmının okuldan mezun olduğu düşünülebilir. Fakat Kolej'deki girdi-çıkıktı sayılarında dengesizlik gözlemlenmektedir:

Bu dengesizlik, Osmanlı döneminde, 1909 öncesi Abdülhamid rejiminin getirdiği yasaklar; 1909 sonrası ise muadil Türk okulu olan Galatasaray Lisesi'ne geçişlerle açıklanabilir. Osmanlı son

dönemi çalkantılı geçmiş olsa da, Cumhuriyet dönemi eğitim için gayet istikrarlı bir ortam sağlamış ve yetişmiş insan gücüne olan ihtiyacı, Kolej için gereken motivasyonu sağlamıştır. Diğer yandan, düşük mezuniyet seyri, sadece, dönemin siyasi olaylarıyla açıklanmayacak kadar uzun dönemi kapsamakta; bu faktörün tek başına etkili olmadığını; başka faktörlerin de bu seyre sebep olduğunu göstermektedir. Bilindiği gibi, Kolej, eğitimi öğrencilere sadece bilgi vermek değil, bir takım örnek davranış kazandırma, zihin dünyasını ve hayat görüşünü biçimlendirme olarak algılamaktadır. Bunun da uzun süreye yayılarak verilmesi, haliyle yüklü bir müfredatı ve uyulması gereken bir dizi kuralları gerektirmektedir. Derslerin ağır, sınavların ise titizlikle yapılması, sınıf geçmenin zorluğuna işaret etmektedir. Bu derece disiplinli bir okula öğrencilerin alışması ve sonuna kadar devam etmesi zor görünmekte ve bu da mezun olma sayısını etkilemektedir. Kuralların uygulamasında ise toleransın çok az olması, Kolej eğitimini daha da güçleştirmektedir. Diğer bir ifadeyle, siyasi olayların yanı sıra, Kolej eğitiminin aşırı disiplinli, derslerin ağır ve sınavların zor; bunlardaki tolerans düzeyinin ise düşük olması, öğrencilerin çoğuna ağır gelmiş, Kolej'i tamamlamadan ayrılmalarına sebep olmuştur. Bu tespite bağlı olarak, Kolej'in eğitim prensibinin öğrencilere ağır geldiğini, kurallara bütün öğrencilerin de uymadığını, bunların da mezuniyet oranlarının düşüklüğüne sebebiyet verdiğini söyleyebiliriz. Diğer bir ifadeyle, Kolej'in misyoner ruhuyla kurulması, modern eğitim sisteminin yanı sıra, "özveri ve fedakarlık" gibi insanları sınırlayan ve az ile yetinmeye zorlayan değerler üzerine oturması öğrencileri zorlamış ve ağır ve sabır isteyen uzun süreli eğitimden uzaklaştırmış olsa gerektir. Diğer bir ifadeyle, hem Osmanlı, hem Cumhuriyet döneminde, Kolej'in katı disiplin anlayışını her öğrencinin kaldıramamaktadır. Kolej'in eğitim sistemi, disiplin kuralları, yasakları, sınav sistemi, diğer okullarda kabul görülebilecek bazı davranışların affedilmemesi sebebiyle okuldan uzaklaştırmalar ve herşeyden önemlisi, kendi döneminde hiçbir Türk okulunda rastlanılmayan prensibi ve müfredatı, RC'ye has özellikleri oluştururken, mezunların sayısındaki azlığı da açıklamaktadır.

RC'de bir süre okuyup ayrılan öğrenciler, tahminen, hazırlık sınıfını okuyarak İngilizceyi öğrenmekte ve sonrasında okuldan ayrılmaktadırlar. İlginçtir ki, Kolej'in hazırlık veya ara sınıflarından ayrılmış, ya da, eğitimlerini yarıda bırakmış olsalar da, aldıkları eğitim ve disiplin, hayata atıldıklarında kendilerine epey bir donanım sağlamıştır. Az sayıda fakat nitelikli öğrenciyi mezun eden Kolej'in bu durumunun devam etmesi, diğer bir ifadeyle incelediğimiz 108 yıl boyunca sürekli düşük sayıda mezun vermesi, Kolej tarafından eksiklik olarak görülmemiş, eğitim prensiplerinde ve programlarında değişikliğe gidilerek, daha fazla mezun verme yoluna hiç gidilmemiştir. Kolej, kurulduğu zamanındaki ruhu ilk günkü gibi muhafaza etmiş, zamanın yıpratmasına sağlam eğitim prensipleri ve programıyla karşı durmuştur. Osmanlı döneminde kurulan çoğu yabancı okulun kapanmasına, çoğunun da etkisinin azalmasına rağmen, Robert

Kolej'in prestijini devam ettirmesi, kuruluşundaki prensiplerin sağlamlığı ve sürekliliğiyle alakalı olsa gerektir.

Elimizdeki veriler sayesinde elde ettiğimiz bulgularla, şekil 7'de işaret ettiğimiz ve bir bütünün parçalarını oluşturan, girdi-işlem-çıkıtı-geribildirim adlandırmalarıyla, sistemin her faktörü, çalışır hale getirilmekte; buna bağlı olarak da, sistem işler halde olmaktadır. Bu dinamik sistem, RC'nin kurulduğu 1863 yılından üniversiteye dönüştüğü 1971 yılına kadar bu şekilde işlemektedir. Böylece, kurum gruba nitelik kazandırmakta, aynı zamanda da kurumun niteliğini devam ettiren de, grubun kendisi olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bireyler, çevreden etkilenerek ortak özellikleri olan gruba dönüşmekte; çevre ise, şekillendirdiği birey ve grubun canlılığından feyz almaktadır. Kısacası, hem grup çevreden, hem de çevre gruptan etkilenmekte, bu döngü ile sistem, dinamizmini yitirmemektedir. Tez, bu sistem sıralaması takip edilerek, sonuçlarını öngördüğümüz hipotezlerin tamamı doğrulanmış şekilde nihayete ermiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

New York’lu tüccar hayırsever Christopher Robert ve Amerikan Protestan misyoner Cyrus Hamlin tarafından 1863 yılında kurulan ve eşitliğe dayalı laik eğitim vermeyi amaçlayan, bu sebeple farklı etnik gruplardan öğrencilere açık olan Robert Kolej’de, kuruluşundan 1971’de üniversiteye dönüşüne kadar geçen 108 yıllık dönemde okuyan Türk öğrenciler, grup halinde incelenmiştir. Tarihte yaşamış bir grup aktörün ortak geçmişlerinin topluca incelenmesi olan prosopografi metoduyla, dönemindeki olaylara aktif olarak katılmış ve yön vermiş “özel eğitilmiş” bir grubu teşkil eden Robert Kolej öğrencileri arasından seçilen Türk öğrenciler, arşiv belgelerine dayalı olarak çalışılmıştır. Arşiv belgelerinin tamamına yakın kısmını *öğrenci dosyaları* ve *öğrenci kayıt defterleri*; daha az bir kısmını ise *mezun yıllıkları* ve *dergiler* oluşturmaktadır. Bu belgelerde yer alan bilgiler, PROSOPO veritabanına yüklenmiştir. Neticede, veritabanında 5.120 Türk öğrenci ile ilgili 52.310 adet belge bulunmaktadır ve tamamı tarafımızdan sorgulanarak, elde edilen sonuçlar çeşitli biçimlerde tasnif edilmiştir.

Kolej’de okuyan 5.120 kişilik öğrenci grubunun sosyal arka planları ve eğitim süreçleri izlenmiş, ardından mezuniyet sonrasında edindikleri meslekler ve kariyer çizgileri de takip edilerek, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi toplumlarına sağladıkları katkı ve katma değerler ortaya konulmuştur. Diğer bir ifadeyle, bahsi geçen tarihi aktör grubu hakkında bilgi toplanmış; ardından bu bilgiler sorgulamalarla çözümlenmiş ve mezuniyet sonrası durumları da takip edilerek, toplumda buldukları yerler tespit edilmiştir. Kolej, öğrencilerin kayıt yaptırarak girdiği, eğitim aldığı ve mezun olarak çıktığı, yakınlarının da bir sonraki seferde yine öğrenci olarak girdiği bir sistem olarak düşünülmüş; öğrenci grubunun bu hareketi ise, sistem analizi metoduyla incelenmiştir. Sistem dahilinde öğrenciler ve onlarla ilgili sorgulama sonuçları girdileri; Kolej eğitimi işlem sürecini; mezunlar çıktıkları; mezun yakınları da sistemin döngüsünü tamamlayan geribildirim sürecini oluşturan faktörler olarak ele alınmıştır. Sistemin aktif olduğu çevre de tasvir edilmiş; sistem çalıştırılarak, girdilerle çıktılar karşılaştırılmış ve işlem sürecinde nasıl bir değişime uğradıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Şekil 1 ve 7’deki diyagram ile gösterilen ve dinamik bir yapıya sahip olan bu sistem, geribildirim yoluyla işleyen döngüsel bir yapıya sahiptir ve çizgi takip edildiğinde ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Çalışmamız, 1863-1971 yılları arasında RC’de öğrenim gördüğü tespit edilen 5.120 Türk öğrenciyi kapsamaktadır. RC, içinde bulunduğu dönemin siyasi durumuna göre, belirli dönemlerde, belirli milletteki öğrencilere ev sahipliği yapmıştır. Türk öğrencilerin ağırlıklı olarak görüldüğü dönem ise Cumhuriyet’in ilanı (1923) ile başlamakta ve günümüze kadar devam

etmektedir. Diğer bir ifadeyle, RC, Osmanlı döneminde Müslüman-Türk Osmanlılara değil, gayrimüslimlere hizmet etmiştir.

Sistem analizinde girdiler olarak kabul ettiğimiz Türk öğrencilerin doğum yerlerine dair bilgiler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde ülkenin hangi bölgesinden geldiklerini, buna bağlı olarak da, öğrencilerin arka planlarını tespit etmemize yaramaktadır. Bu bağlamda, genelde öğrencilerin çok büyük bir kısmının İstanbul'un çeşitli semtlerinden geldiği, bunu sırasıyla büyük ölçekli şehirlerin; küçük ve orta ölçekli şehirlerin; ilçelerin ve çok az miktarda da yabancı ülkelerin takip ettiği görülmüştür. Bu haliyle RC'nin beslediği kitlenin ağırlıklı olarak İstanbullu ve şehirli olduğu; az sayıda küçük ilçelerden gelen öğrencilerin bulunduğu, bir kısmının ise Balkanlar, Avrupa ülkeleri ve ABD'den geldiği görülür. Bu bulgular, Kolej'deki insan coğrafyasının esasta İstanbul ve büyük şehirli olduğu, yelpazenin bir miktar ilçelere kaydığını göstermektedir. Bahsi geçen şehirlerin ve ilçelerin çoğunluğunun Amerikan okullarının/RC'nin muadili okulların veya Amerikan misyoner teşkilatının (ABCFM) çalışma istasyonlarının bulunduğu yerler olduğu tespit edilmiştir. Buna binaen, Amerikan okulları veya yabancı okullar arasında öğrenci transferlerinin yapıldığı, bulgularımız arasında yerini almıştır.

Öğrencilerin sosyal arka planları hakkında bilgi edinmek üzere, Kolej'de okuyan öğrencilerin halihazırda elit gruptan gelip gelmedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için baba meslekleri ve ikamet ettikleri şehirler veya semtler analiz edilmiştir. Baba meslekleriyle ilgili sorgu sonuçlarıyla, babaların ortanın üstü ve üst düzey mesleklere sahip olduğu, az bir miktar öğrencinin babalarının mesleklerinin düşük profilde olduğu görülmüştür. İkamet adresleri üzerine yaptığımız çalışmanın neticesinde ise, öğrencilerin yarıdan fazla kısmının, %57,36'sının, İstanbul'da ikamet ettiği görülmüştür. Bunu, büyük, orta ve küçük ölçekli şehirlerdeki takip etmektedir. İlçelerde ikamet edenlerin oranı ise oldukça düşüktür. Dolayısıyla, İstanbul merkezli ve şehir eksenli bir ikamet söz konusu olduğu, buradan da öğrencilerin ailelerinin şehirli olduğu bulgusuna ulaşılabilir. Hem baba meslekleri, hem de ikamet adresleri bir arada değerlendirildiğinde, Kolej öğrencilerinin sosyal arka plan bakımından halihazırda şehirli ve elit ailelerden geldiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bulgunun çalışmamız açısından önemi ise, RC'nin, zaten elit olan grubun çocuklarını eğitim almak üzere gönderdikleri, elitlerin kendilerini ve değerlerini yeniden ürettikleri, elit değerlerin devrinin gerçekleştiği ve yeni nesillere elit olma bilincinin verildiği bir eğitim kurumu olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, RC, öğrencilerinin büyük bir kısmına elit olma şansını vermek yerine, onların elit olma durumunu korumaktadır. Sonradan elit olma veya sosyolojik bir ifadeyle sınıf atlama şansı, çok küçük bir grup için geçerlidir.

Kolej paralı ve okul ücretleri de oldukça yüksek olduğundan, ancak varlıklı ailelerin çocukları kayıt yaptırabilmektedir. Osmanlı döneminde Türkleri teşvik amacıyla, üst düzey devlet memurları ve din adamlarının çocuklarından ücret alınmadığı bilinmektedir; fakat bu tür

öğrencilerin sayılarının düşük düzeyde seyrettiği tespit edilmiştir. Anadolu'dan gelen, fakat geldikleri yerlerde RC muadili herhangi bir okulda okumayan kişilerin ise, Kolej'de okumak için maddi yardım talebinde buldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin doğum tarihlerinin tespiti, büyüdüleri, yetiştikleri ve eğitim hayatlarını biçimlendiren atmosferin ne tür bir nitelikte olduğunu anlamak için değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme neticesinde, öğrencilerin %31'inin Osmanlı, %69'unun Cumhuriyet döneminde doğduğu tespit edilmiştir. Osmanlı döneminde doğan öğrencilerin büyük bir kısmının, özellikle 1910'lu yıllarda doğan öğrencilerin, savaş ortamında doğduğu, zorluk, kıtlık vb. ile karşı karşıya kaldığı; 1930'larda doğan öğrenci neslinin Cumhuriyet'in yeni açılımlar sağladığı bir dönemde doğduğu söylenebilir.

RC'deki öğrenciler, belirli kurallara bağlı olarak seçilmekte, diğer bir ifadeyle, her öğrenci RC'ye kabul edilmemektedir. Öğrenciler, alacakları ayrıcalıklı eğitim sayesinde doğan ortak bilinç ve aidiyet duygusunu kabul edecek ve bu duyguyu her daim canlı tutacak kişiler olma özelliği taşımalarıdır. Ayrıca, sağlıkları yerinde olmalı ve dönemin bilinen hastalıklarına karşı aşılanmış olmalarıdır.

Sistem analizinde işlem süreci olarak tanımladığımız Kolej eğitiminin prensipleri, dersler ve öğretmenleri konusunda takip eden tespitlerde bulunulmuştur. Kolej'de verilen modern ve kaliteli eğitim, RC'nin bütüncül eğitim anlayışını karşılamaktadır. Şöyle ki, okulun müfredatı, hem Osmanlı, hem Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde, muadili okullarda bile rastlanmayan zenginliktedir. Yabancı dil eğitiminin öncelikli olduğu, laboratuvar ve müze eğitiminin dahil olduğu, felsefeden mantığa, uzay geometrisinden, kalkülüse, marangozluktan güzel yazıya uzanan geniş müfredatın tamamlayıcısı, usül-adab ve her dönemde öncelik verilen beden eğitimi dersleridir. Bunların yanı sıra Kolej, öğrencilere özgüven ve özgürlük kavramını öğretmekte, kendini ifade etme, pratik düşünme, fikrini söyleme, sorgulama ve uygun giyim-kuşam eğitimi de vermekte; diğer bir ifadeyle kendine güven ve adab-ı muaşeretini bir arada öğretmektedir. Görüldüğü gibi Kolej'de, sadece sınıf içi eğitim değil, sofraya kuralları, kadınlarla nasıl iletişim kurulacağı ve kalabalık ortamlardaki davranış şekilleri gibi, kişinin sosyal yaşamda karşılaşacağı durumlar hakkında da eğitim verilmektedir. Zira Kolej'in hedefi, kendi toplumlarına katkıda bulunması gereken insanlar yetiştirmek olduğundan, bu profildeki bir insanın davranışlarının diğer insanlara örnek olması gerekmektedir. Böylece Kolej, öğrencisini, zihin (ders içi eğitim), davranış (usül-adab eğitimi) ve dış görünüş (fiziksel terbiye, beden eğitimi) üçlemesi ile baştan aşağıya şekillendirmektedir. Bu çizgide şekillenen bir insanın, ilaveten, toplum içinde sosyal olması, hobilerinin olması veyahut ileride edineceği meslekler için bir alt yapı oluşturması gerekmektedir. Bu alt yapı, ağır ders müfredatı ve zorlu sorulardan oluşan sınav sisteminin dışında

olmalıdır. Bu da, öğrenciyi doğrudan okulda açılan ve her dönemde aktif tutulan sosyal kulüplere yönlendirmektedir. Bu sosyal kulüpler sayesinde, öğrenci sosyalleşmekte, öğrencinin kendine olan güveni artmakta ve ders dışı vaktini kaliteli değerlendirdiği bir hobisi oluşmaktadır.

Arzu edilen bu şekillendirmeyi gerçekleştirecek olan eğitimciler de sıradan kişilerden seçilmemektedir. Eğitimciler, Kolej tarafından belirlenen kriterlere uymak zorundadırlar. Öğrencilerin her dönemde (Osmanlı ve Cumhuriyet) çoğunlukla yatılı olarak tercih edilmesinin sebebi, bu şekillendirmenin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi içindir. Zira, ders dışındaki vaktini de kampüste geçirecek bir öğrencinin, kendi arkadaşları haricinde sohbet edeceği; bilgi ve fikir alışverişinde bulunacağı kişiler öğretmenleri olacaktır. Öğretmenlerde aranan en önemli özelliklerden birinin, öğrenciyi etkileri altında bırakabilme yeteneği, burada işe yaramaktadır. Böylece, öğrenci dışarıyla kısıtlı zaman için bağlantı kuracak ve çocuk yaşta kampüse girdiği için, istenilen şekilde eğitilecek ve şekillendirilecektir. Bu sebeple, Kolej'in başarısında, yatılı olmasının ve özel nitelikteki öğretmenleri bünyesinde barındırmasının payının büyük olduğu söylenebilir. Kolej'in eğitim değerlerinin modern; özgürlüğe, fakat aynı zamanda misyonerlikten gelen sıkı disipline dayalı olmasının yanısıra, bunların tamamının yatılı bir ortamda verilmesi, dönüşüm mekanizmasının iyi çalışması ve iyi sonuç vermesi ile neticelenmektedir.

Dönüşüm mekanizmasının sıkı ve ağır olması, Kolej'in lehine olsa da, çoğu zaman öğrencilerin aleyhine olmaktadır. Sıradan ve orta kabiliyetli öğrenciler için Kolej'de okumak zor olurken ortanın altı kabiliyette ve ailesinde disipline edilmemiş öğrenciler için hiç mümkün olmamaktadır. Kolej'in bu sıkı ve misyoner tarzı ağır dönüşüm mekanizması, kabiliyetli ve zeki öğrenciler için işlemekte ve bu tür öğrenciler başarılı olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bahsi geçen kaliteli topluluktan çok az sayıda mezun çıkmaktadır.

RC'ye giren öğrencilerin çok az bir kısmı mezun olabilmekte; her dönemde mezuniyet oranı düşük düzeyde seyretmektedir. Bu durum, zaman zaman dönemindeki siyasi, sosyal vb. olayların etkisi ile açıklansa da, esas sebep, RC'nin kuruluşundan beri vazgeçmediği eğitim sistemi, ağır disiplin kuralları ve hataya karşı toleransın sıfır olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, derslerin ağır olması, sınavların titizlikle yapılması ve disiplin kurallarına uyma zorunluluğu, sınıf geçmenin zorluğuna işaret etmektedir. Bu sebepten, öğrencilerin okula ve kurallarına alışması ve sonuna kadar devam etmesi zor görünmekte ve bu da mezun olma sayısını etkilemektedir. Ancak bahsi geçen zengin müfredat, katı disiplin kuralları, sosyal kulüplerde yer alma mecburiyeti, usul-adab eğitimi, özgürlük bilincinin aşılması ve özgüvenli yetiştirme, doğrudan, az sayıdaki mezunun çok büyük bir kısmının kendi alanlarında önde giden insanlar olması ve ait oldukları toplumda adlarını duyurarak aranan kişiler haline gelmesine neden olmaktadır. Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında, yeni kurulan ulus devletin ihtiyacı olan meslek gruplarını karşılayan bir çok ilk, bu

okuldan çıkmış olup, bu kişiler aldıkları eğitimle diğer meslektaşlarının aralarından sıyrılmaktadırlar. Bu kişiler, ülkenin elektrikle aydınlatılmasından bankacılık ve finans sektörüne, yol yapımından ilaç, imalat ve tekstil sanayiine kadar çeşitli sektör ve alanlarda Türkiye'nin ihtiyacını karşılamaya yönelik işlerde çalışmış veya girişimlerde bulunmuşlardır. Daha açık ifade etmek istersek, yeni kurulan Cumhuriyet'in politikalarına uygun bir atmosfer hazırlanırken mühendislik alanında başvuru alan kişiler, ülkenin ekonomisi ile ilgili alınan kararlarda üst pozisyonlarda yer alanlar, şehir planlamaları yapılırken fikirlerine başvuru alan mimar, müteahhit, yol mühendisleri ve uzmanlar, Birleşmiş Milletler gibi bir platformda Türkiye'yi temsil edenler, ülkedeki birçok özel bankanın kurucuları, devlet bankalarının yöneticileri, eğitim kurumları açanlar, Çukurova, Koç, Eczacıbaşı ve Komili gibi birçok alanda Türkiye'nin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan holdinglerin kurucuları ve üst düzey yöneticileri, Türk turizm ve sanayinin çitasını yükselten kişiler ve Türkiye'de sigortacılığın yerleşmesindeki öncüler, RC mezunlarından oluşmaktadır. Politika ve sanat alanındaki RC mezunları ise, başlı başına birer araştırma konusu oluşturabilecek sayıdadırlar. Diğer bir ifadeyle, Kolej'in sosyal ortamdaki temsilcileri olan mezunlar, Kolej'in kendine has prensipleri ve eğitim anlayışı sebebiyle, kendi toplumlarında temayüz etmiş, mesleklerinde önemli pozisyonlara gelmiş ve ülkesine katkıda bulunan kişiler olmuşlardır. Bu kişiler içinden, bir çok alanda ilkelere imza atmış, ödüle layık görülmüş ve meşhur olmuş sayısız mezun bulunmaktadır.

Geribildirim süreci incelendiğinde Kolej'in kendine özgü niteliklerinin, mezunların diğer aile üyelerinin de aynı eğitimi almalarını istemesine neden olduğu; hatta mezunların, çoğunlukla evlilik yolunda da birbirlerini tercih ettiği görülmektedir. Böylece, bir yere ait olma duygusu pekişmekte; nesiller boyu aile içindeki kültür seviyesi aynı yerde tutulmaya çalışılmakta, aynı kültürde yoğurulan kişilerden oluşan bir çevrenin içinde hareket ederek, RC'de alınan eğitim, sosyal ve özel hayatta da devam ettirilmekte; diğer bir ifadeyle, belirli bir kültür seviyesiyle belirli bir toplumsal sınıfın içinde yaşam sürdürülerek, neslini yaşatma arzusu gerçekleşmektedir.

Sistem analizi ile elde ettiğimiz bulguları bir araya getirdiğimizde, öğrencilerin bedensel ve ruhsal yönlerden sağlıklı oldukları, ağırlıklı olarak İstanbul ve büyük şehirlerde doğup büyüdüğü, üst sosyal tabakaya mensup ailelerden geldikleri ve anne-babalarının sağ, gelirlerinin iyi olduğu görülmektedir. Fakat, çizilen bu olumlu resme rağmen, girdilerin/öğrencilerin sayısının çok fazla; çıktılarının/mezunların sayısı oldukça azdır. Osmanlı döneminde sisteme giren Türk öğrencilerin %1,09'unun sistemden mezun olarak çıkması; Cumhuriyet döneminde ise bu miktarın %14,16 olması, akla, tasvir ettiğimiz rahat ortamda yaşamını sürdüren bir kişinin, RC'nin katı kurallarına gelemediğini, disiplin kurallarını kaldıramayan zengin çocukların, zorluğa gelemeyip okuldan

ayrıldıklarını getirmektedir. Durumun böyle basit bir sebeple açıklanması tarafımızdan yeterli görülmemiş ve şu değerlendirmeler yapılmıştır:

Osmanlı döneminde, 1909 yılına kadar, bir yandan dönemin padişahı II. Abdülhamid'in, Türklerin yabancı okullara kayıt olmasını yasaklaması, diğer yandan halkın, bir misyoner okulu olarak gördüğü Kolej'i, dini ve kültürel açıdan sakıncalı görmesi; yani, hükümet yasaklarıyla halkın endişesinin bir araya gelmesi, 1863-1908 yılları arasında Kolej'in sadece 1 Türk mezun vermesinin sebebidir. 1909 sonrasında yasak kalmış olmasına rağmen, girdi-çıkıtı sayılarındaki tutarsızlık devam etmektedir. Davranış kurallarına uymayan öğrencilerin bir kısmının Kolej idarecileri tarafından okuldan uzaklaştırılması, Mekteb-i Sultani'ye gerçekleşen öğrenci transferleri ve savaş dönemlerinde yaygın hale gelen salgın hastalıklar sebebiyle okuldan ayrılan öğrenciler olması, Osmanlı döneminde RC'ye giren ve çıkan öğrenci sayıları arasında sayı farklarını kabul edebilmemiz için, makul sebepler gibi görünmektedir.

Cumhuriyet dönemine bakıldığında, eğitim için istikrarlı bir ortam sağlandığı için, ilk yıllardan itibaren kayıtlı Türk öğrencilerin sayıları yıldan yıla artarken, mezun sayısının da istikrarlı biçimde artmakta olduğu görülür. Fakat, bu dönemde de sonuç yine değişmemekte, yani, girdilerin/öğrencilerin sayısı fazla, çıktılarını/mezunların sayısı oldukça az olmakta ve aralarındaki sayı farkı çok yüksek düzeyde seyretmektedir. RC'nin katı disiplin anlayışı bu durumu bir nebze açıklamakta; fakat, yeterli olmamaktadır. Açılan çağdaş ve milli eğitim politikalarına uygun Türk okullarının tercih edilmeye başlanması; II. Dünya Savaşı'nın etkileri (1939-1945) ve 1946 sonrası Türkiye'deki siyasi atmosferin değişmesi gibi olayların, okuldaki girdi-çıkıtı sayısına etki ettiği düşünülebilir. DP döneminde (1950-1960), bir yandan çıkarılan yükseköğrenim yasalarının, diğer yandan partinin ABD ile olan ilişkilerinin, bir Amerikan okulu olan RC'yi etkilediği düşünülmekte; hatta, Türkiye'deki bir kesim arasında yayılan Amerikan karşıtlığı fikirlerinin, bazı öğrencilerin, bundan böyle, bir Amerikan okulunda okumak istememesine neden olacağı tahmin edilmektedir. 1960 yılındaki öğrenci olayları ve askeri müdahale sebebiyle RC Yüksek öğrencilerinin derslere girmeyerek protestolara katıldığı ve öğrencilerin bir kısmının 6. Filo olaylarına (1969) katılması ile bazı sınıflarda boykota gidildiği de bilinmektedir. Ülkenin çalkantılı siyasi atmosferinden etkilenerek şekillenen ekonomisine bağlı olarak, iflas eden ailelerin olması ve bu ailelerin burs bulamadığı için çocuklarını okuldan almış olma ihtimalleri de yüksektir. Ayrıca, kurallara uyulmaması sebebiyle okuldan ayrılan ya da uzaklaştırılan veya derslerdeki başarısızlığı, devamsızlığı, ödev yapmaması ve tembelliği sebebiyle okuldan mezun olamayan öğrenciler de bulunmaktadır. Sonuç olarak denilebilir ki, siyasi (rejim değişikliği, askeri müdahaleler, siyasi fraksiyon tercihleri vb.), kültürel (Türk okullarını tercih ederek kültürünü devam ettirme isteği vb.), ekonomik (ülkenin şartlarına göre ailelerin iflas etmesi, işyerini kapatması, borçlanması vb.) ve Kolej'in kendine has disiplin sistemi gibi sebepler, mezun

olmadan sistem dışına çıkan bir öğrenci grubunun oluşmasına neden olmaktadır. Burada, akla gelen ilk soru, sistem dışına çıkan öğrencilerin, RC sonrasında ne yaptıklarıdır. Osmanlı dönemi için, ıslah edilen Müslüman okullarını, yabancı dille batı eğitimi yapan Mekteb-i Sultani'yi veyahut evde eğitime devam ederek özel ders almayı tercih ettikleri düşünülebilir. Cumhuriyet dönemi için ise, iyi bir dil eğitiminin ardından, RC'nin muadili Türk okullarına devam ettikleri; çok az bir kısmının eğitimi sürdürmediği söylenebilir.

Az sayıdaki mezunların büyük çoğunluğu, hem Osmanlı, hem de Cumhuriyet dönemlerinde, mesleklerinde aranan insanlar olmuşlar, içinde buldukları topluma üst düzey pozisyonlar işgal ederek hizmet etmişlerdir. Cumhuriyet'in kuruluş süresinde, ihtiyacı karşılayacak alanlarda önde yer almışlar, diğer bir ifadeyle yönetici ve öncü kadroları oluşturmuşlardır.

Eğitim, bir toplumu geliştirmenin yegane yoludur. Bir eğitim kurumunun ekol olabilmesi için ise, o kurumun eğitim kalitesini ve yetiştirdiği insanları incelemek gerekir. Dolayısıyla, çalışmamız, hem Kolej'in, hem de öğrencilerinin topluma katkılarını ortaya koymaktadır. Zira Kolej, kızların eğitimine verdiği önem, rakip tanımayan müfredatı ve sanat ve spora verdiği değerle, Türkiye'de lider, öncü ve girişimci gruplar yetiştirmiş; bu kişiler şehirli, üst düzey meslek sahibi, iyi eğitim almış kitleyi oluşturmuş; bu manada Kolej, yetiştirdiği elit gruplarla yeni kurulan Cumhuriyet'e yetmiş eleman sağlamış bir eğitim kurumu olarak toplumun rasyonel biçimde dönüşmesine ve Cumhuriyet toplumunun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bulgularımız, mezunlarının toplumun elit kesimini oluşturduğu Kolej'in, bu elitlere ne derece disiplinli ve iyi eğitim verdiğini bize göstermiştir. Bunu da, öğrencilerinin girişimci ve lider olma kabiliyetlerini geliştirerek, onlara sabırlı, uzun süreli, özverili çalışmayı ve hedefe kilitlenmeyi öğreterek ve böylece, öğrencilerinin çok yönlü biçimde hayata hazırlanmalarını sağlama yoluyla başarmıştır.

Robert Kolej, modernite programı çerçevesinde değerlendirilmesi gereken ve bu çerçevede hayata geçirilen bir projenin uygulanmasıdır. Osmanlı'nın klasik döneminden beri bilinen bilgi tanımını değiştirmiş; mistik ve dini bilginin yerine pozitif bilgi tanımını topluma yerleştirmiş bir öncü, kendi başına bir modeldir. Öyle ki, yakınında, kendi işleyişine benzeyen bir başka eğitim kurumu olan Mekteb-i Sultani'ye tek başına rol model olmuş, batı müfredatıyla eğitim yapan Türk okullarına öncülük etmiştir.

ÖNERİLER

Tez çalışmasından elde edilen neticeler, tabiatıyla Robert Kolej'e ve burada okuyan Türk öğrencilere ilişkindir. Bu durumda, Kolej'in fonksiyonu ve içinde bulunduğu topluma olumlu veya olumsuz katkısı kısmen anlaşılabilir. Tam manasıyla anlaşılabilmesi için yabancı

öğrencilerin de konuya dahil edilmesi gerekmektedir. Geniş ölçekte tuttuğumuz çalışmamızın, başka çalışmalara kapı açacağı muhakkaktır. Çalışmamızın devamı niteliğinde bir çalışma, kız ve erkek kısımlarının birleşim tarihi olan ve Kolej'in karma bir okul haline geldiği 1971 yılı sonrası için yapılabilir. Bu döneme dair verilerin daha düzenli ve sistematik olması bu tür çalışmaya kolaylık sağlayacaktır. Yabancı öğrencileri kapsayan bir çalışma yapılması da, mevcut çalışmamızdan elde edilen bulgularla karşılaştırılmasıyla daha nüfuz edici neticelere ulaşmamızı sağlayacaktır. Şimdiki haliyle sadece Türk öğrenciler çalışmaya dahil edildiğinden, Türk öğrencilerin sayıları da Osmanlı dönemi için oldukça az olup ancak Cumhuriyet döneminde arttığından, Kolej'in Osmanlı dönemine ilişkin fonksiyonu yeterince ortaya konulamamıştır. Bu açıdan yapılacak yeni bir çalışma bu eksikliği tamamlayacaktır. Bu suretle, hem uzun dönemde hem de geniş bir düzlemde, Kolej ve öğrencilerine dair tespitler yapılabilinecektir. Yine, benzeri bir çalışma, Kolej'in kız kısmı olan ACG için de yapılabilir. Böylece, özelde Robert Kolej ve ACG hakkında bilgi sahibi olunurken, genelde Amerikan okulları ve işleyişi hakkında detaylı bilgiye sahip olunacak, bu okulların fonksiyonu ve Osmanlı ve Cumhuriyet toplumlarına katkısı daha doğru biçimde ortaya konulabilecektir.

KAYNAKÇA

ARŞİV BELGELERİ

Alumni Register Robert College Constantinople 1912-1913 (Columbia Univ. Rare Books and Manuscript Library Collections, Robert College Records, 1858-1986, Series VIII, Records of the Alumni, Alumni Register of the Robert College, 1912,1913, box 32, folder 38).

Alumni Register Robert College Constantinople 1921 (Columbia Univ. Rare Books and Manuscript Library Collections, Robert College Records, 1858-1986, Series VIII, Records of the Alumni, Box 32, Folder 39. List of Graduates by Nationality and by Year, 1921).

Alumni Register Robert College Constantinople 1931 (Columbia Univ. Rare Books and Manuscript Library Collections, Robert College Records, 1858-1986, Series VII, Records of the Alumni Register of Robert College, 1931, box 32, folder 40).

Alumni Statistical Information, Robert College Records, Box no: 67, Folder No: 28, s. 20.

Azınlık ve Yabancı Okulların Genel Denetimlerinde Göz Önünde Bulundurulacak Esaslar (Cilt 33). (1994). Ankara: MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı.

Board of Trustees. (1886-1921). *Catalogue of Students*. (Columbia Univ. Libraries, Rare Books and Manuscript Library Collections.

Boğaziçi Arşivleri / Bogazici Archives. (2017, 05 Mayıs). [Facebook ve Instagram fotoğraf güncellemesi]. Erişim adresi:

https://www.facebook.com/bounarchives/?hc_ref=ARTahfuNNGNKEAk_bv8nYtK2k5R6tvDHG6d3RmjeZb6e676X7dS881N2ieK0ra_rCJo

Catalogue of Robert College 20th Year, 1882-1883 (Columbia Univ. Libraries, Rare Books and Manuscript Library Collections, Robert College Records, 1858-1986, Series VII, Records of the Students. Box 32, folder 24).

Catalogue of Students (Columbia Univ. Rare Books and Manuscript Library Collections, Robert College Records, 1858-1986, Series VII, Records of the Students: Catalogue of Students List, by race, nationality and age 1882, 1884, 1886, 1889 – Box 32, folder 25).

Catalogue of Students by Name (Columbia Univ. Rare Books and Manuscript Library Collections, Robert College Records, Series VII, Records of the Students by Name).

Catalogue of Students, 1913-1980, Robert Kolej Bingham Hall, Arnavutköy Kampüsü Arşivi.

Collections, Robert College Records, 1858-1986, Series VII, Records of the Students:

Catalogue of Students List, by race, nationality and age 1882, 1884, 1886, 1889 – Box 32, folder 25).

Condensed Report of The President and Faculty of Robert College, 1913-1921.

Dewing, H. (1911). *Report of The President and Faculty of Robert College*, 1911-1912.

Gates, C. F. (1904). *Report of The President and Faculty of Robert College*, 1904-1905.

Gates, C. F. (1911). *Report of The President and Faculty of Robert College*, 1911-1912.

How Robert College Came to be Founded. (1929). İstanbul.

List of Students in Actual Attendance on Oct. 1st 1889.

Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Arşivi. *1929-1971 yılları arası yayınlanan kararlar*.

Origin and History of Robert College, Robert College Records, Box no: 48, Folder No: 22,

Columbia University, Rare Books and Manuscripts Library, New York.

Öğrenci Dosyaları, Robert Kolej Bingham Hall, Arnavutköy Kampüsü Arşivi.

Robert Kolej Fotoğrafları. Robert Kolej Arnavutköy Kampüsü Bingham Hall, Arşiv Sorumlusu Ofisi, İstanbul.

RC Quarterly. (1990). İstanbul. <http://webportal.robcol.k12.tr/Alumni-Development/RC-quarterly/RC%20Quarterly/RCQ003.pdf> adresinden alındı

RC Quarterly. (2005). İstanbul: Robert College. Erişim adresi:

<http://webportal.robcol.k12.tr/Alumni-Development/RC-quarterly/Pages/default.aspx>

RC Quarterly. (2008). İstanbul: Robert College. <http://webportal.robcol.k12.tr/Alumni-Development/RC-quarterly/RC%20Quarterly/RCQ034.pdf> adresinden alındı

RC Quarterly. (2010). İstanbul. Erişim adresi: <http://webportal.robcol.k12.tr/Alumni-Development/RC-quarterly/Pages/default.aspx>

RC Quarterly. (2013). İstanbul: Robert College. <http://webportal.robcol.k12.tr/Alumni-Development/RC-quarterly/RC%20Quarterly/RCQ045.pdf> adresinden alındı

Reflections, 1962-2012, 50. Yıl Anı Albümü. (2012).

Report of The President and Faculty of Robert College, 1896-1921.

Report of The President and Faculty of Robert College, 1905-1906.

Report of The President and Faculty of Robert College, 1906-1907.

Report of The President and Faculty of Robert College, 1912-1913.

Report of The President of Robert College, 1903-1904.

Report of The President of Robert College, 1909-1910.

Report of the President and Faculty to The Trustees, 1905, s. 4. Bahsedilen Rapor, Hathi Trust, University of Illinois Library Kütüphanesi Dijital Arşivinden ulaşılmıştır.

- Robert College of Constantinople Graduates of the College of Arts and Sciences 1863-1930, Classification According to National Groups. (Columbia Univ. Libraries, Archival Collections, Rare Books and Robert College Records, 1858-1986, Series VIII, Records of the Alumni, Box 3, Folder 37).
- Robert College Alumni in Turkey, Robert College Records, Alumni, Box no: 67, Folder No: 28, s. 1-7. Columbia University, Rare Books and Manuscripts Library, New York.
- Robert College of Constantinople (1862-1890), Robert College Records, Box no: 48, Folder No: 23, s. Columbia University, Rare Books and Manuscripts Library, New York.
- Robert College of Constantinople, 1863-1890, Columbia University Rare Books and Manuscripts Library, Robert College Records, Box No: 48, Folder No: 32, Date of Item 1863-1890.
- Some Distinguished Graduates of Robert College, Columbia Univ. Rare Books and Manuscript Library Collections, Robert College Records, 1858-1986, Series VIII, Records of the Alumni, "Some Distinguished Graduates of Robert College and Some Prominent *Statements in Regard to Robert College*. Alumnae of ACG, 1950.
- Students of Robert College. (1919-1921). *Robert College Records, 1919-1921*. Box no: 67, Folder No: 25, s. 1-2. Columbia University, Rare Books and Manuscripts Library, New York.
- The Story of Robert College at Constantinople, Published by the Board of Trustees, 1918, s. 4. Columbia University, Rare Books and Manuscripts Library, New York.
- Tourist Guide to Constantinople, Robert College and Constantinople Woman's College*.
- Trustees of Robert College. (1871). *Statements in Regard to Robert College*. New York.
- Van Dyck Post. (1910). *Report of The President and Faculty of Robert College, 1909-1910*.
- Washburn, G. (1896). *Report of the President of Robert College, 1896-1897*.
- Who is Who in RC?*, Robert Kolej Bingham Hall, Arnavutköy Kampüsü Arşivi.

DİĞER KAYNAKLAR

- Acun, F. (1999). Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne: Değişme ve Süreklilik. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, s. 155-167.
- Acun, F. (2006). *Karahisar-ı Şarki ve Koyluhisar Kazaları Örneğinde Osmanlı Taşra İdaresi (1485-1569)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Acun, F. (2007). Osmanlı'nın Torunları, Cumhuriyet'in Çocukları. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 39-64.
- Acun, F. (2015). Robert Kolej: Mezunları ve Meşhurları. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, s. 136-164.

- Açıkses, E. (1999). Osmanlı Devletinde Misyonerlik Faaliyetleri ile İlgili Bir Değerlendirme. *Osmanlı*, 192-203.
- Akaş, C. (2013). Çelişkilerin Sinerjisi. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı* (s. 12-20). İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Aksu, A. (2008). Türkiye'deki Yabancı Okullar Üzerine Yapılan Çalışmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6(12), s. 207-241.
- Akşin, S. (2012). *Türkiye'nin Yakın Tarihi*. Ankara: İmaj Yayınları.
- Aktar, A. (2016). Modern Dalgıçlığın kurucusu, Yaşayan Efsane Tosun Sezen. https://www.academia.edu/25166768/Modern_Dalg%C4%B1%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1n_kurucusu_Ya%C5%9Fayan_Efsane_Tosun_Sezen_Tosun_Sezen_a_living_legend_Introducing_modern_sponge-diving_techniques_to_divers_in_Bodrum_1956_-_1964_adresinden_alındı
- Akyüz, Y. (2014). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alkan, M. Ö. (2008). Osmanlı İmparatorluğunda Modernleşme ve Eğitim. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, s. 9-84.
- Altındağ Halaç, İ. (2011). *Robert Koleji'nin Kurucusu Cyrus Hamlin'in Otobiyografisi "Hayatım ve Zamanlarım"ın Türkçe'ye Tercümesi ve Eğitim Alanına Katkıları Hakkında Genel Bilgi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Arman, A. (2017). Study of Flow Over Oscillating Airfoil Models at a Mach Number of 7.0 in Helium. Erişim Adresi: <https://ntrs.nasa.gov/archive/nasa/casi.ntrs.nasa.gov/19980227736.pdf>, 1961
- Armaoğlu, F. (2016). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aslantaş, S. (2009). Sırp İsyanının Uluslararası Boyutu (1804-1813). *Uluslararası İlişkiler*, 6(21), s. 109-136.
- Atatürk, M. (2005). *Nutuk*. İstanbul: Mavi Yelken Yayınları.
- Avcıoğlu, D. (1974). *Milli Kurtuluş Tarihi*. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Avcıoğlu, D. (1979). *Milli Kurtuluş Tarihi*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Aydın, M. (1992). Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiye. *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Aydın, M. (2008). *Bulgarlar ve Ermeniler Arasında Amerikan Misyonerleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Bayramoğlu Alada, A. (2008). *Osmanlı Şehrinde Mahalle*. İstanbul: Sümer Kitabevi.
- Berkes, N. (1993). *Atatürk ve Devrimleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Berkes, N. (2007). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolejin 150 Yılı.* (2013). İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.
- Boyajıyan, A. (1869). *Laying of the Corner Stone of Robert College.* Constantinople Galata.
- Bulut, S. (2010). *Atatürk Döneminde Türkiye ABD İlişkileri (1923-1938).* Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Büyükkarcı, S. (2001). Amerikan Okulları Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9-52.
- Büyükkarcı, S. (2004). *Türkiye'de Amerikan Okulları.* Konya: Yelken Basın Yayın.
- Can, M. (1993). *Ortadoğu'da Amerikan Politikası.* İstanbul: Bayram Yayınları.
- Cankara, M. (2014). Yıkın Boğaziçi'yi, ODTÜ'yü, Bilkent'i. *Agos*, 12, 13.
- Criss, B. (2004). *İşgal Altında İstanbul* (4. b). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çalışlar, İ. (2010). *Halide Edib.* İstanbul: Everest Yayınları.
- Çantay, D. (2017, 4 14). *Edirne'nin Leonardo Da Vinci'si; İlhan Koman....*
<http://www.ankaraantikacilik.com/ilhan-koman>. adresinden alındı
- Çelebi, M. (2004). Atatürk'ün Himayesinde Kurulan Türk Maarif Cemiyeti. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 19, s. 35-53.
- Çelik, Z. (2013). Kampüs, Şehir ve İmparatorluk: Robert Kolej ve Amerikan Kız Kolejinin Erken Mimarisi. *150 Years of Robert College*, 210-236.
- Çelik, Z. (2016). *19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul.* İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Çetin, A. (1983). Maarif Nazırı Ahmed Zühtü Paşa'nın Osmanlı İmparatorluğundaki Yabancı Okullar Hakkındaki Raporu. *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, X(XI), s. 189-219.
- Çetin, A. (1984). II. Abdülhamit'e Sunulmuş Beyrut Vilayetindeki Yabancı Okullara Dair Bir Rapor. *Türk Kültürü*, 22(253), s. 316-324.
- Çetintaş, M. (1995). Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar. *Bilge Dergisi*, 7, s. 48-52.
- Çitçi, S. (2008). *Türk Romanında Yabancı Okullar ve Kültürel Değişimdeki Roller.* İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Çolakoğlu, N. (2013). Amerikan Kolejlerinde Yayıncılığın Tarihi. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı*, s. 337-399.
- Çulcu, M. (2014). *Şu Bizim 93 Harbi.* İstanbul: E Yayınları.
- Danacıoğlu, E. (1987). *Anadolu'da Amerikan Misyoner Faaliyetleri (1820-1914).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

- Davison, R. (2012). Osmanlı Türkiyesinde Batılı Eğitim. M. S. Halil İnalçık (Dü.) içinde, *Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu* (s. 667-681). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Dedeoğlu, R. (2001). Robert Kolej'den Boğaziçi Üniversitesi'ne. *Popüler Tarih*(15).
- Discuss David Easton's Model of System Analysis. (2016, 14 Mayıs). Erişim adresi: <https://politicalscienceforias2016.wordpress.com/2016/05/14/discuss-david-eastons-model-of-system-analysis/>
- Dilaver, H. (1999). Sultaniler. *Osmanlı*, s. 315-325.
- Donaldson Jenkins, H. (2008). *Robert Kolej'in Kızları, Misyonerlik, Feminizm, Yabancı Okullar*. (A. Aksu, Çev.) İstanbul: Dergah.
- Donaldson Jenkins, H. (2008). *Robert Kolej'in Kızları, Misyonerlik-Feminizm-Yabancı Okullar*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Dölen, E. (1985). Mühendislik Eğitimi. *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, 2.
- Düzenli, G. (1996). Mekteb-i Sultaniden Bugüne Galatasaray Lisesi. *Toplumsal Tarih*, 5(26), s. 20-42.
- Emiroğlu, K. (2013). Bir Çocuk, Bir Okul, Dünya, Onların Tarihi. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolejin 150 Yılı*, s. 427-447.
- Ergüder, Ü. (2013). Robert Kolej ve Türk Eğitim Sistemi: Paradokslar Demeti. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolejin 150 Yılı*, s. 125-153.
- Ertuğrul, H. (1998). *Azınlık ve Yabancı Okullarının Türk Toplumuna Etkisi*. İstanbul: Nesil Basım Yayın.
- Ertuğrul, H. (2001). Kurtuluş Savaşında Azınlık ve Yabancı Okulların Faaliyetleri. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(1).
- Ertuğrul, H. (2010). *Kültürümüzü Etkileyen Okullar*. İstanbul: Nesil.
- Esenkal, E. (2007). *Yabancı Ülkeler Tarafından Osmanlı Coğrafyasında Açılan Okullar*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Faroqhi, S. (2005). *Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Fendoğlu, T. (2002). Amerika Birleşik Devletlerinin Misyonerleri ve Osmanlı Devleti. *Türkler*, XIV, s. 189-197.
- Fincancı, M. (2001). *The Story of Robert College Old and New*. İstanbul.
- Freely, J. (1999). An Ottoman Prince at Robert College. *RC Alumni Magazine*(17), s. 18. 04 13, 2017 tarihinde <http://rcwww.robcol.k12.tr/Alumni-Development/RC-quarterly/RC%20Quarterly/RCQ017.pdf> adresinden alındı
- Freely, J. (2000). *A History of Robert College*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Freely, J. (2014). *A Bridge of Culture: Robert College - Boğaziçi University*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Galatasaray Lisesi. (1968). *İstanbul Ansiklopedisi*(11), s. 5932-4945.
- Germiyanoğlu, C. (1958). Bebek. *Reşad Ekrem Koçu İstanbul Ansiklopedisi*, 5, s. 2329-2331.
- Göçek, F. (1999). *Burjuvazinin Yükselişi, İmparatorluğun Çöküşü: Osmanlı Batılılaşması ve Toplumsal Değişme*. Ankara.
<http://turuz.com/book/title/Burjuvazinin+Yukseli%C5%9Fi+Imparatorlu%C4%9Fun+%C3%87> adresinden alındı
- Greenwood, K. M. (2003). *Robert College: The American Founders*. İstanbul: Boğaziçi University Press.
- Guckert, J. (1968). *The Adaptation of Robert College to its Turkish Environment, 1900-1927, PhD Dissertation*. PhD Dissertation, Michigan. 05 05, 2017 tarihinde
https://etd.ohiolink.edu/!etd.send_file?accession=osu1486646311372206&disposition=inline adresinden alındı
- Gündüz, M. (2008). II. Abdülhamit Dönemi Eğitimi ve İdeolojisi üzerine Tartışmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, s. 243-286.
- Gündüz, M. (2013). Robert Kolej'in Kuruluş Hikayesi. *Eğitime Bakış*(27), 83-88.
- Güngör, E. (2012). *Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri*. İstanbul: Ötüken.
- Hamlin, C. (2012). *Robert Kolej Uğrunda Bir Ömür*. (A. Aksu, Çev.) İstanbul: Dergah Yayınları.
- Hamlin, C. (2014). *Among The Turks*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Haydaroğlu, İ. (2001). Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar. *Türkler*, s. 323-339.
- Haydaroğlu, İ. (2006). Osmanlı İmparatorluğunda Denetim ve Cumhuriyet Dönemine Yansımaları. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 25(39), s. 149-160. 07 25, 2013 tarihinde
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/34/293.pdf> adresinden alındı
- Hortaçsu, M. (2013). Robert Kolej Mühendis Mektebinin Tarihi. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı*, s. 178-185.
- Irak, D. (2013). Sporun Kalbinde: Robert Kolej. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı*, s. 239-275.
- Işın, E. (2006). *İstanbul'da Gündelik Hayat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İnalçık, H. (1996). Osmanlılarda Batı'dan Kültür Aktarması Üzerine. *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*. içinde İstanbul: Eren Yayınları.
- İrtem, S. (1999). *Şark Meselesi*, İstanbul: Temel Yayınları.
- Kaçmaz, E. (2014). Osmanlı Türkiye'sinde Misyoner Faaliyetleri: Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji'nin Ortaya Çıkışı. *Turkish Studies*, 9(7), s. 384-391.

- Kapluhan, E. (2014). 1921 Maarif Kongresinin Türk Eğitim Tarihindeki Yeri ve Önemi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(8), s. 123-134.
- Karpat, K. (1985). *Ottoman Population 1830-1914: Demographic and Social Characteristics*. Madison: The University of Wisconsin Press.
- Kavcar, C. (1994). Tevfik Fikret'in Eğitimciliği ve Yeni Mektep. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3. 10 24, 2013 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/492/5771.pdf> adresinden alındı
- Kenanoğlu, M. (2008). Osmanlı İmparatorluğunda Gayrimüslimlerin Eğitimi Üzerine. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, s. 181-206.
- Kılıç, S. (tarih yok). Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXI, s. 64-89.
- Kinross, L. (tarih yok). *Atatürk, Bir Milletten Yeniden Doğuşu*. (N. Sander, Çev.) İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kırpık, C. (2010). II. Meşrutiyet'ten Sonra Şehzade Eğitiminde Değişim. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(21), s. 99-130.
- Kocabaş, S. (2006). *Misyonerlik ve Misyonerler*. İstanbul: Vatan Yayınları.
- Kocabaşoğlu, U. (tarih yok). 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa Topraklarında Amerikan Misyoner Faaliyetleri. 539-551. 2 6, 2014 tarihinde <http://www.egitim.aku.edu.tr/kocabasoglu.htm> adresinden alındı
- Kocabaşoğlu, U. (1985). Amerikan Okulları. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, 2, 495-500.
- Kocabaşoğlu, U. (1988). Osmanlı İmparatorluğunda XIX. Yüzyılda Amerikan Yüksek Okulları. *Bahri Savcı'ya Armağan*, s. 305-326.
- Kocabaşoğlu, U. (1992). Doğu Sorunu Çerçevesinde Amerikan Misyoner Faaliyetleri. *Tarihi Gelişme İçinde Türkiye'nin Sorunları Sempozyumu (Dün-Bugün-Yarın)*. Ankara: TTK Yayınevi.
- Kocabaşoğlu, U. (1999). 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda Amerikan Okulları. *Osmanlı*, 5.
- Kocabaşoğlu, U. (2000). *Anadoludaki Amerika*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Kocamanoğlu, E. (1999). Osmanlı Döneminde Robert Kolejde Din Eğitimi. *Osmanlı*, 5, s. 359-366.
- Kocamanoğlu, E. (2003). Yabancı Okullarda Din Eğitimi, Robert Kolej-Mekteb-i Sultani Örneği. *Marmara Üniversitesi, PhD Dissertation*. İstanbul.
- Koçak, C. (1985). Tanzimat'tan Sonra Özel ve Yabancı Okullar. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, s. 485-494.

- Kodaman, B. (1991). *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*. (2. b) Ankara: TTK Basımevi.
- Korkmaz, R. (Dü.). (2007). *Yeni Türk Edebiyatı*. Grafiker Yayınları.
- Kozlu, C. (2013). Robert Kolej Yıllarım. *Bir Geleceğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı*, s. 413-419.
- Kuban, D. (1996). *İstanbul Bir Kent Tarihi*. İstanbul: Emlak Bankası Yayınları.
- Kulin, A. (2013). Bir Yaz Günü. *Bir Geleceğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı*, s. 401-404.
- Kulüp Listesi. (2017, 8 Ocak). Erişim adresi: <http://rcwww.robcol.k12.tr/Student-Life/Clubs/Club-List/Pages/default.aspx>
- Kuran, A. (2013). *Bir Kurucu Rektörün Anıları: Robert Kolej Yüksek Okulundan Boğaziçi Üniversitesine*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kuran, E. (1992). Osmanlı İmparatorluğunda Yenileşme Hareketleri. *Türk Dünyası El Kitabı*.
- Kütükoğlu, M. (1988). Baltalimanı Muahedesi. *İslam Ansiklopedisi*.
- Lee, S. (2010). *Avrupa Tarihinden Kesitler, 1789-1980* (3. b.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Lewis, B. (2007). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. Ankara: TTK Yayınları.
- Mardin, Ş. (1985). 19. Yüzyılda Düşünce Akımları ve Osmanlı Devleti. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, s. 342-351.
- Marion-Crawford, F. (2015). *1890'larda İstanbul*. (Ş. Türkömer, Çev.) İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Merdivenci, A. (1988). Robert Kolej'in İlk Kırk Yılında Kolejde Yetiştirilmiş olan Bulgarlar. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*(15), s. 2-8.
- Merdivenci, A. (1987). Robert Koleji'nin Türkiye'deki İlk Elli Yıllık Öğretim Faaliyetleri. *Türk Dünyası Tarih*, (11), s. 23-26.
- Meydan, S. (2015). *Akl-ı Kemal*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Millas, H. (2013). Robert Kolej Öğrencileri ve Etnik Kimlikler. *Bir Geleceğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı*, s. 155-170.
- Morgil, O. (2002). Büyüme ve Sanayileşme Politikaları. *Atatürk'ten Günümüze Türkiye Ekonomisi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*, s. 37-51.
- Mutlu, Ş. (2005). *Osmanlı Devletinde Misyoner Okulları*. İstanbul: Gökkuşe Yayınları.
- Nasuhbeyoğlu, T. (2007). Halen Varlığını Devam Ettiren Türkiye'deki Yabancı ve Azınlık Okulları. *Pusulâ Dergi*.
- Neyzi, A. (2005). *Alma Mater*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Norcoss, L. (2012). *In Good Company: The Incomparable Legend of Robert College*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Nurdoğan, A. (2009). Robert Kolej Mühendislik Okulu (1912). *Divan Disiplinler Arası Çalışmalar Dergisi*, 14(26), s. 203-232.

- Nutku, Ö. (2013). Robert Kolej Oyuncuları ve Yetişen Ünlü Tiyatrocular. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolejin 150 Yılı*, s. 277-308.
- Odabaşı, H. (2003). *Her Okuldan Adam Çıkmaz*. İstanbul.
- Okan, K. (1971). *Türkiye'deki Yabancı Okullar Üzerine Bir İnceleme*. Ankara.
- Ortaylı, İ. (1981). *İkinci Abdülhamit Döneminde Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2001). Osmanlı İmparatorluğunda Amerikan Okulları Üzerine Bazı Gözlemler. *Osmanlı İmparatorluğunda İktisadi ve Sosyal Değişim Makaleler I* (s. 87-96). içinde Ankara: Turhan Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2014). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Oyak, 1961'den Günümüze. (2017, 2 Mayıs). Erişim adresi: <http://www.oyak.com.tr/TR/kurumsal/tarihce.html>.
- Pamuk, O. (2016). *İstanbul*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Polat Haydaroğlu, İ. (1988). Osmanlı İmparatorluğunda Açılan Amerikan Okulları Üzerine Bir İnceleme. *Belleten*, LII(203), s. 627-652.
- Polat Haydaroğlu, İ. (1990). *Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Polat Haydaroğlu, İ. (2001). Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar. *Türkler*, 14, s. 323-339.
- Polat, İ. (1989). Türk-İtalyan İlişkileri Çerçevesinde İtalyan Okulları. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*(4), s. 563-575. 12 1, 2016 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/811/10311.pdf> adresinden alındı
- Polvan, N. (1952). *Türkiye'de Yabancı Okullar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Robert Kolej. (tarih yok). May 06, 2017 tarihinde Robert Kolej: <http://docplayer.biz.tr/555923-Feyyaz-berker-robert-kolej-camiasinin-gonlunde-taht-kuran-rc-li-v-122.html> adresinden alındı
- Rosenbloom, J. (1969). A Profile of Robert College Graduates. *The Muslim World*, 59(2), 153-157.
- Sabev, O. (2011). A Tower of Babel in Constantinople: Robert College's Students and Their Nationality. *Etudes Balkaniques*, 47(23), s. 117-159.
- Sabev, O. (2012). 1910'larda Savaş ve Eğitim: Savaş Koşullarında İstanbul Robert Koleji ve Amerikan Kız Koleji. *Uluslararası Balkan Sempozyumu*, (s. 564-581). İstanbul.
- Sabev, O. (2013). Awakening at the Bosphorus: Robert College of Constantinople's Bulgarian Students and Graduates (1864-1967). I. Vainovska-Mihai (Dü.), *New Europe College Black Sea Link Program* içinde, (s. 109-114). Bucharest, Romania.

- Sabev, O. (2014). A Muslim/Turkish Minority in Ottoman Constantinople: The Muslim/Turkish Students of Robert College (1866-1925). *Osmanlı İstanbulu 1*, s. 147-195.
- Sabev, O. (2014). *Spiritus Roberti, Shaping New Minds and Robert College in the Late Ottoman Society (1863-1923)*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Sabev, O. (2015, Mayıs). Boğaziçi Kıyılarında Hayata Hazırlanmak. Osmanlı İstanbul'unda Okumuş Bulgarlar Üzerine Gözlenenler. (E. S. Feridun Emecen, Dü.) *Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu*, s. 163-181.
- Said, E. (1998). *Oryantalizm*. İstanbul: İrfan Yayınları.
- Sakaoğlu, N. (1985). Eğitim Tartışmaları. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, s. 478-484.
- Sakaoğlu, N. (1993). Protestan Okulları. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 6, 287-288.
- Sakaoğlu, N. (1994). Galatasaray Lisesi. *İstanbul Ansiklopedisi*, 3, s. 369-371.
- Sakin, O. (2010). *Osmanlı'da Etnik Yapı ve 1914 Nüfusu*. İstanbul: Bizim Kitaplar.
- Savcı, F. (1983). *Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar 1839-1914*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi.
- Sevinç, N. (2009). *Osmanlıdan Günümüze Misyoner Faaliyetleri*. İstanbul: Bilge Oğuz.
- Sezer, A. (1987). Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okulların Durumuna Genel Bir Bakış. *Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 51-64.
12 23, 2014 tarihinde alındı
- Sezer, A. (1994). Atatürk Döneminde Yabancı Okullar. *Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*.
- Sezer, A. (1999). Osmanlı Döneminde Misyonerlik Faaliyetleri. *Osmanlı*, 2, 181-191.
- Sezer, A. (1999). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e: Misyonerlerin Türkiye'deki Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 169-183.
- Sezer, A. (2001). Atatürk ve Türkiye'deki Misyoner Okulları. *Türkler*, 17, 467-475.
- Sezer, A. (2002). Atatürk ve Türkiye'deki Misyoner Okulları. *Türkler*, 17, s. 820-835.
- Sezer Arıç, A. (2014). *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)*. (2. baskı), Ankara: TTK Yayınevi.
- Shaw, S., & Kural Shaw, E. (1983). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*. (M. Harmancı, Çev.) İstanbul.
- Shelton, E. (2011). *Faith, Freedom and Flag: The Influence of American Missionaries in Turkey on Foreign Affairs, 1830-1880*. Washington D.C: Georgetown University, PhD Thesis.
- Somel, S. (2010). *Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Soysal, F. (2013). Robert Kolej'in Osmanlı Dönemi. *Bir Gelenegin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı*, s. 43-106.
- Stevens, Marcia; Stevens, Malcolm. (2012). *Against the Devil's Current the Life and Times of Cyrus Hamlin*. İstanbul: Boğaziçi University Press.
- Subaşı , H., ve Çolakoğlu, N. (2005). Bir Robert Kolej Yetmez. *Boğaziçi Dergisi*. (C. Tanır, Röportaj Yapan)
<http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/6733/001504843006.pdf?sequence=1> adresinden alındı
- Sungu, İ. (1938). Tevhid-i Tedrisat. *Belleten*, 2.
- Şen, A. (2013). Osmanlı'dan Günümüze Eğitimde Modernleşme Çabaları. *EKEV Akademi Dergisi*(57).
- Şengör, C. (2015). *Dahi Diktatör*. İstanbul: Ka Kitap.
- Şişman, A. (1994). *Osmanlı Devletinde XX. Yüzyıl Başlarında Amerikan Kültürel ve Sosyal Müesseseleri* . Balıkesir: Alem Basın Yayın.
- Şişman, A. (1995). Türkiye'de Yabancı Okullar Meselesi. *Çağdaş Türk Eğitiminin MEseleleri*, 25-52.
- Şişman, A. (1996). Galatasaray Mekteb-i Sultanisi. *İslam Ansiklopedisi*, s. 323-326.
- Şişman, A. (2001). Misyonerlik ve Osmanlı Devleti'nin Son döneminde Kurulan Yabancı Sosyal ve Kültürel Müesseseler. *Türkler*, 14, s. 173-180.
- Şişman, A. (2006). *XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Tangülü, Z. (2012). Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), s. 389-410.
- Tanpınar, A. (2004). *Edebiyat Dersleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tanpınar, A. (2007). *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Taşdemirci, E. (2001). Türk Eğitim Tarihinde Azınlık Okulları ve Yabancı Okullar. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(10).
- T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Kalkınma Planı, Ankara, 1963.
- Tekeli, İ. (1985). Tanzimattan Cumhuriyete Eğitim Sistemindeki Değişimler. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, s. 456-475.
- Tevfik, E. (2006). *Yeni Osmanlılar*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Timur, T. (t.y). *Osmanlı Türk Romanında Tarih, Toplum, Kimlik*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Tokgöz, E. (2002). Atatürk Dönemi İktisat Politikaları. *Atatürk'ten Günümüze Türkiye Ekonomisi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*, s. 15-36.
- Toprak, Z. (1993). Robert Kolej. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 6, s. 335-338.

- Toprak, Z. (2003). Demokrat Parti, Lozan ve Robert Kolej. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 120, s. 92-97.
- Toprak, Z. (2013). Türkiye'de Amerikan Üniversitesi Sorunu. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı*, s. 108-123.
- Toros, T. (2017, 4 14). *İlk Türk Fotoğrafhanesi ve Ferit İbrahim*.
<http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/5811/001582408010.pdf?sequence=1>. adresinden alındı
- Tozlu, N. (1991). *Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tozlu, N. (1999). Osmanlı İmparatorluğunda Misyoner Okulları. *Osmanlı*, 5, s. 329-339.
- Turan, Ö. (1999). Avrasya Coğrafyasında Misyonerlik Faaliyetleri. *Avrasya Etüdlere*(16), s. 11-38.
- Turan, Ö. (1999). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'de Protestan Misyonerlik Faaliyetleri. *Osmanlı*, (2), s. 204-211.
- Turan, Ö. (2000). Amerikan Protestan Misyonerlerinin Bulgar Milliyetçiliğine Katkıları. *XII. Türk Tarih Kongresi* (s. 1097-1109). Ankara: TTK Yayınevi.
- Türkiye'de Bankacılık. (2017). Erişim adresi : (<http://www.nkfu.com/turkiyede-bankacilik-tarihi>)
- Uçuran Çiller, Ö. (2008, 21 Aralık). Zengin Çocukların Okulunda Okuyan En Fakir Çocuk Bendim. (A. Arman, Röportaj Yapan) Hürriyet.
- UFSabir. (2014, 12 Ekim). Political System [Blog yazısı]. Erişim adresi: <https://visit-tolearn.blogspot.com.tr/2014/10/political-system-by-david-easton.html>
- Ulusoy, Ş. (2005). Robert Koleji ve Yabancı Okullara Yönelik Atatürk Döneminde Yapılan Düzenlemeler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı*. Van.
- Umunç, H. (2004). On the Edge of the Civilized World: Cyrus Hamlin and the American Missionary Work in Turkey. *Bellekten*, LXVIII(253), s. 671-685.
- Urgan, M. (1998). *Bir Dinozorun Anıları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ülker, R. (1956). *İstanbul Amerikan Kız Kolejinin Tarihçesi: Kız ve Erkek Kısımlar*. İstanbul: Yeni Matbaa.
- Vahapoğlu, H. (1990). Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları (Yönetimleri Açısından). *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü*(A20), 1-188.
- Vahapoğlu, H. (2005). *Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Verboven, K.; Carlier, M ve Dumolyn, J. (2007). A Short Manual to the Art of Prosopography. (K. K. Rohan, Dü.) *Prosopography Approaches and Applications A Handbook*, s. 35-69.

- W. Kennedy, J. (2008). *American Missionaries in Turkey & Northern Syria and the Development of Central Turkey and Aleppo Colleges, 1874-1967.*, Virginia: College of William and Mary, Master's Thesis.
- Washburn, G. (2011). *İstanbul'da Elli Yıl.* (T. Kaya, Çev.) İstanbul: Meydan Yayınları.
- Widmer, T. (2013). Dünyanın Merkezi. *Bir Geleneğin Anatomisi: Robert Kolej'in 150 Yılı* (s. 20-42). içinde İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Yazıcı, A. (2010). Türkiye'de Azınlık, Yabancı ve Türk Özel Okulları (1950-1960). *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı.* İstanbul.
- Yıldırım, S. (2005). *Eğitim Amacıyla Yurtdışına Gönderilen Öğrenciler (1940-1970): Prosopografik Bir Çalışma Örneği.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Yıldız, Ö. (2016). *Anadolu'da Amerikan Okulları.* İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Yıldız, Ö., ve Yavaşer , R. (2016, Mart). İstanbul Robert Koleji Üzerine Bir Değerlendirme. *Tarih Okulu Dergisi*(25), s. 579-598.
- Yorulmaz, Ş. (2010). Osmanlı İmparatorluğunda Ruhsatsız Okullaşma: 19. Yüzyılda Açılan Gayrimüslim ve Yabancı Okullar Üzerine Bir Değerlendirme. *Doğu Batı*(4), 171-190.
- Yücel, F. (2015). *Cumhuriyet Türkiyesinin Sanayileşme Öyküsü.* Ankara: TTGV.

EKLER

Ek 1. Cumhuriyet Dönemine Ait Örnek Öğrenci Dosyası, Atilla Turan:

Dosya Kapağı:

Kalıcı Kayıt Kartı:

ROBERT ACADEMY PERMANENT RECORD CARD

NAME: ATILLA Turan Date of admittance: SEPTEMBER 1943 Class of: _____
 Place of birth: Adana Admitted to: Angora Prep. Graduated in: _____
 Date of birth: 24 July 1929 Previous school: GARİPŞAHAN PAZAR OKULU (Adana) Diploma No.: _____
 Father's Name: Mehmet Faik Previous School Record: Good Diploma date: _____
 Mother's Name: Saniye Testing Place: R.C. Date July 1943 Fee or Edebiyat: _____
 Nationality: Turk Degree: _____
 Religion: Maslem If left, reasons: _____
 Citizenship: T.C. Transcript: _____
 Village: Mardin Extra Curricular: Piano Club member
 School: _____
 Mother's Name: Bahar
 Permanent Home Address: _____
Kilicli Sirepli sok. 2
Bağcıbaşı Tel: _____
 Father's work: Mühürin
 The languages you know? _____
 Which languages parents speak and write: _____
Father: English, Arabian
 Remarks on parental status: (check every year)
Both living

ENTRANCE EXAM DATA		NAMES OF TESTS		Age	Weight	Weight
Subject	Grade	Score	Weight	Score	Weight	Weight
English	OTIS BETA	83	116	2	232	
Turkish	FORM	82	4		328	
Math	FORM	29	3		87	
TOTAL						647
English	Reading Comprehension					
	ESSAY					
TOTAL						
AGR. TOTAL						
RANK:						
RESULT:						

Connection with RC or AGC: _____

LYCEE PREP GRADES		Year: 19 <u>43</u> - 19 <u>44</u>												
Subject	Teacher	HOURS												
		1st	2nd	3rd	4th	5th	6th	7th	8th	9th	10th	11th	12th	
Turkish	AKSOY	75	71	73	70	72	70	60	70	45	69			
English		65	67	66	63	65	64	73	69	61	66			
GWA		D	D	D	D	D	C	C	C	C	C			
Advisor		Abs Conduct <u>Lehiy</u>												
Weighted Average														
RANK														
Comments														

Remarks on Future Plans: _____

Anneleriniz bir yerde çalışıyorsa işi ve iş adresi : _____
 If mother works, her work and address: _____ Tel: _____

Anneleriniz hangi dilleri konuşur ve yazar ? Türkçe
 What Languages does your mother speak and write ? _____

Anneleriniz Arnavutköy Kız Kolejinde okumuş mudur ? Hayır Senesi? _____
 Has your mother attended A.C.G. ? _____ year _____

Anne-Baba ayrı olduğu takdirde mesul veli kimdir? Anne mi? Baba mı ? _____
 In case of parents divorced, who is the responsible guardian, the mother, or the father?

Ebeveyniniz İstanbulda oturmadıkları takdirde her türlü mesuliyetinizi deruhte edebilecek velinizin : _____
 In case of your parents being away from Istanbul, the responsible guardian's:

Adı ve Soyadı Firders Tek Yakınlık derecesi : Teyze
 Full Name _____ Relationship _____

Ev adresi : Hazan Sokak No: 13 Üst kat
 Home Address _____ Tel: _____

Bostancı - İstanbul

İş ve İş adresi : _____
 Business and business address : _____ Tel: _____

Anne veya baba üvey, boşanmış, ayrı oldukları takdirde serh verilmesi : _____
 In case of step-mother or step-father, divorce, separated, please indicate: _____

F. Atrek _____ F. Tek
 Annenin imzası Babanın imzası Velinin imzası
 Mother's signature Father's signature Guardian's signature

Tarih } 11 IX - 1967
 Date }

Yazışma/Dilekçe/Mektup:

8.9.1970.

SAYIN
 BAY KAZAR.

Bileceğiniz gibi oğlum ATILLA, TURAN
 okulunuz Lise bölümü 1968 yılı mezunları-
 dandır.

Bu kere A. B. D. ne tahsile gideceğinden
 kendisine "mezuniyet Belgesi" ile "manuscript"
 hazırlıyarak Bu mektubu size getiren
 Kardeşi ATILLA, Bleda'ya verme hususunda
 gereken yardımlarınızı esirgemeyeceğinizi
 umar saygılar sunarım.

Faik ATILLA
Faik Atilla

Yardım İsteme Kâğıdı:

ROBERT KOLEJ LİSE BÖLÜMÜ
YARDIM İSTEME KÂĞIDI – SCHOLARSHIP FORM

CEVAPLAR TAM VE DOĞRU OLARAK DOLDURULMALIDIR. CEVAPLARI GERÇEĞE UYMIYANLARA VEYA EKSİK OLANLARA YARDIM YAPILMIYACAKTIR.

In order to consider the applicant for Financial aid this statement must be completely filled out. If the statements are incomplete or incorrect, no aid will be given.

1. Öğrencinin / Student's } ATILLA TURAN } Gündüz / Day } 12
(Soyadı - Last Name) (Adı - First Name)

2. Doğum Tarihi / Date of Birth } 24. Temmuz 1949 } Doğum Yeri / Place of Birth } ADANA

3. Ev Adresini / Home Address } Kılıçlı, Şerefli sok. No.2, BEŞİKTAŞ - İSTANBUL } Telefon No. / Telephone No. } _____

4. Baba Hayatta / Father Living } Anne Hayatta / Mother Living } Üvey Baba / Step Father } Anne - Baba ayrı / Parents separated }
5. Baba Ölü / Father dead } Anne Ölü / Mother dead } Üvey Anne / Step Mother } Anne - Baba boşanmış / Parents divorced }

6. Babanızın Adı / Father's Name } FAİK ATILLA } Babanızın yaşı / Father's age } _____
7. Ev adresi / Home Address } Kılıçlı, Şerefli sok. No.2 - BEŞİKTAŞ - İSTANBUL } Telefon No. / Telephone No. } _____

8. Babanızın işi / Father's occupation } MÜTERCİM (Tercüman) } Vazifesi / Position } Tercüman
9. Babanızın çalıştığı firma veya müessesenin adı ve adresi / Name and address of employer or firm } JUSMMAT-SCALDET Navy Group İstanbul } Telefon No. / Telephone No. } 485535
Buyukdere cad. No.56 Beşiktaşlıhan Gayretlipe } Telephone No. } ext 3308

10. Annenizin Adı / Mother's Name } SARIYE ATILLA } Telefon No. / Telephone No. } _____
11. Ev adresi / Home Address } Kılıçlı, Şerefli sok. No.2, BEŞİKTAŞ - İSTANBUL } Telefon No. / Telephone No. } _____

12. Annenizin işi / Mother's occupation } Ev Kadını } Vazifesi / Position } Ev Kadını

13. Annenizin çalıştığı firma veya müessesenin adı ve adresi / Name and address of employer or firm } _____ } Telefon No. / Telephone No. } _____

14. Mes'ul veliniz / Responsible guardian } FAİK ATILLA } Yakınlık derecesi / Relationship } Baba

15. Mes'ul velinizin Ev adresi / Responsible guardian's address } Kılıçlı, Şerefli sok. No.2 } Telefon No. / Telephone No. } _____
Beşiktaş - İstanbul } Telephone No. } _____

16. Velinizin işi ve iş adresi / Guardian's occupation and business address } MÜTERCİM (Tercüman) } JUSMMAT-SCALDET Navy Group } Telefon No. / Telephone No. } 485535
Buyukdere cad. No.56 Beşiktaşlıhan Gayretlipe } Telephone No. } ext 3308

ÖĞRENCİNİN BABASI (VEYA ANNESİ) TARAFINDAN CEVAPLANDIRILACAKTIR (Hayatta değilse mes'ul velisi tarafından cevaplandırılmalıdır)
APPLICANT'S FATHER OR RESPONSIBLE GUARDIAN MUST ANSWER THESE QUESTIONS :

17. Aylık geliriniz ne kadardır? (elinize geçen) / What is your net salary per month? } 1400.00 TL

18. Aylık gelirinize ilâveten başka geliriniz varsa nekadardır? / What is your net income from other sources per month, if any? } yoktur

19. Menkul ve gayrimenkul mal ve mülkünüz nelerdir? / What are your total financial assets? } yoktur

Apartman / Apartment } Kaç kat / No. of flats } _____ } Nerede / Where } _____
Yatırım / Investment } Otomobil / Automobile } _____ } Model / Model } _____ } Markası / Marka } _____

20. Üyesi olduğunuz kulüpler veya teşkilâtler? / Clubs or organizations to which you belong } yok

21. Oturduğunuz ev veya apartman mülk mü, kira mı? / Is your home your own or rented? } Kira } If rented, how much is the rent? } 350.00
Kira ise, kirası nekadardır? } _____

22. Son beş sene zarfında seyahat etmiş olduğunuz yabancı memleketler? / Countries to which you have traveled in the last five years? } yok

23. Bütün çocuklarınızın : A. Adlarını, B. Yaşlarını, C. Devam ettikleri okulları, D. Tahsilleri için her birine bir sene zarfında sarfettiğiniz miktarı belirtiniz. Çalışıyorlarsa aylık gelirlerini yazınız. / List all children with their ages, their schools, and educational expenses for one year for each of them. If they work, list their employer and monthly income.

A	B	C	D
<u>TUGAY ATILLA</u>	<u>19</u>	<u>Hi. Mülk okulu</u>	<u>1000.00 TL</u>
<u>TURAN ATILLA</u>	<u>16</u>	<u>Robert Academy</u>	<u>3000.00 TL</u>
<u>BLEBA ATILLA</u>	<u>8</u>	<u>ilk okul</u>	<u>1500.00 TL</u>

24. Eviniz ve çocuklarınızdan başka bakılmakla mükellef olduğunuz kişiler var mı ?
 Except your wife and children are the other dependents receiving financial support from the family ?
 Beraber mi, yoksa ayrı mıdır ?
 Living with the family or separated ?

Adları Names Yaşları Ages Yakınlık dereceleri Relationship to you

25. Bütün aile harcamanız göz önünde bulundurularak aylık gideriniz ne kadardır ?
 Including all your expenses what are your total expenses ? } 1500.00 TL.

26. Ailede sizden başka kaç kişi çalışmaktadır ?
 How many members of your family contribute to the family's income ? } yoktur.

27. Müstereken evinizin aylık geliri ne kadardır ?
 What is the combined total income of your family ? } EVET

28. Daha önce öğunuza herhangi bir şekilde mali yardım yapılmış mıdır ?
 Has your son received financial aid of any sort before ? } EVET

Ne sebeple For what reason } Müracaatımız bizlere
 Kim tarafından By whom } Robert Acad. Scholarship Committee

Ne kadar ? How much ? } 1750.00
 Ne zaman ? When ? } 1963-1964 ders yılında.

29. Mali yardım istemenizin sebepleri nelerdir ? (Varsa borçlarınızı da belirtiniz. Gerekirse başka bir kâğıt da kullanabilirsiniz.)
 Unusual circumstances causing financial need including indebtedness. (If necessary use an additional sheet of paper.)
 gelicimin mevcut mufasama Kızıyet etmemesi, bütün çocuklarının tahsilde olmaları, ve Devlet Memuriyetinde mecburi hizmetimi tamamlamış olarak ayrılmak mecburiyetimden dolayı, Mahkeme kararı ile İstanbul 6. ci Hava dairesinde 58/4229 Dosya ile Hazineye olan Hali hazır takriben 18000 TL. borcuma mahsuben her ay 200.00 TL ödenmekte (devamı ilişik kâğıtta)

30. Çalışmıyorsanız, sebep zikrederek, ne zamandan beri çalışmadığınızı belirtiniz.
 If not working, state why, and indicate how long unemployed.

31. Ne kadar yardım istiyorsunuz ? (RAKAMLA BELİRTİNİZ)
 How much financial aid do you need ? (Please indicate definitely with numbers): } 5500.00 TL.

32. Mali yardıma mukabil öğunuzun okulda çalışmasını istiyor musunuz ?
 Is your son willing to work in return for financial aid ? } EVET

33. Yardım Kurulunun icabında malûmatına müracaat edebileceği üç kişinin adını ve adresini yazınız. (Akrabalarınızı dehil etmeyiniz.)
 List three people to whom the Scholarship Committee could refer for further information. (Do not include relatives.)
 Kemal Özcan - Karakoy - UNION HAN 505/507 - İstanbul
 Nafia Parnas - Kılıcalı, Yeşil Fışlık Sk. Sekban Apt kat 4. Beşiktaş
 İDRİS ERBAŞ - Yskale Meydana Kirce-Kum Deposu - Beşiktaş.

ROBERT KOLEJ LİSE BÖLÜMÜNDE MALİ YARDIMIN HANGİ ŞARTLAR ALTINDA YAPILACAKI AŞAĞIDA GÖSTERİLMİŞTİR.
 THE POLICY OF ROBERT ACADEMY CONCERNING THE AWARDED OF FINANCIAL AID IS GIVEN BELOW.

a. Robert Kolej Lise Bölümü öğrencilerine yapılacak olan para yardımları hakkındaki kararlar Mali Yardım Komitesi tarafından tesbit edilir.
 The awarding of financial aid to students of Robert Academy is handled by the Financial Aid Committee.

b. Robert Kolej ancak mali zorluklar içinde bulunan, bundan evvelki ders ve tavrühareket durumları vasatın üstünde olan öğrencilere mali yardımda bulunur.
 Robert College is able to award financial aid only to those students whose financial need is clearly demonstrated and whose previous academic and deportment records have been well above average.

c. Mali Yardım Kolej tarafından yalnız bir seneye mahsus olmak üzere yapılır. I. sönestr sonunda yeniden gözden geçirilir, ders durumundaki düşüklükten, veya fena tavrühareket hallerinden dolayı geri alınabilir.
 Financial aid is granted by Robert College for one year only, subject to review at the end of the first semester. It may be withdrawn at any time on account of poor scholarship or unworthy conduct.

d. Mali Yardım gören öğrencilerden bu yardıma karşılık olarak Kolej dahilinde bir vazife yapmaları istenir. Verilen vazifeyi lâyıkıyla yapmamak keyfiyeti mali yardımın kesilmesi için bir sebep teşkil eder.
 Students who receive aid from Robert College are expected to perform some service in return for the aid. Failure to perform faithfully the service assigned is considered sufficient reason to deprive a student of his aid.

Yukarıda verilen bilginin doğru ve eksiksiz olduğunu beyan ve tasdik ederim.
 I have checked this form for omissions and errors. To the best of my knowledge, the information is complete and correct.

Babanın imzası Father's signature
 Annenin imzası Mother's signature
 Veliinin imzası Guardian's signature

Tarih Date
 Tarih Date
 Tarih Date

127-4-965
 127-4-965
 127-4-965

Yazışma/Dilekçe/Mektup:

I am requesting a scholarship for my son, Turan ATILLA, due to an insufficient amount of income to keep three boys in school at the same time. My family consists of five members - my wife, three sons (ages: 19, 16, and 8), and myself. My salary (and only income) is 16,800 TLs yearly.

Before listing my expenditures for the year, I wish to call attention to a debt which I owe the Turkish Government. Since 1955, due to my resignation from government employment, I have been paying 200 TL plus 5 per cent interest to the 6th Court, Bailiff's Office, Istanbul, on approximately 28,000 TL - my balance to date which I owe the Turkish Government and which I pay each month is approximately 18,000 TL. (This amount is not included in expenditures listed below.)

Yearly Expenditures

House Rent (350.00TL per mo.)	4,200 TL
Food Expenses (600.00 TL per mo.)	7,200 TL
Elder son, Tugacar, who is in the Air Force Cadet School (80.00 TL per mo.)	1,000 TL
School Fee (Robert College) for son, Turan	1,500 TL
Books & Stationery for Turan	400 TL
Transportation to and from school for Turan	300 TL
Lunch at school for Turan	800 TL
School fees/expenses, lunch and clothing for son Bleda (Grammar School, 3d Grade)	1,500 TL
	<hr/>
TOTAL	16,900 TL

As it can be seen, the above figures are the minimum and do not include the following:

Clothing for wife, Turan and myself
My personal expenses (Cigarettes, transportation expenses to and from work
Wife's personal expenses
The family's entertainment expenses

If this application for a scholarship for my son, Turan, could be granted, it would not only be greatly appreciated but it would enable my son to continue his education under a more normal standard of living and would relieve me of an unbalanced situation existing between my income and liabilities.

At this time, on behalf of the members of my family and myself, I wish to thank the Members of the Board for whatever consideration they will give to Turan's application.

Respectfully,

FAIK ATILLA

Vesikalik Fotoğraf:

Diploma:

Adı ve soyadı	Turan Atilla
Babasının adı	Faik
Doğum yeri	Adana
Doğum yılı	1949
Okul numarası	238
İmtihanı bitirdiği öğretim yılı ve dönemi	1962-1963 yaz
Kaç yıl parasız yahili okuduğu	-
Okuduğu yabancı dil	İngilizce
Diplomayı veren okul	Gazi Osman Paşa Orta Okulu

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
DEVLET ORTAOKUL DİPLOMASI

Diploma No: 3088 Diploma derecesi: iyi
 Faik Oğlu Turan Atilla
 Kızı
 Devlet Ortaokul İmtihanını başarıyla tamamlayarak diploma almağa hak kazanmıştır.
 1 / VII / 1963

Millî Eğitim Müdürü a
 Şevket Erdem

Okul Müdürü
 Fikret İnşel

(Stok No. : 79)

Karne:

Gazi Osmanpaşa Ortaokulu

1961 - 1962
Öğretim Yılı

Çalışma Karnesi

Sınıfı, Şubesi : D-13
Numarası : 238
Adı ve Soyadı : Tuncel Milla

ÇELTÜT MATBAASI - İSTANBUL
Babül Cemalın sokak No. 13

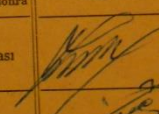

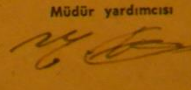
NOT :

- 1 - Bu karne bir tasdikname değildir. Bununla öğrencinin başka bir okula nakil işi yapılamaz.
- 2 - Bu karne imtihanlar bittikten ve öğrencinin velisi imzaladıktan sonra okuldaki dosyasına konur.
- 3 - Her öğrenci karnesini velisine göstererek imzalatıp geri getirecektir. Karnesini kaybeden veya kirleten veyahut velisine vaktinde imzalatıp okul idaresine vermiyen öğrenci ceza görür.
- 4 - Öğrenci velisi bu karnedeki notları inceledikten sonra ayrılan yeri imza edecektir.
- 5 - Notların dereceleri şunlardır: (10, 9) pek iyi; (8, 7) iyi; (6, 5) orta; (4, 3) gevşek; (2, 1) pek gevşek; (0) boş.

1961 - 1962 Öğretim yılı D Sınıf
Tuncel Milla Not

Bölümü öğrencilerinden 238 No.
Karnesidir.

Dersler	Notlar		Sınıf geçme notu	
	1. Kanat notu	2. Kanat notu	Rakamla	Yazıyla
Türkçe	4	7	6	altı
Tarih	8	8	8	sekiz
Coğrafya	7	7	7	yedi
Yurttaşlık Bilgisi	8	6	7	yedi
Matematik	6	5	6	altı
Fizik	7	6	7	yedi
Tabiat Bilgisi	6	7	7	yedi
İş Bilgisi	7	7	7	yedi
Yabancı dil	8	8	8	sekiz
Beden Eğitimi	7	8	8	sekiz
Resim	7	6	7	yedi
Müzik	7	8	8	sekiz
Din Bilgisi	6	7	7	yedi
Hareket Notu			10	on

Hareket Notu		Öğrencinin öğretim yılı içinde aldığı cezalarla devamı	
Rakamla	Yazıyla	Öğretim yılı birinci dönem	Öğretim yılı ikinci dönem
10	On		
CEZALAR	İhtar		
	Tekdir		
	Okuldan uzaklaştırma		
DEVAMI	Devam ettiği günler	Öğ. evvel 105	78
		Öğ. sonra 106	78
	Devam etmediği günler	Öğ. evvel 2	1
		Öğ. sonra 1	1
Geç kaldığı günler	Öğ. evvel	-	-
	Öğ. sonra	-	-
Okul müdürünün imzası			
Öğrenci velisinin imzası			
Öğrencinin sınıfını geçme derecesi		Beşti	
Öğrencinin sınıfını geçmişe derecesi			
		Müdür yardımcısı 	

Nüfus Tezkeresi Sureti:

Cüzdan No. 32000 G
460361

Nüfus Hıviyet Cüzdanı Sureti

Soyadı	Atilla
Adı	Turan
Babasının adı	Mehmet Paik
Anasının adı	Saniye
Doğum yeri	Adana
Doğum yılı	24 - 7 - 949 kırk Dokuz
Dini	İslâm
Medeni hali	
Vilâyeti	Mardin
Kazası	
Nahiyesi	
Mahalle ve köyü	Babırcı
Sokağı	
Ev No.	13
Cilt ve Sahife No.	I I7
Ne suretle verildiği	Doğum ²⁶ 1968

Kırsal Mat. Nuruosmaniye Aydınlar Han No. 4-lat.

Bu nüfus cüzdanında adı ve hüviyeti yazılı olan.....Turan.....
.....Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak Nüfus kütüğünde kayıtlıdır.
Bu cüzdan.....Adana.....Nüfus idaresinden verilmiştir.
5.8.949 6 / 6 / 19 63

Öğrenci Kayıt Varakası:

ROBERT KOLEJ LİSE BÖLÜMÜ ROBERT ACADEMY

ÖĞRENCİ KAYIT VARAKASI
STUDENT REGISTRATION FORM

Kayıt tarihi: _____
Registration date

Adınız ve Soyadınız } Turan DİİLÄ
Name and last name }
Doğum yarı ve tarihini } Adana 24 Temmuz 1949
Place and date of birth } (Place) (Day) (Month) (Year)

Milyetiniz } TÜRK Dini } İSLÂM Tabiiyetiniz } TÜRK
Nationality } Father's Name } Faik Citizenship } Evet
Babanızın Adı } Sarıye Mother's Name } Evet
Annenizin Adı } Evet
Living? } Evet
Living? }

Anna-Baba ayrı olduğu takdirde mes'ul veli: Anne mi? Baba mı?
In case of divorced parents, the responsible guardian: Mother or Father?

Ev Adresiniz: } Kılıç Ali Şerepli Sok. No:2 - Beşiktaş-
Home Address } Tel: _____

Babanızın İş ve İş Adresi: } Müttercim, Schools Advisory Det. Navy group
Father's work and work Address } Jusimmat. Büyükdere cad No:56 Gayrettepe-İst. Tel: 485535/3308

Hangi dilleri biliyorsunuz? } Türkçe
The languages you know? }

Anne-Babanız hangi dilleri konuşup yazabilirler? } Baba (Türkçe - İngilizce - Arapça)
Which languages do your parents speak and write? }

Robert Kolej veya Amerikan Kız Kolejinde okumuş çok yakın akrabalarınızın adları ve akrabalık dereceleri:
Name of relations attended A.C.G. or R.C. their relationship

_____ senesi }
year }
_____ senesi }
year }
_____ senesi }
year }
_____ senesi }
year }

Son bulunduğunuz okulun adı: } Gazi Osman Paşa Orta Okulu
Name of your last school: }

Belgenin Nev'i: } Diploma Sınıfı } 0 III
Kind of Certificate: } 3088 Derecesi } iyi
The date and the number of the certificate } 1/7/1963
Kabul olduğunuz sınıf: } C I Degree }

The class into which you are accepted }

Gerekli Vesikalar
Required Items

- ✓ 1. Diploma - tasdikname - belge
Diploma - certificate - official statement
- ✓ 2. Nüfus surefi
Birth certificate
- ✓ 3. Sağlık Raporu
Medical health Report
- ✓ 4. Çiçek aşısı Raporu
Smallpox Report
- ✓ 5. Göz doktoru Raporu
Medical eye Report
- ✓ 6. 10 adet vesikalik resim
10 recent small size photographs
7. Tecil vesikası (askerlik çağında olanlardan)
Military paper
8. İkamet tezkeresi sureti
Copy of the Residence Permit
9. Dış memleketlerden gelenlerden Vekâlet müsaadesi
Statement from the Turkish Ministry of Education
- ✓ 10. Taksit
Tuition

Namzet Öğrenci Müracaat Kâğıdı:

ADAY ÖĞRENCİ MÜRACAAT KARTI

Aday öğrenci müracaat kartındaki bütün soruların cevaplarını kitap harfleriyle yazacak veya daktilo ile dolduracaktır. Küçük karelerle belirtilen yerlere, hangi sorunun cevabını verecekseniz yalnız o yere işareti koyunuz. Başka hiçbir işaret koymayınız.

Mali yardıma ihtiyacı olanlara "MALİ YARDIM İSTEME KAĞIDI" ayrıca gönderilecektir.

1. Öğrencinin Atilla Turan soyadı adı TÜRKİYE CUMHURİYETİ tabiyeti

2. Doğum tarihi: gün 24 ay Temmuz yıl 1949 doğum yeri Adana

3. Girmek istediğiniz sınıf? Lise Hazırlık L I L II L III

4. Yatılı mı, gündüzlü mü olacaksınız? Yatılı

5. Yatılı olamazsanız gündüzlü devam edebilir misiniz? Evet

6. Devam etmiş olduğunuz okullar

Lise Lise Prep kaç yıl 1 (bin)
Ortaokul Gazi Osman Paşa 3 (üç)

7. Ev adresi Kılıcalı Şerepli Sok. No:2 Telefon No. ISTANBUL - BEŞİKTAŞ

8. Babanızın adı Faik İşi MÜTERCİM (TERCÜMAN)

9. Babanızın iş adresi THE LOG NAVY GROUP - Büyükdere cadd. No:56 Telefon No. 495535/3308
Beşiktaş Navy Gayretler-Medical

10. Anne ve babanız İngilizce bilirler mi? BABAM BİLİR
Nerede öğrendiler? AMERİKA'DA

11. Mali yardıma ihtiyacınız var mı Evet Hayır

12. Nerede imtihana girmek istiyorsunuz? Ankara'da İzmirde
Mersin'de Samsun'da İstanbul'da Robert Kolej'de

Tarih: 4/5/1964/ Öğrencinin imzası: Atilla

you answer. Don't put any other sign. Applicants must answer all questions on the SCHOLARSHIP FORM, Page 3, completely.

NAMZET ÖĞRENCİ MÜRACAAT KÂĞIDI
APPLICATION BLANK FOR STUDENTS

1. Girmek istediğiniz Sınıf } Lise HAZIRLIK
Candidate for

2. Yatılı mı olacaksınız, gündüzlü mü? } YATILI
Do you wish to be a day student or a boarder?

3. Yatılı olamazsanız gündüzlü devam edebilir misiniz? } Evet
If there is no boarding space, are you able to attend as a day student?

4. Öğrencinin } ATILTA TURAN Tabiyeti } T.C.
Applicant's } (Soyadı-Last Name) (Ad, First Name) Citizenship
Home Address } Kılıcalı, Şerepli Sk. No:2 Beşiktaş-İstanbul

5. Doğum Tarihi } 24 Temmuz 1949 Doğum Yeri } ADANA
Date of Birth Place of Birth

6. Baba Hayatta } Anne Hayatta } Üvey Baba } Anne - Baba ayr. }
Father Living Mother Living Step Father Parents separated

7. Baba Öl. } Anne Öl. } Üvey Anne } Anne - Baba boşanma }
Father dead Mother dead Step Mother Parents divorced

8. Babanızın Adı } Faik Atilla Babanızın işi } Mütercim
Father's Name Father's occupation

9. Babanızın İş Adresi } Navy Group, Şişli-Gayretler Beşiktaş Telefon No. } 495535
Father's business Address Home # 214 Telephone No. } ext 3308

11. Annenin Adı } SARIYE Annenin İşi } Ev Kadını
 Mother's Name } Mother's Occupation }
 12. Annenin İş adresi } ... Telefon No. }
 Mother's business address } Telephone No. }
 13. Veli'nin Adı } Faik Atilla Veli'nin İşi } Mühürçün
 (last-first name) (last-first name) Guardian's Occupation }
 14. Veli'nin Adresi } Neşriye Grubu Şişli-Gayrettepe Beyazıt binaları Room 21 Telefon No. } #8 55 35
 Guardian's Address } Telephone No. } ext. 3308

15. Anne veya babanız İngilizce yazıp okuyabilir mi? } Evet Hayır
 Does either of your parents read and write English? } Yes } No }
 16. Devam etmiş olduğunuz okullar } Okulların Adları } Kaç sene }
 Previous schooling } Names of the school } Number of years }
 İlk Okul } Barbaros İlk Okulu - İstanbul } 5
 Primary School }
 Orta Okul } Gazi Osman Paşa Orta Okulu } 3
 Middle School }
 Lise }
 Lycee }
 17. Robert Akademiyeye daha önce devam ettiniz mi? } Evet Hayır Kaç sene } Tarih }
 Have you ever attended Robert Academy before? } Yes } No } No. of years } Dates }
 18. Son bulunduğunuz okulun adı ve adresi } Gazi Osman Paşa Orta Okulu - Ortaköy Kaç sene } Tarih }
 The name and address of your last school } Istanbul }
 Okul Müdürlüğünün adı ve soyadı } Fikret İnşel
 Name of your principal }
 19. Hangi dil(ler) biliyorsunuz? } İngilizce
 What languages do you know? }
 20. En fazla kabiliyet veya ilgi gösterdiğiniz hususlar } DeneySEL Fizik ve Resim
 Unusual abilities or interest }
 21. Hangi sporlara ve nelere merakınız vardır? } Yürme ve basketbol
 What sports and hobbies do you enjoy? }
 22. Son bulunduğunuz okulda hangi vasife ve faaliyetlerde bulundunuz? } 1 Sene Kütüphane Kolunda
 List offices held in present school? } 2 Sene Temizlik, Sağlık ve Müşeret Kolunda
 23. Şimdiye kadar hiç bir iş veya vâzifede bulundunuz mu? } Evet Hayır
 Have you ever held a job? } Yes } No }
 24. Hangi işde ve ne zaman? }
 What job and when? }
 25. Okulda ne gibi mükâfatlar, madalyalar veya takdimnameler aldınız? } 1960-61 döneminde iştirak öd.
 What prizes, medals or honors have you won in school? }
 26. Robert Kolejin hangi bölümünden mezun olmayı ümit ediyorsunuz? } yüksek mühendislik
 What subject or subjects do you hope to major in at Robert College? }
 27. İstide ne olmak istiyorsunuz? } Atom mühendisi
 What are your plans for a career? }
 28. Robert Akademiyeye niçin gelmek istiyorsunuz? } Elir paragrafta kısaca anlatınız
 Why do you want to come to Robert Academy? } Answer in one short paragraph
İdealim olan mesleğin bu akademi yolu ile mümkün olabileceğine
inşanarak Robert Akademiyeye gelmek istiyorum

29. Okulun yardımı istiyor musunuz? } Evet Hayır
 Are you a candidate for Financial Aid? } Yes } No }
 30. Nerede imtihana girmek istiyorsunuz? } Ankara'da Mersin'de Sivas'ta
 Where do you want to take entrance exams? } In Ankara } In Mersin } In Sivas }
 In Izmir In Samsun At Robert College
 Tarih } 6 Haziran 1963 Öğrencinin İmzası } Atilla
 Date } Applicant's signature }

Yazışma/Dilekçe/Mektup:

Robert Akademi
 Robert Kolej Lise bölümü
 Bebek - İstanbul

Lise'niz hazırlık sınıfına namzet öğrenci olarak kaydımın yaptırılması hususunda gereken işlemin yapılmasını saygı ile arz ederim.

İlişkiler:

- 3 adet Foto.
- Nüfus kağıdı sureti,
- Son iki sınıfın ders durumu gösterir belgeler
- 30 T.L. imtihan ücreti

Turan Atilla
 Kılıç Ali, Serepli Sok.
 No: 2
 Beşiktaş - İstanbul

Yazışma/Dilekçe/Mektup:

YEARLY EXPENDITURES	
House rent (350,00 TL. per mo.)	4200 TL.
Food expenses (600,00 TL. per mo.)	7200 TL.
Widder son, Tuğacan who is in The Air Force Cadet School (100,00 TL. per mo.)	1200 TL.
School Fee (Robert College) for son, Turan.	1500 TL.
Book and Stationery for Turan	400 TL.
Lunch at School for Turan	800 TL.
School fees/expenses, lunch and clothing for son Bleda (Grammar School, 4 th Grade)	1500 TL.
Transportation to and from school for Turan.	300 TL.
<u>TOTAL.</u>	17100 17,100 TL.

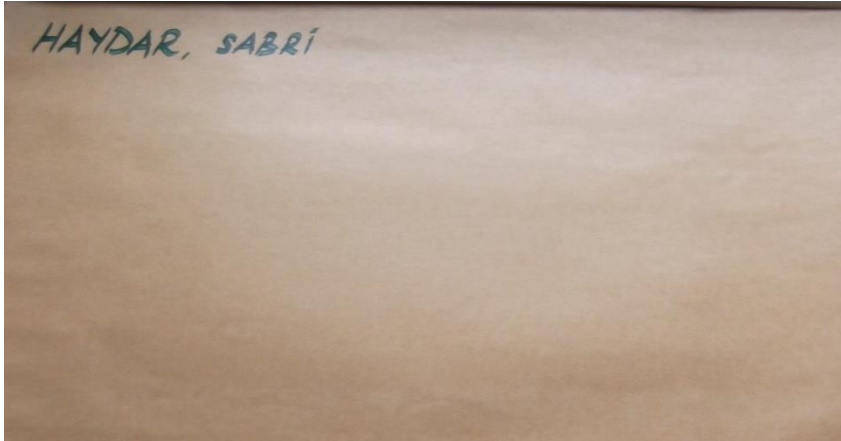
As it can be seen, the above figures are the minimum and do not include the following:
Clothing for wife, Turan and myself
My personal expenses (cigarettes, transportation expenses to and from work.

I am requesting a scholarship for my son, TURAN ATILIA, due to an insufficient amount of income to keep three boys in school at the same time. My family consists of five members - my wife, three sons (ages: 20, 16, 9), and myself. My salary (and only income) is 16,800 TLs yearly.

Before listing my expenditures for the year, I wish to call attention to a debt which I owe the Turkish Government. Since 1955, due to my resignation from government employment, I have been paying 200 TL. plus 5 per cent interest to the 6th Court, Bailiff's Office, Istanbul, on approximately 28,000 TL - my balance to date which I owe the Turkish Government and which I pay each month is approximately 16,000 TL. (This amount is not included in expenditures listed below.)

Ek 2. Osmanlı Dönemine Ait Örnek Öğrenci Dosyası: Haydar, Sabri.

Dosya Kapağı:

Bulletin (Eski Girişli Duhul Varakası):

ROBERT COLLEGE, Constantinople.

BULLETIN à remplir et à nous retourner le plus tôt possible.

Date (n. s.) 10 September 1912

Nom et prénoms de l'étudiant *Haïdar Sabri*

Place et date de naissance *Tubizonde, 1314*

Nom et adresse de son père *Memli-jade Sabri Effendi, Ergosum*

Occupation de son père *Merchant*

Ecoles suivies jusqu'à maintenant *primary school of Ergosum (diploma good),
Tehnet of Constantinople, Jelmika (17th)*

Nationalité et religion *Osmanian, Mohammedan*

Interne ou externe *Boarder, Hamlin Hall*

Nom et adresse de son gardien à Constantinople *Memli-jade Hadji Osman Effendi,
Memli-jade Hanı, Firikdji, Stamboul*

B. — Un certificat d'études et de conduite, délivré par la dernière école fréquentée par l'étudiant, doit être joint au présent bulletin.

L'étudiant doit être présent à l'ouverture du Collège en Septembre, à défaut de quoi sa place ne lui sera pas réservée.

Un Chèque ou un Mandat Postal de Cinq Livres Turques (Ltq. 5) payable à Samuel Anderson, Trésorier, doit accompagner le bulletin ci-joint pour assurer l'inscription. Autrement aucune place ne peut être réservée.

6-12 R# 666

Karne:

ROBERT COLLEGE. Preparatory Department.																															
Name <i>Kaidar Sabri</i> Nationality <i>Turk</i> Date of Birth <i>1898</i> Entered <i>Sept 1912</i>																															
Year	First Semester										Second Semester					Year	First Semester										Second Semester				
	I	II	III	IV	Av	Ex	T.A.	V	VI	VII	VIII	Av	Ex	T.A.	I		II	III	IV	Av	Ex	T.A.	V	VI	VII	VIII	Av	Ex	T.A.		
First Year 1912-13	Department <i>Eng</i>																														
	Attendance																														
	Arithmetic																														
	English, direct method																														
	English, indirect method																														
	English Conversation																														
	Elementary Science																														
	French																														
	Vernacular																														
	Geography																														
Penmanship																															
Music																															
General Average															General Average																
Third Year 1918-19	Department																														
	Attendance																														
	Arithmetic																														
	English																														
	French																														
	Geography																														
	Elementary Science																														
	Translation																														
	Vernacular																														
	Penmanship																														
Music																															
General Average															General Average																
Conditions <i>See '13. Conditions ignored (P.H.)</i>																															

Name *Kaidar Sabri* Location *K.W.* Laundry Number *380*

Home Address *Ergisum*

Name and Address of Parent or Guardian *Memli Zade Sabri Eff. Ergisum.*

Local Guardian's Name and Address *Mehmet Zade Osman Eff. Liketji, Stambul*
Memli Zade Han.

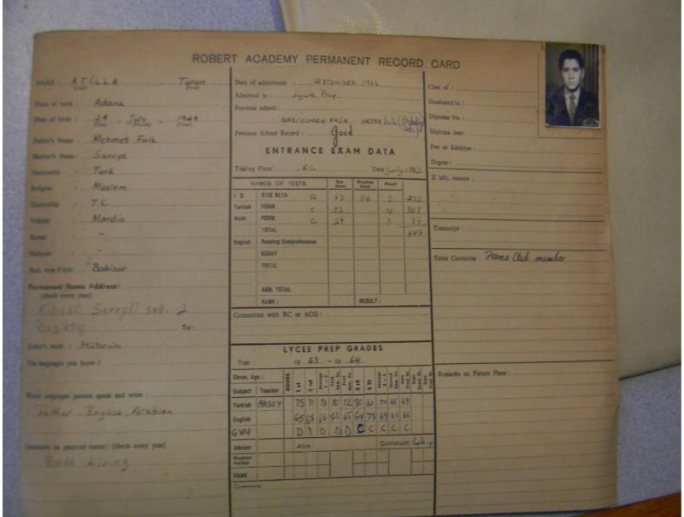

Previous Work *School of Commerce 'Terakki', Salouca.*

Year	Administrative Action															First Semester										Second Semester				
	I	II	III	IV	Av	Ex	T.A.	V	VI	VII	VIII	Av	Ex	T.A.	I	II	III	IV	Av	Ex	T.A.	V	VI	VII	VIII	Av	Ex	T.A.		
Year 1919	<i>May 18, 1913 - Expelled for stealing money twice, or more, from desk of Mr. Zerkovskis, with whom he was taking private lessons.</i>															Subject														
																Department														
																Attendance														
																Arithmetic														
English																														
General Average																														
Conditions																														

Ek 3. PROSOPO Veri Giriş Örneği: Atilla Turan.

Kalıcı Kayıt Kartı:

PROSOPO [Belgeler](#) [Kişiler](#) Evrım Şencan

Belge Türü

Kalıcı Kayıt Kartı

Bilgiler **Kişiler** **Kişi Ekle** **Belge Ekle**

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Doğum yeri

Adana

Doğum Tarihi

Miladi 24/07/1949

Baba adı

Mehmet Faik

Anne adı

Saniye

Milliyeti

Türk

Mahalle/Köy

babısar

Kalıcı ev adresi

Kılıçalı Şerhli sok Beşiktaş

Baba mesleği

Mütercim

Ailenin bildiği diller

baba İngilizce, arapça

Kabul Tarihi

Miladi 01/09/1963

Kabul edildiği sınıf

lise haz

Önceki okul kaydı

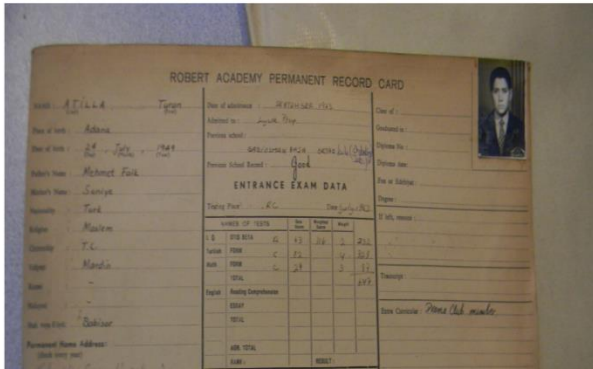
Ortaköy Gaziosmanpaşa Ortaokulu

Önceki Okul derecesi

İyi

RC veya ACG ile bağlantısı var mı?

PROSOPO [Belgeler](#) [Kişiler](#) Evrım Şencan

🔄 📄 🗑️

Derece

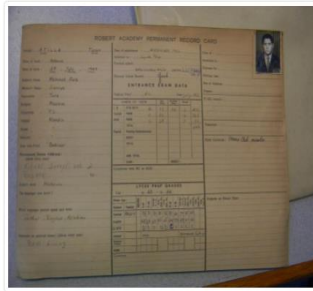
Ayrıldıysa sebebi

Yatılı/Gündüzi

Transkript

Ekstra bilgiler

Veli Adı

Resim Yükle İncele Sil

Kalıcı Kayıt Kartı

Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:31 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

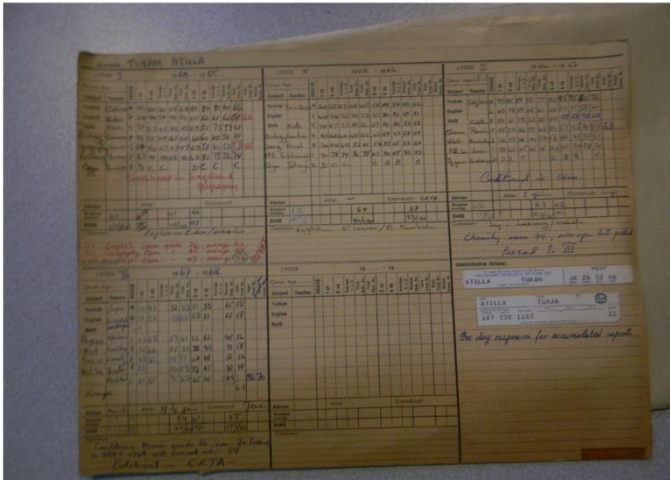
Emre Çağrı Gezen, belgede Turan Atilla için bilgi_ekstra alanının boş olan değerini 'drama kulübü üyesi' olarak güncelledi.
03/03/2016 15:19

Emre Çağrı Gezen, belgede Turan Atilla için veri_sınav alanının boş olan değerini 'iyi' olarak güncelledi.
03/03/2016 15:19

DSCN7774.JPG

Turan Atilla

Rol	Öğrenci
Doğum yeri	Adana
Doğum Tarihi	24/07/1949
Baba adı	Mehmet Faik
Anne adı	Sanlye
Milliyeti	Türk
Uyruğu	TC
İl	mardin
Mahalle/Köy	babisar
Kalıcı ev adresi	Kılıçalı Şerefil sok Beşiktaş
Baba mesleği	Mütercim
Ailenin bildiği diller	baba ingilizce, arapça
Kabul Tarihi	01/09/1963
Kabul edildiği sınıf	lise haz
Önceki okul kaydı	Ortaköy Gaziosmanpaşa Ortaokulu
Önceki Okul derecesi	iyi
Ekstra bilgiler	drama kulübü üyesi

lise 1 - 3

Yıl 1
1964 1965

Ortalama 1
61

Yıl 2
1965 1966

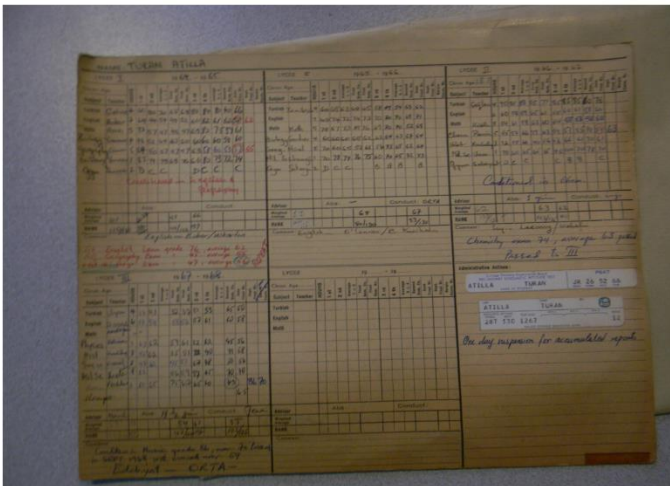
Ortalama 2
62

Yıl 3
1966 1967

Ortalama 3
62

Yıl 4
1967 1968

Ortalama 4
55

Ortalama 7

Türkçe
66 62 76

İngilizce
62 71 60

Matematik
68 68 60

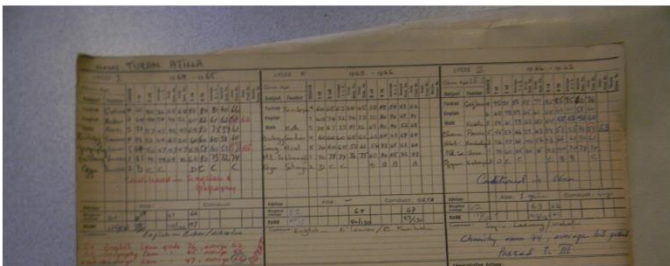
Biyoloji
60 64

Coğrafya
55 64

Military - Milli Savunma
74 73 70 70

Jimnastik
65 75 65 58

Kimya
63

Kimya
63

Fizik
56

Sosyoloji
56

Kompozisyon
65

Tarih
61 58

Or

Resim Yükle İncele Sil

Karne

Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:31 tarihinde oluşturuldu.

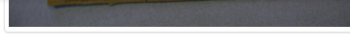
Etkinlikler

Evrim Şencan, belgede Turan Atilla için sınıf alanının 'LYCEE' olan değerini 'İse 1 - 3' olarak güncelledi.
27/02/2017 17:01

Büşra Demirel, belgede Turan Atilla için jimnastikvize3 alanının '{saat=65, vize1=75, vize2=65, vize3=58}' olan değerini " olarak güncelledi.
26/04/2016 11:13

Karne

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Yıl	1964 - 1968
Sınıf	İse 1 - 3
Yıl 1	1964 - 1965
Ortalama 1	61
Yıl 2	1965 - 1966
Ortalama 2	62
Yıl 3	1966 - 1967
Ortalama 3	62
Yıl 4	1967 - 1968
Ortalama 4	55
Türkçe	{saat=66, vize1=62, vize2=76}
İngilizce	{saat=62, vize1=71, vize2=60}
Matematik	{saat=68, vize1=68, vize2=60}
Biyoloji	{saat=60, vize1=64}
Coğrafya	{saat=55, vize1=64}
Military - Milli Savunma	{saat=74, vize1=73, vize2=70, vize3=70}
Jimnastik	{saat=65, vize1=75, vize2=65, vize3=58}
Kimya	{vize2=63}

Resim Yükle İncele Sil

Karne

Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:31 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

Evrim Şencan, belgede Turan Atilla için sınıf alanının 'LYCEE' olan değerini 'İse 1 - 3' olarak güncelledi.
27/02/2017 17:01

Büşra Demirel, belgede Turan Atilla için jimnastikvize3 alanının '{saat=65, vize1=75, vize2=65, vize3=58}' olan değerini " olarak güncelledi.
26/04/2016 11:13

Büşra Demirel, belgede Turan Atilla için militaryvize3 alanının '{saat=74, vize1=73, vize2=70, vize3=70}' olan değerini '70' olarak güncelledi.

Ortalama 1	61
Yıl 2	1965 - 1966
Ortalama 2	62
Yıl 3	1966 - 1967
Ortalama 3	62
Yıl 4	1967 - 1968
Ortalama 4	55
Türkçe	{saat=66, vize1=62, vize2=76}
İngilizce	{saat=62, vize1=71, vize2=60}
Matematik	{saat=68, vize1=68, vize2=60}
Biyoloji	{saat=60, vize1=64}
Coğrafya	{saat=55, vize1=64}
Military - Milli Savunma	{saat=74, vize1=73, vize2=70, vize3=70}
Jimnastik	{saat=65, vize1=75, vize2=65, vize3=58}
Kimya	{vize2=63}
Fizik	{vize3=56}
Sosyoloji	{vize3=56}
Kompozisyon	{vize3=65}
Tarih	{vize2=61, vize3=58}
Biyoloji	{saat=60, vize1=64}

Öğrencinin (Student's) Adı: ATILLA Soyadı: TURAN Sınıf: III

Doğum yer ve tarihi: Adana 24/7/1949 Yaş: 18

Milliyeti: Türk İki dil: İslam Takiyetleri: T.C.

Ev Adresi: Kırcali, Şerefli sok No:2 Beşiktaş - İstanbul Tel:

Robert Akademisine ilk giriş tarihi: 1963

Babasının Adı: ATILLA Mesleği: Evli

Babasının İş: MÜTERCİM

Babasının Adresi: Binbirler cad. No:36 Amerikan Dışişleri Binası D:2 Çukurova Gazetetepe

Babasının konuştuğu dil(ler) nedir? İngilizce

Babasının Robert Koleji'de okumuş mu? Hayır

Annesinin Adı: SARAY Mesleği: Evli

Annesinin konuştuğu dil(ler) nedir? İngilizce

Belge Türü

Veli Kartı - Aile Bilgi Formu

Bilgiler

Kişiler

Kişi Ekle

Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Sınıf

3

Doğum Yeri

Adana

Doğum Tarihi

Miladi

24/07/1949

Yaşı

18

Milliyeti

türk

Öğrencinin (Student's) Adı: ATILLA Soyadı: TURAN Sınıf: III

Doğum yer ve tarihi: Adana 24/7/1949 Yaş: 18

Milliyeti: Türk İki dil: İslam Takiyetleri: T.C.

Ev Adresi: Kırcali, Şerefli sok No:2 Beşiktaş - İstanbul Tel:

Robert Akademisine ilk giriş tarihi: 1963

Babasının Adı: ATILLA Mesleği: Evli

Babasının İş: MÜTERCİM

Babasının Adresi: Binbirler cad. No:36 Amerikan Dışişleri Binası D:2 Çukurova Gazetetepe

Babasının konuştuğu dil(ler) nedir? İngilizce

Babasının Robert Koleji'de okumuş mu? Hayır

Annesinin Adı: SARAY Mesleği: Evli

Annesinin konuştuğu dil(ler) nedir? İngilizce

türk

Dini

islam

Taahhüti

tc

Ev adresi

beşiktaş

Telefon

İlk giriş tarihi

1963

Baba adı

Mehmet Faik

Baba mesleği

mütercim

Babasının iş adresi

Amerikan ask. yrd. kurulu gayrettepe

Babanın konuştuğu diller

İngilizce

Öğrencinin (Student's) Adı: ATILLA Soyadı: TURAN Sınıf: III

Doğum yer ve tarihi: Adana 24/7/1949 Yaş: 18

Milliyeti: Türk İki dil: İslam Takiyetleri: T.C.

Ev Adresi: Kırcali, Şerefli sok No:2 Beşiktaş - İstanbul Tel:

Robert Akademisine ilk giriş tarihi: 1963

Babasının Adı: ATILLA Mesleği: Evli

Babasının İş: MÜTERCİM

Babasının Adresi: Binbirler cad. No:36 Amerikan Dışişleri Binası D:2 Çukurova Gazetetepe

Babasının konuştuğu dil(ler) nedir? İngilizce

Babasının Robert Koleji'de okumuş mu? Hayır

Annesinin Adı: SARAY Mesleği: Evli

Annesinin konuştuğu dil(ler) nedir? İngilizce

Baba Robert Koleji'de okumuş mu

hayır

Anne adı ve mesleği

sarıye

Annenin konuştuğu diller

İngilizce

Anne Arnavutköy Kız Koleji'nde okumuş mu

hayır

DSCN7776.JPG

Resim Yükle İncele Sil

Veli Kartı - Aile Bilgi Formu

Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:31 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

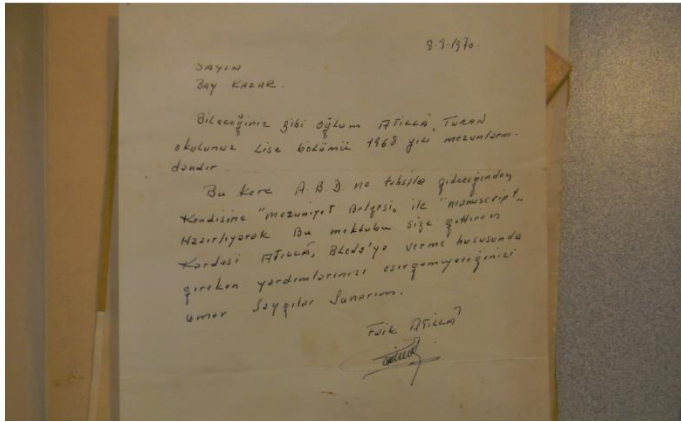
Emre Çağrı Gezen, belgede Turan Atilla için anne_robert alanının boş olan değerini 'hayır' olarak güncelledi.

03/03/2016 15:24

Emre Çağrı Gezen, belgede Turan Atilla için anne_ad alanının boş olan değerini 'sarıye' olarak güncelledi.

DSCN7776.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Sınıf	3
Doğum Yeri	Adana
Doğum Tarihi	24/07/1949
Yaşı	18
Milliyeti	türk
Dini	islam
Taabyeti	tc
Ev adresi	beşiktaş
İlk giriş tarihi	1963
Baba adı	Mehmet Falk
Baba mesleği	mütercim
Babasının iş adresi	Amerikan ask. yrd. kurulu gayrettepe
Babanın konuştuğu diller	ingilizce
Baba Robert Kolej'de okumuş mu	hayır
Anne adı ve mesleği	sarıye
Anne Arnavutköy Kız Koleji'nde okumuş mu	hayır

DSCN7780.JPG

Belge Türü

Yazışma / Dilekçe / Mektup

Bilgiler

Kişiler

Kişi Ekle

Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Kimden

faik atilla

Kime

robert kolej

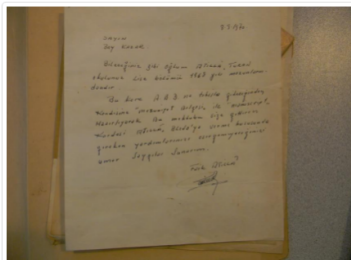
Tarih

Miladi

08/09/1970

Konu

öğrencinin mezuniyet belgesini ister

Resim Yükle İncele Sil

Yazışma / Dilekçe / Mektup

DSCN7780.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Kimden	faik atilla
Kime	robert kolej
Tarih	08/09/1970
Konu	öğrencinin mezuniyet belgesini ister

ROBERT KOLEJ LİSE BÖLÜMÜ
YARDIM İSTEME KÂĞIDI - SCHOLARSHIP FORM

CEVAPLAR TAM VE DOĞRU OLARAK DOLDURULMALIDIR. CEVAPLARI GEÇİCİ UYUMANLARA VEYA EKSKİ OLANLARA YARDIM YAPILMAYACAKTIR.

In order to consider the applicant for financial aid this statement must be completely filled out. If the statements are incomplete or incorrect, no aid will be given.

1. Öğrencinin / Student's Name: **ATILGA TURAN** Doğum Tarihi / Date of Birth: **24 Temmuz 1949** Doğum Yeri / Place of Birth: **ADANA**

2. Ev Adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul**

4. Baba Hayatta / Father Living: Anne Hayatta / Mother Living: Över Baba / Stop Father: Anne - Baba ayrı / Parents separated: Baba Ölü / Father dead: Anne Ölü / Mother dead: Över Anne / Stop Mother: Anne - Baba boşanmış / Parents divorced:

5. Babasının Adı / Father's Name: **Faik Atılga** Babasının yaşı / Father's age: **48**

7. Ev adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul**

8. Babasının İşi / Father's occupation: **Mütercim (Tercüman)** Telefon No. / Telephone No.: **7663000**

9. Babasının çalıştığı firma veya müessesinin adı ve adresi / Name and address of employer or firm: **JUSUMAT-SECDET NAVY GROUP İstanbul** Telefon No. / Telephone No.: **48535**

10. Annenin Adı / Mother's Name: **SARİYE ATILGA** Annenin yaşı / Mother's age: **50**

11. Ev adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul**

12. Annenin İşi / Mother's occupation: **Ev Kadını** Telefon No. / Telephone No.: **5430000**

13. Annenin çalıştığı firma veya müessesinin adı ve adresi / Name and address of employer or firm: **Ev Kadını** Telefon No. / Telephone No.: **5430000**

14. Miras varlığı / Inheritance portion: **Faik ATILGA** Yakınlık derecesi / Relationship: **Baba**

15. Miras varlığı / Inheritance portion: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul**

Belge Türü

Yardım İsteme Kağıdı

Bilgiler

Kişiler

Kişi Ekle

Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Ad Soyad

atilla turan

Sınıf

Yatılı/Gündüzlü

Doğum tarihi

Miladi

24/07/1949

Doğum Yeri

Adana

ROBERT KOLEJ LİSE BÖLÜMÜ
YARDIM İSTEME KÂĞIDI - SCHOLARSHIP FORM

CEVAPLAR TAM VE DOĞRU OLARAK DOLDURULMALIDIR. CEVAPLARI GEÇİCİ UYUMANLARA VEYA EKSKİ OLANLARA YARDIM YAPILMAYACAKTIR.

In order to consider the applicant for financial aid this statement must be completely filled out. If the statements are incomplete or incorrect, no aid will be given.

1. Öğrencinin / Student's Name: **ATILGA TURAN** Doğum Tarihi / Date of Birth: **24 Temmuz 1949** Doğum Yeri / Place of Birth: **ADANA**

2. Ev Adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul**

4. Baba Hayatta / Father Living: Anne Hayatta / Mother Living: Över Baba / Stop Father: Anne - Baba ayrı / Parents separated: Baba Ölü / Father dead: Anne Ölü / Mother dead: Över Anne / Stop Mother: Anne - Baba boşanmış / Parents divorced:

5. Babasının Adı / Father's Name: **Faik Atılga** Babasının yaşı / Father's age: **48**

7. Ev adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul**

8. Babasının İşi / Father's occupation: **Mütercim (Tercüman)** Telefon No. / Telephone No.: **7663000**

9. Babasının çalıştığı firma veya müessesinin adı ve adresi / Name and address of employer or firm: **JUSUMAT-SECDET NAVY GROUP İstanbul** Telefon No. / Telephone No.: **48535**

10. Annenin Adı / Mother's Name: **SARİYE ATILGA** Annenin yaşı / Mother's age: **50**

11. Ev adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul**

12. Annenin İşi / Mother's occupation: **Ev Kadını** Telefon No. / Telephone No.: **5430000**

13. Annenin çalıştığı firma veya müessesinin adı ve adresi / Name and address of employer or firm: **Ev Kadını** Telefon No. / Telephone No.: **5430000**

14. Miras varlığı / Inheritance portion: **Faik ATILGA** Yakınlık derecesi / Relationship: **Baba**

15. Miras varlığı / Inheritance portion: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul**

Baba adı ve adresi

faik, istanbul

Baba mesleği / Firma / Adres

mütercim, istanbul

Anne Adı

Sarıye

Anne adı ve adresi

sarıye, istanbul

Anne mesleği

Ev Kadını

Annenin çalıştığı yer ve adres

Veli ev adresi / Yakınlık derecesi

babası

ROBERT KOLEJ LİSE BÖLÜMÜ
YARDIM İSTEME KÂĞIDI – SCHOLARSHIP FORM

CEVAPLAR TAM VE DOĞRU OLARAK DÖDÜRÜLMELİDİR. CEVAPLARI GERÇEĞE UYMITANLARA
VEYA EKŞİ OLANLARA YARDIM YAPILMAYACAKTIR.

In order to consider the applicant for Financial aid this statement must be completely filled out.
If the statements are incomplete or incorrect, no aid will be given.

1. Öğrencinin Adı / Student's Name: **ATILTA TURAN** (Ünvan - Last Name) / (Title - Last Name)
2. Doğum Tarihi / Date of Birth: **24 Temmuz 1948**
3. Ev Adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok No:2, Beşiktaş - İstanbul**
4. Baba Hayatı / Father's Living: Anne Hayatı / Mother Living
5. Baba Ölümü / Father's Dead: Anne Ölümü / Mother Dead
6. Babanın Adı / Father's Name: **Faik Atilla**
7. Ev Adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok No:2, Beşiktaş - İstanbul**
8. Babanın İşi / Father's occupation: **Mütercim (Tercüman)** / Vazifesi / Position: **Tercüman**
9. Babanın çalıştığı firma veya mülkiyet adresi ve adresi / Name and address of employer or firm: **JUSMATE-SCIENCE NAVY GROUP İstanbul**
10. Annenin Adı / Mother's Name: **SARIYE ATILTA**
11. Ev Adresi / Home Address: **Kılıçlı, Şerefli sok, No:2, Beşiktaş - İstanbul**
12. Annenin İşi / Mother's occupation: **Ev Kadını** / Vazifesi / Position: **Ev Kadını**
13. Annenin çalıştığı firma veya mülkiyet adresi ve adresi / Name and address of employer or firm: **Ev Kadını**
14. Mev'ul velinin Adı / Responsible guardian's Name: **Faik Atilla** / Telefon No. / Telephone No.: **212 357 3509**
15. Mev'ul velinin Ev Adresi / Responsible guardian's address: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul** / Telefon No. / Telephone No.: **212 357 3509**
16. Velinin işi ve iş adresi / Guardian's occupation and business address: **Mütercim (Tercüman) - JUSMATE-SCIENCE NAVY GROUP** / Telefon No. / Telephone No.: **212 357 3509**
17. Aylık geliri ne kadardır? (netto gelir) / What is your net salary per month? **1400 TL**
18. Aylık gelirinizden başka geliriniz varsa nekadardır? / What is your net income from other sources per month, if any? **yoktur**
19. Menkul ve gayrimenkul mallarınız nekadardır? / What are your total financial assets?
Apt. No. / Apt. No.: **19** / Kaç kat / No. of flats: **19** / Nerede / Where: **Ho. Hük. Okulu**
Yatırım / Investment: **16** / Otomobil / Automobile: **8** / Model / Model: **Robert Academy** / Marka / Marks: **ilk okul**
20. Evi bulduğunuz kişiler veya teşkilatlar? / Clubs or organizations to which you belong? **yok**
21. Oturduğunuz ev veya apartman mülkünü kira mı? / In your home your own or rented? **Kira** / If rented, how much is the rent? / Kira ise, kirası nekadardır? **300 TL**
22. Son beş sene içinde seyahat ettiniz mi? / Have you traveled in the last five years?
23. Eğitim giderleriniz: A. Adres, B. Tuğra, C. Devam ettikleri okullar, D. Tabiiyet için her birine bir sene içinde harçları. / List all children with their ages, their schools, and educational expenses for one year for each of them. If they work, list their employer and monthly income.
A. **TURAN ATILTA** / B. **19** / C. **Ho. Hük. Okulu** / D. **1000 TL**
A. **TURAN ATILTA** / B. **16** / C. **Robert Academy** / D. **300 TL**
A. **212 357 3509** / B. **8** / C. **ilk okul** / D. **1000 TL**

12. Annenin İşi / Mother's occupation: **Ev Kadını** / Vazifesi / Position: **Ev Kadını** / Telefon No. / Telephone No.: **212 357 3509**
13. Annenin çalıştığı firma veya mülkiyet adresi ve adresi / Name and address of employer or firm: **Ev Kadını** / Telefon No. / Telephone No.: **212 357 3509**
14. Mev'ul velinin Adı / Responsible guardian's Name: **Faik Atilla** / Telefon No. / Telephone No.: **212 357 3509**
15. Mev'ul velinin Ev Adresi / Responsible guardian's address: **Kılıçlı, Şerefli sok. No:2, Beşiktaş - İstanbul** / Telefon No. / Telephone No.: **212 357 3509**
16. Velinin işi ve iş adresi / Guardian's occupation and business address: **Mütercim (Tercüman) - JUSMATE-SCIENCE NAVY GROUP** / Telefon No. / Telephone No.: **212 357 3509**
17. Aylık geliri ne kadardır? (netto gelir) / What is your net salary per month? **1400 TL**
18. Aylık gelirinizden başka geliriniz varsa nekadardır? / What is your net income from other sources per month, if any? **yoktur**
19. Menkul ve gayrimenkul mallarınız nekadardır? / What are your total financial assets?
Apt. No. / Apt. No.: **19** / Kaç kat / No. of flats: **19** / Nerede / Where: **Ho. Hük. Okulu**
Yatırım / Investment: **16** / Otomobil / Automobile: **8** / Model / Model: **Robert Academy** / Marka / Marks: **ilk okul**
20. Evi bulduğunuz kişiler veya teşkilatlar? / Clubs or organizations to which you belong? **yok**
21. Oturduğunuz ev veya apartman mülkünü kira mı? / In your home your own or rented? **Kira** / If rented, how much is the rent? / Kira ise, kirası nekadardır? **300 TL**
22. Son beş sene içinde seyahat ettiniz mi? / Have you traveled in the last five years?
23. Eğitim giderleriniz: A. Adres, B. Tuğra, C. Devam ettikleri okullar, D. Tabiiyet için her birine bir sene içinde harçları. / List all children with their ages, their schools, and educational expenses for one year for each of them. If they work, list their employer and monthly income.
A. **TURAN ATILTA** / B. **19** / C. **Ho. Hük. Okulu** / D. **1000 TL**
A. **TURAN ATILTA** / B. **16** / C. **Robert Academy** / D. **300 TL**
A. **212 357 3509** / B. **8** / C. **ilk okul** / D. **1000 TL**

Veli işi / adres

Aynı

Ailenin aylık geliri

1400

İlave gelir var mı?

yok

Üye olunan grup ve teşkilat

yok

oturduğu ev kira mı? Kira ise ne kadar?

kira 350 tl

Menkul ve gayri menkul ve özellikleri

yok

Son 5 sene içinde seyahat edilen yerler

yok

Tüm çocukların adı yaşı okulu

tugalar 19 hava harp okulu, turan 16 robert kolej, bleda 8 ilkokul

Bakmakta mükellef olduğunuz kişiler

yok

Ailede kaç kişi çalışıyor

1

Aylık gelir

yok

Daha önce oğlunuza mali yardım yaptır mı? Neden? Kim tarafından? Ne kadar? Ne zaman?

evet, müracaatımız üzerine, robert kolej, 1963-64

Mali yardım isteme sebepleri

gelirimin mevcut nüfusuma kifayet etmemesi (detaylı devamı ilişik sayfada)

Çalışmıyorsanız ne zamandan beri?

yok

Ne kadar yardım istiyorsunuz?

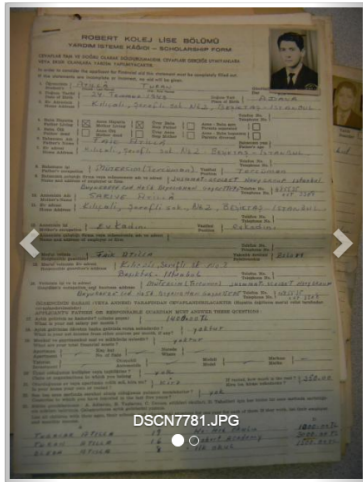
5500

Yardım kurulunun icabında malumatına müracaat edebileceği üç kişinin ad ev adresi

kemalet özcan, istanbul / nafia farnas, beşiktaş / idris erbaş, beşiktaş

Tarih

Miladi 27/04/1965

Yardım İsteme Kağıdı

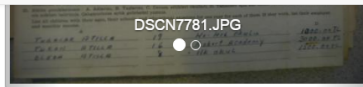
Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:32 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

DSCN7781.JPG

Turan Atilla

Rol	Öğrenci
Ad Soyad	atilla turan
Doğum tarihi	24/07/1949
Doğum Yeri	Adana
Baba/Anne Hayatta mı?	evet
Baba adı ve adresi	faik, istanbul
Baba mesleği / Firma / Adres	mütercim, istanbul
Anne adı ve adresi	sariye, istanbul
Veli ev adresi / Yakınlık derecesi	babası
Ailenin aylık geliri	1400
İlave gelir var mı?	yok
Üye olunan grup ve teşkilat	yok
oturduğu ev kira mı? Kira ise ne kadar?	kira 350 tl
Menkul ve gayri menkuller ve özellikleri	yok
Son 5 sene içinde seyahat edilen yerler	yok
Tüm çocukların adı yaşı okulu	tugalar 19 hava harp okulu, turan 16 robert kolej, bleğa 8 ilkokul
Aylık gelir	1400

Yardım İsteme Kağıdı

Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:32 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

Emre Çağrı Gezen, belgede Turan Atilla için tarih alanının boş olan değerini '27/04/1965' olarak güncelledi.

04/03/2016 09:10

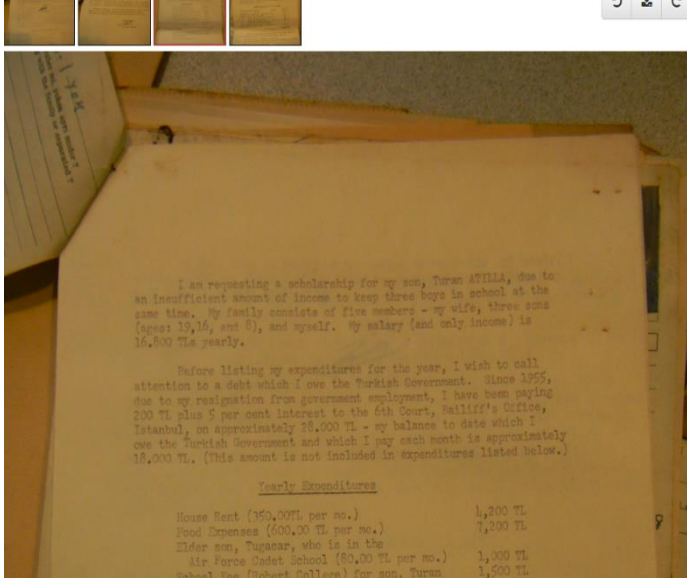
Emre Çağrı Gezen, belgede Turan Atilla için icab_adres alanının boş olan değerini 'kemal özcan, istanbul / nafia farnas, beşiktaş / idris erbaş, beşiktaş' olarak güncelledi.

04/03/2016 09:10

Emre Çağrı Gezen, belgede Turan Atilla için miktar_yardim alanının boş olan değerini '5500' olarak güncelledi.

04/03/2016 09:10

Ailenin aylık geliri	1400
İlave gelir var mı?	yok
Üye olunan grup ve teşkilat	yok
oturduğu ev kira mı? Kira ise ne kadar?	kira 350 tl
Menkul ve gayri menkuller ve özellikleri	yok
Son 5 sene içinde seyahat edilen yerler	yok
Tüm çocukların adı yaşı okulu	tugalar 19 hava harp okulu, turan 16 robert kolej, bleğa 8 ilkokul
Aylık gelir	1400
Daha önce oğlunuza mali yardım yapıldı mı? Neden? Kim tarafından? Ne kadar ? Ne zaman?	evet, müracaatımız üzerine, robert kolej, 1963-64
Mali yardım isteme sebepleri	gelirimim mevcut nüfusuma kifayet etmemesi (detaylı devamı ilişik sayfada)
Ne kadar yardım istiyorsunuz?	5500
Yardım kurulunun icabında malumatına müracaat edebileceği üç kişinin ad ev adresi	kemal özcan, istanbul / nafia farnas, beşiktaş / idris erbaş, beşiktaş
Tarih	27/04/1965

Yazışma / Dilekçe / Mektup

Bilgiler
Kişiler
Kişi Ekle
Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

metnin ingilizce kopyası eklidir

Kimden

Faik atilla

Kime

robert kolej

Tarih

Miladi

Konu

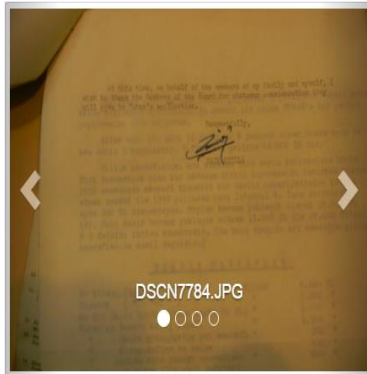
Burs isteme sebeplerini, harcama kalemleriyle beraber göstermektedir.

PROSOPO

Belgeler

Kişiler

Evrim Şencan

DSCN7784.JPG

● ○ ○ ○

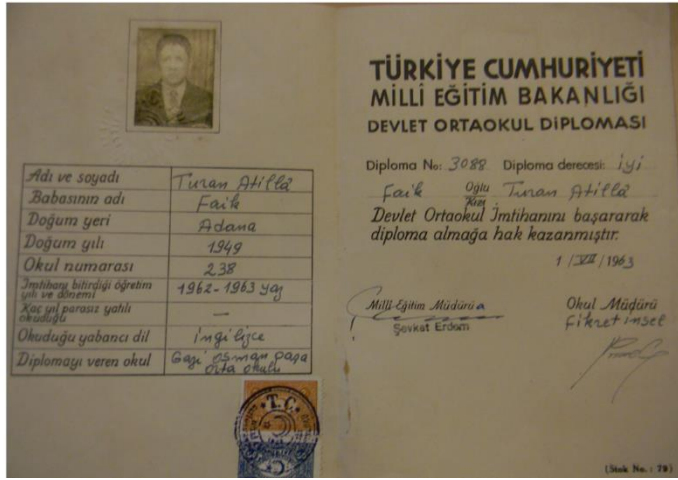
Resim Yükle

İncele

Sil

DSCN7783.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Kimden	Faik atilla
Kime	robert kolej
Konu	Burs isteme sebeplerini, harcama kalemleriyle beraber göstermektedir.

Belge Türü
Diploma

Bilgiler Kişiler Kişi Ekle Belge Ekle

Aktif Kişi
Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama
Ortaokul Diploması

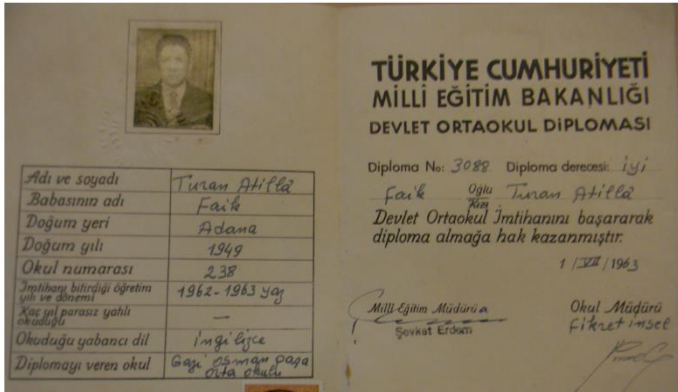
Okul no
238

Taabyeti

Mezun olduğu dönem
1962-63 Yaz

İmtihani bitirdiği dönem ve yıl
1962-63 Yaz

Yabancı Dil
İngilizce

İngilizce

Diplomayı veren okul
Gazi Osman Paşa Ortaokulu

Diploma no
3088

Derece
İyi

tarix
Miladi 01/07/1963

Vilayet

Kaza

Köy/Mahalle

Resim Yükle Incele Sil

Diploma

Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:39 tarihinde oluşturuldu.

DSCN7824.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Açıklama	Ortaokul Diploması
Okul no	238
İmtihani bitirdiği dönem ve yıl	1962-63 Yaz
Yabancı Dil	İngilizce
Diplomayı veren okul	Gazi Osman Paşa Ortaokulu
Diploma no	3088
Derece	İyi
tarix	01/07/1963

PROSOPO Belgeler Kişiler Evrim Şencan

Belge Türü
Sağlık Raporu

Bilgiler Kişiler Kişi Ekle Belge Ekle

Aktif Kişi
Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Doğum Yeri ve Tarihi
15 yaşında, Adana

Adresi
Kılıçalı Şerefli Sok. No: 2

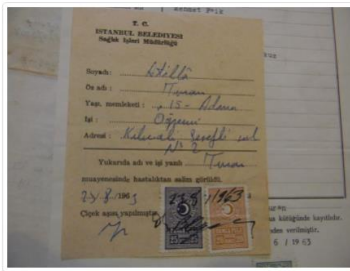
Muayene Sebebi

Akil ve vücut hastalıkları
Hastalıklardan salimdir,

Bulaşıcı Hastalık
çiçek aşısı yapılmıştır.

Yukarıda adı ve işi yazılı Turan
muayenesinde hastalıktan salim görüldü.
22.8.1963
Çiçek aşısı yapılmıştır.

6 / 19 63

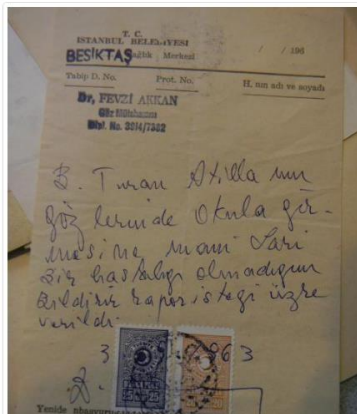

Resim Yükle Incele Sil

DSCN7818.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Doğum Yeri ve Tarihi	15 yaşında, Adana
Adresi	Kılıçalı Şerefli Sok. No: 2
Akil ve vücut hastalıkları	Hastalıklardan salimdir,
Bulaşıcı Hastalık	çiçek aşısı yapılmıştır.

PROSOPO Belgeler Kişiler Evrim Şencan

DSCN7817.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Muayene Sebebi	gözlerinde hastalık yoktur

Cüzdan No. 32000 460561 9

Nüfus Hıviyet Cüzdanı Sureti

Soyadı	Atilla
Adı	Turan
Babasının adı	Mehmet Faik
Anasının adı	Saniye
Doğum yeri	Adana
Doğum yılı	24 - 7 - 949 kırk Dokuz
Dini	İslam
Medeni hali	
Vilayeti	Mardin
Kazası	
Nahiyesi	
Mahalle ve köyü	Babisor
Sokağı	
Ev No.	13
Cilt ve Sahife No.	

Kırsal Mat. Nüfusmünevver Aylıklar Har. No. 444.

Belge Türü

Nüfus Tezkeresi Sureti

Bilgiler

Kişiler

Kişi Ekle

Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Adı

Turan

Soyad

Atilla

Baba Adı

Mehmet Faik

Anne Adı

saniye

Doğum Yeri

Adana

Anasının adı Saniye

Doğum yeri Adana

Doğum yılı 24 - 7 - 949 kırk Dokuz

Dini İslam

Medeni hali

Vilayeti Mardin

Kazası

Nahiyesi

Mahalle ve köyü Babisor

Sokağı

Ev No. 13

Cilt ve Sahife No. I 17

Ne suretle verildiği Doğum 26 1949

Bu nüfus cüzdanında adı ve hıviyeti yazılı olan Turan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak Nüfus kütüğünde kayıtlıdır. Bu cüzdan Adana Nüfus idaresinden verilmiştir. 5.8.949 6 / 6 / 19 53

Doğum Tarihi

Miladi

24/07/1949

Dini

İslam

Medeni Hali

Vilayeti

mardin

Kaza

Nahiyesi

Mahalle/Köy

babisor

Sokak

Hane

13

Cilt

Cüzdan No. 32000 460561 9

Nüfus Hıviyet Cüzdanı Sureti

Soyadı	Atilla
Adı	Turan
Babasının adı	Mehmet Faik
Anasının adı	Saniye
Doğum yeri	Adana
Doğum yılı	24 - 7 - 949 kırk Dokuz
Dini	İslam
Medeni hali	
Vilayeti	Mardin
Kazası	
Nahiyesi	
Mahalle ve köyü	Babisor
Sokağı	
Ev No.	13
Cilt ve Sahife No.	I 17
Ne suretle verildiği	Doğum 26 1949

Kırsal Mat. Nüfusmünevver Aylıklar Har. No. 444.

Bu nüfus cüzdanında adı ve hıviyeti yazılı olan Turan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak Nüfus kütüğünde kayıtlıdır. Bu cüzdan Adana Nüfus idaresinden verilmiştir. 5.8.949 6 / 6 / 19 53

Resim Yükle

İncele

Sil

DSCN7816.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Adı	Turan
Soyad	Atilla
Baba Adı	Mehmet Faik
Anne Adı	saniye
Doğum Yeri	Adana
Doğum Tarihi	24/07/1949
Dini	İslam
Vilayeti	mardin
Mahalle/Köy	babisor
Hane	13
Cilt	1
Sahife	17

Yakınlaşım. Bayraklara cad No: 56 Gayrettepe-İst. Tel: 485135/3308

Hangi dilleri biliyorsunuz? **Türkçe**
 Anne-Babanın hangi dilleri konuşup yazdıkları:
 Which languages do your parents speak and write? **Baba (Türkçe-İngilizce-Arapça)**

Robert Kolej veya Amerikan Kız Koleji'nde okunmuş olan ve akıllıca dereceleri:
 Name of schools attended A.C.S. or K.C. with respective

Son bulunduğunuz okulun adı:
 Name of your last school: **Gazi Osman Paşa Orta Okulu**

Belgenin Nev'i: **Diploma**
 Belgenin sayı ve tarihi: **3088 1/7/1963**
 Kabul edildiği sınıf: **LT**

Özellik Vezneleri
 Special Items

1. Diploma-tesdihsame belge Diploma certificate/attestation	6. 10 adet vesikalik resim 10 small sized size photographs
2. Nüfus kâğıdı Birth certificate	7. Tesit vesikası (aktarılık çağında öğrencilerden) Admission permit
3. Sağlık Raporu Medical health Report	8. İki adet fotoğrafı resmi Copy of the Residence Permit
4. Çiğni aşısı Raporu Scarlet fever Report	9. Diş muayene raporları (gözetimden Vakıflar İdaresi'nden) Dental report from the Turkish Ministry of Education
5. Güne doktoru Raporu Medical eye Report	10. Takip Formu

Anne ve Babanın Bildiği Diller
 baba türkçe, ingilizce arapça

RC veya ACG'de kumuş yakın akrabalarımız ad ve akrabalık dereceleri

Son bulunduğunuz okul
 gaziosman paşa ortaokulu

Sınıfı
 orta 3

Derecesi
 iyi

Belgenin Tarihi
 Miladi 01/07/1963

Belgenin Sayısı
 3088

Belgenin Nev'i
 diploma

Kabul olduğu sınıf
 lise 1

PROSOPO

Belgeler

Kişiler

Evrin Şencan

ÖĞRENCİ KAYIT VARAKASI
 STUDENT REGISTRATION CARD

Adı Soyadı: **Turan Atilla**
 Doğum Tarihi: **24 Temmuz 1949**
 Doğum Yeri: **Adana**
 Milliyeti: **Türk**
 Baba Adı: **Faik**
 Anne Adı: **Sariye**
 Ev Adresi: **Mağali Çeşme Sok. No:2 - Beşiktaş - İstanbul**

Babasının adı: **Alperem, Saksaklı Ali, Sıyrt Bat. İsm. Grup**
 Yakınlaşım. Bayraklara cad No: 56 Gayrettepe-İst. Tel: 485135/3308

Hangi dilleri biliyorsunuz? **Türkçe**
 Anne-Babanın hangi dilleri konuşup yazdıkları:
 Which languages do your parents speak and write? **Baba (Türkçe-İngilizce-Arapça)**

Robert Kolej veya Amerikan Kız Koleji'nde okunmuş olan ve akıllıca dereceleri:
 Name of schools attended A.C.S. or K.C. with respective

Son bulunduğunuz okulun adı:
 Name of your last school: **Gazi Osman Paşa Orta Okulu**

Belgenin Nev'i: **Diploma**
 Belgenin sayı ve tarihi: **3088 1/7/1963**
 Kabul edildiği sınıf: **LT**

Özellik Vezneleri
 Special Items

1. Diploma-tesdihsame belge Diploma certificate/attestation	6. 10 adet vesikalik resim 10 small sized size photographs
2. Nüfus kâğıdı Birth certificate	7. Tesit vesikası (aktarılık çağında öğrencilerden) Admission permit
3. Sağlık Raporu Medical health Report	8. İki adet fotoğrafı resmi Copy of the Residence Permit
4. Çiğni aşısı Raporu Scarlet fever Report	9. Diş muayene raporları (gözetimden Vakıflar İdaresi'nden) Dental report from the Turkish Ministry of Education
5. Güne doktoru Raporu Medical eye Report	10. Takip Formu

Resim Yükle

İncele

Sil

Öğrenci Kayıt Varakası

Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014
 00:37 tarihinde oluşturuldu.

DSCN7815.JPG

Turan Atilla

Rol	Öğrenci
Doğum yeri	Adana
Doğum Tarihi	24/07/1949
Milliyeti	türk
Baba adı	faik
Anne adı	sariye
Ev adresi	kılıç ali, beşiktaş
Baba mesleği	mütercim
Baba iş adresi	gayrettepe istanbul
Hangi dilleri biliyorsunuz?	türkçe
Anne ve Babanın Bildiği Diller	baba türkçe, ingilizce arapça
Son bulunduğunuz okul	gaziosman paşa ortaokulu
Sınıfı	orta 3
Derecesi	iyi
Belgenin Tarihi	01/07/1963
Belgenin Sayısı	3088
Belgenin Nev'i	diploma
Kabul olduğu sınıf	lise 1

ADAY ÖĞRENCİ MÜRACAAT KARTI

Aday öğrenci müracaat kartındaki bütün soruların cevaplarını kitap harfleriyle yazmak veya daktilo ile de yazarsanız. Küçük karelerle belirtilen yerlere, hangi sorunun cevabını vereceğinizi yazınız ya da 'X' işareti koyunuz. Başka hiçbir işaret koymayınız. Mali yardıma ihtiyacı olanlara "MALİ YARDIM İSTEME KAGIDI" ayrıca gönderilecektir.

1. Öğrencinin Hülya Turan soyadı adı TURKİYE CUMHURİYETİ tabiyeti

2. Doğum tarihi: gün 24 ay Temmuz yıl 1949 doğum yeri Adana

3. Girmek istediğiniz sınıf? Lise Hazretik L I L II L III

4. Yatılı mı gündüzlü mü olacaksınız? Yatılı

5. Yatılı olmasanız gündüzlü devam edebilir misiniz? EVET

6. Devam etmiş olduğunuz okullar
Lise Lise Hazretik Okulun adı 1 (baba)
Ortaokul Sarı Damaş Paşa 2 (baba)

7. Ev adresi KILICLI SAKAL SOK. No:2 Telefon No. ISTANBUL BEŞİKTAŞ

8. Babasının adı FAIK İşi MÜTERECİM (TERCÜMAN)

9. Babasının iş adresi TUSLOG NAVY GROUP Büyükdere caddesi No:56 Telefon No. 445535/3300
Beşiktaş Hacı Garipler Mevlevihane

10. Anne ve babanız İngilizce bilirler mi? BABAM BİLİR
Nerede öğrendiler? AMERİKADA

11. Mali yardıma ihtiyacınız var mı Evet Hayır

12. Nerede imtihana girmek istiyorsunuz? Ankara'da İzmirde
Mersin'de Samsun'da İstanbul'da Robert Kolejde

Tarih: 4/07/1964 Öğrencinin imzası: Hülya

Belge Türü

Namzet Öğrenci Müracaat Kağıdı

Bilgiler

Kişiler

Kişi Ekle

Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Girmek İstedığı Sınıf

lise 1

Yatılı mı gündüzlü mü

yatılı

Ev adresi

beşiktaş istanbul

Doğum Yeri

Adana

Doğum Tarihi

Miladi

24/07/1949

Hayattalar mı?

ADAY ÖĞRENCİ MÜRACAAT KARTI

Aday öğrenci müracaat kartındaki bütün soruların cevaplarını kitap harfleriyle yazmak veya daktilo ile de yazarsanız. Küçük karelerle belirtilen yerlere, hangi sorunun cevabını vereceğinizi yazınız ya da 'X' işareti koyunuz. Başka hiçbir işaret koymayınız. Mali yardıma ihtiyacı olanlara "MALİ YARDIM İSTEME KAGIDI" ayrıca gönderilecektir.

1. Öğrencinin Hülya Turan soyadı adı TURKİYE CUMHURİYETİ tabiyeti

2. Doğum tarihi: gün 24 ay Temmuz yıl 1949 doğum yeri Adana

3. Girmek istediğiniz sınıf? Lise Hazretik L I L II L III

4. Yatılı mı gündüzlü mü olacaksınız? Yatılı

5. Yatılı olmasanız gündüzlü devam edebilir misiniz? EVET

6. Devam etmiş olduğunuz okullar
Lise Lise Hazretik Okulun adı 1 (baba)
Ortaokul Sarı Damaş Paşa 2 (baba)

7. Ev adresi KILICLI SAKAL SOK. No:2 Telefon No. ISTANBUL BEŞİKTAŞ

8. Babasının adı FAIK İşi MÜTERECİM (TERCÜMAN)

9. Babasının iş adresi TUSLOG NAVY GROUP Büyükdere caddesi No:56 Telefon No. 445535/3300
Beşiktaş Hacı Garipler Mevlevihane

10. Anne ve babanız İngilizce bilirler mi? BABAM BİLİR
Nerede öğrendiler? AMERİKADA

11. Mali yardıma ihtiyacınız var mı Evet Hayır

12. Nerede imtihana girmek istiyorsunuz? Ankara'da İzmirde
Mersin'de Samsun'da İstanbul'da Robert Kolejde

Tarih: 4/07/1964 Öğrencinin imzası: Hülya

Baba İş Adresi

gayrettepe istanbul

Anne adı mesleği

Veli adı, adresi ve mesleği

Daha önce RC veya ACG'de okuyan var mı? m. Hangi dilleri biliyorsunuz?

Anne baba İngilizce bilir mi? Nerede öğrendiler?

babam bilir, amerikada

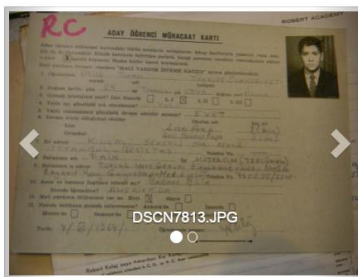
Daha önce hangi okullara devam ettiniz?

gaziosman paşa ortaokulu

Spora merak var mı?

Nerede imtihana girmek istersiniz?

robert kolejde

Resim Yükle

İncele

Sil

Namzet Öğrenci Müracaat Kağıdı

Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:37 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

Emre Çağrı Gezen. belaeede Turan Atilla için

DSCN7813.JPG

Turan Atilla

Rol	Öğrenci
Girmek İstedığı Sınıf	lise 1
Yatılı mı gündüzlü mü	yatılı
Ev adresi	beşiktaş istanbul
Doğum Yeri	Adana
Doğum Tarihi	24/07/1949
Baba İş Adresi	gayrettepe istanbul
Anne baba İngilizce bilir mi? Nerede öğrendiler?	babam bilir, amerikada
Daha önce hangi okullara devam ettiniz?	gaziosman paşa ortaokulu
Nerede imtihana girmek istersiniz?	robert kolejde
Mali yardıma ihtiyacı var mı	evet
Müracaat Tarihi	04/06/1964

Belge Türü

Namzet Öğrenci Müracaat Kağıdı

Bilgiler

Kişiler

Kişi Ekle

Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Girmek İstedığı Sınıf

İlse hazırlık

Yatılı mı gündüzlü mü

yatılı

Ev adresi

beşiktaş İstanbul

Doğum Yeri

Adana

Doğum Tarihi

Miladi

24/07/1949

Hayattalar mı?

evet

Baba İş Adresi

Anne adı mesleği

sarıye, ev kadını

Veli adı, adresi ve mesleği

Daha önce RC veya ACG'de okuyan var mı? m. Hangi dilleri biliyorsunuz?

İngilizce

Anne baba İngilizce bilir mi? Nerede öğrendiler?

evet

Daha önce hangi okullara devam ettiniz?

ortaköy gaziosman paşa ortaokulu

Spora merak var mı?

yüzme ve basketbol

Nerede imtihana girmek istersiniz?

robert kolejde

Yüksek Tahsil Bölümü

yüksek mülhendilik

ROBERT AKADEMİ
ROBERT KOLEJ LİSE BÖLÜMÜ
BEBEK - İSTANBULROBERT AKADEMİ
ROBERT COLLEGE LYCEE
BEBEK - İSTANBUL

Namzet Öğrencinin Dikkatle Takip Edeceği Hususlar

Robert Kolejin Lise Bölümü üç sınıfla, yeterli kadar İngilizce biliyenler için bir Lise Hazırlık sınıfından müteşekkül olup gerek Lise Hazırlık ve gerekse Lise sınıflarından birine namzet öğrenci olarak kaydolunabilmek için sorulan cevaplandırmadan önce aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi önemle belirtilir.

Namzet öğrenci kaydının tamamlanması için gönderilecek belgeler şunlardır:

1. Öğrencinin girmek istediği sınıfla ilgili başvuru formu.
2. Üç adet vesikalık resim.
3. Nüfus kaydının tasdikli sureti.
4. Son iki senelik ders durumunu gösterir kartlar.
5. Doldurmuş müracaat kağıdı.
6. 30 lira imtihan ücreti.

Müracaat kağıdındaki soruların cevapları kitap harfleriyle okunaklı yazılacak veya daktilo ile doğru olarak doldurulacaktır. Küçük karelerle belirtilen yerlerde, hangi sorunun cevabını verecekseniz yalnız o yere v işareti koyunuz. Başka hiç bir işaret koymayınız. Okulumuzun yardımını arzu eden öğrenciler üçüncü sayfada YARDIM İSTEME KÂĞIDI'ndaki soruların cevaplarını doğru ve eksiksiz olarak doldurmak mecburiyetindedirler.

Read These Directions Carefully

In order to register for the Lycee Prep or for one of the Lycee classes at Robert College Lycee, which consists of three Lycee and a Lycee Prep class, the applicant should pay close attention to the following directions before answering the questions. It is necessary for the school to receive the following credentials before the application can be completed.

1. Applicant's petition.
2. Three small pictures.
3. A registered copy of birth certificate.
4. Report cards for the last two years.
5. Completed application form.
6. 30 TL registration fee.

All the answers should be printed or typed correctly. Put a check mark in the square following each question which you answer. Don't put any other sign. Applicants who are requesting financial assistance from this school must answer all questions on the SCHOLARSHIP FORM, Page 3, completely.

MÜRACAAT KÂĞIDI

Okulunuza başvurmak için lütfen aşağıdaki bilgileri doğru ve eksiksiz olarak doldurarak başvuru formunu doldurunuz. Başka hiç bir belgeyi koymayınız. Yalnızca doğru ve eksiksiz olarak doldurmak zorunludur.

Read These Directions Carefully

In order to register for the Lycee Prep or for one of the Lycee classes at Robert College Lycee, which consists of three Lycee and a Lycee Prep class, the applicant should pay close attention to the following directions before answering the questions. It is necessary for the school to receive the following credentials before the application can be completed.

1. Applicant's petition.
2. Three small pictures.
3. A registered copy of birth certificate.
4. Report cards for the last two years.
5. Completed application form.
6. 30 TL registration fee.

All the answers should be printed or typed correctly. Put a check mark in the square following each question which you answer. Don't put any other sign. Applicants who are requesting financial assistance from this school must answer all questions on the SCHOLARSHIP FORM, Page 3, completely.

NAMZET ÖĞRENCİ MÜRACAAT KÂĞIDI
APPLICATION BLANK FOR STUDENTS

1. İstisnak İhtifazına Sınıf / Lise Hazırlık
Candidate for

2. Yatılı mı olacaksınız, gündüzlü mü?
Do you wish to be a day student or a boarder? | YATILI

3. Yatılı olmanızın gündüzlü olmanızdan yararlı mı olduğunu düşünüyor musunuz?
If there is no boarding space, are you able to attend as a day student? | Evet

4. Vahide / ATILTA / TURAN / T.C.
Applicant's / Atilla Turan / Atilla Turan / T.C.
Name / Surname / Family Name / Nationality

5. Ev Adresi / Kahramanmaraş, Şarapçı Sok. No:2 / Beşiktaş-İstanbul
Home Address / Kahramanmaraş, Şarapçı Sok. No:2 / Beşiktaş-İstanbul

6. Doğum Tarihi / 24 Temmuz 1949 / ADANA
Date of Birth / 24 Temmuz 1949 / ADANA

7. Baba / Atilla Turan / Atilla Turan / Atilla Turan
Father / Atilla Turan / Atilla Turan / Atilla Turan
Name / Surname / Family Name / Nationality

8. Anne / Şarapçı Sok. No:2 / Şarapçı Sok. No:2 / Şarapçı Sok. No:2
Mother / Şarapçı Sok. No:2 / Şarapçı Sok. No:2 / Şarapçı Sok. No:2
Name / Surname / Family Name / Nationality

9. Baba / Atilla Turan / Atilla Turan / Atilla Turan
Father / Atilla Turan / Atilla Turan / Atilla Turan
Name / Surname / Family Name / Nationality

10. Anne / Şarapçı Sok. No:2 / Şarapçı Sok. No:2 / Şarapçı Sok. No:2
Mother / Şarapçı Sok. No:2 / Şarapçı Sok. No:2 / Şarapçı Sok. No:2
Name / Surname / Family Name / Nationality

Daha önce hangi okullara devam ettiniz?

ortaköy gaziosman paşa ortaokulu

Spora merak var mı?

yüzme ve basketbol

Nerede imtihana girmek istersiniz?

robert kolejde

Yüksek Tahsil Bölümü

yüksek mühendislik

İleride ne olmak istersiniz?

atom mühendisi

Mali yardıma ihtiyacı var mı

evet

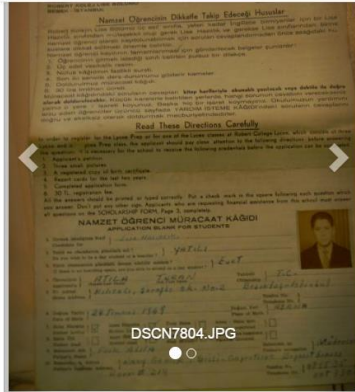
Neden Robert Koleji

İdealim olan mesleğin bu akademi yolu ile mümkün olabileceğine inanarak robert kol

Müracaat Tarihi

Miladi

06/06/1963

Resim Yükle

İncele

Sil

Namzet Öğrenci Müracaat Kağıdı

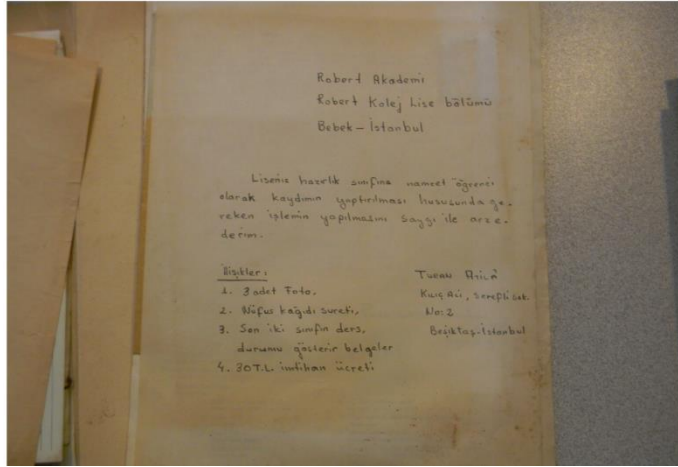
Emre Çağrı Gezen tarafından 08 Kasım 2014 00:35 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

Emre Çağrı Gezen, belgede Turan Atilla için neden_robert_koleji alanının boş olan değerini 'idealim olan mesleğin bu akademi yolu ile

Turan Atilla

Rol	Öğrenci
Girmek İstediyi Sınıf	lise hazırlık
Yatılı mı gündüzlü mü	yatılı
Ev adresi	beşiktaş istanbul
Doğum Yeri	Adana
Doğum Tarihi	24/07/1949
Hayattalar mı?	evet
Anne adı mesleği	sariye, ev kadını
Daha önce RC veya ACG'de okuyan var mı? m. Hangi dilleri biliyorsunuz?	ingilizce
Anne baba İngilizce bilir mi? Nerede öğrendiler?	evet
Daha önce hangi okullara devam ettiniz?	ortaköy gaziosman paşa ortaokulu
Spora merak var mı?	yüzme ve basketbol
Nerede imtihana girmek istersiniz?	robert kolejde
Yüksek Tahsil Bölümü	yüksek mühendislik
İleride ne olmak istersiniz?	atom mühendisi
Mali yardıma ihtiyacı var mı	evet
Neden Robert Koleji	İdealim olan mesleğin bu akademi yolu ile mümkün olabileceğine inanarak robert koleje gelmek istiyorum
Müracaat Tarihi	06/06/1963

Belge Türü

Yazışma / Dilekçe / Mektup

Bilgiler Kişiler Kişi Ekle Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

Kimden

turan atilla

Kime

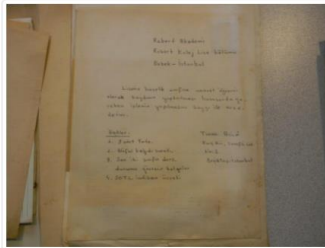
robert kolej

Tarih

Miladi

Konu

aday öğrenci olarak kaydının yapılmasını ister

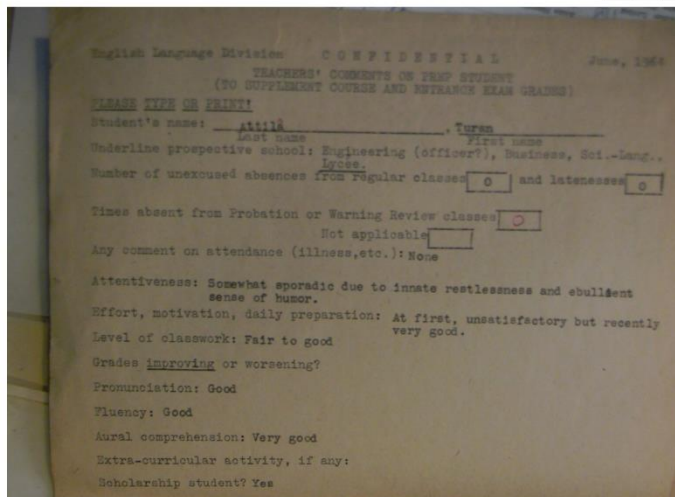
DSCN7812.JPG

Turan Atilla

Rol	Öğrenci
Kimden	turan atilla
Kime	robert kolej
Konu	aday öğrenci olarak kaydının yapılmasını ister

Resim Yükle İncele Sil

Yazışma / Dilekçe / Mektup

Belge Türü

Hazırlık öğrencileri hakkında öğretmen yorumları

Bilgiler Kişiler Kişi Ekle Belge Ekle

Aktif Kişi

Turan Atilla - Öğrenci

Açıklama

İsim soyad

turan atilla

Dönem

Öneriler

olumlu

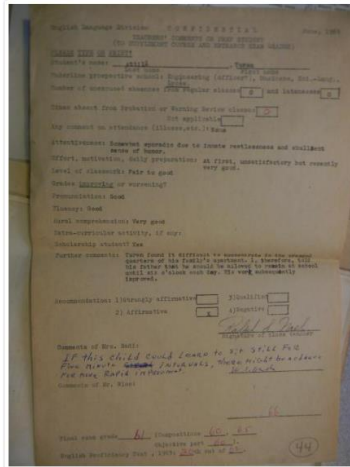
Öğretmen adı

ralph noel

Tarih

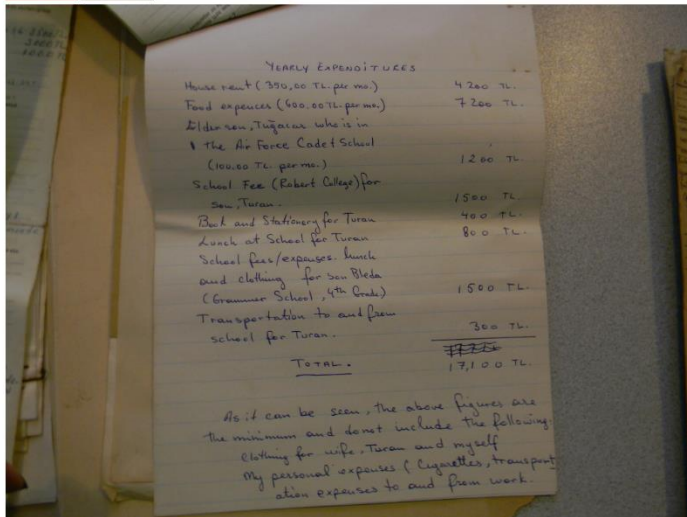
Miladi

01/06/1964

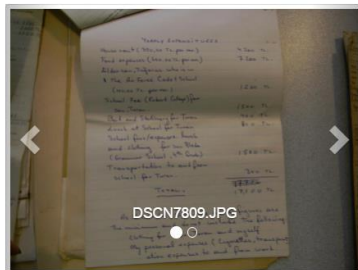
DSCN7811.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
İsim soyad	turan atilla
Öneriler	olumlu
Öğretmen adı	ralph noel
Tarih	01/06/1964

DSCN7809.JPG

Turan Atilla	
Rol	Öğrenci
Konu	harcama kalemlerini sıralayarak neden burs istediğini yazar

DSCN7809.JPG

Resim Yükle Incele Sil

Ek 4. PROSOPO Veri Giriş Örnekleri: Haydar Sabri

Belge Türü
Bildiri / Karne (Bulletin) - Eski girişli Duhul Varakası

Bilgiler **Kişiler** **Kişi Ekle** **Belge Ekle**

Aktif Kişi
Sabri Haydar - Öğrenci

Açıklama

Tarih
Miladi 10/09/1912

Doğum Tarihi
Miladi 13/03/1898

Doğum Yeri
Trabzon

Baba adı
Nemlize Sabri Efendi

Baba adresi

PROSOPO **Belgeler** **Kişiler** Evrin Şencan

Nemlize Sabri Efendi

Baba adresi
Erzurum

Baba meslek
Tüccar

Bir önceki okulu
Erzurum lilkokulu

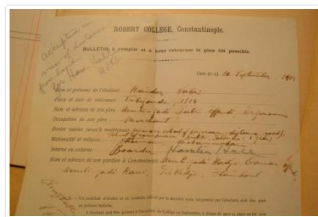
Milliyeti
Osmanlı

Dini
İslam

Taabiyyet
Osmanlı

İstanbul'daki adres
Nemlize Hacı Osman Efendi, Nemlize Han Sirkeci İstanbul

Yatılı/Gündüzlü
Gündüzlü

DSC_0031.JPG

Resim Yükle **Incele** **Sil**

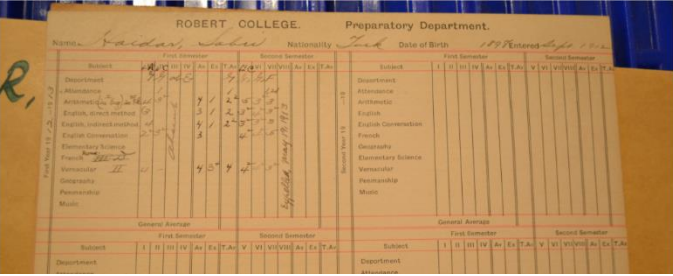
Bildiri / Karne (Bulletin) - Eski girişli Duhul Varakası

Emre Çağrı Gezen tarafından 15 Kasım 2014 16:03 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

Emre Çağrı Gezen, belgede Sabri Haydar için **vatili gündüzlü** alanının **boş** olan değerini

Sabri Haydar	
Rol	Öğrenci
Tarih	10/09/1912
Doğum Tarihi	13/03/1898
Doğum Yeri	Trabzon
Baba adı	Nemlize Sabri Efendi
Baba adresi	Erzurum
Baba meslek	Tüccar
Bir önceki okulu	Erzurum lilkokulu
Milliyeti	Osmanlı
Dini	İslam
Taabiyyet	Osmanlı
İstanbul'daki adres	Nemlize Hacı Osman Efendi, Nemlize Han Sirkeci İstanbul
Yatılı/Gündüzlü	Gündüzlü

Yil

1912 1913

Sınıf

RC Prep. - Hazırlık sınıfı

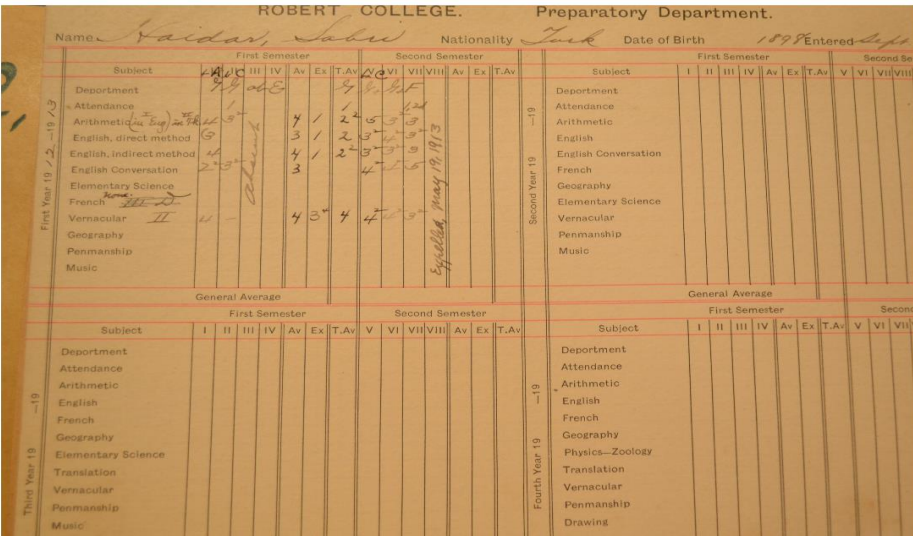
Yil 1

1912 1913

Ortalama 1

Yil 2

Ortalama 2

Aritmetik

3

İngilizce - direkt

3

İngilizce - indirekt

3

İngilizce Konuşma

5

Temel Fen

Fransızca

Ana dil (vernacular)

9

Müzik

Resim Yükle İncele Sil

Karne

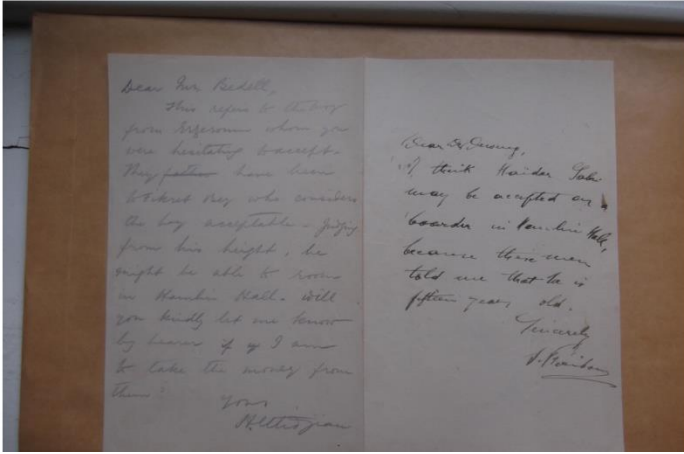
Emre Çağrı Gezen tarafından 15 Kasım 2014 16:02 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

Evrım Şencan, belgede Sabri Haydar için ana dil vernacular 3saat alanının 'saat=9'

Karne

Sabri Haydar	
Rol	Öğrenci
Yıl	1912 - 1913
Sınıf	RC Prep. - Hazırlık sınıfı
Yıl 1	1912 - 1913
Tavr-u Hareket	{saat=55}
Devam/katılım	{saat=1}
Aritmetik	{saat=3}
İngilizce - direkt	{saat=3}
İngilizce - indirekt	{saat=3}
İngilizce Konuşma	{saat=5}
Ana dil (vernacular)	{saat=9}

Belge Türü
Yazışma / Dilekçe / Mektup

Bilgiler Kişiler Kişi Ekle Belge Ekle

Aktif Kişi
Sabri Haydar - Öğrenci

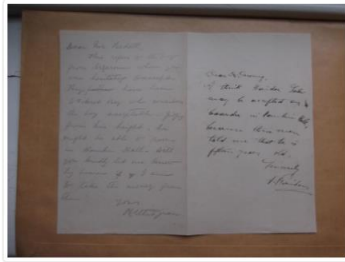
Açıklama

Kimden
Helliciyen

Kime
Bay Bidell

Tarih
Miladi

Konu
Öğrencinin yurttaki durumu hakkında yazılan iki farklı yazı, sonucunda öğrencinin

DSCF1904.JPG

Sabri Haydar

Rol	Öğrenci
Kimden	Helliciyen
Kime	Bay Bidell
Konu	Öğrencinin yurttaki durumu hakkında yazılan iki farklı yazı, sonucunda öğrencinin yatılı kabul edilebileceği yazar.

Resim Yükle Incele Sil

Yazışma / Dilekçe / Mektup

Emre Çağrı Gezen tarafından 15 Kasım 2014 16:45 tarihinde oluşturuldu.

Etkinlikler

Evrim Şencan, belgede Sabri Haydar için konu alanının boş olan değerini 'Öğrencinin yurttaki durumu hakkında yazılan iki farklı yazı, sonucunda öğrencinin yatılı kabul edilebileceği yazar.' olarak güncelledi.

27/02/2017 10:56

Ek 5. Sorgulama Sonuçları Çalışma Örneği (Baba Meslekleri):⁴⁴

1. Ham Veri: Bulletin (Eski Girişli Duhul Varakası belge türünden, "baba_meslek" ve "tarih" anahtar sözcükleri:

Aziz Mehmed	28	7	1929	
Süheyl Muhlis	28	9	1932	Emlak bankası İdare meclisi azası
Said Naci	10	9	1910	
Fehmi Mehmed	18	8	1910	
Fuad Necati	17	9	1910	
Mehmed Karakaş	11	7	1910	
Ali Mehmed (1314 d.)	3	8	1910	
Ali Mehmed (1898 d.)	13	9	1910	Suriye Harran valisi
Ferid Mehmed (d.1896)	14	9	1910	Askeri kaymakam mutakaid
Ahmed İhsan	8	9	1910	
Rıza (Aziz) Mahmud	2	10	1911	Kadı
Sadeddin Orhan	23	9	1911	
Osman Kazım	1	7	1911	Trabzon mebusu
Mahmud Hakkı	1	10	1911	Beyrutta maliye sermüfettişi Cemal Bey
Ashur Faik	15	9	1911	memur
Celal Ömer	10	10	1911	devlet adamı
Mahmud Cemal	25	8	1911	maliye bakanlığında müdür
Mahmud Celaleddin Hüseyin	18	8	1911	Of kaymakamı
Upi Behçet	20	10	1911	Çiftçi
Mehmed Cenab	22	9	1911	çiftçi
Ahmet Hazım Atıf	6	11	1911	
İsmail Hakkı Hüseyin	4	10	1911	emekli
Mahmud Hakkı	4	10	1911	Mali müfettiş
Mustafa Zühtü	17	8	1911	beyoğlu tahrir-i müsakkafat dairesinde sekreter
Mehmed Cenab	22	9	1911	çiftçi
Emry (Necib) Mustafa	12	7	1912	5. kısım alt direktörü
Tahsin Orhan	23	8	1912	Kadastro bakanı
Münir Süreyya	6	8	1912	Hicaz kumandanı
Cemil (Djemil) Muazzez	16	8	1912	Zirai işletmeler genel kontrolü
Kemal Süleyman	24	11	1912	orman bakanlığı emekli memuru
Kenan İpekçi	19	9	1912	tüccar
Kenan İpekçi	18	9	1912	tüccar
Hulusi Lütfi Ömer	6	8	1912	Maliye bakanı eski sekreteri
Rıfat Hamdi	25	4	1912	Şirketi Hayriye\u0027de işçi
Ali Haydar Mustafa	26	7	1912	Tüccar
Sabri Haydar	10	9	1912	Tüccar
Hüsnü İzzeddin	27	11	1912	
Şadan İzzeddin	19	7	1912	

⁴⁴ EK 5'te, PROSOPO'dan yaptığımız sorgu sonuçlarından "baba meslekleri" ile ilgili çalışmamızın örneği bulunmaktadır. Maksadımız, veri tabanından aldığımız sorgu sonuçları ile yaptığımız ayrıntılı çalışmayı; diğer bir ifadeyle, tezin ana metninin içinde analiz ettiğimiz nihai tablolara hangi aşamalar sonucu ulaştığımızı göstermektir. Ancak, ham veriden, nihai tabloya ulaşana kadar geçirdiğimiz bütün aşamalar, toplamda 401 sayfa ettiğinden, her bir aşamanın sadece ilk 2 sayfasından örnekler aldık. Diğer bir ifadeyle, EK 5'te sorgu çalışmalarının her birinin sadece 2 sayfası yer almaktadır ve nihai tabloya ulaşana kadar yapılan çalışmalar numaralandırılmıştır. Bu örnek çalışmanın sonunda, metin içindeki Tablo 19 ve 20 meydana gelmiştir.

İhsan Şerefeddin	30	8	1912	
Ali Vecihi	19	9	1912	profesör
Halim Mustafa	9	9	1913	PTT muhasebesi
Saleddin Mahmud	15	9	1913	Memur
Zati Osman	8	9	1913	kumandan
Aziz Osman	16	9	1913	
Suad Suada	18	9	1913	Devlet memuru
Neshad Mehmed Nureddin	15	7	1913	asker
Osman Mukaddim	12	8	1913	Memur
Osman Mukaddim	9	8	1913	
Abdürrezzak Necib	16	9	1913	Tüccar
Malik (Hilmi) Muharrem	13	7	1913	rantiye ve direktör
Mustafa (Mahmoud Djelaleddin) Mahmud	8	8	1913	ölü
Hilmi Mentish (Mentiş)	22	9	1913	District Court hakimi
Husni (Hüsni) Sermed	3	8	1913	Memur (nizamiyede binbaşı)
Rıza Sedat	29	9	1913	Devlet memuru Kadıköy 65 Mühürdar Moda

2. Ham Veri: Müracaat Kâğıdı belge türünden, "muracaat_tarihi" ve "baba_meslek" anahtar sözcükleri:

tam_ad	baba_meslek	gün	ay	yıl (muracaat_tarihi)
Gündüz (Yusuf Hatiç) Vassaf	psikiyatrist	12	3	1946
Gültekin Orhon	kurmay albay	28	5	1950
Yurdakul Kozulcalı	şeker fab memur	3	9	1953
Öner Gelişken	ölü	21	5	1953
Tosun Ahmet Terzioğlu	Profesör	17	6	1955
Ergin Şener		16	4	1956
Mehmet Cem Kozlu	İş bankası organizasyon md	21	4	1957
Cenab-ı Rıza Nuhurat	ölü	29	4	1957
Mustafa Ergun Sayarı	İnşaat müteahhidi	25	4	1957
Ali Emre Kocaoğlu	banka müdürü	25	4	1957
Ahmet Aziz Fettahlıoğlu	tıp doktoru	20	3	1957
Ömer Sungur Savran	Avukat	25	4	1957
Cengiz Oral	tüccar	28	4	1957
Mehmet Özbay Özelsel	Yapı kredi bankası	29	4	1957
Ali Onur Özbilen	Associate Secretary Fulbright Commission	16	4	1957
Halim Mumoğlu	ticaret	29	4	1957
Faruk Kemal Somer	Fabrikatör	29	4	1957
Şafak Ergun	serbest	26	4	1957
Kemalettin Nejat Gülcan	Ticaret Odası meslek heyetleri raportörü	12	4	1957
Gündüz Molay	tuhafiyeci	29	3	1957
Mehmet Hayri Erenli	vekaletlerarası prodüktüre komiteci uzmanı	15	4	1957
Cem Pekün	Fabrikatör	16	11	1957
Cem Kiper	sünerbankta memur	18	4	1957
Timoçin Önür	mühendis	25	4	1957
Cengiz Ertuna	kara ordusunda subay	15	4	1957
Fikret Berkeş	Profesör, McGill University Montreal	8	4	1957
Gündüz Besler	Fabrikatör	18	4	1957

Tibet Giray	fabrika müdürü	27	11	1957
Tanzer Beşkök	Şoför	30	4	1957
Türkay Aydınalp	General	16	5	1957
Mehmet Doğan Göker Göller	tüccar	29	4	1957
Abdurrahman Tansu Barker	sigorta müşaviri	25	4	1957
Cevdet Lütfi Ergin İskit	röntgen mütehassısı	25	4	1957
Cengiz Gürol	tüccar	10	4	1957
Aykut Gürlek	tüccar	24	4	1957
Ali Necati Çakus	garanti bankası propaganda müdürü	24	4	1957
Sabri Necdet Kabaklarlı	tüccar	28	4	1957
Kadri Ekmekçi	ambarcı	26	4	1957
Pamir Çetin	baştabip	4	4	1957
Sedat Kiracıbaşı	tütün tüccarı	6	6	1957
Erol Kırayoğlu	felemenk- türk tütün AŞ vekili	22	4	1957
Ömer Güneş Yunus	doktor	27	4	1957
Mahmut Ata Yılmaz	mütekait	21	3	1957
Mahmut Emin Yener	gazeteci	22	4	1957
Fazıl Artun Yüceoral	Teknisyen	9	4	1957
Atila Doğruel	tütün tüccarı	28	5	1958
Güven Temel Terzioğlu	muhasip	29	5	1958
İlkay Sunar	Tüccar	21	5	1958
Mehmet Zeki Orhon	fabrika müdürü	12	6	1958
İhsan Emre Nişancı	banka müdürü	4	9	1958
İlhan Özkınık	Öğretmen	24	5	1958
Erkan Esmer	doktor	6	4	1958

3. Ham Veri: Kalıcı Kayıt Kartı belge türünden, "kabul_tarih" ve "meslek_baba" anahtar sözcükleri:

tam_ad	meslek_baba	gün	ay	yıl (kabul_tarih)
Albert Elhadef	tüccar	15	9	1065
Taha Parla	Mühendis	1	9	1949
Tosun Ahmet Terzioğlu		1	1	1953
Koray Mahmut Sürsal		1	8	1953
Mehmet Kemal Ateşmen		1	9	1953
Mehmet İzzet İncekara	müteahhit	1	9	1953
Ahmet Sedat Banguoğlu	Ekonomist	1	9	1953
Ahmet Ünver Boduroğlu	İmalatçı	1	9	1953
Hüseyin Ataman Yalçın	kaptan	1	9	1953
Teoman Yalçınkaya		1	8	1953
Hasan Yavuz Veyisoğlu	iş adamı	1	8	1953
Ferdi Hüsnü Yüksel		1	9	1953
Ali Kozanoğlu		1	1	1954
Şükrü Mericelli	kontrol mühendisi	15	7	1954
Ahmet Alp Esmen	müdür	1	9	1954
Mehmet Engin Üler	Tüccar	1	9	1954
Ahmet Emin Erkut Kuzeyman		1	9	1954
Ataman Onar		1	9	1954

Şükrü Mericelli	kontrol mühendisi	15	7	1954
Önay Kopan	komisyoncu	1	9	1954
Hüsnü Mustafa Özyeğin		1	9	1955
Fatih Üçer		1	9	1955
Hadi Özbal		1	6	1955
Mehmet Emin Karamehmet	iş adamı	1	9	1955
Aydın Kosal	iş adamı	1	9	1955
Aydın Hüsnü Konur	avukat	1	9	1955
Mehmet Sedat Tavşanoğlu	Profesör	1	9	1955
Ali Sami Ataoğlu	muhasebeci	1	9	1955
Ahmet Mithat Bigat		1	9	1955
Selim Alguadiş		1	9	1955
Ali Canlı		1	9	1955
Ahmet Erol Göktuna	İşçi	1	9	1955
İbrahim Servet Harunoğlu	Mühendis	1	9	1955
Necip Doğu	Tüccar	1	9	1955
Mustafa Rasim Gürsel	memur	1	9	1955
Vural Akışık	TCDD İnşaat Servisi Müdürü	1	9	1955
Mehmet Şükrü Ezer		1	9	1955
Kerim Kahyagil	tüccar	1	9	1955
Faruk Kalav	Tüccar	1	9	1955
Eyüp İlyasoğlu		1	9	1955
Gündüz Çilli	tüccar	1	9	1955
Ahmet Rona Yırcalı	manifaturacı	1	9	1955
Ahmet Okan	mühendis	1	9	1956
Ali Nun	avukat	1	9	1956
Mehmet Türkel	Çiftçi	1	9	1956
Sedat Pakay	Tüccar	1	9	1956
Sedat Özmen	İş adamı, muhasebeci	1	9	1956
Ali Can Kürşat Savran	Avukat	1	9	1956
Tamer Tunca	Eczacı	1	8	1956
Talih Tinay	Tüccar	1	9	1956
Mehmet Mete Güler	hakim	8	10	1956
Yavuz Rona	Mekanik mühendisi	1	9	1956
Kazım Seyhun Saltuk	Tüccar mühendis	1	9	1956
İsmail Kemal Saltuk	İnşaat mühendisi	1	9	1956
Mustafa Merih Şinik	Baba ölü	1	9	1956
Rüştü Meriçelli	inşaat mühendisi	1	9	1956
Mehmet Fuat Şahinbaş	Adalet Factory\u0027de organizatör	1	9	1956
Serdar Bayrak		23	9	1956

4. 3 ayrı listede yer alan ham veriler birleştirildi ve 10'ar yıllara göre bir sütun açılarak aşağıdaki tablo oluşturuldu:

ad	gün	ay	yıl	meslek	10 YILLAR
Albert Elhadeif	15	9	1065	tüccar	
0-23 TOPLAM 1					
Taha Parla	1	9	1949	Mühendis	45-55
Tosun Ahmet Terzioğlu	1	1	1953		45-55

Koray Mahmut Sürsal	1	8	1953		45-55
Mehmet Kemal Ateşmen	1	9	1953		45-55
Mehmet İzzet İncekara	1	9	1953	müteahhit	45-55
Ahmet Sedat Banguoğlu	1	9	1953	Ekonomist	45-55
Ahmet Ünver Boduroğlu	1	9	1953	İmalatçı	45-55
Hüseyin Ataman Yalçın	1	9	1953	kaptan	45-55
Teoman Yalçınkaya	1	8	1953		45-55
Hasan Yavuz Veyisoğlu	1	8	1953	iş adamı	45-55
Ferdi Hüsnü Yüksel	1	9	1953		45-55
Ali Kozanoğlu	1	1	1954		45-55
Şükrü Mericelli	15	7	1954	kontrol mühendisi	45-55
Ahmet Alp Esmen	1	9	1954	müdür	45-55
Mehmet Engin Üler	1	9	1954	Tüccar	45-55
Ahmet Emin Erkut Kuzeyman	1	9	1954		45-55
Ataman Onar	1	9	1954		45-55
Şükrü Mericelli	15	7	1954	kontrol mühendisi	45-55
Önay Kopan	1	9	1954	komisyoncu	45-55
Hüsnü Mustafa Özyeğin	1	9	1955		45-55
Fatih Üçer	1	9	1955		45-55
Hadi Özbal	1	6	1955		45-55
Mehmet Emin Karamehmet	1	9	1955	iş adamı	45-55
Aydın Kosal	1	9	1955	iş adamı	45-55
Aydın Hüsnü Konur	1	9	1955	avukat	45-55
Mehmet Sedat Tavşanoğlu	1	9	1955	Profesör	45-55
Ali Sami Ataoğlu	1	9	1955	muhasebeci	45-55
Ahmet Mithat Bigat	1	9	1955		45-55
Selim Alguadiş	1	9	1955		45-55
Ali Canlı	1	9	1955		45-55
Ahmet Erol Göktuna	1	9	1955	İşçi	45-55
İbrahim Servet Harunoğlu	1	9	1955	Mühendis	45-55
Necip Doğu	1	9	1955	Tüccar	45-55
Mustafa Rasim Gürsel	1	9	1955	memur	45-55
Vural Akışık	1	9	1955	TCDD İnşaat Servisi Müdürü	45-55
Mehmet Şükrü Ezer	1	9	1955		45-55
Kerim Kahyagil	1	9	1955	tüccar	45-55
Faruk Kalav	1	9	1955	Tüccar	45-55
Eyüp İlyasoğlu	1	9	1955		45-55
Gündüz Çilli	1	9	1955	tüccar	45-55
Ahmet Rona Yırcalı	1	9	1955	manifaturacı	45-55
45-55 TOPLAM 41					
Ahmet Okan	1	9	1956	mühendis	56-66
Ali Nun	1	9	1956	avukat	56-66
Mehmet Türkel	1	9	1956	Çiftçi	56-66
Sedat Pakay	1	9	1956	Tüccar	56-66

Sedat Özmen	1	9	1956	İş adamı	56-66
Ali Can Kürşat Savran	1	9	1956	Avukat	56-66

5. Bu listede, verisi olup, tarihi olmayanlar ayrı bir kategoride birleştirildi. Aşağıdaki tablo ortaya çıktı:

İSİM	MESLEK
Vahit Ekber Menemencioğlu	türk delegesi
Cafer Cem Mahruki	Mühendis
Güneş Kızıltan	avukat
Faruk Kemal Somer	Tüccar
Uğur Sıtkı Ziyal	diplomat
Ahmet Yiğit Kerimol	tüccar
Muammer Ünlüer	Emekli (MKE)
Tanzer Beşkök	Şoför
Tanju Kurtarel	avukat
İbrahim Alagöz	Dişçi
Bülent Tosun	Kimya Mühendisi
Ömer Celal Kavur	İşçi
Murat Erhan Altunel	Saat Tamircisi
Haldun Özcan	teknisyen
Ahmet Sedat Boyacıoğlu	emekli x-ray uzman memuru
Arslan Yalçın	ptt müdürü
Mustafa Şenalp	Tüccar
Hamdi Nezih Oğul	derici
Asım Mübin Soyman	Öğretmen
Metin Kılıçlı	tüccar
Yalçın Kibar	tüccar
Sertan Özcan	yarbay
Tahir Kocayiğit	hakim, nazilli
Tarık Pekin	Tüccar
Fikret Alparslan	Gelirler Genel Müdürü
Çağlar Keyder	türk sk bankası mali analisti
Osman Fevzi Odman	çiftçi
Şerif Sönmez	Kunduracı
Mehmet Alev Atakan	Tüccar
Mehmet Reşat Kayalı	avukat ankara
Tuğrul Şakir Yalnızoğlu	Ulus meydanı Ulus işhanı B 311 Ankara
Aydın Arıcan	Doktor
Akon Burduroğlu	Çiftçi
Aydın Menderes	başvekil
Hasan Ender Arsan	Nakliyat, Ticaret
İsmail Gürel Eğecioğlu	ziraat y. mühendisi
Murat Erhan Altunel	Saatçi

Nihat Akın	Türkiye Garanti Bankası Teftiş Müdürü
Mehmet Deha Yıldız	Sirkeci Yapı ve kredi bankası müdürü
Ahmet İnan	eczacı
Taylan Ula	Doktor
Baskın Necip Hüdaioğlu	serbest
Teoman Mehmet Yatman	Elektrik Mühendisi
Uğur Sıtkı Ziyal	hariciyecisi
Sedat Pakay	Karaköy Üsküfçü sokak 22
Hasan Garan	doktor profesör
Tahir Cebecioğlu	Subay
Baskın Necip Hüdaioğlu	çiftçi
Hulusi Zarplı	tüccar

6. Bazı mesleklerin yanında iş adresleri de yazdığı için, adresler tek tek silindi. Ardından, hem meslekleri ve hem yılları belli olanlar, yıllara göre excel-pivot tablo yardımıyla bölümlere ayrıldı:

Satır Etiketleri	Say ad
1065	1
tüccar	1
1946	1
psikiyatrist	1
1949	1
Mühendis	1
1950	1
kurmay albay	1
1953	12
Ekonomist	1
İmalatçı	1
iş adamı	1
kaptan	1
müteahhit	1
özü	1
şeker fab memur	1
(boş)	5
1954	8
komisyoncu	1
kontrol mühendisi	2
müdür	1
tüccar	1
(boş)	3
1955	23
avukat	1
iş adamı	2
İşçi	1

manifaturacı	1
memur	1
muhasebeci	1
Mühendis	1
Profesör	2
TCDD İnşaat Servisi Müdürü	1
tüccar	4
(boş)	8
1956	43
adalet fabrikasında organizatör	1
Adalet Factory\u0027de organizatör	1
avukat	2
Baba ölü	1
Çalışan (Sümerbank)	1
Çiftçi	1
Doktor	3
Eczacı	1
Elektrik Müteahhidi	1
Emekli	1
Emekli Subay	1
film yapımcısı	1
hakim	1
İnşaat mühendisi	1
inşaat mühendisi	1
İş adamı	1
işçi	1
kaptan	1
mebus	1
Mekanik mühendisi	1
Mühendis	1
öğretmen	2
tüccar	10

7. Ardından, 10'ar yıl tablosuna uygun olarak, ayrı bir pivot tablo oluşturuldu:

Satır Etiketleri	Say ad
45-55	41
avukat	1
Ekonomist	1
İmalatçı	1
iş adamı	3
İşçi	1
kaptan	1
komisyoncu	1
kontrol mühendisi	2
manifaturacı	1
memur	1
muhasebeci	1

müdür	1
Mühendis	2
müteahhit	1
Profesör	1
TCDD İnşaat Servisi Müdürü	1
tüccar	5
(boş)	16
56-66	592
\tDoktor	1
adalet fabrikasında organizatör	1
Adalet Factory\u0027de organizatör	1
Adli tıp meclisi azası	1
Adliye başkatibi	1
Amele	1
amiral	1
Astsubay	1
astsubay kıdemli üstçavuş (havacı) (Emekli)	1
avukat	16
avukat - çiftçi	1
Ayakkabıcı	2
Aygaz direktör	1
Baba ölü	4
Babası vefat etmiştir	1
Bahçevan	2
bakırcı hırdavatçı	1
bakkal	1
Balık tüccarı	1
banka memuru	1
banka müdürü	1
bankada memur	1
Berber	2
BM Memuru	1
Bolu Seka Orman İrtibat Bürosu şefi	1
Borsa komiserliği	1
British petrol memuru	1
Büyükelçi	1
cerrah	3
cezaevi müdürü	1
Çalışan	1
Çalışan (Sümerbank)	1
çırağbey mah. teker sk no: 10	1
Çiftçi	10
çiftçi - manifaturacı	1

8. Bu çalışma sonucunda karşımıza aşağıdaki “baba meslek tablosu” çıktı:

MESLEKLER	YILLAR		
	45-55	56-66	67-71
adalet fabrikasında organizatör	-	1	-
adalet fabrikasında organizatör	-	1	-
Adli tıp meclisi azası	-	1	-
Adliye başkatibi	-	1	-
adliye sarayında çalışan	-	-	1
Amele	-	1	-
American exp. lines pres.	-	-	1
amiral	-	1	-
Astsubay	-	1	-
Astsubay	-	-	1
astsubay kıdemli üstçavuş (havacı) (Emekli)	-	1	-
avukat	1	-	-
avukat	-	16	-
avukat	-	-	13
avukat - çiftçi	-	1	-
Ayakkabıcı	-	2	-
Ayakkabıcı	-	-	3
Aygaz direktör	-	1	-
Baba ölü	-	4	-
Babası vefat etmiştir	-	1	-
Bahçevan	-	2	-
bakırcı hırdavatçı	-	1	-
bakkal	-	1	-
bakkal	-	-	3
Balık tüccarı	-	1	-
banka memuru	-	1	-
banka memuru	-	-	2
banka müdür asistanı	-	-	1
banka müdürü	-	1	-
banka müdürü	-	-	3
bankacı	-	-	2
bankada memur	-	1	-
Berber	-	2	-
Beykoz ayakkabı dükkanı müdürü	-	-	1
BM Memuru	-	1	-
Bolu Seka Orman İrtibat Bürosu şefi	-	1	-
Borsa komiserliği	-	1	-
botanist	-	-	1
British petrol memuru	-	1	-
Büyükelçi	-	1	-
cerrah	-	3	-

cerrah	-	-	1
cezaevi müdürü	-	1	-
Çalışan	-	1	-
Çalışan (Sümerbank)	-	1	-

9. Yukarıdaki tablonun sonucunda, Osmanlı döneminden veri elde edemediğimiz anlaşıldığından, yeniden sorgulama alınıp meslek verisi aşağıdaki hale getirildi:

ad	gün	ay	yıl	meslek	10 YILLAR
Albert Elhadeif	15	9	1065	tüccar	0-23
Said Naci	10	9	1910		0-23
Fehmi Mehmed	18	8	1910		0-23
Fuad Necati	17	9	1910		0-23
Mehmed Karakaş	11	7	1910		0-23
Ali Mehmed (1314 d.)	3	8	1910		0-23
Ali Mehmed (1898 d.)	13	9	1910	Suriye Harran valisi	0-23
Ferid Mehmed (d.1896)	14	9	1910	Askeri kaymakam mutakaid	0-23
Ahmed İhsan	8	9	1910		0-23
Rıza (Aziz) Mahmud	2	10	1911	Kadı	0-23
Sadeddin Orhan	23	9	1911		0-23
Osman Kazım	1	7	1911	Trabzon mebusu	0-23
Mahmud Hakkı	1	10	1911	Beyrutta maliye sermüfettişi Cemal Bey	0-23
Ashur Faik	15	9	1911	memur	0-23
Celal Ömer	10	10	1911	devlet adamı	0-23
Mahmud Cemal	25	8	1911	maliye bakanlığında müdür	0-23
Mahmud Celaleddin Hüseyin	18	8	1911	Of kaymakamı	0-23
Upi Behçet	20	10	1911	Çiftçi	0-23
Mehmed Cenab	22	9	1911	çiftçi	0-23
Ahmet Hazım Atif	6	11	1911		0-23
İsmail Hakkı Hüseyin	4	10	1911	emekli	0-23
Mahmud Hakkı	4	10	1911	Mali müfettiş	0-23
Mustafa Zühtü	17	8	1911	beyoğlu tahrir-i müsakkafat dairesinde sekreter	0-23
Mehmed Cenab	22	9	1911	çiftçi	0-23
Emry (Necib) Mustafa	12	7	1912	5. kısım alt direktörü	0-23
Tahsin Orhan	23	8	1912	Kadastro bakanı	0-23
Münir Süreyya	6	8	1912	Hicaz kumandanı	0-23
Cemil (Djemil) Muazzez	16	8	1912	Zirai işletmeler genel kontrolü	0-23
Kemal Süleyman	24	11	1912	orman bakanlığı emekli memuru	0-23
Kenan İpekçi	19	9	1912	tüccar	0-23
Kenan İpekçi	18	9	1912	tüccar	0-23
Hulusi Lütfi Ömer	6	8	1912	Maliye bakanı eski sekreteri	0-23
Rıfat Hamdi	25	4	1912	Şirketi Hayriye\u0027de işçi	0-23

10. Osmanlı dönemi verilerinin de dahil olmasıyla “baba meslek” tablosu aşağıdaki şekli aldı:

MESLEKLER	YILLAR					
	0-22	23-33	34-44	45-55	56-66	67-71
mahmutpaşa çarşısında	1	-	-	-	-	-
(deniz üst) memur- deniz kuvvetleri	-	-	-	-	-	1
3. ordu birliği komutanı	1	-	-	-	-	-
5. kısım alt direktörü	1	-	-	-	-	-
Adalet Bakanı	-	1	-	-	-	-
Adalet bakanlığı danışmanı	1	-	-	-	-	-
Adalet bakanlığı memuru	1	-	-	-	-	-
adalet fabrikasında organizatör	-	-	-	-	1	-
Adalet Factory'de organizatör	-	-	-	-	1	-
adana mebusu	-	1	-	-	-	-
Adli tıp meclisi azası	-	-	-	-	1	-
Adliye başkatibi	-	-	-	-	1	-
adliye sarayında çalışır	-	-	-	-	-	1
albay	1	-	-	-	-	-
albay	-	1	-	-	-	-
Amele	-	-	-	-	1	-
American exp. lines pres.	-	-	-	-	-	1
amiral	-	-	-	-	1	-
ankara vekili	1	-	-	-	-	-
aracı	-	1	-	-	-	-
Arazi sahibi	2	-	-	-	-	-
Arazi sahibi	-	1	-	-	-	-
asker	3	-	-	-	-	-
asker	-	5	-	-	-	-
askeri	1	-	-	-	-	-
askeri	-	1	-	-	-	-
Askeri akademi kumandanı	-	1	-	-	-	-
askeri hekim	1	-	-	-	-	-
Askeri kaymakam mutakaid	1	-	-	-	-	-
askeri memur	1	-	-	-	-	-
askeri memur / Ankara GHQ Jandarma	-	1	-	-	-	-
askeri mütekit	-	-	1	-	-	-
askeri tekaüt	-	1	-	-	-	-
Askeri Temyiz mahkemesi müdde-i umumisi	-	-	1	-	-	-
Astsubay	-	-	-	-	1	-
Astsubay	-	-	-	-	-	1
astsubay kıdemli üstçavuş (havacı) (Emekli)	-	-	-	-	1	-

avukat	5	-	-	-	-	-
avukat	-	17	-	-	-	-
avukat	-	-	1	-	-	-
avukat	-	-	-	1	-	-
avukat	-	-	-	-	16	-
avukat	-	-	-	-	-	13
avukat - çiftçi	-	-	-	-	1	-
Ayakkabıcı	-	-	-	-	2	-
Ayakkabıcı	-	-	-	-	-	3
Aydın vekili	-	1	-	-	-	-

11. Üstteki tablo, bu haliyle anlaşılır olmadığından, mesleklere göre gruplama yapma yöntemine gidilerek tablo yeniden düzenlendi:

GRUPLAMA

Esnaf
Askeri Personel
Askeri Personel
Firma Yöneticisi, Müdürü
Adalet Bakanı
Adalet Bakanlığı danışmanı, memuru
Adalet Bakanlığı danışmanı, memuru
Fabrika Sahibi, Yöneticisi, Müdürü
Mebus - Adana
Adli tıp meclisi azası
Adliye Sarayı Memuru, Başkatibi
Adliye Sarayı Memuru, Başkatibi
Askeri Personel
Askeri Personel
İşçi
Gazeteci
Askeri Personel
Mebus - Ankara
Aracılık işleri Acentalık
Arazi Sahibi
Arazi Sahibi
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Doktor

MESLEKLER
mahmutpaşa çarşısında
(deniz üst) memur- deniz kuvvetleri
3. ordu birliği komutanı
5. kısım alt direktörü
Adalet Bakanı
Adalet bakanlığı danışmanı
Adalet bakanlığı memuru
adalet fabrikasında organizatör
adana mebusu
Adli tıp meclisi azası
Adliye başkatibi
adliye sarayında çalışır
albay
albay
Amele
American exp. lines pres.
amiral
ankara vekili
aracı
Arazi sahibi
Arazi sahibi
asker
asker
askeri
askeri
Askeri akademi kumandanı
askeri hekim

Kaymakam
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Askeri Personel
Avukat
Avukat
Avukat
Avukat
Avukat
Avukat
Avukat
Avukat
Avukat
Ayakkabıcı

Askeri kaymakam mutakaid
askeri memur
askeri memur / Ankara GHQ Jandarma
askeri mütekit
askeri tekaüt
Askeri Temyiz mahkemesi müdde-i umumisi
Astsubay
Astsubay
astsubay kıdemli üstçavuş (havacı) (Emekli)
avukat
avukat
avukat
avukat
avukat
avukat
avukat
avukat - çiftçi
Ayakkabıcı

12. Grublamanın ardından tablo tekrar düzenlenerek aşağıdaki hale geldi:

GRUPLAMA

YILLAR

	0-22	23-33	34-44	45-55	56-66	67-71
Esnaf	1	-	-	-	-	-
Askeri Personel	-	-	-	-	-	1
Askeri Personel	1	-	-	-	-	-
Firma Yöneticisi, Müdürü	1	-	-	-	-	-
Adalet Bakanı	-	1	-	-	-	-
Adalet Bakanlığı danışmanı, memuru	1	-	-	-	-	-
Adalet Bakanlığı danışmanı, memuru	1	-	-	-	-	-
Fabrika Sahibi, Yöneticisi, Müdürü	-	-	-	-	1	-
Mebus - Adana	-	1	-	-	-	-
Adli tıp meclisi azası	-	-	-	-	1	-
Adliye Sarayı Memuru, Başkatibi	-	-	-	-	1	-
Adliye Sarayı Memuru, Başkatibi	-	-	-	-	-	1
Askeri Personel	1	-	-	-	-	-
Askeri Personel	-	1	-	-	-	-
İşçi	-	-	-	-	1	-
Gazeteci	-	-	-	-	-	1
Askeri Personel	-	-	-	-	1	-
Mebus - Ankara	1	-	-	-	-	-
Aracılık işleri Acentalık	-	1	-	-	-	-
Arazi Sahibi	2	-	-	-	-	-

Arazi Sahibi	-	1	-	-	-	-
Askeri Personel	3	-	-	-	-	-
Askeri Personel	-	5	-	-	-	-
Askeri Personel	1	-	-	-	-	-
Askeri Personel	-	1	-	-	-	-
Askeri Personel	-	1	-	-	-	-
Doktor	1	-	-	-	-	-
Kaymakam	1	-	-	-	-	-
Askeri Personel	1	-	-	-	-	-
Askeri Personel	-	1	-	-	-	-
Askeri Personel	-	-	1	-	-	-
Askeri Personel	-	1	-	-	-	-
Askeri Personel	-	-	1	-	-	-
Askeri Personel	-	-	-	-	1	-
Askeri Personel	-	-	-	-	-	1
Askeri Personel	-	-	-	-	1	-
Avukat	5	-	-	-	-	-
Avukat	-	17	-	-	-	-
Avukat	-	-	1	-	-	-
Avukat	-	-	-	1	-	-
Avukat	-	-	-	-	16	-
Avukat	-	-	-	-	-	13
Avukat	-	-	-	-	1	-
Ayakkabıcı	-	-	-	-	2	-
Ayakkabıcı	-	-	-	-	-	3
Mebus - Aydın	-	1	-	-	-	-
Firma Yöneticisi, Müdürü	-	-	-	-	1	-
Vefat	-	-	-	-	4	-
Vefat	-	-	-	-	1	-

13. Bu düzenlenmiş tablodan gruplamalara göre yeni bir pivot tablo oluşturuldu:

Row Labels	Sum of 0-22	Sum of 23-33	Sum of 34-44	Sum of 45-55	Sum of 56-66	Sum of 67-71
Adalet Bakanı	0	1	0	0	0	0
Adalet Bakanlığı danışmanı, memuru	2	0	0	0	0	0
Adli tıp meclisi azası	0	0	0	0	1	0
Adliye Sarayı Memuru, Başkatibi	0	0	0	0	1	1
Aracılık işleri Acentalık	0	3	0	0	3	0
Arazi Sahibi	2	1	0	0	0	0
Askeri Personel	15	23	4	1	6	8
Ataşe - Londra - Ticari	0	0	0	0	0	1
Avukat	5	17	1	1	17	14

Ayakkabıcı	0	0	0	0	2	3
Bahçıvan	0	0	0	0	2	0
Bakan - Kadastro	1	0	0	0	0	0
Bakkal	0	2	0	0	1	3
Bankacı	0	7	0	0	8	11
Bekçi	0	1	0	0	0	0
Bekçi RC - Dursun Kabansu	0	0	0	0	0	1
Belediye Başkanı	1	0	0	0	0	0
Bitkibilimci	0	0	0	0	0	1
Büyükelçi	0	0	0	0	1	0
Cezaevi Müdürü	0	0	0	0	1	0
Çiftçi, Zirai İşler, Ziraatçı	6	26	1	0	11	9
Çiftlik sahibi, yöneticisi	0	1	0	0	0	1
DDY memuru, revizörü	0	0	0	0	0	2
Delege	0	0	0	0	1	0
Derici	0	0	0	0	2	1
Din İşleri Müdürü	0	1	0	0	0	0
Diplomat	0	0	1	0	0	0
diplomat / Tiran Sefiri	0	0	1	0	0	0
Diş Hekimi	0	0	1	0	3	1
Doktor	3	17	2	0	48	28
Eczacı	3	8	2	0	5	3

14. Üstteki pivot tablo tekrar görsel olarak düzenlendi ve önemli mesleklere sahip kişilerin isimleri eklendi:

MESLEKLER	YILLAR					
	0-22	23-33	34-44	45-55	56-66	67-71
Adalet Bakanı – Cemil Molla Bey	-	1	-	-	-	-
Adalet Bakanlığı Danışmanı, Memuru	2	-	-	-	-	-
Adli Tıp Meclisi Azası	-	-	-	-	1	-
Adliye Sarayı Memuru, Başkatibi	-	-	-	-	1	1
Aracılık İşleri Acentalık	-	3	-	-	3	-
Arazi Sahibi	2	1	-	-	-	-
Askeri Personel	15	23	4	1	6	8
Ataşe - Londra - Ticari - İbrahim Ünlü	-	-	-	-	-	1
Avukat	5	17	1	1	17	14
Ayakkabıcı	-	-	-	-	2	3
Bahçıvan	-	-	-	-	2	-
Bakan - Kadastro	1	-	-	-	-	-
Bakkal	-	2	-	-	1	3

Bankacı	1	8	-	-	9	11
Bekçi	-	1	-	-	-	-
Bekçi RC - Dursun Kabansu	-	-	-	-	-	1
Belediye Başkanı – Cemil Paşa	1	-	-	-	-	-
Bitkibilimci	-	-	-	-	-	1
Büyükelçi – Rıfat Ayanlar	-	-	-	-	1	-
Cezaevi Müdürü	-	-	-	-	1	-
Çiftçi, Zirai İşler, Ziraatçı	6	26	1	-	11	9
Çiftlik Sahibi, Yöneticisi	-	1	-	-	-	1
DDY Memuru, Revizörü	-	-	-	-	-	2
Delege - OECD Fransa	-	-	-	-	1	-
Derici	-	-	-	-	2	1
Din İşleri Müdürü	-	1	-	-	-	-
Diplomat – Celalettin Ahmet Ziyal	-	-	1	-	-	-
Diplomat / Tiran Sefiri – İsmail Nebil Batı	-	-	1	-	-	-
Diş Hekimi	-	-	1	-	3	1
Doktor	3	17	2	-	48	28
Eczacı	3	8	2	-	5	3
Editör	-	-	-	-	1	-
Eğitim (Okul Müdürü, Öğretmen Vb.)	2	8	1	-	32	17
Ekonomist	-	-	-	1	-	-
Ekspert- Bilir Kişi	-	-	-	-	1	-
Elektrikçi	-	-	-	-	-	1

15. Ardından tarihleri olmadığı için üstteki tabloda yer almayan bazı önemli kişilerin eklenmesiyle ve gruplama altında esas verilerin kaybolmaması için, esas meslekler parantez içine yazılarak aşağıdaki tablo oluşturuldu:

MESLEKLER	YILLAR					
	0-22	23-33	34-44	45-55	56-66	67-71
Adalet Bakanı – Cemil Molla Bey	-	1	-	-	-	-
Adalet Bakanlığı Danışmanı, Memuru	2	-	-	-	-	-
Adli Tıp Meclisi Azası	-	-	-	-	1	-
Adliye Sarayı Memuru, Baş Katibi	-	-	-	-	1	1
Aracılık İşleri, Acente (Sigorta, Motorlu Araçlar, Temsilcilik)	-	3	-	-	3	-
Arazi Sahibi	2	1	-	-	-	-

Askeri Personel (Deniz kuvvetleri Çalışanları, Ordu Komutanı, Albay, Subay, Amiral, Kumandan, Jandarma, Astsubay, Askeri Temyiz Mahkemesi Müdde-i Umumisi, Havacı, Kıdemli Üstçavuş, Binbaşı, Bolu Sayıları, Teğmen, General, Korgeneral)	1 5	2 3	4	1	6	8
Ataşe - Londra - Ticari - İbrahim Ünlü	-	-	-	-	-	1
Avukat	5	1 7	1	1	1 7	1 4
Ayakkabıcı	-	-	-	-	2	3
Bahçıvan	-	-	-	-	2	-
Bakan – Kadastro – Hasan Tahsin	1	-	-	-	-	-
Bakkal	-	2	-	-	1	3
Bankacı (Memur, Banka Müdürü, Müdür Asistanı, Denizcilik Bankası Memuru ve Müdür Yardımcısı, Emlak Bankası Eski Komite Üyesi, Etibank Genel Sekreteri, İş Bankası Müdürü ve Muhabere Şefi, Veznedar, Osmanlı Bankası Memuru, Ziraat Bankası)	1	8	-	-	9	1 1
Bekçi	-	1	-	-	-	-
Bekçi RC - Dursun Kabansu	-	-	-	-	-	1
Belediye Başkanı – Cemil Paşa	1	-	-	-	-	-
Bitki bilimci (Botanist)	-	-	-	-	-	1
Büyükelçi – Rıfat Ayanlar	-	-	-	-	1	-
Cezaevi Müdürü	-	-	-	-	1	-
Çiftçi	6	2 5	1	-	1 1	9
Çiftlik Sahibi, Yöneticisi	-	1	-	-	-	1
DDY Memuru, Revizörü	-	-	-	-	-	2
Delege - OECD Fransa	-	-	-	-	1	-

16. En son yapılan çalışma, bu kez, “genel kategoriler” e ayrıldı ve sorgulama sonucunda bize ulaşmayan ancak bu tabloda olması gerektiğini bildiğimiz bazı önemli kişiler manuel olarak tabloya eklendi. Örnek: Başvekil Adnan Menderes:

MESLEKLER	0-22	23-33	34-44	45-55	56-66	67-71	Genel kategori
Adalet Bakanı – Cemil Molla Bey	-	1	-	-	-	-	Üst düzey devlet memuru
Adalet Bakanlığı Danışmanı, Memuru	2	-	-	-	-	-	Üst düzey devlet memuru
Adli Tıp Meclisi Azası	-	-	-	-	1	-	Üst düzey devlet memuru
Adliye Sarayı Memuru, Baş Katibi	-	-	-	-	1	1	Devlet memuru
Aracılık İşleri, Acente (Sigorta, Motorlu Araçlar, Temsilcilik)	-	3	-	-	3	-	Serbest meslek
Arazi Sahibi	2	1	-	-	-	-	Tarım ve Hayvancılık

Askeri Personel (Deniz kuvvetleri Çalışanları, Ordu Komutanı, Albay, Subay, Amiral, Kumandan, Jandarma, Astsubay, Askeri Temyiz Mahkemesi Müdde-i Umumisi, Havacı, Kıdemli Üstçavuş, Binbaşı, Bolu Sayıları, Teğmen, General, Korgeneral)	15	23	4	1	6	8	Askeri personel
Ataşe - Londra - Ticari - İbrahim Ünlü	-	-	-	-	-	1	Üst düzey devlet memuru
Avukat	5	17	1	1	17	14	Mesleki Profesyonel
Ayakkabıcı	-	-	-	-	2	3	Esnaf ve Zanaatkar
Bahçıvan	-	-	-	-	2	-	Diğer
Bakan - Kadastro - Hasan Tahsin	1	-	-	-	-	-	Üst düzey devlet memuru
Bakkal	-	2	-	-	1	3	Esnaf ve Zanaatkar
Bankacı (Memur, Banka Müdürü, Müdür Asistanı, Denizcilik Bankası Memuru ve Müdür Yardımcısı, Emlak Bankası Eski Komite Üyesi, Etibank Genel Sekreteri, İş Bankası Müdürü ve Muhabere Şefi, Veznedar, Osmanlı Bankası Memuru, Ziraat Bankası)	1	8	-	-	9	11	Bankacılık ve Finans
Başvekil - Adnan Menderes	-	-	-	-	1	-	Üst düzey devlet memuru
Bekçi	-	1	-	-	-	-	İşçi
Bekçi RC - Dursun Kabansu	-	-	-	-	-	1	İşçi
Belediye Başkanı - Cemil Paşa	1	-	-	-	-	-	Üst düzey devlet memuru
Bitki bilimci (Botanist)	-	-	-	-	-	1	Diğer
Büyükelçi - Rıfat Ayanlar	-	-	-	-	1	-	Üst düzey devlet memuru
Cezaevi Müdürü	-	-	-	-	1	-	Devlet memuru
Çiftçi	6	25	1	-	11	9	Tarım ve Hayvancılık
Çiftlik Sahibi, Yöneticisi	-	1	-	-	-	1	Tarım ve Hayvancılık
DDY Memuru, Revizörü	-	-	-	-	-	2	Devlet memuru
Delege - OECD Fransa	-	-	-	-	1	-	Üst düzey devlet memuru

17. Tablo genel kategoriye göre tekrar şekillendirildi:

MESLEKLER	YILLAR						GENEL TOPLAM
	0-22	23-33	34-44	45-55	56-66	67-71	

Osmanlı Hanedanı Üyesi	1	1	-	-	-	-	2	0,12%
Üst Düzey Devlet Memuru	17	24	3	-	8	3	55	3,39%
Devlet Memuru	42	105	3	2	115	78	345	21,26%
Askeri Personel	15	23	4	1	6	8	57	3,51%
Mesleki Profesyonel	15	58	7	5	114	76	275	16,94%
Din Adamı	0	3	3	-	-	-	6	0,37%

19. Daha sonrasında Osmanlı Dönemi için de belirli aralıklarda verilerin düzenlenmesi gerektiğine karar verilerek, 1923 öncesi için bir çalışma daha yapıldı. Genel kategorili Tablo 1863 – 1922 dönemi kendi içinde dönemlere ayrıldı:

MESLEKLER	YILLAR									GENEL TOPLAM
	1863 - 1908	1909 - 1913	1914 - 1918	1919 - 1922	1923 - 1933	1934 - 1944	1945 - 1955	1956 - 1966	1967 - 1971	
DEVLET SEKTÖRÜ										
Osmanlı Hanedanı Üyesi										
Şehzade - Abdulkadir (Sultan 2. Abdülhamit'in Büyük Oğlu Şehzade Mehmed Abdulkadir'in Oğlu Şehzade Mehmed Orhan, 2. Abdülhamit'in Torunu)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sultanın Damadı - Salih Paşa Münire Sultan Sarayı	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Toplam	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
Üst Düzey Devlet Memuru										
Adalet Bakanı - Cemil Molla Bey	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Adalet Bakanlığı Danışmanı, Memuru	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Adli Tıp Meclisi Azası	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Ataşe - Londra - Ticari - İbrahim Ünlü	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Bakan - Kadastro - Hasan Tahsin	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Başvekil - Adnan Menderes	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Belediye Başkanı - Cemil Paşa	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Büyükelçi - Rifat Ayanlar	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Delege - OECD Fransa	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

Ek 6. Homecoming Davetiyesi Örneği.

HOME COMING 2010
Sunday, October 24

MORNING

11:00 **Registration:** Marble Hall
Reminisce: Campus tours and Plateau walks, visits to the Heritage museum, Library, Football Tournament on the Plateau
Watch: Videos of last year's "NetwoRC" events on campus
Warm your heart: Reunite with classmates, friends and teachers
Shop: RC memorabilia on sale

NOON

Indoors: Lunch in the cafeteria, or ...
 Outdoors: Köfte & chicken grill, snacks & drinks

AFTERNOON

14:30 **Roll Call** starts RC's traditional **Homecoming Assembly** in Suna Kiraç Hall, followed by a short performance by the RC student orchestra
 16:00 onwards: Tea in the Social Forum

For any questions you may have please call the
 Alumni & Development Office
 Tel: (212) 263 42 39, (212) 359 24 36, (212) 359 22 17, (212) 359 22 89
 alumni@robcol.k12.tr

IMPORTANT NOTICE: Smoking on the RC Campus is strictly forbidden.
 Those wishing to do so may step out under the bridge
 for a cigarette break.

Congratulations Class of 60 on your 50th Reunion

Ek 7. İstanbul'daki Yabancı Okullar, Azınlık Okulları ve Türk Okulları.

OSMANLI DÖNEMİ:

YABANCI OKULLAR:

Fransız Okulları:

1. St. Benoit Fransız Okulu (1583)
2. St. Georges Fransız Okulu (1629)
3. St. Louis Fransız Okulu (1629)
4. St. Pierre Fransız Okulu (1842)
5. Notre Dame de Sion (1844)
6. St. Pulcherie Fransız Okulu (1846)
7. St. Vincent de Paul Fransız Okulu (1953)
8. St. Joseph Fransız Okulu (1853)
9. St. Pulcherie Fransız Okulu (1864)
10. St. Michel Fransız Okulu (1870)
11. St. Jean Baptise Fransız Okulu (1870)
12. St. Esprit Fransız Okulu (1871)
13. St. Elisabeth Fransız Okulu (1872)
14. Freres Kadıköy Erkek İlkokulu (1878)
15. St. Louis Fransız Okulu (1882)
16. St. Jeanne d'Arc Fransız Okulu (1882)
17. Büyükada St. Antoine Fransız Okulu (1883)
18. Assomption Fransız Koleji (1883)
19. Ste. Irène Fransız Okulu (1886)
20. Immaculée Conception Fransız Koleji (1894) (Daha sonra ismi St. Marie olmuştur.⁴⁵)
21. St. Euphémie Fransız Okulu (1895)
22. St. Gabriel Fransız Okulu (1896)
23. Notre Dame de Rosaire Fransız Okulu (1909)
24. Sacré Coeur Fransız Okulu (1910)⁴⁶

İngiliz Okulları:

1. Beyoğlu İngiliz Kız ortaokulu (1870)
2. Saint Elisabeth (1889)

⁴⁵ Ekrem Aksoy, "Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Fransız Okulları", <http://gerflint.fr/Base/Turquie8/aksoy.pdf>. Erişim Tarihi: 30.12.2016

⁴⁶ İlknur Polat Haydaroglu, *Osmanlı İmparatorluğunda Yabancı Okullar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 112-113.

3. İngiliz Kız Okulu (1893)
4. Ortaköy İngiliz Okulu (1886)
5. İstanbul İngiliz Erkek Lisesi (1905)⁴⁷

Amerikan Okulları:

1. Robert Kolej (1863)
2. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (1871)
3. Üsküdar Amerikan Koleji (1872)
4. Gedikpaşa Amerikan Okulu (1887)⁴⁸

İtalyan Okulları:

1. İtalyan Kız Ortaokulu (1870)
2. Büyükdere İtalyan Okulu (1880)
3. Santa Maria İtalyan Okulu (1880)
4. Bakırköy İtalyan Okulu (1881)
5. Yedikule İtalyan Kız Okulu (1884)
6. İtalyan Erkek Ortaokulu (1885)
7. Beykoz İtalyan Okulu (1889)
8. Sainte-Marie İtalyan Okulu (1892)
9. Sacré Coeur İtalyan Okulu (1893)
10. Bartelemeo Guistiniani İtalyan Okulu (1903)⁴⁹

Alman Okulları:

1. Alman Lisesi (1868)⁵⁰

Avusturya Okulları:

1. Sankt Georg Avusturya Lisesi (1882)⁵¹

TÜRK OKULLARI:

1. Mekteb-i Maarif-i Adliye (1839)
2. Mekteb-i Maarif-i Edebiyye (1839)
3. Yüksekokullar: Mekteb-i Harbiye-i Şahane, Mekteb-i Fünun-u Bahriye-i Şahane, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane, Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye

⁴⁷ Adnan Şişman, *20. yüzyıl Başlarında Osmanlı Devletinde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006, s. 336, 337.

⁴⁸ Süleyman Büyükkarcı, *Türkiye'de Amerikan Okulları*, Yelken Yayınları, Konya, 2004, s. 19-207.

⁴⁹ Polat Haydaroğlu, a.g.e., s. 150-153.

⁵⁰ Necdet Sevinç, *Osmanlı'dan Günümüze Misyoner Faaliyetleri*, Bilge Oğuz Yayınları, İstanbul, 2009, s. 191.

⁵¹ Kenan Okan, *Türkiye'deki Yabancı Okullar Üzerinde bir İnceleme*, 1971, s. 18.

4. Askeri İdadiler: Dersaadet Mekteb-i İdadisi ve Mekteb-i İdadi-i Tıbbiye
5. Askeri Rüştiye: Gülhane, Şgukçeşme, Fatih, Kocamustafapaşa, Kasımpaşa, Beşiktaş, Üsküdar, Paşakapısı ve Hasköy.⁵²
6. Darüşşafaka (1863)
7. Dar'ül Fünun (1863)⁵³
8. Mekteb-i Sultani (1868).⁵⁴
9. Vefa İdadisi (1872). (İstanbul'daki ilk idadi mektep)⁵⁵
10. Mekteb-i Terakki (1877)
11. Feyziye Mektepleri Vakfi (1885)

ERMENİ OKULLARI:

1. Bomonti Ermeni Katolik İlkokulu (1808)
2. Levon Vartuhyan Ermeni İlkokulu (1820)
3. Bezciyan Ermeni Ortaokulu (1830)
4. Semerciyen Cemaran Ermeni İlkokulu (1838)
5. Sahakyan Nunyan Ermeni Lisesi (1878)
6. Kalfayan Ermeni Yatılı Kız İlkokulu (1866)
7. Makruhyan Ermeni İlkokulu (1868)
8. Nersesyan-Yermonyen Ermeni İlkokulu (1871)
9. Aramyan Uncuyan Ermeni Ortaokulu (1873)
10. Getronagen Ermeni Erkek Lisesi (1886)
11. Dadyan Ermeni Ortaokulu (1892)
12. Esayen Ermeni Kız Lisesi (1895)
13. Lusavoriçyan Ermeni İlkokulu (1895)
14. Anarathığutyun Ermeni İlkokulu (1903)
15. Bezazyen Ermeni İlkokulu (1908)
16. Nortibros Ermeni İlkokulu (1909)
17. Feriköy Ermeni Ortaokulu (1912)⁵⁶

RUM OKULLARI:

1. Arnavutköy Rum Okulu (1752)
2. Ayakostantin Rum Okulu (1875)

⁵² Mehmet Ö. Alkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Modernleşme ve Eğitim", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. 6, sayı. 12, 2008, s. 31.

⁵³ Alkan, a.g.m., s. 27.

⁵⁴ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi, 26. Baskı, s. 166-167.

⁵⁵ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, 10. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2007, s. 180.

⁵⁶ Süleyman Büyükkaracı, *İstanbul Ermeni Okulları*, Yelken Yayınları, Konya, 2003, s. 31-63.

3. Fener Rum Okulu (1881)
4. Heybeliada Ruhban Okulu (1844)
5. Beyoğlu Merkez Rum İlkokulu (1850)
6. Büyükkada Rum İlkokulu (1850)
7. Langa Rum İlkokulu (1850)
8. Bakırköy Rum İlkokulu (1862)
9. Yeniköy Rum İlkokulu (1870)
10. Kadıköy Rum İlkokulu (1871)
11. Zapyon Rum Kız Lisesi (1875)
12. Tarabya Rum İlkokulu (1880)
13. Yuvakimyon Rum Kız Lisesi (1882)
14. Kurtuluş Rum İlkokulu (1886)
15. Zografyon Rum Erkek Lisesi (1893)
16. Karaköy Rum İlkokulu (1895)
17. Maraşlı Rum İlkokulu (1900)
18. Yeşilköy Rum İlkokulu (1900)⁵⁷

MUSEVİ OKULLARI:

1. Alliance Israelite Okulu (1875)

CUMHURİYET DÖNEMİ:

YABANCI OKULLAR:

Fransız Okulları:

1. St. Benoit Fransız Okulu
2. Notre Dame de Sion Fransız Okulu
3. St. Joseph Fransız Okulu
4. St. Michel Fransız Okulu
5. St. Pulcherie Fransız Okulu

İngiliz Okulları:

1. İstanbul İngiliz Erkek Lisesi,

⁵⁷ Süleyman Büyükkaracı, *Türkiye'de Rum Okulları*, Yelken Yayınları, Konya, 2003, s. 114-160.

2. Beyoğlu İngiliz Kız Ortaokulu (Bu iki okulun Anadolu Lisesi olarak Türk Hükümetine devredildiği bilinmektedir.)⁵⁸

Amerikan Okulları:

1. Robert Kolej - Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (1871) ile birleşmiştir.
2. Üsküdar Amerikan Koleji

İtalyan Okulları:

1. Beyoğlu Galileo Galilei İtalyan Lisesi
2. Özel İtalyan Lisesi

Not: Bazı çalışmalarda İtalyan Giustiniano Okulunun da halen eğitime devam ettiğinden söz edilmektedir. Ancak bu okul hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadık. İtalyanca eğitim yapılması, kuruluş yıl ve yerlerinin aynı olması ve kuruluşunda katkıda bulunan kişilerin isimlerini göz önünde bulundurduğumuzda, zannımızca, okul 1983 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlanarak, ismini Özel Evrim Okulları olarak değiştirerek günümüzde eğitime devam etmektedir.

Alman Okulları:

1. Beyoğlu Alman Lisesi

Avusturya Okulları:

1. Sankt Georg Avusturya Lisesi

TÜRK OKULLARI:

1. Darüşşafaka Eğitim Kurumları
2. Galatasaray Lisesi
3. Vefa Lisesi
4. Terakki Vakfı Okulları
5. Işık Okulları

ERMENİ OKULLARI:

1. Aramyancıyan İlköğretim Okulu
2. Bezciyan Ermeni İlköğretim Okulu
3. Bomonti Katolik Ermeni İlköğretim Okulu
4. Dadyan Ermeni Okulu
5. Esayan Ermeni Okulu

⁵⁸ Polat Haydaroglu, a.g.e., s. 126-127.

6. Feriköy Ermeni Okulu
7. Getronagan Ermeni Lisesi
8. Anarat Higutyun Ermeni Okulu
9. Kalfayan Ermeni Okulu
10. Karagözyan Ermeni Okulu
11. Levon Vartuhyan Ermeni İlköğretim Okulu
12. Nersesyan Yermonyanyan Ermeni Okulu
13. Pangaltı Ermeni Okulu
14. Sahakyan Nunyan Ermeni Okulu
15. Semerciyan Cemeran Ermeni Okulu
16. Surp Haç Ermeni Lisesi
17. Tarkmanças Ermeni Okulu
18. Yeşilköy Ermeni Okulu⁵⁹

RUM OKULLARI:

1. Arnavutköy Rum Karma İlköğretim Okulu
2. Ayakostantin Rum İlköğretim Okulu (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)
3. Bakırköy Rum İlköğretim Okulu (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)
4. Beyoğlu Merkez Rum İlköğretim Okulu (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)
5. Büyükada Rum İlköğretim Okulu
6. Fener Rum Erkek Lisesi
7. Feriköy Rum Karma İlköğretim Okulu (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)
8. Heybeliada Rum Erkek Lisesi (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)
9. Kadıköy Rum İlköğretim Okulu
10. Karaköy Rum İlköğretim Okulu
11. Kurtuluş Rum İlköğretim Okulu (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)
12. Langa Rum İlköğretim Okulu
13. Maraşlı Rum İlköğretim Okulu
14. Tarabya Rum İlköğretim Okulu (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)
15. Yeniköy Karma Rum İlköğretim Okulu (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)
16. Yeşilköy Rum İlköğretim Okulu (Resmen kapanmamıştır ancak faaliyette değildir)

⁵⁹ Süleyman Büyükkarcı, *İstanbul Ermeni Okulları*, Yelken Yayınları, Konya, 2003, s. 90.

17. Yuvakimyon Rum Kız Lisesi (1988'de kapatılır)
18. Zapyon Rum Lisesi
19. Zografyon Rum Lisesi⁶⁰

MUSEVİ OKULLARI:

1. Ulus Özel Musevi Okulları
2. Özel Musevi 1. Karma Ana ve İlkokulu⁶¹
3. Hasköy Musevi İlkokulu (Alliance Israelite Okulunun devamı olup 1964-1965 öğretim yılında kapanmıştır)

⁶⁰ Süleyman Büyükkarcı, *İstanbul Ermeni Okulları*, Yelken Yayınları, Konya, 2003, s. 89. Ayrıca internetten araştırma yapılarak okulların bugünkü adı yazılmıştır.

⁶¹ Büyükkarcı, *a.g.e.*, s. 91.

Ek 8. Robert Kolej Fotoğrafları.*

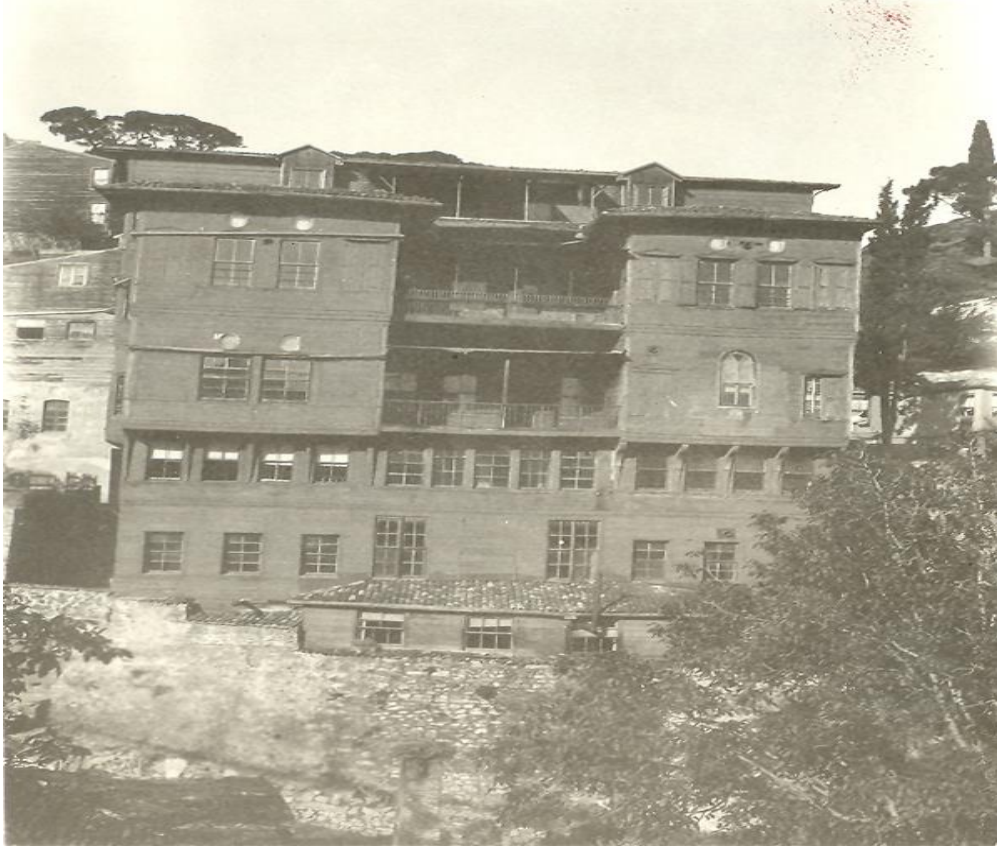
Hamlin Ailesi (Cyrus Hamlin, arka sırada sakallı):

George Washburn, 1877. <http://150.robcoll.net/ana-sayfa.aspx>: Erişim Tarihi: 26.06.2015:

Bebek İlahiyat Okulu, 1863. <http://150.robcoll.net/ana-sayfa.aspx>: Erişim Tarihi: 26.06.2015:

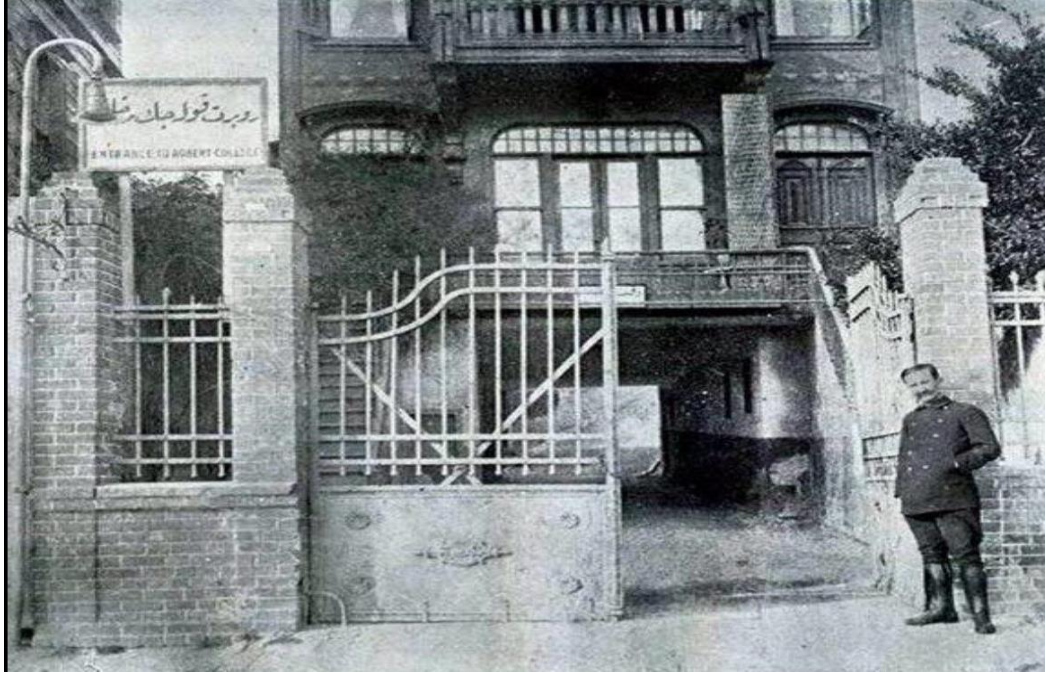

Bebek Kampüsü / Hisar Kampüsü:

RC Bebek Sırtları:

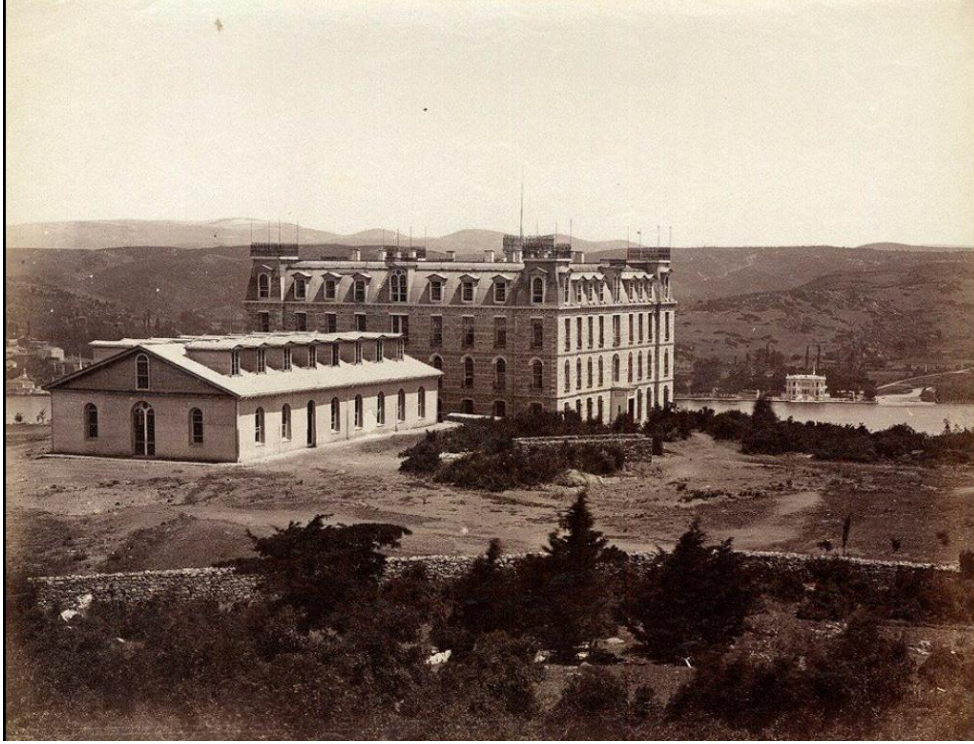
RC, Eski Giriş Kapısı:

Hisar Kapısı, 1910:

Hamlin Hall, 1900 (Bugün Boğaziçi Üniversitesi):

Van Millingen Hall: Boğaziçi Üniversitesi resmi Instagram hesabı, 11.5.2017:

Anderson Hall, 1946: Boğaziçi Üniversitesi resmi Instagram hesabı, 11.5.2017:

Theodorus Hall, 1960: <http://150.robcoll.net/ana-sayfa.aspx>: Erişim Tarihi: 26.06.2015:

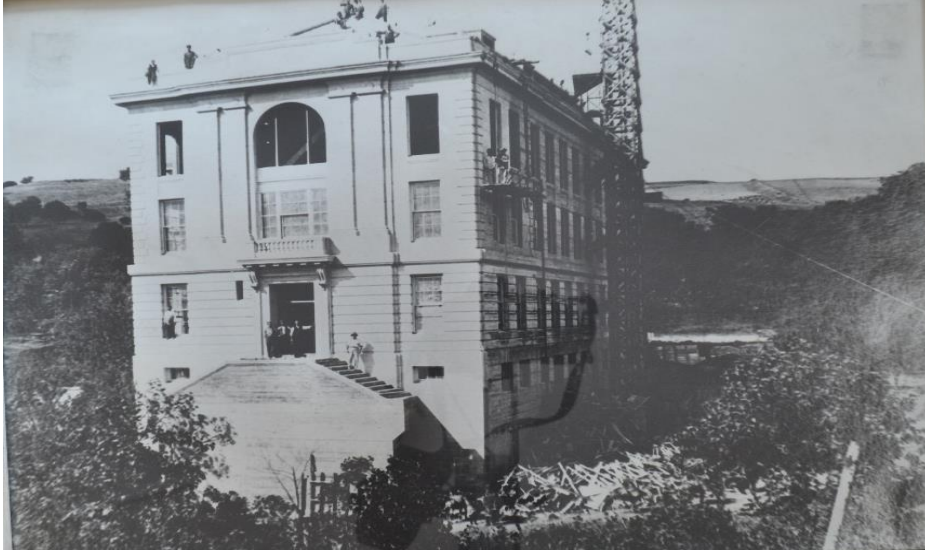

Arnavutköy Kampüsü:

Home School (ACG'nin ilk ismi):

Gould Hall İnşaatı, 1910:

Bingham Hall. (Günümüzde arşiv çalışmalarını yaptığımız bina):

Arnavutköy Kampüsü:

1914: Arnavutköy Kampüs' n ilk mezunları:

Dersler:

Kimya Laboratuvarı:

Marangozluk Laboratuvarı:

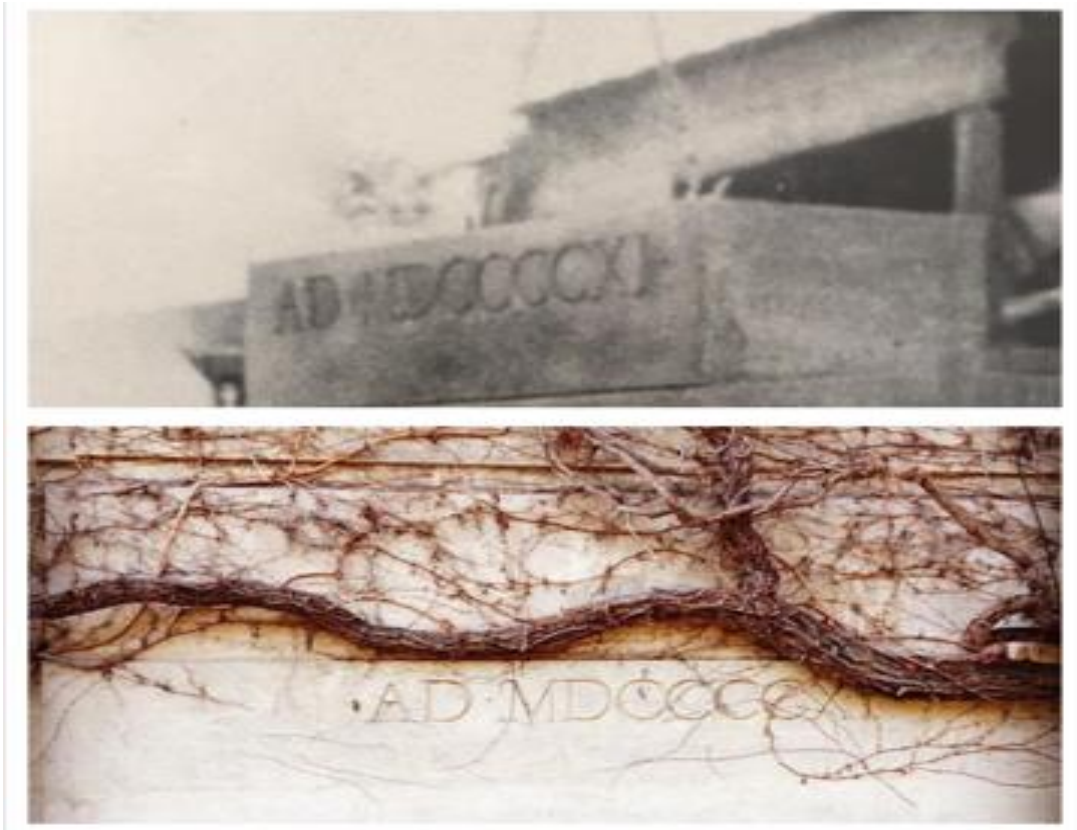
RC Jimnastik Sınıfı, 1930. <http://150.robcoll.net/ana-sayfa.aspx>; Erişim Tarihi: 26.06.2015:

Dodge Jimnastik Salonu, 1904:

Robert Kolej, 2014, Bingham Hall, Üstteki fotoğraf 1911'de, alttaki ise tarafımdan 2014'de çekilmiştir:

1950 Yılı. <http://150.robcot.net/ana-sayfa.aspx>: Erişim Tarihi: 26.06.2015:

Robert Kolej, 2016: (Fotoğraf tarafımdan çekilmiştir):

Robert Kolej, 2014: (Fotoğraf tarafımdan çekilmiştir):

*Kendi çektiğim fotoğraflar haricindekiler, Robert Kolej Arnavutköy Kampüsü Arşivi sorumlusu Zeynep Torkak'ın çalışma ofisinden, <http://150.robcoll.net/ana-sayfa.aspx> adresinden (Erişim: 26.06.2015) ve Boğaziçi Üniversitesi Arşivi, resmi sosyal medya (Facebook, Instagram) hesaplarından alınmıştır. (@boğaziçi arşivleri/bogazici archives. Erişim adresi: https://www.facebook.com/bounarchives/?hc_ref=ARTahfuNNGNKEAk_bv8nYtK2k5R6tvDHG6d3RmjeZb6e676X7dS881N2ieK0ra_rCJo). Erişim tarihi: 05.05.2017.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Elif Evrim ŞENCAN GÜRTUNCA
Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara, 16.09.1980

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı (2003)
Yüksek Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı (2010)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Fransızca
Bilimsel Faaliyetleri :

Yayımlar:

ŞENCAN, Elif Evrim. “Dört Mekan, Bir Kadın: Osmanlı Döneminde Kıbrıs Adasında Yaşayan Müslüman Türk Kadınının Yaşam Alanının Mesafe Analizi Yoluyla İncelenmesi”, Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, sayı. 20, Ankara, 2014, s. 195-220.

ACUN, Fatma ve ŞENCAN GÜRTUNCA, Evrim. “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Robert Kolej’de Eğitim”, Tarih İncelemeleri Dergisi, XXXI / 1, 2016, s. 1-34.

Bildiri:

ŞENCAN GÜRTUNCA, Evrim. “The Role of Foreign and Turkish Schools in Changing Late Ottoman Educational Policy and Society: Robert College versus Mekteb-i Sultani”, Transmission of Knowledge in the Mediterreanean World Workshop, Ankara, 30 Kasım, 2015.

İş Deneyimi

Stajlar : -
Projeler : Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Yabancı Okullar: Robert Kolej’de Okuyan Türk Öğrenciler Üzerine Prosopografik Bir Çalışma (1863-1971) (2013-2017).
Kıbrıs Vakıflarını Araştırma ve Değerlendirme Projesi, Ankara (2011-2013).

Kıbrıs Vakıflarını Araştırma ve Değerlendirme Projesi, KKTC
(2010).

Çalıştığı Kurumlar

: Hacettepe Üniversitesi, Ankara (2016-...)
İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir (2013-2016)
Marmaris Sigorta Ekspertiz Hizmetleri Ltd. Şti. (2009-2012)
Unit International S.A, Ankara (2004-2007)
Ray Sigorta A.Ş (2004)
Türk Hava Yolları, Ankara (2000)

İletişim

E-Posta Adresi

: evrimsencangurtunca@gmail.com

Tarih

: 14.07.2017

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 03.08.2017

Tez Başlığı / Konusu: Robert Koleji'de Öğrenim Gören Türk
Öğrenciler Üzerine Prosopografik Bir Çalışma (1863-1971)

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 364 sayfalık kısmına ilişkin 03.08.2017 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tuzitim adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması: Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
03.08.2017

Adı Soyadı: Elif Evrim Sencan Gürtenca
Öğrenci No: 28963567422
Anabilim Dalı: Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
Programı:
Statüsü: Y.Lisans Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Fatma Acun
(Unvan, Ad Soyadı,
İmza)

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THESIS/DISSERTATION ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF

Date: 03/08/2017

Thesis Title / Topic: A Prosopographical Study on Turkish
Students at Robert College (1863-1971)

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options stated below on 03/08/2017 for the total of 364 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 2.00 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature
03.08.2017

Name Surname: Elif Evrim Fencen Gurtunca
Student No: 28963567422
Department: Atatürk Institute
Program:
Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

(Title, Name, Surname,
Signature)

ROBERT KOLEJ'DE ÖĞRENİM GÖREN TÜRK ÖĞRENCİLER ÜZERİNE PROSOPOGRAFİK BİR ÇALIŞMA (1863-1971)

ORIJINALLIK RAPORU

%**2**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**2**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**1**

YAYINLAR

%**1**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

%**1**

Submitted to Marmara University

Öğrenci Ödevi

2

<%**1**

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 14.07/2017

Tez Başlığı / Konusu: Robert Kolej'de Öğrencim Gören Türk
Öğrenciler Üzerine Prosopografik Bir Çalışma (1863-1971)

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır.
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulları ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
14.07.2017

Adı Soyadı: EBF Evrim Sencan Gürteno
Öğrenci No: 28963567422
Anabilim Dalı: Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
Programı:
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Prof. Dr. Fatma Acun
(Unvan, Ad Soyad,
İmza)

HACETTEPE UNIVERSITY
ATATURK INSTITUTE
ETHICS BOARD WAIVER FORM FOR THESIS WORK

HACETTEPE UNIVERSITY
ATATURK INSTITUTE
ATATURK'S PRINCIPLES AND HISTORY OF MODERN TURKEY TO THE DEPARTMENT PRESIDENCY

Date: 14.07.2017

Thesis Title / Topic: A Prosopographical Study on Turkish Students
at Robert College (1863-1971)

My thesis work related to the title/topic above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Elif Evrim Sencan Gurtunca
Student No: 28963567422
Department: Ataturk Institute
Program:
Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

14.07.2017

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Prof. Dr. Feyzullah Avcun
(Title, Name Surname
Signature)

